

**T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI PROGRAMI**

**SENÂYÎ'NİN "MENÂKİB-I MU' CİZÂT-I RESÛLU' LLÂH" ADLI ESERİ
(ŞEVÂHİDÜ'N-NÜBÛVVE TERCÜMESİ)
(İNCELEME-EDİSYON KRİTİKLİ METİN)**

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:

**20136081
Neslihan POLAT**

Danışman:

Doç. Dr. Müjgân ÇAKIR

İSTANBUL-2017

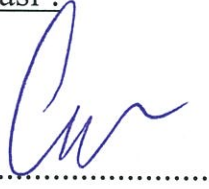
Neslihan POLAT tarafından hazırlanan **Senâyi'nin Menâkıb'ı Mu'cizât-ı Resûlu'llah Adlı Eseri (Şevâhidü'n-Nübüvve Tercümesi) (İnceleme-Edisyon Kritikli Metin)** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / ~~Oyçokluğuyla~~ Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 05 / 06 / 2017

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi : Doç.Dr. Müjgan ÇAKIR (Danışman)

Jüri Üyesi : Doç.Dr. Hanife KONCU

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. Ali Emre ÖZYILDIRIM (YTÜ. Öğr.Üy.)

Yedek Jüri Üyesi : Doç.Dr. Seval ŞAHİN

.....

Yedek Jüri Üyesi : Doç.Dr. Sadık YAZAR (Medeniyet Ü.Öğr.Üy.)

.....

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
SUMMARY.....	III
KISALTMALAR	IV
GİRİŞ	1
1. “ŞEVÂHİDÜ’N-NÜBÜVVE” VE TERCÜMELERİ.....	2
1.1 Şevâhidü’n-nübüvve	2
1.2 Eserin Tercümeleri	4
2. SENÂYÎ.....	8
2.1 Hayatı	8
2.2 Eserleri ve Edebî Kişiliği.....	9
3. SENÂYÎ’NİN ŞEVÂHİDÜ’N-NÜBÜVVE TERCÜMESİ	13
3.1 Eserin Adı.....	13
3.2 Eserin Muhtevâsı	14
3.3 Eserdeki Mucize ve Menkabelerin Listesi	36
3.4 Eserin Kaynakları	67
3.5 Eserde Yer Alan Türkçe Manzumeler.....	71
3.6 Eserdeki Âyet ve Hadis İktibasları	85
4. EDİSYON KRİTİKLİ METNİN TESİSİNDEKİ HUSUSİYETLER.....	90
4.1 Eserin Nüshaları	91
4.1.1 Nüsha Tavsifi	91
4.1.2 Nüsha Şeceresi.....	95
4.2 Metin Tesisinde Uygulanan Usûl.....	97
5. SONUÇ	101
KAYNAKLAR	104
6. EDİSYON KRİTİKLİ METİN.....	111
7. NÜSHALARININ İLK VE SON VARAKLARI	411
ŞAHİS VE YER ADLARI DİZİNİ.....	421
ÖZGEÇMİŞ	438

ÖNSÖZ

Elimizdeki çalışmada XVI. yüzyılda yaşamış Kanûnî devri şairlerden Senâî Mehmed Efendi tarafından tercüme edilen, Hz. Muhammed'in mucizeleri ile birlikte dört halife, on iki imam ve sahabelerin menkıbelerini konu eden “Şevâhidü'n-nübüvve” metni incelenmiştir.

Çalışmamızın amacı Arap alfabesiyle tertip edilmiş olan ve elimizde Topkapı Sarayı Kütüphanesi nüshası, Millet Kütüphanesi nüshası, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi nüshası ve Süleymaniye Kütüphanesi nüshası olmak üzere dört nüshası bulunan bu eserin transkripsiyonlu ve edisyon kritikli metnini vücuda getirmektir. Bununla beraber eserin şekil ve muhteva hususiyetleri üzerinde durularak metnin incelenmesine gayret edilmiştir. Buna ek olarak metnin sonuna şahıs ve yer adları dizini eklenmiştir.

Çalışmamızın bütün aşamalarında sonsuz anlayış ve hoşgörüyü bizi yönlendiren, teşvikleriyle daima yüreklendiren kıymetli hocam Doç. Dr. Müjgân Çakır'a emekleri için çok teşekkür ederim. Çalışmamız sırasında fikir ve tavsiyelerini bizden esirgemeyen, her zaman ilmî ve manevî desteğini gördüğüm kıymetli hocam Doç. Dr. Hanife Koncu'ya da teşekkürü borç bilirim. Eserde yer alan Arapça manzum ve bazı mensur parçaları okuyarak metnin kurulmasına katkı sağlayan Yard. Doç. Dr. Mahmut Recep Keleş'e ve çeşitli vesilelerle yardımlarını gördüğüm Philip Roe'ya, Elif Karasoy'a, Kübra Çörek'e teşekkür ederim. Her konuda yardım ve desteklerini hissettiğim kıymetli aileme ve Volkan Aktaş'a da minnet duygularımı ifade etmek isterim.

Haziran 2017

Neslihan Polat

ÖZET

Senâyî, XVI. yüzyılda yaşamış Balıkesirli şairlerden biridir. Kanûnî dönemi şairlerinden olan Senâyî'nin tespit edilebilen üç eseri olmakla beraber bu eserler arasında en çok rağbet göreni Hz. Muhammed'in mucizelerini ve ashabdan kimselerin olağanüstü hâllerini konu edinen *Şevâhidü'n-nübüvve Tercümesi* olmuştur.

Mollâ Câmî'nin *Şevâhidü'n-nübüvve li-takviyeti ehli'l-fütüvve* adlı Farsça eserinden tercüme ettiği bu eserini Senâyî, döneminin padişahı Kanûnî Sultan Süleymân için yazmıştır. Anlatılan her hadiseyi *mucize* ya da *menkabe* başlığı altında açık ve anlaşılır bir dille ele alan mütercim yer yer manzum parçalar da telif etmiştir.

Yaklaşık 400 hadisenin söz konusu edildiği tercümede daha ziyade mucizelere yer verilmiştir ve mucizeler içerisinde de en fazla yer tutan dönem Hz. Muhammed'in hicreti ile vefâtı arası olmuştur. Hz. Ebû Bekr, Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın olağanüstü hâllerinin anlatılmasının ardından e'imme-i isnâ aşer bahsine geçen Senâyî bu kısımda da yer yer manzum ifadelerle söz konusu ettiği şahısları anmış, ardından sahabeden bazı kimselerin menakıbına yer vermiştir. Tercümenin Farsça aslında zikredilen tâbiîn ve tebe-i tâbiînden bazı şahısların olağanüstü hâlleri bahsine değinmeyen Senâyî doğrudan Allah'ın adını anmayı tavsiye ettiği bir şiirle eserini sonlandırmıştır.

Anahtar Kelimeler: Senâyî, Mollâ Câmî, Hz. Muhammed, Şevâhidü'n-nübüve, mucize, menkabe, nübüvvet, şevâhid, delâil.

SUMMARY

Senâyî was one of the poets from Balıkesir who lived in 16th century. He was a poet of Kanuni's period and he has three works that can be determined. The most popular of them is *Şevahidü'n-Nübüvve Tercümesi* which explains the miracles of Prophet Muhammed and the extraordinary situations of his companions.

Senayi wrote this work for Suleiman The Magnificent which he translated from the Persian work *Şevâhidü'n-nübüvve li-takvıyeti ehli'l-fütüvve* by Mulla Jami. The interpreter handled every event that was told under the little of miracle or menacabe with using a clear and understandable language and sometimes he compiled poetic parts too.

Approximately 400 events of the mentioned translation featured much more miracles. The period that holds most space in miracles was the emigration and death of Prophet Muhammed. The work ends with a poem giving advice.

Key Words: Senâyî, Mulla Jami, Hz. Mohammed, Shawahid al-nubuwwah, prophet, miracle, menacabe.

KISALTMALAR

- a.g.e. : Adı geen eser
a.g.m. : Adı geen madde
Bkz. : Bakınız
Böl. : Bölümü
C. : Cilt
Çev. : Çeviren
DİA : Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Do. : Doent
Dr. : Doktor
H. : Hicrî
Haz. : Hazırlayan
M. : Milâdî
mm. : Milimetre
nr. : Numara
s. : Sayfa
S. : Sayı
v.d. : Ve diğeri
yk. : Yaprak
Yard.: Yardımcı

GİRİŞ

Klasik Türk edebiyatının en mühim kaynaklarından biri İslâmiyettir. Gerek manzum gerek mensur metinlerde izlerine sıklıkla rastladığımız âyet ve hadis iktibasları ya da İslâm tarihi ve peygamber kıssaları gibi misaller yer yer telmihî ifadelerle söz konusu edildiği gibi yer yer de doğrudan müstakil bir metin olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilhassa İslâm peygamberi Hz. Muhammed'i konu alan na't, mi'râciyye, mevlîd gibi nazım türleri ile beraber Ahmediyye/Muhammediyye, siyer, hilye, kırk hadis, mi'râcnâme gibi edebî türler de oldukça rağbet görmüştür.

Hız. Muhammed'i konu alan eserlerden bazıları da onun mucizelerini ve mucizelerinin delillerini ihtiva eder. "Bu tür eserlerin ortak adı olarak anılan delâilü'n-nübüvve, terim olarak bir peygamberin bizzat gösterdiği veya peygamberliğine alâmet olmak üzere kendisi dışında meydana gelen tabiatüstü olayları konu edinen, peygamberin getirdiği ilkeleri ilmî tahlillere tâbi tutarak bunların İlâhî kaynaklı olduğunu ve dolayısıyla o peygamberin de hak peygamber olduğunu ispatlamayı amaçlayan eserleri ifade eder."¹ Bununla beraber "delâilü'n-nübüvve tarzı eserler dışında mucizeleri olduğu gibi anlatan, konuyu tartışma yoluna gitmeyen birtakım edebî metinler vardır ki bunları mucizât metinleri diye adlandırmak yerinde olur."²

Elimizdeki çalışmada da "deliller" manasına gelen "şevâhid" kelimesi tercih edilmiş ve Hız. Peygamber'in mucizeleri anlatılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın birinci bölümünde öncelikle "Şevâhidü'n-nübüvve" terimi ve eserin tercümeleleri üzerinde durulmuştur. Buna müteakip ikinci bölümde söz konusu eserin mütercimi olan Senâyî Mehmed Efendi tanıtılmış, onun hayatı ve eserleleri hakkında genel bir

¹ Yusuf Şevki YAVUZ, "Delâilü'n-Nübüvve", **DİA**, C.9, 115.

² Müjgân ÇAKIR, **Klasik Türk Edebiyatında Müstakil Mucizat Metinleleri**, 14.

bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ise Senâyi'nin tercümesi muhtevâ yönüyle incelenmiştir. Hz. Muhammed'in velâdetinden evvel başlayan ve onun vefâtından sonra da vukû bulan mucizelerin anlatıldığı bu tercümede, mucizeleri çehâr yâr-ı güzîn, e'imme-i isnâ aşer ve sahabenin menâkıbı takip etmiştir. Dördüncü bölümde eserin nüshaları, dil ve üslûp özellikleri ve metin tesisinde uygulanan usûl gibi hususiyetler ele alınmıştır. Beşinci bölümde sonuç ve değerlendirmeler bahsinden sonra altıncı bölümde son olarak eldeki nüshaların mukayesesi neticesinde elde edilen edisyon kritikli metne yer verilmek suretiyle çalışma tamamlanmıştır. Bahsi geçen nüshaların örnekleri çalışmanın sonunda yer almaktadır.

1. “ŞEVÂHİDÜ’N-NÜBÜVVE” VE TERCÜMELERİ

1.1 Şevâhidü'n-nübüvve

“Şevâhidü'n-nübüvve” terkibi, “şahitlik yapan, bilen, tanıyan” manasındaki şâhidin çoğulu olan “şevâhid” ile “peygamberlik” manasındaki “nübüvvet” kelimesinin birleşmesinden oluşmuştur. Peygamberlik müessesesini, özellikle Hz. Muhammed'in peygamberliğini ispatlamak amacıyla yazılan eserlerin ortak adıdır.³

Bu terimin “delâilü'n-nübüvve” şeklinde kullanımı da olduğu gibi, “nübüvvetin ispat edilmesi amacıyla yazılan eserler bu iki isim dışında çeşitli adlarla da anılmıştır. ‘Peygamberliğin kanıtlanması’ anlamında kullanılan isbâtü'n-nübüvve, isbâtü'r-risâle, tesbîtü delâilü'n-nübüvve ile ‘nübüvvetin delilleri’ anlamındaki hucecü'n-

³ Bkz. (1), YAVUZ, 115.

nübüvve, âyâtü'n-nübüvve, alâmâtü'n-nübüvve, meâricü'n-nübüvve, emârâtü'n-nübüvve ve el-hasâisü'n-nebeviyye bunların başlıcalarıdır.”⁴

Bu türde yazılmış olan eserlerin en şöhretlilerinden biri İranlı İslam âlimi ve şâiri olan Mollâ Câmî'ye aittir. Hz. Muhammed'in mucizelerinin anlatıldığı ve peygamberliğinin delillendirildiği bu eserin tam adı “Şevâhidü'n-nübüvve li-takviyeti ehli'l-fütüvve” olup Abdurrahmân-ı Câmî tarafından Farsça olarak vücuda getirilmiştir. “Peygamberliğin delilleri ve Hz. Peygamber'in risâletinden, ehl-i beyt, sahâbe ve tâbiinden başlayarak din büyüklerinin hayat ve faziletlerinden bahseden eseri Câmî, Ali Şîr Nevâyî'nin arzusu üzerine H. 885/M.1480 yılında te'lif etmiştir.”⁵ Bu eser bir mukaddime, yedi rûkn ve bir hâtimedden müteşekkildir. Eserin mukaddimesinde “nebî” ve “mürsel” kelimeleri hakkında tanımlama yapılmış, bununla beraber “mu'cize”, “kerâmet”, “istidrâc” ve “mekr” terimleri de söz konusu edilerek ayrımlarından bahsedilmiştir. “Eserin birinci bölümünde Hz. Muhammed'in doğumundan önce ortaya çıkan ve nübüvvetinin müjdecisi kabul edilen rivayetlere yer verilmiştir. İkinci bölümünde Hz. Muhammed'in doğumundan nübüvvetine kadar olan süre içinde ortaya çıkan kırka yakın peygamberlik alâmeti konu edilmiştir. Eserin üçüncü bölümünde nübüvvetin başlangıcından hicrete kadar geçen dönemde nübüvvet delili olarak cereyan eden otuz beş hadise anlatılır. Dördüncü bölümde Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden vefatına kadar geçen zaman içinde meydana gelen 250'ye yakın hadise nakledilmiştir. İki kısımdan meydana gelen beşinci bölümde de nübüvvet delâlet eden mûcizelerle Resûlullâh'ın vefatından sonra gerçekleşen mûcizeler söz konusu edilir. Altıncı bölüm ashabın ve on iki imamın olağanüstü hâllerini ihtiva ederken yedinci bölümde ise ashâb-ı kirâm ve bu kimselere tanıklık edenlerin olağanüstü hadiseleri yer alır.”⁶

⁴ a.g.m., 115.

⁵ Ömer OKUMUŞ, “CÂMÎ, Abdurrahman”, *DiA*, C.7, 94.

⁶ Mustafa ÖZ, “Şevâhidü'n-nübüvve”, *DiA*, C. 39, 19-20.

“Şevâhidü’n-nübüvve”nin yazma nüshaları muhtelif kütüphanelerde kayıtlı olup Ömer Okumuş’un belirttiği gibi eserin ilmî bir neşri yapılmamıştır.⁷ Mustafa Öz’ün “Şevâhidü’n-nübüvve” maddesinde kaleme aldığı ifadelerle göre bu eser, Lâmiî Çelebi’nin tercümesinden faydalanılarak günümüz Türkçesine aktarılmıştır; ancak bu çevirilerde bazı hatalar bulunmaktadır.

Türk Edebiyatında da oldukça rağbet gören bu eserin Lâmiî gibi birkaç mütercimi daha vardır.⁸

1.2 Eserin Tercümelere:

Mollâ Câmî’nin “Şevâhidü’n-nübüvve” adlı eseri Türkçeye pek çok defa tercüme edilmiştir. Mustafa Öz, bu mütercimler arasında Lâmiî Çelebi, Senâyî ve Ahîzâde Abdülhalim’i sıralarken, Erdem Can Öztürk ise ek olarak İbrahim İbn Hızır Es-Sirozî’yi de zikretmiştir⁹ ve bu tercümelere kronolojik olarak sırasıyla Lâmiî Çelebi (Tercüme H. 915/M. 1510), İbrahim İbn Hızır (Tercüme H. 918/M. 1512/1513), Senâyî (Tercüme H. 962/M. 1554/1555), Ahî-zâde Abdülhalim (Tercüme H. 1009/M. 1512/1513) tarafından yapıldığını belirtmiştir.¹⁰

Lâmiî Çelebi’nin “Şevâhidü’n-nübüvve Tercümesi” en fazla istinsah edilen tercümelere olup eserin 30 nüshası tespit edilmiştir. Oldukça rağbet gören bu tercümenin Senâyî ve Ahîzâde tercümelerine göre daha sade bir dille kaleme alındığı ifade edilir. Lâmiî Çelebi, tercümesinde yer yer araya girerek eserle ilgili kendi

⁷ Popüler neşirlerden birisi için bkz. Hüseyin Hilmi IŞIK, **Şevâhidü’n-nübüvve Peygamberlik Müjdeleri**.

⁸ Bkz. (6), Öz, 20.

⁹ Erdem Can ÖZTÜRK, “Molla Câmî’den Kaynaklarda Zikredilmeyen Bir Tercüme: İbrahim İbn Hızır Es-Sirozî’nin ‘Alâ’imü’n-nübüvve’si”, **Sûfî Araştırmaları**, S.11, 15-30.

¹⁰ Erdem Can ÖZTÜRK, **Lâmiî Çelebi’nin Şevâhidü’n-nübüvve Tercümesi**, 57.

fikirlerine de yer vermiş, sahih rivayetleri esas almak suretiyle tercümeyle eklemeler de yapmıştır.¹¹ Eserin Âdem Ceyhan tarafından tespit edilen nüshaları şöyledir:¹²

1. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü, nr.4307,
2. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü, nr. 4387,
3. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, nr. 2221,
4. Süleymaniye Kütüphanesi, Şehid Ali Paşa Bölümü, nr. 1857,
5. Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Bölümü, nr. 4276,
6. Süleymaniye Kütüphanesi, Tekeli Bölümü, nr. 848/1,
7. Nuruosmaniye Kütüphanesi, nr. 3385,
8. Millet Kütüphanesi, Hekimoğlu Ali Paşa Bölümü, nr. 724,
9. Millet Kütüphanesi, Reşid Efendi Bölümü, nr. 1214,
10. Millet Kütüphanesi, Pertev Paşa, nr. 312,
11. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY 129,
12. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY 2442,
13. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY 2624,
14. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY 2360,
15. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY 2386,
16. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar Emanet Hazinesi, nr. 1178,
17. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar III. Ahmed Kitaplığı, nr. 3067,
18. Üsküdar Selimağa Kütüphanesi. Hüdai, nr. 1028,
19. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı. Osman Ergin Yazmaları, nr. 1254/1,
20. Ankara Millî Kütüphane, nr. 06 Yz A 686,
21. İzmir Millî Kütüphane, nr. 314,
22. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, nr. 3509,
23. Edirne Selimiye Yazma Eser Kütüphanesi, nr. 887,
24. Mısır Millî Kütüphanesi, İlmü'l-keîâm Türkî Talat, nr. 9,

¹¹ Bkz. (10), ÖZTÜRK, 80.

¹² Âdem CEYHAN, "Lâmîî Çelebi'nin Şevâhidü'n-nübüvve Tercümesi Üzerine", **Bursalı Lâmiî Çelebi ve Dönemi**, 225-246.

25. Mısır Millî Kütüphanesi, Siyerü Türkî Talat, nr. 8,
26. Mısır Millî Kütüphanesi, Siyerü Türkî Talat, nr. 15,
27. Sataatsbibliothek, Berlin, Ms. Or fol. 3366,
28. Sataatsbibliothek, Berlin, Ms. or quart 1966,
29. Rossi, Vatikan Kütüphanesi, Turco, s.180.

Şevâhidü'n-nübüvve'nin bir diğer tercümesi kaynaklarda hakkında detaylı bir bilgi bulunmayan İbrahim İbn Hızır tarafından yapılmış, esere “Alâ'imü'n-nübüvve” adı verilmiştir. Erdem Can Öztürk'ün yukarıda bahsi geçen makale ile ilim âlemine tanıttığı eserin nüshaları şunlardır:

1. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Hüsrev Paşa Bölümü, nr. 421
2. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, İbrahim Efendi Bölümü, nr. 188

Senâyî Mehmed Efendi'nin tercümesi bu çalışmanın asıl konusu olması sebebiyle ilerleyen bölümlerde teferruatlı olarak ele alınacaktır.

Osmanlı âlimi, şairi ve hattatlarından Ahîzâde Abdülhalim Efendi (ö. 1013/1604) “Şevâhidü'n-nübüvve”yi tecüme eden bir başka isimdir. “Süleymâniye Kütüphanesi'nde yazma nüshaları bulunan bu eserin ‘Nevâhidü'l-fütüvve fi tercemeti Şevâhidü'n-nübüvve’ adıyla müellif hattı bir nüshası da aynı kütüphanede yer almaktadır. Bazı nüshalarda eserin adı ‘Şevâhidü'n-nübüvve Tercümesi’ şeklinde geçmektedir.”¹³ Ahîzâde Abdülhalim'in tercümesinin diğer tercüme arasında en edebî üsluba sahip tercüme olduğu ifade edilmiş, mütercimim ağır, secili, orta nesir derecesinde bir dil kullandığı tespit edilmiştir.¹⁴ Muhtelif nüshalarda 400-500 civarında yapraktan müteşekkil olan eser, diğer tercümelere kıyasla daha da

¹³ Hasan GÜLEÇ, “Ahîzâde Abdülhalim Efendi”, *DİA*, C. 1, 548.

¹⁴ Bkz. (10), ÖZTÜRK, 61.

hacimlidir. Oldukça rağbet gördüğü düşünülebiyecek bu tercümenin Erdem Can Öztürk tarafından tespit edilebilen 26 nüshası vardır.¹⁵

1. Edirne Selimiye Yazma Eser Kütüphanesi, nr. 22 Sel 887,
2. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, nr. 286,
3. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Fatih Bölümü, nr. 4275,
4. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Çelebi Abdullah Bölümü, nr. 253,
5. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Hekimoğlu Bölümü, nr. 722,
6. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Hekimoğlu Bölümü, nr. 723,
7. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Laleli Bölümü, nr. 2023,
8. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, nr. 633,
9. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Nuruosmaniye Bölümü, nr. 3386,
10. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Fazıl Ahmed Paşa Bölümü, nr. 1062,
11. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü, nr. 4376,
12. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 2624,
13. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 3468,
14. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Bel-Yz-K.1230,
15. Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Şer'iyeye Bölümü, nr. 1033,
16. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, B.254,
17. Köprülü Kütüphanesi, nr. 1062,
18. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, nr. 1730,
19. Tokat İl Halk Kütüphanesi, nr. 60 Hk 179,
20. Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Zihni Efendi Bölümü, nr. 920,
21. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Y.1856,
22. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, nr. 922,
23. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Hacı Beşir Ağa Bölümü, nr. 199/448,

¹⁵ a.g.e., 61-63.

24. Kahire Hidiv Kütüphanesi, nr. 8915,
 25. Mısır Millî Kütüphanesi, Târîhu Türkî, nr. 119,
 26. Leiden Üniversitesi Kütüphanesi, Cod. Or. 14.250.

Bu nüshalara ek olarak bizim tespit edebildiklerimiz de şöyledir:

27. Ankara Millî Kütüphane, Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi, nr. 06 Hk 2395/1,
 28. Ankara Millî Kütüphane, nr. 06 Mil Yz A 2121,
 29. Köprülü Kütüphanesi, nr. 722,
 30. Nuruosmaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, nr. 34 Nk 3385.

Şevâhidü'n-nübüvve teriminin tanımının yapılp Mollâ Câmî'nin eseri ve bu eserin tercümelerinin söz konusu edildiği bu bölümün ardından çalışmamızın bundan sonraki kısmında Senâyî Mehmed Efendi tanıtılıp onun tercümesi ele alınacaktır.

2. SENÂYÎ

2.1 Hayatı

Senâyî ya da Senâ'î mahlası ile anılan şairin asıl adı Mehmed, Mehemed ya da Muhammed'dir. Doğum tarihi kesin olmamakla birlikte XVI. yüzyılda yaşadığı bilinmektedir.¹⁶ Kaynaklar onun Balıkesir'de doğduğu, Kanûnî Sultân Süleymân devrinde yaşadığı bilgisini verir.¹⁷

¹⁶ Müjgân CUNBUR, "Senâ'î", *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, C. 7, 561.

¹⁷ "Senâî Mehmed Efendi", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 7, 513; Bkz. (18), CUNBUR, 561.

Şairin medrese eğitimi gördükten sonra bir süre müderrislik ve daha sonra kadılık, hâkimlik yaptığı bahsi yine kaynaklarda geçmektedir.¹⁸ *Kâfile-i Şu'arâ*'da Mehmed Tevfik bunu “Tarîk-i tadrîse sülûk ile mülâzım ve ba'zı bilâda kâdî ve hâkîm olmuştur.”¹⁹ ifadesiyle belirtir.

Senâyî'nin vefat tarihi ile alakalı olarak *Sicill-i Osmânî*'de Kânûnî Sultan Süleymân devri (1520-1566) sonlarına işaret edilmiştir.²⁰ Kâtip Çelebi, şairin H. 974/ M 1567 tarihinde vefat ettiğini yazmıştır.²¹ Diğer kaynaklarda bu husus ile alakalı bir bilgiye tesadüf edilememiştir.

2.2 Eserleri ve Edebî Kişiliği

Ahdî, *Gülşen-i Şu'arâ*'sında Senâyî'nin şiire yeni heves ettiğini, gece ve gündüz üstâd kimselerle bu meselelerde sohbet ettiğini anlatır. “Gülşen-i nazm içre nihâl-i nevresin vâdî-i şi're tâze-heves ve rûz u şeb bülegâ-yı şenâ-güster ve fuşahâ-yı suhen-perverler ile mübâheşe ve müzâkereden hâlî degüldür.”²²

Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şu'arâ*'sında Senâyî'nin akranları arasında fazilet ve irfan sahibi olması vasfını ön plana çıkarır: “Ahlâk-ı hasene ve ma'ârif-i

¹⁸ Haluk İPEKTEN, Mustafa İSEN, Recep TOPARLI vd, **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, 437.

¹⁹ Mehmed Tevfik, *Kâfile-i Şu'arâ*, (Haz.: Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, Müjgân Çakır, Hanife Koncu), 145.

²⁰ Mehmed Süreyya , *Sicill-i Osmânî*, (Haz.: Nuri Akbayar), C.5, 1495.

²¹ Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-zünûn*, (Haz.: Rüştü Balcı), C. 2, 748.

²² Ahdî, *Gülşen-i Şu'arâ*, (Haz.: Süleyman Solmaz), 248.

kemâlât-ı müstahsene ile ma'rûf emsâl ü akrânı miyânında fezâ'il ü 'irfân ile mevsûfdur.”²³

Senâyî'nin şiire olan merakının yanında güzel ahlâk, olgunluk vasıfları ile beraber akranları arasında faziletli, irfân sahibi olması ile bilindiğinden de söz edilmiştir. “Ahlâk-ı hasene ve kemâlen müstahsene ile mevsûf ve emsâl ü akrânı miyânında fezâ'il ü irfân ile ma'rûf imiş.”²⁴

Kendisinden bahseden kaynaklardan *Kâfile-i Şu'arâ*'da Mehmed Tevfik, şairin *Dîvân*'ı ve *Ravzatü'l-ebrâr* adında bir eseri olduğunu söz konusu ederken “âsâr-ı şi'riyyesinden âtîde muharrer nazmından başkasına dest-res olunamadı.” ifadelerine yer verir. *Keşfü'z-zünûn*'da da bu iki eser söz konusu edilmiş; *Dîvân*'ın Türkçe, *Ravzatü'l-ebrâr*'ın da yine Türkçe ve şiir şeklinde olduğu bilgisi verilmiştir.²⁵ *Kâmûsu'l-'alâm*'da da Senâyî'nin müretteb bir dîvânı ile birlikte *Ravzatü'l-ebrâr* adıyla marûf bir manzumesi olduğu yazmaktadır.²⁶ Ancak Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*'nde şairin, bir nüshası Revan Odası Kütüphanesi'nde mevcut olan “Şevâhidü'n-nübüvve Tercümesi”ne işaret eder. Mehmed Tâhir'in söz konusu ettiği bu eserden bahseden bir diğer kaynak da İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın *Karesi Meşâhiri* adlı biyografi kitabıdır. Uzunçarşılı, şairin eserlerine Bursa'da medfûn Emîr Sultan için yazdığı bir menâkıbı da ekler.²⁷ Ancak bu son eser diğer biyografi kitaplarının hiçbirinde yer almadığı gibi “Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü”nde de yine Kânûnî dönemi şairlerinden Manisalı Senâyî'ye ait olarak kaydedilmiştir.²⁸ Dolayısıyla kaynaklar tedkik edildiğinde Senâyî'nin üç eserinin adına tesadüf edilmektedir:

²³ Kinalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şu'arâ*, (Haz.: Aysun Sungurhan), 199.

²⁴ Bkz. (21), OĞUZ – ÇAKIR - KONCU., 145.

²⁵ Bkz. (23), BALCI, 644.

²⁶ Şemseddin SÂMÎ, *Kâmûsu'l-'Alâm*, C. 3, 1774.

²⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Karesi Meşâhiri*, (Haz.: Mehmet Sarı, Ahmet Karaman), 74.

²⁸ Yunus KAPLAN, “Senâyî, Mehmed Senâyî Çelebi, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3592> [erişim tarihi: 15.04.2017]

1. Dîvân
2. Ravzatü'l-ebrâr
3. Şevâhidü'n-nübüvve Tercümesi

Araştırmalarımız sırasında Senâyî'nin *Dîvân*'ına rastlayamadık. Fakat tezkirelerde bu dîvândan alıntı olduğunu düşündüğümüz beyitlere tesadüf ettik. Ahdî, *Gülşen-i Şu'arâ* adlı tezkiresinde “tabî'at-ı şî'riyyesin yârân-ı nükte-şinâs bu beyitden kıyâs kılalar.” ifadelerini kullanıp şu beyte yer vermiştir:

Gönlüme gam gelicek merdüm-i didem ter olur
Nem kapar şöyle bulutdan kati nâzik ter olur

Mehmed Tâhir'in *Osmanlı Müellifleri*'nde²⁹ Senâyî ile aynı devirde yaşadığını söylediği Kınalızâde Hasan Çelebi de *Tezkiretü'ş-şu'arâ*'da bu beyti ekler:

Kul oldum başuma âzâd iken ol serv-i âzâde
Su gibi yüz sürüp pâyına oldum ana üftâde

Tezkiretü'ş-şu'arâ ile *Osmanlı Müellifleri*'nde Senâyî'nin şiirine müşterek olarak örnek verilen iki beyit de şöyledir:

²⁹ Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, (Haz.: Mustafa Tatçı), C.II, 341.

*Belâ-yı dehri Hudâ çekdürürse gam yimezüz
Visâl-i yâri nasîb eyleye bize Bârî*

*Uyanmaz şem-i ikbâlim görünmez kâmer-talât
Beni bu kara günlere koyan baht-ı siyâhımdır*

*Tezkiretü 'ş-şu 'arâ'da yer alan söz konusu üç beyti bu eserde yer alması
maksadıyla bizzat Senâyî, Hasan Çelebi'ye göndermiştir.³⁰*

Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri'nde* son beyte bir dipnot düşmüştür:

*Yazmamış Kâdı vü Keşşâf ü Cerîr-i Taberî
Haberim yok güzelim kimden alayım haberi*

Nakaratını ihtiva eden manzumenin *Edirne Târîhi'*nde Edirneli Senâyî'ye ait olarak işlendiğinden söz eder ve daha sonra kendisinin de dîvânı inceleme fırsatı bulduğunu söyleyerek şu beyitleri örnek verir:

*Seni âlem sanma 'arş-ı mu'allâda arar
Kimi esmâda kimi genc-i mu'allâda arar*

*Kimi gökde kimi yerde kimi deryâda arar
Kimi havrâda kimi Âdem ü Havvâ'da arar*

*Kimi mukaddesde kimi Ka'be-i 'ulyâda arar
Kimisi deyre girüp Lât u Uzzâda arar*

³⁰ Engin SELÇUK, "Senâî/Senâyî Mehmed Efendi", **Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3382>, [erişim tarihi: 10.02.2017]

*Kimi arâfda kimi cennet-i mevâda arar
Kimi dağda kimi bağda kimi sahrâda arar*

*Kimi Mecnûn olarak sûret-i Leylâ'da arar
Kimi Vâmık gibi ruhsâre-i Azrâ'da arar*

Bahsi geçen bilgilerden sonra bu beyitlerin Edirneli Senâyî'ye ait olduğu düşüncesi oluşsa da Engin Selçuk iki gerekçe ile bu örneklerin Balıkesirli Senâyî'ye ait olduğu fikrine ulaşır. Bu gerekçelerden ilki Mehmed Tâhir'in dipnot vermek suretiyle bu izahları yaptığı beytin doğrudan doğruya Balıkesirli Senâyî'nin Kınalızâde Hasan Çelebi'ye gönderdiği beyit olmasıdır. Bir diğer gerekçe ise Edirneli Senâyî'nin XVIII. yüzyıl şairi olması hasebiyle beytinin *Tezkiretü's-şu'arâ*'da yer almasının mümkün olmamasıdır.³¹

Senâyî'nin *Dîvân*'ına ve *Ravzâtü'l-ibrâr*'ına çalışmamız sırasında tesadüf etmek mümkün olmamıştır. İncelememizin diğer kısmında elimizde bulunan tek eseri olan Şevâhidü'n-nübüvve Tercümesi üzerinde durulacaktır.

3. SENÂYÎ'NİN ŞEVÂHİDÜ'N-NÜBÜVVE TERCÜMESİ

3.1 Eserin Adı

Senâyî Mehmed Çelebi'nin Mollâ Câmî'den tercüme ettiği bu eserin isminin, şairden bahseden kaynaklar içinde yalnızca Mehmed Tâhir'in *Osmanlı*

³¹ a.g.m.

Müellifleri'nde zikredilmiş olması oldukça ilgi çekicidir. Hatta Mehmed Tâhir söz konusu tercümenin yerine de işaret ederek bu konuda da bilgi vermiştir.³²

Bu eserin isminin tespiti için çalışmamızda kullandığımız dört nüshadaki hususiyetleri göz önünde bulundurursak İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde (İ) ve Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde (S) bulunan nüshaların herhangi bir başlığa sahip olmadığını söyleyebiliriz. Yalnızca İ nüshasının sonunda “mu'cizât-ı peygamberî” ifadesi yer almaktadır. Millet Kütüphanesi (M) nüshasındaki ser-levha “Şevâhidü'n-nübüvve” başlığını ihtiva eden Topkapı Sarayı (T) nüshasında da “Kitâb-ı Şevâhidü'n-nübüvve” başlığı karşımıza çıkar. Ancak diğer müstensihlerin bu başlıkları kullanmaktan imtina etmesi dikkate değerdir.

Senâyî'nin mütercimi olduğu bu eser içerisinde “Şevâhidü'n-nübüvve” ismini zikretmemesi ve sebep-i telif bahsinde söz konusu eser için iki defa “Menâkıb-ı Mu'cizât-ı Resûlü'llâh” ifadesini kullanması münasebetiyle onun, tercümesine bu ismi verdiği kanaatine vardık. Dolayısıyla esere doğrudan “Şevâhidü'n-nübüvve Tercümesi” ismini vermenin doğru olmayacağı düşüncesiyle, Senâyî'nin zikrettiği “Menâkıb-ı Mu'cizât-ı Resûlü'llâh” başlığını kullanmaya karar verdik.

3.2 Eserin Muhtevâsı

Senâyî Muhammed Efendi'nin “Şevâhidü'n-nübüvve Tercümesi” Arapça bir dua ile başlar. Bu duanın ardından Senâyî tarafından telif edilmiş manzumeler gelmektedir. Söz konusu manzumelerin şekil ve içerikleri hakkında daha detaylı bilgilere yine bu çalışmanın “Manzumeler” başlığı altında yer verilecektir. Eserde

³² Bkz.: (31), TATÇI, C.II, 341.

sırasıyla “Medh-i İlah”, “Münâcât”, “ Medh-i Hazret-i Bârî”, “Na’t-ı Muhammedü’l-Mustafa Salla’llâhu Aleyhi ve Sellem”, “Medh-i Evliyâ” başlıkları yer almış, Allah’a övgü ve yakarışın ardından Hz. Muhammed’in vasıfları anılmış, son olarak evliya medhine yer verilmiştir.

Bu manzumelerin ardından “Der Beyân-ı Vasf-ı Padişâh-ı ‘Âlem-penâh” başlığı ile padişahın övgüsünün yapıldığı ve eserin kime sunulduğunun işaret edildiği mensur kısma geçilir. Burada oldukça sanatlı bir dil kullandığını gördüğümüz Senâyî devrin padişahı Kânûnî Sultan Süleymân’ı övgülerle yüceltir.

Daha sade ifadelerin yer aldığı “Ba’îs-i Tahrîr-i Kitâb” başlıklı kısım altında Senâyî eseri vücuda getirme hikâyesine yer vermiştir. O, enbiyâ ve evliyânın menkıbelerini beyan etme arzusuyla kalem ve devatını hazır etmiş, yazacağı eseri okuyan herkesin bu menkıbeleri daimi olarak hatırlayacağı ve müellife dua edeceği ümidini dile getirmiştir. Henüz Hz. Muhammed’in mucizelerini beyan eden muteber kitaplara bakmadan bir gece rüyasında Hâce Feridüddin Attâr’ı görmüştür. Attâr kendisine eğer ehl-i cennet olmak isterse Hz. Muhammed’in mucizelerini beyan edeceği bir eser vücuda getirmesi gerektiğini söylemiştir. Bu eseri yazmaya iktidarı olmadığını söyleyen Senâyî, Feridüddin Attâr’ın duasını alır ve rüyasından uyanır. Bu rüyanın ardından gönlünde duyduğu mutluluk ve gurur ile kalemi eline almıştır. Bu bölümü ise Senâyî’nin hangi hislerle eseri yazmaya başladığını anlattığı “nazm” başlığı altındaki 5 beyitlik bir manzume takip eder.

Bu manzume, Mollâ Câmi’nin eserinin tercümesine geçiş niteliğindedir. Senâyî, “Der Beyân-ı Mûcizât-ı Resûlu’llâh” başlığı altında asıl konuyu işlemeye başlamış ve mucizeler bahsini ele almış; “nebî”, “resûl” ve “ulü’l-azm kelimelerinin manalarını izah ederek tercümeyle başlamıştır. Bu tanımlara göre, Allah tarafından kendisine şeriat nazil olan kişiye “nebî” ve bununla beraber o şeriatı başkalarına da ulaştırmakla yükümlü olan kişiye ise “resûl” denir. “Ulü’l-azm” ise risalet kendisine

bildirildikten sonra imana gelmeyenlere karşı cihad etmek durumunda olan peygamberlerdir. Hz. Muhammed'in diğer peygamberlerle mukayese edildiği bahiste O'nun tüm peygamberlerin en büyüğü ve sonuncusu olduğu, insanlığın bütünü için seçildiği, bütün din ve mülklerin Hz. Muhammed'in dininin ortaya çıkmasıyla mensuh olduğu ifadelerine yer verilmiştir.

Yine bu bölümde “mucize” ve “istidrac” terimlerinin de izahı yapılmak suretiyle bazı örneklere yer verilmiştir. Şeyh Abdullâh Ensârî'den aktarılanlara göre mucize, nübüvvet davası ile görülmemiş olağanüstülüklerin ortaya çıktığı hâllerdir. Buradaki ifadelerle göre Allah'a inanmayan ve batıla düşen bir kişide olağanüstü bir hâl görülürse bu durum hile ve istidractır, keramet değildir. Bu münasebetle firavunun Nil Nehri kenarında yürürken, nehrin kendisi ile birlikte akması ve firavun durduğunda nehrin de durması bahsi söz konusu edilmiş, “şüphesiz bu hadise kerametdir” denmiştir. Yazara göre onun kavmi firavunu bu yolda görürse ve bunu mucizevi bir hâl olarak kabul ederse bu imanı kabul etmekten uzak olmaktadır.

Bu tanımlardan sonra Senâyî, Hz. Muhammed'in vasfını bildirmeye devam etmiştir. Hz. Muhammed şehadet âleminde peygamberlerin sonuncusu olsa bile gayb âleminde evvelidir. Âdem daha balçıkla su arasında iken Allah, Resûlullâh'ın ruhuna tecelli etmiş, şeriat hükmü O'na verilmiştir. Enbiya ve rûsûl, yani diğer peygamberler Resulullah'ın vekilleridirler. Ardından Hacı Muhammed Tirmizi, Şeyh Sadeddin Hamevi ve İbn-i Attar'ın adı zikredilmek suretiyle Hz. Muhammed'e son peygamber denilmesi hususuna değinilmiştir.

Hz. Muhammed'in peygamberliği meselesi ile ilgili Abdullah Ensârî'den aktarılan bilgiye göre Tevrat'ta Musa Peygamber'e “senin gibi şeriat ehli bir peygamber zahir etsem ve onun sözünün hükümlerini şarktan garba kadar ulaştırısam” denmiştir. Zemahşerî'den aktarılanlara göre Musa Peygamber'den sonra

şeriat ehlinin Hz. Muhammed olduğu belirtilmiş, İsa peygamberin şeriat sahibi olmadığı söylenmiştir.

Senâyi, tercümesinde bu bilgilere yer verdikten sonra Hz. Muhammed'in olağanüstü hâllerini konu alan her bir hadiseyi "mucize" başlığı ile anlatmış, diğer şahıslar bahsinde ise "menkabe" başlığını kullanmıştır. Bu mucizevî hadiseler Hz. Muhammed'in veladetinden vefatına kadar kronolojik bir sıra ile ele alınmıştır.

Anlatılan ilk mucizeye göre, Hz. Muhammed Âmine Hatun'un rahmine düştüğünde yeryüzündeki tüm putlar ters dönmüş, melekler iblisi baş aşağı etmişler ve deryaya bırakmışlar, şeytana kırk gün azap etmişlerdir. Şeytan kurtulup Kubeyş Dağı'na gidip diğerlerine seslenmiş ve Muhammed bin Abdullah'ın dünyaya geleceğini haber vermiştir. Kureyş kâhinleri ve Arab kabilesinden diğer kimseler sanatlarını unutmuş, gece yerlerden ve göklerden Hz. Muhammed'in dünya düzeni için türlü bereketlerle dünyaya geleceği sesi işitilmiştir. Kitapta Resûlullâh'ın doğacağı günün Rebiülevvel ayının on ikinci gecesini Pazartesi günü olduğu yazmaktadır.

Başka bir mucize başlığı altında Ebrehe zamanıdır ve onun Beytullah'ı harap etmeye gelmesi anlatılmıştır. Nuşirevân-ı âdil devri olduğundan söz edilmiş ve bu münasebetle "Fil vakası" anlatılmıştır. Melik Ebrehe bin fülle Kabetullâh üzerine yürümüştür. Orayı harap etmek için filler dört bir yandan hücum etmişler; ancak Kabe'nin mukabelesine ulaşamayınca geri dönmek zorunda kalmışlardır. Bu hadisenin Hz. Muhammed'in doğumuna yakın zamanda gerçekleştiği söylenmiş, elli beş gün sonra Resûlullâh dünyaya gelmiştir.

Bir başka mucize Safiyye binti Abdullah'dan rivayet edilir. Hazret-i Muhammed'in doğum gecesinde Safiyye binti Abdullah orada olduğunu, etrafta bir

nur oluştuğunu ve o gece altı alametin meydana geldiğini söyler. Bu alametler sırasıyla, Hz. Muhammed'in doğduğunda secde etmesi, gaipten gelen bir sesin Hz. Muhammed'in yıkanmış olarak dünyaya geldiğini söylemesi, evin içinin nurla dolması, Hz. Muhammed'in sünet olmuş ve göbek bağı kesilmiş olarak doğması, arkasında nübüvvet mührünün bulunması ve son olarak iki omzu ortasında "Lâ ilâhe illallâh Muhammeden Resûlullâh" yazılı olmasıdır.

Hazret-i Muhammed'in doğduğu geceye dair Abdülmuttalib'den aktarılanlara göre o gece Kabe, Hz. Muhammed'in evine secde etmiş, etrafta tekbir sesleri duyulmuş ve putlar yerlere düşmüştür.

Abdülmüttalib'in odaya girdiğinde elinde kılıç tutan, yüzü örtülü birini görmesi ve o kişinin kendisine meleklerin orayı ziyaret edeceğini söylemesi, Kısra sarayının on dört kubbesinin yıkılması ve Save Suyu'nun kurumması, Satîh adlı kâhinin Hz. Muhammed'in dünyaya geldiğini haber vermesi, Sâib adlı kâhinin Hicaz tarafından doğan bir aydınlığı görmesi ve yanında yeşil bir kuş peyda olması üzerine o taraftan âhir zaman peygamberinin geleceğini bildirmesi, bir Yahudi'nin Kureyş halkına gelip o gece bir oğlan doğup doğmadığını sorması ve o oğlanın alınının alametini anlatması neticesinde bahsi geçen alameti görünce kendini kaybedip nübüvvet hükmünün İsrailoğullarından gittiğini söylemesi gibi hadiseler de Hz. Muhammed'in doğduğu gece vuku bulan mucizevî hâllerdendir.

Söz konusu eserde Hz. Muhammed'in doğumundan sonra görülen mucizelerden bazıları süt annesi Halime'nin anlattıklarından aktarılmıştır. Halime, Hz. Muhammed'e süt verdikten sonra sütünün arttığını, hatta süt veren develerin de sütünün çoğaldığını, yani Hz. Muhammed'in tesiriyle eve bereket girdiğini söylemiştir.

Yine bir başka mucize başlığı altında anlatılana göre Hz. Muhammed konuşmaya başladığında ilk “Allahu ekber el-hamdülillah Rabbü'l-âlemin” demiştir. Sütanesi Halime'den rivayet edilene göre Peygamber henüz iki aylıkken oturmaya başlamış, üç aylıkken ayaklarının üstünde durmuş ve dört aylıkken evin duvarlarında yürümüştür. Hz. Muhammed, beş aylıkken her yere yürüyebilmiş ve altı aylıkken hızlıca gidebilmiş, yedi aylıkken koşmaya başlamıştır. Sekiz aylıkken insanlarla konuşmaya başlamış, dokuz aylıkken sözü fesahat ile söyleyebilmiş ve on aylık olduğunda ok atmaya muktedir olmuştur.

Hz. Muhammed'in üç yaşında iken Halime Hatun'un diğer oğullarıyla meraya gitmesi hadisesi de başka bir mucize başlığı altında anlatılmıştır. Halime havanın sıcak olması münasebetiyle Hz. Muhammed'in hastalanacağı korkusuna düşer ve bir kardeşini onun yanına gönderir. Kardeşi yanına ulaştığında bir bulutun Hz. Muhammed'i koruduğuna şahit olur.

Halime Hatun'dan aktarılan mucizelerden birinde ise Hz. Muhammed'in yine bir gün meraya gittiğinde birkaç kişi tarafından götürülmesi anlatılır. Hz. Muhammed'i götüren kimseler onun göğsünü yarmış, içinden bir parça kan çıkarmışlardır. Böylece vücudundaki “vesvese-i şeytanî”yi alıp gönlünü geri yerine koymuşlardır ve Hz. Muhammed'e bir ümmet gerektiğini söylemişlerdir. Hz. Muhammed bu vakayı aktarırken bu kimselerin sinesine evvela yüz ümmet için bir yara, ardından yüz bin ümmet için bir yara, son olarak da sayısız ümmet için bir yara daha çektiklerini anlatmıştır. Daha sonra Hz. Muhammed'in elini tutup, alınını öpüp artık kendisinin mucize sahibi olması münasebetiyle bahtiyar olduğunu söylemiş ve gitmişlerdir

Hz. Muhammed'in küçük yaşta gösterdiği mucizelerden biri de Emirülmüminîn Abbâs'tan aktarılandır. Ondan rivayet edilene göre Hz. Muhammed daha beşikte iken Abbâs'ı dine davet etmiş; gökteki ay ile konuşmuş ve aya işaret etmek suretiyle onu kendisine doğru çekmiştir.

Bu meseleyi Hz. Muhammed'in annesi Âmine Hatun'un aktardığı bir mucize takip eder. Âmine Hatun, oğlunu Medine'ye getirdikten sonra orada bir ay kalmışlardır. Bir Yahudi Hz. Muhammed'in adını sorup arkasına bakmış ve peygamber olacağını söylemiştir. Tekrar gelip Hz. Muhammed'i soran, yüzüne ve sırtına bakan Yahudiler O'nun peygamber olacağını ve Medine'ye hicret edeceğini bildirmişlerdir.

Hz. Muhammed'in doğumundan sonra gerçekleşen hadiselerden biri de Habeş memleketi hükümdarı Seyf Zi'l-yezen'in Abdülmuttalib'e verdiği beşaret haberidir. Melik Zi-Yezen Kureyş ehlinden diğer kimselerle birlikte Abdülmuttalib'i de ağırladığı bir gece kendisine oğlu Abdullah'ın Muhammed adlı bir evladı olacağını, anne ve babası vefat ettiği için dedesi ve amcasının ona bakacağını, Allah'ın onu peygamber seçeceğini ve onun dini yayacağını teferruatıyla anlatmıştır.

Beni Müzdelic kavminden bir kişinin Abdülmuttalib'e Hz. Muhammed'i sorması ve onun nübüvvet alametini taşıdığını söylemesi, kademinin benzersiz olup İbrahim makamında olduğunu bildirmesi de yine başka bir müjde haberidir.

Bu mucize başlığını, daha sonra Ebu Bekr'in hilafeti devrinden bir olay takip eder. Hişam Bin As'ın aktardığına göre kendisi birkaç kişi ile Herkil adlı meliği İslam'a davet etmek için elçi olarak gitmiş, Herkil'in yanına tekbir ile girmesi üzerine meliğin oturduğu yer sallanmıştır. Üç gün misafirlikleri sırasında melik zaman zaman onları yanına çağırarak oruç ve namaz hakkında merak ettiği meseleleri sormuştur. Herkil bir sandık içerisinde muhafaza ettiği peygamber suretlerini misafirlerine göstermiştir. Bu sohbet esnasında o suretlerden birinin Hz. Muhammed'i temsil ettiğini anlayınca İslam'ın gerçek din olduğuna itikad etmiştir. Diğer suretlerin Âdem peygamber, Nûh peygamber, İbrahim peygamber, İsâ

peygamber ve Danyâl peygambere ait olduğu söylenmesi münasebetiyle bu peygamberlerin isimleri zikredilmiştir.

Başka bir mucize başlığında ise İskenderiye şehrinde bulunan bir yazılı taştan ve Yemen hükümdarı Şeddad Bin Ad tarafından denize atılan bir hazineden bahsedilmiştir. “Tevarih-i Kütüb”de onu Muhammed’in ümmetinden başka kimsenin bulamayacağını yazılmıştır.

Hz. Muhammed’in peygamberliğine işaret eden bir durum da Kabu’lahbar’dan rivayet edilmiştir. Kabu’lahbar Tevrat’ı tamamen okuduğunu söyledikten sonra babasından kalan bir sandıkta bulduğu kitaptan söz eder. Bu kitapta ahir zaman peygamberinin nasıl ibadet edeceği ve ümmetinden bahis vardır. Orada bu peygamberin beş vakit ellerini ve ayaklarını yıkayacağı, ardından ibadet edeceği ifade edilirken doğum yerinin Mekke olacağı ancak buradan Medine’ye hicret edeceği yazılmıştır.

Kitaplarda hak dinin İslam olduğunun yazıldığına dair bir hadise de Hz. Ömer’in hilafeti zamanında vuku bulmuştur. Mutarrıf bin Malik’den rivayet edilene göre bir kilisede sandığın içinde bir kitap bulunmuştur. Mutarrıf bin Malik bu kitabı Naim adlı bir Hristiyan’a göstermiş ve bağışlamıştır. Bir müddet sonra karşılaştıklarında o şahsın Hanifi olduğuna şahit olmuş ve kitabı geri almak istediğinde Kabu’lahbar’a verdiğini öğrenmiştir. Bu kitap vesilesiyle kırk iki nefer şahıs İslam’a gelmiştir.

Hz. Muhammed’in peygamber olacağına işaret eden hadiselerden birinde Danyal peygamberin rüya tabiri ilmine sahip olması söz konusu edilir. Buhtünasr bir gün rüyasında gökten düşen koca bir taşın bir putun başını yardığını görür. Bu rüyasını tabir ettirmek isteyince bunu ancak Danyal peygamberin yapabileceğini öğrenir.

Danyal peygamber bu rüyayı, yakın zamanda âhir zaman peygamberinin geleceği ve dininin bütün dünyaya yayılacağına haberi olarak tabir etmiştir.

Hazret-i Muhammed'in peygamber olacağını haber veren bir kitap da evlad-ı Harun'un eline geçmiştir. Bu kitaptan Arap taifesinden yakın zamanda bir peygamber çıkacağını, o memlekette ziyadesiyle hurma ağacı bulunduğunu, peygamberin durduğu yerin Yesrib olduğunu haber alan topluluk, Hz. Muhammed'in doğumunu beklemek ve onu tanımak için bahsi geçen yere göçmüşlerdir.

Ka'b bin Lü'ey bin Gâlib'in rivayet ettiğine göre Hz. Muhammed doğmadan beş yüz yıl önce onun medhi okunmuştur. Tevrat ve İncil ehli kimseler bu medhin kilise kitaplarından öğrenildiğini söylemişlerdir.

İbn-i 'Adevî Rabîa'dan aktarılanlara göre babası Şam seferi sırasında bir kilise önünde dinlenmek için konaklar. Bu sırada bir rahib onunla sohbet eder ve Arap kavminden bir peygamber çıkacağını ve adının Muhammed olacağını söyler. Bunun üzerine babasının onun adını Muhammed koymasına salık verilir.

Hz. Muhammed doğmadan evvel onun peygamberliğini haber veren kâhinlerden birisi Satih Gassanî'dir. Kendisi bir mecliste Arap kabilesinden bazı kimselerin gelecekle ilgili sorularını cevaplandırmaktadır. Bu münasebetle Kabetullah'da bir oğlancığın doğacağı ve peygamber olacağı haberini verir. Satih Gassanî adlı kâhin hakkında teferruatlı bir şekilde bilgi verildikten ve onun kehanet ilminde eşsiz olduğu üzerinde durulduktan sonra bu kâhinin Hz. Muhammed'in peygamber olacağını müjdelediği pek çok rüya tabiri söz konusu edilmiştir.

Rüya tabiri hususunda bir mucize de Abdülmüttalib'den rivayet edilmektedir. Abdülmüttalib bir gece gördüğü ve etkisinde kaldığı düşü tabir ettirmek isteyince kâhinlere anlatmıştır. Rüyasında göbeğinden bir ağaç çıkmış ve o ağacın başı göğe, dalları şarka ve garba ulaşmıştır. Ağacın içinden ise güneş ve aydan daha aydınlık bir nur çıkararak etrafı sarmıştır. Kâhinlerin yorumuna göre bu düş, Hz. Muhammed'in dünyaya gelip âhir zaman peygamberi olacağına delalettir. Tıpkı o ağacın dalları gibi Hz. Muhammed'in nübüvveti de şarktan garba dek tüm memleketlere erişecek, böylelikle aydınlığı âlemi münevver kılacaktır.

Rivayet edilen mucizelerin bir kısmında başka kavimlerden kimselerin, Abdülmüttalib'in neslinden bir peygamber dünyaya geleceğini ona haber vermesi muhtelif hadiselerle anlatılmıştır. Bu hadiselerden biri Yemen'de vuku bulur. Behludîlerin ulemasından biri Abdülmüttalib'e gelerek hangi kavimden, kabileden olduğunu sormuştur. Aldığı cevaplar üzerine onun ellerine bakmak istemiş ve orada nübüvvet izi görmüştür. Ancak bu iz Abdülmüttalib'den değil, evlatlarından zuhur etmiştir.

Hz. Muhammed'in peygamber olacağını haber verildiği bir mucize de ileri bir tarihte gerçekleşir. Hz. Muhammed on iki yaşındayken amcası Ebû Tâlib ile ticaret seferine çıkar. Orada bir kiliseye yakınında dinlenmek isterler ve bu sırada Bahirâ adlı bir rahip tesadüfen onları görür. Uzaktan izlediğinde Hz. Muhammed'in üzerinde bir bulutun kendisine gölge ettiğine şahit olur. Bu durum karşısında hayrete düşer ve O'nu tanımak için tüm kabileyi yemeğe davet eder. Bu davet sırasında izlediği kişinin adının Muhammed olduğunu da öğrendikten sonra hayreti daha da artar ve kendi kitaplarında onun vasıflarına yer verildiğinden bahseder. Bahira adlı rahip okuduğu tafsili Hz. Muhammed'in yüzünde ve diğer organlarında teşhis etmiştir. "Gözlerinin kırmızılığı daim midir?" diye sorar ve ardından sırtındaki nübüvvet mührünü görür. Tüm bu alametlerin neticesinde ağlamaya başlayan rahip, amcası Ebû Tâlib'e Hz. Muhammed'in peygamber olacağı haberini vermiştir.

Metinde söz konusu edilen mühim şahıslardan biri de Meysere'dir. Hz. Muhammed'in yirmi beş yaşında iken kendisi ile Basra seferine çıkması münasebeti ile anılmıştır. Bu sefer esnasında dinlenmek için bir ağaç gölgesinde konakladıkları vakitte Nemestor (?) adlı bir rahip onları izler ve bir süre sonra Meysere'yi çağırıp yanındaki şahsın kim olduğunu sorar, zira o ağaç dibinde peygamberden başka kimse duramamaktadır. Ardından Hz. Muhammed'in gözlerindeki kızılığın daim olup olmadığını sorar. Aldığı cevaplar neticesinde O'nun âhir zaman peygamberi olduğunu anlar ve O'nun zamanına yetişip İslam milletine dâhil olmadığı için hayıflanır. Yine Şam seferinde Meysere'ye Hz. Muhammed'in peygamber olacağı haberinin verilmesi de bir başka mucize başlığında anlatılmaktadır.

Hz. Muhammed'in peygamber olacağı haberinin verildiği birçok mucizevî hadise dile getirildikten sonra, Senâyî başka bir mucize başlığı sonrasında "Resûlullâh'un meb'asın târih-i hicretüñ anı beyân ider." ifadelerini kullanarak Hz. Muhammed'in peygamberlik devrine dair mucizelerin anlatılmaya başlandığına işaret etmektedir.

Metnin bu kısmı Hz. Muhammed'in Hira Dağı'nda ibadetle meşgul olması, Ramazan ayını Hira Dağı'nda oruç ile geçirmesi, Hz. Hatice'nin kendisine zaman zaman yiyecek getirmesi ve daha da mühimi Hz. Muhammed'e ilk ayetin gelmesi gibi bazı hususları ihtiva eder. Abdullah bin Selâm'ın peygamberden işiterek rivayet ettiğine göre Hz. Muhammed yine Hira Dağı'nda inzivadayken bir gece ipek elbiseli, başı burulu bir kişi belirip O'na "Oku!" demiştir. Hayrete düşen peygamber okuma bilmediğini söyleyince o şahıs başından yaldızlı, ipek yamayı çıkarıp Hz. Muhammed'in başına geçirmiş ve tekrar "Oku" demiştir. Peygamberin gönlü mutlulukla dolarken Cebrâil şu ayeti söylemiştir: "Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı 'alak'tan yarattı." Bu ayet üzerine Cebrâil her ne söylediye Hz. Muhammed ezberlemiş, fakat yaşadığı bu durum karşısında hayretinden kendini dağdan aşağı atmak istediğini söylemiştir. Buna mukabil Hz. Peygamber'e gökyüzünden bir ses gelmiş ve "Ey Muhammed sen Allah'ın resulüsün ve ben Cebrâil'im." demiştir.

Metnin bu kısmında Cebrâil'in insan suretinde tasvir edilmiş ve iki ayağına göğesini basarak tekrar etmiştir: “Ey Muhammed sen Allah'ın resulüsün ve ben Cebrâil'im.” Hz. Muhammed akşam namazına kadar göğesini bakar, Cebrâil'in suretini görür ancak ondan başka kimse Cebrâil'i görmeye kadir olamaz. Abdullah bin Selâm'dan aktarılanlara göre Hz. Muhammed yaşadığı bu vaka neticesinde hemen eşi Hz. Hatice'nin yanına gider ve onun dizinde bir süre yatarak başından geçen olayları tekrar eder; korkusu kâhin olmaktır. Tüm bu anlatılanlardan sonra Hz. Hatice, Allah'ın O'na hayır nasip ettiğini, artık peygamber olduğunu, bir ümmetin olacağını söylemiş ve Hz. Muhammed'in peygamberliğine şahitlik eden ilk kişi olmuştur.

Hz. Hatice amcasının oğlu ve Kütüb-i Salife okuyucusu olan Varka bin Nevfel'in yanına gider ve Hz. Muhammed'in başından geçenlerden onu da haberdar eder. Varka da Hz. Muhammed'in sahih peygamber olduğuna, Hz. Musa'ya gelen suhufun ona da geleceğine inanır; Hz. Muhammed'e ümmetin peygamberi olacağını ancak kendi kavminden türlü elemeler çekeceğini, bu yüzden de Medine'ye hicret etmek suretiyle İslam dini için canla başla mücadele vereceğini söyler ve alnından öpüp gönlünü rahatlatarak tekrar Hz. Hatice'nin yanına gönderir.

Tüm bu hadiseler ile Hz. Muhammed'e vahiy gelmesi ve peygamberliği anlatıldıktan sonra peygamberin müşrikleri dine davet etmesi, kendisine inanan ve inanmayanların muameleleri söz konusu edilmiştir. Bu vesile ile Ebu Cehl'in adı sıklıkla zikir edilmiştir. Esved bin Muttalib, 'As bin el-Va'il, Velid bin Mugire, Hakem bin El 'Âs da bu isimlerdendir. Bir mucize başlığı altında Hz. Muhammed'in peygamberliğine delil olmak için bir putun derunundan gelen avazdan söz edilmiş ve bu vesileyle “Medh-i Resûl” başlığı ile Arapça bir manzume yer almıştır.

Peygamberin gösterdiği mucizelerin sihir olarak görülmesi de bazı mucize

başlıklarında anlatılan hadiselerdendir. Bu hadiselerin en mühimlerinden “ayın ikiye bölünmesi” de bu meselelerdendir. Müşrikler Resûlullâh’ın yanına gelerek “bu gece görünen mâhı iki şakk edersen sana iman getirelim ve sana kavlinde sadıksın diyelim” demişlerdir. O gece ayın on dördüdür ve Hz. Peygamber Allah’a tazarru ederek ayın iki parça olmasını dilemiştir. Bunun üzerine gökdeki ay, bir parçası Ebû Kubeys Dağı ve bir parçası da başka bir dağın üzerinde durmak suretiyle ikiye bölünmüş, müşriklere bu surette görünmüştür. Bu hadiseyi sihir olarak addeden müşrikler başka kimselerin de buna şahit olup olmadıklarını tespit etmek istemişler ve duydukları neticesinde yetmiş nefer şahıs Müslüman olup imana gelmiştir.

Hz. Muhammed ile alakalı en çok rivayet edilen mucizelerinden biri de Hz. Ebû Bekir ile bir mağaraya sığınmaları hadisesidir. Söz konusu mucizat metninde de bu konudan bahsedilmiş ve örümceğin ağ yaparak mağara girişini kapaması, bu vesileyle Hz. Muhammed ve Hz. Ebû Bekir’in müşriklerden kurtulması anlatılmıştır. Aynı zamanda bu mesele yaşanırken mağaranın önünde bir ağaç bitmiş, iki güvercin o ağaca gelip yuva yapmışlardır. Dolayısıyla ağaç ve güvercinler de bu kurtuluşun vesilesi olarak metinde yer almışlardır. Hz. Muhammed bu münasebetle güvercinlere “haremdede yeriniz olsun” diyerek dua etmiştir ve o güvercinler harem-i Kabetullâh’a ulaşıp yuva yapmış, yavrulamışlardır; tâ kıyamete dek ziyade olacaklardır.

Eserin daha sonraki kısımlarında Hz. Muhammed’in Mekke’den Medine’ye göçmesi esnasında birtakım hadiseler söz konusu edilirken İslamiyet’i kabul eden İran asıllı ilk sahabe olarak kabul edilen Selmân-ı Fârisî’den de pek çok rivayet aktarılmıştır. Bunlardan biri, Selmân’ın Hz. Muhammed’in huzuruna gelerek Müslüman olmayı istemesidir. Hz. Muhammed onun dilini bilmediği için bir tercüman talep etmiş, bu tercüman ise Selmân’ın söylediklerinin aksine Yahudileri överken Müslümanları yermiştir. Fakat Cebrâîl, Hz. Muhammed için gelip o sözlerin tercümesini yapınca Yahudinin yalan söylediği ortaya çıkmıştır. Bahsi geçen Yahudi de bu hikmet karşısında peygamberin yoluna girer ve imana gelir.

Senâyi, Hz. Muhammed'in hicretinde gerçekleşen hadiseleri tercüme ederken peygamberin devesi Kasvâ'dan da söz etmiştir. Kasvâ, metinde her zaman doğru yola gitme vasfı ile anlatılmıştır. Bir mucize başlığı altında Hz. Muhammed Mekke'den Medine'ye giderken Arab kabilesinden bazı kişilerin peygamberi misafir etmek istemesi bahsi geçerken Hz. Muhammed ise konacakları yeri devesi Kasvâ'nın bildiğini söyleyerek onun bu vasfını vurgulamıştır.

Râvî İbn Enes bin Mâlik ve diğer râvilerden rivâyet edilene göre Hz. Muhammed Medine'ye geldiğinde herkes onu karşılamış, önünde defler çalınmış ve şiirler okunmuştur. Hz. Muhammed'in Medine'ye hicret etmesinden sonra burada imana gelen bazı şahıslarla alakalı hadiseler söz konusu edilmiştir. İslam dini zuhur etmeden evvel Benî Kureyzâ'dan Haybân adlı bir Yahudi Medine'ye gelip yerleşmiş ve yakın zamanda Kabetullâh'da doğan peygamberin buraya geleceği ve ona iman etmekle kurtuluşa erileceği haberini vermiştir. Medine'de bulunan Benî Kureyzâ'dan şahıslar Haybân'ın vasiyyetini tutma zamanı geldiğini anlamışlardır. Kimisi peygamber huzuruna gelip Müslüman olmuşlar ve kimisi de kılıçtan geçmiş ya da esir düşmüşlerdir.

Peygamberin mucizelerinin delillendirildiği bu eserde hicret sonrasında sırasıyla Bedr Savaşı, Uhud Savaşı, Gazve-i Recî ve Hendek Savaşı esnasında vuku bulan mucizevi hâller söz konusu edilmiştir. 'Ukâşe bin Mihsân'dan rivayet edilene göre Bedr gazasında kılıcı kırılınca Hz. Muhammed ona bir ağaç parçası vermiş ve bu odun, kılıca dönüşmüştür. O kılıcın adını "Avn" koyan 'Ukâşe daha sonra şehit olmuş; kılıç da oğluna yadigâr kalmıştır.

Hendek Gazası'nda yaşanan hadiselerden biri Selmân'dan rivayet edilir. Peygamberin ashabı gaza için hendek kazarlarken büyük bir taşla tesadüf etmişler,

ancak o taşı kıramamışlardır. Bu durum Hz. Muhammed'e iletilince o da hendeğe inerek küreği eline almış ve taşa vurmuştur. Taştan bir parça kopmuş ve bu parçadan çıkan nur Medine etrafını aydınlatmış, bu hadise tekbir eşliğinde üç defa yinelenmiştir. Hz. Muhammed, gördüklerine hayretle şahitlik eden ashaba ilk aydınlığın Melik Kisra'nın köşklerinin aydınlığı, ikincisinin Rûm ehlinin köşklerinin ve üçüncüsünün de Yemen'in aydınlığı olduğunu söyleyerek kendi ümmetinin bu topraklarda hâkim olacağını müjdesini vermiştir.

Hz. Muhammed'in ashabi için su hazır etmesi de en mühim mucizelerinden biridir. Bu konu ile alakalı iki hadiseden söz edilmiştir. Bunlardan ilki ashabin susuzluk çekmesi üzerine Hz. Peygamber'in ok kuburundan çıkardığı ok ile kuyuyu karıştırması hadisesidir. Neticesinde su berrak ve ziyade olmuş, dört yüz kişi susuzluğunu gidermiş, davarlarına da su içirmişlerdir. Diğer bir mucize başlığında yine bir menzilde ashabin susuzluk çekmesi üzerine Hz. Muhammed'in parmağından su zahir olması, çeşme gibi akarak bu kimselerin su kaplarını doldurması hadisesi anlatılmıştır.

Hz. Muhammed'in ashabi için bereket nasip etmesi muhtelif mucizelerde işlenmiştir. Ashab, yiyecek konusunda kıtlık çekmektedir, kiminin yanında bir avuç hurma vardır ve kiminde o dahi yoktur. Hz. Muhammed bunu haber alınca Allah'a bereket vermesi için dua etmiştir. Bu dua ile her kişi dilediği kadar yiyeceğe kavuşmuş, öyle ki davarlar bu kadar yiyecek yükünü taşıyamamışlardır.

Eserde söz konusu edilen tarihî hadiselerden birisi de hicretin yedinci yılında gerçekleşen Hayber Kalesi'nin fethidir. Bu mucizede rivayet edildiğine göre Hz. Muhammed kalenin fethi için Hz. Ömer ve Hz. Ebû Bekr'e haber verir; ancak kalenin fethi nasib olmaz. Hz. Ali ise gözünde ağrı olduğu için kalenin fethine katılamamıştır. Bunun üzerine Hz. Muhammed "âb-ı dehâni" ile Hz. Ali'nin gözlerine sürme çekerek kaleyi fethetmesi için ona şifa olmuştur. Hz. Ali'den rivayet edilene göre o sürme sayesinde ömründe hiç soğuk ve sıcak zahmeti çekmemiştir.

Hayber Kalesi'nin fethi esnasında vuku bulan mucizelerden biri de Esmâ binti 'Amîs'den rivayet edilir. Hz. Muhammed, Hz. Ali'nin dizinde uyurken akşam olur ve güneş batar. Hz. Ali'nin ikinci namazını kaçırdığı için üzülmeye üzerine Hz. Muhammed Allah'tan niyaz eder ve güneş yeniden doğar.

Hz. Muhammed'in Kabetullâh'ı fethi ve müşriklerin elinden alması da ele alınan hadiselerden biri olmuştur. Hz. Muhammed fetihten sonra Kabe'yi tavaf etmiş, elindeki asayı putlara yöneltmiş ve kimsenin yerinden oynatamayacağı sağlamlıktaki üç yüz yetmiş putu baş aşağı etmiştir.

Hicretin dokuzuncu yılında vuku bulan Tebuk Seferi münasebetiyle Hz. Ömer ve Hz. Ebû Bekr'den söz edilmiş, onların sözünü ifa etmenin gereği üzerine birtakım hadiselerden bahsedilmiştir.

Bir mucize başlığı altında Hz. Muhammed'in vasıfları sıralanırken onun ümmî olmasına rağmen İncil ve Tevrât'ı okuyabildiği ve bilgileri çerçevesinde aklının kemaline işaret edilmiştir. Onun güzel ahlakının vasıflarından bahsedilmiştir. Hz. Muhammed'in başka bir vasfı ise fasih söyleyişli ve belagat sahibi olmasıdır. Bir mecliste Resûlullâh Kurân okuduktan sonra Velid bin Mugire, Ebû Cehl'e ve diğer müşriklere dönerek kendisinin ilimde hepsinden üstün olduğunu ve hiçkimsenin Hz. Peygamber'in kelimasına nazire söyleyemeyeceğini ifade etmiştir. Başka bir mucize başlığı altında aktarılanlara göre Hz. Muhammed'in mucizelerinin vasıflarından biri, gelecekte verdiği haberlerin tümünün sahit olmasıdır.

Hz. Muhammed'in kendisinden sonra hilafet edecek kişinin Hz. Ebû Bekr olacağı haberini vermiştir. Resulullâh'ın yanına gelen bir hanım kendisinden bir haber

sormuş, Hz. Muhammed de daha sonra gelmesini istemiştir. O hanım, geldiğinde kendisini bulamazsa ne yapacağını sorar ve Hz. Peygamber, “Eğer beni bulamazsan senin mühimmatını Ebû Bekir görsün, benden sonra halife odur.” cevabını verir.

Hz. Muhammed’in hilafet edecek halifeleri zikr ettiği başka bir hadise Enes bin Mâlik’ten rivayet edilmiştir. Anlatılana göre Hz. Muhammed ve Enes bin Mâlik otururlarken kapı çalınır. Enes kapıyı ilk açtığında Hz. Ebû Bekr, ikincide Hz. Ömer ve üçüncü defada ise Hz. Osman gelmiştir. Bunu duyan Hz. Muhammed her birine sırasıyla cennet ehli olduklarını ve hilafetin kendilerine geçeceği haberini ulaştırmıştır.

Huneyn Muharebesi’nde Cündeb adlı bir şahıs peygambere gelip kendisinden sonra kimin hilafet edeceğini sormuştur. Hz. Muhammed ise kendisinden sonra veziri Ebû Bekr-i Sıddîk’ın, “doğru sözlü dostum” dediği Ömerü’l-Hattâb’ın, birlikte tefekkür ettiği Osmân bin Affan’ın ve “kıyamet gününde musahibimdir.” dediği Ali’nin halife olacağı bilgisini vermiştir.

Hz. Muhammed vefatına yakın kızı Fâtıma’yı yanına çağırır ve kulağına bir sır söyler. Duydukları karşısında ağlamaya başlayan Fatımâ bu sırrı kimseye ifşa etmez. Hz. Muhammed’in vefatından sonra anlaşılmıştır ki kendi ecelinin yaklaştığını evvelinden bilmektedir. “Cebrâ’il bana günde bir kere gelirdi Kur’ân ta’lîm iderdi. Şimdi iki kez Kur’ân ta’lîmine geldi bildüm-ki ecel-i mü’eccelüm karîb olmuştur”³³

Hz. Muhammed’in vefatı hadisesinde de kızı Fâtıma yanındadır. Azrâil odaya girdiğinde Hz. Muhammed’e selam vermiş, bir şiir okumuştur. Ümmü Seleme’den rivayet edilene göre ise Hz. Muhammed’in vefatından sonra o, elini peygamberin

³³ Senâyi, *Şevâhidü’n-nübüvve Tercümesi*, bk. T75a.

göğsüne koymuştur ve göğsündeki misk kokusu Ümmü Seleme'nin elinden bir hafta gitmemiştir.

Hız. Muhammed'in vefatı sonrasında gerçekleşen hadiselerden biri dünyanın karanlıklar içinde kalmasıdır. Raviden aktarılanlara göre Hız. Muhammed defnedilene dek, dünya, kişinin avcunun içini dahi göremeyeceği kadar karanlıktır.

Hız. Muhammed'in vefatından sonra Hız. Ebû Bekr, Hız. Ömer ve Hız. Osman bahisleri söz konusu edilmiş, ardından "manzum" başlığı ile "me'fâilün/ me'fâilün/ fe'ülün" vezni ve mesnevî nazım şekliyle 27 beyitlik bir Hız. Muhammed övgüsü yazılmıştır.

Bu manzumeden sonra "Der Beyân-ı E'imme-i İsnâ Aşer" adı ile 13 beyitlik bir aşere-yi mübeşşere bahsi vardır. Eserin bu kısmı adeta bir geçiş niteliğindedir. Hız. Muhammed'in mucizelerinin anlatıldığı kısım sonlandırılmış ve bahsi geçen manzumeler vesilesiyle başka bir kısım başlamıştır. Buradan sonra "menkabe" başlıkları ile Hız. Ali ve on iki imamın menkıbelerinden söz edilir.

Metnin bu kısmında sırasıyla Hız. Ali, Hız. Hasan, Hız. Hüseyin, Ali bin Hüseyin, Muhammed Bâkır, Ca'fer -i Sâdık, Mûsâ-yı Kâzım, Aliyü'r-rızâ, Ebû Ca'fer, Ali Nâkî, Hasanü'l-'askerî, Muhammed Mehdî'den menkıbeler anlatılmıştır. Fakat evvelinde künyeleri verilmiş; isimleri, doğum yerleri, validelerinin isimleri söylenmiştir. Menkıbelerin sonunda ise Senâyî tarafından her bir evlâd-ı Resûl için 5-7 beyit arasında değişen manzumeler te'lif edilmiştir.

Hız. Ali'nin menkabeleri daha ziyade Muaviye ile husumeti konusunda olsa da bereket getirmesi, gelecekte haber vermesi, güçlü ve kudretli olması gibi vasıflar

çerçevesinde de anlatılmıştır. Bir rivayete göre Hazret-i Ali sefere gittiğinde bir menzilde sağına ve soluna bakarak ağlamaya başlamış ve kendi develerinin o menzilde çöküp, yağmalanıp, evlatlarından birinin orada katl edileceğini anlamıştır. Ashabdan bir kişi bu menzilin neresi olduğunu sorduğunda, Hazret-i Ali “Kerbelâ” cevabını vermiştir.

Hz. Hasan, Hz. Muhammed’e benzemesi ve onunla birlikte minbere çıkması, Hz. Ebû Bekr ile yirmi defa hacca gitmiş olması gibi pek çok hadise ile anlatılmıştır. Hz. Hüseyin de Resulullâh’a benzemesi, güzellikte benzersiz olması gibi vasıflarıyla tanıtılmış, karanlık bir yerde otursa bile etrafına aydınlık saçtığından bahsedilmiştir. Daha ziyade Kerbelâ hadisesi ile anılmıştır. Ümmü Seleme’den rivayet edilene göre Hz. Muhammed bir gece gittiği Kerbelâ’da Hz. Hüseyin’in katlinin gerçekleşeceğini bilmiş ve bir avuç toprak almış, bu toprağı bir şişeye doldurup ağzını muhkem bir şekilde kapatmıştır. Ümmü Seleme o şişeye zaman zaman bakıp göz yaşları dökmüş ve Muharrem ayının onuncu günü şişedeki toprağın kana bulandığını görünce Hz. Hüseyin’in katledildiğini anlamıştır.

Dördüncü imam olan Ali bin Hüseyin’in menâkıbından biri dua ettiği şahsı iyileştirmesidir. Bir şahıs Hacerü’l-esved’i yerinden kaldırmak istemiş, elleri tutmaz olmuştur. Bunun ardından Ali bin Hüseyin’in duası ile şifa bulmuştur. Beşinci imam olan Muhammed Bâkır da gözleri görmeyen bir şahsı iyileştirmesi münasebetiyle anılmıştır. Onun hakkında anlatılan menâkıbdan biri Ebû Nasrî adlı bir raviden aktarılmıştır. Gözleri görmeyen Ebû Nasrî bir gün Muhammed Bâkır’a gidip ölüyü diriltmeye, görmeyen gözleri iyileştirmeye, hastalığı olanı o marazdan kurtarmaya kâdir olup olmadığını sormuştur. Ondaki aktarılanlara göre Muhammed bin Ali mübarek elini Ebû Nasrî’nin yüzüne sürünce gözleri yeniden görmeye başlamış, yer ve gök önünde âşikâr olmuştur.

Altıncı imam olan Ca’fer-i Sâdık’ın öne çıkan menakıbından biri işlere bereket

vermesidir. Bir rivayete göre bir şahsın ineğine ettiği dua ile ineğin sütünü ziyadeleştirmiş, başka bir rivayete göre ise hac seferine giderken ettiği dua vesilesiyle bir kuru hurma ağacının taze hurmalar vermesini sağlamıştır.

Mûsâ-yı Kâzım bahsinde bir menkabe Abdullâh ibn Mâlik'ten rivayet edilir. Mûsâ-yı Kâzım bir gemi ile Medâyin'den Basra şehrine gitmektedir. Ardından gelen gemideki ağlaşma seslerini duyunca sebebini öğrenmek istemiş, kaptan ise bir gelinin zerrîn tâcını düşürdüğünü haber vermiştir. Bunun üzerine Mûsâ-yı Kâzım dua etmiş, düşen o taç su üstüne çıkmıştır.

Sekizinci imam olan Aliyü'r-rızâ ile ilgili anlatılan bir hadise onun Harûnu'r-reşîd devrinde vali olması münasebetiyle halifenin yanına gidip gelmesi esnasında gerçekleşmiştir. Aliyü'r-rızâ, Harûnu'r-reşîd'in yanına girerken halifenin hizmetinde olan kimseler ona riayet etmişlerdir. Ancak bir gün Aliyü'r-rızâ dışarı çıkarken aynı hizmetkârlar istihzâ için kapı perdesini kaldırmamışlar, onu küçük düşürmek istemişlerdir. Tam bu esnada bir yel esmiş ve o perdeyi havaya kaldırmış, Aliyü'r-rızâ da kapıdan çıkıp gitmiştir. Bu duruma şahit olan hizmetkârlar kendi arasında şu fikre varmışlardır: "Hudâ-yı Rabbü'l-âlemîn bir şahsı azîz ve muhterem idicek ebnâ-yı âdemden bir kimse anı tahkîr idemez."

"Ca'fer -i Sâni" olarak anılan Ebû Ca'fer dokuzuncu imamdır. Muhammed Nâkî olarak da bilinir. Bir menkabesinde Me'mûn Halife devrinde yaşadığı ve onun kızı Ümmü'l-fazl ile evlendiği anlatılmıştır. Birlikte Medine'ye giderlerken Kûfe'de bir mescidde konaklamışlardır. O mescidin haremde ağaç vermeyen kuru bir ağacın dibinde bir ibrik su ile abdest alan Muhammed Nâkî, ağacın yeşerip yemiş vermesine vesile olmuştur.

“Hâdî Askerî” lakabıyla bilinen Ali bin Muhammed onuncu imamdır. Onunla ilgili anlatılan hadiselerden birinde Mütevekkil Halife'nin de adı anılmıştır. Mütevekkil Halife'nin sarayında pek çeşitli kuşlar bulunup bu kuşların seslerinden kimsenin birbirini duymadığı, Hâdî o saraya gittiğinde ise bütün kuşların saygı ile sessizliğe büründüğü rivayet edilmiştir.

On birinci imam olan Hasan bin Ali, “Hasan Zekî” olarak da anılır. Rivayet edildiğine göre daha ziyade cömertliği, lütuf ve kerem ehli olması vasıflarıyla bilinmektedir.

Ebu'l-Kâsım on ikinci imamdır. Ebû Muhammed olarak anılmıştır. Onun en mühim menkıbeleri tıpkı Hz. Muhammed gibi göbeği kesilmiş ve sünnet olmuş doğmasıdır. Başka bir menkabe başlığında ise hatununun doğumu hadisesi anlatılmıştır. Ebû Muhammed'in halası olan Hukeyme Hâtûn'dan rivayet edilene göre Ebû Muhammed o gece evladını kucağına almış, etrafını yeşil kuşlar sarmıştır. Kendisine bu kuşlar sorulduğunda “benim yanıma gelen Cebrâil, bâkîsi melâikedir.” cevabını vermiştir.

Eserin bu kısmında on iki imam menakıbı bittikten sonra ashabdan bazı kimselerin menâkıbına geçilmiştir. Bu kişiler arasında Said bin Zeyd, Amr bin Fazl, İbâd bin Beşîr, Esed bin Hızr, El 'Ulâ bin Hızrî, Ebû Ümâme-yi Bâhilî (âhîrîn ashab) sayılmaktadır.

Menkabe başlığı altında anlatılan hadiselerden biri Ebû Bekr'den rivayet edilmektedir. Abdülmesîh adlı bir şahsın elçisi, etkisi bir saatte görülen bir zehri, hediye suretiyle Hâlid bin Velîd'e getirmiştir. Hâlid bin Velîd o zehri bir saat kadar elinde tutmuş, sonra içmiştir; ancak o zehir etkisini göstermemiştir. Bunu gören

şahıslar durumun olağanüstülüğü karşısında korkuya kapılarak silahlarını bırakmışlar ve imana gelmişlerdir.

Yine Hâlid bin Velîd yolda yürürken rastladığı bir şahsa elindeki ne olduğunu sormuştur. O şahıs elindeki sirke küpü olduğunu söylemiş ve yoluna devam etmiştir. Kendisini bekleyenlerin yanına ulaştığında küpü açmış ve içinden şarap çıkmasını beklerken sirke çıktığını görünce az evvel başından geçen hadiseyi oradaki şahıslara anlatmaya başlamıştır. Hâlid bin Velîd'in duası ile şarabın sirkeye döndüğünü anlamışlardır.

Bir başka menkabe başlığı altında Enes Bin Mâlik'ten rivayet edildiğine göre Hz. Muhammed, Enes bin Mâlik için "sâbıku'l-'Arab", Süheyb için "sâbıku'r-Rûm", Selmân için "sâbıku'l-Fâris" ve Bilâl için "sâbıku'l-Habeş"dir diye vasıflandırmıştır.

Abdullâh ibn Selâm'dan rivayet edilen bir menkabeye göre Selmân-ı Fâris dostlarına, kim evvel vefat ederse kendisini rüyada diğerlerine göstereceğini demiştir. Bunu yapmaya ancak mümin ruhunun kâdir olduğunu söylemiş ve vefatından sonra buna kâdir olarak Abdullâh ibn Selâm'ın rüyasına gelerek üç defa selam vermiştir.

Hz. Muhammed'in kölesi Sefîne'den aktarılan bir rivayet de yine menkabe başlığı altında söz konusu edilmiştir. Sefîne bu adı kendisine Hz. Muhammed'in verdiği anlattıktan sonra bir gemi seferinden bahseder. Bu sefer esnasında gemi parçalanmış, Sefîne de bir tahta parçasına tutunarak kıyıya ulaşmıştır. Orada bir aslanın yerde yattığını görmüş, aslan üzerine doğru gelince ona "ben Sefîne-yi Resûlullâh'ım" demiştir. Bunun üzerine aslan bir yanı üzerine yatıp sürünerek çekilmiş ve Sefîne'ye doğru yolu göstermiş, onu uğurlamıştır.

Metnin menkabeler bölümü neticelendikten hemen sonra herhangi bir geçiş olmadan “Pend” başlığı altında “fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün” vezni ile gazel nazım şeklinde 7 beyitlik bir manzume yazılmıştır. Senâî’ye ait bu manzumede şair, Allah’ın adını anmanın kıymetinden söz ettikten sonra O’nun verdiği nimetlere şükrederek sözlerini tamamlamış ve bu vesileyle eserini de neticelendirmiştir.

3.3 Eserdeki Mucize ve Menkabelerin Listesi

<p>Hız. Muhammed’in Velâdetinden Önceki Mucizeler</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hız. Muhammed anne rahmine düştüğünde putların ve şeytanın tahtının baş aşağı olması. 2. Fil Vakası. 3. Hız. Muhammed dünyaya gelmeden beş yüz altmış yıl önce onun medhinin okunması.
<p>Hız. Muhammed’in ile Velâdeti Nübüvveti Arasındaki Mucizeler</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hız. Muhammed’in doğduğunda secde etmesi; yıkanmış, sünnet edilmiş ve göbeği kesilmiş olması; sırtında nübüvvet mührü ve kelime-i tevhid ibaresinin yer alması. 2. Kâbe’nin Hız. Muhammed’in evine secde etmesi 3. Putların başaşağı olması, gökdeki bulut ve kuşların Kâbe’yi tavaf etmesi. 4. Hız. Muhammed’in doğduğu gece melekler tarafından ziyaret edilmesi. 5. Melik Kistrâ’nın sarayının on dört kubbesinin yıkılması. 6. Bir Yahudinin Hız. Muhammed’in alnının ortasındaki kılları görüp peygamber olacağını haber vermesi. 7. Halîme Hatun’un Hız. Muhammed’e süt verdikten

	<p>sonra evine bereket girdiğini söylemesi.</p> <p>8. Hz. Muhammed'in ilk konuştuğunda tekbir getirmesi, iki aylıkken oturması, üç aylıkken ayak üzerinde durması, dört aylıkken ev duvarında yürümesi, beş aylıkken her yere yürüyüp altı ve yedi aylıkken koşması, sekiz aylıkken konuşabilmesi, dokuz aylıkken fesahatle söz söylemesi, on aylıkken ok atmaya başlaması.</p> <p>9. Bir bulutun Hz. Muhammed'i güneşin sıcağından koruması.</p> <p>10. Şakk-ı sadr hadisesi.</p> <p>11. Hz. Muhammed'in beşikte iken Abbâs'ı dine davet etmesi ve ay ile söyleşmesi.</p> <p>12. Bir Yahudi'nin Âmine Hatun'a Hz. Muhammed'in peygamber olacağını haber vermesi.</p> <p>13. Melik Zi-yezen'in Abdu'l-müttalib'e onun neslinden bir peygamber zuhûr edeceğini haber vermesi.</p> <p>14. Benî Müzdelic kavminden bir şahsın Abdü'l-muttalib'e Hz. Muhammed'in peygamber olacağını haber vermesi.</p> <p>15. Melik Herkil'in tahtının sallanması ve sandığında sakladığı peygamber suretlerinden birinin Hz. Muhammed'e ait olması.</p> <p>16. Tevârih-i Kütüb'de denizde gizlenmiş bir hazineyi sadece Hz. Muhammed'in ümmetinden kimselerin bulacağını yazması.</p> <p>17. Ka'bu'l-ahbâr'ın sandıkta bulunduğu kitapta Hz. Muhammed'in tarif edilmesi.</p> <p>18. Buhtü'n-nasr'ın rüyasını tabir eden Danyal Peygamber'in Hz. Muhammed'in zâhir olacağını</p>
--	---

	<p>haber vermesi.</p> <p>19. İsrail kavminin kitaplarında Resûlullâh'ın na'tını bulması.</p> <p>20. Gelecek olan peygamberin adının Muhammed olacağını rivâyet edilmesi.</p> <p>21. Satih Gassânî adlı kâhinin İslâm dininin zuhûr edeceğini haber vermesi.</p> <p>22. Yemen beylerinden birinin düşünün âhir zaman peygamberinin geleceği şeklinde tabir edilmesi.</p> <p>23. Abdu'l-müttalib'in rüyasının Hz. Muhammed'in peygamber olacağı şeklinde yorumlanması.</p> <p>24. Abdu'l-müttalib'in elinde ve burnunda kendi neslinden bir peygamber zâhir olacağına dair nübüvvet izleri bulunması.</p> <p>25. Bir Yahudi'nin Abdu'l-müttalib'e kitaplarında onun neslinden bir peygamber geleceğini bulduklarını söylemesi.</p> <p>26. Yahudilerden yetmiş kişinin Abdullah'ı öldürmek istemesi üzerine gökden gelen bir taifenin onları helak etmesi.</p> <p>27. Hz. Muhammed'in yemek yediği çanaktan yemek yiyenlerin onun bereketiyle doyması ve o yemeğin ziyadesiyle artması.</p> <p>28. Bahîrâ adlı rahibin Hz. Muhammed'e gölge eden bulutu görmesi ve kitaplarında okuduğuna göre onun peygamber olacağını anlaması.</p> <p>29. Bir rahibin Hz. Muhammed'in oturduğu ağacın altında peygamberden başka kimsenin oturamayacağını söyleyerek onun peygamber olacağını haber vermesi.</p> <p>30. Bir şahsın Meysere'ye Hz. Muhammed'in</p>
--	---

	<p>peygamber olacağını söylemesi.</p> <p>31. Hz. Muhammed'in devesi Kasvâ ile üç günlük yolu bir günde gitmesi.</p>
<p>Hız. Muhammed'in Nübüvveti ile Hicret Arasındaki Mucizeler</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cebrâil'in Hira Dağı'nda ilk vahyi getirmesi. 2. Müşriklerin taptığı puttan Hz. Muhammed'in lehinde avaz gelmesi. 3. Bir rahibin hâtemü'l-enbiyânın adının Muhammed olduğunu söylemesi. 4. Hz. Ömer'in boğazladığı buzağıdan kelime-i tevhid avazının gelmesi ve Hz. Muhammed'in peygamber olduğunun işitilmesi. 5. Süfyân bin Hendeli'ye gökden gelen bir atının Hz. Muhammed'in peygamber olduğunu haber vermesi 6. Bir devenin Hz. Muhammed'in karşısında duran Ebû Cehl'i korkutması. 7. Zenîre adlı cariye'nin dua ile gözlerinin yeniden görmeye başlaması. 8. Melik Necâşî'nin Hz. İsâ'nın sözlerinden yola çıkarak Hz. Muhammed'in peygamber olduğunu anlaması. 9. Miraç hadisesinden sonra Beytü'l-mukaddes'de Hz. Muhammed'e sorulan sorulara Cebrâil'in cevap vermesi. 10. Ebû Cehl Hz. Muhammed'e mescidde zarar vermek istediğinde bir devenin onun üzerine giderek korkutması. 11. Ebû Cehl'in Hz. Muhammed'i secdede iken öldürmek istediğinde Hz. Muhammed ile kendi arasında ateşten bir hendek görmesi. 12. Hakîm bin Elkâs'ın Hz. Muhammed'i istihzâ ile taklit ettiği sırada peygamberin duası ile sonsuza

	<p>dek o hâlde kalması.</p> <p>13. Yahudilerden üç kişinin Hz. Muhammed’i sınamak için sorduğu meselelere peygamberin, Cebrâil tarafından getirilen âyetler vesilesiyle cevap vermesi.</p> <p>14. Hz. Muhammed ile istihzâ eden şahısları Cebrâil’in helak etmesi.</p> <p>15. Hz. Muhammed’in seslenerek bir ağacı yanına getirmesi.</p> <p>16. Kureyşîler ile yapılan ahdnâmede Allah adı dışında tüm yazılanların silinmiş olması.</p> <p>17. Şakkü’l-kamer hadisesi.</p> <p>18. Hz. Muhammed’in bir ağacın yarısını kendi yanına çağırması ve Rigâne ile gürüşmesi.</p> <p>19. Peygamber’in duası ile Ömer bin el-Hattâb’ın imana gelmesi.</p> <p>20. İbn-i Mes’ûd’un peygamber için gelen meleklerle şahit olması.</p> <p>21. Bir kâfirin putundan Hz. Muhammed lehine sözler işitilmesi.</p> <p>22. Bir şahsın önünde kurban verdiği putdan Hz. Muhammed’in peygamber olduğuna sözler işitmesi.</p>
<p>Hz. Muhammed’in Hicreti ile Vefatı Arasındaki Mucizeler</p>	<p>1. Hz. Muhammed’i öldürmek isteyenlerin üzerine toprak saçılınca gözlerinin görmemesi.</p> <p>2. Hz. Muhammed’in Hz. Ebû Bekr’in yarısını eli ile iyileştirmesi.</p> <p>3. Hz. Muhammed ile Hz. Ebû Bekr’in sığındıkları mağaranın kapısını örümceğin kapaması, o mağara önünde bir ağaç bitmesi ve o ağaçta güvercinlerin yuva yapması.</p> <p>4. Ümmü Ma’bed’in evindeki süt vermeyen bir</p>

	<p>keçinin Hz. Muhammed'in duası ile süt vermesi ve sofranın bereket bulması.</p> <p>5. Hz. Muhammed'in abdest aldığı suyun döküldüğü yerden anber kokulu yemişler veren bir ağacın yetişmesi.</p> <p>6. Hz. Muhammed'in yolundan gitmek isteyen Mekkelilerin Kubeys Dağı'ndan peygamberin Medine'ye gittiği avazını duymaları.</p> <p>7. Selmân-ı Fâris'in bir rahipten aldığı bilgilerle Hz. Muhammed'in nübüvvet alâmetlerini görüp İslâm'a gelip Müslüman olması.</p> <p>8. Hz. Muhammed'in Selmân-ı Fâris'in azad olması için verdiği altını diline değdirerek miktarını artırması.</p> <p>9. Yahudi'nin konuştuğu dili Cebrâil'in Hz. Muhammed'e tercümesi ve peygamberin âb-ı dehânı ile Selmân'ın Arap dilini öğrenmesi.</p> <p>10. Hz. Muhammed'in devesi Kasvâ'nın gidilecek yolu bilmesi.</p> <p>11. Haybân adlı rahibin Benî Kureyzâ'ya Hz. Muhammed'in peygamber olduğunu söylemesi.</p> <p>12. Hz. Muhammed Medine'ye hicret ettiğinde Utbe'nin peygamber aleyhinde beyit söylemesi ve savaşta ölmesi.</p> <p>13. Bedr Gazası'ndan sonra bazı kimselerin Hz. Muhammed'in duası ile Medine'ye gelmesi.</p> <p>14. Bedr Gazası'nda gökten gelen atlıların kâfirlerle savaşması.</p> <p>15. Abbâs'ın kime altın verdiğini Hz. Peygamber'in bilmesi.</p> <p>16. Bedr Gazası'nda peygamberin Ukâşe bin Mihsan'a</p>
--	--

	<p>verdiği odun parçasının kılıç olması.</p> <p>17. Bedr Gazası'ndan kaçan Ebû Ceyş'i meleklerin bağlayarak tutması.</p> <p>18. Hz. Muhammed'i katl etmek için gelen müşrikin sözünün yalan olduğunun peygambere malum olması.</p> <p>19. Hz. Muhammed'in kendine gelen armağanları bilmesi; Kubâs bin Haşîm'in gazadan kaçarken gönlünden geçeni bilmesi.</p> <p>20. Umeyr bin Zeyd'in Hz. Muhammed aleyhinde konuşan bir kimseyi öldürdüğü peygambere malum olması.</p> <p>21. Uhud Gazası'nda peygamberin öldürdüğü bir müşriğe evvelden bu hadiseyi söylemiş olması.</p> <p>22. Hz. Muhammed'in savaştan kaçan birinin müşrik olduğunu bilmesi.</p> <p>23. Uhud Gazası'nda yere düşmekte olan sancağı alan Hz. Muhammed'in o sancağı Hz. Ali'ye vermesi.</p> <p>24. Uhud Gazası'nda Hz. Muhammed'in gözü çıkan bir şahsın gözünü yerine koyması.</p> <p>25. Gaza meydanına Hz. Muhammed'in meleklerle gelmesi.</p> <p>26. Hz. Muhammed'in âb-ı dehânının şifa vermesi.</p> <p>27. Müşriklerin başını almak için kastettiği Âsım bin Sâbit'in bedeninin dua ile sele karışması.</p> <p>28. Peygamberin ashabından Hubeyb bin Adiy'e gâyibden üzüm gelmesi.</p> <p>29. Hz. Muhammed'e gâyibden sualler soran bir müşrikin sakalının dökülmesi.</p> <p>30. Benî Mustalık Gazası'nda peygamberin ordusunun müşriklere olduğundan ziyade görünmesi.</p>
--	--

	<p>31. Hendek Gazası'nda peygamberin kimsenin kıramadığı taşı kırmaya kâdir olması.</p> <p>32. Hz. Muhammed'in duası ile Câbir'in sofrasının bereketlenmesi.</p> <p>33. Hz. Muhammed'in beze korduğu hurmaların üç bin kişiye kâfi gelmesi.</p> <p>34. Peygamberin haber almak için gönderdiği Huzeyfe'nin sinesine ve omuzlarına dokunarak onun yolda üşümesine mani olması.</p> <p>35. Allah tarafından düşman üstüne soğuk rüzgârlar gönderilmesi.</p> <p>36. Hz. Muhammed'in terkeşinden çıkardığı ok ile karıştırdığı suyun ziyade olması.</p> <p>37. Hz. Muhammed'in parmaklarından sular akması.</p> <p>38. Hz. Muhammed'in tıraş olduğu kılların şifa vermesi.</p> <p>39. Hz. Muhammed'in duasıyla ashabdan toplanan hurmaların ziyadeleşmesi ve yağmur yağması.</p> <p>40. Melik Herkil'in İslâm'a davet edilmesi üzerine sorduğu sorularla Hz. Muhammed'in peygamberliğini anlaması.</p> <p>41. Melik Herkil'in halkı İslâm dinine gelmek istemeyince kiliselerin kapılarının kapanması.</p> <p>42. Melik Herkil'in İslâm'ı kabul etmek istemesi.</p> <p>43. İskenderiyye melikinin Hz. Muhammed'in zuhûr edeceğini kendi kitaplarından öğrenmesi.</p> <p>44. Peygamberin mektubunu parçalayan Melik Kistrâ'nın oğlu tarafından katledilmesi.</p> <p>45. Elinde asa tutan bir şahsın Melik Kistrâ'yı dine davet etmesi.</p> <p>46. Melik Bâzân ve adamlarının Hz. Muhammed'i</p>
--	--

	<p>tanıdıktan sonra imana gelmesi.</p> <p>47. Hz. Muhammed'in âb-ı dehânı ile sürme çeken Hz. Ali'nin göz ağrısının geçmesi.</p> <p>48. Hz. Muhammed'i zehirlemek için hazırlanan pişmiş kuzunun içinden ses gelerek zehirli olduğunu söylemesi.</p> <p>49. Hayber Kalesi cenginde bir çobanın İslâm'a gelmesinden sonra şehit olduğunda iki meleğin onun yanında olması.</p> <p>50. Hz. Muhammed'in dua ile batan Güneş'i yeniden zuhûr ettirmesi.</p> <p>51. Cebrâil'in Hz. Muhammed'e Mekke ehline haber götüren Sâre'nin elindeki mektubu haber vermesi.</p> <p>52. Hz. Muhammed'in Kâbe'yi müşriklerden aldıktan sonra içindeki putları asa ile işaret ederek parçalaması.</p> <p>53. Putları indirmek için Hz. Muhammed'in omzuna çıkan Hz. Ali'nin kendisini arşın tepesinde görmesi.</p> <p>54. Hz. Muhammed'in makâm-ı Safâ'ya geldiğinde hakkında söylenen muhalif sözleri bilmesi.</p> <p>55. Huneyn Kalesi muharebesinde müşriklerin alacalı atlara binmiş beyaz elbiseli şahıslar görerek korkudan dağılmaları.</p> <p>56. Huneyn Kalesi fethinde Hz. Muhammed'in müşrikler üzerine toprak saçması.</p> <p>57. Tebük Gazası sırasında askerler ve develer susuz kalınca Hz. Muhammed'in dua ederek Ebû Katâde'nin matarasında kalan suyu ziyade etmesi.</p> <p>58. Abdullah bin Hayseme'nin Tebük Gazası'na katılmadan evvel yaşadığı hadiseleri Hz. Muhammed'in bilmesi.</p>
--	--

	<p>59. Hz. Muhammed'in hurma toplamasından sonra o ağaçtaki hurmaların yine evvelki kadar olması.</p> <p>60. Hz. Muhammed'in bir gece ziyadesiyle yel eseceğini haber vermesi.</p> <p>61. Hz. Muhammed'in Ebûzer'in kimsesiz öleceğini bilmesi.</p> <p>62. Hz. Muhammed'in taşa parmağını sokarak oradan su çıkarması.</p> <p>63. Hz. Muhammed'in duası ile Hâlid bin Velîd'in düşmana üstün gelmesi.</p> <p>64. Kıtıktan şikâyet edenler için Hz. Muhammed'in duası vesilesiyle yağmur yağması.</p> <p>65. Ka'be'l-ahbâr'ın Hz. Muhammed'in vasfını işittikten sonra İslâm'a yoluna girmesi.</p> <p>66. Kundakdaki bebeğin Hz. Muhammed ile konuşması ve Hz. Muhammed'in Allah'ın resulü olduğunu anlaması.</p> <p>67. Hz. Muhammed'in Hz. Ali'nin göğsüne elini koyarak dua etmesi neticesinde ona hâkimlik vasfı vermesi.</p> <p>68. Hz. Muhammed'in dua ile zehirli suyun zehrini gidermesi.</p> <p>69. İslâm'a gelen Yahudi'nin kabrine yetmiş hurinin gelmesi.</p> <p>70. Taşlardan ve ağaçlardan selam avazı gelmesi.</p> <p>71. Söyleneni unutmaktan şikâyet eden şahsın Hz. Muhammed'in elinde tuttuğu nesneyi göğsüne koymasıyla şifa bulması.</p> <p>72. Peygamberin duası ile Ebû Hüreyre'nin validesinin Müslüman olması.</p> <p>73. Hz. Muhammed'e sağ eli ile yemek yiyemediği</p>
--	---

	<p>yalanını söyleyen şahsın sağ elinin tutmaz olması.</p> <p>74. Peygamberin duası ile yağmur yağması ve yine duası ile yağmurun dinmesi.</p> <p>75. Hz. Muhammed'in insanî kudretinin çok olması.</p> <p>76. Yalan haber getiren şahsın karnının yarılması.</p> <p>77. Hz. Muhammed'in verdiği su karışınca acı suyun tatlı olması.</p> <p>78. Peygamberin ashabından Süheyb'in Kureyş ehlinden kurtulması.</p> <p>79. Münafıkların sadaka veren ashabla istihzâ etmesi ardından sadaka bahsi ile ilgili âyetin nazil olması.</p> <p>80. Münafıkların bir rüzgâr ile helak olması.</p> <p>81. Peygamberin katl edilecek kişiyi bilmesi.</p> <p>82. Ebû Hüreyre'nin aç olduğunu anlayan Hz. Muhammed'in onun çanağındaki sütü ziyade kılması ve o sütün yetmiş beş nefer şahsa yetmesi.</p> <p>83. Hz. Muhammed'in duası ile hurmanın ziyade olup dört yüz kırk nefer şahsa yetmesi ve artması.</p> <p>84. Yahudi'ye borcu olan Câbir'in Hz. Muhammed'in duası ile hurmalarının ziyade olması ve bahçesinin bereketlenmesi.</p> <p>85. Hz. Muhammed'in elini sildiği bezin yanmaması.</p> <p>86. Hz. Muhammed'in yüzünü yıkadığı suyla hazırlanan balçıktan mescid yapılması ve bu mescidin bahçesinin yaz kış yeşillik olması.</p> <p>87. Hz. Muhammed'in âb-ı dehânının değdiği kovadan ve kuyudan misk kokusu yayılması.</p> <p>88. Hz. Muhammed'in aydınlık ve karanlıkta aynı görmesi.</p> <p>89. Hz. Muhammed'in fasih ve yumuşak sözlü olması.</p> <p>90. Hz. Muhammed'in ümmî olduğu hâlde Tevrât ve</p>
--	--

	<p>İncîl'i okuması.</p> <p>91. Hz. Muhammed'in söz söylemede fesâhat ve belâgat sahibi şahıslardan üstün olması.</p> <p>92. Hz. Muhammed'in sözlerine nazire söylenemeyecek olması.</p> <p>93. Gelecekte verdiği haberlerin sahih olması.</p> <p>94. Kur'an-ı Kerîm işitildikçe okuyana ve dinleyene saadet vermesi.</p> <p>95. Hz. Muhammed'in kendinden sonra Ebû Bekr'in halîfe olarak geleceğini söylemesi.</p> <p>96. Hz. Muhammed'in aldığı kılıçların ücretini kendisinden sonra Hz. Ebû Bekr'in ondan sonra da Hz. Ömer'in ödeyeceğini söylemesi.</p> <p>97. Enes bin Mâlik'in Hz. Muhammed'den Hz. Ebû Bekr, Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın halîfe olacaklarını öğrenmesi.</p> <p>98. Hz. Muhammed'in mescid bina ederken koyduğu taşın üzerine sırasıyla Hz. Ebû Bekr ve Hz. Ömer'in taş koyması; Hz. Muhammed'in onların halîfe olacağını haber vermesi.</p> <p>99. Huneyn Muharebesi'nde Hz. Muhammed'in kendisinden sonra Hz. Ebû Bekr, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin halîfe olacaklarını söylemesi.</p> <p>100. Hz. Muhammed'in kendi kabri yanında Hz. Ebû Bekr, Hz. Ömer ve Hz. İsbâ'nın kabri olacağını söylemesi.</p> <p>101. Hz. Muhammed'in Hz. Osman'ın şehit olacağını ve Hz. Ali ile Zübeyr'in mücadele edeceklerini bilmesi.</p> <p>102. Hz. Muhammed'in Hz. Osman'ın evine gelen düşmanları bilmesi.</p> <p>103. Hz. Ali'nin Irak'a giderse şehit olacağını</p>
--	---

	<p>peygamberin haber vermesi.</p> <p>104.Hz. Ali'nin halife olmadan vefat etmeyeceğini Hz. Muhammed'den öğrenmesi.</p> <p>105.Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye cenneti anlatması ve kendisinden sonra onun mücadele vereceğini söylemesi.</p> <p>106.Hz. Muhammed'in Talhâ'nın şehit olacağını bilmesi.</p> <p>107.Hz. Muhammed'in Benî Âmer kızına elindeki ibriği sorması.</p> <p>108.Hz. Muhammed'in zevcelerine kendisinin vefatından sonra kimin merhamet göstereceğini sorması.</p> <p>109.Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye Zübeyr'den zulüm göreceğini söylemesi.</p> <p>110.Hz. Muhammed'in Ammâr'a fesad ehli tarafından öldürüleceğini haber vermesi.</p> <p>111.Hz. Muhammed'in Cemel Muharebesi'ni haber vermesi.</p> <p>112.Ammâr bin Yâsir'in Muâviye ile yapılan savaşta Hz. Muhammed tarafından görevlendirildiğini söylemesi.</p> <p>113.Hz. Muhammed'in Esmâ binti Ümeys'e kimlerle nikâh yapacağını haber vermesi.</p> <p>114.Hz. Muhammed'in Hz. Ali'nin bir oğlu olacağını haber vermesi ve isminin Muhammed konmasını söylemesi.</p> <p>115.Resulullâh'ın musahibi Ebûzer'in ölümüne yakın develere binmiş şahısların gelip ona kefen vermesi.</p> <p>116.Hz. Muhammed'in Râfi adlı şahsın sinesindeki oku çıkarması ve ona şehitlerden olacağını söylemesi.</p>
--	--

	<p>117.Hz. Muhammed'in kızı Fâtıma'ya kendi vefâtının yakın olduğunu haber vermesi.</p> <p>118.Hz. Muhammed'in vefat gecesinde Azrâil'in selam vererek odaya gelmesi.</p> <p>119.Peygamberin göğsüne elini koyan Ümmü Seleme'nin elinin bir hafta misk kokması.</p>
--	---

<p>Hız. Muhammed'in Vefatından Sonra Gerçekleşen Mucizeler</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hız. Muhammed vefat ettikten sonra hâtiften gelen sesin onun gömlek ile yıkanmasını söylemesi. 2. Hız. Ali'nin Hız. Muhammed'in vefatından sonra onu kendisinin yıkaması gerektiğini söylemesi. 3. Hız. Ali'nin Hız. Muhammed'i yıkadığı vakitte gâyibden üç kişinin ona yardıma gelmesi. 4. Hız. Muhammed'in yıkandığı sırada vücudunda gösterişten bir iz olmaması. 5. Hız. Muhammed'in vefatından sonra gözünde kalan iki damla gözyaşını diline süren Hız. Ali'nin kuvvet bulması. 6. Hız. Muhammed'in vefatından defnine kadar dünyanın karanlık içinde kalması. 7. Hız. Muhammed'in vefatından sonra göklerden "Her canlı bir gün ölümü tadacaktır." âyetinin işitilmesi. 8. Hız. Muhammed'in vefatından sonra Abdullah bin Zeyd Ensârî'nin kendi gözlerinin kör olmasını dilemesi. 9. Hız. Muhammed'in kabrine gelip yüz sürerek onun dinine girdiğini söyleyen bir Arab'ın affedildiğine dair avaz duyması.
---	--

<p>H.z. Ebû Bekr'in Olağanüstü Hâlleri</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. H.z. Ebû Bekr'in gördüğü rüyanın H.z. Muhammed'den sonra halîfe olacağını şeklinde tabir edilmesi. 2. H.z. Ebû Bekr'in altında oturduğu ağaçtan onun halîfe olacağına dair ses gelmesi. 3. H.z. Ebû Bekr'in vefatından sonra onun H.z. Muhammed'in yanına defn edilmesi için hâtiften ses gelmesi. 4. H.z. Ebû Bekr'in vasiyeti üzerine onun tabutu H.z. Muhammed yakınına götürülünce "dostu dosttan ayırman" sesinin işitilmesi. 5. H.z. Ebû Bekr'in evine gelen konuklara ikram ettiği yemeğin bereketlenerek ziyade olması.
<p>H.z. Ömer'in Olağanüstü Hâlleri</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. H.z. Ömer'in minberde hutbe okuduğu sırada kâfirlerle olan cengi görmesi ve askerlere seslenmesi. 2. H.z. Ömer'in yazdığı mektubun Nil Nehri'ne bırakılmasından sonra daha evvel akmayan nehrin yeniden akmaya başlaması. 3. H.z. Ömer'in şehit olduğu gün dünyanın karanlık olması. 4. H.z. Ömer'in vefat ettiği gün gâyibden bir beyit okunması. 5. H.z. Ömer'in vefatından sonra gâyibden üç mısranın okunması. 6. H.z. Ömer'in vefatından sonra halayıkların şiir okuması. 7. H.z. Ebû Bekr ve H.z. Ömer aleyhinde sözler konuşan şahsın ellerinin ve ayaklarının maymun azasına dönüşmesi.

	<ol style="list-style-type: none"> 8. Ashabın bazıları aleyhinde konuşan bir şahsın sakalının dökülüp yüzünün kararması. 9. Hz. Ebû Bekr ve Hz. Ömer aleyhinde sözler konuşan şahsın ellerinin ve ayaklarının domuz azasına dönüşmesi. 10. Hz. Ebû Bekr ve Hz. Ömer aleyhinde sözler konuşan şahsın filler tarafından helak edilmesi. 11. Hz. Ebû Bekr ve Hz. Ömer aleyhinde sözler konuşan bir şahsın rüyasında Hz. Muhammed'i gördükten sonra o şahsı katletmesi. 12. Hz. Ebû Bekr ve Hz. Ömer aleyhinde sözler konuşan şahsın yüzündeki kılların dökülmesinden sonra tövbe etmesi üzerine yeniden düzelmesi. 13. Hz. Ebû Bekr ve Hz. Ömer aleyhinde sözler konuşan şahsın köpeğe dönüşmesi. 14. Şirkte olanların domuz suretinde görünüp tövbe ettikten sonra insan suretinde gözükmeleleri.
<p>Hz. Osman'ın Olağanüstü Hâlleri</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hz. Muhammed'in Hz. Osman'ın faziletlerinin çok olduğunu söylemesi. 2. Hz. Osman'ın yanına gelen şahsın yolda kime tesadüf ettiğini bilmesi. 3. Hz. Osman'ın rüyasında Hz. Muhammed'i görmesi ve şehit olacağını öğrenmesi. 4. Hz. Osman'ın Hz. Muhammed'in asalarından birini kırmak isteyen şahsa mani olması. 5. Hz. Osman'ın yüzüne tokat vuran şahsın gözlerinin kör olup ellerinin iş görmez olması. 6. Hz. Osman'ın vefatından sonra üç gün gâyibden mersiye okunması. 7. Hz. Osman'ın katledildiği gün gâyibden sesler işitilmesi. 8. Hz. Osman'ın vefatından sonra üç gün defnedilmemesi üzerine gâyibden ses gelmesi.

	<p>9. Hz. Osman'ın defnedildiği vakitte iki meleğin gelmesi.</p> <p>10. Hz. Osman'ın kabrini ziyaret etmeyenlerin arslanlar tarafından parçalanması.</p> <p>11. Hz. Osman'ın Hz. Ebû Bekr ve Hz. Ömer'le birlikte Hz. Muhammed'in bulunduğu mecliste oturmaları ve peygamberin onlara verdiği taşlardan tesbih sesinin gelmesi.</p> <p>12. Katlolanlar arasında Hz. Muhammed, Hz. Ebû Bekr ve Hz. Ömer, Hz. Osman'ın adının işitilmesi.</p>
<p>Hz. Ali'nin Olağanüstü Hâlleri</p>	<p>1. Hz. Ali'nin bir hanımın oğlunun kim olduğunu bilmesi.</p> <p>2. Hz. Ali'nin Hz. Muhammed'in asası ile Fırat Nehri'nin suyunu aşağı indirmesi.</p> <p>3. Hz. Ali'nin savaşta geriye kaç şahsın sağ kalacağını bilmesi.</p> <p>4. Hz. Ali'nin düşmanların suyu geçip geçmediğini bilmesi.</p> <p>5. Hz. Ali'nin Kumeyl'i kimin katledeceğini bilmesi.</p> <p>6. Hz. Ali'nin kanberini Haccâc'ın katledeceğini bilmesi.</p> <p>7. Hz. Ali'nin Berâ bin Âzib'e kendi oğlu Hz. Hüseyin'in katledildiği gün onun yanında olacağını haber vermesi.</p> <p>8. Hz. Ali'nin Kerbelâ'dan geçerken oğlunun orada şehit edileceğini bilmesi.</p> <p>9. Hz. Ali'nin kendi yanına gelecek asker sayısını bilmesi.</p> <p>10. Hz. Ali'nin susuz kalan şahıslar için taşın altına eline sokarak oradan su çıkarması.</p>

	<p>11. Hz. Ali ile Muâviye cenginde bir rahibin gelerek kendi kitaplarında da Hz. Muhammed'i okuduklarını söylemesi.</p> <p>12. Hz. Ali ashabla su bulmaya gittiğinde ağaçların arasından na't-ı Resûlullâh ve menâkıb-ı Hz. Ali duyulması.</p> <p>13. Namazı kaçırın şahıslar için Hz. Ali'nin duası ile güneşin yeniden ikindi yerine gelmesi.</p> <p>14. Hz. Ali'ye yalan söyleyen şahsın gözlerinin kör olması.</p> <p>15. Hz. Muhammed'in Hz. Ali ile birlikte olduğu mecliste bir şahsın şehadet getirmeyi unuttuğu yalanını söylediği için gözlerinin kör olması.</p> <p>16. Zeyd bin Erkâm'ın şehadet getirmediği için gözlerinin kör olması.</p> <p>17. Hz. Ali'nin sözlerine karşı gelen bir şahsın yıkılıp düşmesi.</p> <p>18. Hz. Ali'nin Sufûf Muharebesi'nde Ebû Müslim'i sorması.</p> <p>19. Hz. Ali'nin ihtiyaç vâkı olacağını bilerek Kûfe'ye asker göndermek istemesi.</p> <p>20. Hz. Ali'ye Muâviye'nin öldüğü yalanı söylendiğinde onun ölmediğini bilmesi.</p> <p>21. Hz. Ali'nin İbn-i Mülcem'in validesini bilmesi.</p> <p>22. Hz. Ali'nin Hz. Muhammed'i rüyasında görerek onun ümmeti ile kendisi arasında husumet olmamasını dilemesi ve bunun üzerine vefat etmesi.</p> <p>23. Hz. Ali vefat ettikten sonra gâyibden ses gelmesi ve etraftakileri dışarı çıkarması; o şahısların içeri girdiklerinde Hz. Ali'yi yıkanmış ve kefenlenmiş görmeleri.</p>
--	---

	<p>24. Hz. Ali'nin vefat ettikten sonra bir ak taşın olduğu mevzide defnedileceğini söylemesi.</p> <p>25. Hz. Ali'nin defnedildiği yerde ahuların avlanamaması ve Hârunu'r-reşîd'in her yıl Hz. Ali'nin kabrini ziyaret etmesi.</p> <p>26. Hz. Ali'nin başı ağrıdığında Hz. Muhammed'in onun alınına dokunarak ağrısını gidermesi.</p> <p>27. Bir şahsın rüyasında Hz. Muhammed'i görmesi ve komşusunun Hz. Ali'yi sevmemesi münasebetiyle istediği suyu içmemesi.</p> <p>28. Hz. Ali ve Hz. Osman aleyhinde konuşan şahsın yüzünün kara olması.</p> <p>29. Hz. Ali'ye muhalif olan bir şahsın deve tarafından helak edilmesi.</p> <p>30. Hz. Ali'yi kötüleyen bir şahsın minberden düşüp ölmesi.</p>
<p>Hz. Hasan'ın Olağanüstü Hâlleri</p>	<p>1. Hz. Hasan'ın adını Hz. Muhammed'e Cebrâil'in hediye olarak getirmesi; Hz. Hasan'ın Hz. Ebû Bekr ile yirmi defa hacca gitmesi; Hz. Ali'nin halîfeliğe Hz. Hasan'ı uygun görmesi üzerine Muâviye'nin bu fikre itibar etmeyerek muhalif olması ve Hz. Hasan'ın halîfeliği ona bağışlaması; Hz. Hasan evine giderken gökten bir mum gibi nur inmesi ve onun yolunu aydınlatması.</p> <p>2. Bir şahsın Hz. Hasan'dan dua istemesi üzerine hanımının sağlıklı bir oğlan çocuğu doğurması</p> <p>3. Hz. Hasan'ın duası ile kuru hurma ağacının yeşerip ziyadesiyle hurma vermesi.</p>
<p>Hz. Hüseyin'in Olağanüstü Hâlleri</p>	<p>1. Hz. Hüseyin'in altı aylıkken doğması; adını Hz. Yahyâ'nın koyması; Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin</p>

	<p>peygamberin huzurunda gürüş tutarken Cebrâil'in gelmesi; bir rüyanın Hz. Fâtıma'nın oğlan doğuracağı şeklinde tabir edilmesi; Hz. Muhammed'in Kerbelâ'dan aldığı toprağın bir şişeye konması ve Hz. Hüseyin şehit olduktan sonra o şişenin kanla dolması; Hz. Muhammed'in Cebrâil'den torunu Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit olacağını öğrenmesi; Hz. Hüseyin'i katledenlerin hepsinin bir belâya uğraması; Hz. Hüseyin'in evinden zorla alınan altınların eritildiğinde su olup buharlaşması; Hz. Hüseyin'in develerini kesip yemek istediklerinde her birinin zehirli olması; Hz. Hüseyin'in vefatından sonra gâyibden bir şiir okunduğunun işitilmesi.</p> <p>2. Hz. Hüseyin'in başı Kûfe şehri sokaklarında gezdirildiğinde ondan Kehf sûresinden bir âyetin işitilmesi; Hz. Hüseyin katledildiğinde Beytü'l-mukaddes taşlarının altının kanla dolması ve gökden kan yağması.</p>
<p>Hz. Zeyne'l-âbidîn'nin Olağanüstü Hâlleri</p>	<p>1. Hz. Zeyne'l-âbidîn namaz kılarken şeytanın ona ejderha suretinde görünmesi ancak namazına mani olamaması; namaz kılarken evine ateş düşmesine rağmen cehennem ateşinin daha büyük olduğu itikadıyla namazını bozmaması.</p> <p>2. Hz. Zeyne'l-âbidîn'in boynunda ve ayaklarında zincir olmasına rağmen bulunduğu yerden kaybolması.</p> <p>3. Hz. Zeyne'l-âbidîn'in yanına Hızır aleyhisselâmin gelmesi.</p> <p>4. Kuşların Hz. Zeyne'l-âbidîn'den azık istemeleri.</p> <p>5. Gâyibden gelen avazın Hz. Zeyne'l-âbidîn'e ait olması.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 6. Bir meclise yakın yerde duran ahunun Hz. Zeyne'l-âbidîn'in çağırmasıyla gelip gitmesi. 7. Tembellik eden bir devenin Hz. Zeyne'l-âbidîn'in sözüyle yürümeye devam etmesi.. 8. Hz. Zeyne'l-âbidîn'in yanına gelen ahu ile konuşması ve onun derdine çare olması. 9. Hz. Zeyne'l-âbidîn'in vefat edeceğini bilmesi ve oğluna vasiyet etmesi. 10. Hz. Zeyne'l-âbidîn'in vefatından sonra devesinin üç gün kabri üzerinde inledikten sonra orada can vermesi. 11. Hz. Hüseyin'in vefatından sonra imamet kimde olacağı yönünde ihtilaf olunca Hacerü'l-esved'in dile gelip Zeyne'l-âbidîn'de kalacağını söylemesi. 12. Hacerü'l-esved'i yerinden kaldırmak isteyen birinin elleri tutmaz olunca Hz. Zeyne'l-âbidîn'in duası ile şifa bulması. 13. Hz. Zeyne'l-âbidîn'in Melik bin Mervân'ın yazdığı mektubu bilmesi. 14. Hz. Zeyne'l-âbidîn'in Huzeyme hakkında ettiği duanın kabul olması.
<p>Hz. Muhammed Bâkır'ın Olağanüstü Hâlleri</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hz. Muhammed'in Câbir'e torunu Hz. Muhammed Bâkır ile görüşeceğini haber vermesi. 2. Hz. Muhammed'in Câbir'e Hz. Muhammed Bâkır ile görüştüktan az zaman sonra vefat edeceğini söylemesi. 3. Hz. Muhammed Bâkır'ın Hişşâm'ın sarayının yıkılacağını bilmesi. 4. Hz. Muhammed Bâkır'ın, kardeşinin katledileceğini bilmesi. 5. Hz. Muhammed Bâkır'ın oğlu Ca'fer'e kardeşi

	<p>Abdullah'ın ömrünün az olacağını söylemesi.</p> <p>6. Hz. Muhammed Bâkır'a soru sormak için giden bir şahsın soru sormadan cevabı alması.</p> <p>7. Gâyibden on iki şahsın gelerek Muhammed Bâkır'ı ziyaret etmesi.</p> <p>8. Muhammed Bâkır'ın bir şahsın beş yıl sonra vefat edeceğini bilmesi.</p> <p>9. Hz. Muhammed bin Ali'nin kendilerine yaklaşan kurdu kovmasıyla kurdun uzaklaşması.</p> <p>10. Hz. Muhammed bin Ali'nin sarayına giden kişiye içeriden gelen emirle kapının kendiliğinden açılması.</p> <p>11. Hz. Muhammed bin Ali'nin başka taifelere giderek fesat çıkarmayı düşünen bir şahsın aklından geçeni bilmesi.</p> <p>12. Hz. Muhammed Bâkır'a tesadüf eden bir şahsın konuşmalarından sonra onun gâyib olduğunu söylemesi.</p> <p>13. Hz. Muhammed Bâkır'ın nazarıyla çağırdığı hurma ağacının onun yanına gelmesi.</p> <p>14. Hz. Muhammed Bâkır'ın yaşanan bir hadiseyi aradaki duvara rağmen görmesi.</p> <p>15. Hz. Muhammed Bâkır'ın saçları beyazlamış olan bir şahsın başına elini koyarak saçlarını yeniden siyahlaştırması.</p> <p>16. Hz. Muhammed Bâkır'ın Melik Devânık'a tahtta ne kadar kalacağını söylemesi.</p> <p>17. Hz. Muhammed Bâkır'ın gözleri görmeyen bir şahsa, yüzüne elini sürmek suretiyle şifa olması.</p> <p>18. Hz. Muhammed Bâkır'ın yanına gelen bir şahsın ne sattığını bilmesi.</p> <p>19. Hz. Muhammed Bâkır'ın haramilerdeki iki kıyafetin</p>
--	---

	<p>kime ait olduğunu bilmesi.</p> <p>20. Hz. Muhammed Bâkır derya kenarına gittiğinde dalgaların onun huzuruna gelmesi.</p> <p>21. Hz. Muhammed Bâkır'ın sarayında gâyibden bir Süryânice münâcât işitilmesi.</p> <p>22. Hz. Muhammed'in verdiği keseden istenilen kadar altın çıkması.</p> <p>23. Bir mecliste oturan Muhammed Bâkır'ın gelecek yıl saldıracak düşmanları bilmesi ve dediği gibi olması.</p>
<p>Hz. Ca'fer-i Sâdık'ın Olağanüstü Hâlleri</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ca'fer-i Sâdık'a iftira eden şahsın helak olması. 2. Ca'fer-i Sâdık'ın duası ile Mansur Halîfe'nin gazabının gitmesi. 3. Ca'fer-i Sâdık'ın bir şahsa dostunun azad olduğunu haber vermesi. 4. Ca'fer-i Sâdık'ın bir şahsa kaybettiği elbisesini geri vermesi. 5. Bir şahsın sığırının, Ca'fer-i Sâdık'ın duası ile dirilmesi. 6. Ca'fer-i Sâdık'ın duası ile kuru hurma ağacının yeşerip yemiş vermesi; bu durumu sihir olarak değerlendiren şahsın köpek suretine dönüşmesi. 7. Ca'fer-i Sâdık'ın tâvûs, karga, doğan ve güvercin kuşlarını öldürmesi ve dirilmesi. 8. Mansur Ammâr'ın Ca'fer-i Sâdık'ı katletmek istemesi üzerine kerâmetini görüp fikir değiştirmesi. 9. Ca'fer-i Sâdık'a altınlarını çaldığı yönünde iftira atan şahsın daha sonra tövbe etmesi. 10. Yolda giderken kıyafet için dua eden Ca'fer-i Sâdık'ın önüne bir bohça gelmesi; inanmak için Allah'ı görmek istediğini söyleyen bir şahsın Ca'fer-i Sâdık tarafından Dicle Suyu'na bırakılması ve imana

	<p>gelmesi.</p> <p>11. Mansûr Ammâr tarafından Ca'fer-i Sâdık'ı öldürmek için görevlendirilmiş şahısların onu görememeleri.</p> <p>12. Ca'fer-i Sâdık'ı öldürmek isteyen Mansur Ammâr'a bir ejderin manî olması.</p> <p>13. Ca'fer-i Sâdık'ın duası ile gökten salkım salkım üzüm inmesi.</p> <p>14. Ca'fer-i Sâdık'la istihzâ eden bir şahsın katlolması.</p> <p>15. Ca'fer-i Sâdık'a ev alması için akçesini teslim eden şahsın cennette mâlik olması.</p> <p>16. Ca'fer-i Sâdık'ın vasiyetini tutmayan şahsın helak olması.</p> <p>17. Zeyd bin Amr'ın vefatından sonra okunan rubâ'inin Ca'fer-i Sâdık'a ulaşması ve onun da dua etmesi.</p>
<p>Hız. Mûsâ-yı Kâzım'ın Olağanüstü Hâlleri</p>	<p>1. Mûsâ-yı Kâzım'ın duası ile kuyudaki suyun yükselmesi.</p> <p>2. Mûsâ-yı Kâzım'ın kendisine verilen tacı hediye olarak kabul etmemesi.</p> <p>3. Mûsâ-yı Kâzım'ın Ebû İshâk ile tekrar ne zaman görüşeceklerini bilmesi.</p> <p>4. Mûsâ-yı Kâzım'ı dinlerken evi yıkılan şahsın hiçbir nesnesinin zeval görmemesi.</p> <p>5. Suyu düşen tacın, Mûsâ-yı Kâzım'ın duası ile su üstüne çıkması.</p> <p>6. Mûsâ-yı Kâzım'ın, kendisine getirilen altınlardan birinin getiren şahsa ait olduğunu bilmesi.</p> <p>7. Mûsâ-yı Kâzım'ın duası ile az olan azığının bereketlenerek on beş nefer şahsa yetmesi.</p>
<p>Hız. Aliyü'r-rızâ'nın Olağanüstü Hâlleri</p>	<p>1. Validesi Aliyü'r-rızâ'ya hamileyken karnından tespih sesinin işitilmesi.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Harûnu'r-reşîd'in hâdimleri Aliyü'r-rızâ ile istihzâ etmek isteyince kapı perdesinin kendiliğinden açılarak Aliyü'r-rızâ'ya yol vermesi. 3. Aliyü'r-rızâ'nın müsadeseyle bir kasîde okuyan şahsın yolda haramiler tarafından alıkoyulduktan sonra malının geri verilmesi. 4. Aliyü'r-rızâ'nın bir şahsın sattığı mal ile firuze satın alacağını bilmesi. 5. Bir şahsa her gün on yedi hurma veren Aliyü'r-rızâ'nın, bu miktarı kendisine Hz. Muhammed'in söylemiş olması. 6. Aliyü'r-rızâ'nın, Reyyân bin Salt'ın ihtiyacını o söylemeden bilmesi; şifa bekleyen bir şahsın rüyasında ona derman olacak nesnelere sayması. 7. Aliyü'r-rızâ'nın bir şahsın vefat edeceğini haber vermesi. 8. Aliyü'r-rızâ'nın bir şahsın ağzına parmağını koymasının neticesinde o şahsın Arapça öğrenmesi. 9. Aliyü'r-rızâ'ya bir soru sormak isteyen şahsa gelen mektupta o sorunun cevabını bulması. 10. Bir sığırcık kuşunun Aliyü'r-rızâ'ya derdini anlatması. 11. Aliyü'r-rızâ'nın kendi vefatını ve Medine'ye bir daha dönmeyeceğini bilmesi, evladını yanına toplamak istemesi. 12. Aliyü'r-rızâ'nın bir şahsın iki çocuğa hamile olduğunu bilmesi. 13. Aliyü'r-rızâ vefat ettikten sonra kabrinde balıklar olması.
<p>Hz. Muhammed Tâkî'nin Olağanüstü</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Av sırasında bir doğanın ağzında Aliyü'r-rızâ vesilesiyle bir balık ile görülmesi ve o balık

Hâlleri	<p>münasebetiyle Muhammed Tâkî'nin sahih neseb olduğunun anlaşılması.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Muhammed Tâkî'nin, dibinde abdest aldığı ağacın yemiş vermesi. 3. Muhammed Tâkî'nin bir şahsı bir gecede Kûfe, Medîne ve Kâbe'ye götürmesi. 4. Muhammed Tâkî'nin bir şahsın on üç gün evvel öldüğünü bilmesi. 5. Muhammed Tâkî'nin sözüne uymayan bir şahsın yolda yağmurda kalıp helak olması.
Hz. Ali Nâkî'nin Olağanüstü Hâlleri	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ali Nâkî'nin Mütevekkil Halîfe'ye sıhhat verecek devayı bulması. 2. Mütevekkil Halîfe, Ali Nâkî'nin evine geldiğinde kapı açılırken bir mumun peyda olması. 3. Ali Nâkî'nin eli ile işaret ettiği yerde su akıtması. 4. Ali Nâkî'nin bir hatuna, çocuğunun erkek olması için dua etmesi. 5. Ali Nâkî'nin, çocuğunun erkek olması için dua isteyen şahsa kız çocuğu olacağını söylemesi. 6. Ali Nâkî'nin, bir kadının iki ay sonra azlolacağını bilmesi. 7. Ali Nâkî, Mütevekkil Halîfe'nin sarayına gittiğinde etraftaki kuş seslerinin dinmesi. 8. Duvardaki arslan resminin canlanıp Ali Nâkî ile istihzâ etmek isteyen bir şahsa saldırması. 9. Ali Nâkî'nin önünde kahkaha atarak uygunsuz davranan şahsın bu davranışı sebebiyle hastalanıp vefat etmesi. 10. Ali Nâkî'nin hzuruna çıkmayan bir şahsın rıza almadığı için hazırlanan sofrada oturamaması.
Hz. Hasan Zekî'nin	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hasan Zekî'nin kendisine yardım talep etmek için

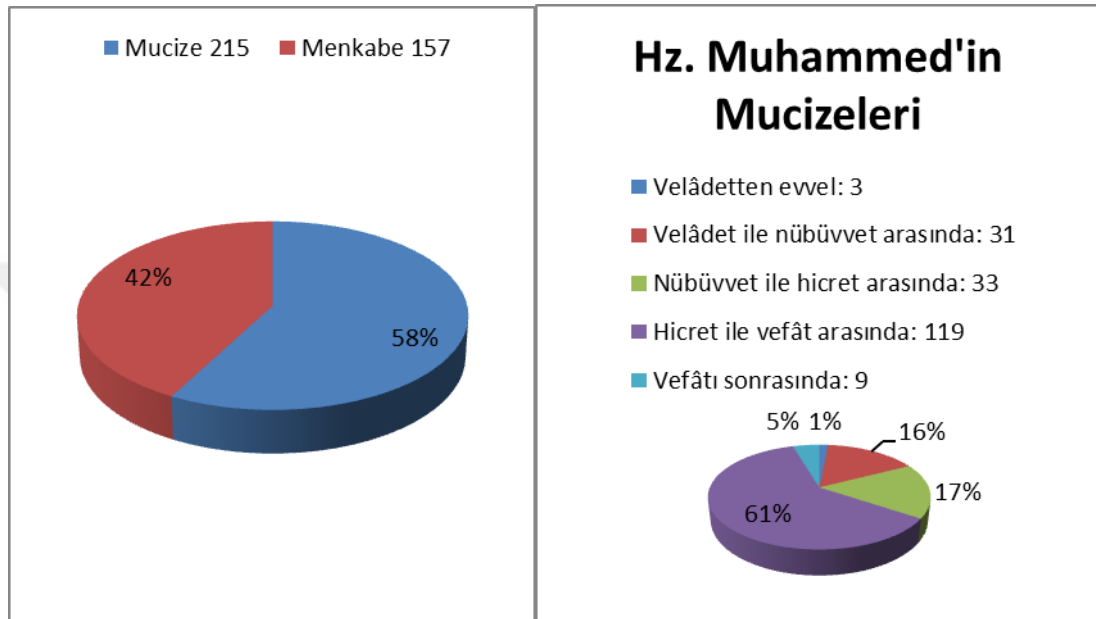
<p>Olağanüstü Hâlleri</p>	<p>akçe istemeye gelen şahısların ihtiyaçlarını bilip onların gönlünden geçen kadar bahşetmesi.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Tembellik eden katırın Hasan Zekî'nin duası ile iş görmeye başlaması. 3. Hasan Zekî'nin zindanda esir olan şahsın gönlünden geçeni bilip o şahıs mektup yazmadan evvel cevabını vermesi. 4. Bir hastalığı sebebiyle Hasan Zekî'den yardım dilemeyi gönlünden geçiren şahsa, onun talebinden önce derdinin şifasının yazılıp verilmesi. 5. Hasan Zekî'nin kendi parmağındaki mührü bastığı yeşim taşta "Hasan bin Ali" yazması. 6. Hasan Zekî'nin bir hatunun doğacak çocuklarından ilkinin ölüp ikincisinin erkek olacağını bilmesi.
<p>Hz. Muhammed Mehdî'nin Olağanüstü Hâlleri</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Muhammed Mehdî doğduğunda Cebrâ'il'in yeşil bir kuş suretinde orada bulunması. 2. Muhammed Mehdî'nin göbeği kesilmiş, sünnet olunmuş ve sağ kolunda bir âyet yazılı hâlde doğması 3. Muhammed Mehdî'nin kendisinden sonra kimin halife olacağını söylemesi. 4. Hasan Zekî'nin vefatından sonra onun evine giden şahısların perde ardında bir nurlu çerağ ile Muhammed Mehdî'nin su kenarında namaz kıldığını görmeleri.
<p>Aşere-yi Mübeşşere, Sahabeler ve Tâbi'în'in Menkabeleri</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sâid bin Zeyd ve aşere-yi mübeşşereden diğer şahısların cennetle müjdelenmesi. 2. Sâid bin Zeyd'e iftira atan şahsın gözlerinin kör olup kuyuya düşmesi. 3. Abâd bin Bişr ve Üseyd bin Hudayr'ın, Hz. Muhammed ile sohbetten dönerken ellerinde bir asa peyda olup onların yolunu aydınlatması.

4. Ammâr bin Yâsir su almak için gittiğinde şeytanın insan suretine girerek ona mani olmaya çalışması ve Ammâr'ın üstün gelmesi.
5. El Alâ bin Hızrî'nin deryayı yürüyerek geçmesi; duasıyla çölde su bulunması; kabri açıldığında içinde olmaması; duasıyla kulağına kum dolan bir şahsa şifa olması.
6. Ebû Ümâme bin Bâhilî'nin susuz kalınca rüyasında su içip ihtiyacını gidermesi; dilencilere üç altın verince Allah tarafından kendisine üç yüz altın gönderilmesi.
7. Hâlid bin Velîd'in kendisine getirilen zehri bir saat avcunda tuttuktan sonra içmesi ve zarar görmemesi; Hâlid bin Velîd'e yalan söyleyen şahsın tulumundaki şarabın sirkeye dönüşmesi.
8. Abdullâh bin Ömerü'l-Hattâb'ın bir şahsa zarar veren aslanı sırtına vurarak uzaklaştırması.
9. Abdullâh bin Abbâs'ın Hz. Muhammed'in duasını alarak hikmet sahibi olması; vefatından sonra kabrinden bir kuşun uçuşması.
10. Avn bin Husayn'ın karnına yarası için dağ vurdurunca meleklerin kendisine selam vermediğini söylemesi.
11. Hamza bin Amrû'l-Eslemî düşürdüğü yükleri aramaya gidince parmaklarının mum gibi yanarak yolunu aydınlatması.
12. Hz. Muhammed'in Enes bin Mâlik için "sâbîku'l-Arab", Süheyl için "sâbîku'r-Rûm", Selmân için "sâbîku'l-Fâris" ve Bilâl için "sâbîku'l-Habeş" demesi ve Selmân-ı Fârisî vefat ettikten sonra yüzünün örtülmüş olması; Selmân-ı Fâris'in vefatından sonra Abdullah bin Selâm'a rüyada görünmesi.
13. Tufeyl bin Amru't-Tûsî'nin Hz. Muhammed'in

	<p>söylediklerini dinleyince imana gelmesi ve kendi kavmini imana davet etmek için gittiğinde iki gözünün ortasında bir nur peyda olması; Hz. Muhammed'in Tufeyl'e şehit olacağını haber vermesi.</p> <p>14. Sefîne'nin yoluna çıkan arslanın doğru yolu gösterip onu uğurlaması.</p> <p>15. Hassân bin Sâbit'in kendisine gelen hediyeği bilmesi.</p> <p>16. Amr bin Mürretü'l-Cühenî'nin İslâm'a davetine riâyet etmeyen şahsın gözlerinin kör, sözlerinin peltek olması.</p> <p>17. Uhbân'ın söylediği gibi kefenlenmemesi üzerine onun kefenlerinin ağaçta asılı bulunması.</p> <p>18. Ebû Kursafe'nin Askalan'dan Rum'a seslenerek oğlu ile konuşması.</p> <p>19. Enes bin Mâlik'in duasıyla yağmur yağması.</p> <p>20. Sâbit Füleys'in yoldaşının düşmandan kaçarken ayağının kırılması ve gökten beyaz atlı bir şahsın gelerek okuyacağı duayı söyleyip onu iyileştirmesi.</p> <p>21. Temîm-i Dârî'nin eliyle işaret ederek ateşi dağıtması.</p> <p>22. Zeyd bin Hârice'nin vefat ettikten sonra defnedilmeden evvel ehl-i cennet ve cehennemden haber vermesi.</p> <p>23. Enes bin Mâlik'in yanına gittiği bir şahsın vefat etmiş olması üzerine annesinin Allah'a duası ile oğlunun dirilmesi.</p>
--	---

Tablodaki sınıflandırmalar tarafımıza ait olup maksad, anlatılan hadiselerin tasnifine açıklık kazandırmaktır. Bahsi geçen hadiseler metinde “mucize” ve “menkabe” başlıkları sonrasında anlatılmış; zaman zaman bir başlık altında birden çok hadiseye yer verilmiştir. Dolayısıyla tabloda anlatılanlar da bu tertip hususiyetine uyularak numaralandırılmıştır. Buna göre aşağıdaki şekillerde de görüleceği üzere

eserdeki mu'cize sayısı menkabe sayısından fazladır ve Hz. Muhammed en çok mucizeyi hicreti ile vefâtı arasında göstermiştir:

Genel manada değerlendirmek gerekirse metinde toplam 215 “mucize” başlığı yer almaktadır ve bu başlıklar Hz. Muhammed ile Çehâr yâr-ı güzîn'in olağanüstü hâllerini ihtiva etmektedir. Söz konusu başlıkların 184'ünde Hz. Muhammed'in mucizeleri söz konusu edilirken 31'inde Hz Ebû Bekr, Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın olağanüstü hâlleri anlatılmıştır.³⁴

³⁴ Çalışmamızın asıl meselesi “mucize”nin varlığı ve kapsamı olmadığı için o meselelere değinemedik (Bu konuda daha kapsamlı bilgi için Bkz. Halil İbrahim Bulut, “Peygamberlerin Başarısında Mucizelerin Yeri ve Önemi”, Dil Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, C. 11, S.1, 2011, s. 65-78; Hasan Aydın, “Gazzâlî ve İbn Rüşd'e Göre Mucize”, Kelâm Araştırmaları, S.2, 2008, s.115-130; Adil Bebek, “Kelâm Literatü Işığında Mucize ve Hz. Muhammed'e Nisbet Edilen Hissî Mucizelerin Değerlendirilmesi”, M. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, S.18, 2000, s. 121-148; Durmuş Özbek, “Hârikulâde Olaylar”, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S.7, 1997, s. 167-230.); fakat istilâhî manası “peygamberlik iddiasında bulunan bir kimsenin gösterdiği ve herkesi benzerini meydana getirmekte aciz bırakan tabiatüstü olay” olan bu ifadenin metinde Hz. Ebû Bekr, Hz. Ömer ve Hz. Osman için de kullanılmış olması dikkat çekicidir. Mollâ Câmî ve Lâmiî, eserlerinde her hadise için “ve cümleden biri oldur ki” ifadelerini kullanmışlardır. Bu iki şahsın islâmî ilimlere vâkıf ve “mucize”, “delil”, “menkabe”, “kerâmet” gibi terimlere vâkıf âlimler olduğunu düşünürsek Senâyî'nin her hadise için “mucize” ya da “menkabe” başlığını tercih etmiş olmasını, mütercimnin bu ifadenin istilâhî manası üzerine çok düşünmeden, kelimeyi “olağanüstü durum” şeklinde kullandığı yönünde değerlendirebiliriz.

Hz. Muhammed'in mucizevî hadiselerini dönemseller olarak ayırdığımızda velâdetinden evvel 3, velâdeti ile nübüvveti arasında 31, nübüvveti ile hicret arasında 33, hicret ile vefâtı arasında 119, vefâtından sonra 9 hadiseye tesadüf edilir. Bunu müteakib "Çehâr yâr-ı güzîn"den Hz. Ebû Bekr için 5, Hz. Ömer için 14, Hz. Osman için 12 hadise söz konu edilmiştir. Ancak "Menâkıb-ı Şeyheyn" başlığı altında bazı hadiselerin müşterek olması münasebetiyle bu sayı esasında Hz. Ebû Bekr için 13, Hz. Ömer için 15'tir.

Senâyî'nin Molla Câmî'den mülhem bu eserinde "eimme-i isnâ aşer"nin olağanüstü hâlleri için "menkabe" başlığı tercih edilmiş olup bu başlıkların sayısı 134'tür. Eserin bu kısmında ise sırasıyla Hz. Ali için 30, Hz. Hasan için 3, Hz. Hüseyin için 2, Hz. Zeyne'l-âbidîn için 14, Hz. Muhammed Bâkır için 23, Hz. Ca'fer-i Sâdık için 17, Hz. Mûsâ-yı Kâzım için 7, Hz. Aliyü'r-rızâ için 13, Hz. Muhammed Tâkî için 5, Hz. Ali Nâkî için 10, Hz. Hasan Zekî için 6, Hz. Muhammed Mehdî için 4 olağanüstü hadise söz konusu edilmiştir. Bununla beraber aşere-i mübeşşere, sahabeler ve tâbi'înin söz konusu edildiği kısımda da 23 "menkabe" başlığı yer almaktadır. Özellikle eserin menkabeler kısmında olmak üzere bazı hadiseler, yalnızca söz konusu edilen şahısların orada bulunması hasebiyle anlatılmış; Hz. Muhammed'in bu şahısların vasfını değerlendirmesi ve onlar hakkında haber vermesi gibi konuları ihtiva etmiştir.

3.4 Eserin Kaynakları

Mollâ Abdurrahmân Câmî, asıl adı *Şevâhidü'n-nübüvve li Takviyeti Yakîn Ehli'l fütüvve* olan eserinde söz konusu ettiği olağanüstü hadiseleri çeşitli kaynaklardan iktibas etmiştir. Câmî'nin kullandığı kaynaklar şu şekilde sıralanabilir: *Kur'ân-ı Kerîm, İncîl, Tevrât, Zebûr, Kûtu'l-kulûb, Câmî ü'l-usûl, Delâ'ilü'n-nübüvve, Esmâ-i*

*Sahâbî, Faslu'l-hitâb, Fütûhât-ı Mekkiyye, Hakâyık, Kitâbü's-sünen, Rebî'ü'l-ibrâr, Şerh-i Ta'arruf, Şerefü'l-Mustafâ, Târîh-i Kebîr, Sâhîh-i Buhârî, Sıfatu's-safve.*³⁵

Senâyî, Molla Câmî'nin eserinden Türkçeye yaptığı tercümesinde gerek eserdeki mucizevî hadiselerin tamamını söz konusu etmemiş olması, gerekse bazı hadiselerde kaynağı zikretmemiş olması sebebiyle daha az eser ismine yer vermiştir. Senâyî'nin tercümesinde bahsi geçen eser isimleri *Kur'ân-ı Kerîm, İncîl, Tevrât, Zebûr, Delâ'ilü'n-nübüvve, Fütûhât-ı Mekkiyye, Rebî'ü'l-ibrâr, Kitâb-ı Buhârî, Sıfatu's-safve* şeklinde sıralanabilir. Ayrıca Senâyî tercümesinde bu eserlerin yanında *Kitâb-ı Mebsût* adlı eserin de bahsi geçmiştir.

Yukarıda zikredilen kitaplardan ilk dört tanesi kutsal kitaplar olup *Kur'ân-ı Kerîm*, Hz. Muhammed ve onun ümmeti için gönderilmiş olması sebebiyle peygamberin mucizelerinin en mühim delillerindedir. *İncîl, Tevrât* ve *Zebûr* da çeşitli hadiselerde Hz. Muhammed'in vasıflarını haber vermesi sebebiyle söz konusu edilmiş ve onun sahih peygamber olduğunun kanıtı niteliği taşımıştır.

Delâ'ilü'n-nübüvve, Senâyî'nin üç kere zikrettiği bir kaynak olup "İmâm Müstağfirî rahmehu Kitâb-ı Delâ'ilü'n-nübüvve'de rivâyet ider" ifadeleri ile metinde yer alır. Peygamberliğin delillerini anlatan bu eser, asıl adı Ebü'l-Abbâs Ca'fer b. Muhammed b. el-Mu'tez el-Müstağfirî en-Nesefî olan hadis hâfızı Müstağfirî tarafından kaleme alınmıştır.³⁶ Müstağfirî'nin bu eserinin Türkçe bir baskısı olmayıp tahkîk edilmek suretiyle Ahmed bin Faris es-Sellum tarafından Arapça olarak iki cilt hâlinde yayımlanmıştır.³⁷

³⁵ Bkz. (10), ÖZTÜRK, 56.

³⁶ İbrahim HATİPOĞLU, "Müstağfirî", *DiA*, C.32, 108-109.

³⁷ İmam Müstağfirî, *Delâ'ilü'n-nübüvve*, (Haz.: Ahmed bin Faris es-sellum).

Fütûhât-ı Mekkiyye, Şevâhidü'n-nübüvve Tercümesi'nde iki defa kullanılmış olup bu alıntılardan bir tanesi Türkçeye tercüme edilmemiş, Arapça aslı ile yer almıştır.³⁸ Muhyiddin İbnü'l-Arabî tarafından yazılmış olan *Fütûhât-ı Mekkiyye* adlı bu eser, yazarının tasavvufî görüşlerini en geniş boyutlarıyla açıkladığı eseridir.³⁹ “İnsanın başlangıçtan sona serüveni” olarak nitelenen bu eser oldukça hacimlidir ve sade, akıcı bir üsluba sahip olup zaman zaman eserde konu gereği üslubun ağırlaştığı yerler de vardır. İbn-i Arabî'nin okuyucuyla sohbet edercesine yazdığı bu eser “Ruhun ve Onunla Aramızdaki Sırların Bilinmesi”, “Harflerin ve Harekelerin Âlemdeki Yeri”, “Âlemin Yaratılış Sebebi”, “Hz. Muhammed'in Feleğinin Devri”, “Peygamberlerin Sırlarının Bilinmesi”, “Süfnî Menzillerin ve Kevnî İlimlerin Bilinmesi” gibi başlıklar ihtivâ eden otuz yedi küçük sifirden müteşekkildir. Eserin Türkçeye aktarımında ikişer defter birleştirilerek bir cilt hâline getirilmiştir.⁴⁰

Senâyî'nin tercümesinde bir defa zikrettiği *Rebî'ü'l-ibrâr* adlı eser Zemahşerî tarafından yazılmış olup eserin tam adı *Rebî'ü'l-ibrâr ve nusûsü'l-ahbâr*'dir. Zemahşerî, *el-Keşşâf* adlı tefsiri yanında Arap dili ve edebiyatına dair çalışmaları ile tanınan çok yönlü Mu'tezile âlimi olarak nitelenmiş; söz konusu eseri de büyük sahâbilerin ve fakihlerin hikmetli sözlerini ihtivâ eden bir kaynak olarak tanımlanmıştır.⁴¹ Söz konusu eserin Türkçeye doğrudan tercümesi olmayıp Arapça neşri mevcuttur.⁴²

Kitâb-ı Buhârî, Senâyî'nin tercümesinde bir defa ismini zikrettiği bir kaynaktır. “Kur'ân-ı Kerîm'den sonra en güvenilir kitap kabul edilen el-Câmi'u's-sahîh adlı eseriyle tanınmış büyük muhaddis” şeklinde tanımlanan ve asıl adı Muhammed bin

³⁸ yk. T8b.

³⁹ Mahmut Erol KILIÇ, “el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye”, *DİA*, C. 13, 251-258.

⁴⁰ İbn-i Arabî, *Fütûhat-ı Mekkiyye*, (Çev.: Ekrem Demirli), C. I, 12.

⁴¹ Mustafa ÖZTÜRK, Mehmet Suat MERTOĞLU, “Zemahşerî”, *DİA*, C. 44, 235-238.

⁴² Ez-Zemahşerî, *Rabî'ü'l-ibrâr ve nusûsü'l-ahbâr*, (Haz.: Abdülemîr Ali Mühennâ).

İsmâil olan Buhârî tarafından yazılmış hadis kitabıdır.⁴³ Buhârî'den önceki âlimler tarafından da sahihlikleri sabit olunmuş hadisleri ihtivâ eden bu eserin muhtevâsı Hz. Muhammed'in yalnız Müslümanlar için değil, bütün insanlık için hiç eskimeyecek medeniyet düstûrlarıdır.⁴⁴ Nevevî, *Buhârî Şerhi*'nde kitabın maksadının sıfır hadislerle yetinmek olmadığını söyleyip hadislerden hükümler çıkarmak; zühd, âdâb, emsâl ve diğer fenlerde istediği bâblar için deliller getirmek olduğunu eklemiştir.⁴⁵ Söz konusu kaynaklarda *el-Câmi ü's-sahîh* ya da *Sahîh-i Buhârî* şeklinde adı geçen bu eser, Senâyî'nin tercümesinde *Kitâb-ı Buhârî* olarak anılmıştır.

Sıfatü's-safve, Senâyî'nin isminden bir defa söz ettiği bir kaynaktır. İbnü'l-Cevzî'nin zâhid ve sûfilere dair bir eseridir ve 1031 şahsa yer verdiği bu eserinde Cevzî, zâhid ve sûfileri buldukları bölgelere ve beldelere göre sınıflandırarak anlatmıştır.⁴⁶ İbnü'l Cevzî, eserin mukaddimesindeki kitabın tertibi hususunda önce Allah'ın tevfik ve inâyeti ile başlayacağını, veli ve salih kimselerin faziletlerine dair bir bölümden bahsedeceğini, daha sonra Hz. Muhammed'i zikrederek onunla ilgili meseleleri şerh edeceğini, ardından ashabından ibadetle meşhur ve alakalı kimseleri anacağını, bu kimseleri faziletteki tabakalarına göre sıralayacağını, aynı kanun üzere seçkin kadın sahabiyeleri zikredeceğini ve son olarak da tabiinleri ve tebe-i tabiinleri memleketlerindeki tabakalarına göre sıralayacağını bildirmiştir.⁴⁷ İbnü'l Cevzî'nin, Ebû Nuaym el-İsfahânî'nin *Hilyetü'l-Evliya*'sında gördüğü bazı eksikleri tamamlamak için vücuda getirdiği *Sıfatü's-safve*'nin yine popüler bir Türkçe neşri, söz konusu iki eserin birlikte ele alınması suretiyle yapılmıştır.⁴⁸

⁴³ M. Mustafa el-A'ZAMÎ, "Buhârî Muhammed bin İsmâil" **DiA**, C. 6, 368-372.

⁴⁴ Mehmed SOFUOĞLU, **Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi**, C. 1, 19.

⁴⁵ a.g.e., 92.

⁴⁶ Dilaver GÜRER, "Sıfatü's-safve", **DiA**, C. 37, 106-107.

⁴⁷ İbnü'l Cevzî, **Sıfatü's-safve**, (Haz.: Abdülvehhab Öztürk), 12.

⁴⁸ Ebû Nuayme el-İsfahânî-İbnü'l-Cevzî, **Sahabeden Günümüze Allah Dostları**, (Haz.: Said Aykut, Enver Güneç, Yahya Atak vd.).

Bunlarla beraber Senâyi'nin tercümesinde *Kitâb-ı Mabsût*, *Kitâb-ı Mekkûn*, *Kitâb-ı Mahzûn* gibi ifadeler geçmektedir; ancak araştırmalarımız sırasında bahsi geçen kitaplara tesadüf edememiş olmamız bu kitapların doğrudan bir eserin adı olmayıp söz konusu hadiselerde bahsi geçen kitapları nitelemek maksadıyla kullanılmış olabileceği ihtimalini düşündürmektedir.

Senâyi'nin tercüme esnasında söz konusu ettiği eserler yukarıda sıralandığı gibi olmakla beraber eserin, aslı ile mukayese edildiğinde tercümesinde daha az kaynaktan iktibas yapıldığı görölmektedir. Yukarıda da zikredildiği gibi bu durumun sebeplerinden biri daha ziyade Senâyi'nin tercüme sırasında bazı hadiseleri anlatmamış olmasıdır. Fakat zaman zaman mütercim in eserde bazı mucizevî hadiseleri söz konusu ederken hadisenin kaynağı bahsini atlamış olduğu da gözden kaçırılmamalıdır.

3.5 Eserde Yer Alan Türkçe Manzumeler

Senâyi'nin Molla Câmî'den tercüme ettiği Şevâhidü'n-nübüvve metni 138 varaktan müteşekkil olup daha ziyade mensur olarak yazılmıştır; ancak yer yer Arapça şiir parçalarını da ihtiva etmektedir. Bununla beraber şair kendi telif ettiği manzum parçalara da yer vermek suretiyle metinde durağanlığı önlemiş ve şiirinin mahiyeti hakkında fikir sahibi olmamıza vesile olmuştur.

Eserde şair tarafından yazılmış 16 Türkçe manzum parçanın yanı sıra Mollâ Câmî'nin kaleme aldığı şekli ile 9 'Arabiyye, 6 şi'r, 2 beyt, 1 rubâ'î, 1 adet "Der Beyân-ı Midhat-ı Resûlü'llâh Şalla'llâhu 'Aleyhi ve Sellem" başlıklı şiir, 1 adet "Kaşide-yi Da'yel ibn Cerrâh" başlıklı şiir ve 1 adet de başlıksız beyt olmak üzere toplam 21 Arapça manzum parça yer almaktadır.

Senâyî tarafından telif edilen manzum parçalardan ilki “Medh-i İlâh” başlığını taşıyan bir şiidir. 16 beyitten müteşekkil bu şiir, aruzun “fe’ilâtün/ fe’ilâtün/ fe’ilâtün/ fe’ilün” vezni ile yazılmıştır. Gönlünün Allah’ın övgüsünü yapma isteği ile dolu olduğunu söyleyen şair yazdıklarının ona layık olmayacağını ifade ederek şiire başlar. Allah’ı arştan da yüksekte bir taht üzerinde tasavvur eden Senâyî, hesap günü O’nun gönül ehillerine görüneceğini ifade etmektedir:

‘Arşdan ‘ālā serîr üzre tıran hâzret-i Hâk

Görine rûz-ı şümâr ehl-i dilâna ferdâ (s. 112)

Aşk yolununun bir dem bile sıkıntısız olmadığını, âşıkların her daim cevr ü cefâ içinde bulduklarını ifade eden şair, yüz yara da olsa bunun hata olmadığını idrakindedir, zirâ ona göre yârin elinden gelen sıkıntı ya da zahmet değildir. Maşuktan gelen her cevr ü cefâ, aşk müptelası için zevk ü safâ gibidir. Dolayısıyla peygamberler de cevr ü cefâ çektikleri için nebî olmuşlardır, onlara da nübüvvet hediyesi elemsiz bahşedilmemiştir:

Enbiyâ cevr ü cefâ çekdügi-çün oldı nebî

Bî-elem olmadı anlara nübüvvet ‘îâ (s. 114)

Şair buradan sonra Allah’ın sevdiği kullarına elemeler nasip ettiğini ifade ederek mahlasını da kullanmak suretiyle kendisine mihnetler erişse buna şaşırılmayacağını

söyler. Mahlas beytinden sonra bir beyit daha ekleyerek eğer zahmeti tecrübe etmek kendisine teklif edilirse bunun canı için minnet olduğunu dile getirir.

“Der Beyān-ı Münâcât-ı Bâri Te’ālā Celle ve ‘Alā” başlığı ile kaleme alınan ikinci manzume 83 beyitten müteşekkil olup aruzun “fe’ilâtün/ mefâ’ilün/ fe’ilün” vezni ile vücuda getirilmiştir. Mesnevi nazım şekli ile yazılmış olan bu şiir Allah’a yakarışı ifade etmesi sebebiyle münâcât niteliğindedir:

Hāke yüzüm sürüyüben gitdüm

Yā İlāhī sehāñ ümīd itdüm (s. 114)

Muhtaçlığı için niyâzda bulunan Senâyî, Allah’ın rahmet kapısını ve Cennet’ini dilemektedir. Geçmişteki isyanlarını andıkça Cehennem korkusu taşıyan şair, evvelde yaptığı münasip olmayan işler için af dilemekte ve bağışlanmayı ümit etmektedir. Suçundan geçen kişiyi efendisinin gamda bırakmayacağını söyleyen Senâyî bu münasebetle de bir darb-ı mesel alıntılar:

At ayağı egerçi sürçer olur

Birde kesmez ayağını er olur (s. 116)

Allah’ın rahmetini diledikten sonra O’nun vasıflarını saymaya devam eden şair buna gönlünün doymadığını söyler; kendi yaptığı medhi aciz bularak bir katreye

benzetir ve ummanı ayân etmek için kafi olmadığını bilir. Dolayısıyla Allah'ın medhi için dahi yine çareyi Allah'tan umar.

Allah'ın rahmetini niyaz eden Senâyi, bu vesileyle Âdem, Şît, İdrîs, Nûh, Sâlih, Halîl, İsmâil, İshak, Lut, Yakûb, Yûsuf, Yûnus, Şuayb, Mûsâ, Dâvûd, Süleymân, Eyyûb, Zekeriyâ, Yahyâ, İsâ peygamberlerin isimlerini de zikreder ve onların hakkı için cehennem azabından uzak olmayı temenni eder:

Bu kadar enbiyâ hakı yâ Râb

Baîna dūzah 'azābın eyleme teb (s. 126)

Bahsi geçen peygamberlerin ardından son olarak “enbiyânın ulusu” olarak nitelendirdiği Hz. Muhammed'i anan Senâyi, onun ümmetinden olup Allah'ın vahdetini bilmenin mutluluğunu ifade eder ve yine onun hürmeti için cehennem azabından korunmayı diler. Ardından çehâr-yârı ve velileri söz konusu ederek onların lutfu için cehennemden uzak olmayı ister ve cenneti dileyerek şiiri sonlandırır:

Cennetüñe diler Şenâyi ğire

Çopara güllerini dahı dire (s. 127)

“Medh-i Hâzret-i Bârî” başlıklı üçüncü manzume 9 beyitten meydana gelmiştir ve aruzun “fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilün” vezni ile yazılmıştır. “Kerem” redifli bu şiirde Allah'ı cennet bahçesinin tahtının sultanı, cihan mülkünün hakanı olarak tâbir eden Senâyi, yeryüzünde var olan her bitkinin Allah'ın cömertliğiyle

yeşerdiğini söyler. Bu dünyayı O'nun kudretinin gül bahçesi olarak niteleyen şair, bu gül bahçesinde “lâle-yi Numân”ı da söz konusu ederek onun da medhe dâhil olduğunu söyler:

Ƙudretüñ gülşeninüñ gülleri handân oldı

Baş açup kıldı şenâ lâle-yi Nu'mân-ı kerem (s. 127)

Allah'ın birliği, lutfu, cömertliği gibi vasıflarını dile getiren şair, ardından O'nun kapısında köle olduğunu ifade ederek cehennemden azad olmayı dilemektedir:

Yâ İlahî bu Şenâyî kapunuñ bendesidür

Diler âzād ola dūzağdan aña kân-ı kerem (s. 128)

Senâyî tarafından telif edilen dördüncü manzume “Na't-ı Muhammedü'l-Muşafâ Şalla'llâhu 'Aleyhi ve Sellem” başlığını taşır. “Me'ûlü/ fâ'ilâtü/ me'fâilü/ fâ'ilün” vezni ile kaleme alınan bu şiir 14 beyitten müteşekkildir. Senâyî bu şiirinde Hz. Muhammed'i çeşitli vasıfları ile anmış; onu dinin iftiharî, her iki cihanın güvenilir hâfızı, Arab ve Acem'in fasih söz söyleyeni onlarak nitelemiştir. Hz. Muhammed'den evvel cihanın şirke karanlıklar içinde olduğunu söyleyen şair, dünyanın varlık sebebinin de Hz. Peygamber olduğunu ifade etmiştir:

Ʀağlar yücelmez-idi şular cārî olmayup

Sen bu cihāna gelmeseñ ey mürsel-i güzîn (s. 129)

Arz u semā vücūhına olmaz-ıdı nazār

Zātuñ zuhūrin itmese ger hakk-ı mürselīn (s. 129)

Hız. Muhammed'in bahçesine ulaşarak âh ile enîn etmek istediğini söyleyen şair bu beyitte mahlasına yer verdikten sonra sözlerine devam eder ve çehâr-yârın ismini zikrederek şiirini tamamlar. Sırasıyla Hız. Ebû Bekr, Hız. Ömer, Hız. Osman ve Hız. Ali'yi anar ve onları sevmeyenleri Allah düşmanı olarak görür:

Her kim buları sevmeye olsun 'adū-yı Hakk

Dūzah içinde âteş ola cismine karīn (s. 130)

Senâyi tarafından yazılmış beşinci manzume evliya övgüsü niteliğinde "Medh-i Evliyā" başlıklı şiirdir. Aruzun "fe'ilâtün/ me'fâilün/ fe'ilün" vezni ile kaleme alınmış bu manzume 28 beyitten müteşekkildir. Evliya zikrini vasfetmek, övgüsünü yapmak için yazılmış olan bu şiirde evliyadan her birinin hâlis kimseler olduğu söylenmiş ve onların ilimlerinin halk içinde zâhir olduğu belirtilmiştir. Bu vasıfların ardından evliya isimlerini zikretmenin ehemmiyetini dile getiren Senâyi, bu isimleri anan kişinin Allah'ın merhametine mazhar olacağını söyler:

Her ki zikr-i velîleri eyler

Aña rahmet Hudâ-yı 'âlem ider (s. 131)

Şaire göre kim peygamberleri ve velileri anarsa Allah yolunu bulmakta elem çekmemiştir. Evliya menâkıbını söylemeyi ve onların izinden gitmeyi tavsiye eden Senâyî onları ananların cennet içinde olacağını düşünür ve kendisi bu yolda olduğu için şükreder:

Hamdüli'llâh Senâyî'dür adum

Evliyâ zikri oldı evrādum (s. 133)

Bu şükrün ardından velilerin vasıflarını saymaya devam eden şair, onları Allah'ın hizmetinde kimseler olarak niteler ve velilerin nefislerini yenmiş olmaları, sabırları, cömetlikleri, güzel yaratılışları gibi hususiyetlerini dile getirir. Daha sonra da Adn cennetinin yolunu bulabilmek için bu huyların izinden gitmeyi tavsiye ederek şiirini tamamlar.

Eserde yer alan altıncı manzum parça, devrin padişahı Kânûnî Sultan Süleyman ve onun veziri Rüstem Paşa övgülerinin yapıldığı mensur kısımdan hemen sonra gelir. Ancak Rüstem Paşa'nın övgüsü ona sunulan tek bir nüshada mevcut olduğu için bu manzume diğer nüshalarda doğrudan doğruya padişah övgüsünü takip eder. Bahsi geçen şiirde mahlas da bulunmamaktadır ve bu durum münasebetiyle şiirin Senâyî'ye ait olup olmadığı hususu muallakta kalır. İhtiyat kaydıyla olmak üzere eğer bu şiir Senâyî'ye aitse Rüstem Paşa'nın ölüm tarihinden (1561) yola çıkarak şairin tek kaynakta verilmiş olan ölüm tarihinin 1566 olduğu bilgisini doğrulayabiliriz. Aruzun “me'fâîlün/ me'fâîlün/ fe'ûlün” vezni ile yazılmış 11 beyitlik bu şiirde feleğin tahtında oturmuş ve elinde güneş topunu tutmak suretiyle âlemi baştan başa münevver kılan bir padişah tasviri yapılmıştır. Doğu'nun hükümdarı olan Güneş'e teşbih edilerek vasıflandırılan padişah vesilesiyle Eski Fars hükümdarlarından Dârâ'nın da ismi zikredilmiştir:

Cihānı ser-te-ser kıldı münevver

Serîr-i çarḥdan Dārā-yı ḥāver (s. 138)

Buna müteakip “felek üstadının sanatı”nın dünyayı her gün bir çeşit göstermesine şaşırılmayacağını ifade eden Senâyî, bahar ile kışın mukayesesini yapar ve baharı, yılın bir yarısının süsü olarak nitelerken kışı da yaptığı işleri kötü olan kimse şeklinde vasıflandırarak şiirini tamamlar.

Senâyî tarafından telif edilen manzum parçalardan yedincisi “sebeb-i telif” bölümünü takip ederek şairin eseri vücuda getirmeye karar verdikten sonraki hislerinin tercümesi niteliğindedir. Aruzun “me’fâîlün/ me’fâîlün/ fe’ûlün” vezni ile yazılmış bu şiir 5 beyitten müteşekkildir. Hemen gönlünde bir coşkunluk duyduğunu söyleyen şair, hâtiften bir ses duymuştur ve sözlerin sırlarını anlatmayı dilemiş ve eline kalemi alarak mucizeleri beyan etmeye başlamıştır:

Ḳalem aldı ele bu dest-i ‘aḳlum

Beyân-ı mu’cizeden mest ‘aḳlum (s. 140)

Şairin bu tercümeyi yaparken telif ettiği manzum parçalardan sekizincisi “manzûm” başlığını taşımaktadır ve aruzun “me’fâîlün/ me’fâîlün/ fe’ûlün” vezni ile yazılmıştır. 27 beyitten müteşekkil bu manzume Hz. Muhammed’in mucizelerinden “eimme-i isnâ aşer” bahsine geçiş niteliği taşımaktadır ve konu itibarıyla peygamberlerin lutfuna eren kimselerin evliya sırlarını zâhir edeceği, Allah’ın şefkatine ulaşanların her suale cevap verebileceği gibi manaları ihtiva etmektedir. Gece ve gündüz Allah’ın adını zikr etmeyi, kullukta mert olmayı tavsiye eden

Senâyî, Hz. Muhammed'in mucizelerini beyan ettiği ve onun sıfatının vasıflarını izah ettiği için şükretmektedir. Hz. Muhammed'in mucizelerini beyan eden kelimeleri yanan ateşlere benzeten şair, bu şevkin külünün kişiyi yakacağını düşünür. Ardından Hz. Peygamber'in medhini yaparak onun cihan sultanlarının sultanı, dünya beylerinin hanı olduğu söyler ve onun tüm peygamberlerin serveri olduğunu söyleyerek ismini anar:

Nebîler serveri nâmı Muhammed

Bir adı hem-dahî anuñdur Aḥmed (s. 126)

“Der Beyân-ı E'imme-i İšnâ 'Aşer” başlığını taşıyan manzume, Senâyî tarafından bu metinde kaleme alınan şiirlerden dokuzuncusudur. Aruzun “mefâ'îlün/ mefâ'îlün/ fe'ûlün” vezni ile yazılmış ve 13 beyitten meydana gelmiştir. On iki imamın bahsinin geçtiği bu manzumede şair kelimeleri inciye benzetir; akıl denizinin dalgıcından bu incileri ipe dizmesini isteyerek söze başlar:

Gel ey ğavvâş-ı bahır-ı 'aḳl-ı kâmil

Dür-i elfâzı eyle silke şâmil (s. 295)

Evliyaların şerhi için kalemi eline aldığını söyleyen Senâyî, on iki imamın şeriat imamları olmakla beraber neslinin Hz. Muhammed'e dayandığını bildirir ve ardından eimme-i isna aşerin isimlerini zikreder. Sırasıyla Ali, Hasan, Hüseyin, Zeyne'l-âbidîn, Bâkır, Ca'fer, Mûsâ-yı Kâzım, Rızâ, Nâkî, Hâdî, Zekî, Mehdî isimlerini andıktan sonra menâkıbın son imamdan rivayet olduğunu ifade ederek manzumeyi tamamlar:

Olupdur Mehdî-i ehl-i sehâvet

Menâkıb k'andan olındı rivâyet (s. 297)

Senâyî tarafından yazılan onuncu manzume Hz. Ali'nin menâkıbı anlatıldıktan hemen sonra yer alır. “Vaşf-ı ‘Alîyü’l-Murtażâ” başlığını taşıyan bu manzume “mefâ’îlün/ mefâ’îlün/ fe’ûlün” vezni ile kaleme alınmıştır ve 7 beyittir. Övgü maksatlı bu şiirde Hz. Ali yiğitliği ile ön plana çıkarılmış, onun izzette tüm cömertlik ehillerinden üstün olduğu söylenmiş ve son olarak “düşmanı def eden dâver” nitelemesi yapılmıştır:

‘Adûlar rezminüñ def’ine dâyim

Şenâyî fehm ider dâver ‘Alî’dür (s. 316)

Bir diğer manzume beşinci imam Muhammed Bâkır için kaleme alınmıştır. 5 beyitlik bu şiir aruzun “mef’ûlü/ fâ’ilâtü/ mefâ’îlü/ fâ’ilün” vezni ile yazılmış olup Muhammed Bâkır’ın vasfını söz konusu eder. Onun cümle erenler içinde veli olduğu, Hz. Muhammed’in soyundan ve Hz. Ali’nin neslinden gelmesi gibi vasıfları üzerinde durulmuşken ölüyü diriltmesi gibi menkıbeleri de şiirde yer almıştır. Son olarak Senâyî, Muhammed Bâkır’ın medhini yapıyor olmakla iftihar eder ve şiiri tamamlar:

Meddāḥdur Şenāyī anuñ zikrini ider

Vaşfi yakışdı aǵzına hem buldı iftiḥār (s. 341)

Şair telif ettiği on ikinci manzumeye “Şi’r” başlığını vermiş ve 5 beyitlik bu manzumede “fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün” veznini kullanmıştır. Ca’fer-i Sâdık’ın menâkıbını söz konusu ettiği sırada menkıbelere ara vererek bu manzum parçayı kaleme almış, ardından yine Ca’fer-i Sâdık’ın menâkıbını anlatmaya devam etmiştir. Senâyî, doğrudan doğruya fânî dünyadan el çekmeyi tavsiye ettiği bu manzumede sözlerine evliya zikrinin her kararmış gönlü aydınlatacağını da ekler:

Evliyānuñ zikri her ḳalb-i siyāhı dā’imā

Hāḫır-ı rüşen gibi āyine-yi şeffāf ider (s. 346)

Şair, Ca’fer-i Sâdık’ın menkıbeleri bahsini sürdürürken “Vaşf-ı Ca’fer Raḫia’llāhu ‘Anhü” başlığı ile 5 beyitlik bir manzume telif etmiştir ve aruzun “mefâ’ilün/ mefâ’ilün/ mefâ’ilün/ mefâ’ilün” veznini kullanmıştır. Yine Ca’fer-i Sâdık’ın da Resûlullāh’ın ailesinden, Hz. Ali’nin neslinden olması gibi vasıfları ön plana çıkarılmıştır ve hikmetiyle ölüyü diriltmesi mahareti söz konusu edilmiştir. Velâyet sırrına vakıf olan kişinin Ali’den sonra Ca’fer olduğunu söyleyen şair, onun kerametlerinin ve veliliğinin nihayetsiz olduğunu belirterek şiirini tamamlar:

Nihāyetsüz durur anuñ kerāmāt u velāyātı

Velīyu’llāh olmışdur cihānda Ca’fer-i Şādık (s. 348)

Senâiyî, Ca'fer-i Sâdik'in menkıbelerinden söz ederken "müfred" başlığını kullanmak suretiyle bir beyte yer vermiştir:

Huzûr-ı Hağ'da kâr-ı müşkilâta bî-nazîr oldı

Mu'âvin âdem oñarmağda olur evliyâ dâ'im (s. 349)

Dokuzuncu imam olan Muhammedü'l-cevâd'ın (Muhammed bin Ali bin Mûsâ bin Cafer) menkıbeleri anlatıldıktan sonra "Nazm" başlığı altında yazılmış olan manzume, şairin daha evvel beşinci imam Muhammed Bâkır için kaleme aldığı manzume ile benzer olup aynı beyitle başlamaktadır.

Senâiyî'nin metinde yer verdiği on beşinci şiir Hâdî (Ali bin Muhammed bin Ali bin Mûsâ bin Cafer) için yazılmış olup 6 beyitten müteşekkildir. Aruzun "mefâ'îlün/ mefâ'îlün/ fe'ûlün" vezni kullanılmıştır. Şair, bu imamın adının hidayetden haber olunması sebebi ile "Hâdî" olduğunu söyler, yasının hâlâ yanan bir ateş olduğunu da ekler:

Anuñ yāsı yanar od pertevidür

Yanan ol oda bulur 'adn-i şādî (s. 384)

Metinde Senâyi'nin telif ettiği manzum parçalardan on altıncısı ve sonuncusu “pend” başlığını taşır ve “fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün” vezni ile yazılmıştır. 7 beyitlik bu şiir, şairin gönlüne seslenerek daima Allah'ın adını zikretmesini, gece gündüz O'nun hizmetinde olmasını istemesiyle başlamıştır. Bu dünyanın geçici ve fâniliğini, can vermede şâhın da gedânın da aynı olduğunu, huzur isteyen kimselerin iyiler zümresine dâhil olması gerektiğini öğütledikten sonra mahlasını da kullanmak suretiyle şükretmeyi vurgular ve hem şiiri hem eseri noktalar:

Ey Senâyi her nefes şükürini eyle Hâlik'ün

Hak Te'âlâ virdüğü her ni'metine şâkir ol (s. 410)

Tüm bu bilgiler neticesinde ortaya şöyle bir tablo çıkmaktadır:

Şiirin Başlığı	Nazım Şekli	Beyit Sayısı	Bahri/Aruz Kalıbı
Medh-i İlâh	Kasîde	16	Remel - fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilün
Der Beyân-ı Münâcât-ı Bârî Te'âlâ Celle ve 'Alâ	Mesnevî	83	Hafif - fe'ilâtün/ mefâ'ilün/ fe'ilün
Medh-i Hâzret-i Bârî	Gazel	9	Remel - fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilün
Na't-ı Muhammedü'l-	Kasîde	14	Muzâri - Mef'ûlü/ fâ'ilâtü/ mefâ'ilü/ fâ'ilün

Muṣṭafā Şalla'llāhu 'Aleyhi ve Sellem			
Medḥ-i Evliyā	Mesnevî	28	Hafif - fe'ilâtün/ mefâ'ilün/ fe'ilün
Manzûm	Mesnevî	11	Hezec - mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ fe'ülün
Nazm	Mesnevî	5	Hezec - mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ fe'ülün
Manzûm	Mesnevî	27	Hezec - mefâ'ilün/mefâ'ilün/fe'ülün
Der Beyân-ı E'imme-i İşnâ 'Aşer	Mesnevî	13	Hezec - mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ fe'ülün
Vaşf-ı 'Aliyü'l- Murtażā	Gazel	7	Hezec - mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ fe'ülün
Nazm	Gazel	5	Muzâri - mef'ülü/ fâ'ilâtü/ mefâ'ilü/ fâ'ilün
Şi'r	Gazel	5	Remel- fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
Vaşf-ı Ca'fer Rağia'llāhu 'Anhü	Kıt'a	5	Hezec - mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ mefâ'ilün
Müfred	Beyit	1	Hezec - mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ mefâ'ilün
-	Kıt'a	6	Hezec - mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ fe'ülün
Pend	Gazel	7	Remel - fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
		Toplam: 275	

Senâyi'nin 16 şiirde 275 beyit, 4 ayrı aruz bahrine mensup 6 ayrı aruz kalıbı kullandığını görmekteyiz:

Hezec	- mefâ'îlün/ mefâ'îlün/ fe'ûlün	(6)
Hafif	- fe'ilâtün /mefâ'îlün/ fe'ilün	(2)
Muzâri	- mef'ûlü/ fâ'ilâtü/ mefâ'îlü/ fâ'ilün	(2)
Remel	- fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilün	(2)
Remel	- fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün	(2)
Hezec	- mefâ'îlün/ mefâ'îlün/ mefâ'îlün/ mefâ'îlün	(2)

Tercümesini yaparken mensur kısım içerisinde yer yer bu manzum parçalara da yer veren Senâyi esere hareketlilik getirerek metnin edebî değerinin artmasına da vesile olmuştur.

3.6 Eserdeki Âyet ve Hadis İktibasları

En büyük temellerinden biri İslâmî kaynaklar olan Dîvân edebiyatının manzum ya da mensur ürünlerinde *Kur'ân-ı Kerîm*'den yapılan alıntılara sık sık rastlanmaktadır. Terim olarak “iktibas” adıyla bilinen bu edebî sanatın kelime manası “ateş almak” olup terim manası “bir söz veya fıkrayı aynen veya anlam olarak kendi söz veya yazısına aktarma”dır.⁴⁹ Daha ziyade yapılan iktibasın âyet ya da hadis olduğunun belirtilmediği bu edebî sanattaki asıl gaye sözü güzelleştirme ve anlamı pekiştirmektir.⁵⁰ Eski belâgatçilerin âyet ve hadislerden yapılan alıntılarla sınırlandırdığı “iktibas” terimi “lâfız iktibası” ve “mana iktibası” olarak ikiye

⁴⁹ İlhan AYVERDİ, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, 550.

⁵⁰ M. A. Yekta SARAÇ, *Klâsik Edebiyat Bilgisi: Belâgat*, 274.

ayrılabilir.⁵¹ Mehmet Yılmaz'ın da “lafzî” ve “mânevî” olarak ikiye ayırdığı ve sözlerin aslının ya da anlamlarının aktarılması şeklinde tanımladığı bu ifadelerden lafzî olan da kendi içerisinde tam ya da yarım iktibas olarak ayrılmaktadır. Tam iktibas metnin tamamının alıntılanıldığı iktibas şekliyle yarım iktibasta metni çağrıştıran ana kelimeler yer alır.⁵²

Tüm bu bilgilerden yola çıkarak Senâyî'nin Mollâ Câmî'den tercüme ettiği bu eserinde, bahsi geçen hadiselerin kaynaklarından biri ve Hz. Muhammed'in mucizelerinin en mühimi olan Kur'ân-ı Kerîm'den yapılan âyet iktibaslarını göz önünde bulundurduğumuzda bunları lafzî iktibaslar grubuna dâhil etmek mümkündür. Vukû bulan bir hadise üzerine doğrudan âyetin alıntılanıldığı bu metinde, yapılan iktibaslar manayı derinleştirerek eserin edebî yönünü kuvvetlendirmiştir. Örneğin Hz. Muhammed'in elindeki asa ile putlara işaret ederek onları yıktığı bir hadisede İsrâ sûresi 81. âyetten yapılan “Yine de ki Hak geldi, bâtıl yıkılıp gitti. Zaten bâtıl yıkılmaya mahkûmdur.” iktibâsına yer verilerek mana zenginleştirilmiştir. Ya da Senâyî'nin Mollâ Câmî'den mülhem, Hz. Hüseyin Kerbelâ'da şehit edildikten sonra onun gördüğü zulmü hatırlatmak gayesiyle “(Resûlüm!) Yoksa sen bizim âyetlerimizden Ashâb-ı Kehf ve Ashâb-ı Rakîm'in durumlarını şaşkıncı mı buldun?” şeklindeki Kehf sûresi 9. âyetten iktibas yaparak iki hadisenin müşteregini hatırlatması da metne edebî kıymet katan bir unsur olmuştur.

Senâyî, tercümesinde 29 sûrenin muhtelif âyetlerinden iktibaslar yapmıştır ve mütercimim en fazla yer verdiği sûreler altışar âyetle Bakara ve Âl-i İmrân sûreleri olmuştur. Söz konusu eserde yer alan âyet iktibasları ve bulunduğu varaklar aşağıdaki gibidir:

⁵¹ Menderes COŞKUN, *Sözün Büyüsü Edebî Sanatlar*, 175.

⁵² Mehmet YILMAZ, *Kültürümüzde Âyet ve Hadisler*, 7.

- 2/Bakara/156, “Biz Allah’ın kullarıyız ve biz O’na döneceğiz.”, (T71a)
- 2/Bakara/191, “Onları (size karşı savaşanları) yakaladığımız yerde öldürün.”, (T8b)
- 2/Bakara/207, “İnsanlardan öyleleri de var ki Allah’ın rızasını almak için kendini feda eder. Allah da kullarına şefkatlidir.”, (T64b)
- 2/Bakara/220, “Dünya ve âhiret hakkında”, (T107a)
- 2/Bakara/253, “İşte biz, o elçilerden kimini kiminden üstün kıldık.”, (T9a)
- 2/Bakara/260, “Öyleyse dört tane kuş yakala, onları yanına al.”, (T110a)
- 3/Âl-i İmrân/26, “Dilediğine mülkü verirsin, dilediğinden mülkü alırsın.”, (T7a)
- 3/Âl-i İmrân/64, “(Resûlüm!) de ki: Ey ehl-i kitap! Sizinle bizim aramızda müşterek olan bir söze geliniz: Allah’tan başkasına tapmayalım; O’na hiçbir şeyi eş tutmayalım ve Allah’ı bırakıp da kimimiz kimimizi ilâhlaştırmasın. Eğer onlar yine yüz çevirirlerse işte o zaman: ‘Şahit olun ki biz müslümanlarız!’ deyiniz.”, (T52b)
- 3/Âl-i İmrân/ 85. “Kim İslam’dan başka bir din ararsa, bilsin ki kendisinden (böyle bir din) asla kabul edilmeyecek ve o, ahirette ziyan edenlerden olacaktır.”, (T23a)
- 3/Âl-i İmrân/144, “Muhammed ancak bir peygamberdir.”, (T47b)
- 3/Âl-i İmrân/159, “(Yapacağın) iş(ler) hakkında onlara danış, bir kere de azmettin mi artık Allah’a dayan.”, (T7a)
- 3/Âl-i İmrân/185, “Her canlı ölümü tadacaktır. Ve ancak kıyamet günü yaptıklarımızın karşılığı size tastamam verilecektir.”, (T74a)
- 4/Nisâ/59, “Sizden olan yöneticiler.”, (T7a)
- 4/Nisâ/64, “Eğer onlar kendilerine zulmettikleri zaman sana gelseler de Allah’tan bağışlanmayı dileseler, Resûl de onlar için istiğfar etseydi Allah’ı ziyadesiyle affedici, esirgeyici bulurlardı.”, (T74a)
- 5/Mâide/3, “Bugün size dininizi olgunlaştırdım.”, (T10a)
- 6/En’âm/57, “Hüküm ancak Allah’ındır. O hakkı anlatır ve O, doğru hüküm verenlerin en hayırlısıdır.”, (T122b)
- 6/En’âm/124, “Allah, peygamberliğini kime vereceğini daha iyi bilir.”, (T126b)
- 7/A’râf/143, “Sen beni asla göremezsin”, (T111b)
- 8/Enfâl/64, “Ey Peygamber! Sana ve sana uyan müminlere Allah yeter.”, (T33a)
- 9/Tevbe/36, “...onlara karşı topyekün savaşın...”, (T8b)

9/Tevbe/79, “Sadakalar hususunda, müminlerden gönüllü verenleri ve güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla alay edenler var ya, Allah işte onları maskaraya çevirmiştir. Ve onlar için elem verici azap vardır.”, (T64b)

9/Tevbe/129, “ (Ey Muhammed!) Yüz çevirirlerse de ki: Allah bana yeter. O’ndan başka ilâh yoktur. Ben sadece O’na güvenip dayanırım. O yüce Arş’ın sahibidir.”, (T138b)

14/İbrahim/7 “Şükrederseniz elbette size (nimetimi) artırırım.”, (T7a)

15/Hicr/9, “Kur’an’ı kesinlikle biz indirdik; elbette onu yine biz koruyacağız.”, (T68a)

15/Hicr/95, “ Seninle alay edenlere karşı biz sana yeteriz.”, (T36b)

17/İsrâ/81, “Yine de ki Hak geldi, bâtil yıkılıp gitti. Zaten bâtil yıkılmaya mahkumdur.”, (T57b, T131a)

18/Kehf/9, “(Resûlüm!) Yoksa sen bizim âyetlerimizden Ashâb-ı Kehf ve Ashâb-ı Rakîm’in durumlarını şaşırtıcı mı buldun?”, (T98a)

18/Kehf/29, “Ve de ki: Hak, Rabbinizdendir. Öyle ise dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin.” (T8b)

20/Tâhâ/29, “Bana ailemden bir de vezir ver, Harûn’u.”, (T7a)

20/Tâhâ/82, “Şu da muhakkak kiş ben, tevbe eden, inanan ve yararlı iş yapan, sonra (böylece) doğru yolda giden kimseyi bağışlarım.”, (T116a)

21/Enbiyâ/69, “Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!” , (T130a)

21/Enbiyâ/111, “Bilmiyorum, belki de o (azabın ertelenmesi), sizi denemek ve bir zamana kadar sizi (imkânlardan) faydalandırmak içindir.”, (T94b)

26/Şu’arâ/227, “Haksızlık edenler, hangi dönüş (hangi akıbeta) döndürüleceklerini yakında bileceklerdir.”, (T127b)

27/Neml/62, “Darda kalmışa dua ettiği zaman yetişen kimdir?”, (T112a)

- 27/Neml/65, “Gaybı ancak Allah bilir.”, (T49a)
- 28/Kasas/5, “Biz ise, o yerde güçsüz düşürülenlere lütufta bulunmak, onları önderler yapmak ve onları (mukaddes topraklara) vâris kılmak istiyorduk.”, (T131a)
- 28/Kasas/13, “Böylelikle biz onu, anasına, gözü aydın olsun, gam çekmesin ve Allah’ın vâdinin gerçek olduğunu bilsin diye geri verdik. Fakat yine de pek çoğu (bunu) bilmezler.”, (T131a)
- 31/Lokman/34, “Kıyamet vakti hakkındaki bilgi, ancak Allah’ın katındadır. Yağmuru O yağdırır, rahimlerde olanı O bilir.”, (T49a)
- 33/Ahzâb/9, “Ey imân edenler! Allah’ın size olan nimetini hatırlayın; hani size ordular saldırmıştı da biz onlara karşı sizin görmediğiniz ordular göndermiştik.”, (T51b)
- 36/Yâsîn/ 9: “Önlerinden bir set ve arkalarından bir set çektik de onları kapattık, artık görmezler.”, (T40a)
- 36/Yâsîn/17, “Bizim vazifemiz, açık bir şekilde Allah’ın buyruklarını size tebliğ etmekten başka bir şey değildir dediler.”, (T8b)
- 47/Muhammed/22, “Geri dönerseniz yeryüzünde bozgunculuk yapmaya ve akrabalık bağlarını kesmeye dönmüş olmaz mısınız?”, (T115a)
- 49/Hucurât/12, “Zannın çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahdır.”, (T115b)
- 55/Rahmân/58, “Sanki onlar yakut ve mercandırlar.”, (T127b)
- 56/Vâkı’a/22-23, “Saklı inciler gibi iri gözlü hûriler.”, (T62b)
- 89/Fecr/27-28-29-30, "Ey huzura kavuşmuş insan! Sen O’ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön. (Seçkin) kullarım arasına katıl ve cennetime gir!", (T134b)
- 93/Duhâ/7, “Seni şaşırılmış bulup yola iletmedi mi?”, (T29a)
- 96/Alak/ 1, “Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı alaktan yarattı.”, (T30a)
- 96/Alak/ 9-10, “ Namaz kılarken bir kulu (Peygamber’i namazdan) menedeni gördün mü?”, (T36a)
- 97/Kadr/1-2-3, “Biz onu “Kur’an’ı Kadir gecesinde indirdik. Kadir gecesinin ne olduğunu sen bilir misin? Kadir gecesini, bin aydan hayırlıdır.”, (T95a)
- 108/Kevser/1, “(Resûlüm!) Kuşkusuz biz sana Kevser’i verdik.”, (T95a)

Eserde yer alan iktibas unsurlarından biri de Hz. Muhammed'in hadisleri olmuştur. Metinde söz konusu alıntılar içinde âyetler kadar yer tutmamakla birlikte tespit edilebilen 10 hadis mevcuttur. Daha ziyade Hz. Muhammed'in diğer peygamberlerden üstünlüğünü ispatlamak gayesiyle kaleme alınan *enbiyâ ve rüsûl* gibi kelimelerin tanımlandığı ilk kısımda bulunan hadis iktibasları söz konusuyken bununla beraber Müslümanlar ve müşrikler için yol gösterici ifadeler de mevcuttur. Eserde yer alan hadis iktibasları aşağıdaki gibidir:

“Ben insanoğlunun efendisiyim. Bunu övünmek için söylemiyorum.”, (T9a)

“(Başlangıçta) Allah vardı ve onunla beraber hiçbir şey yoktu.”, (T9b)

“Âdem, su ile çamur arasında (balçık durumunda) iken ben peygamberdim.”, (T9b)

“Aklı önce akli yarattı. Önce kalemi yarattı. Allah önce benim nurumu ve ruhumu yarattı.”, (T9b)

“Allah dilediğini yapar.”, (T47b)

“Yalnız yürür, yalnız ölür ve yalnız diriltilir.”, (T60a)

"Allah'ım bize yağmur ver." (T63b)

“Allah'ım üzerimize değil etrafımıza çevir. Tepelere, yüksek yerlere, vadi ve ağaçlara doğru döndür.” (T64a)

“Ben kimin dostu isem Ali de onun dostudur.”, (T90b)

“Allah iyiliğini versin.”, (T93b, T100b)

Bu döküm, Mollâ Câmî'nin dolayısıyla Senâyî'nin eseri vücuda getirirken en çok alıntı yaptığı kaynağın Kur'ân-ı Kerîm olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

4. EDİSYON KRİTİKLİ METNİN TESİSİNDEKİ HUSUSİYETLER

4.1 Eserin Nüshaları:

4.1.1 Nüsha Tavsifi:

Senâyi Mehmed Efendi'nin bu eserinin dördü İstanbul kütüphanelerinde ve biri yurtdışında olmak üzere beş nüshası tespit edilebilmiştir. Bunlar:

1. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü, nr. 4313,
2. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, nr. TY2447,
3. Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Şe'riyye Bölümü, nr. 1032,
4. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan Bölümü, nr. 1326,
5. Chester Beatty Library (İrlanda), pp. 15-16.

Bu nüshaların yanında Konya Bölge Yazmalar Kütüphanesi BY5191 numaradaki eser de Senâyi'nin söz konusu eserinin bir nüshası olarak kaydedilmiştir.⁵³ Ancak eseri incelediğimizde metnin diğer metinlerle örtüşmediği, bu sebeple ona ait olmadığı anlaşılmıştır.

1. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü, nr. 4313

140 yapraktan müteşekkil bu nüshanın ilk yaprağında Hacı Mahmud Efendi'nin ismi ve "Mucizâtü'n-nebî ve sîret-i tâb'dur" ifadesi yer almaktadır. Hacı Mahmud Efendi Vakıf Kütüphanesi ve Süleymaniye Kütüphanesi mühürleri de bulunmaktadır.

⁵³ www.yazmalar.gov.tr [erişim tarihi: 26.10.2017]

Metin nesih hatla yazılmış 138 varaktır ve her bir varak 17 satırdan oluşmaktadır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Baş: سبحان من خلق الإنس

Son: ای ثنای هر نفس شکر بنی ایله خالق
حق تعالی ویرد یکی هر نعمتینه شاکراولک

2. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, nr. TY2447

Bu nüsha 138 varak ve 17 satırdır. Son yaprakta “Mucizât-ı Peygamberî” ve “Hâlis Efendi Kütüphanesi” ifadeleri yer almaktadır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’nin mührü de bu yaprakta. Diğer nüshalardan farklı olarak görsel olarak son derece sadedir. Eserde ser-levha yer almamaktadır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

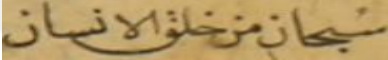
Baş: سبحان من خلق الإنسان

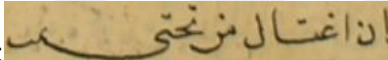
Son: ای ثنای هر نفس شکر بنی ایله خالق
حق تعالی ویرد یکی هر نعمتینه شاکراولک

3. Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Şe’riyye Bölümü, nr. 1032

Eserin bu nüshası 140 varaktan müteşekkildir. Diğerlerinden farklı olarak girişte

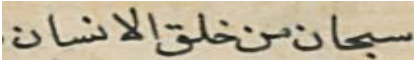
“Şevâhidü'n-nübüvve” başlığı bulunmaktadır. Bu başlık lacivert zemin üzerine çeşitli süslemelerle oluşturulmuş ser-levha içerisinde yıldızlıdır. Başlıklar, “mucizât” ve “menâkıb” ifadeleri yıldızlı mürekkeple yazılmıştır. 138 varak metnin sonunda yine diğer nüshalardan farklı olarak 139a-b'de Farsça başlıklı bir dua yer almaktadır. Kütüphane kayıtlarında da belirtildiği gibi 1a'da iki Ali Emîrî mührü, 1b'de silik bir mühür, 59b'de yine Ali Emîrî'ye ve 75a'da da Murâd Ağa'ya ait bir mühür bulunmaktadır. 1a'da Hz. Ali'ye ait bir sözün yer aldığı oval bir tezhip vardır. Eserin te'lif tarihi “Rebiülevvel 962” olarak 138b'de belirtilmiştir.

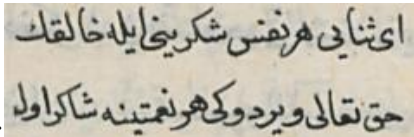
Baş:

Son:

4. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan Bölümü, nr. 1326

Bu nüsha da 138 varak ve 17 satırdan müteşekkildir. Nesih hat ile yazılmıştır. Kütüphane kataloglarına göre aharlı kâğıt üzerine 270 mm boy ve 175 mm enindedir.⁵⁴ İstinsah tarihi H.963/M.1555'tür. Nüsha müzehhep bir serlevha ve yıldızlı kenarlıklarla süslenmiştir.

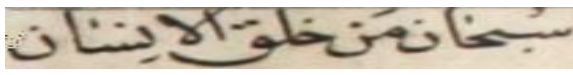
Baş:

Son:

⁵⁴ Fehmi Edhem KARATAY, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, C.1, 348.

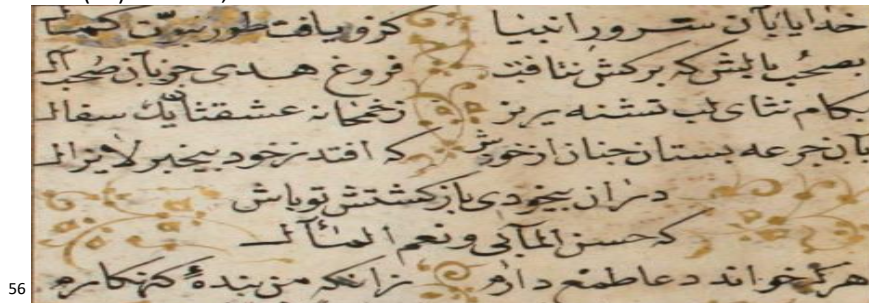
5. Chester Beatty Library, nr. 410

Bu eserin bir nüshasının da burada kayıtlı olduğu bilgisi Âdem Ceyhan'ın Lâmiî Çelebi'nin *Şevâhidü'n-nübüvvesi* hakkındaki bildirisinde,⁵⁵ Şevâhidü'n-nübüvve'nin diğer tercümelerinden söz ettiği kısımdan alınmıştır. Kütüphane ile yapılan yazışmalar neticesinde eserin 129 varaktan müteşekkil olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Temin edilen 1b-2a ile 128b-129a varakları 17 satırdır ve eserin adı lacivert zemin üstüne altın rengi ile müzehheb bir serlevhada “Kitâb-ı Şevahidü'n-nübüvve” olarak yazılmıştır. Son varakta diğer nüshalardan farklı olarak Farsça bir şiir yer alır.⁵⁶ Devamında ise “temmetü'l-kitâb” ifadesinden sonra “Rebîü'l-evvel sene ihdâ ve sittîn ve tis'a ve mi'e” yani H.961/M.1554 tarihi kaydedilmiştir. Kütüphane kataloglarında⁵⁷ Senâyi'nin bu tercüme için H. 962/ M.1554/1555 yılında yaptığı bilgisi verilir; ancak söz konusu nüshanın tespitiyle bu tarihin H. 962'den evvel götürülmesi gerektiği fikrine varılabilir. Buna göre tespit edilen nüshalar içerisinde en eskisinin Chester Beatty Library nüshası olduğu söylenebilir.

Baş:

Son:

⁵⁵ Bkz. (12) CEYHAN, 245.

⁵⁷ M. Serhan TAYŞI, *İstanbul Kitaplıkları Tarih-Coğrafya Yazmaları Kataloğu*, 365.

4.1.2 Nüsha Şeceresi:

Eldeki tüm nüshalar mukayese edildiğinde istinsah tarihi en eski olan Millet Kütüphanesi nüshasıdır (M); ardından Topkapı Sarayı nüshası (T) gelmektedir. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde bulunan nüsha (İ) ile Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki nüshanın (S) istinsah tarihleri bilinmemektedir; ancak bu iki nüsha doğrudan birbirlerinin kopyası niteliğindedir. Hangisinin diğerinden kopyalandığı tespit edilememiş olmakla beraber bu iki nüshanın Millet Kütüphanesi nüshasından kopyalanmış olma ihtimali vardır. Örneğin Topkapı Sarayı nüshasında “اسد تري ن” şeklinde yazılmış bir kelimenin başı silinmek suretiyle Millet Kütüphanesi nüshasında “ي ن” şeklinde yer aldığını görmekteyiz; İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi ve Süleymaniye Kütüphanesi nüshaları da bu kelimeyi doğrudan “ي ن” olarak kopyalamışlardır.

Söz konusu nüshalar içinde en eksiksizi T nüshası olarak gözükmektedir. Diğer nüshalarda atlanmış olan bazı kelimelerin bu nüshada mevcut olması gibi durumların yanı sıra yeni bir rivayete geçildiğinde “mucize” başlığının yalnızca T nüshasında yazılmış olması gibi örnekler de vardır. İ ve S nüshalarında ise sıklıkla olmasa da yer yer kelimeler, cümleler manayı bozacak derecede noksanlıdır ve bu noksanlıklar iki nüsha için ortaktır.

Kelime tercihi konusunda değerlendirdiğimiz takdirde İ ve S nüshalarının M nüshası ile aynı grupta olduğu neticesini elde ederiz. Örneğin T nüshasında “ser-güzeştümi” şeklinde yazılmış olan bir kelime M, İ, ve S'de “ser-güzeştümüzi” olarak geçmektedir. Ya da T nüshasında “veyā” olan kelime M, İ ve S'de “ve yāhūd”dur. Yine T nüshasında “oşınur” olarak geçen kelime M, İ, S nüshalarında “oşurlar” şeklinde yer alır. Bu misaller çoğunlukta olmasına rağmen zaman zaman da M ve T

nüshalarında kelime birliği sağlanmış; örneğin bu iki nüshada “kebûter” kelimesi tercih edilirken İ ve S “gügercin”i, ya da M ve T nüshasında “yitişdi” kelimesi tercih edilirken İ ve S “irişdi” şeklini kullanmıştır.

M ile T’nin ve İ ile S’nin aynı grupta yer aldığı farklılıklardan biri de takdim tehir meselesi söz konusu olduğunda görölr. Örneğin M ve T, “bir dağı şanemleri” ifadesini kullanılırken İ ve S nüshaları “şanemleri bir dağı” şeklinde dizilir. Ya da M ve T’de “bir bulut üzerinde”, İ ve S’de ise “üzerinde bir bulut” ifadeleri müşterektir.

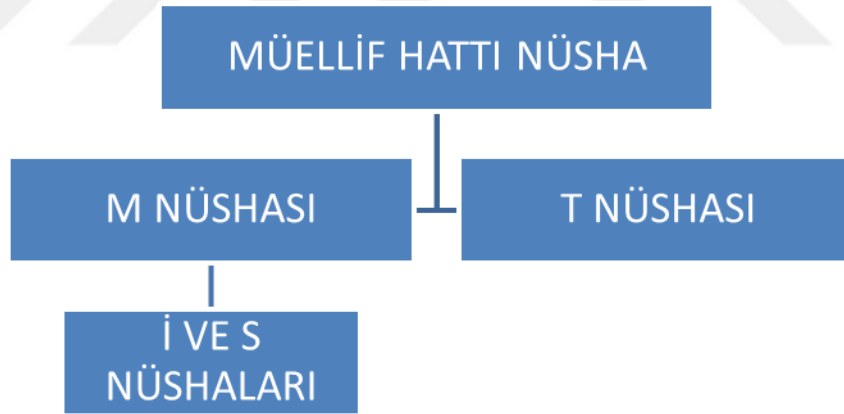
İmla hususiyetleri açısından mukayese ettiğimizde kelime başı d/đ kullanımı hususunda M, T ve S nüshaları đ’li şekli tercih ederken İ nüshası daha ziyade d’li şekli esas almıştır. Örneğin M, T ve S nüshalarında kelime “đađ” ya da “đođınan” şeklinde yazarken İ nüshasında çoğunlukla “dağ” ya da “doğınan” şekilleri kullanılmıştır.

Ancak kelime başı b/p tercihi konusunda M, T ve İ, S nüshalarının ayrı iki grup oluşturduğu tespit edilebilir. M, T nüshalarının “berkinmiş” şeklinde aldığı kelimeye İ, S nüshaları bir ağız özelliği olarak “perkinmiş” şeklinde yer vermiştir.

İmla hususiyeti bağlamında M, İ ve S nüshalarının müşterek olduğu bir durum isimden isim yapma eki olan “-luğ/lığ” ekinin tercihi meselesindedir. Çok nadir olmakla beraber M nüshası yer yer “-lığ” şeklini kullanmış olsa da daha ziyade bu ekin “-luğ” hâlini esas almıştır; İ ve S nüshaları da M nüshası ile ortaklık

göstermiştir. Buna mukabil T nüshası çok defa ekin “-lık” şeklini tercih ederek “şusuzluk, yaramazlık, civân-merdlik, helâklık, âbâdânlık” gibi örneklerle diğer üç nüshadan ayrılmıştır.

Söz konusu ipuçlarından yola çıkarak M ve T nüshalarının benzerlik göstermesi sebebiyle ortak bir nüshadan kopyalandığı tahmin edilebilir. Yine İ ve S nüshalarındaki müşterek sayfa düzeni ya da hata ve eksiklikler bu iki nüshanın ortak bir nüshadan kopyalandığı düşüncesini verebilir. Bununla birlikte kelime tercihlerinin M nüshası ile ortaklık arz etmesi, İ ve S’nin M’den kopyalanmış olabileceği ihtimalini yaratmaktadır. Bu tahminlerden yola çıkarak kurulacak nüsha şeceresinin aşağıdaki gibi olması muhtemeldir:

4.2 Metin Tesisinde Uygulanan Usûl:

Senâî’nin “Şevâhidü’n-nübüvve Tercümesi” XVI. yüzyılda yazılmıştır. Bu yüzyıl şiir dili açısından kemâle varılan görkemli bir dönemdir ve aynı zamanda nesir dili açısından da farklı üslûplardaki eserleri ihtiva eder. Senâî’nin bu

tercümesi ise yalın ve sanatsız bir dille kaleme alınmış olması hususiyetleri ile sade nesir örneği niteliğindedir.

“Birçok mu‘cizât metninin halk için yazılmış sade dilli metinler olduğu görülmektedir.”⁵⁸ Bu eserin de bütünü değerlendirildiğinde, konusu itibariyle kolay anlaşılabilir bir anlatıma sahip olması uygun olacağından metinde daha sade bir dil kullanıldığı görülmektedir. Ancak yine konu ile bağlantılı olmak suretiyle padişah övgüsünün yer aldığı “Der Beyân-ı Vaşf-ı Pâdişâh-ı ‘Âlem-penâh” başlıklı kısım doğrudan doğruya süslü nesir mahiyeti taşır. Bununla birlikte Senâyî’nin eseri vücuda getirme hikâyesinden söz ettiği “Bâ‘iş-i taḥrîr-i kitâb” başlıklı sebab-i telif bölümü de mucize ve menkabelerin işlendiği ana hikâyedeki üslûptan farklıdır; daha fazla Arapça-Farsça kelime ve terkiplerle kaleme alınarak günlük konuşma dilinden ayrılmıştır.

Mollâ Câmî’den tercüme yapan Senâyî yer yer bazı manzum parçalar telif ederek bu esere eklemelerde bulunmuştur. Şairin bu manzumelerde kullandığı ifadeler yine mensur kısımda hâkim olan üslûpla benzer bir nitelik taşır. Söz konusu manzum parçalar da son derece açık ve kolay anlaşılır niteliktedir. Bu sade söyleyişler vesilesiyle üslûp da son derece akıcı bir hâle gelmiştir.

Senâyî’nin eserini sade bir dille vücuda getirmiş olmasına delil teşkil eden kullanımlardan biri metinde kimi zaman deyimlere yer vererek üslubunu halk söyleyişine yaklaştırmış olmasıdır. Bu kullanımlara “helâk olmak(T12b) , ömri vefâ itmeyüp (T24a), dil uzadur (T31a), gam yime (T72a), elünden gelür (T105b),” gibi misalleri verebiliriz.

⁵⁸ Müjgân ÇAKIR, *Mu‘cizeler Kitabı*, 19.

Metin tesis edilirken Senâyi'nin “Şevâhidü'n-nübüvve Tercümesi”nin karşılaştırılan dört nüshasında yer yer imlâ açısından muhtelif kullanımlar görülmektedir. Metinde Eski Anadolu Türkçesi imlâ hususiyetlerine riayet edilmek suretiyle diğer kullanımlar da dipnota alınmıştır.

İmlâ hususiyetleri açısından değerlendirdiğimizde dikkat çeken durumlardan biri kelime başı d/đ kullanımı tercihidir. Eserin mevcut olan dört nüshasını mukayese ettiğimizde üç nüshanın daha ziyade “đ”li şekli tercih ettiğini görürüz. Metin tesis edilirken bu tercihe itibar edilmiştir. Misal vermek gerekirse “dağ” yerine “đağ”, “dutdukları” yerine “đutdukları” şekli metinde yer almıştır.

Nüshalar arasında kelime başı ses tercihlerinde ihtilafa düşülmüş olan örneklerden biri de b/p sesleri hususundadır. Buna misal verilebilecek bir örnek “berkinmiş/perkinmiş” ikiliğidir. Metinde “p”li şekli tercih eden nüshada zaman zaman kelimenin “b”li şekli de kullanılmıştır. Bu münasebetle metin tesis edilirlen “b”li şekli esas alınmıştır.

İsimden isim yapma eki olan “-luğ/-lık” ekinin metin tesisinde tercih edilen şekli “-luğ” hâli olmuştur. Örneğin “yârluğ, vefâdârluğ, kıızılluğ, zârîluğ” gibi. Eski Anadolu Türkçesi imlâ hususiyetlerinin esas alındığı bu metinde tercih yapılırken söz konusu dönemde ekin her iki şeklinin de kullanılmış olması hasebiyle nüshalardaki yaygın kullanım göz önünde bulundurulmuştur.

Nüshalar mukayese edildiğinde yaygın kullanım sebebiyle tercih edilen kelimelerden bazılarını “korku” yerine “korku”, “ağ” yerine “ak” şeklinde sıralamak mümkündür.

Dikkat çeken bir diğerk ikilik akkuzatif ekinin kullanımını hususundadır. Bazı kelimelerde “ن” harfi akkuzatif manasını verirken bazı kelimelerde de “ن” şekli kullanılmıştır. Metinde karşılaşılan bu ikilikler karşısında “ellerini” yerine “ellerin”, “söyledüğünü” yerine “söyledüğün”, “sözünü” yerine “sözün” şekilleri tercih edilmiştir.

Metin tesis edilirken Millet Kütüphanesi Nüshası, Topkapı Sarayı Nüshası, İstanbul Üniversitesi Nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi Nüshası olmak üzere toplam dört nüsha mukayese edilmiştir. Bu nüshalar metin kısmında sırasıyla M, T, İ ve S şeklinde gösterilmiş ve varak numaraları köşeli parantez içerisinde yazılmıştır.

Metinde mevcut olan Arapça âyetler, hadisler, manzum parçalar ve diğerk ifadeler esas hâliyle bırakılmış olup Türkçeye tercümeleeri dipnotta verilmiştir. Âyet veya hadis iktibaslarının olduğu kısımlarda varak numarasının değışmesi söz konusuysa iktibasın bitmesi beklenip ardından diğerk varak numarasına geçilmiştir.

Metinde okunuşundan emin olunamayan özel isimler parantez içinde soru işareti ile belirtilmiştir. Ayrıca okunuşuna dair bir tahminde bulunamadığımız kelimeler de eski yazılı hâli ile metne dâhil edilmiştir.

Mukayese sırasında tespit edilen farklılıklar dipnotla gösterilmiştir. Ancak söz konusu tespitte yanlış farklılıklara dipnotta yer verilmemiştir. Mensur kısımda mana itibariyle yanlış kabul edilebilecek bu farklar manzum kısımda da vezni bozması

münasebetiyle metne dâhil edilmemiştir. Bununla beraber nokta zaafiyetleri de dipnota alınmamıştır.

5.SONUÇ

Hız. Muhammed'in peygamberliğinin delillerini ortaya koymak gayesiyle gösterdiği pek çok mucizevî hâli ihtivâ eden bu eser, Mollâ Câmî'nin Farsça kaleme aldığı *Şevâhidü'n-nübüvve li-takviyeti ehli'l-fütüvve*'sinin tercümesidir. Bu tercümenin muhteviyâtında Hız. Peygamber'in velâdetinden evvel başlayıp vefâtından sonra da devam eden mucizelerle birlikte Çehâr yâr-ı güzîn, E'imme-i isnâ aşer ve sahabenin menâkıbı mevcuttur. Eserin konu itibariyle taşıdığı kıymetin yanı sıra mütercim tarafından tercümeğe eklenen manzum parçalar da oldukça önem arz eder.

Dîvân şiirinin tekâmülünü tamamlayıp mühim şairler yetiştirdiği XVI. yüzyılda yaşamış ve eserler vermiş olan Senâyî Mehmed Efendi, tezkirelerde iyi şiir yazmak için gösterdiği gayretle ve iyi huylu oluşuyla anılır. Elimizde bulunmamakla beraber bir dîvân ve *Ravzatü'l-ebrâr* isimli bir eser vücuda getirdiğini bildiğimiz şairin söz konusu Şevâhidü'n-nübüvve tercümesinde telif ettiği şiirler eserin mensur kısmında kullandığı dil gibi açık ve anlaşılırdır.

Senâyî'nin tercümesini şekil açısından değerlendirdiğimizde mevcut nüshaların 140 varak civarında olduğunu görürüz. Mütercimin anlattığı hadiselerden 215'i mucizeler bahsine ayrılmışken 157 tanesi de menkabeleri ihtiva etmektedir. Manzum-mensur karışık olan bu eserin içerisinde yer alan 16 manzum parça, 275 beyit esere edebî bir kıymet vermesi yönüyle oldukça dikkate değerdir.

Şevâhidü'n-nübüvve li-takvîyeti ehli'l-fütüvve adlı eserin Türkçeye dört farklı şahıs tarafından tercüme edilmiş olması ve bu tercümelerin pek çok nüshaya sahip olması gibi meseleler dikkate alındığında eserin son derece rağbet gördüğü neticesini elde ederiz. Molla Câmî'nin eserini Türkçeye tercüme eden ve diğer mütercimlerin eserleri arasında en çok itibar edilen Lamiî Çelebi'nin tercümesi olmuştur. Popüler neşirlerinin ardından akademik bir neşri de yapılmış olan bu tercüme⁵⁹ ile Senâyî'nin tercümesini mukayese ettiğimizde kullanılan dilin sadeliği, eserin aslının da çok ağır bir dille yazılmamış olabileceği ihtimalini düşündürmektedir.

Görüldüğü gibi kaynaklarda Abdurrahman Mollâ Câmî'nin *Şevâhidü'n-nübüvve li-takvîyeti ehli'l-fütüvve* adlı eserinin dört mütercimine tesadüf edilmekte, bunlardan yalnızca Lâmiî Çelebi'nin tercümesinin akademik neşri yapıldığı bilinmektedir. Dolayısıyla Senâyî'nin tercümesini bu tercüme ile mukayese etmek gerekirse dikkat çeken ilk fark tercümelerin hacmidir. Lâmiî Çelebi'nin tercümesi 200 varak civarındayken Senâyî'nin tercümesi hemen hemen 140 varaktan müteşekkildir. “Lâmiî Çelebi'nin tercümesi, Molla Câmî'nin *Şevâhidü'n-nübüvve*'sinin muhtevası değiştirilmeden, bölüm ya da rivayet çıkarılmadan, sıralamalarında hiçbir değişiklik yapılmadan Türkçeye aktarılmış hâlidir. Dolayısıyla eserler bu açıdan bir paralellik arz eder. Muhteva açısından iki eser arasındaki yegâne fark Lâmiî Çelebi'nin ilâveleridir.”⁶⁰ Buna mukâbil Senâyî'nin tercümesinde ilâveler olmaması münasebetiyle arada böyle bir hacim farkı zâhir olmuştur. Ayrıca Senâyî, “eserin tercümesi sırasında zaman zaman *Şevâhidü'n-nübüvve*'nin aslındaki bazı tekrarları kısaltmıştır.”⁶¹ Lâmiî Çelebi yine Mollâ Câmî'nin ifadesine sadık kalarak her mucizevî hadisenin başında “ve ol cümleden biri oldur ki” sözlerini kullanırken Senâyî, “mu'cize” ya da “menkabe” başlıklarını tercih etmiştir.

⁵⁹ Bkz. (10) ÖZTÜRK.

⁶⁰ Bkz. (10) ÖZTÜRK, 139.

⁶¹ Bkz. (10) ÖZTÜRK, 59.

Mollâ Câmî'nin *Şevâhidü'n-nübüvve li-takvîyeti ehli'l-fütüvve*'sinin diğerk tercümelerinin de akademik neşirlerinin yapılması neticesinde tüm tercümelerin mukayesesi imkânı elde edilerek eserin aslı ile tercümeleeri arasındaki farklılıkların tespit edilmesi ve incelediğimiz eserin diğerk tercümeler arasındaki yerinin tayin edilmesi mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

Ahdî (2005), **Gülşen-i Şu'arâ**, (Haz.: Süleyman Solmaz), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

ATEŞ, Ahmed (1942), "Metin Tenkidi Hakkında", **Türkiyat Mecmuası**, C. VII-VIII, s. 253-267.

AYDIN, Hasan (2008), "Gazzâlî ve İbn Rüşd'e Göre Mucize", **Kelam Araştırmaları**, S.2, 2008, s.115-130

AYVERDİ, İlhan (2011), **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, Kubbealtı Vakfı Yayınları, İstanbul.

BEBEK, Adil (2000), "Kelâm Literatü Işığında Mûcize ve Hz. Muhammed'e Nisbet Edilen Hissî Mucizelerin Değerlendirilmesi", **M. Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi**, S.18, s121-148.

BULUT, Halil İbrahim (2005), "Mûcize", **DİA**, C.30, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

----- (2011), "Peygamberlerin Başarısında Mûcizelerin Yeri ve Önemi", **Dil Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, C.11, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

CEYHAN, Âdem (2011), "Lâmiî Çelebi'nin Şevâhidü'n-nübüvve Tercümesi Üzerine", **Bursalı Lâmiî Çelebi ve Dönemi**, Bursa Kültür Sanat ve Turizm A.Ş. Yayınları, Bursa.

COŞKUN, Menderes (2012), **Sözün Büyüsü Edebî Sanatlar**, Dergâh Yayınları, İstanbul.

CUNBUR, Müjgân (2007), “Senâ’î”, **Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi**, C.7, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

ÇAKIR, Müjgân (2015), **Mu`cizeler Kitabı**, Büyüyen Ay Yayınları, İstanbul.

----- (1998), **Nâyî Osman Dede, Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Ravzatü'l-i-câz fi'l-mu`cizâti'l-mümtâz'ı**, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

----- (2011), “Cevâbî'nin Mu`cize-nâmesi”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, S.7, İstanbul, s. 23-44.

DEVELLİOĞLU, Ferit (1999), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi, Ankara.

DİLÇİN, Cem (2009), **Yeni Tarama Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Ebû Nuayme el-İsfahânî-İbnü'l-Cevzî (1995), **Sahabeden Günümüze Allah Dostları**, (Çev.: Said Aykut, Enver Güneç, Yahya Atak vd.), Şule Yayınları, İstanbul.

EL-AZAMÎ, M. Mustafa (1992), “BUHÂRÎ, Muhammed bin İsmâil”, **DİA**, C. 6, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

ez-Zemahşerî (1992), **Rabiü'l-ibrâr ve Nususü'l-ahbar**, (Haz.: Abdülemîr Ali Mühennâ), Müessesetü'l- A'lemi li'l-Matbuat, Beyrut.

GÜLEÇ, Hasan (1998), “Ahîzâde Abdülhalim Efendi”, **DİA**, C. 1, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

GÜRER, Dilaver (2009), “Sıfatü’s-safve”, **DİA**, C. 37, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

HATİBOĞLU, İbrahim (2006), “Müstağfirî”, **DİA**, C. 32, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

İŞİK, Hüseyin Hilmi (2014), **Şevâhidü’n-nübüvve Peygamberlik Müjdeleri**, Hakikat Kitabevi, İstanbul.

İbn-i Arabî (2006), **Fütûhat-ı Mekkiyye**, (Çev.: Ekrem Demirli), Litera Yayıncılık, C. I, İstanbul.

İbnü’l Cevzî (2006) , **Sıfatü’s-safve**, (Çev.: Abdülvehhab Öztürk), Kahraman Yayınları, İstanbul.

İmam Müstağfirî (2010), **Delâilü’n-nübüvve**, (Haz.: Ahmed bin Faris es-Sellum), Beyrut.

İPEKTEN, H.- İSEN, M.- TOPARLI, R.- vd. (1988) , **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1999), **Karesi Meşâhiri**, (Haz: Mehmet Sarı, Ahmet Karaman), Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı Yayınları, Balıkesir.

KANAR, Mehmet (2012), **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Say Yayınları, İstanbul.

KAPLAN, Yunus (2014) “Senâyî, Mehmed Senâyî Çelebi”, **Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü**,<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3592> [erişim tarihi: 15.04.2017]

KARATAY, Fehmi Edhem (1961), **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu**, C.1, İstanbul.

Kâtip Çelebi (2007), **Keşfü'z-zünûn**, (Haz: Rüştü Balcı), C. 2, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

KILIÇ, Mahmut Erol (1996), “el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye”, **DİA**, C. 13, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Kınalızâde Hasan Çelebi (2009), **Tezkiretü'ş-Şu'arâ**, (Haz.: Asyun Sungurhan), <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10739tsmetinbpdf.pdf?0>. [erişim tarihi: 04.04.2017]

KÖSE, Abdullah (1989), **Delâ'ilü'n-nübüvve Eserleri**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Mehmed bin İsmâîl el-Buhârî (1987), **Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi**, (Çev.: Mehmed Sofuoğlu), Ötüken Yayınları, C. 1, İstanbul.

Mehmed Süreyya (1996), **Sicill-i Osmânî**, (Haz.: Nuri Akbayar), C.5, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Mehmed Tâhir (2003), **Osmanlı Müellifleri**, (Haz.: Mustafa Tatçı), Bizim Büro Basımevi, C.II, Ankara.

Mehmed Tevfik (2012), **Kâfile-i Şu'arâ**, (Haz.: Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, Müjgân Çakır, Hanife Koncu), Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul.

Muallim Nâcî (1987), **Lugat-ı Nâcî**, Çağrı Yayınları, İstanbul.

Muhammed Yusuf Kândehevî (1990), **Hayâtü's-Sahâbe**, (Çev.: Sıtkı Gülle), Divan Yayınları, İstanbul.

OKUMUŞ, Ömer (1993), "CÂMÎ, Abdurrahman", **DİA**, C.7, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

ÖZ, Mustafa (2010), "Şevâhidü'n-nübüvve", **DİA**, C. 39, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

ÖZBEK, Durmuş (1997), "Hârikulâde Olaylar", **Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S.7, s. 167-230.

ÖZTÜRK, Erdem Can (2015), **Lâmi'î Çelebi'nin Şevâhidü'n-nübüvve Tercümesi**, Gece Kitaplığı, İstanbul.

----- (2015), "Molla Câmî'den Kaynaklarda Zikredilmeyen Bir Tercüme: İbrahim İbn Hızır Es-Sirozî'nin 'Alâ'imü'n-nübüvve'si", **Sûfi Araştırmaları**, S.11, s.15-30.

ÖZTÜRK, M.- MERTOĞLU M. (2013), "Zemahşerî", **DİA**, C. 44, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

REDHOUSE, Sir James (2006), **Turkish and English Lexicon**, Çağrı Yayınları, İstanbul.

Rûdânî (2014), **Büyük Hadis Külliyyatı Cem'ü'l-fevâid**, (Çev.: Naim Erdoğan), İz Yayıncılık, İstanbul.

SARAÇ, M. A. Yekta (2014), **Klâsik Edebiyat Bilgisi: Belâgat**, Gökkuşbe Yayınları, İstanbul.

SELÇUK, Engin (2014), "Senâî/Senâyî Mehmed Efendi", **Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3382> [erişim tarihi: 10.02.2017]

"Senâî Mehmed Efendi", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.7, Dergâh Yayınları, İstanbul 1990.

STEINGASS, Francis (2015), **A Comprehensive Persian-English Dictionary**, Çağrı Yayınları, İstanbul.

Şemseddin Sâmî, **Kâmûsu'l-'Alâm**, Mihran Matbaası, C. 3, İstanbul.

TAYŞI, M. Serhan (1991), **İstanbul Kitaplıkları Tarih-Coğrafya Yazmaları Kataloğu**, Dersaadet Basım ve Dağıtım, İstanbul.

TULUM, Mertol (2000), **Tarihî Metin Çalışmalarında Usûl (Menâkıbü'l-Kudsiyye Üzerine Bir Deneme)**, Deniz Kitabevi, İstanbul.

YAVUZ, Yusuf Şevki (1994), "Delâilü'n-nübüvve", **DİA**, C. 9, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

YILMAZ, Mehmet (2013), **Kültürümüzde Âyet ve Hadisler**, Kesit Yayınları, İstanbul.

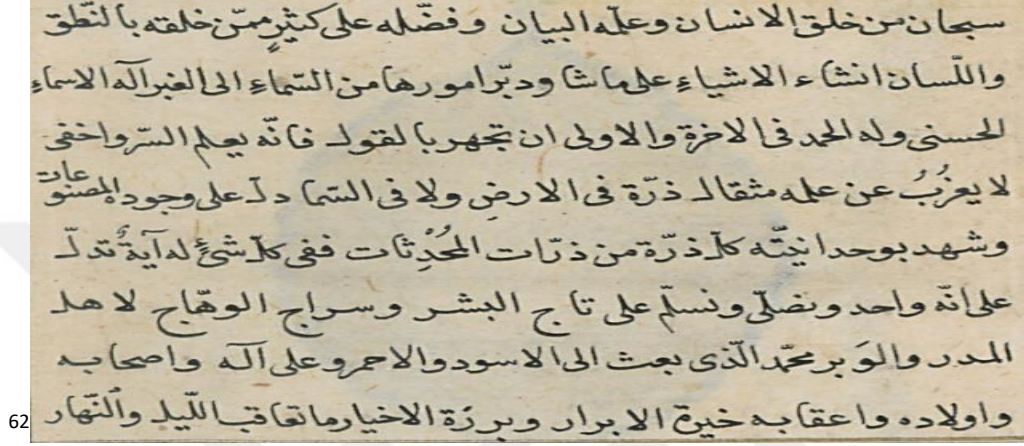
----- (1992), **Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözcükler**, Enderun Kitabevi, İstanbul.

Transkripsiyon Alfabeti

ا	ā, e	ض	z
ب	b	ط	t
ت	t	ظ	z
ث	s	ع	ʿ
ج	c, ɟ	غ	g
ح	ħ	ف	f
خ	ħ	ق	q
د	d	ك	k, ñ
ذ	z	ل	l
ر	r	م	m
ز	z	ن	n
س	s	ه	h, a, e
ش	ʃ	و	v, o, ö, u, ü, ū
ص	ʃ	ي	y, ı, ı̄, ı̄̄
		ء	ʿ

6. EDİSYON KRİTİK Lİ METİN

[İ, S, M, T 1b]

Medh-i İlāh

...-/.-.-/.-.-/.-.-

1 İtmek ister bu gönül medh-i İlāh'ı inşā⁶³

Aña lāyık ola mı līk kitāb-ı imlā

⁶² Allah (cc) tenzih ederim ki o insanı yarattı ona beyanı öğretti. Onu diğer yarattıklarının üstünde konuşma, lisan ve dilediği eşyaları inşa etmek gibi hasletlerle diğer yarattıklarından daha üstün kıldı. İşleri hem yerde hem de gökte insanlara uygun hale getirdi. Allah'ın en güzel isimleri ona mahsus ve o en yücedir. Hamd hem yaratılışta hem de ahirette ona mahsustur. Allah sırları ve gizlenenleri bilir. Allah'ın yeryüzünde ve göklerde onun ilminden en küçük atom zerresi kadar bile hiçbir şey ondan gitmez. Kullarının yaptıklarının varlığına işaret eder. Yaratılanların her zerresinde bulunan niyetleri görür. Onun her şeyde bir olduğuna işaret eden deliller her yerde bulunmaktadır. Beşerin tacı olan peygambere salat ve selam getirelim. şehirli ve bedeviler için parlayan lamba peygamberdir. O merhamet sahibi olup, siyah ve kızıl derililere gönderilmiştir. Selam onun ailesi, arkadaşları ve çocukları üzerine olsun. Bunlar en hayırlı gece ve gündüzün bile takip ettiği meşhur kulları arasında yer almaktadır.

⁶³ İtmek ister bu: Eyledi cān u T.

2 Bestedür femde zebānum resen-i 'acַz-ıla uş

Bu taqayyüd idemez kayd-ı lisānumı rehā

3 Zerreten kem ten-i bī-ṭāqat olıcaķ āhır

Bīşter-i vaşf-ı Hūdā ola mı itmege devā

[İ, S 2a]

4 'Arşdan 'ālā serīr üzre ṭuran ḥazret-i Hāķ

Görine rüz-ı şümār ehl-i dilāna ferdā

[M, T 2a]

5 Üstüh'ān gibi cihānuñ içini eyledi Hāķ

Ferah-ı nās için anda ķomadı mağz-ı vefā

6 Gerçi meşşāṭa-ı 'ālem görünür gözlere hūb

Heves-i mihri velī oldı anuñ renc ü 'anā

7 Bunca ṭā'at u 'ibādāt-ı nüfüs-ı fāsıd

Kibr-i şeyṭān gibi eyler ķamusın bel' ü hebā

8 Şakla bu keştî-i vaşluñ resen-i 'ahdın-kim

Ĥādişe baħrınıñ olmadı kenārı peydā

9 Şad nazār itsem eger rūy-ı recāya āħır

Daħı bir kez oluram görmege ʔālib ĥaḳḳā

10 Ĥācet erbābına olmadı su'āl-i ibrām

Sā' ile Ĥaḳ vire dinilse ʔalebde n'ola

11 Senüñ aħvālüñi iz'ān ezel eyledi Ĥaḳ

Sırruñ açma bilür ol ĥālüñi bī-çün u çirā⁶⁴

12 Rāh-ı 'aşḳ olmadı bī-renc gerekmez bir dem

Ĥāli her cevr ü cefādan ola 'uşşāḳ bile

13 Zaħm-ı şad cānuma irişse ĥaḳā olmaya ol

Yār destinden iren olmaz-ımış renc ü 'anā⁶⁵

13 'Āşıḳa eylese ger cevr ü cefā ma'sūḳı

Mübtelāya olur ol rāḥat-ıla zevḳ u şafā

⁶⁴ Sırruñ: Sırrıñ İ.

⁶⁵ Beyit İ, S nüshalarında yoktur.

14 Enbiyā cevri ü cefā çekdügi-çün oldı nebī

Bī-elem olmadı anlara nübüvvet 'iṭā

15 Sevdügi kılına Hāḡ kıldı naşīb-i ālām

Ey Şenāyī n'ola miḡnetler irişürse saña

16 Bilürem cānuma minnet ṭaraf-ı Hāḡ'dan eger

Tecrübe zaḡmeti teklīf olunursa baña

Der Beyān-ı Münācāt-ı Bāri Te'ālā Celle ve 'Alā⁶⁶

...- / ...- / ...-

1 Ey Kerīm-i ḡalāyık-ı mevcūd

V'ey Raḡīm-i ahālī-yi mescūd⁶⁷

2 Dergehüñe niyāz-ı ḡacet için

Geldüm ey şāḡibü'l-'aṭā eknün

3 Hāke yüzüm sürüyüben gitdüm

Yā İlahī seḡāñ ümīd itdüm

⁶⁶ Der Beyān-ı Münācāt-ı Bāri Te'ālā Celle ve 'Alā: Der Beyān-ı Münācāt-ı Bāri Te'ālā M, Der Beyān-ı Münācāt İ, S.

⁶⁷ Beyit M nüshasında yoktur.

[T 2b]

4 Beni gönderme bāb-ı rahmetden

Nūr-veş dahı tāb-ı zaḥmetden

[İ, S, M 2b]

5 Gideyin şöyle nā-tüvān maḥrūm

Olmayam maḥşerüñde tā mezmūm

6 Cennetüñ yüzini baña göster

Görmege eynür anı cān ister

7 Varıcaḫ bāb-ı 'arza bir sā'il

Olur Ādem seḫāsına mā'il

8 Naḫdine cūduñuñ şümār olmaz

Mey-i luḫfuñ içen ḫumār olmaz

9 Ağlaram tā ölince ḫapuñda⁶⁸

Eli boş ḫoma beni ḫapuñda

⁶⁸ Ağlaram: Ağlarım S.

10 İhtiyācum hemīn saña oldı
Yüzimüñ rengi bīm-ile şoldı

11 Añıcağ ben güzeşte 'işyānum
Ola dūzağda қorқaram cānum

12 N'ola itdümse nā-sezā evvel
Eyle şimdi 'aṭāñı baña mağal

13 Hışmın itse қulına Mevlāsı
Ya'nı görse günehde ol nāsı

14 Geçer anuñ suçından ol-demde
Қomaz anı efendisi ğamda

15 N'ola ben-dahı 'āşī oldumsa
Her güneh ehli hāşı oldumsa⁶⁹

16 At ayağı egerçi sürçer ölür
Birde kesmez ayağını er olur

⁶⁹ Beyit İ, S nüshalarında yoktur.

17 İstikāmet rehinde ҡullaruñı

Dünye sāl ü mehinde ҡullaruñı

18 Dār-ı dehrüñ müsāfiri itdüñ

İki üç-gün yidirdüñ içürdüñ

19 Dürlü dürlü ni' amla yā Sübhān

Bu şehāña irişdi pīr ü cüvān

20 Şimdi andan hisābın istersin

Hem melekden kitābın istersin

[T 3a]

21 Ҙāşırız virmede su'āle cevāb

İtme yā Rabbi sen 'ibāde 'itāb

[M 3a]

22 Eylegil baña cūd-ı raḥmetüñi

Dil ğınā ide sūd-ı raḥmetüñi

[İ, S 3a]

23 Pāy-ı hırşum talebde gil oldı

Anuñ içinde qaldı yil oldı

24 Tākatüm qalmadı zebūn oldum

Bilmezem nefis elinde ben n'oldum

25 Meded olmaz-ısa eger senden

Geçerem guşsa-y-ıla ben benden

26 Vaḥdetüñ ḥaqqı Vāhid olduḡuña

Saṭvetüñ ḥaqqı Mācid olduḡuña

27 Mu'terifdür benüm dil ü cānum

Birliḡüñle mu'tekid İmānum

28 Yudum aḡzum gül-āb-ıla biñ kez

Dimege vaşfuñı gönül döymez

29 Ādem oḡlı ki ol beşerdendür

Cennete dāḡıl olan erdendür

30 Medhũñ inşā'sını kaçan eyler

Gerçi ağızdaki dili söyler

31 Zātuñuñ hamdı kim ezeldendür

Şimdi itdügi nās 'ameldendür⁷⁰

32 Yā İlāhī ider mi kaçre beyān

Ola 'ummān deñizi vaşfi 'ayān

33 Yine senden gerek ola çāre

Dimege medhũñi bu bī-çāre

34 Açar ağızın egerçi-ki sūsen

Dimege vaşfuñı kavī rūşen

35 Söze olmaz mecāli söyleyemez

Suḥana kudretini eyleyemez

36 Yā İlāhī güli çemende seḫer

Gördi bülbul niyāzını eyler

⁷⁰ itdügi nās: nās itdügi M, T.

37 Hikmetüñ zıllı kıldı şimşadı

Serv boylu çü 'ar'ar ābādı

[T 3b]

38 Yüzi şermende oldı lālelerüñ

Qızarup rüyı şoldı lālelerüñ

[M 3b]

39 Yaqdı bağrın şağāyık-ı gülşen

Mihrüñe yā İlähī oldı şen

[İ, S 3b]

40 Zülfe sünbül durur iden meyli

Oldı şūrīde şevkuña haylī

41 Eyledüñ ser-nigün benefşe serin

Bir ayağ üzre gösterüp hünerin

42 İtdüren sensün ey Hudā bildüm

Dilümi bilmede velî dildüm

43 Eli yufka çenâra beñzemişem

Bî-bahâ ya' nî bâra beñzemişem

44 Luţfuña her zamânda muhtâcum

Gerçi sehm-i belâya âmâcum

45 Bilmezem kankı kapuya yâ Rab

Varup açam 'atâ-y-ıçun ben leb

46 Var-iken dergeh-i şafâ-bahşuñ

Olunurken dahı ve fâ-bahşuñ

47 Oldı haqqâ şikeste aĥvâlüm

Saña ma' lümdur benüm ĥâlüm

48 Kâşıram kulluğa za'îf oldum

Ėudretüm yok dahı nahîf oldum

49 Bilemem ki ne kâra başlayayın⁷¹

Varup aĥvâlümü kime diyeyin

⁷¹ başlayayın: yapışayın M, T.

50 Yine çäre olursa senden olur

Raḥmet itseñ baña ne var n'olur

51 İki 'ālem şehenşehi olduñ

Nūr-ı vaḥdet ziyāsıla ṭolduñ

52 Saña sācid dur[ur] meikle inās

Beni mücrimlerüñden itme kıyās

53 Ādemüñ şafveti ḥaḳı yā Rab

Anuñ ol saṭveti ḥaḳı yā Rab

54 Şīt peygamberüñ 'atāsı-y-ıçun

İtdügi cūd-ıla seḥāsı-y-ıçun

[T 4a]

55 Ḥayṭ-ı ḥulle libās-ı İdrīs'i

İtdüñ oldı nebīlerüñ birisi

[M 4a]

56 Nūḥ' uñ itdūñ du'āsını maḳbūl

Eyledūñ luḡfuñı aña mebzūl

[İ, S 4a]

57 Eyledūñ daḡı şāḡibū'd-da'va

Hūd'ı mesken olup aña Merve

58 Himmetūñ ehli daḡı Şāliḡ için

Baña luḡf eyle ey Hudā eknūn

59 Beni sen raḡmetūñle şād eyle

Şeḡkatūñ luḡfi-y-ıla yād eyle

60 Nārı gūlşen Ḥalīl'e sen itdūñ

Ḳudretūñ aña daḡı gösterdūñ

61 Oḡlı İsmā'īl'i gūlistāna

Ḳoduñ ol tā yaraya ḡurbāna

62 Daḡı şāḡib-nübüvvet ehl-i kerem

Ya'nī ibn-i Ḥalīl 'ālī-dem

63 Adı İshak anuñ liķāsı-y-ıçun
Zā'irüñ anda hem şafāsı-y-ıçun

64 Raħmet eyle baña eyā Raħmān
Aduña çünki didiler Ğufrān

65 Lūṭ peygamberüñ du'āsı-y-ıçun
Şeb ü rüz itdügi şenāsı-y-ıçun

66 Hūzn-i Ya'ķüb içün daħı āħır
Yūsuf'ı itdügüñe sen zāhir

67 Günehümden beni daħı 'afv it
Çağıruram-ki yā Saħī 'afv it

68 Yūnus'uñ baħr içünde ħürmetine
Baṭn-ı māhıdeki selāmetine

69 Hem Şu'ayb'uñ feşāħatine daħı
'İlm içinde melāħatına daħı

70 Ṭūr-ı Mūsā-Kelīm içün yā Rāb

Cürmümi ‘afvuñ ile āhır hep

71 Āheni mūm iden ḥalīfe ḥaḳı

Gözlere gösteren ḥalīfe ḥaḳı

[T 4b]

72 Enbiyā içre adına Dāvūd

Didiler aña oldı ol maḥmūd

[M 4b]

73 Hem Süleymān şeh-i memālik için

‘Azm-i Ḥaḳ ḫarfına o sālİK için

[İ, S 4b]

74 Kirm ekl eyledügi Eyyüb’ı

Şabrı idindüğine maḫlūbı

75 Zekerıyyā nebī[-yi] ehl-i Yehūd

İki biçdi anı o ḫavm-i ḥasūd

76 Dağı Yahyā-zekī tarāvetine
Bī-güneh katlı olındı fūrkatine

77 Göge 'İsā 'urūc itdügine⁷²
Āsumāna hemān irişdüğine

78 Bu kadar enbiyā haqı yā Rāb
Baña dūzaḥ 'azābın eyleme teb⁷³

79 Enbiyānuñ ulusu Aḥmed'dür
Bir adı hem dağı Muḥammed'dür

80 Ümmet aña beni de sen itdün
Bildürüp vaḥdetüñi Şen itdün⁷⁴

81 Hürmetine anuñ beni yā Rāb
Qoma dūzaḥda kim yatam bir Őeb

82 Çār-yarı dağı velīler için
Beni itme 'azābuñ-ıla zebün

⁷² Göge 'İsā: 'İsā göge M, T.

⁷³ eyleme: itme M, T.

⁷⁴ Mısra İ, S nüshalarında yoktur.

83 Cennetüñe diler Şenāyī gire

Çopara güllerini dağı dire

Medh-i Hāzret-i Bārī⁷⁵

...--/...--/...--/...--

1 Ey cinān ravzasınıñ tahtına sultān-ı kerem

V'ey cihān milketinüñ varına hāḳān-ı kerem

2 Emr-i ma'rūfuñ-ıla bitdi nebātāt-ı zemīn

Çaḳarāt ile ter itdi anı bārān-ı kerem

3 Çudretüñ gülşeninüñ gülleri ḥandān oldı

Baş açup kıldı şenā lāle-i Nu'mān-ı kerem

4 Nazār-ı ḥikmetüñe manzar olup āb-ı revān

Oldı görmekliğ-içun bir dağı pūyān-ı kerem

[T 5a]

5 'İşmetüñ zāhiridür olduḡuña şāḥib-i cūd

Senden umar dü-cihān maḥlūḳı iḥsān-ı kerem

⁷⁵ Medh-i Hāzret-i Bārī: Medh-i Hāzret-i İzed celle ve 'alā T.

[M 5a]

6 Enbiyā ile velīler saña Vāhid didiler

Ṭutdılar dīn-i ferūñ mezhebin a'yān-ı kerem

7 Eyledi ceng-i ğazā katline müşrik olanuñ

Şühedā zümresine girmege merdān-ı kerem

[İ, S 5a]

8 Cūduña şofra sipihr oldı kevākib kāse

Māh-ıla mihr-i felek anda olur nān-ı kerem

9 Yā İlahī bu Şenāyī kapunuñ bendesidür

Diler āzād ola dūzahdan aña kān-ı kerem

Na't-ı Muḥammedü'l-Muştafā Şalla'llāhu 'Aleyhi ve Sellem⁷⁶

--./-.-./.-.-./-.-.-

1 Ey fāhr-ı Hāḳ resūl-i Ḥudā iftiḥār-ı dīn

V'ey kām-kār-ı her dü-cihān ḥāfız-ı emīn

⁷⁶ Na't-ı Muḥammedü'l-Muştafā: Der Na't-ı Muḥammed Muştafā T.

2 Sensün zamā'ir-i fuṣaḥā-yı 'Arab 'Acem

Sende zekā vü ḥāṭır olur dā'imā hemīn

3 Rūy-ı cihān kararur-ıdı şirkele ebed

Olmazdı daḥı sebz şecer şüret-i zemīn

4 Tağlar yücelmez-ıdı şular cārī olmayup⁷⁷

Sen bu cihāna gelmeseñ ey mürsel-i güzīn

5 Arz u semā vücūhına olmaz-ıdı nazār

Zātuñ zuhūrın itmese ger ḥaḳḳ-ı mürselīn

6 Cārüb-ı hıızmet oldı müjem maḥrem-i ḥarem

Olsun bu çeşmüm eyledi ter ravzaña nemīn

7 Her kim diler ki hıızmet-i mihrüñde pā kıoya⁷⁸

Lāğar gerekdür anda olan 'unşur-ı semīn

8 Şubḥuñ yüzi gibi görünür vechi ağ olup

Mü'min egerçi ravzaña vardı sürüp cebīn

⁷⁷ Tağlar: Dağlar İ.

⁷⁸ diler ki: dilerse İ, S.

9 A'dā-yı dīn-i pāki helāk itmege mūdām

Oldı nebīler ile velī fūrşat-ı kemīn

10 Ğarb-ıla şarkı bir nazār içinde dā'imā

Görür nebīler ile velīyy-i muḡarrebīn⁷⁹

11 Ey faḡr-ı enbiyā-yı Ḥudā ravzaña senüñ

İster Şenāyī vara ide āh-ıla enīn

[T 5b]

12 İde ṭavāf anda senüñ çār-yāruñı

Anuñ birisi k'oldı Ebū Bekr-i nūr-bīn

[M 5b]

13 İkincisi 'Ömer daḡı 'Oşmān üçincisi

Dördincisi 'Alī şecā'at-ıla kām-bīn

14 Her kim buları sevmeye olsun 'adū-yı Ḥaḡ

Dūzaḡ içinde āteş ola cismine ḡarīn

[İ, S 5b]

⁷⁹ bir: bu İ, M, T.

Medh-i Evliyā⁸⁰

...--/.-.-/...-

1 Evliyā zikri vaşfin eyleyelüm

Anlaruñ midḥatını söyleyelüm

2 Her biri niçesine oldı şafî

Zāhir olup ḳamuya ‘ilm-i ḥafî

3 Bā’iş olmağa evliyān-ıdı

Oluban anlar aşfiyān-ıdı

4 Puḥte ḥām iken oldı her birisi

Yek cihetdür ölüsi vü dirisi

5 Evliyā görmedünse eyle kelām

Dehenüñde esāmīsini devām

6 Her ki zikr-i velīleri eyler

Aña raḥmet Ḥudā-yı ‘ālem ider

⁸⁰ Medh-i Evliyā: Vaşf-ı Evliyā-yı Kirām T.

7 Sen iderseñ tezekkür-i mürsel
Müşkilātuñ nebîler eyleye hal

8 Her ki añdı nebîler ile velî
Hakk'ı bulmaqda çekmedi elemi

9 Evliyānuñ menāqıbmı eyit
Toğrı yola şaşırma izüñ git

10 Evliyāyı añan degül maħrüm
Bil-ki cennet içindedür merħüm

11 Evliyāyı sevenler ādemdür
Sevmeyenler zebānı ebkemdür

12 Devletüñ var-ısa başuñda senüñ
Eyle 'uqbā maķāmını vaţanuñ

13 Evliyānuñ yüzi şuyına yağar
İtmege ter çemen yüzini maţar

[T6a]

14 Evliyānuñ yüzini her ki görür

Şubḥ gibi güneşe tãña kalur

[M6a]

15 Evliyādur ricāl-i ğayb-ı ezel

Çuḥb-ı 'ālem aña olındı meşel

16 Berr ü baḥruñ şu kim müsāfiridür

Hızır anuñ cümle yirde ḥazırıdur

[İ, S 6a]

17 Nürdandur velīleruñ rüyı

Misk-i nāfa mişāldür büyı

18 Rüm'dan şarka evliyā esfār

Bir nazarda ider mesāfe güzār

19 Ḥamdüli'llāh Şenāyī'dür adum

Evliyā zikri oldı evrādum

20 Şorar-ısañ velīleri kimdür

Nāsdandur Hūdā'ya hādımdür

21 Nūrdandur velīlerüñ kabri

Anlar itdi riyāzet ü şabrı

22 Şaķın olma velīlere meşküķ

Olmayasın belā ile meflük⁸¹

23 Ağniyā-yı zamānedür aķtāb

Behremend andan oldı her aħbāb

24 Ehl-i cūd u seħā velīlerdür

Sīm ü zer ile elleri pürdür

25 Her ki naķd-ı şevābı çoğ ister

Evliyā zā'iri ola ekşer

26 Hūlķı yaħşı olan velī oldı

Bu şıfatlu kişi 'alī oldı

⁸¹ belā ile: belā-y-ıla İ, S.

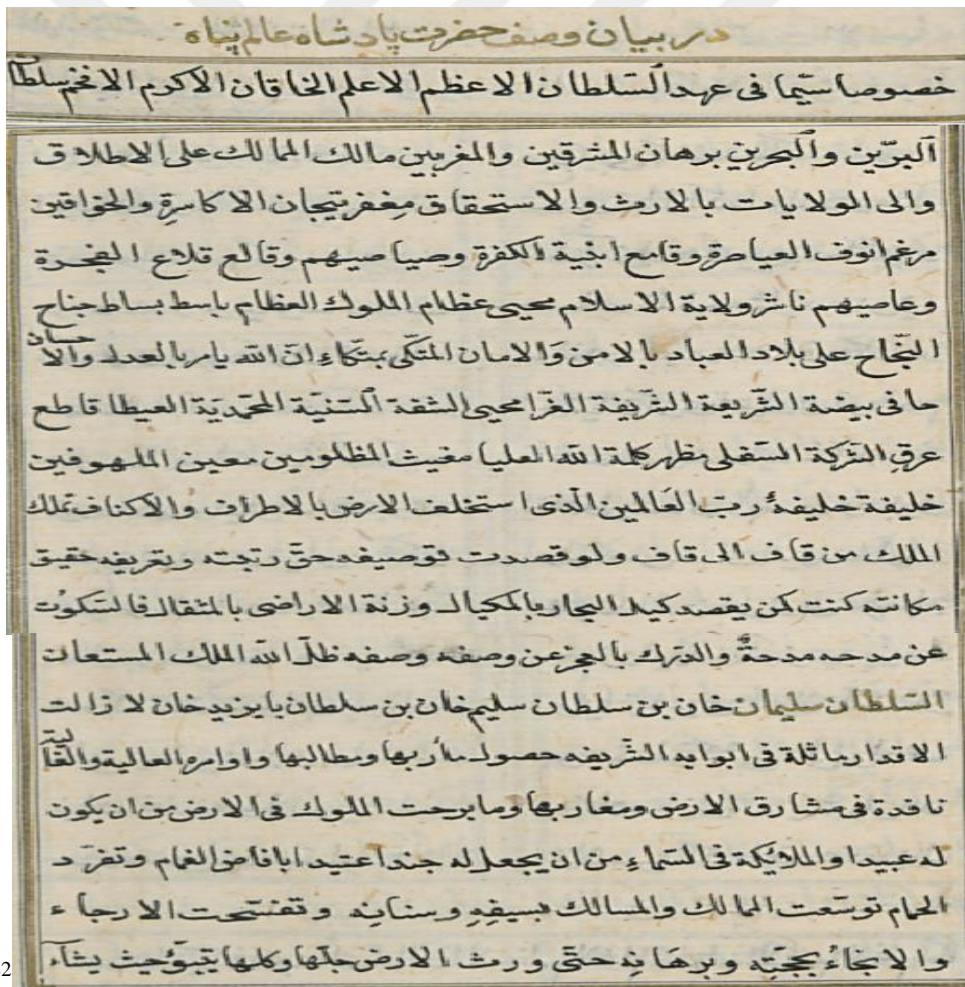
27 Nîk nefse velî dimişlerdür

Bu kelāma belî dimişlerdür

28 Sen de sa'y it muşāhib-i hulk ol

Bulasın tā ki taraf-ı 'adne yol

Der Beyān-ı Vaşf-ı Pādişāh-ı 'Ālem-penāh

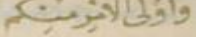
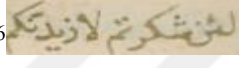
82

[T 7a]

⁸² Cihânın insanların sığındığı Padişâh Hazretlerinin Vasfîyetinin Beyânı

Bilhassa, Uluların ulusu olan, Alimlerin alimi olan, Cömertlerin cömerdi olan Muhteşem Padişâhın döneminde...Öyle Padişâh ki bütün dünyânın sultânıdır, tüm dünyânın burhanıdır, tüm memleketlerin mâlikidir,

Der Beyân-ı Medh-i Hâzret-i Rüstem Paşa Yessera'llâh Mâyeşâ⁸³

Leṭâyif-i şanâyi'-i Yezdân ve 'avâtıf-ı bedâyi'-i Rabbânî-'ibâd hakkında ol mertebeden mütecâvizdür ki şağîr-i şarîr ile beyân olmaz ve ḥalîfe-i âferîde-kârî ⁸⁴ den sehm-i a'lâ ve naşîb-i mu'allâ idüp zıllu'llâh kaldı. ⁸⁵ ile maḥsūd-ı selâṭîn-i kām-kâr itdi ve meṭâli'-i sa'âdetden her rûz ṭâli' olup rü'yet-i feth-âyât-ı manşûr olup zamâne-i ğâşiye-i ḥızmetin dūşda ve ayyâm-ı ḥalka-i muṭâva'atın gūşda ṭutup pâdişâha erzânî kıldı. Lâcerem ber-mücîb-i ḳâziyye-i marziyye-i ⁸⁶ ma'nâsı şükr-i ni'metdür. Müceb-i mezîd-i devletdür. Lâsiyemm ḳazâ-i ḥacât-ı re'âyâ ve incâḥ-ı murâdât-ı berâyâ-y-içün 'uḳbâda mes'ûlin lâzım olmağın mebânî ḳulm minhdür ve esbâb-ı cevr-i mün'adim olmağ için a'mâlde ve ef'âlde ṭaleb-kâr-ı bî-hem-tâ şadrü'l-vüzerâü'l-kirâm bedrü'l-ünerâi'l-feḥâm müstaḥdem-i aşḫabi's-seyf fi'l-âfâḳ müstecmi'-i cemî'-i mekârim-i aḥlâk âşaf-ı zamân ḥâmil-i ḥâtem-i Süleymân vezîr-i a'zam Rüstem Paşa yassera'llâhu mâyeşâ ḥâzretlerin pâdişâh-ı 'alem-penâh ḥâzret-i 'izzetden iltimâs

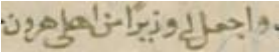
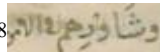
miras ve istihkak ile vilayetlerin vâlisidir, kisraların ve hakanların tacının miğferidir, çarların burunlarını yere sürdürendir, keferenin diyar ve kalerlerini kuşatandır, kâfirlerin kalerlerini yıkandır, isyâncıları bastırandır, İslâmiyetin vilayetini yayımlayandır, ulu hükümdârların kemiklerini diriltendir, insanlara muvaffakiyet, emniyet ve huzuru sağlayandır, “Muhakkak ki Allah, adaleti ve iyiliği emreder” ayet-i kerimeyi benimseyendir, şeriat-i şerifeyi koruyandır, münezzeh sünnet-i muhammediye (Hz. Muhammed Peygamberimizin sünneti)yi diriltendir, Allah'ın yüce sözünü yürütendir, mağdurları kurtarandır, yarası ve derdi olanlara yardımcı olandır, Alemlerin Rabının halifesinin halifesidir, yeryüzünün dört bir yanında halife olandır, iki cihânın pâdişâhıdır, hakkettiği rütbesine göre onu vafedip hakkettiği makamına göre onu tanıtmaya kastettiysen denizleri kileyle, yeryüzünü miskâl ile tartmaya kalkışan gibi olmuş olursun. Kendisini övmekten susmak övgüdür. İnsanın onu vafetmekten aciz olduğunu anladığında onu Allah'ın gölgesi, Melik ve Musta'ean (kendisinden yardım istenecek) olan, Sultan Bayezid Hân'ın torunu, Sultan Selim Hân'ın oğlu, Sultan Süleyman Hân olarak vafeder. Kâderler, istek ve amaçlarına ulaşabilmek için onun şerif kapılının önünde bekleyip durur. Yüce ve değerli emirleri, dünyânın dört bir yanında geçerlidir. Yeryüzündeki hükümdarların tamamı, ona kölelerdir. Gökyüzündeki melekler, ona her zamna hazır askerlerdir. Beyaz bulutlar bollaşmıştır. Güvercinler hep ötermiştir. Memleketler ve yollar onun kılıcı ve termeni ile genişlenmiştir. Etraflar ve bucaklar onun hücceti ve burhanı ile ferahlanmış ki tüm yeryüzü ona mirâs kalmıştır ve yeryüzünün istediği yerinde konuşa konup yerleşebilir.

⁸³ Der Beyân-ı Medh-i Hâzret-i Rüstem Paşa Yessera'llâh Mâyeşâ başlığı ve metni M, İ, S nüshalarında yoktur.

⁸⁴ 3/Âl-i İmrân/26, “Dilediğine mülkü verirsin, dilediğinden mülkü alırsın.”

⁸⁵ 4/Nisâ/59, “Sizden olan yöneticiler.”

⁸⁶ 14/İbrahim/7 “Şükrederseniz elbette size (nimetimi) artırırım.”

idüp ⁸⁷ mişâlin idüp ⁸⁸ hiṭâbın işitdiler felzalik işlâh-ı meşâlih-i 'âlem ve incâh-ı menâcih-i [T7b] ümem vezîr-i şâhib-tedbîr ve müşîr-i ehl-i tevfir senen-i sünen-i İlâhî mevrûd-ı ḥazret-i 'izzet-penâh ile meşhûd olup zâtında mevcûddur ve kavâ'id-i dîn-i mü'ebbed ve sevâ'id-i ḥaḳḳ-ı mü'eyyed olup rif'atu'llâh 'izzeten ve 'izzetu'llâh rif'aten muḳtezâsıyla ḥaḳâyıḳda girih-güşây-ı bend-i müşkilât ve fikr-i ezheri sevâiyih-i meşâlihde engüşt-nümâ-yı 'âlem olmuştur. Evâmiri cârî ve aḥkâmı nâfiz olup şıyt-ı 'arîzi bāsîṭ-i zemînde bir yed-i beyzâ-yı sebḳatdür. Müceddid-i ṭarâvet ve devâm-ı devlet ve mü'essis-i bünyân-ı bekâ-yı sa'âdet ola. *Manzûm*

.---/.---/---

1 Yine ṭāvûs-veş ḥurşîd-i 'âlem

Urup cevlânî nûrından seḫer-dem

2 Temâşâ itdürüp envârı dehre

Şu'â'ından alup çeşmân bahre

3 Ḳomayup zerre naḳşında ḳuşûrı

Cihâna gösterüp elvân-ı nûrı

4 Şeb-i deycûrı ḳa'r-ı arza şalup

⁸⁷ 20/Tâ-hâ/29, "Bana ailemden bir de vezir ver, Harûn'u."

⁸⁸ 3/Âl-i İmrân/159, "(Yapacağın) iş(ler) hakkında onlara danış, bir kere de azmettin mi artık Allah'a dayan."

Seher destine op-ı mihrin alup

5 Cihānı ser-te-ser kıldı münevver

Serīr-i arħdan dārā-yı hāver

6 Vücūh-ı ma'niden ma'nā-yı zībā

Tefekkürden olup hāıırda imlā

7 Olup müstağrağ-ı baħr-ı hayālāt

Ma'anī gösterüp tarz-ı kemālāt

8 Ki nicesine bu hayyāt-ı eflāk

Zemīne bidi ebyaz cāme-i pāk

9 Atup anuñ hevā ħallacı dūn gūn

Muğarrer penbesin miğdār-ı mevzūn

10 'Acebdür řan'at-ı ūstād-ı gerdūn

Cihānı gösterüp bir nev'e her gūn

11 Virür ziyet bahāra nīm-i sālī

utup nişfa řitā-yı bed-fi'ālī

[T8a]

Bā'ış-i taḥrīr-i kitāb ⁸⁹

[M 7a]

Ve ba'de diledüm ki kayd-ı ḥayātda ve⁹⁰ muḳayyed-i 'ibādāt-ı Zü'l-celāl'de⁹¹ iken menākıb-ı enbiyā vü evliyā [İ, S 7a] ya'nī risāle-i dil-güşā taḥrīr-i beyān ve taştīr-i 'ayān idem. Hemān-dem ḳalem ü devātı ḥızmet-i kitābete tıttup⁹² evrāk-ı şafā-baḥş üzre nüvīsende eyledüm. Mercūdur ki nazār-ı ehl-i manzūr u çeşm-i 'irfāna menşūr göründükde t̄alib-i istimā'-ı menākıb-ı enbiyā vü evliyā⁹³ olalar ve müstemi' olanlar ḥālet-engīz olup ḥātırları maḥzūz ola ve mü'ellife fātiḥa-yı feth-i şevāb okıyalar. Anlar daḥı ecr-i cemīl içinde olup enbiyā vü evliyā menākıbı ḥātırlarından gitmeye ve iki cihān faḥrı ḥazret-i risāletüñ şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem mu'cizātınuñ beyānın kütüb-i mu'teberātdan istiḥrāc itmege daḥı mübāşeret itmeden bir gice vaḳı'āmda şāḥib-i Mantıḳu't-ḫayr Ḥ'āce 'Atḫār raḥmetu'llāhu 'aleyhi gördüm. Baña eyitdi. Eger ehl-i cennet olmaḳ isterseñ menākıb-ı mu'cizāt-ı Resūlu'llāh'ı şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem beyān eyle. Eyitdüm. İki cihān faḥrı Muḥammedü'l-Muştafā'nuñ⁹⁴ mu'cizātın beyān itmege benüm iḳtidārum yoḳdur. Hemān-dem el ḳaldurup⁹⁵ benüm-çün⁹⁶ du'ā eyledi ve eyitdi. İnşā'allāhu'l-'azīz beyān-ı menākıb-ı mu'cizāt-ı

⁸⁹ Bā'ış-i taḥrīr-i kitāb: Bā'ış-i taḥrīr-i kitāb ve mücib-i taştīr-i ḥiḫāb T, Bā'ış-i taḥrīr-i küttāb İ, S.

⁹⁰ ve: -M, -İ, -S.

⁹¹ Zü'l-celāl'de: Zü'l-celāl M, İ, S.

⁹² tıttup: dutup İ, S.

⁹³ enbiyā vü evliyā: evliyā vü enbiyā İ, S.

⁹⁴ Muḥammedü'l-Muştafā'nuñ: Muḥammedü'l-Muştafā İ, S.

⁹⁵ ḳaldurup: ḳaldırup İ.

⁹⁶ benüm-çün: -M, -İ, -S.

Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem min-ba'd 'ayān idersin. Fi'l-ḥāl uyandum.
 Hātırımda şol-deñlü zevk u şevk-ı mülāḥaza eyledüm-ki sürür-ı ıalbü ü ğurür-ı cān u
 dil ḥāşıl oldu. *Nazm:*

. --- / . --- / . ---

Hemān-dem cān u dilden cūş kıldum

Meger āvāz-ı hātif ğūş kıldum

[T 8b] [M, İ, S 7b]

Açup tūḫī-i ṭab'um lafza minkār

Diledi dimege esrār-ı ğüftār

İde taḥrīrini māfi'z-zamīrūñ

Żiyāsın ğöstere ıalbü-i münīrūñ

Kelāmuñ zübdesi ola suḫanda

Ḥalāvesi demāğa ire sende

Çalem aldı ele bu dest-i 'aqlum

Beyān-ı mu'cizeden mest 'aqlum

Der Beyān-ı Mu'cizat-ı Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem

Ey ehl-i ħired āgāh olğıl-ki⁹⁷ nebī bir kimseye dirler ki aña taraf-ı Hāḡ'dan ma'nā-yı şerī'at nāzil olmuş ola ki ol be-ṭarīḡ-ı vaḡy mutaḡammındur ve ol şerī'at didükleri Hāḡ Te'ālā celle ve 'alāya ṭapmaḡ keyfiyyetindedür ve çün me'mür ola-ki şerī'ati kendüden ġayra irişdüre aña Resül dirler⁹⁸ **إعلم انك الله ان النبي هو الذي يأتيه الوحي من عند الله يتضمن ذلك** **الوحي شريعة يتعبد بها في نفسه فان بعث بها الى غيره وكان رسولا** ve ulü'l-'azm aña dirler ki teblīğ-ı risāletden soñra ḡıtāl ü cihāda me'mür olsa şol ṭā'ifeye ki İmān getürmeyeler nübüvvet ü risālet ḡilāfinca anlara bu şart yokdur. Ancılayın ki bizüm peygamberümüz⁹⁹ bi'seti evā'ilinde olmuş idi.¹⁰⁰ Taraf-ı Hāḡ'dan bir vaḡtde vaḡy nāzil¹⁰¹ olmuş idi.¹⁰² **وقتل الحق من ركب من شاء فليؤمن ومن شاء فليكفر**¹⁰⁴ ammā **ساعليكم الا البلاغ**¹⁰³ ve bir vaḡtde daḡı me'mür oldu ki **واقتلوا المشركين كافة**¹⁰⁶ **واقتلوهم حيث تقفتمهم**¹⁰⁷ [M8a] Mu'cize Şeyḡ 'Abdu'llāh Enşārī rahmetu'llāhu 'aleyh eydür. Mu'cize bir fi'ldür ki bī-mu'ārıza ḡarīḡ-ı 'āde anda maḡrūn olur da'vā-yı nübüvvet ile [T9a] ammā ol kimse ki da'vā-yı bī-mu'ārıza ile

⁹⁷ olğıl-ki: ol-ki İ, S.

⁹⁸ “Muhakkak ki Allah sana doğru söylemektedir. Nebi vahiy yoluyla Allah katından geldi. Allah ona vahyettiklerini garanti altına aldı. Vahiy kulun ibadet yapması için kurallar bütünüdür. Muhakkak Allah ondan başkasını gönderseydi o resul olurdu.”

⁹⁹ peygamberümüz: peygamberimiz İ.

¹⁰⁰ olmuş idi: olmuş-ıdı İ, S.

¹⁰¹ nāzil: - M, -İ, -S.

¹⁰² olmuş idi: olmuş-ıdı İ, S.

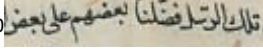
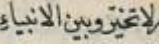
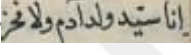
¹⁰³ 36/Yâsîn/17, “Bizim vazifemiz, açık bir şekilde Allah'ın buyruklarını size tebliğ etmekten başka bir şey değildir dediler.”

¹⁰⁴ 18/Kehf/29, “Ve de ki: Hak, Rabbinizdendir. Öyle ise dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin.”

¹⁰⁵ olmuş idi: olmuş-ıdı İ, S.

¹⁰⁶ 9/Tevbe/36, “...onlara karşı topyekün savaşın...”

¹⁰⁷ 2/Bakara/191, “Onları (size karşı savaşanları) yakaladığımız yerde öldürün.”

maḳrūn ola kerāmāt-ı evliyā-yı Allāh'dur anda¹⁰⁸ da'vā-yı nübüvvet olmaz egerçi müşārū'n-ileyh 'Abdu'llāh Enşārī eydür aşḫāb-ı istidrācdan da'vā-yı nübüvvet mutaşavverdür. Ammā sünnet aña cārī olmaz. Zīrā anlardan da'vā-yı ḫārīḳ-ı 'ādāt şādır olur ve enbiyā vü rüsül¹⁰⁹ ortasında tefāzul vāḳı' olmuştur. Ba'zı ba'zından fāzıllaruñdur Ḳāla'llāhu Te'ālā¹¹⁰ ammā ta'yīn-i fāzıl ü¹¹¹ mefzül-i meşrū' degüldür. Ancılayın ki Resūl'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem buyurmuşdur ¹¹² meger bizüm peygamberümüz¹¹³ fazīleti sâ'ir enbiyā üzerine naşş ḫadīş ile¹¹⁴ şābit olmuştur. Nitekim peygamber buyurur ¹¹⁵ ve bizüm peygamberümüz¹¹⁶ şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem seyyidü'l-mürselīndür ve ḫātimü'n-nebiyyīndür. Kāffe-i nās için mebüş olmuştur. Bil-ki ins ü cin için daḫı olmuştur ve cümle-i edyān u milel Resūl'llāh'uñ dīn-i pāki zuhūr itmesiyle mensūḫ olmuştur. Ve ḫükm-i sâ'ir kütüb-i münzele Ḳur'ān ḫazretlerinüñ vücūdı münzelesi ile zā'il [I, S 8b] ü bāḫıl olmuştur ve andan-şoñra ḫarīḳ-ı nübüvvet mesdüddür. Her ki anuñ mütāba'atı ḫarīḳından yüz döndüre ve anuñ aḫkām-ı şerī'atini kendüye [M8b] vācib ü lāzım bilmeye velī şeyṭān u 'adū-yı Raḫmān'dur ve cümle-i zenādika ve mülāḫide ḫazeleḫümü'llāḫ Te'ālā zümresindendür. Anda ḫavārīḳ-ı 'ādetden bir nesne ki zāḫir olur ol mekr ü istidrācdur kerāmāt degüldür. Rāvī eydür fir'avn her vaḳt Nīl kenārında giderdi. Nīl

¹⁰⁸ anda: - M, -İ, -S.

¹⁰⁹ rüsül: mürsel İ.

¹¹⁰ 2/Bakara/253, "İşte biz, o elçilerden kimini kiminden üstün kıldık."

¹¹¹ ü: -İ.

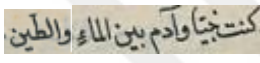
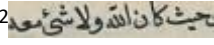
¹¹² "Peygamberler arasında fark yoktur."

¹¹³ peygamberümüz: peygamberimiz İ.

¹¹⁴ ḫadīş ile: ḫadīşle İ, S.

¹¹⁵ "Ben insanoğlunun efendisiyim. Bunu övünmek için söylemiyorum."

¹¹⁶ peygamberümüz: peygamberimiz İ.

anuñ ile¹¹⁷ bile revān olurdu. Vaqtā ki ʔururdu Nīl dağı ʔururdu. [T9b] Ve ʔekk yoğdur ki bu fi'l cümle-i kerāmātdandır. Egerçi anuñ kavmi anı bu ʔariķe görürlerdi ya'nī ol mađz-ı ʔudret ü 'ayn-ı i'cāzdu. Bil-ki mekr-i İlāhī'dür ki fir'avn küfrinde kendüyi rüsüh bulmuş göre ve bu fi'l ʔabül-i ĩmāndan dür olmağdur. Rāvī eydür vaqtā ki āhır zamānda 'Īsā peygamber 'aleyhi's-selām¹¹⁸ gökden nāzil ola bizüm peygamberümüz ʔerī'ati mūcibince 'amel eyleye. Ya'nī humār u ĩnzīri ĩarām idüp ʔalībi ʔikest itdürse gerek ve bizüm peygamberümüz 'ālem-i ʔehādetde gerçi¹¹⁹ peygamberlerüñ āhırıdır. Ammā 'ālem-i ğaybda evvelidür. Kemā ʔāl 'aleyhi's-selām¹²⁰ ya'nī demek olur ki ĩazret-i Zü'l-celāl ve'l-efdāl ezeli āzālda beni nebī eyledi Ādem dağı balığla ʔu arasında idi.¹²¹ ¹²² muĩtezāsınca [Ī, S 9a] Resūllāh'a ĩudā tecellī eyledi. Ğayrı maĩsūd anda yoğdı. Ve ĩaĩĩat Muĩammed'i ʔalla'llāhu 'aleyhi ve sellem birle ĩaĩā'ıķ-i sā'ir mevcūdāt cümleten eczā vü tefāşildür ve tecelliyātuña [M9a] anlaruñ ʔüretlerinde vāķi' olmuşdur. 'İlm-i ğaybda enbiyāyı ve inbi'āşı Resūllāh'ın ʔüreti tecellīsinde ĩaĩĩat bulmuşdur. Ve ol ĩaĩĩatun ʔüret-i vücūdı evvelā mertebe-i ervāĩ cevheridür. Mücerred ki ʔāri' evvelā 'aĩl ile ve ʔāniyen ʔalem ile ve ʔalişen rüh ile beyān u ta'bır eylemişdür. Nitekim ĩadīs-i

şahīhdür.¹²³ imdi ʔekk yoğdur ki

¹¹⁷ anuñ ile: anuñ-ıla Ī, S.

¹¹⁸ 'aleyhi's-selām: - M, -T.

¹¹⁹ gerçi: S'de kelime mükerrerdir .

¹²⁰ “Ādem, su ile çamur arasında (balıķ durumunda) iken ben peygamberdim.”

¹²¹ arasında idi: arasındaydı M.

¹²² “(Başlangıçta) Allah vardı ve onunla beraber ĩĩbir şey yoktu.”

¹²³ “Aklı önce aklı yarattı. Önce kalemi yarattı. Allah önce benim nurumu ve ruhumu yarattı.”

ihtilâf-ı 'ibārât andandur. Ma'lûm oldı-ki¹²⁴ sâ'ir haķâyık münteşidür vücūd-ı haķîkat-ı Muħammed'den 'aleyhi's-selâm [T10a] şüret-i cismānī ile zīrā 'unşur-ı insānī evvel efrād-ı Ādem'dür.¹²⁵ Pes Ādem vesā'ir enbiyā mādām-ki şüret-i cismānī 'unşurı şehādetinde zāhir olmayalar nübüvvet ile¹²⁶ mevşûf olmazlar. Ammā bizüm peygamberümüzüñ hilāfınca ki çün vücūd-ı rüĥānī ile maķşûd beşāret şādı virildi ve i'lām oldı. Nübüvvet bi'l-'aķldur ve hükm-i şerāyi' aña virildi. Ve enbiyā ve rüsül Resülu'llāh'ıñ nāyibleri idiler. Ancılayın ki 'ālem-i şehādetde emīrū'l-mü'minīn 'Alī ve Mu'āz ibn Cebel rağia'llāhu 'anhümā Resülu'llāh'ıñ niyābeti ile ħaraf-ı Yemen'e gidüp teblīg-ı aĥkām eylediler. İbn-i Aţţā[r] raĥmetu'llāhi 'aleyh [İ, S 9b] eydür. Ednā merātibü'l-müslimīn 'alā merātibü'l-enbiyā ve ednā merātibü'l-enbiyā a'lā merātibü's-şiddikīn ve ednā merātibü's-şiddikīn a'lā merātibü's-şühedā ve ednā merātibü's-şühedā [M9b] a'lā merātibü's-şālihīn ve ednā merātibü's-şālihīn a'lā merātibü'l-mü'minīndür. Ve ba'zı evliyādan menķüldür ki velāyet-i nübüvvetden fāzılrekdür dimişler.

قال بعض اكبراء العارفين اذا سمعت احدا من اهل اوفى عندك اليك انه قال الولاية اعلى من النبوة فليس ذلك

الا ان ولاية النبي اعلى من النبوة او يقول ان الولى فوق النبى والرسالة فانه يعنى بذلك في شئ من اهل واحد وهو ان الرسالة من حيث انه ولى اتم منه انه نبى

اورسولات الولى التابع له اعلى منه

¹²⁷ ve Hâce Muħammed bin¹²⁸ Tirmizī ve Şeyĥ Sa'deddīn

Ĥamevī raĥmetu'llāhi 'aleyhim eydürler nihāyetü'l-enbiyā bidāyetü'l-evliyā ve

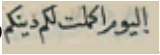
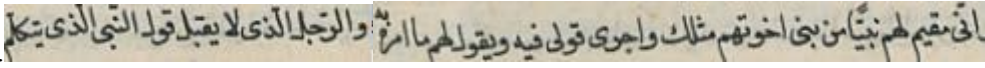
¹²⁴ oldı-ki: oldı İ, S.

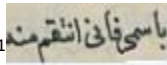
¹²⁵ Ādem'dür: Ādem'dendür T.

¹²⁶ nübüvvet ile: nübüvvetle İ, S.

¹²⁷ "Bazı ariflerin büyükleri dediler ki: Eğer ehlülâhtan veya ondan nakleden birisi şüphesiz velilik nübüvvetten daha yüksek derecedir diyen varsa onun söylediği doğru değildir. Ağâh olunuz ki nebinin veliliği nübüvvetten daha yücedir. Şayet veli, nebiden ve resulden yücedir derse muhakkak ki o bunu söylemekle bir şahsı kastetmiştir. Muhakkak ki peygamber bu yönüyle velidir; veli ondan daha tamamdır. Muhakkak nebi veya resule veli tabi olmuş olup onlar veliden daha üstündürler."

¹²⁸ bin: ibn İ.

ancılayın ki bizüm peygamberümüze āhır vaktde dinilmiştir ¹²⁹ zīrā velī şerī'atde kemāle irişmeyince velāyete kadem urmaz. [T10b] Mu'cize aḥbār Yehūd'dan yitmiş kişi āyāt-ı Tevrāt üzre ittifaḳ eylediler ve ¹³⁰ ol āyetüñ 'Arabīsi budur.

¹³¹ 'Abdu'llāh Enşārī eydür. Allāh Te'ālā celle ve 'alā kitāb-ı Tevrāt'da Mūsā peygambere [İ, S 10a] 'aleyhi's-selām bildürdi ki elbette ben Benī İsrā'il'ün karındaşı oğullarından senüñ gibi ehl-i şer' bir peygamber zāhir itdürsem gerek ve anuñ aḥkām-ı kavlini şarḳdan ğarba dek [M10a] revān itdürsem gerek ve her ki anı kabül itmeye elbette ¹³² ben andan intikāmum alsam gerek ve müfessir Zemaḥşerī eydür Benī İsrā'il Ya'qūb peygamber oğlanlarındandır. Zīrā ki zamīr lāhutuhum Benī İsrā'il'e 'ā'id olur. Pes ḥaml olunur ki Benī A'mām demek bizüm peygamberümüzden ğayrı degüldür ki İsmā'īl oğlanlarındandır ki ¹³³ ol daḥı bürāzer-i İşḥaḳ peygamberdür. Ya'qūb peygamber babasıdır 'aleyhimü's-selām ve Ḥaḳ Te'ālā buyurdı-ki yā Mūsā ol peygamber senüñ gibi şāḥib-i 'azm ve şāḥib-i şerī'at olsa gerek ve ehl-i tefsīr eydürler Ḥāzret-i Mūsā'dan-şoñra ve şāḥib-i şerī'at ve şāḥib-i şevket bizüm peygamberümüz olmuşdur. Eger Naşārī ¹³⁴ dirlerse ki sizüñ peygamberüñüz ¹³⁵ gibi 'İsā peygamber ¹³⁶ 'aleyhi's-selām ¹³⁷ cevāb virürüz

¹²⁹ 5/Mâide/3, "Bugün size dininizi olgunlaştırdım."

¹³⁰ ve: -M, -T.

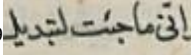
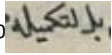
¹³¹ "Peygamberin şu sözünü kabul etmeyen adama gelince o kişi şöyle konuşmaktadır. Muhakkak ben senin gibi onlar için kardeşlerinizin oğullarından nebi olarak kalıcıyım. Benim oradaki sözüm ve onlara benim isimle söylenenler için muhakkak ben ondan intikam alacağım."

¹³² elbette: -İ, -S.

¹³³ ki: -T.

¹³⁴ Naşārī: Naşāra M, T.

¹³⁵ peygamberüñüz: -İ, -S.

ki lafz ¹³⁸ anı men' ider ve 'İsā peygamber 'aleyhi's-selām şāhib-i şerī'at ve şāhib-i şevket olmamışdır. Rāvī eydür kitāb-ı İncīl'de yazılmışdır 'İsā peygamberden hikāyet olunur. ¹³⁹ şer'-i Mūsā 'aleyhi's-selām ¹⁴⁰ *Mu'cize* Mu'cize-yi Resūlū'llāh [T11a] şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem eydür ben *toğrı*¹⁴¹ sözden *ğayrı*¹⁴² söz söylemem. 'Acüzeler cennete girmez. [İ, S 10b] Meger anda bir 'acūze hāzır imiş. Fi'l-hāl ağladı. Resūlū'llāh buyurdi. 'Acüzeler bıkır olurlar andan cennete girürler. *Neşr*¹⁴³ [M10b] *Mu'cize*¹⁴⁴ 'Āķılān-ı muhtār ve nākılān-ı güftār şöyle beyān itmişlerdür¹⁴⁵ ki nuṭfe-i 'Abdu'llāh ki mādde-yi vücūd-ı Muḥammedī'dür şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem Āmine Ḥatun raḥmine düşdükte rüy-ı zemīnde olan aşnām nigūsār oldu ve cümle-yi şeyāṭīn kendü kārlarından müberrā oldılar ve melā'ike serīr-i iblīsi başı aşığa eyleyüp deryāya bıraktılar ve şeyāṭīne kırk gün 'azāb eylediler. Tā ki re'īs-i şeyāṭīn ḥalāş olup Cebel-i Ḳubeys'e vardı ve şöyle feryād eyledi ki cümle-yi şeyāṭīn āvāzın işidüp yanına geldiler. Şeytān 'aleyhi'l-la'ne bunlara eyitdi. Şimden girü vāy bize Muḥammed bin 'Abdu'llāh dünyāya gelse gerek. Lāt u 'Uzzā vesā'ir aşnām bāṭıl olup nūr-ı tevḥīd cihāna □ olsa gerek. Ve kāhinān-ı Ḳureyş ve sā'ir-i ḳabā'il-i 'Arab'dan kehānetde şan'atların ferāmūş idüp mu'aṭṭal olsa gerek ve ol gice

¹³⁶ olmuşdur: olmuşdur ki İ.

¹³⁷ 'aleyhi's-selām: -M, -T.

¹³⁸ "onun kız kardeşlerinin oğlu"

¹³⁹ "Şüphesiz değiştirmek için geldim."

¹⁴⁰ "muhakkak ki onu sona erdirmek için."

¹⁴¹ *toğrı*: *toğru* M, T.

¹⁴² *ğayrı*: -İ, -S.

¹⁴³ *Neşr*: -T, -İ, -S.

¹⁴⁴ *Mu'cize*: -M, -İ, -S.

¹⁴⁵ *itmişlerdür*: *eylemişlerdür* İ, S.

yirlerden ve göklerden bir āvāz gele ki āhırü'z-zamān¹⁴⁶ peygamberi Muḥammed 'aleyhi's-selām envā'i bereket ile¹⁴⁷ nizām-ı 'ālem için dünyāya gelse gerek toḡuz ay ana raḥminde yatup elemsiz ve vec'asız toḡsa gerek ve kitāb-ı 'Anḡā-yı Kütübde beyān olunmuşdur ki Resūlullāh'uñ şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem eyyām-ı velādeti [T11b] Dü-şenbe günü olup Rebī'ü'l-evvel ayınıñ [İ, S 11a] on ikinci gicesinde vāḡı' olmuşdur¹⁴⁸ ve vāḡı'a-ı kıyl ki Ebrehe zamānı idi. Beytu'llāh'ı ḡarāb itmege gelmiş idi. Ol tāriḡ Nūşinrevān-ı 'ādil devri idi. Rivāyetdür ki Nūşinrevān-ı 'ādil velādet-i Resūlullāh'dan şoñra [M11a] yigirmi iki yıl şaḡ oldu ve kışsa-yı aşḡāb-ı Fīl şöyle vāḡı' oldu-ki Melik Ebrehe Melik Necāşī tarafından Yemen cānibinde¹⁴⁹ beg olmuşdı. Beytu'llāhı baḡḡāl¹⁵⁰ itdürmek için şan'ā-yı Yemen'de bir kenīse yapdurdı ve ḡakimi olan Melik Necāşī'ye ḡaber gönderdi. Begimüz adına bir kenīse yapdum muḡaddemā naḡīrin binā eylememişlerdür. İnşā-a'llāhu Te'ālā min-ba'd ḡavm-i 'Arab'dan Ka'be'ye varmaḡ mülāḡazası olmaya.¹⁵¹ Ba'd zamān bu kelām-ı bāḡıl ḡā'ife-yi 'Arab içinde şāyi' olur. İntiḡāmen eşḡāş-ı 'Arab'dan biri Yemen cānibine müteveccih olup kenīse-yi mezbūrı bir gice 'ale'l-ḡafle varup āteş¹⁵² eyler ve ḡabānı götürüp gider. Meger ol yapılan kenīsā¹⁵³ zer-endūd hezārān ağacından idi. Bī-ḡisāb aḡçe ḡarc olunmuş idi.¹⁵⁴ Bu ḡuşuş Melik Ebrehe'nüñ ma'lūmı olıcaḡ¹⁵⁵ ziyāde ḡā□ır-

¹⁴⁶ āhırü'z-zamān: āhır zamān İ, S.

¹⁴⁷ bereket ile: bereketle İ, S.

¹⁴⁸ olmuşdur: olmuş idi T.

¹⁴⁹ cānibinde: cānibine İ, S.

¹⁵⁰ baḡḡāl: ḡarāb İ, S.

¹⁵¹ olmaya: olmaya İ, S.

¹⁵² āteş: āteşe İ, S.

¹⁵³ kenīsā: kilīsā M, T.

¹⁵⁴ olunmuş idi: olunmuşdı İ, S.

¹⁵⁵ olıcaḡ: olıcaḡ İ.

perīṣān olup ‘asker-i ceyš filler-ile hāzır olalar diyü haber gönderdi. Vaqtā ki Melik Ebrehe biñ fil ile¹⁵⁶ Ka‘betu’llāh üzerine yürüdi. Yıķup hārāb itmek için dört taraftan filler hücum itdürdi.¹⁵⁷ Mezkūr filler Ka‘be’nün muķābelesine varımayup¹⁵⁸ kıçın kıçın gidüp yüzlerin döndürdiler. [İ, S 11b] Rivāyetdür ki ‘Abdu’l-muṭṭalib [T12a] ehl-i Kureys’ün ulusu idi.¹⁵⁹ Māl-i Tahāma’dan şülüş māl alup Melik Ebrehe’nün def’i için Melik Ebrehe’ye iletüp ‘arz eyledi. Melik kabül eylemedi. Elbetde Ka‘be’nüzi hārāb iderin didi. Tekrār Ka‘betu’llāh üzerine ‘asker-i Hābeşe filler sürüp ve fillerün başlarına çengāller urulup¹⁶⁰ iķdām-ı tām ve ihtimām-ı tamām eylediler. [M11b] Ve Melik¹⁶¹ Ebrehe daħı file binüp yürümede¹⁶² bile idi. Hiçbir fil Ka‘be üzerine varmayup eṭrāfa perākende oldılar. Āħır Melik Ebrehe ‘āciz kalup ‘Abdu’l-muṭṭalib’ün şahrāda¹⁶³ yürür develerinden bir miķdār deve tutdurdı. Bu haber ‘Abdu’l-muṭṭalib’e irişdükde hemān-dem Melik Ebrehe’nün¹⁶⁴ yanına vardı. Zıkr olan Melik Ebrehe ‘Abdu’l-muṭṭalib’i göricek hāṭırına ķorķu müstevlī oldı. Aşhābına şordı ki¹⁶⁵ bu kimdür. Eyitdiler ehl-i Tahāma’nuñ ulusıdur. Fi’l-hāl ta’zīm ü tekrīm eyledi ve eyitdi hācetün nedür. ‘Abdu’l-muṭṭalib eyitdi bir miķdār develerüm alındı anı isterüm. Melik Ebrehe gülüp eyitdi. Ey seyyid-i Kureys ben geldüm sizün Ka‘be’nüzi yıķup hārāb idem sen baña tazarru’ itmezsın-ki anı

¹⁵⁶ fil ile: fille İ, S.

¹⁵⁷ itdürdi: iderdi İ.

¹⁵⁸ varımayup: varmayup İ.

¹⁵⁹ ulusu idi: ulusu-y-ıdı M, T.

¹⁶⁰ urulup: urılup İ, S.

¹⁶¹ Melik: -M, -T.

¹⁶² yürümede: yürümede İ, S.

¹⁶³ şahrāda: -T

¹⁶⁴ Ebrehe’nün: Ebrehe M, T.

¹⁶⁵ ki: - M, -T.

yağmayam eydürsin-ki develerümi vir. ‘Abdu’l-muṭṭalib eyitdi. Ka’betu’llāh Ḥaḳ celle ve ‘alā’nuñ evidür. Ol evin ḥarāb olmaḳdan ũaḳlar ammā develer benümdür ũey’ümi ṭaleb iderin. Bu söz Melik Ebrehe’ye ḥoũ geldi. Develerin fi’l-ḥāl virdiler. Ol-daḫı alup gitdi. [İ, S 12a] Ba’dehu Ka’betu’llāh’uñ¹⁶⁶ varup ḳapusınuñ ḥaḳḳasına yapıũup eyitdi. Yā Ḳahḥār sen ‘azīzüzü’l-intiḳāmsın bu gelen [T12b] ṭā’ifeye ḳahr eyle. El ḳaldırup tazarru’ ve zārluḳ birle ol gelenlere beddu’ā eyledi. Ḥuzūr-ı Ḥaḳ’da ḥayyiz-i ḳabülde vāḳı’ olup hemān-dem ṭaraf-ı semādan bir alay ḳuũlar nüzül idüp geliverür gördiler. Her birinüñ pālarında ve minḳārlarında noḥūd miḳdārı ṭaũlar olup ‘asker-i Ḥabeũ baũları üzerlerine bıraḳdılar. [M12a] Vāḳı’ā ol ṭaũlar gelen küffāruñ baũlarına ṭoḳınup¹⁶⁷ ayāḳlarınıñ ṭabānlarından ḳıḳdı. Cümleten helāk oldılar. Ve Melik Ebrehe baũına daḫı ṭoḳunup cānı cehenneme teslīm eyledi fi’n-nār fi’s-sekar ve ol ṭaũlaruñ¹⁶⁸ üzerlerinde gelen a’dānuñ adları yazulu idi. Ve Ebrehe’nüñ vezīri ve¹⁶⁹ ḥākimi olan Melik Necāũı ṭarafına ‘azm eyledi. Varup ḥuzūrında bu ḥuũuũı ‘arz idicek eyitdi. ‘Aceb ol ḳuũlar nenüñ gibidür. Vezīr havāya baḳup eyitdi. İũte bu¹⁷⁰ uḳan ḳuũdur diyicek¹⁷¹ fi’l-ḥāl bir ṭaũ inüp anı daḫı helāk eyledi. Ve bu ‘alāmet Resūlu’llāh’uñ velādetine ḳarīb olmiũ idi.¹⁷² Elli biũ gün geḳdükte Resūlu’llāh ũalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem dūnyāya geldi. ‘İsā peygāMBER zamānından altı-yüz yigirmi yıl geḳmiũ idi. Ve ‘İsā peygāMBERden Dāvūd peygāMBER zamānına gelince biñ iki yüz yıl geḳmiũ idi. Ve Dāvūd peygāMBERden Mūsā peygāMBERE varınca biũ

¹⁶⁶ Ka’betu’llāh’uñ: Ka’betu’llāh’ın S.

¹⁶⁷ ṭoḳınup: dokınup M, T.

¹⁶⁸ ṭaũlaruñ: ṭaũlar M, T.

¹⁶⁹ ve:-M, -T, -S.

¹⁷⁰ İũte bu: İũbu T.

¹⁷¹ diyicek: -M, -T.

¹⁷² olmiũ idi: olmiũ-ıdı İ, S.

yüz yıl geçmiş-idi. Ve Mūsā peygamberden İbrāhīm peygambere varınca [İ, S 12b] yidi yüz yitmiş yıl geçmiş idi. Ve İbrāhīm peygamberden Nūh peygambere varınca biñ dört yüz yigirmi yıl geçmiş idi. Ve Nūh peygamberden Ādem peygambere varınca biñ dört yüz toksan yıl geçmiş idi¹⁷³ ki cümleten¹⁷⁴ altı biñ yıl [T13a] olur tāriḥ-i mevlūde varınca şalavatu'llāhi 'aleyhim ecma'īn ve rāwī İbn 'Abbās eydür. Ümmühānī evinde ben oğlan iken¹⁷⁵ 'asker-i Ebrehe'ye toqınan¹⁷⁶ taşcuğazla¹⁷⁷ bāzīçe eylerdüm. *Mu'cize* [M12b] Şafıyye binti 'Abdu'l-muṭṭalib eydür. Velādet-i Resūlu'llāh'da ḥāzır idüm. Ol gice gördüm-ki¹⁷⁸ nūr gibi bir çerāğ peydā oldı. Ve ol gice altı 'alāmet müşāhede eyledüm. Biri oldur ki Resūlu'llāh □oğduqda ayağ üzre □urup secde eyledi ve ikinci yumaq istedüğümde hātifden āvāz geldi-ki anı biz yunmuş dünyāya gönderdük. Ve üçincisi evüñ içini nūr¹⁷⁹ tolu gördüm. Ve dördincisi sünnet olunmuş ve hem göbegi kesilmiş gördüm. Ve bişincisi arqasında nübüvvet mührin gördüm. Ve altıncısı iki omuzlarınıñ ortasında “Lā İlähe İlla'llāh Muḥammed Resūlu'llāh” yazılmış gördüm. *Mu'cize* 'Abdu'l-muṭṭalib eydür. Velādet-i Resūlu'llāh gicesinde Ka'be'yi ṭavāf eyledüm. Gördüm-ki nişfü'l-leylde ḥāne-i Muḥammed'e 'aleyhi's-selām maqām-ı Ka'betu'llāh secde eyledi ve kulağuma tekbīr āvāzı gelüp “Allāhu ekber Allāhu ekber” dinilür işitdüm. Şabāḥ olıcaq ben-dahı ayruq müşrikler ile varup āyīnlerin¹⁸⁰ itmedüm. [İ, S 13a] Ve gördüm

¹⁷³ geçmiş idi: geçmişdi S, T.

¹⁷⁴ cümleten: cümlesi İ, cümle S.

¹⁷⁵ oğlan iken: oğlanken T.

¹⁷⁶ toqınan: doqınan M, T.

¹⁷⁷ taşcuğazla: taşcuğazlar ile T.

¹⁷⁸ ki: - İ, -S.

¹⁷⁹ nurla: nur-ıla T, S.

¹⁸⁰ āyīnlerin: āyīnler T.

aşnām-ı bātılları yire düşdi. Ammā ben nazārum şānem-i Hūbel-i a'lāya itmiş idüm.¹⁸¹ Çok zamān geçmeyüp anı dağı yire düşdüğün gördüm. Ve gāyibden işitdüm ki münādī çağırur eydür¹⁸² āgāh oluñ Āmīne Hatun Muḥammed adlu oğlançuğ toğurdu. Hemān-dem maḳām-ı¹⁸³ Şafā cānibine gitdüm. Kulağuma āvāz-ı ğulğule geldi. Gördüm [T13b] gökden bulutlar ve havādaki kuşlar Ka'betu'llāh'a gelmişler¹⁸⁴ tavāf iderler. Fi'l-ḫāl ḫāne-yi Āmīne'ye¹⁸⁵ geldüm. Kapuyı muḫkem kapanmış gördüm. Āvāz virdüm-ki kapuyı açuñ içerüden [M13a] bir şadā geldi-ki ey peder Muḥammed dünyāya geldi. elḫamdüli'llāh ve'l-minne didüm. İmdi aç kapuyı varayın göreyin didüm. Bir dağı āvāz geldi-ki kimseye oğlançuğı göstermege icāzet yokdur ve Āmīne eydür işitdüm bir āvāz dağı geldi. Ey Āmīne bu oğlançuğı üç güne dek kimseye gösterme. Āḫır 'Abdu'l-muḫtalib eydür ziyāde iḳdām eyledüm. Elüme ālet-i ḫarb alup içerüye zūr-ile girdüm. Gördüm bir şahş turur. Elinde kılıç¹⁸⁶ tutar yüzinde burka'ı var. Baña eyitdi. Ey 'Abdu'l-muḫtalib var git Muḥammed'i melā'ike ziyāret itsünler. Hemān-dem endāmuma lerze düşüp taşra çıḳdum. Vardum ehl-i Ḳureys'e bu ḫaberi bildirdüm. Bī-hūş olup yatdum. Yidi güne dek söylemege mecālüm olmadı. *Mu'cize* Resūlu'llāh'uñ şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem¹⁸⁷ velādeti gicesinde Ümerā-yı 'Acem'den Kisrā mülkinüñ sarāyınıñ on dört küngüresi yire geçdi. Ve Hoyzān(?) [İ, S 13b] nām rāhib-ki a'lem-i Mecūs idi vāḳı'ā görmiş idi.¹⁸⁸ Üştürān-ı

¹⁸¹ itmiş idüm: itmişdüm M, T.

¹⁸² eydür: -M, -T.

¹⁸³ maḳām-ı: -İ, -S.

¹⁸⁴ Ka'betu'llāh'a gelmişler: gelmişler Ka'betu'llāh'ı İ, S.

¹⁸⁵ ḫāne-yi Āmīne'ye: Āmīne Hatun evine İ, S.

¹⁸⁶ kılıç: kılınç İ.

¹⁸⁷ şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem: -M, -T.

¹⁸⁸ görmüş idi: görmüşdi M, T.

ser-keş bî-mehār olup ‘Arabî atlar anları kovup Dicle şuyunuñ öte yaqasına geçürüp eṭrāf-ı ‘āleme perākende eylediler. Ammā Melik Kistrā kendinüñ¹⁸⁹ sarāyı yıqılıp ḥarāp olduğına gāyet bî-ḥuzūr oldu. Yanında olan müneccimlerin ve kāhinlerin cem’ eyledi. Ve bu āşār-ı ‘alāmeti anlardan istifsār eyledi. Kāhinler eyitdiler. Rāhib Hoyzān(?) nām bizüm ulumuzdur. Ancağ ol saña cevāb virür. Ve Melik Kistrā vezīrleri [T14a] ve ‘ālimleri ile bu ḥuşuşı söyleşürler iken¹⁹⁰ ümerā-yı eṭrāfdan ḥaber geldi-ki [M13b] Sāve şuyı yire geçdi. Hemān-dem Melik Kistrā Hoyzān’ı(?)¹⁹¹ getürdi ve andan ḥaber istedi. Ol-daḥı eyitdi. Ehl-i Fāris içre olan āteş söyindi ve āb-ı Sāve yire geçdi. Melik Kistrā bu ḥaberi işidicek ziyāde ḡam-gīn oldu. Hoyzān(?) rāhib vākı’asın gelüp¹⁹² taḳrīr idüp eyitdi. Bu bir ‘alāmetdür ki diyār-ı ‘Arab’dan peydā vü āşikāre¹⁹³ olsa gerek. Ba’de Melik Kistrā Nu’mān bin Münzir’e nāme gönderdi. Bunuñla ḥaber gönderesün diyü ol-daḥı ‘Abdu’l-mesīḥ Ğassāni’ye gönderdi. Evvel ben bunu bilmezim ammā nef-s-i Şām’da Saṭīḥ nām bir kāhin vardur. Ol kāhine gönderdi.¹⁹⁴ Vaḳtā ki ‘Abdu’l-mesīḥ varup¹⁹⁵ Saṭīḥ’e irüp¹⁹⁶ selām virüp yanına oturdu. Bu zıkr olan aḥvālden aña ḥaber virdi. Saṭīḥ nām kāhin cevābın virmeyüp söz söylemedi. ‘Aḳıbet ‘Abdu’l-mesīḥ āğāz-ı şı’r eyledi [İ, S 14a] Hemān-dem Saṭīḥ nām gözin açup ‘Abdu’l-mesīḥ’e eyitdi. Seni baña Kistrā gönderdi. Sarāyı yıqıldıḡı için¹⁹⁷ ve Hoyzān(?) nām rāhib gördüḡi vākı’anuñ şıḥḥati için ve ehl-i Fāris odı

¹⁸⁹ kendisinüñ: -M, -T.

¹⁹⁰ söyleşürler iken: söyler iken M; söylerken İ, S.

¹⁹¹ Hoyzān’ı: Hoyzān rāhibi İ, S.

¹⁹² vākı’asın gelüp: gelüp vākı’asın İ, S.

¹⁹³ vü āşikāre: -M, -T.

¹⁹⁴ Ol kāhine gönderdi: Anı göndersün didi T.

¹⁹⁵ varup: -T.

¹⁹⁶ Saṭīḥ’e irüp: -M, Saṭīḥ’e varup T.

¹⁹⁷ yıqıldıḡı için: yıqıldıḡıçun İ, S.

söyünüp Sāve şuyı yire geçdüğü için-mi geldün. Eyitdi belî. Eyitdi¹⁹⁸ bunların ‘alâmeti oldur ki āhır zamān peygamberi zāhir olsa gerek. Melik Kistrā’nuñ vilāyetin alup ekāsireden on dört nefer kimesne anda pādişāhluğ itseler gerek ve anların salţanatı dağı münkaţı’ olsa gerek. Çün-kim ‘Abdu’l-mesīh Saţīh kâhinden bu haberi aldı varup Melik [T14b] Kistrā’ya haber virdi. [M14a] Melik Kistrā eyitdi. Tā ol vaqte dek ki on dört nefer kimesne pādişāhluğ eyleye¹⁹⁹ çok zamān olmağ gerek. Rivāyetdür ki anlardan on neferi dört yıl²⁰⁰ pādişāhluğ eylediler ve dördi zamān-ı hilāfet-i Hāzret-i ‘Osmān’a varınca beglük eylediler. *Mu’cize* Vaqtā ki Melik Kistrā yine Dicle şuyı üzre bir sarāy bünyād itdürdi. Ve anuñ arasına ārāstelüğüna²⁰¹ şol deñlü māl harc itdürdi-ki muḥāsibān defter-i ḥisābın virmege ‘acz gösterdiler. İttifāk bir gün fermān-ı İlāhî²⁰² ile ‘ale’s-seḥer ol sarāyuñ ḳubbesi²⁰³ yııldı ve küngüreleri birbirinden ayrılıp ekşer binā şuya düşdi. Melik Kistrā bu ‘alāmetden ziyāde ḥavf idüp vezīrlerin ve müneccimlerin ve kâhinlerin yanına getürtdi. Ve bunlardan haber istifsār eyledi. Cümlesi ²⁰⁴ اطعنا اليك والامر بيك didiler. [I, S 14b] Cehd idelüm. Pādişāha haber getürelüm²⁰⁵ diyü üç gün mehl aldılar. Melik Kistrā eyitdi. Eger keşf itmez iseñüz cümleñüzi helāk iderin. Meger Melik Kistrā’nuñ üç yüz altmış altı kâhini var idi.²⁰⁶ Mu’teberi Sā’ib dirler bir kâhin idi ‘Arab ṭā’ifesinden olup hem ‘ilm-i ḳiyāfetde dağı māhir idi. Cümle kâhinler ile müttefiğ olup kendülere bir maḳām

¹⁹⁸ Eyitdi: İmdi İ, S.

¹⁹⁹ eyleye: itse İ.

²⁰⁰ on neferi dört yıl: on dört neferi İ.

²⁰¹ ārāstelüğüna: ārāstelüğüna T.

²⁰² İlāhî: İlah M, İ, S.

²⁰³ ḳubbesi: ḳubbe İ, S.

²⁰⁴ “Sana itaat ettik. İş senin elindedir.”

²⁰⁵ getürelüm: getüre İ, S.

²⁰⁶ var idi: vardı M, T; var-ıdı S.

ta'yīn itdürdiler. Ve şan'atlarına meşğül oldılar. Va'llāhu Te'ālā celle ve 'alā'nuñ muqtezāsın bilmek murād idindiler. Zıkr olan Sā'ib nām kāhin bir gice bir yüksek yire çıkar ve gögüñ yüzine²⁰⁷ [M14b] nazār [T15a] eyler²⁰⁸ baqarken²⁰⁹ görür ki Hicāz tarafından bir nūr berķ ider āşār-ı şu'ā'ı gelür. Maşrıķ memālikin ihāta eyler. Şabāh olıcaķ hem görđi-ki ayağı yanından bir yaşıl kuş peydā oldu. Zārluķ²¹⁰ eyler. Hemān-dem Sā'ib Melik Kısra kāhinlerini ki ittifāķları anlar ile²¹¹ bile idi yanına getirüp anlara şöyle haber virdi-ki Hicāz tarafından bir pādişāh zuhūr idüp āhır zamān peygamberi olsa gerek ve anuñ aķkāmı dīn-i İslām olup Fāris memleketin alsa gerek. Zıkr olan kāhinler eyitdiler bu haberi pādişāhumuza dimeyelüm yoħsa cümlemüzi helāk eyler. Ammā diyelüm-ki sarāyuñ bināsı naħs vaķtde binā olındı anuñ-ıçun²¹² yıķıldı. Bu ittifāķla Melik Kısra öñine vardılar. Eyitdiler. Ey²¹³ pādişāh-ı 'ālem kehānet 'ilmi ile bildük ki senüñ sarāyuñ bināsı [İ, S 15a] naħs vaķtde örilmiş anuñ-ıçun²¹⁴ yıķıldı. Ammā vaķt-ı sa'dde bir def'a dağı binā olmaķ gerek. Tā kim binā istiħkām üzre ola. Melik Kısra bunlaruñ sözün maķbül tutup tekrār sarāyuñ bināsın itdürdi. Ba'de'l-itmām zıkr olan Melik Kısra vezīrlerin vesā'ir muķarriblerin ol sarāyda ziyāfet iķün da'vet itdürdi. Herbiri varup yirlü yirinde oturup aħvāl-i güzeşte-i 'ālem tezekkür olunurken tekrār Dicle şuyı taşup zūr-ıla gelüp sarāyuñ eķrāfın yıķup şular sarāy iķine girdi. Ol-demde kaçan ķurtuldı

²⁰⁷ gögüñ yüzine: gökyüzine İ, S.

²⁰⁸ eyler: idüp İ, S.

²⁰⁹ baqarken: -M, -T.

²¹⁰ zārluķ: zārīluķ M.

²¹¹ anlar ile: anlar-ıla İ, S.

²¹² Anuñ-ıçun: Anuñ-çun M, T.

²¹³ Ey: -M.

²¹⁴ anuñ-ıçun: anuñ-çun M, T.

kaçamayanlar helāk oldu. Ve Melik Kistrā'yı [M15a] şudan nīm-mürde çıkardılar. [T15b] Melik Kistrā bu 'alāmetden ziyāde rencīde olup mi'mārını vesā'ir mübāşirini katl itdürdü. Ve kāhinleri ve müneccimleri yanına getürdüp anları daḥı helāk itmek istedükde müneccimler eytdiler. Sābıqda olan müneccimler binā vaz' olunduḡda sā'atinde ḡaḡa itmişler idi biz daḥı ḡaḡa eyledük bināyı urduḡumuzda didiler. Melik Kistrā anlarıñ günāhlarından geḡüp buyurdı-ki bir def'a daḥı yapılsun. Hemān-dem ehl-i binā olanlar 'alā vechi'l-isti'cāl sarāy-ı ḡarābı yapup mu'accelen itmāma irişdürdiler.²¹⁵ Melik Kistrā tekrār ziyāfet buyurup vüzerā ve muḡarrebīn ile varup cülüs itdüklerinde bī-tevaḡḡuf yine āb-ı Dicle ḡaşup yapılan sarāy içine gelüp girdi ve niḡe yüz ādemleri helāk idüp ve²¹⁶ kendüyi daḥı²¹⁷ şudan nīm-mürde çıkardılar. Rivāyetdür Melik Kistrā kaçup ḡurtuldu. Sarāyı [İ, S 15b] cümleten yıḡıldı. Melik Kistrā²¹⁸ incinüp bānīlerden ḡaylī ādem helāk itdi ve kāhinleri ve müneccimleri getürdüp anları daḥı helāk itmek istedükde eytdiler ey bizüm begimüz sözüñ ḡaḡıḡı ve²¹⁹ ḡoḡrısı budur ki diyār-ı 'Arab'dan bir peyḡamber zāhir olsa gerek. Anuñ tevābī'i senüñ memleketini alsa gerek. Vaḡtā ki bu sözi Melik Kistrā²²⁰ işitdi ayruḡ ol sarāyı yapmadı. Maḡhūr oldu. *Mu'cize* Bir Yahūdī eḡrāf-ı bīrūn-ı Ka'be'de sākin olurdu. Ol gice ki Resūlu'llāh mütevellid oldu ehl-i Ḳureyş cem'iyetine gelüp eyitdi. Dün gice [M15b] sizüñ [T16a] ḡā'ifeden bir kimsenüñ oḡlancuḡı oldu-mı. Eytdiler bilmezüz. Yahūdī eyitdi. Eger ḡoḡmadı ise ḡorḡu yoḡdur ve illā vilāyet-i Filistin'de

²¹⁵ irişdürdiler: irişdiler İ.

²¹⁶ ve: -T.

²¹⁷ daḥı: -T.

²¹⁸ Kistrā: M, İ, S.

²¹⁹ ḡaḡıḡı ve: -M.

²²⁰ Melik Kistrā: -M, -T.

dağı görilmek gerek ki²²¹ ol oğlancuğun zühürından korku²²² vardır. Anuñ alını ortasında kılları olup ayakları arslan pençesine müşābeheti olsa gerek ve 'ifrīt ü cin aña zarar itmese gerek. Ba'de ehl-i Kureyş bu söze müte'accib olup hemān-dem²²³ vardılar. Ahālī-i Kureyş'den istifsār eylediler eytdiler. Ebū Tālib oğlu 'Abdu'llāh'ıñ Muḥammed adlı bir²²⁴ oğlu toğdı. Hemān-dem²²⁵ ehl-i Kureyş zıkr olan Yahūdī'ye haber virdiler. Fi'l-ḥāl Yahūdī Āmīne Ḥatun evine varup Resūlu'llāh'ıñ alını 'alāmetin gördi. Bī-hüş olup kendüden geçdi. Ba'd zamān 'aqlı başına gelicek eyitdi. Va'llāh aḥkām-ı nübüvvet Benī İsrā'il'den gitdi. İşbu zühür iden veledde virilüp āhır zamān peygamberi [İ, S 16a] olsa gerek. Rāvī eydür ba'de mezkūr Yahūdī varup cān u dilden mütāba'at-ı ehl-i Kureyş eyledi ve eyitdi. Yā ehl-i Kureyş şimden girü şādmān olsañuz gerek. Ve Muḥammed zühürıñ āvāze-i iştiḥārı mağribden maşrıka dek olsa gerek. *Mu'cize* Ḥalīme ki Resūlu'llāh'ıñ sūd virür dāyesi idi²²⁶ ol naql ider. Vaḳtā ki Muḥammed'e şalla'llāhu 'aleyhi ve selleme sūd virürdüm. Benüm pistānum tolu sūd idi ve benüm Zāmīre adlı oğlancuğum [M16a] dağı toynca²²⁷ sūd içerdi. [T16b] Ve sūd virür develerümüzüñ südi az idi çok sūd virür oldılar idi. Ve dā'imā olan kāselerümüz²²⁸ sūd ile tolu olurdu.²²⁹ Ve şevherüm baña eyitdi. Ey Ḥalīme bereket evimüze irişdi. Elḥamdü'llillāh ve'l-minne ayağı ḳutlu ve kendü sa'adetlü işbu Muḥammed oğlancuğıñ te'sīridür. *Mu'cize* Mezkūr Ḥalīme eydür vaḳtā ki

²²¹ ki: -T.

²²² korku: ḳorḳu M, T.

²²³ hemān-dem: -M, -T.

²²⁴ bir: -M, -T.

²²⁵ hemān-dem: hemān-sā'at İ, S.

²²⁶ dāyesi idi: dāyesi idi M, T.

²²⁷ toynca: doynca M, T.

²²⁸ kāselerümüz: kāselerimiz İ, S.

²²⁹ olurdu: olur idi İ.

Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem söz söylemek istedi. Evvelā “Allāhu ekber Allāhu ekber elḥamdüli'llāh Rabbü'l-'ālemīn” didi. Ḥalīme eydür iki ayluḡ olduḡda otururdu. Bir yıllıḡ oḡlancuḡlar ile²³⁰ o da dizleri üzre gezerdi. Ve üç aylıḡ olduḡda ayaḡ²³¹ üzre tūrurdu. Ve dört aylıḡ olduḡda ev dīvārına yapışup yürürdi. Ve biş aylıḡ olduḡda her tārafa yürüyüp varurdu. Ve altı aylıḡ olduḡda her cānibe ki gitse tīz tīz²³² giderdi. Ve yidi aylıḡ olduḡda segirtmege başıladı. Ve sekiz aylıḡ olduḡda ādemler ile söylerdi. Ve²³³ toḡuz aylıḡ olduḡda sözi feşāhatle²³⁴ [İ, S 16b] edā iderdi ve on aylıḡ olduḡda oḡlancuḡlar ile²³⁵ oḡ atmaḡa mübāşeret itdi. *Mu'cize* mezkūr Ḥalīme eydür Resūlu'llāh'ı kundaḡda tutarken hergiz bevl itmezdi. Vaḡtā ki kundaḡdan aḡardum görürdüm-ki ol vaḡt bevl²³⁶ iderdi. Şeb u rūzda bir kez aḡardum anı ol-dem [M16b] pāk bulurdum. *Mu'cize* Ḥalīme eydür Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem üç yaşında olduḡda benüm oḡlancuḡlarum [T17a] ile ḡoyunlarımız mer'āsına varurdu. Bir gün havā ziyāde germ oldı eline 'aşā alup bilece gitdi havā ḡarāretdedür diyü ben ḡam-ḡīn oldum. Hemān-dem ḡarındaşuma eyitdüm. Var yūri²³⁷ Muḡammed'i getür ḡarāret-i havādan oḡlancuḡa ıssı ḡiḡe diyü ḡavf iderin. Zīrā nāzūk mizācdur. Fi'l-ḡāl ḡarındaşum tāraf-ı mer'ā'ya varup görđi-ki²³⁸ Muḡammed 'aleyhi's-selāmuñ berāberinde havāda bir pāre²³⁹ bulut tūrur. Her ḡanḡı tārafa gitse bulut daḡı ol-cānibe

²³⁰ oḡlancuḡlar ile: oḡlancuḡlar-ıla S.

²³¹ ayaḡ: ayak İ, S.

²³² tīz tīz: tīz İ.

²³³ Ve: -T.

²³⁴ feşāhatle: feşāhat-ıla S.

²³⁵ oḡlancuḡlar ile: oḡlancuḡlar-ıla İ, S.

²³⁶ bevl: -İ, -S.

²³⁷ yūri: -M, -T.

²³⁸ ki: -M, -T.

²³⁹ pāre: -M, -İ, -S.

bile²⁴⁰ gider. Güneş harâretine tokındurmaz.²⁴¹ *Mu'cize* Mezkûr Hâlıme eydür. Resûlu'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem bir gün benüm oğlancuqlarum ile yine mer'â-yı aġnâma gitdiler. Nâ-gâh vaqt-i²⁴² beynü's-şalavatında Muḥammed 'aleyhi's-selâm'ı bir kaç âdemler gelüp alup mer'â'nuñ karşıusunda olan taġ depesine iletdiler. Yanında olan oğlancuqlar daḡı ardınca bilece gitdiler gördiler ki ol eşḡâş Muḥammed'üñ ḡarnın yarup içinden bir pâre ḡan çıkardılar. Hemân-dem isti'câl üzre oğlancuqlar anları Hâlıme ḡatuna gelüp ḡaber virdiler. Fi'l-ḡâl mezkûr Hâlıme [İ, S 17a] bir kaç ḡatunlar ile²⁴³ ol taġa²⁴⁴ vardılar gördiler Muḥammed'i âsumâna nazar idüp yüzi ḡoyın²⁴⁵ yatur. Hâlıme eydür vardum ḡaldurdum mübârek alnım öpdüm eyitdüm. Ey cân-ı mâder seni [M17a] bunda kimler getürdi. Eyitdi oğlancuqlar ile²⁴⁶ oynarken nûra müstaġraḡ bir kaç âdemler gelüp elüme yapışup beni bunda getürdiler. Birinüñ²⁴⁷ elinde ḡümişden ibriḡ ve birinüñ [T17b] elinde zümrüdden bir²⁴⁸ legen içi ḡolu²⁴⁹ ḡar idi. Baña iltiyâm-ı luḡ gösterüp göġsümi göbegüme dek yardılar. Hîç elem çekmedüm. Ve birisi daḡı elin içerüye şokdı göñlümi ḡopardı içinden bir miḡdâr ḡan çıkardı ve eyitdi. Vücüduñda vesvese-i şeyḡânî olan budur. Şimdi²⁵⁰ seni debdebe-i iġvâdan ḡurtardum ve göñlümi yirine ḡoyup mühürledi ve biri daḡı eyitdi.

²⁴⁰ bile: -M, -T.

²⁴¹ tokındurmaz: doḡındurmaz M, T.

²⁴² vaqt-i: -M, -İ, -S.

²⁴³ ḡatunlar ile: ḡatunlar-ıla İ, S.

²⁴⁴ taġa: daġa İ.

²⁴⁵ yüzi ḡoyın: ḡalḡoyun T.

²⁴⁶ oğlancuqlar ile: oğlancuqlar-ıla S.

²⁴⁷ birinüñ: birisinüñ İ, S.

²⁴⁸ bir: -T.

²⁴⁹ ḡolu: ḡoḡolu S.

²⁵⁰ Şimdi: -M, -T.

Şimden girü ben yapışuram siz añaru tūruñ. Ol dağı²⁵¹ yanuma gelüp elin s̄nemüñ yaruğma şokdı. Gögsüm hemān-dem bitişdi. Ve biri dağı yanuma gelüp eyitdi. Saña ümmet gerek evvelā yüz ümmet için s̄neme bir yara çekdi. Şāniyyen yüz biñ ümmet için bir yara dağı çekdi. Şālişen ħisāba gelmez b̄-'aded ümmet için bir yara dağı çekdi. Ba'de²⁵² benüm elüm tūtup kaldırdı. Oturdum ve ol üç kimesne alnumı öpüp gitdiler ve eyitdiler. Ey ħalīl-i Ĥudā min-ba'd saña k̄orķu²⁵³ yokdur. Sa'ādet-mend olduñ. Sen ehl-i mu'cize olsañ gerek. *Mu'cize* Emīrū'l-mū'minīn 'Abbās Resūlu'llāh'a eyitdi. Sen gehvārede iken²⁵⁴ beni dīne da'vet eyledüñ [İ, S 17b] ve sen gökdeki ay-ıla söyleşdüñ ve aña barmağüñ ile işāret eyledüñ. Ol-dağı saña [M17b] meyl eyledi. Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem eydür. Gehvārede ben ağlarken gökdeki ay beni kelimāt ile²⁵⁵ avudırdı. Ve tahte'l-'arşda olanlar anuñ āvāzın işidüp secdeye varurlardı. *Mu'cize* Āmīne Ĥatun-ki Resūlu'llāh'ıñ anasidur Resūl'ı²⁵⁶ [T18a] alup Ka'be'den Medīne'ye iletıdi ve anda bir ay oldı. Vaķtā ki Resūlu'llāh ile Medīne'ye geldiler. Āmīne Ĥatun eydür. Oğlum Muĥammed'i bir Yahūdī görüp eyitdi aduñ nedür. Oğlum eyitdi Muĥammed.²⁵⁷ Arķasına nazār eyledi. İşitdüm dir ki bu şıfatlu ādem peyğamber olur. Fi'l-ĥāl varup ehl-i Medīne'ye ĥaber virdi. Ben dağı ĥavf eyledüm. Medīne'den taşra Ümmi Eymen dirler dostum bir ĥatun evine vardum . Yine bir gün gördüm iki Yahūdī geldiler. Baña eyitdiler. Oğluñ Muĥammed'i taşra çıkar. N'ola didüm çıkardum. Tekrār yüzine ve arķasına nazār eylediler. Eyitdiler bu

²⁵¹ Ol dağı: -M, -T.

²⁵² Ba'de: Pes T.

²⁵³ k̄orķu: k̄orķu M, T.

²⁵⁴ iken: -İ, -S.

²⁵⁵ kelimāt ile: kelimātla İ, S.

²⁵⁶ Resūl'ı: Resūlu'llāh'ı İ, S.

²⁵⁷ Oğlum eyitdi Muĥammed: Eyitdi İ, S.

peygamber olsa gerek. Bunuñ ümmeti olup Medīne'ye hicret itse gerek ve mu'ānidīn-i ehl-i Ka'be'yi katl itdürse gerek. Ba'de Āmīne Hatun Medīne'de olmayup Ka'betu'llāh cānibine revāne oldı. Giderken maḳām-ı Ebvā dirler bir yire vardılar ki Medīne ile Ka'be'nüñ ortasıdur. Āmīne Hatun anda ḥaste oldı. Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem dā'ima anasınuñ yaşduğı kenārında ḥāzır idi. Anası Resūlu'llāh'uñ yüzine bakup²⁵⁸ bī-hūş [M18a] olurdı. [İ, S 18a] 'Aklı geldükde bu ebyātı oğurdı: 'Arabiyye

Neşr Ba'de²⁶⁰ vaşıyyet idüp eyitdi-ki elbetde her şağ olan ölse [T18b] gerek ve her cedīd köhne olsa gerek. Elḥamdüli'llāh ve'l-minne benüm adum tā devr-i kıyāmete dek añılsa gerek. Senüñ gibi pākīze yādigār oğul dünyāda alıḳodum. Ba'de vefāt itdi. Raḥmetu'llāhi 'aleyhā raḥmeten vāsi'aten. Rāvī eydür nevḥa-i cinniyān olup ağlaşdukları āvāzesi ile²⁶¹ bu ebyāt oğunduğımı anda olanlar işitdiler:

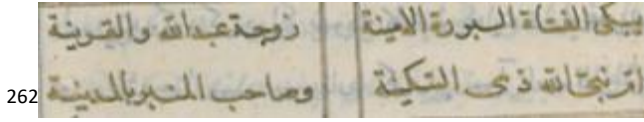
²⁵⁸ bakup: -İ, -S.

²⁵⁹ "Allah seni genç kişi için mübarek kılsın
Şayet rüyada gördüğüm doğruysa
Sen yaratılana gönderilmiş olan kişisin
Zü'l-celal ve'l-ikram olan tarafından."

²⁶⁰ Ba'de: Ba'de bu İ, S.

²⁶¹ āvāzesi ile: āvāzesiyle İ, S.

Şi'r

Mu'cize Seyf Z̄i'l-yezen dirler bir beg vardı.²⁶³ Resūlu'llāh velādetinden soñra Hābeşe memleketine hākim oldu ve hükūmet çok zamān anda muķarrer oldu. 'Abdu'l-muṭṭalib ve Vehb 'Abd-i Menāf vesā'ir eṣrāf-ı Kureyş anuñ²⁶⁴ tehniyeti için taraf-ı Yemen'e gitdiler. Vaḳtā ki z̄ikr olan Melik Seyf Z̄i'l-yezen ḥuzūrına vardılar. 'Abdu'l-muṭṭalib varup yanına oturdu. Melik andan du'ā istedi. Ol-daḥı du'ā eyledi. Şordı-ki sen kimsün eyitdi²⁶⁵ 'Abdu'l-muṭṭalib [M18b] İbn-i Hāşim'em. Hemān-dem aña ta'zīm idüp sā'ir eṣrāfı daḥı tekrīm eyledi ve anlara [İ, S 18b] ziyāfet buyurdu. Ve anlar için bir ḥāne ta'yīn itdürdi. 'Abdu'l-muṭṭalib eydür. Bir ay anuñ muşāḥabetinde olduḳ. Bir aydan-soñra Melik Z̄i-Yezen beni ḥalvet-ḥānesine da'vet idüp eyitdi. Ey 'Abd[T19a]u'l-muṭṭalib ma'rifetu'llāhdan senüñle söyleşmek isterin ve saña beşāret ḥaberin vireyin ol ḥaberi kimseye dimeyesin tā ol ḥaberüñ zamānı gelmeyince. Z̄irā ol zamānuñ vaḳti gelicek Ḥaḳ Te'ālā celle ve 'alā girü 'āleme ızḥār itse gerek. Ve eyitdi. Bizüm kitāblarumuzdaki ol kitāblar kitāb-ı meknūn ve kitāb-ı maḥzūndur. Maḳbūl kitāblarımızdur. Mektüb olunmuş gördüm senüñ veled-i maḳbūlüñ 'Abdu'llāh'dan Muḥammed adlu bir oḅlan vücūda gelse gerek. Aña

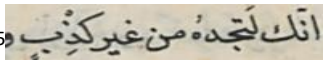
²⁶² "Allaha saygı gösteren genç kız Amine ağlıyor
Abdullah'ın hanımı ve yakını
Allah'ın nebisinin annesi huzur sahibi
Minberin sahibi Medine'de."

²⁶³ vardı: var-ıdı İ, S.

²⁶⁴ anuñ: El-Yezen'üñ İ, S.

²⁶⁵ eyitdi: -T.

ümmēt olanlar istifāde-i dūnyā ve āḫiret itseler gerek.²⁶⁶ Anuñ babası ve anası fevt olup²⁶⁷ anuñ ma'īṣeti ḫuṣūṣında dedesi ve 'ammusu muḳayyed olsalar gerek ve Allāh Te'ālā celle ve 'alā anı peygamber idūben ben anuñ zamānına irürsem anuñ²⁶⁸ enṣār ve a'vānından oluram ve hemīṣe aña maḫabbet iden²⁶⁹ 'azīz olup dūṣmānları²⁷⁰ maḫhūr olsa gerek ve mu'āvenet-i ızhār-ı dīn için eḫibbā-yı cevānibden aña muvāfaḳat iriṣe ve a'dā-yı dīn maḫhūr olup anlardan²⁷¹ zaḫīre-yi cevāli alınup āteṣ-i küfri söyündüre ve aña ümmēt olanlar ṭarīḳ-ı 'ibādetde olup şeyāṭīn merdūd u mercūm ideler ve edyān-ı muḫālifi meksūr idüp [M19a] aḫkām-ı ṣer'i icrā ideler. Emr ü nehy muḳtezāsınca müdāvemem ideler. Çün 'Abdu'l-muṭṭalib bu sözleri işitdi. Aña du'ā vü ṣenā eyledi [İ, S 19a] ve eyitdi. Ey melik bu sırrı baña söyledüñ. Baña i'tikād geldi-ki²⁷² [T19b] ṭoḡru²⁷³ söylersin hemān-dem Melik Seyf²⁷⁴ ibn Zī-yezen yemīn bi'llāh idüp eyitdi. Sözümdede yalan yokdur. 'Arabiyye

275 Vaḳtā ki 'Abdu'l-muṭṭalib bu sözi işitdi. Secde eyledi. Melik ibn Yezen eyitdi. Ey 'Abdu'l-muṭṭalib başuñ ḳaldur saña devlet ü sa'ādet Ḥaḳ cānibinden iriṣdi. Göñlüñ ārām bulsun ve Melik İbn-i²⁷⁶ Zī-yezen'e eyitdi. Bu didüklerümden sende veyā ḳavmüñde hīḳ yaḳında²⁷⁷ ṭoḡmuş oḡlan var mıdur.

²⁶⁶ Aña ümmēt olanlar istifāde-i dūnyā ve āḫiret itseler gerek.: -İ, -S.

²⁶⁷ olup: olsa gerek ve T.

²⁶⁸ zamānına irürsem anuñ: -İ, -S.

²⁶⁹ iden: idenler T.

²⁷⁰ dūṣmenleri: dūṣmānları İ, S.

²⁷¹ anlardan: -M, -İ, -S.

²⁷² ki: -İ, -S.

²⁷³ Ṭoḡru: Ṭoḡrı İ.

²⁷⁴ Seyf: -T.

²⁷⁵ "Muhakkak sen onu yalansız bulursun."

²⁷⁶ İbn-i: -İ.

²⁷⁷ yaḳında: -İ, -S.

Eyitdüm vardır. Vehb nām kızından bir oğlan çoğdı. Adı Muhammed'dür. Babası ve anası²⁷⁸ fevt olmuşlardır. Anuñ 'ammusu Ebū Tālib ile mühimmātın ben görürem. Melik İbn-i Yezen eyitdi. Saña söyledüğüm sözler cümleten şahīhdür. Olmaya ki bu haberi kimseye diyesin. Qavm-i Yehūd'dan pinhān idesin ki anlar gāyetde düşmenlerdür.²⁷⁹ İhyā-yı dīn-i pāk olduğın istemezler ve anlaruñ üzerine kâhır olup dā'imā mansūr u muzaffer olsa gerek ve bu sözi kendü yoldaşlaruña²⁸⁰ dahı dimeyesün ki anlar dahı riyāset-i aḥkām için anuñ katline kaşd itseler gerek ve anlaruñ evlādı dahı anlar itmedüğün itseler gerek ve inşā'llāhu Te'ālā ecel-i mev'ūd ol [M19b] zamāna dāhil olursa iklīm-i Yeşrib'e varup Muhammed'i görmek murādum olmuşdur. Ve inşā'llāhu Te'ālā anı dārü'l-mülk itsem gerek. [İ, S 19b] Kemer-i mu'āveneti muḥkem kuşanmışuz ve māl-i medfūn aña [T20a] ve aña ümmet olanlara zāhir olsa²⁸¹ gerek ve tā'ife-yi 'Arab andan bī'at idüp aḥkāmına münkād olsalar gerek. Ve ben bu sözi hemān saña dirüm.²⁸² Zīrā sende şadākat vardır. Ğayrı kimseye dimezem.²⁸³ Ba'de 'Abdu'l-muḥtalib kavminüñ her birine onar cāriye ve onar oğlan ve ikişer kaftān ve yüz deve ve biş rıtl altun ve on rıtl gümüş ve bir ḥokka 'anber bahşış virdi ve 'Abdu'l-muḥtalib'e on anlara virdüğü kadar virdi ve eyitdi. Ümīd idesüz ki gelecek yıl bir dahı gelesüz. Ve mervīdür ki hemān ol yılda Melik Seyf-i Zī-yezen vefāt itdi ve ehl-i Kureyş 'Abdu'l-muḥtalib'e Melik Seyf İbn-i Zī-yezen bunca māl iḥsān eyledüğine ḥased eylediler. 'Abdu'l-

²⁷⁸ ve anası: -T.

²⁷⁹ düşmenlerdür: düşmānlardur İ, S.

²⁸⁰ yoldaşlaruña: yoldaşlarıña İ.

²⁸¹ olsa: olsalar T.

²⁸² dirüm: dirin T.

²⁸³ dimedüm: dimezem İ, S.

muṭṭalib daḥı anlara²⁸⁴ Zī-yezen ḥaberin dimedi ve eyitdi. Baña anuñ ri'āyeti şerīf olduḡum iın idi. *Mu'cize* Bir gün Reslu'llāh oġlancuġlar ile²⁸⁵ oynar idi. Benī Müzdelic kavminden bir Őaġş Reslu'llāh'uñ yanına geldi ve iŐr-i aġdāmına nazar idüp ḥaylıce iḥtiyā□ eyledi. Bir gün yine ol ıarafa varup 'Abdu'l-muṭṭalib'ñ kucaġında gördi. Ol Őaġş eyitdi. Bu oġlancuġ kimndr. Eyitdi benümdür. Ol Őaġş eyitdi. Bu oġlancuġı muḥāfazat [M20a] üzre gözle ki bunda āŐar-ı 'alāmet-i nübüvvet vardur ve hı bir kimsede görmedük-ki anuñ ıademi beñzeye. Meger bir ıademe ki maġām-ı İbrāhim'dedür.²⁸⁶ *Mu'cize* [İ, S 20a] HiŐām bin 'ĀŐ eydür. Emīrü'l-mü'minīn Eb Bekr rağia'llāhu 'anh ḥilāfeti zamānında bir ıa ādemler ile Őāḥib-i Rm Herġıl nām melike beni ili gönderdi. Tā ki anları [T20b] İslām'a da'vet idem. Ben-daḥı vardum Cebele-yi Ğassānī dirler melik Herġıl'e tābi' bir bege buluşdum. Baña eyitdi. Cevābuñ nedür baña²⁸⁷ ḥaber vir melikmze bildrelm. Eyitdüm. Evvelā seni dīn-i İslām'a da'vet iderin ve bu libās-ı siyāhı senden²⁸⁸ ıġaram dirm. Ğazaba gelüp eyitdi. Yemīn itdüm-ki 'Arab ṭā'ifesini diyār-ı Őām'dan ıġarmayınca bu libāsı egnmden ıġarmayam. Ben daḥı aña didüm İnŐā'llāhu Te'ālā sen kavm-i 'Arab'ı Őām'dan ıġaramazsın. Ammā ol ṭā'ife seni memleketñden²⁸⁹ ıġarurlar ve iġlīm-i Rm'ı alurlar. Zīrā bizüm peyġambermz bize ḥaber virmişdür. Eyitdi siz ol kavm deglsz. Ol kavm anlardur ki gündüz oru ttup giceyle yirler. Eyitdüm ol kavm bize dirler. Āḥır tehevri ıodı. Mlāyemet ile söyledi ve bizüm keyfiyyet-i mezhebmzi Şordı. Ben-daḥı 'alā vech't-taşŞıl ḥaber virdüm. Yzinñ rengi siyāh

²⁸⁴ anlara: -İ, -S.

²⁸⁵ oġlancuġlar ile: oġlancuġlar-ıla İ, S.

²⁸⁶ Meger bir ıademe ki maġām-ı İbrāhim'dedür.: İllā ıadem maġām-ı İbrāhim'e T.

²⁸⁷ baña: -M, -T, -S.

²⁸⁸ senden: -T.

²⁸⁹ memleketñden: memleketden İ.

oldı ve saña âdem қоşalum melikümüz Herķīl iline iletsün didi. Vaķtā ki âdemler қоşup beni Herķīl nām melik şehrine qarīb iletdiler. Böyle bu²⁹⁰ müsellaḥ bu şehriñ içine girme didiler. Eyitdüm va'llāhü'l-'azīm taġyīr vaż' eylemezin ālāt-ı [M20b] ḥarbla ḥuzūr-ı Herķīl'e dek varuram. Āḥır melikleri olan [İ, S 20b] Herķīl'e 'arz eylediler. Rızā gösterdi müsellaḥ gelsünler diyü. Vaķtā ki şemşīrlerümüz ḥamā'il kılıp ḥuzūr-ı Herķīl'e varduķ. Hişām bin²⁹¹ 'Āş eydür. Fi'l-ḥāl "Lā İlähe İlla'llāh ve Allāhu ekber" didüm. Gördüm-ki Melik Herķīl [T21a] oturduġı maķām ḥurmā ağacı gibi deprenüp şalındı. Hemān-dem Herķīl ġazaba gelüp eyitdi. Benüm ḥuzūrumda ızhār-ı mezheb itmesün diyü baña âdem gönderdi. Ba'de beni yanına getürtdi. Gördüm giydüġi libās cümleten²⁹² kızıl ve olduġı maķāmuñ çār dīvārı ve ferşi kızıl aķmişe ile döşenmiş ve ol maḥalde bıtrīķler²⁹³ ve ruhbānlar²⁹⁴ yanına cem' olup otururlar. Ben-daḥı taḥıyyat itmedin vardum oturdum. Herķīl baña eyitdi. Kendü²⁹⁵ pādīşāhuñuza varduġuñuzda taḥıyyat itmez misiz. Eyitdüm²⁹⁶ ideriz. Eyitdi²⁹⁷ bize de ol taḥıyyatı idüñ meliküñize varduġuñuzda eyledüġüñüz gibi²⁹⁸ işidelüm söyleñ. Eyitdüm es-selāmu 'aleyk. Eyitdi meliküñuze varduġuñuzda böyle-mi idersiz. Eyitdüm belī.²⁹⁹ Eyitdi biribiriñüz arasında daḥı böyle-mi idersüz. Eyitdüm belī.

²⁹⁰ bu: -M, -T.

²⁹¹ bin: ibn İ.

²⁹² cümleten: cümle T.

²⁹³ bıtrīķler: bıtrīķleri T.

²⁹⁴ ruhbānlar: ruhbānları T.

²⁹⁵ Kendü: -M, -İ, -S.

²⁹⁶ eyitdüm: itdüm İ.

²⁹⁷ eyitdi: -İ.

²⁹⁸ idüñ meliküñize varduġuñuzda eyledüġüñüz gibi: -T.

²⁹⁹ Eyitdi meliküñuze varduġuñuzda böyle-mi idersiz. Eyitdüm belī: -M, -İ, -S.

Eyitdi yā bize niçün itmedüñ. Eyitdüm³⁰⁰ size itmek revā degüldür. Zīrā siz³⁰¹ ehl-i İslām degülsüz eyitdüm. Dağı bundan ulu taḥiyyātımız vardır “Lā İlähe İlla’llāh ve Allāhu ekber.” Gördüm yine³⁰² ol maḳām yine deprenmege başladı ve Melik Herḳıl’uñ cesedi oturduğı yerde cānibine şalındı ve baña şordı-ki bu kelimeyi her bār söyledüğüñüzde oturduğıñuz maḳām deprenür mi. Eyitdüm va’llāh biz bu kelimeyi [M, İ, S 21a] her bār zıkr iderüz fe-emmā oturduğıumuz maḳām deprenmez. Ben bu ‘alāmeti hemān ancak bunda gördüm. Eyitdi sizüñ ef’ālüñüz ḥīle ve şu’bededür. İ’tikādum budur ki bu fi’l sizde kār-ı ḳadīmdür. Eger sözümde kâzib isem memleketümün³⁰³ nişfi sizüñ [T21b] olsun. Zīrā bu vaż’ muḳteżā-yı ehl-i nübüvvet degüldür. Belki şüret-i ḥīledür. Ve ne ki isterdi cümleten şordı. Ben-dağı cevāb³⁰⁴ virdüm. Buyurdi bizüm için bir maḳām ta’yīn eylediler ve ziyāfetümüz tedārük olunup üç günden şonra kendü yanına getürtdi. Benden ābdest ve namāz aḥvālin şordı. Evvel şorduḳların yine³⁰⁵ tekrār şordı. Ḳavl-i evvel üzre cevābın virdüm. Ba’de bir ḥādimine eyitdi. Fülān şandūḳı³⁰⁶ getür. Vardı getürdi. Gördüm dört güşelerinden ḥurde ḥücreler çıkarup açdı. Bir ḥücreden siyāh ḥarīrle bir kıṭ’a çıkardı ve açdı. Bir ādem şüretinde sürḥ reng³⁰⁷ gözleri güzel büyük başlu ve boynı uzun bir şüret gösterdi ki hergiz anuñ gibi güzel şüret³⁰⁸ görmiş degüldüm. Yüzinde kıldan eşer yoḳ boynunda burma burma saçları var. Ḥaḳ Te’ālā celle ve ‘alā dünyāda andan

³⁰⁰ Eyitdüm: -İ, -S.

³⁰¹ siz: -T.

³⁰² yine: -İ, -S.

³⁰³ memleketümün: memleketün İ, S.

³⁰⁴ cevāb: cevābın T.

³⁰⁵ yine: -M, -T.

³⁰⁶ şandūḳı: şandūḳı İ.

³⁰⁷ reng: rengi İ, S.

³⁰⁸ gösterdi ki hergiz anuñ gibi güzel şüret: çıkardı İ, S.

güzel şüret peydâ itmiş degüldür. Baña eyitdi bunu bilür misin. Eyitdüm yok. Bu Âdem peygamberdür didi. Ba'de bir hücreden daḥı³⁰⁹ siyâh ḥarîr ile³¹⁰ bir kıt'a daḥı çıkardı. Anı-daḥı açdı. Gördüm bir aḳ yüzlü burma saçlu kızıl gözlü büyük başlu³¹¹ güzel yüzlü³¹² âdem şüretinde bir şüret çıkardı. Eyitdi bunu bilür misin. Eyitdüm yok. [İ, S 21b] Bu Nūḥ peygamberdür didi.³¹³ Ba'de bir hücre daḥı açdı. Bir pāre³¹⁴ siyâh ḥarîr ile³¹⁵ bir kıt'a daḥı çıkardı. [M21b] Açdı³¹⁶ gördüm gāyet beyāz yüzlü gözleri güzel³¹⁷ ve alnı aḳ ve yañaḳları aḳ³¹⁸ gūyā zindedür tebessüm ider âdem şüretinde. Eyitdi bunu bilür misin. Eyitdüm³¹⁹ yok. [T22a] Eyitdi bu İbrāhīm peygamberdür. Ba'de bir hücre daḥı açdı. Bir pāre siyâh ḥarîr ile bir kıt'a daḥı³²⁰ çıkardı. Âdem şüretinde beyāzü'l-vech gāyetde³²¹ maḥāsini gökçek vecāhetde bī-bedel olmuş. Eyitdi bunu bilür misin. Eyitdüm bilürin. Hemān ağlayı düşdüm. Mezkūr Herḳīl ayaḡ üzre ṭurup yine oturdı. Eyitdüm bu bizüm peygamberümüzdür. Eyitdi egerçi bu ḥücerātuñ āḥırıdır ammā isti'cāl eyledüm göreyin bilür misin. Gerçek dırsin bu sizüñ peygamberüñüzdür. Ba'de bir hücre daḥı açdı. Bir pāre siyâh ḥarîr ile³²² bir şüret gösterdi. Cüvān şeklinde gāyetde güzel yüzlü gözleri ḥüb. Eyitdi bunu bilür misin.

³⁰⁹ daḥı: -İ, -S.

³¹⁰ ḥarîr ile: ḥarîrle İ, S.

³¹¹ başlu: yüzlü İ, S.

³¹² güzel yüzlü: -İ, -S.

³¹³ didi: -M, -T.

³¹⁴ pāre: -İ, -S.

³¹⁵ ḥarîr ile: ḥarîrle İ, S.

³¹⁶ Açdı: -M, -İ, -S.

³¹⁷ güzel: -İ, -S.

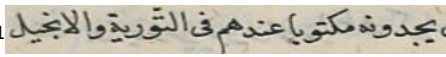
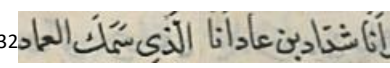
³¹⁸ aḳ: aḡ T.

³¹⁹ Eyitdüm: itdüm İ.

³²⁰ daḥı: -İ, -S.

³²¹ gāyetde: gāyet İ, S.

³²² ḥarîr ile: ḥarîrle İ, S.

Eyitdüm³²³ yok. Eyitdi bu 'İsā peygamberdür. Şalavātu'llāhi 'aleyhim ecma'īn. Melik Herķīl'e eyitdüm bu şuveri sen ķanda bulduñ. Eyitdi bu şüretleri Hāķ Te'ālā celle ve 'alā cennetden ķıķarup Ādem peygambere gönderdi. Ādem vefāt itdükden soñra anuñ ĥazīnesinde bulundu ve ba'de ol ĥazīneden İskender Zü'l-ķarney'n'e intikāl itdi ve andan Danyāl peygambere degdi. Ol daķı bu ĥarīr ķıķāyi' üzre taşvīr eyledi ve bu şüretleri-ki gördüñ Danyāl peygamberüñ taşvīrlidür. [İ, S 22a] Ba'de eyitdi. Va'llāhu'l-'azīm sizüñ dīniñüz ĥaķdur. İ'tikādum benüm dīn-i Muĥammed'e 'aleyhi's-selām olmuşdur. Hemān-dem baña cāyize buyurup ādemlerüme in'āmlar olındı³²⁴ ve baña ādemler [M22a] ķoşup memleketümüze gönderdi. Ben-daķı geldüm. Emīrū'l-mü'minīn Ebū Bekr ĥuzūrına irişdüm. Her ne-ki anda gördüm ve işitdüm [T22b] 'alā vechü't-taşīl taķrīr eyledüm. Ĥazret-i Ebū Bekr raķia'llāhu 'anh eyitdi. Ol³²⁵ fi'l ki taķdīru'llāhda muķadder olmuşdur. Ol³²⁶ elbetde olsa gerek ve eyitdi. Melik Herķīl'e Hāķ celle ve 'alā ĥayr müyesser itdiyse ĥayātında dīn-i³²⁷ İslām aña naşīb olur ve illā olmaz ve Resūlu'llāh şall'allāhu 'aleyhi ve sellem eyitdi³²⁸ ben peygamber olacaķum ehl-i Naşārā ve Yehūd kendü³²⁹ kitāblarında bulmuşlardır.³³⁰ Kālla'llāhu Te'ālā ³³¹ Mu'cize İskenderiyye şehrinde bir yazılı taş buldılar.³³² diyü

³²³ Eyitdüm: itdüm İ.

³²⁴ in'āmlar olındı: in'ām eyledi İ, S.

³²⁵ Ol: O S.

³²⁶ Ol: -M, -T.

³²⁷ dīn-i: -İ, -S.

³²⁸ eyitdi: -İ, -S.

³²⁹ kendü: -T.

³³⁰ bulmuşlardır: bulmuşlar idi T.

³³¹ 7/Arâf/157. "Yanlarındaki Tevrât ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye uyanlar."

³³² "Ben Şedda b. Ād'ım ben ki İmad'ın balıķıyım."

rivāyetdür ki³³³ Şeddād bin³³⁴ ‘Ād tevārīḥ-i kütübde yazmışdur³³⁵ ki bir deryāda ben bir ḥazīne ḳodum. Anı kimse bulmasa gerek illā ümmet-i Muḥammed. *Mu‘cize* Ka‘be’l-aḥbār raḥmehu rivāyet ider. Baña pederüm kitāb-ı Tevrāt’ı ta‘līm itmiş idi.³³⁶ Bi’t-tamām oḳıdum.³³⁷ Vaḳtā ki pederüm sefer-i ticārete gitdi anda vefāt eyledi ḥānemüzde bir küçük şanduk-ı muḳaffel ḳomış idi. Ol şandukı açdum. İçinde bir kitāb buldum.³³⁸ Anda yazılmış ki āḥır zamānda bir peygamber zāhir olsa gerek. Evḳāt-ı ḥamsede ellerin ve ayakların yuyup ‘ibādet³³⁹ [İ, S 22b] itse gerek ve boynunda gīsūları olup bilinde izārı olsa gerek. Mevlūdı Mekketu’llāh olup andan Medīne’ye hicret istse gerek ve anuñ ümmeti ḥamd-gūyān olup tekbīr idiciler olsa gerek. Lā-büdd Ḥaḳ Te‘ālā celle ve ‘alā anlaruñ ḳıyāmet güninde yüzlerin ve ellerin ve ayakların ābdest şuyından ağ ve beyāz [M22b] itse gerek. *Mu‘cize* Muḫrif bin Mālik eydür. Vaḳtā ki ḫilāfet Emīrū’l-mü’minīn [T23a] ‘Ömer’e raḥmehu³⁴⁰ vāḳı’ oldı. Feth-i mālīk-i a’dā müyesser olup gāzīler ittifāḳ³⁴¹ bir kilīsāda bir şanduk içinde bir kitāb buldılar. Anlardan anı ben şatun aldum. Bir gün bu kitābı Na‘īm adlı bir Naşrāniye gösterdüm. Açup göricek eyitdi. Bu kitābı baña şat. Ben³⁴² eyitdüm şatmazın. Çok ibrām eyledi. Āḥır aña bağışladum. Ba’de Mu‘āviye ḫilāfeti zamānında Beytū’l-muḳaddes’de mezkūr Na‘īm’e buluşdum. Eyitdüm daḫı Naşrānī

³³³ ki: -T.

³³⁴ bin: ibn T.

³³⁵ yazdurmuş: yazmışdur İ.

³³⁶ itmiş idi: itmişdi İ, S.

³³⁷ oḳıdum: oḳıdum dir T.

³³⁸ buldum: -İ.

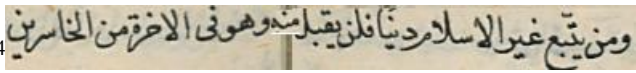
³³⁹ ‘ibādet: S’de kelime mükerrerdır.

³⁴⁰ raḥmehu: raḳia’llāhu ‘anh İ, raḳia’llāhu S.

³⁴¹ ittifāḳ: -T.

³⁴² Ben: -M, -İ, -S.

misin. Eyitdi Ḥanīfī oldum. Anuñla bilece³⁴³ Şām'a gitdük. Saña virdügüm kitābı nice eyledüñ didüm. Eyitdi Şām'da sākin olan Ka'bü'l-aḥbār'a bağışladum. Meger bu kitābı Ka'bü'l-aḥbār Yahūdīlere gösterüp oğutdurdı. Anlar daḥı incinüp kitābı yire urdılar. Mezkūr Na'īm eydür ol dem ben anda ḥāzır idüm. Yirden ḳaldurdum ve eyitdüm. Bu kitāb ḥaḳdur. Āḥırına dek oḳuñ. İçinde bu āyeti buldılar ki

³⁴⁴ Ol gün [İ, S 23a] kırık iki³⁴⁵ nefer ādem İslām'a gelüp Mu'āviye'den in'ām u iḥsān aldılar. *Mu'cize* Ka'bü'l-aḥbār eydür. Buḥtü'n-Naşarīnī İsrā'il'i ḳatlı itdükden-şoñra bir ḳorḫulu³⁴⁶ düş gördi. Ammā ne³⁴⁷ gördüğün unutdı. Yanında olan kāhīnlerin ve sāḫīrlerin cem' idüp³⁴⁸ ol düşüñ bilmesin murād idindi. Üç güne dek bunlara mehl virüp eger iz'ān idemezseñüz cümleñüzi ḳatlı iderin didi. Bu söz ḥalāyık içre şāyi' olup Danyāl peygamberüñ ma'lūmı olur. [M23a] Hemān-dem Buḥtü'n-Naşr ādemlerinden birine eyitdi. Varuñ begüñüze eydüñ ol vāḳı'anuñ [T23b] ta'bīrin benden ḡayrı kimse idemez. Fi'l-ḥāl bu ḥaberi Buḥtü'n-Naşr'a ulaşdırdılar. Hemān-dem Buḥtü'n-Naşr Danyāl peygamberi yanına getürdi ve vāḳı'anuñ ta'bīrin şordı. Ammā rivāyet iderler ki her kim Buḥtü'n-Naşr'uñ öñine gelse ol aña secde iderdi. Danyāl peygamber itmedi.³⁴⁹ Buḥtü'n-Naşr ḡazaba gelüp Danyāl peygamber aña³⁵⁰ eyitdi. Ḥaḳ Te'ālā celle ve 'alā baña düş

³⁴³ bilece: bile İ, S.

³⁴⁴ 3/Āl-i İmrān/ 85. "Kim İslām'dan başka bir din ararsa, bilsin ki kendisinden (böyle bir din) asla kabul edilmeyecek ve o, ahirette ziyan edenlerden olacaktır."

³⁴⁵ iki: -İ.

³⁴⁶ ḳorḫulu: ḳorḳulu İ, S.

³⁴⁷ ne: -İ, -S.

³⁴⁸ idüp: olup İ.

³⁴⁹ itmedi: ammā aña secde eylemedi İ, S.

³⁵⁰ peygamber aña: -M, -T.

ta'bīri 'ilmin öğretti³⁵¹ bildürdi. Eger saña secde eylesem ol 'ilm benden giderdi. Ben saña³⁵² anuñ-çün³⁵³ secde eylemedüm. Senüñ mühimmātuñ hāşıl olsun diyü. Buhtü'n-Naşr'a bu söz hoş geldi eyitdi. Şimdiye dek senüñ gibi toğru söyler ādem görmedüm. Allāh Te'ālā celle ve 'alā korqusın bilürsin. Yine Buhtü'n-Naşr eyitdi. Benüm vāqı'amı bilür misin. Danyāl eyitdi bilürin. Buhtü'n-Naşr'a eyitdi sen bir büyük şanem gördüñ. Qaddi altundan [İ, S 23b] ve miyāni gümüşden ve başı tuçdan ve sākaları demürden³⁵⁴ ve qademleri sıfālden bu vaz'lu şanemi sen³⁵⁵ gördüğüñde³⁵⁶ qahqaha ile güldüñ. Fi'l-ħāl gökden bir taş indi geldi ol şanemüñ başına doğındı.³⁵⁷ Zīr ü zeber eyleyüp tārūmār oldu. Yine fi'l-ħāl altun ve gümüş vesā'ir eczā bir yire cem' olup şöyle muħkem ālūde oldu-ki³⁵⁸ ins ü cinn bir yire cem' olsalar biri birinden tefrīk itmeyelerdi. Nā-geh-ān bir yıl geldi. Ol-dem anı biri birinden ayırıp perākende eyledi ve ol gökden inen taş şol-qadar ziyāde büyük idi ki cevānib-ı ğarb u şarqı ihāta eyledi ve Danyāl peygamber [M23b] eyitdi. Bu vāqı'anuñ ta'bīri budur³⁵⁹ ki ol şanemdeki altun senüñ qavmüñdür ve gümüş [T24a] senüñ ođlanlarıñdur ve tuç ehl-i Rūm'dur ve āhen ehl-i Fāris'dür. Ve sıfāl iki 'avretdür ki Rūm u Fāris beglügin itmişlerdür. Ve ol büyük taş ki gökden gelüp ol³⁶⁰ şanemüñ başını şikest eyledi āħır zamānda bir peygamber zāhir olsa gerek. Haq Te'ālā celle ve 'alā edyān-ı

³⁵¹ öğretti: -M, -T.

³⁵² Ben saña: -M, -T.

³⁵³ anuñ-çün: anuñ-ıçun S.

³⁵⁴ demürden: temürden İ.

³⁵⁵ sen: -T.

³⁵⁶ gördüğüñde: gördükde İ, S.

³⁵⁷ doğındı: toğındı İ, S.

³⁵⁸ oldu-ki: oldu ki İ, S.

³⁵⁹ budur: oldur İ, S.

³⁶⁰ ol:-İ, -S.

muhtelifeyi bātil itse gerek ve ol peygamberüñ dīni cümle dünyāyı ıtısa gerek. *Mu‘cize* Ebū Hüreyre rahmehu eydür. Vaqtā ki kavm-i Benī İsrā‘il Buhtü’n-Naşr ğalebesinden eṭrāf-ı ‘āleme perākende oldılar idi. Bir cemā‘at Harūn oğlanlarından kitāblarında na‘t-ı Resūlu’llāh’ı bulup oqıdılar³⁶¹ ve bildiler ki ‘Arab ṭā’ifesinden aḳreb zamānda³⁶² bir peygamber zāhir olsa gerek ki anlaruñ memleketleri içinde ḥurmā ağacı [İ, S 24a] çoğ olup ol peygamberüñ süknāsı Yeşrib diyārı olsa gerek ve zıkr olan ṭā’ife-yi evlād-ı Hārūn āḥır maḳām-ı Yeşrib’e varup sākin oldılar ve recā idindiler ki Muḥammed ‘aleyhi’s-selām’uñ mevlūdı ile müşerref olalar ve aña mutāba‘at idüp ehl-i İmāndan olalar. ‘Ömr vefā itmeyüp ḥālet-i vefāta varduklarında oğlanlarına vaşıyyet eylediler ki siz daḥı mutāba‘at idüp Resūlu’llāh’ı³⁶³ şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem³⁶⁴ sevicilerden olasız. Rivāyetdür ki ba‘zı ferzendān-ı Benī İsrā‘il zamān-ı³⁶⁵ Resūlu’llāh’a irişdiler. Ammā İmāna gelmediler. *Mu‘cize* Ka‘b bin Lü‘ey bin Ğālibī rivāyet iderler Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem daḥı dünyāya gelmeden biş-yüz altmış³⁶⁶ yıldan [M24a] öñürdi Resūlu’llāh’uñ medḥin oḳurdı ve ehl-i Tevrīt ve İncİL’den işitmiş [T24b] idi ki kilīsālaruñ kitāblarından ızḥār itmişlerdi ve ol medḥ budur: *Şi‘r*

367

Mu‘cize İbn-i ‘Adevī Rabī‘a ki adı Muḥammed’dür aña eyitdiler. Zamān-ı

³⁶¹ oqıdılar: oḳudılar İ.

³⁶² zamānda: ezmānda T.

³⁶³ Resūlu’llāh’ı: Resūlu’llāh M, İ.

³⁶⁴ şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem: -M.

³⁶⁵ zamān-ı: zamānında İ, S.

³⁶⁶ altmış: -İ, -S.

³⁶⁷ “Gaflet üzerine nebi Muhammed geldi
Ve dosdoğru haberler verdi.”

Cähiliyyet’de babañ senüñ aduñı neden Muḥammed ḳodı. Eyitdi babamdan ṣordum eyitdi dört kiři idük Şām seferin eyledük. Menāzilde bir kilīsā öñinde ḳonduk. Bir rāhib yanımuza gelüp ṣordı ‘Arab ḳavmi misüz. Eyitdük belī. Yaḳın zamānda eyitdi siz ṭā’ifeden³⁶⁸ bir peygamber meb’üş olsa gerek. İsti’cāl üzre oluñ varup anuñ yüzün göresiz ve andan fā’ideler idüp maḳşūd-ı her dü-cihānı taḣşīl idesüz ve³⁶⁹ ol ḣātımü’n-nebiyyīn [İ, S 24b] olsa gerek. Eyitdüm anuñ adı nedür. Eyitdi Muhammed. Vaḳtā ki evlerimüze geldük. Anañ ḣāmıle idi. Seni ṭogurdı ve³⁷⁰ aduñı Muḥammed ḳodum. *Mu’cize* İbn-i ‘Abbās raḣia’llāhu ‘anh³⁷¹ eydür. Saṭıḣ Ğassānī kāhin ki mezkürdur evlād-ı ādemden anuñ mişli ‘ilm-i kehānetde gelmiş degüldür. Ve anuñ bedeninde kemükleri ve ṭarları yoğ-ıdı. Meger başında ve iki ellerinde var-ıdı. Ağzındaki dilinden ğayrı ḣareket itmezdi. Aña ḣurmā ağacından ve yapraḳlarından bir taḣt yapıdılar ve anuñ cismin ḣurmā yapraḳları ile³⁷² başdan ayağa ṣarup aña libās itmişlerdi. Ve anı ol taḣt üzre ḳoyup her ḳanda ki da’vet itseler iletürlerdi. [M24b] Vaḳtā ki [T25a] anı ziyāret içün Ka’betu’llāh’a ilettiler. Ehl-i Ḵureyş’den dört kimesne anı görmege vardılar ve aña hediye ilettiler. Ammā hediyelerin ṣaḳladılar göstermediler. Ve ehl-i Ḵureyş olduḳların daḣı bildürmediler ve kendülerin ğayrı ḳabīleden iş’ār itdürdiler. Hemān-dem mezkür kāhin eyitdi. Sizler ehl-i Ḵureyş degül-misüz ve baña getürdüğüñüz armağanı niçün ṣaḳladuñuz. Fi’l-ḣāl armağanı teslīm idüp ehl-i Ḵureyş olduḳların³⁷³ ızḣār eylediler ve bunlar aña zamān-ı ātiyyeden su’āl eylediler. Ol-daḣı ṭarīḳ-i cıfrden āḣır zamānda ne olacaḳların

³⁶⁸ Yaḳın zamānda eyitdi siz ṭā’ifeden: Eyitdi yaḳın siz ṭā’ifeden İ, S.

³⁶⁹ ve: -İ, -S.

³⁷⁰ ve: -M, -T.

³⁷¹ raḣia’llāhu ‘anh: raḣmehu T.

³⁷² yapraḳları ile: yapraḳlarıyla İ, S.

³⁷³ olduḳların: idüklerin İ, S.

bunlara³⁷⁴ taqrîr eyledi ve âhır-ı kelâm bu oldu-ki Ka'betu'llâh'da³⁷⁵ bunlara bir oğlancuk mevlüd olsa gerek. 'Abd-i Menâf karnından ehl-i nübüvvet olup ne İslâm şer'îsi olsa gerek ve aşnâmı nigûsâr idüp Hâk Te'âlâ celle ve 'alâ'nuñ vaḥdâniyyetin bildürse gerek ve anuñ tâ devr-i kıyâmete dek [İ, S 25a] hulefâsı olup istiḥkâm-ı dîn-i Hâk zuhûra getürse gerek ve esâmî-i hulefâyı birin birin taqrîr idüp beyân eyledi ve eyitdi. Ol tafşîl kitâb-ı mebsûḫda mestûrdur. *Mu'cize* Yemen beglerinden biri bir qorḫulu³⁷⁶ düş gördi. Uyḫusından³⁷⁷ uyanup ziyâde ḫavf eyledi. Hızmetinde olan kâhinlerin ve müneccimlerin³⁷⁸ getürdüp³⁷⁹ anlardan düşünûñ ta'bîrin bilmek murâd idindi. Eyitdiler ey bizüm melikümüz vâkı'ânı söyle ta'bîr idelüm. Eyitdi ben düşümi dimeden isterin ki siz bilüp diyesüz tâ ki benüm ḫâtırum tesellî ola. Eyitdiler bu kâr bizüm şan'atumuz degüldür. Bu su'âle Saṭîḫ [T25b] Ğassânî ve Şıḫ nâm cevâb virür. Fi'l-ḫâl anları getürmege âdem gönderdiler. [M25a] Vaktâ ki gelüp mülâkât oldu mezbûr melikûñ vâkı'asın tafşîl üzre Saṭîḫ beyân eyledi ve³⁸⁰ eyitdi. Sen şunu gördüñ ki bir nesne yanmış kül olmuş ve anı³⁸¹ âdemler gelüp yidiler ve qarañulıḫdan bir yüzük çıkarduñ. Bunuñ ta'bîri oldur ki ehl-i Qureyş senüñ memleketüñi elüñden gelüp alalar. Altmış yâ³⁸² yitmiş günden-şoñra ve ol melik eyitdi. Melik Seyf Zî-Yezen ilin alurlar yoḫsa benüm ilüm alıamazlar.³⁸³ Saṭîḫ eyitdi. Ol memleketinde

³⁷⁴ ne olacaḫların bunlara: ne olacaḫların M, olacaḫların T.

³⁷⁵ Ka'betu'llâh'da: Ka'betu'llâh'dan T.

³⁷⁶ qorḫulu: qorḫulu İ.

³⁷⁷ uyḫusından: -M.

³⁷⁸ kâhinlerin ve müneccimlerin: kâhinlerden ve müneccimlerden İ, S.

³⁷⁹ getürdüp: birin qomayup cümlesin ḫuzûrına getürdüp İ, S.

³⁸⁰ ve: -T.

³⁸¹ anı: andan T.

³⁸² yâ: -İ, -S.

³⁸³ alıamazlar: alamazlar İ.

muqarrerdür yâ beni memleketümden çıkararak kimdür. Eyitdi Yesrib ilinden âhır zamân peygamberi zâhir olup ol çıkarsa gerek. Eyitdi ol ne tã'ifedendür. Eyitdi gâlib İbn Lü'eyy oğlanlarındandır ve anuñ hilâfeti dünyâ tũrduđınca³⁸⁴ [İ, S 25b] olsa gerek. Eyitdi 'âkıbet dünyâ âhır olsa gerek mi. Sařih eyitdi belî olur. Rũz-ı maşşer olup âmel-i nĩk ü bed anda görilüp elbetde bu emr muqarrerdür olsa gerek. Hemân-dem Sařih kâhini yirinden qaldırup maqâmına iletdiler ve Şıķ nâm kâhini dağı getürdiler. Her ne ki Sařih söylediyse ol-dağı tafşil ile söyledi. Bĩ-tereddũd ol melik ehl-i beytin hemân-dem cânib-i 'Irak'a gönderdi ve anları Melik-i Fâris'e sipâriş eyledi ve Nu'mân bin³⁸⁵ Münzir anuñ evlâdıındandır. *Mu'cize* 'Abdu'l-muştalib eydür bir gün hücremde istirâhat itmege yatmış uyumuş idüm. Bir qorhulu³⁸⁶ düş gördüm. Hemân-dem Qureyş kâhinlerinũñ birinũñ yanına vardum. [T26a] Gözini açup beni gördükde eyitdi. Ey seyyid-i ehl-i Qureyş muteğayyirũ'l-aşvâl olmuşsın. Eyitdüm bir vâkı'a gördüm. [M25b] Gũyâ göbegümden bir ağaç bitdi ve başı göklere yitişdi³⁸⁷ ve budaqları maşrıķa ve mağribe irişdi³⁸⁸ ve ol ağaçdan bir nũr peydâ oldu ki güneşden ve aydan müzeyyâ (?) idi. Yitmiş derece işbu güneşden büyük idi ve ehl-i 'Arab ve 'Acem aña secde iderlerdi. Ve ekşer evķâtdede dağı büyük olmaķda idi. Ammâ gâh gizlü ve gâh rüşen olurdu. Ve ehl-i Qureyş anuñ budaqların kesmek isterlerdi. Ammâ³⁸⁹ iktidârları olmayup girũ dönerlerdi ve bir güzel yigit gördüm. Ol³⁹⁰ kesmek isteyenlerũñ arķaların döger ve gözlerin urup³⁹¹ çıkarur. Ben-dağı

³⁸⁴ tũrduđınca: urduķça İ.

³⁸⁵ bin: ibn İ.

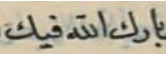
³⁸⁶ qorhulu: qorķulu İ.

³⁸⁷ yitişdi: irişdi İ, S.

³⁸⁸ irişdi: irdi İ, S.

³⁸⁹ Ammâ: -M, -T.

³⁹⁰ Ol: O T.

diledüm ki ol yigit itdügi gibi idem. [İ, S 26a] Hâtırundan geçdi ki anuñ itdügi kifâyetdür. Hemân-dem uyanudüşdüm. Gördüm zıkr olan kâhinüñ lehçesi muteğayyir olmuş ve eyitdi. Ey ‘Abdu’l-muṭṭalib senüñ oğluñ oğlu olsa gerek ve ehl-i nübüvvet olup şarkdan ğarba dek memâlike hüküm itse gerek. İcrâ-yı şer’-i şerîf idüp emr ü nehy ‘ilminde olsa gerek ve ol vaḫt oğlum Ebū Ṭâlib benüm yanumda idi. Eyitdi ³⁹² ol oğlancuḫ oğluñ ‘Abdu’llâh’dan olsa gerek vaḫtâ ki Resûlu’llâh ‘aleyhi’s-selâm dünyâya gelüp kelimât ider oldı. Bu menâkıbı aña takrîr eyledüm. Resûlu’llâh ‘aleyhi’s-selâm eyitdi. Ey ‘Abdu’l-muṭṭalib vâḫı’añda gördüğün şecer Ebū’l-Kâsım’dur benüm vücudumdur ve aña eyitdi. Niçün İmâna gelmezsün. Eyitdi düşmenlerümden [T26b] korḫarın anuñ-çun³⁹³ gelmezsin. *Mu’cize* Vaḫtâ ki ‘Abdu’l-muṭṭalib Yemen tarafına gitti. Yahūdîlerün ‘ulemâsından biri bunu görüp yanına geldi. Eyitdi ḫanḫı ḫavmdensin. Eyitdi Ḫureyş’den. Yâ ḫanḫı [M26a] ḫabîledensün. Eyitdi Benî Hâşim’den. Eyitdi eger icâzet virürseñ a’zâñdaki iki elüñi ve burnuñı³⁹⁴ göreyin. ‘Abdu’l-muṭṭalib açup gösterdi. Eyitdi sende beglük nişânların ve nübüvvet âşârın gördüm ammâ sende ser-encâm olmaz. Meger ṭâ’ife-yi Benî Zühre’den ‘avretlüge³⁹⁵ kız nikâḫ idesün. Ol şahş eyitdi. Ey ‘Abdu’l-muṭṭalib tezevvüc itdün-mi. Eyitdi yoḫ. Eyitdi imdi isti’câl üzre var Benî Zühre’den kız al. Vaḫtâ ki ‘Abdu’l-muṭṭalib Ka’betu’llâh’a geldi [İ, S 26b] ṭâ’ife-yi Benî Zühre’den Âhiye kızım kendüye nikâḫ itdürdi. *Mu’cize* Hârice bin ‘Abdu’llâh eydür. Ka’b bin Mâlik kendü babasından rivâyet ider. Birḫaç rüzgâr-dîde pîrler ile Ka’betu’llâh’a

³⁹¹ urup: oyup T.

³⁹² “Allah bereket versin.”

³⁹³ anuñ-çun: anuñ-ıçun S.

³⁹⁴ ve burnuñı: - M, -İ, -S.

³⁹⁵ ‘avretlüge: ‘avretlüga M, T, S.

varduk. Bir t acir Yah ud i bize yoldaş oldu. İttifak ol Yah ud i ‘Abdu’l-mu t alib’i g rdi. Eyitdi biz kit ablarumuzda bulduk-ki anda herg z tebd l   ta ayy r yokdur sen n nesl nden bir o lancu k olsa gerek. Anu n kavmi bize h akim olup bizi kavm-i ‘ d gibi ma h r itse gerek. *Mu’cize* ‘Abdu’ll h bin ‘Abdu’l-mu t alib m tevellid oldu i ta k k oluca k yitmiş kişi Yah ud ilerden ‘ahdleş p eyitdiler. Mekketu’ll h’a varalum ‘Abdu’ll h’ı  ld rel m. Bunlar bu s zde m ttefik olup³⁹⁶ Ka’be’ye vardılar. G nd z pinh n olup giceyle  atlı itmege  aşd eylediler. Amm  ‘Abdu’ll h her b r³⁹⁷ şik ra  ıkaradı anı [T27a] anda hel k idel m diy  ted r k eylediler. İttifak Vehb bin ‘Abd-i Men f bu ted r kden haberd r³⁹⁸ olup hem n-dem cem’iyyet-i ‘Arab id p ol Yah ud ileri şayd-gehde bulma  mur d idindiler. Bir şab h g rdiler [M26b] g k y zinden yir y zine bir g r h t ’ife n z l eyledi. Ebn -yı  deme be zemezler idi. Ol yitmiş nefer Yah ud ileri bi’t-tam m hel k eylediler  un Vehb bin ‘Abd-i Men f bu ‘al meti g rdi. Fi’l-h l ma  amına gel p ehl-i beytini ‘Abdu’l-mu t alib evine g nderdi ve eyitdi kend  o lu n ‘Abdu’ll h’a ben m kızum tezv c olma  i un ted r k idesin. [ , S 27a] Va t  ki bu haber ‘Abdu’l-mu t alib’e irişdi.  ab l id p eyitdi ben m o lum Va’ll h ’l-‘a  im a a m n sibd r. Fi’l-h l ‘a d-ı nik h eylediler. *Mu’cize* ‘Abdu’l-mu t alib  ld kde Res lu’ll h şalla’ll hu ‘aleyhi ve sellem yidi yaşında idi. Eb  T lib’e virdiler. Eb  T lib Mu ammed’i g ayetde severdi. Va t  ki Eb  T lib o lancu kları ile yimek yirdi  oymazdı amm  Res lu’ll h ile yid kde c mlesi  oyardı. T  amdan da ı artardı. Res lu’ll h şalla’ll hu ‘aleyh yid gi  ana dan yiyenler  oyarlardı.  ana da da ı yimek  alurdı. Mu ammed’ n ‘amm si

³⁹⁶ olup: - .

³⁹⁷ b r: g h  , S.

³⁹⁸ haberd r: haber M,  , S.

Ebū Ṭālib eydürdi ey Muḥammed senüñ bunda gelmegüñ mübārek ḳademinüñ te'şīridür.³⁹⁹ *Mu'cize* Resūlu'llāh vaḳtā ki on iki yaşında oldı. Ebū Ṭālib ticāret-i mühimm için Şām seferin eyledi. Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve selem 'ammīsiniñ müfāraḳatı müşkil oldı. Ba'd zamān bir gün 'ammīsine eyitdi sen gidersen benüm ḳod babam ve anam yoḳdur [T27b] bunda beni kime ışmarlarsın. Bu söz Ebū Ṭālib'e te'şīr eyledi. Eyitdi Va'llāhü'l-'azīm min ba'd sefer-i ticāret vāḳı' olduğda seni daḳı bilece alup gideyin. Ebū Ṭālib'ün oğulları reşk idüp [M27a] eyitdiler daḳı küçük oğlandır sefer zaḫmetine taḫammül degüldür olmaya ki alup gidesin. Bir gün Ebū Ṭālib gördi Resūlu'llāh ağlar. Eyitdi niçün ağlarsın. Resūlu'llāh tınmadı. Eyitdi yoḳsa benden ayrıldıḳuña mı ağlarsın. 'Ammīsi⁴⁰⁰ and içdi ki min ba'd sefer-i ticāret vāḳı' olduğda seni bilece alup gideyin. Vaḳtā ki Ebū Ṭālib'e sefer muḳarrer oldı. Muḥammed'i alup bile gitdi. Şām'a ḳarīb bir mevzi'de ḳondılar ki aña Başra dirlerdi. Anda bir kilīsā var-ıdı.⁴⁰¹ Anuñ rāhibiniñ adına Baḫīrā dirlerdi. A'lem-i Naşārā idi ve ehl-i ḳāfile her bār ki buluşmaḳa giderlerdi. Ol degmesine iltifāt itmezdi. Vaḳtā ki Resūlu'llāh 'ammīsi Ebū Ṭālib ile ol deyre ḳarīb bir ağaç dibinde ḳondılar. Rāhib-i mezbūr Resūlu'llāh'ı görüp [İ, S 27b] gözinüñ nazārın aña eyledi ve gördi Muḥammed'ün bir bulut üzerinde⁴⁰² sāye-bān olup ṭurur. Her ṭarafa ki gitse bulut daḳı bile gider. Ta'accüb idüp eyitdi. Anda olan ruhbāna ṭa'am ḫazır ideler. Vaḳtā ki yimek müheyyā oldı. Baḫīrā Rāhib Ebū Ṭālib'i ehl-i ḳāfile ile da'vet eyledi. Anlar daḳı da'vet icābetdür diyü vardılar. Ammā Resūlu'llāh varmadı. Baḫīrā ehl-i ḳāfileye daḳı gelmedük ādemüñüz ḳaldı-mı didi. Ḫāriş bin 'Abdu'l-muṭṭalib bu

³⁹⁹ Bu mucize İ ve S nüshalarında eksiktir.

⁴⁰⁰ 'Ammīsi: -M, -İ, -S.

⁴⁰¹ var-ıdı: var idi İ.

⁴⁰² bir bulut üzerinde: üzerinde bir bulut İ, S.

sözi işidüp eyitdi. Lāt u ‘Uzzā haqqı-y-çun hemān Muḥammed bin ‘Abdu’llāh [T28a] kaldı. Aña ta‘ām gönderelüm. Vaqtā ki mezbūr rāhib Muḥammed adın işitdi anı anda getürmege murād idindi. Hemān-dem Hāriş ve Baḥīrā nām rāhib yirlerinden kalkup Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem anda getürdiler. Baḥīrā eydür [M27b] gördüm bir aq⁴⁰³ bulut bile revān oldı. Oturduğı yirde başı üzre tırdı. Baḥīrā nām aña ta‘zīm idüp kendü yanına oturtdı ve kitāblarında oqudukları tafşīli anuñ cebhesinde vesā’ir a‘zāsında muṭābık buldı. Ba‘de’ı-ı ta‘ām Baḥīrā Resūlu’llāh’a tenhāca eyitdi. Bizüm Lāt u ‘Uzzā’dan haber şorsam cevāb virir misin. Resūlu’llāh eyitdi benüm yanumda andan mebgūz bir şey’ yoqdur ve eyitdi uyhuyla bīdārluqdan⁴⁰⁴ su’āl itsem cevāb virür misin. Resūlu’llāh eyitdi belī. Muḥaşşal-ı kelām her ne su’āl itdiyse su’āline⁴⁰⁵ muvāfiq cevāb virdi. Buḥeyrā [İ, S 28a] rāhib istihsān idüp ve ehl-i semevātı daḥı şordı. Aña daḥı kelām-ı müvecceh ḥāzır idüp cevāb virdi ve Baḥīrā diledi-ki Resūlu’llāh’uñ mübārek arqasında olan mühr-i nübüvveti göre. Resūlu’llāh göstermemek istedi. Ebū Ṭālib eyitdi. Ey oğul aç görsün. Āḥır Resūlu’llāh daḥı açup gösterdi. Baḥīrā göricek ağladı eyitdi. Bu oğlancuq ile⁴⁰⁶ senüñ münāsebetüñ nedür. Ebū Ṭālib eyitdi oğlumdur. Baḥīrā eyitdi oğluñ degüldür. Eyitdi bunuñ⁴⁰⁷ babası ölmüşdür. Hemān-dem Ebū Ṭālib eyitdi. Benüm qarındaşum oğlıdur eyitdi rāst söyledüñ.⁴⁰⁸ Ve⁴⁰⁹ Ebū Ṭālib’e Baḥīrā eyitdi Muḥammed’uñ gözlerinüñ kızılluğı

⁴⁰³ aq: aq T.

⁴⁰⁴ bīdārluqdan: bīdārlıqdan M.

⁴⁰⁵ su’āline: -T.

⁴⁰⁶ oğlancuq ile: oğlancuqla İ, S.

⁴⁰⁷ bunuñ: -T.

⁴⁰⁸ rāst söyledüñ: rāst itdüñ ve toğrı söyledüñ İ, S.

⁴⁰⁹ Ve: -M; Ba‘de İ, S.

gāhī⁴¹⁰ gider mi. [T28b] Ebū Ṭālib eyitdi yok. Ba'de⁴¹¹ eyitdi. Ey Ebū Ṭālib birāder-zādeñ peygamber olsa gerek. Hemān isti'cāl üzre ol Ka'betu'llāh'da olan süknāna var ve⁴¹² Yehūd tā'ifesinden bu oğlanuđı ğāyetde şaklayasın ki bunuñ [M28a] helākine kaçd itse gerek ve 'İsā peygamber 'aleyhi's-selām kitāb-ı İncīl'de āhır zamānda Muḥammed adlu peygamber olsa gerek gördüm didi. Vaqtā ki Ebū Ṭālib Resūlu'llāh ile Ka'betu'llāh'da maḳām-ı mu'ayyene geldiler. Ayruḳ Resūlu'llāh ile⁴¹³ Ebū Ṭālib sefer-i ticāret itmedi. *Mu'cize* Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem Ḥadīce tezvīcinden öñürdi yigirmi biş yaşına varduđda Meyrese nām şahş ile⁴¹⁴ Buşra seferin itmişdi. Menāzilde bir ağaç dibine varup ḳondılar. Meger⁴¹⁵ Naşūra⁴¹⁶ rāhib dirler bir rāhib var-ıdı. [İ, S 28b] Anuñ kenīsesine ḳonduđları yir yakın idi. Mezkūr rāhib Meysere nām şahşı bulup yanına getürtdi ve eyitdi bu ağaç gölgesinde ḳonan kimdür. Eyitdi eşrāf-ı Ḳureys'den bir şerīfdür ve Benī Hāşim'ün ođlanlarından biridür. Eyitdi bu 'aceb dengdür ki bu ağaç dibinde peygamberden ğayrı kimesne⁴¹⁷ nüzül eylemez. Eyitdi bunuñ gözlerinüñ ḥumreti dā'im midür. Eyitdüm belī. Eyitdi ben yemīn iderin-ki bu āhır zamān peygamberidür ve ḥātemü'l-enbiyādur ve eyitdi kāşkī bunuñ nübüvveti zamānına yitişeydüm İslām milletine ḳarışaydum. *Mu'cize* Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem sefer-i ticāret idüp Şām'a vardı. Bir şahşla bey' ü şirā ḥuşuşında muḥālefet vāḳı' oldı. Mezkūr şahş

⁴¹⁰ kızılıluğı gāhī: gāhī kızılıluğı İ, S.

⁴¹¹ Ba'de: Andan-şoñra İ, S.

⁴¹² ve: -T.

⁴¹³ Resūlu'llāh ile: Resūlu'llāh'la İ, S.

⁴¹⁴ şahş ile: şahşla İ, S.

⁴¹⁵ Meger: -M, -İ, -S.

⁴¹⁶ Naşūra: Nemestor T, M, İ, S.

⁴¹⁷ kimesne: kimse M.

eyitdi [T29a] eger sözünde gerçek iseñ Lât u 'Uzzâ'ya yemîn eyle. Resûlu'llâh eyitdi ben Lât u 'Uzzâ'ya and içmezin ve ol şanemden baña ziyâde düşmen olmaz. Ol şahş eyitdi söz senüñdür ve şordı-ki sen ehl-i haremnden-misin. Eyitdüm belî. Āhır Resûlu'llâh'ın⁴¹⁸ refîkı Meysere ile [M28b] hâlvet-hâneye varup eyitdi va'llâh senüñ yoldaşuñ peygamber olsa gerek. Āhır Meysere bu şahşuñ kelimâtından Resûlu'llâh'a ihtirâm ve ikrâmı ziyâde idüp hıżmetinde zamân-ı firāvân oldı. *Mu'cize* Resûlu'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem sefer-i ticârete Meysere ile gidüp Ebû Bekr rağia'llâh⁴¹⁹ ve Ebû Cehl bile idiler. Vaqtâ ki Ka'betu'llâh'a üç-günlük yol kaldı. Ebû Bekr Meysere'ye eyitdi Muḥammed'i Ḥadîce'ye [İ, S 29a] müjde içün ve beşâret kodum kârbân eylesün diyü gönder. Ebû Cehl işidüp eyitdi daḡı küçük oğlandır nâ-gâh yol yañıla bir ġayrısın gönder. Meysere eyitdi egerçi yaşda küçükdür ammâ 'ağlda büyükdür. Fi'l-hâl Muḥammed'i gönderdi. Yolca giderken deve üzre uyudı. Yoldan çıkup beyâbâna gitdi. Ḥaḡ Sübhânehu ve Te'âlâ Cebrâ'îl'i gönderdi ve ol devenüñ yuları şapın tutup toġrı yola çıkardı ve üç günlük yolu bir günde aldı. Varup Ḥadîce'ye beşâret ḡaberin virüp andan kâġıd alup yine kâfileye revâne⁴²⁰ oldı. Cebrâ'îl 'aleyhi's-selâm öñince pîş-rev idi. Ammâ Resûlu'llâh görmez idi.⁴²¹ Kavlehu Te'âlâ⁴²² ووجدك ضالاً فهدى ol günde yine kârvâna irişdi. Ebû Cehl [T29b] Muḥammed'i görüp şâd oldı. Meysere'ye Ebû Cehl eyitdi. Ey Meysere⁴²³

⁴¹⁸ Resûlu'llâh'ın: Resûlu'llâh T.

⁴¹⁹ rağia'llâh: raḡmehu T.

⁴²⁰ revâne: revân İ, S.

⁴²¹ görmez idi: görmezdi İ.

⁴²² 93/Duhâ/7, "Seni şaşırılmış bulup yola iletmedi mi?"

⁴²³ Ey Meysere: -İ, -S.

benüm sözüüm işitmedüñ ben⁴²⁴ saña dimedüm-mi ki Muḥammed yolu bilmez. Ebū Bekr ile⁴²⁵ Meysere ğam-ġīn oldılar. Resūlu'llāh ehl-i kārbāna varup Ḥadīce'nüñ mektübını virdi. Hemān-dem Meysere Ebū Cehl'e eyitdi sen ğalaṭ eyledüñ ammā Muḥammed yol yāñılmadı. Ebū Cehl şermende olup eyitdi ben bu nāmeye i'timād itmezin [M29a] üç günlük yolu bir günde alup varup geldi. Bu söze inanmazın zīrā muḥāl-i 'aḳldur. Āḥır kendü ādemın Ḥadīce'ye gönderdi ve ḥaberüñ şıḥḥatin aldı hemān kendüye utandığı ḳaldı. *Mu'cize* Resūlu'llāh'ın me'b'asın tārīḥ-i hicretdeñ anı beyān ider. 'Abdu'llāh bin Selām eydür. [İ, S 29b] Ben Resūlu'llāh'dan işitdüm. Baña Cebrā'īl nüzül-i vaḥy itdükde ġāḥī Ka'be'den ṭaşra çıḳup gezerdüm. Her ṭaşdan āvāz gelürdi ki “es-selāmü 'aleyk yā Resūlu'llāh.” Ammā kimse görmezdüm ve kitāb-ı Buḥārā'da mezkūrdur. İbtidā-yı nübüvvetde Resūlu'llāh gördü-ki⁴²⁶ vāḳı'alar cümlesi şubḥ-ı rüşen gibi zāhirdür. Ba'de dost ḥalvetin iḳtizā eyledükde niçe giceler Ḥirā Ṭağındaki mağārada 'ibādete meşġül idi. Vaḳtā ki Ḥadīce yanına gelse zād-ı ġār tedārük idüp anda iletürdi. Ramazān ayını Ḥirā ġārında şavmla geçürürdi. Bir gice ḥarīr cāme-yi⁴²⁷ dībā ile başı burılı bir şahş gelüp Resūlu'llāh'a eyitdi “Oḳı”. Peyġamber eyitdi⁴²⁸ ben oḳumaḳ bilmezsin. Başından ol müzehheb dībāyı muraḳḳa'ı çıkarup benüm başuma geçürdi. Baña şol deñlü sürür ḥāşıl [T30a] oldu-ki ben kendümden geçdüm. Ba'de ol muraḳḳa'ı girü başumdan aldı ve eyitdi yā Muḥammed oḳı. Yine⁴²⁹ eyitdüm oḳımaḳ bilmezüm. Tekrār ibrām eyledi ve eyitdi

⁴²⁴ ben: -T.

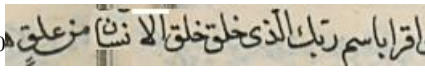
⁴²⁵ Ebū Bekr ile: Ebū Bekr'le İ, S.

⁴²⁶ gördü-ki: gördi ki İ.

⁴²⁷ cāme-yi: -T.

⁴²⁸ Peyġamber eyitdi: -T.

⁴²⁹ Yine: -T.

430 Hemān ben-daḥī oқıdum⁴³¹ ve her ne ki kırā'at eyledi anı ḥıfz eyledüm ve eyitdüm beni mecnūn idüp eş'ār öğretme zīrā cünūn ve şı'r benüm mebgūzumdur. Ol vaқt ḥayretümden istedüm-ki kendümi ol yüce tağdan⁴³² aşağıya atam. [M29b] Hemān-dem cānib-i āsumāndan bir āvāz işitdüm ki ey Muḥammed sen Resūl-i Ḥudā'sın ve ben Cebrā'īl'üm. Fi'l-ḥāl taraf-ı āsumāna nazar eyledüm Cebrā'īl'i ādem şüretinde [İ, S 30a] gördüm ve iki ayağın ufқ-ı āsumāna başup çağurur ki ey Muḥammed sen Resūl-i Ḥudā'sın ve ben Cebrā'īl'üm. Baña tağ⁴³³ başından atlamağa māni' oldı ve aḥşam namāzına dek gök tarafına nazar eyledüm. Şüret-i Cebrā'īl'i gördüm ve Ḥadīce benüm aḥvālüme muttali' olup bir kaç kişiler gönderdi ki gelüp göreler. Vaқtā ki anlar geldiler Cebrā'īl 'aleyhi's-selām nazarumdan ğā'ib⁴³⁴ oldı. Hemān-dem Ḥadīce yanına vardum. Deḥşet-zede⁴³⁵ olup endāmuma lerze düşmiş idi.⁴³⁶ Ḥadīce'nüñ dizinde bir miқdār yatup ser-güzeştümi aña takrīr eyledüm ve fi'l-ḥāl eyitdüm қorқarın-ki kāhinlerden olam. Ḥadīce eyitdi ḥāşā Ḥazret-i Ḥaқ Sübhānehu ve Te'ālā saña ḥayr müyesser eyler sen peygamber olursın⁴³⁷ senüñ ümmetüñ olsa gerek. Ḥadīce vardı Varқа bin Nevfel yanına ki Ḥadīce'nüñ 'ammīsi oğlı idi ve Kütüb-i Sālife'nüñ қārīsiydi. Resūlu'llāh'ın ser-güzeştin aña⁴³⁸ takrīr eyledi. Varқа bin Nevfel eyitdi ol Allāh [T30b] ḥaққı-y-çun-ki benüm rūḥum anuñ қabza-yı қudretindedür. Eger Muḥammed bu sözde şādıқ ise

⁴³⁰ 96/Alak/ 1, "Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı alaktan yarattı."

⁴³¹ oқıdum: oқudum M, T.

⁴³² tağdan: dağdan İ.

⁴³³ tağ: dağ İ.

⁴³⁴ ğā'ib: eksük İ.

⁴³⁵ Deḥşet-zede: Deḥşet ziyāde İ, S.

⁴³⁶ düşmüş idi: düşmüşdi İ, S.

⁴³⁷ olursın: olursuñ İ.

⁴³⁸ aña:-M, -T.

şahîh peygamberdür ve Mūsā peygambere şalla'llāhu 'aleyhi ve selleme geldiği şuḥuf buña daḥı gelse gerek. Ba'de Varḫa bin Nevfel Resūlu'llāh'ı şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ṭavāf-ı Ka'be'de gördi. Eyitdi ey oḡul baña daḥı sergüzeştüñi beyān eyle. Fi'l-ḥāl Resūlu'llāh taḫrīr eyledi. Varḫa bin Nevfel yemīn bi'llāh eyledi ki elbette⁴³⁹ saña aḥkām-ı İllāhī irişüp Ḥaḫ Te'ālā celle ve 'alā tarafından [M30a] āyāt-ı kerīme nāzil [İ, S 30b] olsa gerek nitekim Mūsā peygambere geldi ve sen peygamber-i ümmet olup ḫavmüñden dürlü dürlü elemeler çekseñ gerek ve sen vaṭanuñdan çıḫup Medīne'ye varsañ gerek. Ammā senüñ tevfiḫ u nuşretde olan ṭāyifeñ saña yārluḫ⁴⁴⁰ idüp iḫyā-yı dīn-i İslām itmege çalıssalar gerek ve eger benüm 'ömrüm daḥı vefā-dārluḫ⁴⁴¹ ide cān u baş u māl ü menāl yoluñda terk idüp senüñ muḫtezāñ üzre ölseñ gerek. Ba'de Resūlu'llāh'uñ mübārek alnın öpüp ṭem'inān-ı ḫāṭır ile Ḥadīce yanına gönderdi. *Mu'cize*⁴⁴² 'Abdu'llāh ibn Mes'ūd eydür. Bir gün Resūlu'llāh ile maḫām-ı Şafā'ya geldük. Anda müşrikler cem' olmuş idi.⁴⁴³ Ebū Cehl daḥı anda idi ve anlaruñ ortasında bir büyük mücevher şanem ṭururdu. Ol müşrikler aña ṭaparlardı. Resūlu'llāh ol müşrikler ortasına gelüp eyitdi ey ma'şer-i Ḳureyş “Lā İllāhe İlla'llāh Muḫammed Resūlu'llāh” diñüz. Ol vaḫt anda Velīd İbn⁴⁴⁴ Muḡīre ve Ebū Cehl ḫāzır idi. Eyitdiler Muḫammed'i şimdi [T31a] ḫacīl idelüm. Müşriklerden Velīd ol şanemi omuzına alup Resūlu'llāh öñine geldi ve eyitdi ey Muḫammed sen dirsın-ki benüm ilāhum⁴⁴⁵

⁴³⁹ elbette: elbetde İ.

⁴⁴⁰ yārluḫ: yārlıḫ T.

⁴⁴¹ vefā-dārluḫ: vefā-dārlıḫ T.

⁴⁴² Mu'cize: Menḫabe M.

⁴⁴³ olmuş idi: olmuş-ıdı S.

⁴⁴⁴ İbn: bin T.

⁴⁴⁵ ilāhum: ilāhım İ.

boynum tamarından baña yakındur. İşte⁴⁴⁶ bizüm Tañrımız bizüm⁴⁴⁷ boynumuz üzre turur. Yā sizüñ Tañrıñuz kãdadur biz⁴⁴⁸ dañı görelüm diyüp⁴⁴⁹ ba'de Velīd ol şanemi aşığa koyup cümle müşrik añña secde eylediler ve eyitdiler ey bizüm Tañrımız bize meded-gīr ol. İşbu Muḥammed'üñ katli için mu'āvenet eyle. Nā-geh ol [İ, S 31a] şanemüñ derünından mezemmet-i Resūlu'llāh ve Ehl-i Beyt için āvāz geldi [M30b] ve bir niçe ebyāt-ı kabīḥ işidildi. Hemān-dem Resūlu'llāh sükūt idüp kalkup yolına gitdi. İbn-i Mes'ūd eydür yā⁴⁵⁰ Resūlu'llāh benüm cānum saña fedā olsun sen işitdün-mi⁴⁵¹ ol şanem kabīḥ lafz söyledügin⁴⁵². Resūlu'llāh eyitdi belī yā İbn-i Mes'ūd ol şeytāndur ki derün-ı aşnāma girür ve katl-i enbiyā için merdümānı taḥrīk ider ve enbiyā ta'nına dil uzadur. Vaktā ki şeytān 'aleyhi'l-la'ne aşnāmuñ içine girüp zebān-ı ta'n u la'n eylese ol şanemüñ helāk olması qarīb olur. İbn-i Mes'ūd eydür ol ḥarāretten vardum Resūlu'llāh ile üç gice bile oldum. Nā-gāh bir şahş çıka geldi es-selāmu 'aleyk yā Muḥammed didi. Ammā ben anı görmedüm. Ancak āvāzın işitdüm. Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem eyitdi ehl-i āsumān-mısın.⁴⁵³ Eyitdi yok cinnīlerdenim eyitdi mühimmüñ nedür. Cinn eyitdi ben gā'ib idüm baña ḥaber virdiler ki Şafā'daki şanem saña ta'n dilin uzadup nā-pesendīde kelimāt itmiş ben anuñ helākine geldüm ve eyitdi yā Resūlu'llāh yarın maḳām-ı Şafā'ya gel müşriklere telkīn-i ĩmān eyle. Ola ki bir dañı şanemleri⁴⁵⁴ zebān-

⁴⁴⁶ İşte: İşde İ.

⁴⁴⁷ bizüm: -M.

⁴⁴⁸ biz: -T.

⁴⁴⁹ diyüp: -M, -T.

⁴⁵⁰ yā: -İ.

⁴⁵¹ işitdün-mi: işiddün-mi İ.

⁴⁵² söyledügin: söyledüğünü İ, S.

⁴⁵³ āsumān-mısın: semādan-mısın İ, S.

⁴⁵⁴ bir dañı şanemleri: şanemleri bir dañı İ, S.

dırāzluḳ⁴⁵⁵ ide fi'l-ḥāl anı helāk itdürdeyin. [T31b] Resūlu'llāh eyitdi aduñ nedür. Eyitdi Semḥac. Resūlu'llāh eyitdi ben saña bundan yegrek ad vireyin. Şimdiden⁴⁵⁶ soñra aduñ 'Abdu'llāh olsun. Ba'de varup [İ, S 31b] gitdi. İbn-i Mes'ūd eydür şabāḥa göñlüm şol-ḳadar müştāk oldı-ki ol gicenüñ uzunı deñlü bir gice görmedüm. Vaḳtā ki şubḥ-ı şādık zahir oldı Resūlu'llāh ile Şafā'ya varduḳ gördük-ki müşrikler cümleten⁴⁵⁷ anda otururlar. Resūlu'llāh anlaruñ cem'iyetine varup eyitdi yā ehl-i Ḳureyş ḳavlehu Lā İlähe İllallāh. Hemān-dem ma'şer-i Ḳureyş yirlerinden ḳalḳup [M31a] şanemlerinüñ öñine varup secde eylediler ve tazarru' eylediler ki Resūlu'llāh'ı yine mezemmet eyleye. Nā-gāḥ şanemüñ derünından bir āvāz geldi-ki

Beyt

458 شئت ان اعبدا لله وابن الهيرل ان انا قتلت ذم العجز مسعل بشقه بيتنا مطرا

Çün müşrikler bu sözi şanemlerinden⁴⁵⁹ işitdiler eyitdiler min ba'd biz bu şaneme tapmazuz ve bu kelimāt Muḥammed'üñ siḥridür. Düñki gün mezemmet eyledi şimdi medḥ ider. Fi'l-ḥāl şanemlerin yire urup pāre pāre eylediler ve Resūlu'llāh üzerine yürüyüp⁴⁶⁰ mübārek alınıcı mecrūḥ idüp ḳan aḳıtdılar. Nā-gāḥ bir pīr-i aḥmaḳ eline teber alup geldi-ki Resūlu'llāh'uñ başına urmaḡa el ḳaldurduḳda fi'l-ḥāl eli ḳurıyup havāda ḳaldı. Resūlu'llāh'a zarar vāḳı' olmadı ve bu 'alāmetden ol gün üç-yüz nefer müşrikünden ĩmāna geldiler. *Mu'cize* Muḡire bin Şu'be'ye raḡmetu'llāhu 'aleyh

⁴⁵⁵ zebān-dırāzluḳ: zebān-dırāzlık T.

⁴⁵⁶ Şimdiden: Şimden İ, S.

⁴⁵⁷ cümleten: cümle İ, S.

⁴⁵⁸ "Ben Abdullah ve ibnü'l-Heyarâ'yım dedi

Ben şu yaşlı kadımı çılgınca katlettim

O ki tertemiz peygamberimize küfretti."

⁴⁵⁹ bu sözi şanemlerinden: şanemlerinden bu sözi İ, S.

⁴⁶⁰ yürüyüp: yürüyüp T.

eydür Resūlu'llāh'a nübüvvet virildükde ol tārīhde ba'zı tüccār ile İskenderiyye [İ, S 32a] tarafına varduk. Anda bir kilīsāda bir rāhib gördüm dermānsuz hasteleri aña götürüp du'ā ile şihhat müyesser ider.⁴⁶¹ Varup maqāmlarına [T32a] giderler ben dağı anuñ yanına vardum. Şordum-ki 'acebā şimden girü hīç peygamber zāhir olur mı. Eyitdi hātīmü'l-enbiyā olur ki aña Muḥammed dirler ve 'İsā peygamber 'aleyhi's-selām zamānıyla anuñ zamānı qarībdür. Bil-ki ḥāliyā meb'ūş olmışdur ve anuñ ne bülend ola qaddi⁴⁶² ve ne kūteh ve rüyı gendüm-gün olup gözleri aḥmer ola ve boynında burma burma saçlar ola şemşiri ḥamā'il ide ve a'dādan⁴⁶³ anuñ öñine gelenlerden ḥavf itmeyüp kendü nefsi ile [M31b] mübāşeret-i kıtāl ide ve aşḥābı yolına cānlar fedā ideler ve Ka'betu'llāh'dan Medīne'ye hicret idüp İbrāhīm peygamber 'aleyhi's-selām dīnine mutāba'at itse gerek ve Muğire rahmehu eyitdi sābıkā olan enbiyā kendü ümmetleri için mu'āvin olmuşlardı. Muḥammed 'aleyhi's-selām kāffe-yi enāma olmuşdur ve rüy-ı zemīn anuñ ümmetinüñ mesācidi olup secde-gāh idinseler gerek ve şu bulmadukları vaqtin teyemmüm ile namāz kılsalar gerek ve Muğire eydür andan-şoñra İskenderiyye'de ba'zı rāhiblerden Resūlu'llāh'ın evşaf u şifātından ḥaber şorşam⁴⁶⁴ cümlesinüñ⁴⁶⁵ sözi⁴⁶⁶ biri birine muḥābık söylediler ve ben dağı ol⁴⁶⁷ kelimāti göñlümde tutup vaqtā ki Medīne'ye vardum. Resūlu'llāh'a taqrīr eyledüm. Hoş geldi ve eyitdi aşḥāba dağı bu aḥvālden [İ, S 32b] ḥaber vir ben-dağı niçe cem'iyet-i aşḥāb içinde işitdügüm ḥaberleri didüm. *Mu'cize* Emīrū'l-mü'minīn

⁴⁶¹ ider: iderdi T.

⁴⁶² ne bülend ola qaddi: qaddi ne bülend ola İ, S.

⁴⁶³ a'dādan: a'dā İ, S.

⁴⁶⁴ şorşam: şordum M, T.

⁴⁶⁵ cümlesinüñ: cümlesi T.

⁴⁶⁶ sözi: sözlerin T.

⁴⁶⁷ ol: o İ, S.

‘Ömer eydür. Ebū Cehl ve Şeybe nām müşrikler ile ittifaḳ bir yirde vāḳı’ olduk nā-geh Ebū Cehl ayaḡ üzre ṭurup eyitdi ma’şer-i Ḳureyş Muḥammed sizūñ şanemlerūñüz⁴⁶⁸ olan Tañrıñuza söger [T32b] ve sizi süfehādan ve bülehādandur diyü nisbet ider ve eydür babalarıñuz ve evlāduñuz dūzaḥda ḥızān-ı nā-pāk gibi ḳarār itmişlerdür. İmdi⁴⁶⁹ her kim Muḥammed’i ḳatlı ide yüz ‘aded ḳızıl tavlı ve yüz ḳara tavlıdan⁴⁷⁰ deve aña vireyin ve biñ vaḳıyye gümüş teslīm ideyin diyicek hemān-dem⁴⁷¹ Emīrū’l-mū’minīn ‘Ömer eydür hemān⁴⁷² ayaḡ üzre ṭurdum ve eyitdüm ey Ebū’l-ḥükm ‘acebā söyledüḡūñ⁴⁷³ söz şaḥīḥ midür. Eyitdi iḳrārüm benüm ‘ācildür ācil degüldür. Fi’l-ḥāl Lāt u ‘Uzzā’ya yemīn eyledi ki [M32a] bu iḳrārı-ki⁴⁷⁴ ben iderin. Hemān-dem Ebū Cehl elüme yapışup ḥāne-yi Ka’betu’llāh’a iletdi ve Hübel ki aşnām-ı buḷlānuñ ulusıdur anı güvāḥ idindi ve sözümde kāzib degülem her ne⁴⁷⁵ ki didüm vireyin zīrā ‘ādet-i ḳadīmleri bu idi-ki şanem-i Hübel meşvereti ile⁴⁷⁶ muḥarebeye veyā nikāḥ itmelü olsalar şanemlerine mürāca’at iderlerdi ve⁴⁷⁷ Emīrū’l-mū’minīn ‘Ömer eydür şemşīrūmi ḥamā’il eyledüm ve Muḥammed’i bulmaḡa revāne oldum. Nā-gāḥ bir maḳāma vardum ki anda bir buzaḡu boḡazladılar. Bir miḳdār anda taḥammül eyledüm işitdüm ol buzaḡunuñ içinden bir āvāz gelür ki yā ‘Ömer fetḥ-i

⁴⁶⁸ şanemlerūñüz: şanemleriñüz İ.

⁴⁶⁹ İmdi: -M, -T.

⁴⁷⁰ tavlıdan: tavlı T.

⁴⁷¹ diyicek hemān-dem: -M, -T.

⁴⁷² hemān: hemān-dem T; -İ, -S.

⁴⁷³ söyledüḡūñ: söyledigüñ İ.

⁴⁷⁴ ki: -M, -T.

⁴⁷⁵ her ne: kelimeler mükerrerdir S.

⁴⁷⁶ meşvereti ile: meşveretiyle İ, S.

⁴⁷⁷ ve: -T.

fırüz için-mi gidersin. [İ, S 33a] Bir āvāz daḥı geldi ki⁴⁷⁸ zebān-ı faṣīḥ ile Allāh birdür ve Muḥammed Resūl-i Ḥudā'dur. Bu kelām 'alāmetinden kendüme bir i'tikād geldi ki Muḥammed da'vā-yı dīn itdügi ṣaḥīḥdür. Ba'de bir maḳāma daḥı vardum anda bir kenīsede⁴⁷⁹ bir ṣanemüñ derūnından bir āvāz-ı hātif işitdüm ki ol āvāz budur. Der Beyān-ı Midḫat-ı Resūlu'llāh Şalla'llāhu 'Aleyhi ve Sellem⁴⁸⁰

ترك القماد وكان يهيد وحده | بعد الصلوة على النبي محمد

[T33a]

ان الذي ورث النبوة والهدى | بعد ابن مريم قريش مهتدى
سيقول من عبد القماد ومثله | ليت القماد ومثله لم يهد
فاصبر باعصم فانك امرؤ | يا نيك عز غير نبي عبد
لا تجلن فانك ناصر دينه | حقا يقينا باللسان وباليد

481

Nesr⁴⁸²

[M32b] Ba'de muḫaḳḳaḳ bildüm-ki bu kelimāt benüm içündür. Hemān-dem kız

⁴⁷⁸ ki: -T.

⁴⁷⁹ kenīsede: kenīsāda İ, S.

⁴⁸⁰ Der Beyān-ı Midḫat-ı Resūlu'llāh Şalla'llāhu 'Aleyhi ve Sellem: Medḫ-i Resūl İ, S.

⁴⁸¹ “Terk ettiḡi dostu kendisine söz verdi

Muḥammed'e salat ve selamdan sonra

Muhakkak ki ona nebilik ve hidayet tevarüs etti

Meryemin oḡlundan sonra Kureyş'e hidayet verdi

Arkadaşının kölesi ve onun benzeri diyecekler

Keşke arkadaşı ve onun benzeri köle olmasaydı

Ey Hafs sabret sen onun emrisin

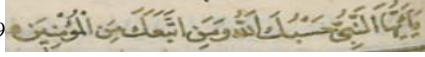
Nebi dışında sana izzet gelecek

Hiç acele etme kesinlikle sen dinine ısrar et

Hakkı yakın ile, dil ile ve el ile ısrar et.”

⁴⁸² Nesr: -İ, -S.

karındaşum evine geldüm. Cenāb-i İbn-i Muğīre ve Sa'īd ibn Zeyd rahmehū anda idiler. Vaqtā ki beni gördiler arķamda şemşīrüm⁴⁸³ ħamā'il olmış ħavf eylediler. Eytdüm qorķmañ. Mezbūr Cenāb eyitdi ey 'Ömer saña beşāret olsun İslām'a gel. Fi'l-ħāl ben-daħı şū taleb eyledüm ve ābdest aldum. Resūlu'llāh'dan su'al eyledüm ķandadur didüm.⁴⁸⁴ Eyitdiler Erķām ibn⁴⁸⁵ el-Erķam'uñ evindedür. Anda vardum. Ħamza beni gördi şemşīr ile⁴⁸⁶ taşra çıķdı āvāz virdi. Ben-daħı aña āvāz eyledüm. Hemān-dem Resūlu'llāh daħı taşra çıķdı. Beni göricek eyitdi senüñ ħaķķuña benüm du'am müstecāb oldı. Ey 'Ömer gel saña ĩmān [İ, S 33b] 'arz ideyin. Hemān-dem eytdüm “eşhedü en lā-ilāhe illa'llāh ve inneke Resūlu'llāh” Ħāzret-i Resül şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem aşĥāb ile mesrūr şādān olup ol gün kırķ nefer kimesne ĩmāna gelüp Müslümān⁴⁸⁷ oldılar ve bu āyet-i kerīme⁴⁸⁸ ol gün nāzil oldı.

489 Emīrū'l-mü'minīn 'Ömer eydür. [T33b]

Resūlu'llāh'a eytdüm şimden girü bizüm üzerimüze müşrikler gelür ġālib olmazlar.⁴⁹⁰ Emīrū'l-mü'minīn 'Ömer rahmetu'llāh eydür. Resūlu'llāh ile⁴⁹¹ maķām-ı Şafā'ya vardum tekbīr eyledüm. Müşrikler ziyāde ħavf eylediler. Resūlu'llāh Ka'betu'llāh'ı varup tavāf eyledi. Allāh Te'alā celle ve 'alā 'ināyeti ile a'dā üzerine ġālib olduķ. *Mu'cize* Süfyān bin Hendelī eydür. İttifāķ kārவān ile⁴⁹² sefer-i Şām

⁴⁸³ şemşīrüm: şemşīr T.

⁴⁸⁴ ķandadur didüm: -T.

⁴⁸⁵ ibn: bin İ, S.

⁴⁸⁶ şemşīr ile: şemşīr-ile S.

⁴⁸⁷ Müslümān: Müslümānlar M.

⁴⁸⁸ kerīme: -M, -T.

⁴⁸⁹ 8/Enfāl/64, “Ey Peygamber! Sana ve sana uyan müminlere Allah yeter.”

⁴⁹⁰ olmazlar: olmaz İ, S.

⁴⁹¹ Resūlu'llāh ile: Resūlu'llāh-ıla M, S.

⁴⁹² kārவān ile: kārவānla S.

eyledüm. Vaqt-ı şubhda menzile varup bir miqdār istirāhat itmek için anda ārām olındı. Nā-gāh gördüm-ki bir atlu taraf-ı āsumāndan çağırup eydür. Ey istirāhat itmek isteyenler vaqt-ı h̄`āb degüldür. Ahmed ızhār-ı [M33a] dīn-i İslām eyledi tā'ife-yi cin maṭrūd u merdūd oldılar. Bu āvāzeden ziyāde ḥavf eyledüm. Mā-hazā yoldaşlarum gāzā bahādırları eyitdiler. Vaqtā ki maḳāma geldüm işitdüm-ki Ka'betu'llāh'da ihtilāf vāḳı' oldı. 'Abdu'l-muṭṭalib evlādından bir peygamber meb'ūs oldı. Adı Ahmed. *Mu'cize* Kıssa-yı Ebū Cehl ittifaḳ bir şahş iḳlīm-i Bābil'den Ka'betu'llāh'a geldi ve devesin Ebū Cehl'e şatdı ve Ebū Cehl deve bahāsın aña virmeyüp te'hīr itdürdi. Bir gün mezbūr Bābilī Şafā'da meclis-i Ḳureyş'e [İ, S 34a] gelüp eyitdi. Bu diyāra gelmiş gārībüm. Ebū Cehl devam şatun aldı aḳçesin virmez. Benüm ḥaḳḳum andan alıvirüñ. Resūlu'llāh ol maḥall anda ḥāzır idi. Ehl-i Ḳureyş Resūlu'llāh'ı gösterdiler bu senüñ ḥaḳḳuñı alıvirür didiler. Ol Bābilī eydür vardum⁴⁹³ Resūlu'llāh öñine kışşayı taḳrīr eyledüm. Resūlu'llāh eyitdi gel varalum senüñ ḥaḳḳuñ alıvireyin. Ehl-i Ḳureyş iki şahşı bizüm ardumuzca gönderdiler varuñ⁴⁹⁴ görüñ diyü. Vaqtā ki Resūlu'llāh [T34a] Ebū Cehl ḳapısına vardı ḳapuyı urdı. Ebū Cehl eyitdi kimsün. Eyitdi İbn-i 'Abdu'llāh fi'l-ḥāl Ebū Cehl taşra geldi. Yüzi müteḡayyir olmuş ve a'zāsına lerze düşmiş. Resūlu'llāh eyitdi bu kişinüñ ḥaḳḳını vir. Eyitdi vireyin. Resūlu'llāh eyitdi tā virmeyince gitmezsin. Hemān-dem Ebū Cehl evine girüp ol kişinüñ aḳçesin getürdi bī-ḳuşūr⁴⁹⁵ teslīm eyledi ve ol Bābilī meclis-i Ḳureyş'e gelüp Resūlu'llāh deve bahāsın alıvirdügin⁴⁹⁶ kendi⁴⁹⁷ söyledi. Ebū Cehl daḫı ardlarınca⁴⁹⁸

⁴⁹³ vardum: -İ, -S.

⁴⁹⁴ varuñ: varup M.

⁴⁹⁵ bī-ḳuşūr: -M, -T.

⁴⁹⁶ alıvirdügin: alıvirdüginini İ, alıvirdüginini S.

⁴⁹⁷ kendi: -M, -T.

anda iriřdi. Ehl-i meclis-i Kureyř'e Ebū Cehl eyitdi. Ol-vařt-ki řapu řakıldı. Cānum yirinden řopdı řařra çıķduęumda gördüm-ki [M33b] bir deve aęzın açmıř řurur. Eger bir lařza dađı⁴⁹⁹ te'hīr eylese idüm⁵⁰⁰ benüm bařumı aęzına alup yudardı. Fi'l-hāl ehl-i Kureyř eyitdiler bu dađı Muřammed'ün siřridür. *Mu'cize* Zenīre nām dirler bir⁵⁰¹ Rūmī ma'tuķ cārīye var-ıdı. Müslümān oldı. Üç-günden-řoñra gözleri görmez oldı. Ebū Cehl eyitdi bu kenīzek Lāt u 'Uzzā'ya münkir olduęıyçün böyle oldı. [İ, S 34b] Mezkūr Zenīre eyitti ey Ebū Cehl sen ne demek istersin. Allāh Te'ālā kendüye kulluķ ideni bilmez mi. Ben recā iderin-ki yine Hāķ Te'ālā benüm gözlerümi⁵⁰² açā. Hemān ol gice Hāķ Te'ālā anuñ gözlerin açdı. Ehl-i Kureyř eyitdi bu dađı siřr-i Muřammed'dür. *Mu'cize* Ařřāb-ı Resūlu'llāh'dan yitmiř iki nefer ve yigirmi bir 'avret ile Melik Necāřī'ye vardılar ve Ca'fer bin Ebū Tālib ve Ümmü Seleme rařmehu anlar dađı anda bile idiler. Mezbūr Ümmü Seleme eydür. Varduķ anda ikāmet eyledük. Bir hoř hāl ile ızhār-ı dīn-i İslām eyledük ve evķāt-ı řamsede⁵⁰³ 'ibādetin [T34b] idüp anda muķtezā-yı řab' üzre olduķ vařtā ki Ka'betu'llāh'a bizüm refāhiyyetümüz řaberi vardı. Hemān-dem Melik-i Kureyř 'Amru bin el-'Ař ve Bıřārıķa ve 'Abdu'llāh bin Rabī'a'yı Melik Necāřī'ye gönderdi. Vařtā ki mezkūrīn gelüp hedayelerin Melik Necāřī'ye ulařdırdılar. Ve mezbūr Bıřārıķa eyitdi ehl-i Kureyř'den bir řaç kimesneler ābā vü ecdādı mezheblerin terk idüp süfehādan olmiřlardur. Melikümüz⁵⁰⁴ bizi gönderdi-ki anları bize virüp alup ilümüze

⁴⁹⁸ ardlarınca: aralarınca İ.

⁴⁹⁹ dağı: -M, -T.

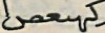
⁵⁰⁰ eylese idüm: eylesem M.

⁵⁰¹ bir: -T, -İ, -S.

⁵⁰² gözlerümi: gözlerimi İ.

⁵⁰³ şamsede: şamse M, T.

⁵⁰⁴ melikümüz: melikimiz S.

gidevüz.⁵⁰⁵ Melik Necāşī ğuşşaya gelüp eyitdi mücerred sizün sözüñüz ile⁵⁰⁶ olmaz. Anlar gelüp benüm⁵⁰⁷ sāye-i cevādumı penāh idindiler. Anları [M34a] varuñ getürüñ su'āl olsun. Ümmü Seleme eydür Melik Necāşī 'ulemāsın kitābları ile⁵⁰⁸ cem' eyledi ol-dem aşhāb-ı Resūlu'llāh ile Ca'fer bin Ebū Ṭālib huzūr-ı⁵⁰⁹ Necāşī'ye vardılar. Melik Necāşī keyfiyyet-i ahvāli bunlardan şordı. Mezbūr Ca'fer ayağ üzre turup eyitdi. [İ, S 35a] Ey Melik biz cāhil kavm idük aşnāma taparduk ve murdār yirdük ve içerdük ve kumār oynarduk ve envā' nā-pesendīde işler işlerdük. Hāliyā elḥamdüli'llāh ve'l-minne⁵¹⁰ Ḥaḳ Te'ālā celle ve 'alā kendü fazlından biz kavme bir peygamber-i Ḥaḳ meb'üş eyledi. Kemāl-i ḥaseb ü neseb ile⁵¹¹ mevşüfdur ve vüfür-ı emānet ü diyānet ile ma'rüfdur. Ḥaḳ Te'ālā'nuñ vaḥdāniyyetini bize bildürdi ve evḳāt-ı ḥamsede 'ibādet iderüz ve tarīḳ-ı şıdkı ve 'ahde vefā itmegi ve edā-yı emāneti ve şıla-yı raḥmı iderüz. Ol peygambere biz ikrār eyledük ve aña tābi' olduk ammā bunlaruñ ḫā'ifesi bizüm ile böyle itdügümüz için her gün [T35a] mücādele iderlerdi. 'Āḳıbet 'āciz olup terk-i vaṭan eyledük geldük sen meliki penāh idindük. Hemāndem Melik Necāşī Ca'fer'e eyitdi sizüñ peygamberüñüze⁵¹² nāzil olan āyetlerden bir kaç āyet okı işidelüm. Ca'fer raḥmehu⁵¹³ āyetin okudu. Hemāndem Necāşī ağladı ve yanında olan 'ulemāsı daḫı ağlaşdılar. Şol-deñlü ki ellerinde tutdukları⁵¹⁴

⁵⁰⁵ gidevüz: giderüz İ, S.

⁵⁰⁶ sözüñüz ile: sözüñüzle İ.

⁵⁰⁷ benüm: -İ.

⁵⁰⁸ kitābları ile: kitāblarıyla İ, S.

⁵⁰⁹ huzūr-ı: -T.

⁵¹⁰ ve'l-minne: -M, -T.

⁵¹¹ neseb ile: neseble İ, S.

⁵¹² peygamberüñüze: peygamberiñüze İ.

⁵¹³ 19/Meryem/1, "Kâf. Hâ. Yâ. Ayn. Sâd"

⁵¹⁴ tutdukları: dutdukları M, T.

kitāblar ıřlandı. Necāřı eyitdi bu kelām-ı Hāķ bir nūrdur ki Mūsā peygambere dađı gōkden nāzil olmuřdur. Melik Necāřı bunlara eyitti va'llāh ben size bunları⁵¹⁵ virmez. Anlar dađı varup gitdiler. Melik Necāřı yine mezbūr Ca'fer'i ve ğayrı ařhābı ađırup yanına getürtdi [M34b] ve eyitdi 'İsā 'aleyhi's-selām hakkında ne dursiz. Ca'fer eyitdi hemān řunu dirüz ki 'İsā 'aleyhi's-selām⁵¹⁶ kelimetu'llāhdur ve anuñ rūhı Meryem'e ilkā olmuřdur. [İ, S 35b] Melik Necāřı'ye bu söz hoş geldi ve iz'ān idindi-ki ol kelimetu'llāhdandır ve⁵¹⁷ eyitdi. Ol Allāh hāķkıyçün-ki yemīn anuñ adunsuz olmaz. 'İsā peygamberüñ dađı sözi buncılaym idi. Hāliyā varuñ iřbu memleketümüñ ķanķı cānibinde isterseñüz emn ü emān üzre sākin oluñ size⁵¹⁸ vechen mine'l-vücüh āferīdeden bir kimesne dađl ü ta'āruż itmesünler. Ol gelen Kureyřilerüñ pīř-keřleri alınmayup merdūdı mabğūz olup hor hācet gitdiler ve Ca'fer sā'ir ařhābla refāhiyyet üzre ol diyāra ikāmet eylediler. *Mu'cize* Resūlu'llāh řalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ba'řınuñ⁵¹⁹ altı yıldan-řoñra⁵²⁰ ķıřřa-yı mi'rācı ehl-i Kureyř ile söyleřdiler.⁵²¹ Ol gice mūkāmele-i İlāh'dan gelüp Mescīdü'l-aķřā'ya ķadem bařduğına nařř-ı Kūr'ān nātıķdur didi [T35b] ve ehl-i Kureyř řöyle ķıyās itdiler⁵²² ki Resūlu'llāh mi'rāc gicesin görmedi. Evřāf-ı Beytü'l-muķaddes'den aña haber řordılar. Cebrā'ıl 'aleyhi's-selām ol maħal Resūlu'llāh'uñ muķābelesinde tūrdu⁵²³ su'āllerine cevāb virüp Resūlu'llāh'a haber virürdi. Meger ol gice Beytü'l-

⁵¹⁵ ben size bunları: bu ķavmi size T.

⁵¹⁶ 'aleyhi's-selām: -T.

⁵¹⁷ ve: -İ, -S.

⁵¹⁸ size: sizlere T.

⁵¹⁹ ba'řınuñ: ğicretüñ T.

⁵²⁰ yıldan: yılından T.

⁵²¹ söyleşdiler: söyleşdi İ, S.

⁵²² itdiler: eylediler İ, S.

⁵²³ tūrdu: tūrurdu T.

muḳaddes'den ʔaraf-ı Şām'a kārvān gitmiş idi.⁵²⁴ Anı gördüñ-mi diyü istifsār itdiler. Resūlu'llāh eyitdi kārvānı yolda gördüm fülān kimse deve üzre otururdu. Ol gice ziyāde şovuk var-ıdı⁵²⁵. Benüm hādimlerinden bir kilīm istedi aña virdi ve ben şusuz idüm. Fülān bardağından şu içdüm ve fülān kimesne esbābını zāyi' itmişdi⁵²⁶ [M35a] yine buldı. Ehl-i Ƙureyş [İ, S 36a] bu ihbāra müte'accib oldılar. Ba'd zamān ol kārvān Beytü'l-muḳaddes'e geldükde Resūlu'llāh'uñ didikleri haberleri şordılar ve ehl-i kārbān eyitdiler vāḳı'ā biz ol gice Resūlu'llāh'a buluşduk. Bizden şu istedi virdük ve cümle didügi gerçektür. Mu'ānidin-i ehl-i Ƙureyş anlara daḫı inanmayup fazl-ı istikbār ile hāḫır-ı mu'ānidlerin muḳaffel eylediler ve inkāra sa'y-ı mübālağa gösterdiler. *Mu'cize* Ebū Cehl Resūlu'llāh ile ziyāde mücādele ve mübāheşe itmekden yemīn eyledi-ki Resūlu'llāh⁵²⁷ eger bir daḫı mescide namāz ƙılmağa geldügin görem ʔaşla⁵²⁸ başımı yarayım⁵²⁹ didi. Vaḳtā ki Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem⁵³⁰ mescide namāz ƙılmağa gitdi. Ebū Cehl ardınca varup Resūlu'llāh ƙıyām-ı şalāvata ʔurdukda Ebū Cehl'üñ lehçe-i ƙabīḫi müteḡayyir olup endāmına lerze düşdi. Ehl-i Ƙureyş eyitdiler ey Ebu'l-hüküm saña n'oldı. Eyitdi bir mest deve üzerüme⁵³¹ geldi baña ḫamle eyledi. Eger ben bir ʔaş ataydum beni helāk iderdi. [T36a] Va'llāh bu sözde şā'ibe-yi şübhe yokdur didi. Döndi evine gitdi müteḡayyirü'l-ḫāl oldı. Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem⁵³² buyurmışdur

⁵²⁴ gitmiş idi: gitmişdi İ, S.

⁵²⁵ var-ıdı: var idi İ.

⁵²⁶ itmişdi: itmiş idi T.

⁵²⁷ Resūlu'llāh: -İ, -S.

⁵²⁸ ʔaşla: ʔaş ile İ.

⁵²⁹ yarayım: yarayum İ.

⁵³⁰ şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem: -M, -T.

⁵³¹ üzerüme: üzerime İ, S.

⁵³² şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem: -M, -T.

533 **لَوَدَّأَنَّامَنه لَأَخَذَه** ya'nī demek olur ki eger ol⁵³⁴ baña şunaydı deve anı helāk iderdi.

Mu'cize Bir gün Ebū Cehl mel'ün ehl-i Kureyş'e eyitdi. Muḥammed sizūñ öñüñüzde namāz kıılır mı eyitdiler kıılır.⁵³⁵ Eyitdi va'llāhu'l-'azīm eger ben secde iderken anı görem boynuna⁵³⁶ bir depme urayın gerdānın şikest ideyin eyitdiler el-ān⁵³⁷ fülān mevzi'de⁵³⁸ namāz kıılır. [İ, S 36b] Bī-bāk Ebū Cehl fi'l-hāl ol-ṭarafa revāne oldı. Hemān-dem kendünün burnında [M35b] bir veca' ḥāşıl oldı-ki demek olmaz Resūlu'llāh ile⁵³⁹ kendü ortasında āteşden bir ḥendeḳ olmış gördi. Ehl-i Kureyş eyitdiler ey Ebū'l-ḥūkm ne ḥāldür ki ilerü varmazsın. Anlara gördüğün söyledi ve min ba'd mücādeleye ḳorḳar oldı. Ol-vaḳt Allāh Te'ālā bu āyeti nāzil eyledi.

540 **أَبِيهِ أَرَابَتَالِدٌ يَهْبُوبُنَا إِذَا صَلَّى إِلَى آخِرِ السُّوْنِ** *Mu'cize* Ḥakīm bin Elkāş dirler bir şahş var-ıdı.⁵⁴¹

Resūlu'llāh bir gün öñinden geḳerken taḳlīd-i istihzā eyledi. Resūlu'llāh'a nübüvvet 'alemi ile⁵⁴² ma'lūm oldı. Resūlu'llāh eyitdi ey fülān Ḥudā'dan dilerin-ki ol vaz'da ḳalasin ölinceye dek. Rāvī eydür ol şahş itdügi vaz'-ı taḳlīd andan gitmedi ölmeyince. *Mu'cize* Bir kaç 'ulemā-yı Yehūd ittifāk eylediler ki⁵⁴³ varalum Muḥammed'e üç su'āl idelüm. Eger cevāb virürse⁵⁴⁴ nebī-yi mürseldür ve eger cevāb virmezse degüldür. Ba'de ālāmdan her ne ister söz idelüm didiler. Ehl-i Kureyş

⁵³³ “Şayet ondan isteseydik onu alırdık”

⁵³⁴ ol: Ebū Cehl T.

⁵³⁵ kıılır: kıılar T.

⁵³⁶ boynuna: boynına İ, S.

⁵³⁷ elān: -İ, -S.

⁵³⁸ mevzi'de: mevzi'de elān İ.

⁵³⁹ Resūlu'llāh ile: Resūlu'llāh'la M, T.

⁵⁴⁰ 96/Alak/ 9-10, “ Namaz kıılarken bir kulu (Peygamber'i namazdan) menedeni gördün mü?”

⁵⁴¹ var-ıdı: vardı M, T.

⁵⁴² 'alemi ile: 'alemiyle T.

⁵⁴³ ki: -M, -T.

⁵⁴⁴ virürse: virür T.

Resūlu'llāh'a varup Aşhāb-ı Kehf'den [T36b] ve rūhdan ve kışsa-yı Zū'l-
 karneyn'den bu⁵⁴⁵ üç nesneden haber şordılar. Resūlu'llāh⁵⁴⁶ eyitdi yarın size cevāb
 vireyin ammā inşā'llāh dimedi. Üç⁵⁴⁷ gün geçdi Cebrā'īl aña gelmedi. Ehl-i
 Kureyş'den gülüşüp sözinde kâzibdür diyü gülğule itmege başladılar. Resūlu'llāh'a
 bu fi'l düşvār geldi. Hemān-dem Cebrā'īl irişüp Sūretü'l-Kehf'i nāzil itdi. Su'āllerine
 āyet-i kerīme ile [İ, S 37a] cevāb-ı ma'kūl virdi. Ammā anlaruñ şirki hātırlarından
 hergiz gitmedi. *Mu'cize* Esved bin Muṭṭalib ve 'Āş bin El-Vā'il ve Velīd bin Muğīre
 ve İbn-i Ṭalāṭla Resūlu'llāh'a ziyāde ĩzā idüp [M36a] masharāluga alurlar idi.⁵⁴⁸ Bir
 gün Cebrā'īl 'aleyhi's-selām⁵⁴⁹ geldi Resūlu'llāh'uñ yanında ṭurdi. Zıkr olan
 müşrikler Beytu'llāh'ı ṭavāf iderlerken Velīd bin Muğīre Cebrā'īl öñinden geçdi
 ğāyibden Cebrā'īl aña zaḥm urdi ki hemān-dem⁵⁵⁰ iki elleri ṭutmaz⁵⁵¹ oldı ve
 burnından kan revān olup fi'l-ḥāl helāk oldı. Ba'de 'Āş bin Vā'il geçdi. Anuñ daḥı
 arḳasına bir depme urdi. Hemān ol-daḥı⁵⁵² evine varınca⁵⁵³ helāk oldı. Bā'de Esved
 bin Muṭṭalib öñinden geçdi. Bir avuç ṭoprak yüzine saçdı gözleri kūr oldı. Ba'de İbn
 Ṭalāṭla geçdi.⁵⁵⁴ Anuñ başına daḥı bir zaḥm ṭoḳındı-ki⁵⁵⁵ ol veca'dan fi'l-ḥāl helāk
 oldı. Ḥaḳ Te'ālā celle ve 'alā bu 'alāyım için bu āyet-i kerīmeyi nāzil eyledi.

⁵⁴⁵ bu: -T.

⁵⁴⁶ Resūlu'llāh: -M, -T.

⁵⁴⁷ Üç: Ol T.

⁵⁴⁸ alurlar idi: alurlardı M, T.

⁵⁴⁹ 'aleyhi's-selām: 'aleyhi's-selām öñinden geçdi: -İ, -S.

⁵⁵⁰ hemān-dem: -M, -T.

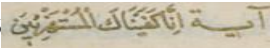
⁵⁵¹ ṭutmaz: dutmaz T.

⁵⁵² ol-daḥı: -T.

⁵⁵³ varınca: varıncaḳ T.

⁵⁵⁴ Bir avuç ṭoprak yüzine saçdı gözleri kūr oldı. Ba'de İbn Ṭalāṭla geçdi.: -T, -İ, -S.

⁵⁵⁵ ṭoḳındı-ki: doḳındı-ki T.

556 Ya'nī ey Muḥammed saña ĩzā idenlerüñ cānlarına bu 'alāmeti kifāyet itdük. *Mu'cize* Bir gün ehl-i Mekke istihzā-yı Resūlu'llāh'a ziyāde idüp mübārek yüzini kızıl kılanla ālūde eylediler. Resūlu'llāh ğam-ġin ü maḥzūn olup bir yire vardı oturdu. Fi'l-hāl Cebrā'īl 'aleyhi's-selām [T37a] gelüp eyitdi yā Muḥammed işbu şahrā ağaçlarından bir ağaca nazar eyle. Vaqtā ki nazar eyledi bir ağaç geldi Resūlu'llāh öñinde tırdı. Ba'de eyitdi ey ağaç [İ, S 37b] var yine yirüñe fi'l-hāl ol ağaç vardı yirine gitdi. *Mu'cize* Vaqtā ki ehl-i Ƙureyş Ebū Ʀālib ve Benī Hāşim Resūlu'llāh'la min ba'd mücādele ve muşāḥabat ve biri birine kızların virmemek için ve bir yirde tırup söz daḥı söyleşmeyüp mābeyninde bey' ü şirā biri biri ile⁵⁵⁷ itmeyeler diyü 'ahd-nāme yazdurdular [M36b] ve ḥarīr kıumāş içinde kıoyup mühürlediler. Varup Ka'betu'llāh içinde aşākodılar. Çün Ebū Ʀālib bu ḥaberi işitdi fi'l-hāl t̄ā'ife-yi Benī Hāşim ile maḳām-ı Şi'b ki iki t̄āğ⁵⁵⁸ ortasındadır anlara maḥşüş idi varup anda ḥafıyyeten evler yaptılar. Üç yıl mıkḍārı anda sākin oldılar meġer 'Āş bin Rebī' neseb ü ḥaseb ri'āyetin idüp maḳām-ı Şi'b'de olan ehl-i Benī Hāşim'e kārvān gitdüķçe buġday ve ḥurmā iletüp şatardı. Resūlu'llāh dā'imā aña istiḥsān idüp eylüġin söyledi. Zīrā bī-zār olup ḥalleri perīşān olmış idi.⁵⁵⁹ Va'llāhu Te'ālā celle ve 'alā ol 'ahd-nāme ki yazmışlardı içine ḥurde kıurtcuġazlar peydā itdürüp⁵⁶⁰ ol 'ahd-nāmeyi yiyüp rīze rīze eylediler ammā lafzatu'llāh olan yirleri yimediler. Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem 'alem-i nübüvvet ile ma'lūm idinüp Ebū Ʀālib 'ammīsine ḥaber virdi. Ebū Ʀālib daḥı ibn-i Hāşimīler ile ve ebnā-

⁵⁵⁶ 15/Hicr/ 95, “ Seninle alay edenlere karşı biz sana yeteriz.”

⁵⁵⁷ biri ile: biriyle İ.

⁵⁵⁸ t̄āğ: daġ İ.

⁵⁵⁹ olmuş idi: olmuşdı İ, olmuş-ıdı S.

⁵⁶⁰ itdürüp: idüp İ, S.

yı ‘Abdu’l-muṭṭallib ile fāḥir libāslar giyüp ve Ka’betu’llāh’a varup ehl-i Ḳureyş’uñ [İ, S 38a] meclisinde oturdılar. Ehl-i Ḳureyş [T37b] anlara ikrām u ihtirām eylediler. Ebū Ṭālib eyitdi ey ma’şer-i ḳavm-i Ḳureyş biz kendü maşlahatumuz için sizüñ yanuñuza geldük selāmet olasız. Bize ri’āyet eyledüñüz imdi gerekdür ki ‘adl ü inşāf idüp bizüm tedārükümüz idesiz. Ğāyetde minnet-i ‘aẓīmdür ve bizüm Muḥammed ḥaber virdi. Allāh Te’ālā buyurmadı şıla-i rahmı kesüp bize⁵⁶¹ cevr ü zılm idesiz. Ben Muḥammed’dan hergiz yalan söz işitmedüm her ne didi oldı ol ‘ahd-nāmeñuze nazar eyleñ sözleri toĝru⁵⁶² ise Allāh’dan ḳorḳuñ ṭurup nā-pesendide iş itmeñüz ve eger sözleri yalan ise Muḥammed’i size teslīm idelüm. Her ne isterseñüz [M37a] aña⁵⁶³ eyleñüz. Ehl-i Ḳureyş eyitdiler ey Ebū Ṭālib eyü söyledüñ. Ādem gönderdiler fi’l-ḥāl ‘ahd-nāmeyi ortaya getürdiler açdılar gördiler Allāh isminden ğayrı yazu yok cümlesi maḥv olmuş. Hemān-dem ehl-i Ḳureyş taḥayyüre varup ‘ahd-nāme böyle olduĝına ta’accüb eylediler ve Ebū Ṭālib melāletinden ehl-i Ḳureyş dā’ire-yi inşāfa gelüp ‘adāvetden ferāĝat eylediler ve yine biri birine varup geldiler. Aralarında min ba’d mücādele olmadı. *Mu’cize* Ba’zı müşrikīn Resūlu’llāh’a gelüp eyitdiler eger bu gice görinen māh-ı müzeyyāyı iki şāḳḳ iderseñ⁵⁶⁴ saña ĩmān getürelüm ve saña ḳavlüñde şādıḳsın diyelüm. İttifāḳ ol gice ayuñ on dördinci gicesi idi.⁵⁶⁵ Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem Ḥaḳ Te’ālā [İ, S 38b] celle ve ‘alāya tazarru’ idüp ayuñ iki nīme olduĝın ṭaleb eyledi. Hemān-dem gökde⁵⁶⁶ ay iki pāre olup bir pāresi Ebū

⁵⁶¹ bize: -İ.

⁵⁶² toĝru: toĝrı İ.

⁵⁶³ aña: -M, -T.

⁵⁶⁴ iderseñ: ider iseñ T.

⁵⁶⁵ gicesi idi: gicesiydi M, T.

⁵⁶⁶ gökde: -M, -T.

Kubeys tağına ve bir pāresi bir gayrı tağ⁵⁶⁷ üzre tūrdı. Ehl-i şirk [T38a] gözlerine ol gice māh iki nīme görindi. Ve Resūlu'llāh müşrikler adların çağırıp görüñ yā müşrikīn didi. Ol bed-bahtlar fi'l-hāl sihr-i Muḥammed'dür didiler ve müşrikler eyitdiler eger müsāfir daḥı bu 'alāmetleri⁵⁶⁸ gördilerse Muḥammed'üñ aqvāli şahīhdür. Vaqtā ki müsāfirlere daḥı bu 'alāmeti gördiklerine⁵⁶⁹ şordılar⁵⁷⁰ anlar daḥı eyitdiler. İki sāt miqdārı var-ıdı-ki māhı iki nīme olup tūrurdu.⁵⁷¹ Şabāḥ olduḡda yitmiş nefer müşrikīnden Müsülmān olup ĩmāna geldiler. *Mu'cize* Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem bir gün Rūkāne nām 'abd-ı Zeyd'i gördi eyitdi daḥı ĩmāna gelmez misin ve ister misin saña mu'cize göstereyin. [M37b] Eyitdi belī. Mezkūr Rūkāne eyitdi işbu karşıda görinen ağacuñ nişfi gelüp senüñ karşında tūrsun ve nişfi yirinde tūrsun. Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ol ağacuñ nişfına gel diyü çağurdu. Fi'l-hāl gelüp Resūlu'llāh öñine tūrdı. Yine eyitdi var aşluña ulaş. Fi'l-hāl vardı yine bir⁵⁷² ağaç oldu. Mezkūr Rūkāne eyitdi bu fi'l sihdür ammā gel senüñ ile⁵⁷³ güreşelüm. Eger sen beni yeñer-iseñ koyunumuñ sürüsü senüñ olsun. Āḥır güreşdiler. Resūlu'llāh anı yire urdu. Mezkūr Rūkāne eyitdi bir daḥı [İ, S 39a] güreşelüm. Bir daḥı güreşdiler yine⁵⁷⁴ yire urdu. Resūlu'llāh bu ḡaberi⁵⁷⁵ ehl-i Kureyş'e dimek istedi Rūkāne eyitdi luḡf eyle dime. Zīrā anlardan baña şerm-sārī

⁵⁶⁷ tağ: dağ İ.

⁵⁶⁸ 'alāmetleri: 'alāmeti T.

⁵⁶⁹ daḥı bu 'alāmeti gördüklerine: -T.

⁵⁷⁰ şordılar: şordılarsa M.

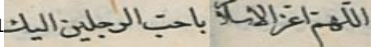
⁵⁷¹ tūrurdu: tūrdı İ, S.

⁵⁷² bir: -M.

⁵⁷³ senüñ ile: senüñle İ, senüñ-ile S.

⁵⁷⁴ yine: -İ.

⁵⁷⁵ bu ḡaberi: -İ,- S.

hāşıl olur ve eyitdi diyesin kendü⁵⁷⁶ koyununuñ⁵⁷⁷ nişfin baña bağışladı. Resülu'llāh eyitdi ben yalan söylemezsin vākı' olan hāli⁵⁷⁸ dirin [T38b] Rükāne eyitdi hīç sen⁵⁷⁹ yalan söylemez misin. Eyitdi yok. Fi'l-hāl Rükāne⁵⁸⁰ ĩmāna geldi. *Mu'cize* Resülu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem bir gice du'ā eyledi eyitdi⁵⁸¹ 'Ömer bin el-Ĥaţţab ve Ebū Cehl bin Hişām şabāh olıcağ hemān Emīrū'l-mü'minīn 'Ömer ĩmāna geldi. *Mu'cize* İbn-i Mes'ūd rahmehu eydür⁵⁸² Resülu'llāh bir gice benüm elüm tırdı Baţĥā-yı Mekketu'llāh'a iletı ve baña otur didi ve benüm dā'ireme bir çizi çizdi ve baña eyitdi bu dā'ireden taşra çıkmayasın. Saña ādemler gelseler gerek olmaya ki sen anlar ile⁵⁸³ söz söyleyesin. Ba'de Resülu'llāh gitdi. Ben anda [M38a] kaldım gördüm ādemler geldiler ammā benüm dā'ireme girmediler. Resülu'llāh tarafına gitdiler. Vaqtā ki aĥşam oldu Resülu'llāh Ebū Bekr ile⁵⁸⁴ gelüp Resülu'llāh benüm dizüm üzre yatdı uyĥuya vardı. Gördüm-ki bir alay ādemler⁵⁸⁵ geldi. Ağ kaftānlar giyerler gāyetde güzel yüzlüler anlaruñ ba'zı Resülu'llāh'ıñ bir yanında tırdı ve ba'zısı daĥı⁵⁸⁶ bir yanında tırdı. Anlar biri biri ile⁵⁸⁷ söyleşürler ve eydürler şimdiye dek Ĥağ Te'ālā celle ve 'alā [I, S 39b] peydā itdügi ebnā-yı ādemden bu peygambere virilen ĥürmet ü

⁵⁷⁶ kendü: kendi İ.

⁵⁷⁷ koyununuñ: koyununuñ İ, S.

⁵⁷⁸ olan hāli: olanı T.

⁵⁷⁹ hīç sen: sen hīç T.

⁵⁸⁰ Rükāne: -M, -T.

⁵⁸¹ “Allah'ım İslām'ı iki Ömer'den biri ile güçlendir.”

⁵⁸² rahmehu eydür: eydür rahmehu İ, S.

⁵⁸³ anlar ile: anlar-ıla İ, S.

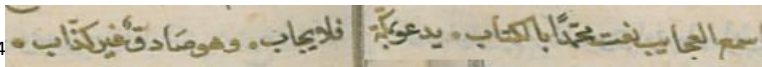
⁵⁸⁴ Ebū Bekr ile: Ebū Bekr'le İ, S.

⁵⁸⁵ ādemler: ādem T.

⁵⁸⁶ daĥı: -T.

⁵⁸⁷ biri ile: biriyle İ.

‘izzet hıç bir peygambere virilmedi. Rāvī eydür ol maḥal Resūl’illāh’uñ gözleri uyḥuda idi. Fe-emmā göñli bīdār idi. Ol gelenler eyitdiler bu cihān temşīl olınur gūyū bir pādişāh bir kaşır binā eylese ve ta‘ām ve şarāb ḥāzır idüp simāṭ çekdürse ve ādemler anı yimek içün da‘vet olinsa her ki ol yimegi gelüp yise ehl-i raḥmet olur ve her ki yimese ehl-i ‘azāb [T39a] olur. Ba‘de ol gelenler bu sözi diyüp gitdiler. Fi’l-ḥāl uyandı ve şordı bu gelen cemā‘at ne didiler ve bildüñ-mi ey İbn-i Mes‘ūd anlar kimlerdür eyitdüm fehm itmedüm. Ol ‘ilmi Allāh ve Resūl’illāh bilür eyitdi. Anlar feriştehlerdür ol meşel ki anlar didiler buña mişāldür ki Allāh Te‘ālā celle ve ‘alā cenneti peydā eyledi ve ādemleri aña da‘vet eyledi. Her ki ḳabūl eyledi cennete girdi ve anlar ki ḳabūl itmedi cehenneme gitdi. *Mu‘cize* Zübāb ibn-i Hāriş raḥmehu eydür eyyām-ı cehāletde benüm bir şanemüm vardı.⁵⁸⁸ Aña ṭapardum ve anuñ içinde bir cin vardı.⁵⁸⁹ Ḳavm-i ‘Arab’dan her ne⁵⁹⁰ ḥādişe ki⁵⁹¹ vāḳı’ olsa baña bildürürdi. [M38b] İttifāḳ bir vaḳt ol şanemüñ öñinde uyudum. Nā-gāh ol şanemdeki cin yā Zübāb yā Zübāb diyü çağurdi. Fi’l-ḥāl uyḥudan⁵⁹² uyandum. *Şi‘r*⁵⁹³

594

Mezbūr Zübāb eydür bu sözden ta‘accüb [İ, S 40a] eyledüm ḳalḳdum ṭaşra ḳıḳdum ve kendü aḳrānuma bu ḥaberi bildürdüm. Fi’l-ḥāl gördüm bir kişi geldi

⁵⁸⁸ vardı: var-ıdı İ, S.

⁵⁸⁹ vardı: var idi İ, var-ıdı S.

⁵⁹⁰ ne: -İ, -S.

⁵⁹¹ ki: -M, -T.

⁵⁹² uyḥudan: -M, -T.

⁵⁹³ Şi‘r: ‘Arabiyye T.

⁵⁹⁴ “Muhammed’e kitapta yazan ve Mekke’de davet eden acayip na‘tleri dinle İcabet edilmez o doğru olan kişidir, yalancılara itibar etmez.”

Resūlu'llāh'ıñ zūhūrından haber virdi. Ben-daḥı hemān-dem ol⁵⁹⁵ şanemi şikest eyledüm ve atuma binüp Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem diyārına vardum Resūlu'llāh'ı gördüm. Bir derecede baña güzel yüzlü görindi ki 'ömrümde ancılayın güzel ādem görmiş degül idüm.⁵⁹⁶ Gūyā nūr alnından 'āleme berķ urur. Yanına vardum eyitdi yā Zübāb n'eylemege geldüñ. Eyitdüm şol maşlahata geldüm-ki her ne-ki sen⁵⁹⁷ buyurasın anı tutam.⁵⁹⁸ Zübāb eydür Resūlu'llāh ol şanemüñ baña haber virdügin ve ne günde söyledügin i'lām [T39b] eyledi. Fi'-ḥāl ben-daḥı eyitdüm “Eşhedü enlā İlähe illa'llāh ve eşhedü enne Muḥammeden 'abduhu ve resūluh” ve bu şi'ri fi'l-ḥāl⁵⁹⁹ inşā eyledüm *Şi'r*

[M39a] *Mu'cize*⁶⁰¹ Mezenü'l-'Aşübe (?) eydür bizüm ḳavmümüz ortasında bir şanem var-ıdı. Biz aña ṭaparduk. Bir gün ol şanem öñinde bir ḳurbān eyledüm. Anuñ

⁵⁹⁵ ol: -İ.

⁵⁹⁶ degül idüm: degüldüm İ, S.

⁵⁹⁷ sen: -İ, -S.

⁵⁹⁸ tutam: dutam M, T.

⁵⁹⁹ fi'l-ḥāl: -İ, -S.

⁶⁰⁰ “Allah'ı görürsem onun dini ortaya çıkar

Allah'ın resulü beni davet ederse icabet ederim

Allahın resulü beni hidayete çağırırsa ona tabi olurum

Alçak evimdeki putları bırakırım

Onları çeker düşürür ve terk ederim

Öyle ki onlar hiç olmadı ve konuşulmadı

Ailenin bırakıp gitmesi şiddetli oldu

Tehir ettiklerimiz bizim için harap oldu.”

⁶⁰¹ *Mu'cize*: Neḡr M.

derünından bir āvāz geldi-ki ⁶⁰²

يا مائة اسع نسو الخرو ويطن شر بعث نبى من مردين الله الاكبر فوع غسان حمر شلم من مر سقر

Bu sözlerden gönlüme қorқu düşdi ve eyitdüm āhır bu bir [İ, S 40b] emr-i ‘azīm olsa gerek. Ba’de bir niçe günden şoñra ol şanemüñ öñinde yine bir қurbān eyledüm.

Tekrār derünından bir āvāz geldi.

اقبل الى واقبل مع ما يجمل منا نبي رسول

⁶⁰³ Bu sözden ⁶⁰⁴ müteḥayyir olup

محنتك فامن بدكي تغدل عز حوتار يشغل وقودها بالبدل

eyitdüm bu ḥaber ḥayrdur. Baña luṭf-ı İllāhī irişse gerek. Bir kaç günden-şoñra bir şahş geldi ḥaber viridi-ki Ka’betu’llāh’da bir peygamber zāhir oldı. Adı Muḥammed’dür. Her ki aña vara ulaşa ⁶⁰⁵ اجيوا داعي الله kelimātın ta’līm ider. Mezbūr Me’zen [T40a] eyitdi va’llāh ol bu ḥaberdür ki ⁶⁰⁶ ben ol ⁶⁰⁷ şanemüñ derünından işitdüm. Fi’l-ḥāl ⁶⁰⁸ şanemi pāre pāre eyledüm ve Resūlu’llāh’a dek gitdüm vardum öñinde ĩmāna geldüm. *Mu’cize* ⁶⁰⁹ Resūlu’llāh’uñ Ka’be’den Medīne’ye hicret itdügin beyān ider. Resūlu’llāh’a Ka’be’de nübüvvet virildi. On dört yıl geçdükte Medīne’ye hicret itdi. Küffār-ı ehl-i Қureyş қаşd itdiler. Resūlu’llāh bir gice ḥābda iken öldüreler ⁶¹⁰ varup Resūlu’llāh’uñ қapusunda muntazır oldılar. Vaқtā ki Resūlu’llāh ıstırāḥat itmege uyḥuya vara [M39b] ol-dem anı helāk ideler. Cebrā’īl

⁶⁰² “Ey Mezen görünüşü hayır ve batını şer olan şeyden sakın

En büyük olan Allah nebisini ülkelere gönderdi

Necis olan taşı bırak ki cehennemden ateşinden salim ol!

Bana denildi mi? İşittiğin denildi mi? Gönderilen bu peygambere karşı cahil olman denildi mi?”

⁶⁰³ “Evin mahallesi adaletli olmandan emin oldu

Büyük ateş daha izzetli olması için cedel ile tutuşur.”

⁶⁰⁴ sözden: sözlerden İ, S.

⁶⁰⁵ “Allah’ın davetine icabet edin.”

⁶⁰⁶ ki: ki evvel T.

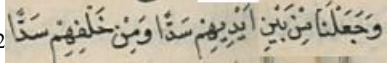
⁶⁰⁷ ol: -M, -T.

⁶⁰⁸ Fi’l-ḥāl: Fi’l-ḥāl ol T.

⁶⁰⁹ Mu’cize: Der Beyān-ı Reften-i Resūlu’llāh Der Medīne T.

⁶¹⁰ öldüreler: öldüreler İ, S.

'aleyhi's-selām ol gice sūre-i Yāsīn'i nāzil eyledi ve Resūlu'llāh'a ta'līm idüp eyitdi bir avıç toprak al ve a'dā üzerine⁶¹¹ saç. Resūlu'llāh dağı bir avıç toprak alup

612 āyetin okudu ve⁶¹³ ol [İ, S 41a] toprağı üzerlerine saçdı ve her birinün gözlerine toprak girüp öñlerinden Resūlu'llāh çıkup gitdügin görmediler. İttifāk bir şahş gördi anlara eyitdi ey gözleri nā-bīnā Muhammed çıkdı gitdi ben gördüm ol vaqt ki sizün yüzünüze ve gözünüze toprak saçıldı idi. *Mu'cize* Ol gice ki Resūlu'llāh Ebū Bekr ile⁶¹⁴ Cebel-i Şevr mağarasına irişdiler. Ebū Bekr eyitdi ben ilerü yürüyeyin ki saña zahmet olmasun vaqtā ki mağaraya vardılar gördiler ki⁶¹⁵ mağaranun delükleri vardır. Ebū Bekr elleri ve ayakları [T40b] ile⁶¹⁶ ol delükleri tutup Resūlu'llāh'ı şakladı ve bir rivāyetde gönlegin pāreleyüp mağara delüklerin berkitdi. İttifāk Ebū Bekr'ün ayağını ol gice⁶¹⁷ bir yılan şokdı. Ol ayağı zahmetinden bī-ḥuzūr oldı. Eyitdi yā Resūlu'llāh⁶¹⁸ beni yılan şokdı fi'l-ḥāl⁶¹⁹ mübārek elin ayağı üzre kodı ve veca'ı def' oldı. *Mu'cize* Vaqtā ki Ebū Bekr Resūlu'llāh'la⁶²⁰ ol mağarada qarār itdiler. Ol gice mağaranun kapusunuñ öñinde bir ağaç bitüp bir örümcek dağı geldi anda ağ yapdı ve iki kebüter gelüp ol ağaca konup yuva yapdılar. Vaqtā ki Resūlu'llāh'ı müşrikler bulamayup tersine dönüp gitdiler. Eyitdiler ma'lūm oldı-ki bunda yoğdur. Resūlu'llāh ol vaqti ma'lūm itmiş idi-ki ehl-i

⁶¹¹ üzerine: üzerlerine T.

⁶¹² 36/Yāsīn/ 9, "Önlerinden bir set ve arkalarından bir set çektik de onları kapattık, artık görmezler."

⁶¹³ ve: -M, -T.

⁶¹⁴ Ebū Bekr ile: Ebū Bekr'le İ, S.

⁶¹⁵ ki: -M, -T.

⁶¹⁶ ayakları ile: ayaklarıyla İ.

⁶¹⁷ ol gice: -İ.

⁶¹⁸ Resūlu'llāh: Resūl İ, S.

⁶¹⁹ fi'l-ḥāl: fi'l-ḥāl Resūlu'llāh T.

⁶²⁰ Resūlu'llāh'la: Resūlu'llāh ile T.

şirk [M40a] ol iki gügercin anda oldığıyçun içerüye girmediler. Ol gügercinlere du'ā eyledi ve haremde yiriñüz⁶²¹ olsun didi. Āhır [İ, S 41b] ol gügercincükler⁶²² harem-i Ka'betu'llāh'da varup yuva yapup yavrı çıkardılar. Tā devr-i kıyāmete dek⁶²³ ziyādeden ziyāde olsa⁶²⁴ gerek. *Mu'cize* Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem Ebū Bekr ile penāh için 'azm-i gār itdüklerinde ittifāk Ümmü Ma'bed dirler bir kızcuğuñ⁶²⁵ evine kondılar.⁶²⁶ Resūlu'llāh eyitdi çanağda yiyecek süd var mı. Eyitdi koyunlarımız ırağa gitmişdür. Resūlu'llāh eyitdi bu yatan keçi nedür. Ol qarı eyitdi lāğardur süd virmez. Resūlu'llāh eyitdi eger icāzet virürseñ bundan süd şağılsun. Eyitdi hoş. Hemān-dem Resūlu'llāh ol keçiniñ [T41a] arğasın şıgayup memelerine el urdı. Fi'l-hāl şağdılar. Şol-ğadar süd virdi-ki bilesince olan aşğāb yidiler çanağlarda dağı kaldı. Ümmü Ma'bed eydür ol⁶²⁷ keçicügi 'Ömer İbn-i Haţţāb zamānına dek şağdum gice gündüz hiç süd eksülmedi. *Mu'cize Zemaşşerī* müfessir-i Kur'ān kitāb-ı *Rebī'ü'l-ibrār*'da beyān itmişdür. Mezğūr Ümmü Ma'bed'den rivāyet olunur eyitdi.⁶²⁸ Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem bir gice benüm evümde müsāfir olup h'āba vardı. Vağtā ki uyandı şu talep idüp mübārek ellerin yudı ve mağmaza eyledi ve mağmaza şuyın ev dīvārı yanına dökdi. Şabağ olıcağ ol mevzi'de gördüm bir büyük ağaç bitmiş yimiş var. Ol yimişüñ çoğusu büy-ı 'anber gibi idi ve ta'amı şekerden lezīz idi. Eger aç kimesneler yiseler çoğ olurlardı ve eger hasteler yise şifā

⁶²¹ yiriñüz: yirüñüz T.

⁶²² gügercincükler: gügercinler İ, S.

⁶²³ dek: degin İ, S.

⁶²⁴ olsa: olsalar S.

⁶²⁵ kızcuğuñ: kızcağazuñ İ, S.

⁶²⁶ kondılar: kondılar idi T.

⁶²⁷ ol: ol mübārek T.

⁶²⁸ eyitdi: -T.

bulurlardı. [M40b] [İ, S 42a] ve⁶²⁹ ol mīveyi gūsfend ü şütür yimezlerdi. Ol⁶³⁰ ağacuñ adını mübārek kıodum. Etrāf-ı nevāhīden bīmārlara şifā için mīvesin iletürlerdi. Bir gün seher vaqtinde gördüm ol ağacuñ yimişleri dökilmiş ve yaprakları şararmış kıurumağa başlamış. Feryād u figān idüp çok ağladum. Bir kaç günden-şoñra işitdüm-ki Resūlu'llāh vefāt itmiş. Ba'de üç yıl geçdükdən şoñra ol ağacuñ gördüm mīveleri dökilüp üstinde yimiş kıalmamış. Haber aldum-ki Emīrū'l-mü'minīn 'Alī kerrema'llāhu vechehu vefāt itmiş. Ba'de ol ağaç hergiz⁶³¹ yimiş virmedi. Ammā yaprak virürdi. Bir gün 'ale's-şabāh ol ağacuñ gördüm içinden kıan akār [T41b] ve yaprakları şolmağa başladı. Maḥzūn oldum. Bir kaç günden-şoñra işitdüm-ki Emīrū'l-mü'minīn Hüseyin kıatlı olınmış. Ba'de ol ağaç kıurudı. Tāze vü ter ayrıkı olmadı. *Der beyān-ı mu'cize*⁶³² Ol vaqt-ki Resūlu'llāh'ı şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ehl-i Mekke gārda bulmayup Ümmü Ma'bed evine vardı diyü yolda giderken ehl-i Mekke Ebü Kıubeys tağı⁶³³ depesinden bir āvāz kı⁶³⁴ işitdiler. Bu iki beyti ol āvāz edā iderdi. 'Arabiyye

*Nesr*⁶³⁶

⁶²⁹ ve: ve hergiz T.

⁶³⁰ Ol: Ben ol T.

⁶³¹ hergiz: hergiz ayrıkı M.

⁶³² Der beyān-ı mu'cize: Mu'cize T.

⁶³³ tağı: dağı İ.

⁶³⁴ kı: -T.

⁶³⁵ “Allahın iyiliğı iyilikledir. Karşılığı kuluna yeter

İki refik'in yolculuğı Ümmü Mabel'in evinde son bulmayacaktır

O ikisi hak yolunda yolculuk yaptılar ve oraya indiler

Kim Muhammed'in refikine sınımsıkı sarılırsa felaha kavuşur.”

Vaktā ki ehl-i Mekke bildiler Resūlu'llāh Medīne cānibine gitdi anlar daḥı ol ʔarafa gitdiler. *Mu'cize* Selmān-ı Fāris raḥmehu daḥı ĩmāna gelmeden bir kaç rāhibler [İ, S 42b] muşāḥabetine [M41a] irişmiş idi. Ammā⁶³⁷ bir rāhibe ḥızmet iderdi. İttifāk ol ḥızmet itdügi rāhib vefāt itdi. Selmān'a vaşiyet eyledi-ki benden-şoñra kimesnenüñ yanına varmayasın ki anlarda ḥayr yokdur. Ammā yaḫın zamānda āḫırü'z-zamān peygamberi meb'üş olsa gerek. İbrāhīm peygamber 'aleyhi'ş-şalavatu ve's-selām dīni muḫtezāsınca mezḥebi olup kimseden şadaḫa almasa gerek. Selmān raḥmehu ol rāhibüñ vaşiyetin ʔutup⁶³⁸ 'Arab diyārına 'azm eyledi. Toḫrı Medīne'ye vardı. İttifāk Resūlu'llāh daḥı ol tārīḫde Medīne'ye hicret itmiş idi. Selmān-ı Fāris şadaḫadur diyü bir [T42a] miḫdār Resūlu'llāh ḥuzūrına⁶³⁹ ʔa'ām iletdi. Resūlu'llāh ol ʔa'āmdan yimedı ammā aşḫābına yiyüñ diyü buyurdi. Anlar daḥı yidiler. Selmān-ı Fāris gönülinden geçürdi-ki rāhib didügi 'alāmātuñ biri budur. Selmān-ı Fāris eydür bir vaḫtde daḥı bir miḫdār⁶⁴⁰ hediye tedārük idüp vardum Resūlu'llāh'üñ öñinde ḫodum anı ḫabül eyledi. Eyitdüm iki 'alāmet zāhir oldı ve bir def'a daḥı Resūlu'llāh'a buluşmaḫa vardum gördüm cenāze namāzın ḫılmaḫa ister. Fi'l-ḫāl ardında ben-daḥı ʔurdum Resūlu'llāh'üñ gördüm başında ve arḫasında iki örtüsü var. İttifāk Resūlu'llāh arḫasındaki örtüyü ḫaldurdi⁶⁴¹ iki omuzları⁶⁴² ortasında olan mühr-i nübüvveti gördüm. Hemān-dem bī-ʔāḫat oldum aḫladum. Ba'de'l-cenāze⁶⁴³ vardum

⁶³⁶ Neḫr: -M, -İ, -S.

⁶³⁷ Ammā: Anda ammā T.

⁶³⁸ ʔutup: ʔutup ba'd zamān T.

⁶³⁹ Resūlu'llāh ḥuzūrına: Resūlu'llāh'a İ, S.

⁶⁴⁰ bir miḫdār: -M, -T.

⁶⁴¹ ḫaldurdi: ḫaldırdı İ, S.

⁶⁴² omuzları: omuzlar İ.

⁶⁴³ Ba'de'l-cenāze: Ba'de'l-şalavatü'l-cenāze T.

Resūlu'llāh'ıñ mübārek elin öpdüm. Resūlu'llāh beni maḳāmına iletđi ve rāhib söyledüđi⁶⁴⁴ [İ, S 43a] kışşayı taḳrīr eyledüm. Resūlu'llāh'a hoş geldi ve eyitđi aşhāba dađı diyessin. *Mu'cize* Selmān-ı Fāris raḥmehu bir Yahūdī'nüñ ḳulı idi. Kendü efendisinden mekātib olmasın istedi çok ilhāḥ u ibrām eyledi. Kendüsin⁶⁴⁵ [M41b] mekātib idince şol şartla ki üç yüz ḥurmā ağacı dike ve dört biñ aḳçe vire Resūlu'llāh aşhāba buyurđı-ki Selmān'a her biriñüz mu'āvenet idüp⁶⁴⁶ bahāsın ödemege⁶⁴⁷ sa'y eyleñüz ḳudretüñüz⁶⁴⁸ oldıđı ḳadar. Resūlu'llāh Selmān-ı Fāris'e eyitđi var ol ḥurmā ağacı dikilecek yiri ḥāzır⁶⁴⁹ eyle. Vaḳtā ki ol yir⁶⁵⁰ müheyyā oldı Resūlu'llāh'a ḥaber oldı⁶⁵¹ varup [T42b] ol ḥurmā ağacların kendü eliyle dikdi ve aşhābdan biri Resūlu'llāh'a bir miḳdār altun getürđi ki anı ma'ādinde bulmış⁶⁵² idi. Resūlu'llāh Selmān'ı çağırıp eyitđi bu altunı al ve⁶⁵³ baḳıyye-yi kitābetüñ için edā eyle. Selmān eyitđi yā Resūlu'llāh bu altun benüm dīnüme vefā eylemez. Resūlu'llāh eyitđi Allāh Te'ālā kifāyet itdüre ḡam çekme. Rāvī eydür Resūlu'llāh ol altunı mübārek diline degürđi vezn olınduḳda kırḳ vaḳıyye geldi. Selmān Yahūdī'ye teslīm idüp āzād oldı. *Der Beyān-ı Selmān-ı Fāris*⁶⁵⁴ *Mu'cize*⁶⁵⁵ Vaḳtā ki Selmān-ı Fāris Resūlu'llāh

⁶⁴⁴ söyledüği: söyledigi İ, S.

⁶⁴⁵ kendüsin: -İ, -S.

⁶⁴⁶ idüp: idüñ İ, S.

⁶⁴⁷ ödemege: virmege İ, S.

⁶⁴⁸ ḳudretüñüz: ḳadriñüz İ, S.

⁶⁴⁹ yiri ḥāzır: yirüñ mühimmātın T.

⁶⁵⁰ yir: tedārük T.

⁶⁵¹ oldı: eylediler T.

⁶⁵² bulmış: taḥşīl itmiş T.

⁶⁵³ ve: -T.

⁶⁵⁴ *Der Beyān-ı Selmān-ı Fāris*: -M, -İ, -S.

⁶⁵⁵ *Mu'cize*: -T.

hużūrına geldi ĩmān getürmege Resūlu'llāh⁶⁵⁶ bilmedi-ki ne söyler tercemān taleb olındı. Bir tācir Yahūdī getürdiler⁶⁵⁷ hem 'Arabī ve hem Fārisī zebānın bilürdi. Selmān ağız açup⁶⁵⁸ söylemege başladı Resūlu'llāh'ı medh idüp Yahūdīleri mezemmet eyledi. Yahūdī anı işidüp ol dağı tercemesin taşhīf eyledi ve Resūlu'llāh'a eyitdi seni mezemmet ider. Resūlu'llāh eyitdi bu iqlīm-i Fāris'den geldi. [İ, S 43b] N'aceb bize dil uzatdı. Fi'l-ḥāl Cebrā'īl 'aleyhi's-selām gelüp Selmān-ı Fāris'ün kelāmı tercemesin eyledi. Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ol kelāmı Yahūdī'ye söyledi. Mezkūr Yahūdī eyitdi ey Resūl-i Ḥudā çünki sen bu dili bilürdüñ beni niçün çağırduñ. Resūlu'llāh eyitdi ben 'Acem dilin bilmezdim. Femmā Cebrā'īl 'aleyhi's-selām ta'līm eyledi.⁶⁵⁹ Fi'l-ḥāl Yahūdī⁶⁶⁰ eyitdi şimdiye dek saña mu'terif [M42a] degül idüm⁶⁶¹ şimdi oldum ve bildüm-ki Resūl-i Ḥudā'sın. Eyitdi "Eşhedü [T43a] en lā İlähe illa'llāh ve eşhedü enneke Resūlu'llāh" Ba'de Cebrā'īl Resūlu'llāh'a⁶⁶² eyitdi Selmān'a lisān-ı 'Arabī ta'līm eyle ve Selmān'a eyit iki gözlerini yumsun ve sen dağı anuñ ağızına āb-ı dehānuñı vir. Fi'l-ḥāl Resūlu'llāh Cebrā'īl 'aleyhi's-selām didügin eyledi. Selmān hemān-dem 'Arab dilin söylemege başladı. *Mu'cize* Vaqtā ki Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem⁶⁶³ Ka'be'den Medīne'ye geldi. Yolda kabā'il-i 'Arab'dan öñine eşhāş gelür gördi ve⁶⁶⁴ anlar

⁶⁵⁶ Resūlu'llāh: Selmān'ün Resūlu'llāh dilin T.

⁶⁵⁷ getürdiler: getürdiler ki T.

⁶⁵⁸ Bir tācir Yahūdī getürdiler hem 'Arabī ve hem Fārisī zebānın bilürdi. Selmān ağız açup: -İ, -S.

⁶⁵⁹ eyledi: eyledi bildüm T.

⁶⁶⁰ Yahūdī: -İ, -S.

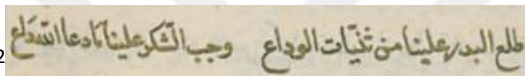
⁶⁶¹ degül idüm: degüldüm İ.

⁶⁶² Cebrā'īl Resūlu'llāh'a: Resūlu'llāh'a Cebrā'īl T.

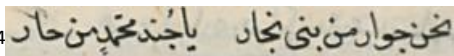
⁶⁶³ şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem: -M, -T.

⁶⁶⁴ ve: vaqt-i mülākātta T.

eyitdiler yā Resūlu'llāh⁶⁶⁵ bir miqdār bizüm maḳāmumuza daḡı nüzūl eyle. Resūlu'llāh eydür Ḳaşvā adlu devem ki bineydüm mesācide ḳonagelmişdür. Ol ḳonaḳ yirin bilür ve iki yetīm evleri vardur. Birinüñ adı Sehl ve biri Süheyl'dür. Eger eve ḳonarsam anlara ḳonardum ve⁶⁶⁶ āḡır vardı anlara ḳondı. Bir miqdār ta'ām yinilüp ārām olunduḡdan soñra Resūlu'llāh şütür-i Ḳaşvā'ya süvār olup toḡru⁶⁶⁷ yola gitdi ve ol devenüñ ziyāde añlaması var-ıdı. Toḡru⁶⁶⁸ yoldan hergiz egriye gitmezdi. [İ, S 44a] Rāvī eydür vaḳtā ki Resūlu'llāh Medīne'ye geldi 'avretler ü cüvānlar⁶⁶⁹ bu şî'ri oḡurlardı.⁶⁷⁰ 'Arabiyye⁶⁷¹

672

Ve Rāvī ibn Enes bin Mālik eydür Beni'n-Neccār kenīzekleri Resūlu'llāh'ın yolına gelüp esfār u nüşende idi öñince defler çalurlardı ve bu beyti oḡurlardı. *Beyt*⁶⁷³

674

*Mu'cize*⁶⁷⁵ Rāvī eydür dīn-i İslām zḡhūr itmeden Haybān dirler bir Yahūdī var-ıdı.

⁶⁶⁵ Resūlu'llāh: Resūlu'llāh gel T.

⁶⁶⁶ ve: -T.

⁶⁶⁷ toḡru: toḡrı İ.

⁶⁶⁸ Toḡru: Toḡrı İ, S.

⁶⁶⁹ cüvānlar: cüvānlar öñince gidüp T.

⁶⁷⁰ oḡurlardı: oḡudılar İ, S.

⁶⁷¹ 'Arabiyye: -M, -İ, -S.

⁶⁷² "Ay yükseldi üzerimize veda tepelerinde
Şükür gerekti bizlere Allah'a davetinle."

⁶⁷³ Beyt: -T.

⁶⁷⁴ "Bizler Necad oḡullarının komşularıyız
Ey Cüneyd! Muhammed'in komşusu."

⁶⁷⁵ Mu'cize: -T.

İttifāk [T43b] Medīne'ye geldi anda mutavaṭṭım oldu.⁶⁷⁶ Benī ̤ureyza ehlerinden idi. Bir gŭn zıkr olan Benī ̤ureyza'dan biri mezkŭr Yahŭdī Haybān'dan űzge 'ibādet ider Yahŭdī [M42b] gűrmedŭm didi. Her gāh-ki milketŭmŭzde ̤aḥṭluḥ olsa aña varuruz. Ol daḥı bize űadaḥa virŭr ve du'ā eyler yaḡmur yaḡar. Bir gŭn kendŭnŭñ vefātı ̤arīb olduḡın iz'ān eyledi eyitdi ey ma'űer-i Yehŭd hıç bilŭr misiz ben űām diyārın ̤oyup bu vilāyet-i ̤aḥṭa n'eylemege geldŭm. Eyitdiler bilmezŭz. Eyitdi intizār-ı zuhŭr-ı peyḡamber⁶⁷⁷ içŭn geldŭm aḡreb ezmānda Ka'betu'llāh'dan zuhŭr idŭp ol peyḡamber bunda gelse gerek. Ben űmīd iderŭm-ki anuñ zamānına yitiűŭp aña mutāba'at eyleyem ammā siz zīnhār bir dŭrlŭ itmeyŭp aña mŭrāca'at idesiz. Zīrā ol peyḡamber muḥāliflerŭñ ̤anın yire dűkdŭrse gerek ve ol mu'ānidlerŭñ oḡulların ve kızların esīr itdŭrse gerek. Siz aña ĩmān getŭrmekle ḥalāű olursuz ve⁶⁷⁸ rāvī eydŭr Benī ̤ureyza⁶⁷⁹ ĩbn-i Haybān eyledŭgi vaűiyyetŭñ [Ī, S 44b] zamānı geldi didiler.⁶⁸⁰ ĩűbu gelen ol peyḡamberdŭr gelŭñ varalum aña ĩmān getŭrelŭm. Fi'l-ḥāl eyitdiler bu ol peyḡamber degŭldŭr ba'de anlaruñ⁶⁸¹ ba'zı ḥaűārdan bir ṭarīḳla ̤ıḳup Resŭlu'llāh'uñ ḥuzŭrına gelŭp Mŭslŭmān oldılar. Mā'adāsınuñ ba'zı ̤ılıçdan geçŭp ve ba'zı esīr oldılar.⁶⁸² *Mu'cize* 'Utbe ibn Ebī Muḡayṭ rāvī eydŭr. Ka'betu'llāh'da olurduḡ vaktā ki Resŭlu'llāh Medīne'ye hicret eyledi bu iki beyti 'Utbe sűyledi.

'*Arabiyye*⁶⁸³

⁶⁷⁶ oldu: eyledi T.

⁶⁷⁷ peyḡamber: peyḡamber-i āhır zamān T.

⁶⁷⁸ ve: -T.

⁶⁷⁹ Benī ̤ureyza: Benī ̤ureyza eyitdiler T.

⁶⁸⁰ didiler: -T.

⁶⁸¹ anlaruñ: anlardan T.

⁶⁸² oldılar: oldı T.

⁶⁸³ 'Arabiyye: -Ī, -S.

ياراك ناقة القسواء اجزنا | عاتلين تراني راكب الفوس

[T44a]

684 اعل ربحي فيك شمة انهله | والتيف ياخذ من كل طيب

*Mu'cize*⁶⁸⁵

İttifāk aşhāb-ı 'ārifden biri bu şî'ri yazup Resūlu'llāh'a iletdi. Fi'l-ḥāl [M43a]

Resūlu'llāh buyurdu⁶⁸⁶ اللهم اكله بمنزلة واصرعه Rāvī eydür Bedr savaşında mezkūr 'Utbe'nün atı sürçüp anı aşhābdan biri tutup Resūlu'llāh'a getürdi. Hemān-dem Resūlu'llāh buyurdu boynın urdılar. *Mu'cize* Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem Bedr ğazāsında⁶⁸⁷ üç yüz on biş mübāriz ile maḥall-i savaşdan çıkdılar ki anlar t̄ālūt aşhābı 'adedinedür. Resūlu'llāh anlar için du'ā eyledi eyitdi

688 اللهم انهم غرة فاسم اللهم انهم جميعا فاشبههم hiç anlardan biri dönmeyüp Resūlu'llāh ile Medīne'ye geldiler. Açluğdan ve ğayrıdan hergiz⁶⁸⁹ müzāyağa çekmedilerdi. *Mu'cize* Ebū Süfyān bin Ḥarb Bedr ğazāsından kaçup Ka'be'ye geldi. Ebū Leheb varup andan ḥaber şordı. Mezkūr Ebū Süfyān eyitdi maḥall-i cengde gözlerüme müsellaḥ bir 'asker görindi. Bizüm t̄ā'ifenün eṭrāfına girüp muḥārebe eylediler.

⁶⁸⁴ “Ey Kusva'ya binen kişi hicret ettik

Birazdan bizi ata binerken göreceksin

Umulur mu ki benim mızrağım sizinle birlikte olur

Her giyinen sizden kılıç alır.”

⁶⁸⁵ *Mu'cize*: Negr M; -İ, -S.

⁶⁸⁶ “Allah'ım onu burnunun üzerine düşür ve yere yık.”

⁶⁸⁷ buyurdu boynın urdılar. *Mu'cize* Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem Bedr ğazāsında: -İ, -S.

⁶⁸⁸ “Allahım onların gizlediklerini onlara yükle. Allah'ım onlar çıplak onları giydir. Allah'ım onlar aç onları doyur.”

⁶⁸⁹ hergiz: -T.

[İ, S 45a] ve bizden anlara zafer olmayup anlardan bizi durmadın kırdılar. Anlar yir ü gök orasında turlardı⁶⁹⁰ eblağ atlara binerler idi.⁶⁹¹ Anlar ile şavaş itmege bizüm tākātümüz olmadı. İbn-i ‘Abbās eydür Benī Ğaffār’dan biri eyitdi ben ve benüm ‘ammum oğlu⁶⁹² şavaş güninde bir depe [T44b] üzerine çıkduğ görelüm ‘askerüñ kankısı ğālib olur ve mağlūb olanuñ esbābın ğārāt idelüm. Nā-gāh gördüm bir pāre bulut benüm yaqınuma geldi ve ol-dem atlaruñ ayağı āvāzı kulağumda işidildi ve süvār olanlar eydürlerdi ey hayr-dem öñce yürü ki Cebrā’ıl atınuñ adıdur. Bu heybetden ‘ammum oğlu kōrkup öldi ben ölmedüm. *Mu‘cize* Rāvī eydür vaqtā ki⁶⁹³ ‘Abbās raḥmehu esīr olmadın anuñ bilesince [M43b] yigirmi vaqıyye altun vardı⁶⁹⁴ it‘ām-ı müşrikler için şaklardı. Henüz nübüvvet Resūlu’llāh’a gelmemiş idi. Ebū’l-fazl emānet vechle ol altunı şaklamağa⁶⁹⁵ ‘Abbās’dan almış idi. Resūlu’llāh’a mezbūr ‘Abbās haber gönderdi ki ol altunı benüm için fedā eyle. Resūlu’llāh eyitdi ol saña fedā olmaz ve eyitdi ol altunı sen⁶⁹⁶ Ümmü’l-fazl’a virdüñ. Hādişe vaqtinde anı ol işrāf ide. ‘Abbās eydür eyitdüm sen neden bildüñ. Resūlu’llāh eyitdi baña Cebrā’ıl bildürdi. Fi’l-ḥāl mezbūr ‘Abbās eyitdi ben⁶⁹⁷ tañıkluğ virürin ki sen sözüñde şadıqsın. Ben ol altunı Ümmü’l-fazl’a virmiş idüm. Allāh Te‘ālā’dan ğayrı kimse bilmezdi. Hāliyā i’tikād itdüm-ki sen Resūl-i Hudā’sın. *Mu‘cize* ‘Ukāşe bin Miḥşan eydür rüz-ı muḥārebe-yi Bedr’de kılıcum şikest oldı. [İ, S 45b] Fi’l-ḥāl

⁶⁹⁰ turlardı: turlardı İ, S.

⁶⁹¹ binerler idi: binerlerdi İ, S.

⁶⁹² oğlu: oğlu İ.

⁶⁹³ vaqtā ki: -T.

⁶⁹⁴ vardı: var-ıdı İ, S.

⁶⁹⁵ şaklamağa: -M, -İ, -S.

⁶⁹⁶ sen: -M, -İ, -S.

⁶⁹⁷ ben: -T, -İ, -S.

Resūlu'llāh baña bir büyük odun ağacın virdi eyitdi bunuñ ile muḳātele eyle. Vaḳtā ki anı elüme aldum ve ḳalgıdum meydāna girdüm gördüm ol ağaç elümde ḳılıç olmuş. Bir ḳaç müşriklerüñ başların⁶⁹⁸ kesdüm ve ehl-i İslām ḡālib olıncaya-dek⁶⁹⁹ [T45a] savař eyledüm. Ba'de her ḡazāda ol ḳılıcı bile getürdüm gitdüm. Rāvī eydür mezkūr 'Ukāşe ḡarb ḡazāsında şehīd oldı. Ol ḳılıcuñ adın 'Avn ḳomıř idi. Ođluna yādigār ḳaldı. *Mu'cize* Sā'ib bin Ebū Ceys dirler bir řařş var-ıdı. 'Ömer ibn Ḥaṭṭāb rađia'llāhu 'anh zamānına iriřmiř idi. Ol ḡikāyet ider Bedr ḡazāsında ben esīr oldum. Ehl-i Ḳureyř ḳaçduđları vaḳtın ben-dahı anlar ile⁷⁰⁰ bile ḳaçdum idi. Giderken yolda gördüm bir eblaḳ ata biner bir aḳ řařallu uzun boylu ādem yir ile ḡök mābeyinde ṫurur geldi [M44a] baña iriřdi ve beni muḡkem bađladı. 'Abdu'r-raḡman bin 'Avf geldi beni bađlu görđi ve eyitdi bunu kim bađlayup esīr eyledi. Hīḳ bir kimesne cevāb virmedi. Resūlu'llāh řalla'llāhu 'aleyhi ve sellem öñine iletđi. Resūlu'llāh⁷⁰¹ eyitdi ey Ebū Ceyš seni kim esīr eyledi. Eyitdüm bilmezim.⁷⁰² Ammā ḡöñlüm istedi-ki inkārumdan aña ḡaber virem. Fi'l-ḡāl Resūlu'llāh eyitdi bunu melā'ike bađladı. Ebū Ceyš eydür bu sözden hemān-dem İslām'a geldüm. Tā ölinceye dek ḡāṫrumdan gitmedi. *Mu'cize* Rāvī eydür Bedr muḡārebesinden řoñra 'Umeyr bin Vehb el-Cuḡamī ve řafvān bin Ümeyye kendülere ḡazāda⁷⁰³ muřībet vāḳı' oldıđın⁷⁰⁴ [İ, S 46a] biri biri ile⁷⁰⁵ mutṫařıl söylerlerdi ve anlaruñ bilesince esīr olmuş 'Umeyr bin

⁶⁹⁸ başların: başlarını M, İ, S.

⁶⁹⁹ Olıncaya-dek: olıncı M, İ, S.

⁷⁰⁰ anlar ile: anlar-ıla İ, S.

⁷⁰¹ Resūlu'llāh: Resūl M, İ, S.

⁷⁰² bilmezim: bilmezüm İ, S.

⁷⁰³ ḡazāda: -İ.

⁷⁰⁴ oldığın: olduğun M, T.

⁷⁰⁵ biri biri ile: biribiriyle İ, S.

Vehb vardı. Mezkûr Şafvân eyitdi min ba'd bizüm⁷⁰⁶ dirlügümüze tedârük-i ma'îşet kalmadı. Allâh Te'âlâ bizüm refâhiyyet-i 'ayşumuzu telh eyledi ve mezbûr 'Ömer eyitdi şimden girü çünki bizüm [T45b] huzûrumuz kalmadı va'llâhü'l-'azîm eger 'ıyâlümüñ nafağasın Şafvân tedârük iderse Muḥammed'i katl itmege Medîne'ye vardum. Şafvân yemîn bi'llâh eyledi sözümdede kâzib degülüm. Vaqtâ ki mezkûr 'Ömer Medîne'ye vardı gördi Muḥammed'i bâzârda tenhâ yürür ve her kişi ile söyleşür. Eyitdi behâne ideyin oğlumı sizüñ esîrünüzdür diyeyin. Eger başuma hâl gelürse oğlum ḥalâş itmege geldüm haber vireyin. Fi'l-hâl vardı kılıcın libâsı altında tutup Resûlu'llâh öñinde tûrdı. Meger ol vaqt Emîrû'l-mü'minîn 'Ömerü'l-Ḥaṭṭâb ile Resûlu'llâh muşâḥabet iderdi. 'Ömer'üñ gözi ol müşrike nazar bıraḫdı. Fi'l-hâl Emîrû'l-mü'minîn 'Ömer eyitdi bu qarşumuzda tûran⁷⁰⁷ müşrikîndendür. Bunı tûtmaq gerek. Fi'l-hâl aşḫâb Resûlu'llâh'a varup tutup huzûr-ı Resûlu'llâh'a getürdiler. [M44b] Resûlu'llâh eyitdi ey 'Ömer bunda niçün geldüñ. Eyitdi oğlum sizüñ esîrünüñ olmışdur. Anı⁷⁰⁸ şatun alup ḥalâş itmege geldüm. Resûlu'llâh eyitdi yâ kılıcuñ niçün qaftânuñ altında gizlü tûtarsın. Eyitdi benüm kılıcumuñ yüzün pas tûtmışdur kesmez açdurayın dirin. Resûlu'llâh eyitdi kâzîbsin [İ, S 46b] Muḥammed'i katl itmege geldüñ. Senüñ evlâduñ ma'îşetine Şafvân mütekeffil olmışdur. Ammâ Allâh Te'âlâ senüñ ile⁷⁰⁹ benüm ortamda ḥicâb ḳomışdur. İşüñ oñmadı fi'l-hâl mezkûr müşrik eyitdi bu sırrı Şafvân ile benden gayrı kimse bilmezdi. Cehâletümüñ nihâyetinden bu fikr-i bâtılı eyledüm. Elḥamdüli'llâh sen Resûl-i Ḥudâ olduḡuña min ba'd taşdıḳ eyledüm. Va'llâh Te'âlâ'ya şükr iderin.

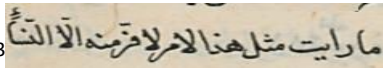
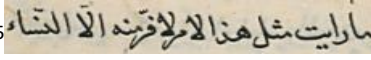
⁷⁰⁶ bizüm: -M, -İ, -S.

⁷⁰⁷ tûran: duran İ, S.

⁷⁰⁸ Anı: anu İ.

⁷⁰⁹ senüñ ile: senüñle İ, S.

Baňa dīn-i [T46a] devlet-i⁷¹⁰ İslām müyesser eyledi. Hemān-dem eyitdi ‘Lā-ilāhe illa’llāh ve ennekü’r-Resūlu’llāh” Resūlu’llāh aşhāba buyurdu. Aḥkām-ı İslām’ı aña ta’līm eylediler ve hıfz-ı Qur’ān’ı öğretdiler ve Mekketu’llāh’a gönderdiler. Ehl-i Kureyş’i İslām’a da’vet itmek için ve anuñ anda varması ile niçe müşrikler İmāna gelüp Müslümān oldılar. *Mu’cize* Bir gün Hāriş bin Ebū Zırār Resūlu’llāh’a geldi ğazāda dutılmış⁷¹¹ esīrlereñ bahāların virüp çıkara diyü Resūlu’llāh’a pīş-keş bir kaç deve ve bir cāriye getürdi. Fe-emmā bir yirde pinhān idüp Resūlu’llāh’a getürüp göstermedi. Hemān geldi Resūlu’llāh’dan esīrlereñ taleb eyledi. Resūlu’llāh şordı ki baňa getürdüğüñ armağan nice oldı. Getürmedüm didi. Resūlu’llāh eyitdi fülān mevzi’de bir kaç deve ile bir kenīzek getürüp komaduñ mı. Hemān-dem mezkūr Hāriş İmāna gelüp ‘eşhedü en lā-ilāhe illa’llāh ve enneke Resūlu’llāh” didi. Kūbāş ibn Haşīm el-Keffānī (?) eydür. Bedr [M45a] muhārebesinde [İ, S 47a] ben bile idüm. Tā’ife-yi Müslümānān az olup keşret-i küffār vardı.⁷¹² Vaqtā ki münhezim olduk etrāf-ı ‘āleme kaçup gıtdük. Ben bu kelimātı göñlümde diyüp gıderdüm. *Mu’cize*

713 ve mezkūr eydür vaqtā ki bāṭınumda dā’īye-i İslām düşdi. Fi’l-hāl ‘azm-i Medīne eyledüm. Resūlu’llāh ğuzūrına vardum oturdum. Resūlu’llāh eyitdi yā Kūbāş bin⁷¹⁴ Haşīm muhārebe-yi Bedr’den kaçarken sen eyitdün⁷¹⁵ [T46b] Mezkūr Kūbāş eydür bu sözi işidicek fi’l-hāl ben-dahı İmāna geldüm ve eyitdüm sen Resūl-i Hudā’sın. Ben bu sözi hergiz

⁷¹⁰ dīn-i devlet-i: devlet-i dīn-i M, S.

⁷¹¹ dutılmış: tütülmüş İ, S.

⁷¹² vardı: var-ıdı İ, S.

⁷¹³ “Ben böyle bir işin benzerini görmedim. Ancak ondan kaçanlar kadınlar oldu.”

⁷¹⁴ bin: ibn İ, S.

⁷¹⁵ “Ben böyle bir işin benzerini görmedim. Ancak ondan kaçanlar kadınlar oldu.”

kimseye dimedüm. Benden işitmediler idi. Hemān gönümünden tezekkür iderdüm. Elḥamdüli'llāh bī'at idüp Müslümān oldum. *Mu'cize* 'Aşmā binti Mervān ki Benī Ümeyye neslindendür Resūlu'llāh'a ezā itmede ve ta'ib-i millet-i İslām için cidd ü cehti tamām göstermiş idi. Ol vaqt-ki Resūlu'llāh aşḫābla Bedr gāzāsına gitdiler. Ol mel'ūna mezemmet-i dīn-i İslām için bir niçe ebyāt söylemiş idi. 'Umeyr bin⁷¹⁶ Zeyd el-Ḥaṭemī ki a'mā olmaḫ sebebiyle Medīne'de ḫalmışdı.⁷¹⁷ Bu ebyāt anuñ sem'ine degicek Allāh'la 'ahd eyledi-ki Resūlu'llāh Medīne'ye geldükde 'Aşmā binti Mervān'ı ḫatlı ide. Vaḫtā ki Resūlu'llāh Medīne'ye geldi. Mezkūr 'Umeyr ibn Zeydi⁷¹⁸ dūnuñ nişfında ḫılıcın boynına ḫamā'il idüp ol⁷¹⁹ 'avret evine ādemleri ile vardı gördi 'Aşmā'nuñ yidi nefer oḫlancuḫları dā'iresinde uyurlar [İ, S 47b] ve bir küçük oḫlancuḫınuñ aḫzına pistānın virüp kendü daḫı uyur nāzūklükle oḫlancuḫı memeden ayırup 'Aşmā'nuñ göḫsine ḫılıcın dayadı arḫasından ḫıḫdı. Ba'de vardı Resūlu'llāh ile şabāḫ namāzın ḫıldı. Resūlu'llāh eyitdi ey 'Umeyr [M45b] 'Aşmā binti Mervān'ı ḫatlı eyledüñ. Eyitdüm belī. Hemān-dem Resūlu'llāh yüzün aşḫāba eyleyüp eyitdi ancaḫ evvelā Bārī Te'ālā Resūl'inuñ ḫayretin idüp rāḫ-ı ḫaḫ'da ḫalışan işbu 'Umeyr bin Zeyd'den özge olmaz. Emīrū'l-mū'minīn 'Ömer eyitdi bu gözsüzlük ile⁷²⁰ ki⁷²¹ gice [T47a] ve gündüz 'ibādeteye ḫalışur aşḫāb içinde degme kimsenüñ⁷²² kārı degüldür. Resūlu'llāh eyitdi buña gözsüz dime bunuñ başıreti vardur. *Mu'cize* Vaḫtā ki Uḫud muḫarebesinde ehl-i İslām'a hezīmet vāḫı' oldı İbn Ebī ḫalef dirler bir

⁷¹⁶ bin: ibn İ, S.

⁷¹⁷ ḫalmışdı: ḫalmış-ıdı İ, S.

⁷¹⁸ 'Amīr ibn Zeyd'i: 'Amīr'i İ, S.

⁷¹⁹ ol: -İ, -S.

⁷²⁰ gözsüzlük ile: gözsüzlükle M.

⁷²¹ ki: -M, -İ, -S.

⁷²² kimsenüñ: kimesnenüñ İ, S.

müşrik vardı.⁷²³ Maḥall-i cengde süvār-ı esb olmuş idi. Resūlu'llāh üzerine yürüyüp⁷²⁴ eyitdi bu gün sen benüm elümden necāt bulmazsın. Resūlu'llāh Hāriş bin⁷²⁵ Şamma ve Süheyl bin Ḥanīfe'yi iki taraflarına alup tırdı. Mezkūr ibn Ebū Ḥalef Resūlu'llāh üzerine tekrār ḥamle kıldı. Manşib(?) bin 'Ömer Resūlu'llāh'a perde-dār oldu. Ebī Ḥalef müşrik aña bir süñü urup fi'l-ḥāl anı şehīd eyledi ve Resūlu'llāh'uñ kafadārı olan Süheyl elindeki nīze-i Resūlu'llāh alup Ebī Ḥalef müşrike urdı ol zaḥmdan āvāz-ı gāv gibi çağırup kendü kavmine dek gitdi. Eyitdiler ne-'aceb **[İ,S48a]** fezā' idersin eyitdi beni Muḥammed urdı. Fi'l-ḥāl mürd oldu. Ebū Süfyān eydür İbn-i Ebī Ḥalef Ka'be'de bir gün baña dimişdi⁷²⁶ Resūlu'llāh eyitdi bilmiş olasın ben seni katl itdürürin.⁷²⁷ Āḥır Resūlu'llāh'uñ didüğü oldu. Cāni cehenneme teslīm eyledi fi'n-nār fi's-seḡar. *Mu'cize Rāvī* eydür Ḳaramānī (?) dirler aşḡāb-ı Resūlu'llāh'dan bir şahş var-ıdı. Uḡud ġazāsı muḡārebesinde yoldaşluk⁷²⁸ itmeyüp kaçdı idi.⁷²⁹ Varup Medīne'ye girdükde 'avretler anı görüp sen 'avret-misin ki şavaşdan kaçduñ didiler. Müşārü'n-ileyh ġayrete **[M46a]** gelüp eline nīzesin aldı tekrār **[T47b]** müşrikler savaşına girüp ictihād-ı tāmıla⁷³⁰ kātıl-i müşrik oldu. Mezkūruñ keyfiyyet-i cidālın varup Resūlu'llāh'a didiler⁷³¹ Resūlu'llāh eyitdi ol-daḡı ehl-i nārdur. Sā'ir şahābe ta'accüb itdiler vardılar Ḳaramānī'ye (?) didiler. Mezkūr Ḳaramānī (?) eyitdi vāḡı'a maḡall-i cengden kaçmaḡdan ise ölmek yegdür. Āḡır bir daḡı savaş itmege

⁷²³ vardı: var-ıdı İ, S.

⁷²⁴ yürüyüp: yürüyüp M, T.

⁷²⁵ bin: ibn İ, S.

⁷²⁶ dimişdi: eyitdi İ, S.

⁷²⁷ itdürürin: iderin M, İ, S.

⁷²⁸ yoldaşluk: yoldaşlık T.

⁷²⁹ idi: -M, -İ, -S.

⁷³⁰ tāmıla: tāmıla İ, S.

⁷³¹ didiler: söylediler İ.

mübāşeret eyledi. Şöyle ceng eyledi-ki yidi nefer müşrikînden katl eyledi. Ammâ kendü dahı ziyāde yaralandı. Aşhâbdan ba'zı bunı mecrûh gördiler eyitdiler

⁷³² **هينالك الشهادَة** Mezkûr Karamân (?) eyitdi va'llāhü'l-'azîm ihyā-yı dîn için mukātele eyledüm. Zîrâ istemez ki beni tâbi'-i ehl-i Kureyş'dür diyeler. Âhır cerāhat-ı zaḥmından kendüye ziyāde elem ü veca' irişdi. Kılıcın gögsine tayayup mürd oldı. Aşhâb bu⁷³³ haber bilmeden Resûlu'llāh'a didiler. [İ, S 48b] Mezkûr Karamân (?) maḥall-i cengde idi.⁷³⁴ Müşrik katl eyledi ve kendüsi şehîd oldı. Resûlu'llāh eyitdi ⁷³⁵ **يَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ** ba'de Resûlu'llāh'a ḥaḳîkat ḥālî didiler eyitdi 'Eşhedü enne Resûlu'llāh' Ba'de eyitdi inşā'llāhu Te'ālā

⁷³⁶ **لَا يُؤَيِّدُ هَذَا الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ** Ya'nî demek olur ki Allāh Te'ālā celle ve 'alā dîn-i ḥaḳḳı ricāl-i fācir ü fāsıḳ ile ihyā eylemez. *Mu'cize* Aşhâb-ı Resûlu'llāh'dan Muş'ab bin 'Ömer Resûlu'llāh'uñ livāsın tutardı. Müşrikînden İbn-i Kumeyye anı Resûlu'llāh şanup kılıç ile maḥall-i cengde sağ elin çaldı. Muş'ab dahı ğayret idüp sancağı sol eline aldı ve çağırup didi-kim⁷³⁷ ⁷³⁸ **وَمَا حَتَمْنَا لِرَسُولٍ** Fi'l-ḥāl anı dahı çaldı [T48a] mecrûh eyledi. Muḥaşşal-ı kelām sancağı yire düşürmeden Resûlu'llāh yitişüp [M46b] sancağı alup⁷³⁹ Emîrû'l-mü'minîn 'Alî'ye virdi. *Mu'cize* Vaḳtâ ki Uḥud ğazāsında Müslümânlar münhezim olduklarında Kātāde bin Nu'mân Resûlu'llāh'uñ

⁷³² “Şehâdetin için seni tebrik ediyoruz.”

⁷³³ bu: -T.

⁷³⁴ cengde idi: cengdeyidi M, T.

⁷³⁵ “Allah dilediğini yapar.”

⁷³⁶ “Din bu günahkar adamla güçlenmez.”

⁷³⁷ kim: ki M, İ, S.

⁷³⁸ 3/Âl-i İmrân/144, “Muhammed ancak bir peygamberdir.”

⁷³⁹ alup: -M, -İ, -S.

oñinden hergiz gitmedi. Maḥall-i cengde bir gözün çıkardılar. Fi'l-ḥāl Resūlu'llāh⁷⁴⁰ anı görüp yine yirine kodı. Evvelki gibi oldı. *Mu'cize* Emīrū'l-mü'minīn 'Alī kerrema'llāhu vechehu eydür. Vaḳtā ki aşḥāb-ı Resūlu'llāh maḥall-i⁷⁴¹ cengde münhezim oldılar ḳulağuma bir āvāz geldi-ki eydürler⁷⁴² الآن سجدت قتال Fi'l-ḥāl vardum ulular arasında aradum bulmadum. Eytdüm va'llāh Resūlu'llāh ḳaçmaz ve küşte daḫı olmaz hemān ancaḳ Allāh Te'ālā [İ, S 49a] celle ve 'alā bize ḡazab eyledi. Resūlu'llāh'ı bizüm ortamuzdan giderdi. Şimden girü bize evveli ve āḫırı budur ki müşrikler ile şavaş idelüm tā şehīd olunca. Zīrā işbu 'ālemi ansuz görmek bize ḫarāmdur. Emīrū'l-mü'minīn 'Alī eydür fi'l-ḥāl şemşīrüm elüme aldim ve müşriklerüñ ḳitāl-ı cengine girdüm. Anlaruñ vāḳı' olan ālāyına ḫamle eyledüm. Müteferriḳ oldılar gördüm Resūlu'llāh süvār-ı esb olmuş melā'ike ile ṭurur ferīştehler Allāh Te'ālā emri ile⁷⁴³ anı beklerler selāmet maḳāmına varıncaya dek gördüm.⁷⁴⁴ *Mu'cize* Rāvī eydür müşrikīnden Ebū Bürde dirler bir 'Arab begi var-ıdı. Resūlu'llāh'a iki at ve iki deve hediye gönderdi. Resūlu'llāh eyitdi ol müşrik eger hediye eydür diyü gönderdise ḳabūl iderin eyitdiler yā Resūlu'llāh cisminde ziyāde cerāḫati [T48b] var ḡālib anuñ için⁷⁴⁵ devā ṭaleb ider. Hemān-dem Resūlu'llāh yirden bir pāre ṭopraḳ alup aña āb-ı dehānın ḳatdı ve eyitdi bunı ezüp içsün şifā bulur. Ol-daḫı içdi şifā buldı. *Mu'cize* [M47a] Rāvī eydür Ġazve-i Recī'de ki hicretüñ dördüncisi yılı idi 'Aşım bin Şābit şehīd oldı. Müşrikler ḳaşd itdiler ki

⁷⁴⁰ Resūlu'llāh: -T.

⁷⁴¹ maḥall-i: -İ, -S.

⁷⁴² “Uyanık olunuz Muhammed muhakkak öldürüldü.”

⁷⁴³ emri ile: emriyle İ.

⁷⁴⁴ gördüm: -M, -İ, -S.

⁷⁴⁵ anuñ için: anuñçun M; anuñ-ıçun İ, S.

teninden başın ayıralar ve Sa'd kıızı Selāfe'ye göndereler. Zīrā 'Āşım Uḥud muharebesinde anuñ oğlın öldürmiş idi ve nezr eylemiş idi-ki her ki 'Āşım'uñ baña başın getüre aña yüz deve vireyin ve eyitdi eger anuñ kellesi baña gelürse anı kadeḥ idüp andan şarāb-ı⁷⁴⁶ ḥamr içeyin vaqtā ki [İ, S 49b] müşrikler mezkūr 'Āşım'uñ başın kesüp almak istediler. Ḥaḫ Te'ālā celle ve 'alā bir ālāy zembūrı gönderdi ve anuñ başın almasunlar diyü māni' oldılar. Āḥır müşrikīn başı almağa çāre bulmadılar eyitdiler aḥşam olcaḫ⁷⁴⁷ zembūrılar gider ol vaqt alalum. Allāh Te'ālā ol gice ziyāde yağmur yağdurdı. Başı almağa iktidārıları olmadı. 'Āşım'uñ cümle vücūdın seyl alup taraf-ı āḥara iletdi ve Emīrū'l-mü'minīn 'Alī kerrema'llāhu vechehu nezr eyledi-ki 'Āşım'uñ cismin bulup defn ide. Müşriklere aldurmaya āḥır bulup⁷⁴⁸ didügin eyledi. Ḥaḫ Te'ālā celle ve 'alā anı müşriklerden ḥıfz idüp⁷⁴⁹ berī kıldı bilmediler vücūdını nice olduḡın. *Mu'cize* Aşḥāb-ı Resūlu'llāh'dan Ḥubeyb bin 'Adiyy raḥmehu⁷⁵⁰ ḡazve-i Recī' de müşrikleruñ maḥbūsu oldı⁷⁵¹ ve anı ehl-i Mekke'ye yüz deveye şatdılar [T49a] idi. Rāvī eydür aşḥābdan bir gün mezkūr Ḥubeyb'i ḥarem-i Ka'be'de tāze üzüm yir gördiler. Mā-hazā ol vaqt eyyām-ı rebī' olmayup tāze üzümüñ vücūdını mün'adim olmuş idi. Mezkūra şordılar bu bī-vaqt üzümü sen ḫanda bulduñ. Eyitdi Ḥaḫ Sübhānehu ve Te'ālā baña ḡāyibden virdi. *Mu'cize* Rāvī eydür vaqtā ki ḡazve-i Zātū'r-riḫā'dan fāriḡ oldılar. Müşrikīnden Sebī'-i Muḥāribī'yi [M47b] bir ata binmiş ve elinde dört devesi var Resūlu'llāh öñine geldi gördüm ve eyitdi benüm atumuñ

⁷⁴⁶ şarāb: -T.

⁷⁴⁷ olcaḫ: -M, -İ, -S.

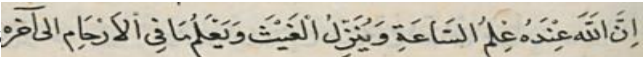
⁷⁴⁸ bulup: -M, -İ, -S.

⁷⁴⁹ ḥıfz idüp: -M, -T.

⁷⁵⁰ raḥmehu: -M, -İ, -S.

⁷⁵¹ oldı: idi M, İ, S.

ķarnında ne vardur yā Resūlu'llāh bil⁷⁵² didi eyitdi Resūlu'llāh⁷⁵³ [İ, S 50a] ba'de şordı-ki yağmur kaçan yağar. Resūlu'llāh eyitdi ol emr-i müvecceldür anı Allāh bilir.⁷⁵⁴ Ba'de şordı-ki yarın ne işde olsam gerek. Resūlu'llāh eyitdi bilmezsin. Ba'de eyitdi āhır ķankı memleketde olsam gerek. Resūlu'llāh eyitdi anı daķı bilmezsin.⁷⁵⁵ Fi'l-hāl ĥazret-i Ĥaķ celle ve 'alā Cebrā'il 'aleyhi's-selām ile bu āyeti nāzil eyledi.

⁷⁵⁶ ba'de ol mel'un eyitdi ey Muĥammed bu benüm devem senün⁷⁵⁷ Tañrıñdan baña yegdür. Resūlu'llāh eydür ĥaķā didün⁷⁵⁸ benüm Tañrum⁷⁵⁹ benüm cānumdan yegdür. Fi'l-hāl Resūlu'llāh secdeye vardı vaķtā ki başın kaldurdı eyitdi ey Muĥārebī benüm Perverdigār'um baña ĥaber viridi-ki rişün hemān bir ĥarafda ola. Fi'l-hāl şaķalnuñ bir ĥarafı dökilüp yüzi ma'yüb oldı. Ba'de yüzünüñ cümle kılları dökilüp⁷⁶⁰ ve cesesinde bir [T49b] rāyiĥā peydā oldı-ki ādemler yanına varmazdı.⁷⁶¹ Āhır ol mel'un eyitdi Muĥammed söyledügi gerķekdür ammā ĩmāna gelmedi. *Mu'cize* Beziyye(?) binti Ĥāriş rivāyet ider vaķtā ki Resūlu'llāh Benü'l-Muştalıķ ġazāsına gitdi⁷⁶² benüm babam ol ķavmün ulusı idi. Resūlu'llāh daķı anda gelmeden gördüm-ki bir gice cānib-i Yeşrib'den bedr olmuş bir māh-tāb geldi. Benüm yanumda ĥurdı. Ben bu vaķ'ayı kimseye dimedüm.

⁷⁵² bil: -İ, -S.

⁷⁵³ 27/Neml/65, "Gaybı ancak Allah bilir."

⁷⁵⁴ Ba'de şordı-ki yağmur kaçan yağar. Resūlu'llāh eyitdi ol emr-i müvecceldür anı Allāh bilir.: -İ, -S.

⁷⁵⁵ bilmezsin: bilmezüm M, İ, S.

⁷⁵⁶ 31/Lokman/34, "Kıyamet vakti hakkındaki bilgi, ancak Allah'ın katındadır. Yağmuru O yağdırır, rahimlerde olanı O bilir."

⁷⁵⁷ senün: -M, -İ, -S.

⁷⁵⁸ didün: eyledün İ.

⁷⁵⁹ Tañrum: Tañrım T.

⁷⁶⁰ dökilüp: gidüp M, İ, S.

⁷⁶¹ varamazdı: varmazlardı İ, varımazdı S.

⁷⁶² gitdi: geldi M, İ, S.

Vaktā ki Resūlu'llāh ol kavmūñ muḥāberesine geldi pederüm eyitdi ne 'aceb mübālağa leşker geldi ben bunlar ile muḥāşamaya⁷⁶³ iktidār idemezin cümle eblāk atlara binerler [M48a] ve anlarda ālet-i ḥarb ziyāde müşāhede [İ, S 50b] eyledüm. Āḥır muḳābele olınmayup ol ṭā'ife ĩmāna geldiler. Mezkūr Beziyye binti Ḥāriş eydür ben-dahı İslām'a gelüp Resūlu'llāh baña nikāḥ itdi. Evvelde⁷⁶⁴ gördigüm⁷⁶⁵ ziyāde leşkeri şoñra az gördüm. Allāh Te'ālā celle ve 'alā Resūlu'llāh'a vāsıta-yı imdādı 'ināyet itmiş idi. *Mu'cize Rāvī* eydür gazve-i Ḥendeḳ'de ittifāk aşḫāb-ı Resūlu'llāh Ḥendeḳ ḳazariken bir büyük taş zāhir oldı. Mezkūr aşḫāb anı gidermeden 'āciz oldılar. Selmān-ı Fāris raḥmehu ol taşdan Resūlu'llāh'a ḥaber virdi. Fi'l-ḥāl Resūlu'llāh ḥişar ḥendeḳine indi. Selmān bile nüzül eyledi. Resūlu'llāh Selmān'ın elinden külüngi alup bir kerre taşu urdı. Bir pāre taş ḳopdı. Ol taş içinden bir aydunluḳ ḳıḳdı-ki eṭrāf-ı Medīne'yi rüşen [T50a] eyledi. Fi'l-ḥāl Resūlu'llāh tekbīr feth idüp⁷⁶⁶ ol-dem aşḫāb dahı eylediler. Tekrār bir külüng dahı urdı yine bir pāre taş dahı ḳopdı yine rüşenāluḳ⁷⁶⁷ evvelkiden ziyāde oldı. Resūlu'llāh yine aşḫābla tekbīr eylediler ve tekrār taşu bir külüng dahı urdı bir pāre taş dahı ḳopdı yine evvelkileyin⁷⁶⁸ ziyā zāhir oldı yine Resūlu'llāh aşḫābla tekbīr eylediler. Selmān eyitdi yā Resūlu'llāh bu 'alāyim nedür ki bunda⁷⁶⁹ gördük 'ömrümüzde bir dahı görmiş degül idük. Resūlu'llāh aşḫāba nazar eyledi eyitdi siz dahı gördüñüz mi.

⁷⁶³ muḥāşamaya: muḥārebe ve muḥāşamaya İ, S.

⁷⁶⁴ evvelde: evvel İ, S.

⁷⁶⁵ gördigüm: gördügüm M, T.

⁷⁶⁶ idüp: eyledi M, İ, S.

⁷⁶⁷ rüşenāluḳ: rüşenālık T.

⁷⁶⁸ evvelkileyin: evvelkiden İ, S.

⁷⁶⁹ bunda: biz M, İ, S.

Eyitdiler yā Resūlu'llāh Selmān gördüğün biz daḥı gördük.⁷⁷⁰ Eyitdi evvelki ḍarbuñ aydınlığı⁷⁷¹ Melik-i Kisrā'nuñ memleketinüñ köşkleri ki⁷⁷² görünmiş idi. Anları benüm ümmetüm alup mālîk olsalar gerek ve ikinci rüşenāluḡda⁷⁷³ görinen [İ, S 51a] ehl-i Rūm köşkleridür benüm ümmetümüñ sükenāsı olsa gerekdür⁷⁷⁴ üçüncü ḍarbuñ ziyāsında görinen Şan'ā-yı [M48b] Yemen'dür. Anda daḥı benüm ümmetüm olup anda ḥākîm olsalar gerek. Ḥaḡ Te'ālā celle ve 'alā tarafından baña Cebrā'îl 'aleyhi's-selām⁷⁷⁵ ḥaber virdi. Selmān-ı Fāris eyitdi yā Resūlu'llāh ben yemīn iderin-ki bu zıkr olan vilāyetler senüñ ümmetünüñ olup tā rüz-ı kıyāmete dek anlaruñ zabtında olsa gerek. *Mu'cize* Cābir raḥmehu eydür vaḡtā ki Resūlu'llāh Ḥendeḡ'de ol büyük taşı şikest eyledi açluḡdan⁷⁷⁶ Resūlu'llāh ḡarnına taş baḡladı. Cābir eydür ol ḥālî göricek fi'l-ḥāl kendü evüme⁷⁷⁷ vardum⁷⁷⁸ eyitdüm ta'āmdan [T50b] yiyecek nesne var mıdur. Ḥatunum eyitdi oḡlaḡ boḡazlatdurdum⁷⁷⁹ pişmişdür ve arpa unından ḥamīr ḥāzırdur. Hemān-dem vardum āheste Resūlu'llāh'a ḥaber virdüm Resūlu'llāh aḡḥāba çağırup eyitdi Cābir'üñ ziyāfeti vardur. Ba'de eyitdi var ehl-i ḥāneñe ḥaber vir ki ḡazḡanı ocaḡdan ḡaldurmasun. Enşār-ı muḥācīrīn ile anda varuruz vaḡtā ki ehl-i ḥāneme vardum bu ḥaberi bildürdüm. Eyitdi n'ola gelsünler.

⁷⁷⁰ eyitdi siz daḥı gördüñüz mi. Eyitdiler yā Resūlu'llāh Selmān gördüğün biz daḥı gördük.: -M, -İ, -S.

⁷⁷¹ aydınlığı: aydınlığı T.

⁷⁷² ki: -İ, -S.

⁷⁷³ rüşenāluḡda: rüşenālîḡda T.

⁷⁷⁴ gerekdür: gerek İ, S.

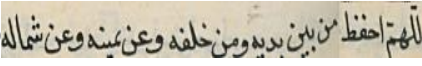
⁷⁷⁵ 'aleyhi's-selām: -M, -T.

⁷⁷⁶ açluḡdan: açlıḡdan T.

⁷⁷⁷ evüme: evime İ, S.

⁷⁷⁸ vardum: vardum ve İ, S.

⁷⁷⁹ boḡazlatdurdum: boḡazladum M, İ, S.

Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem cümle aşhāb ile⁷⁸⁰ Cābir'ūñ evine vardılar. Resūlu'llāh eyitdi bölük bölük oturuñ ve eyitdi yā Cābir bir miqdār hamīr getir. Getürdüm ağzım açdı ser-çeşme-yi hayrāt ve berekāt dehānından⁷⁸¹ ol hamīre⁷⁸² kaṭerāt oldı ve du'ā idüp Allāh Te'ālā celle ve 'alādan bereket taleb eyledi ve eyitdi şimdi etmegi tennūra koy [İ, S 51b] ve aşı pişür. Ba'de't-ṭabḥ Cābir Resūlu'llāh öñine ve cümleten aşhāb öñlerine ol oğlağūñ etinden ve tennürdaki ekmekden getirüp virdüm yidiler toynca didi. Ba'de muḥārebe-yi Ḥendeḳ'e gıtdiler. Cābir eydür qazandaki aş ve gūşt ve tennürdaki ekmekden daḥı bākī qalmıř vardı. *Mu'cize* [M49a] Sa'd kıızı Beşīr eydür benüm anam baña iki üç ḥurmā virdi var bunı babaña ilet diyü.⁷⁸³ Ben-daḥı iledürken⁷⁸⁴ gördüm Resūlu'llāh bir yüksek yirde oturur eyitdi ey benüm kızum elüñde tutduğūñ⁷⁸⁵ nedür. Eyitdüm ḥurmā. Eyitdi getir.⁷⁸⁶ Resūlu'llāh ol ḥurmāyı alup [T51a] dest-māle koydı⁷⁸⁷ ve ehl-i Ḥendeḳ'e ki üç biñ ādem idi çağırdı gelüñ ḥurmā yiyesüz didi. Anlar daḥı cümle gelüp yidiler murādlarınca ḥurmā daḥı dest-mālde vardı.⁷⁸⁸ *Mu'cize* Leyletü'l-aḥzābda Resūlu'llāh Ḥuzeyfe bin Yemān'ı leşker-i aḥrāyı görmege gönderdi. Ol cānibden ḥaber getürsün diyü Resūlu'llāh mübārek elini anuñ sīnesine ve iki omuzlarına resīde eyledi ve eyitdi ⁷⁸⁹ mezkūr Ḥuzeyfe eydür ol gice ben-daḥı

⁷⁸⁰ aşhāb ile: aşhābla İ, S.

⁷⁸¹ dehānından: -M, -İ, -S.

⁷⁸² hamīre: hamīrden M.

⁷⁸³ diyü: didi İ, S.

⁷⁸⁴ iledürken: iletürken İ, S.

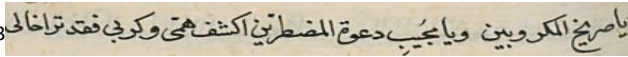
⁷⁸⁵ tutduğūñ: tutdığūñ İ, S.

⁷⁸⁶ getir: getir. İltürdüm İ, S.

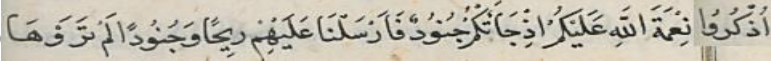
⁷⁸⁷ koydı: qodı İ.

⁷⁸⁸ vardı: var-ıdı İ, S.

⁷⁸⁹ "Allah'im ellerinde olandan, arkasından sağından ve solundan onu korusun."

hemān revāne oldum ammā ziyāde şovuk idi. Giderken vücūdumda şol-şadar germiyyet var idi-ki⁷⁹⁰ sermā-yı şitāyı tuymadum⁷⁹¹ tā Ahrāb'a varıncaya dek⁷⁹² cüst ü cū idüp anlaruñ keyfiyyet-i aḥvāllerinden ḥaber aldum. Fi'l-ḥāl dönüp Resūlu'llāh'a ḥaber getürdüm. *Mu'cize* Vaḳtā ki Ḥuzeyfe Ahrāb'dan [İ, S 52a] ḥaber getürmege gitdi. Resūlu'llāh namāz ḳılmağa mübāşeret itdi. Ḥaḳ celle ve 'alā cānibine münācāt idüp eyitdi⁷⁹³

Fi'l-ḥāl Cebrā'īl vaḥy idüp Resūlu'llāh'a müjdeḡānī ḥaberin getürdi ve eyitdi Ḥaḳ Te'ālā⁷⁹⁴ celle ve 'alā saña nuşret virdi. Āsumān-ı dünyādan bir yıl daḫı āsumān-ı çehārümden bir yıl daḫı anlaruñ üzerlerine gönderdi. Rivāyetdür⁷⁹⁵ evvelki yıl [M49b] şöyle şovuk idi-ki şovukdan öldük diyü a'dā⁷⁹⁶ feryād eylediler idi.⁷⁹⁷ Ol maḥall od daḫı yanmazdı ve ikinci yıl büyük taşları eṭrāf-ı 'ālemden sürüp getürdi ve düşmen 'askeri⁷⁹⁸ [T51b] içinde ādemlere doḡındururdu. Fi'l-ḥāl leşker hezīmet yüzün tutdı perākende oldılar ve ol tārīḫde Ḥaḳ Te'ālā celle ve 'alā bu āyeti nāzil eyledi

Ḳavlehu Te'ālā⁷⁹⁹

Mu'cize Vaḳtā ki hicretten altı yıl geçdi 'amr tedārükle Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem cem'iiyyet-i aşḫābla Ka'be'ye varmağa teveccüh gösterdiler idi. Yol

⁷⁹⁰ var idi-ki: vardı-ki M, T.

⁷⁹¹ tuymadum: duymadum İ, S.

⁷⁹² dek: degin İ, S.

⁷⁹³ “Ey seri olarak yardım eden! Ey zorda kalanların davetine icabet eden! Kaygı ve tasalarımı keşfet ve gevşeklikten koru!”

⁷⁹⁴ Te'ālā: -İ, -S.

⁷⁹⁵ Rivāyetdür: -M, -İ, -S.

⁷⁹⁶ a'dā: -M, -İ, -S.

⁷⁹⁷ eylediler idi: eyledilerdi İ, S.

⁷⁹⁸ düşmen 'askeri: 'asker M, İ, S.

⁷⁹⁹ 33/Ahzâb/9, “Ey imân edenler! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın; hani size ordular saldırmıştı da biz onlara karşı sizin görmediğiniz ordular göndermiştik.”

menāzilinde⁸⁰⁰ Hudeybiye çāhına vardukdā meger ol kuyunuñ şuyı az qalmıř imiř. Ařhāb řusuzluđdan⁸⁰¹ Resūlu'llāh'a řikāyet eylediler. Resūlu'llāh ter-keřinden bir ođ qıkarup ol kuyuda olan bulanuđ⁸⁰² şuyı qalđdı. Rāvī eydür fi'l-hāl řu ziyāde oldı. Ařhābdan biñ dōrt yūz ādem ol řudan ięup ve qırbāların řoldurup⁸⁰³ ve řavarlarına řu virup yola girup gitdiler. *Mu'cize* [İ, S 52b] Rāvī eydür menzil-i mezkūrda⁸⁰⁴ ařhāba teřnelük⁸⁰⁵ galebe idicek Resūlu'llāh'a řusuzluđdan⁸⁰⁶ řikāyet eylediler. Fi'l-hāl mübārek ellerinüñ⁸⁰⁷ barmaqların qırbālarınuñ ađzına řutdılar. Rāvī eydür çeřme-yi revān⁸⁰⁸ lülesinden aqar gibi řular ađdı. řu isteyenler varup aldılar bir⁸⁰⁹ kimse řusuz qalmadı. *Mu'cize* Vaqtā ki Resūlu'llāh Hudeybiye maqāmına vardı. Ol maqāmda bařın tırāř eyledi ve tırāř qılların bir ađaq dibine birađdılar. 'Ammār nām eydür ben Resūlu'llāh'uñ bařı tırāř qıllarından bir [M50a] miđdār aldum řaqladum. Her kimüñ marazı olsa řuya birađup ięürürdüm⁸¹⁰ řifā bulurđı. *Mu'cize* Rāvī eydür Hudeybiye [T52a] menzilinde Resūlu'llāh ařhābla yigirmi gün iķāmet eylediler. Ařhāb kıllat-i zaķīreden Resūlu'llāh'a řikāyet itdiler.⁸¹¹ Emīrū'l-mü'minīn 'Ömer raķmehu bu řaberden mütenebbih olup Resūlu'llāh'a varup eyitdi ařhābuñ řavarları vardur eřrāfdan varsunlar zevāde getürsünler. Allāh Te'ālā celle ve 'alānuñ fazlı berekātında

⁸⁰⁰ Yol menāzilinde: menāzilde M, İ, S.

⁸⁰¹ şusuzluğdan: şusuzluğdan T.

⁸⁰² bulanuğ: bulanığ T.

⁸⁰³ şoldurup: şoldrup İ, S.

⁸⁰⁴ mezkūrda: āķārda M, İ, S.

⁸⁰⁵ teşnelük: teşnelik T, M.

⁸⁰⁶ şusuzluğdan: şusuzluğdan T.

⁸⁰⁷ ellerinüñ: ellerin İ.

⁸⁰⁸ çeşme-yi revān: çeşme M, İ, S.

⁸⁰⁹ bir: -M, -İ, -S.

⁸¹⁰ iğürürdüm: iğirürdüm İ, S.

⁸¹¹ itdiler: eylediler İ, S.

aşhābuñ ayruḡ zaḥīreye müzāyaḡası olmaz. Resūlu'llāh eyitdi⁸¹² kendü yanlarında⁸¹³ olanca zaḥīrelerin⁸¹⁴ getürsünler.⁸¹⁵ Aşhāb varup getürdiler. Naṡ üze ḡoyup cem' eylediler. Mābeynlerinde ḡısmet olına diyü gördiler. Cem' olınan⁸¹⁶ zevāde aşhābuñ ba'zına bir avuḡ ḡurmā ve ba'zına nīm kef ḡurmā taḡsīm olunur. Fi'l-ḡāl Resūlu'llāh'a didiler üzerine varup Ḥaḡ Te'ālā bereket virsün diyü du'ā eyledi. Rāvī eydür aşhābdan her şahş varup istedüḡi deñlü zād u zevāde taḡmīl idüp⁸¹⁷ aldılar ki ṡavarları⁸¹⁸ [İ, S 53a] getürmeḡe ṡaḡat getürmedi. Ba'de ol menzilden ḡeḡüp ḡitmek istedüklerinde Ḥaḡ Te'ālā celle ve 'alā bir yaḡmur virdi-ki cümleten şuya ṡoydılar. *Mu'cize* hicretüñ altıncı yılınıñ Zī'l-ḡicce'sinde Resūlu'llāh eṡrāf-ı 'āleme da'vet-i ızḡār-ı dīn için ilçiler gönderdi. Aşhābdan Dıḡyetü'l-keḡb'i Melik Herḡīl'e gönderdi. Aña nāme yazılıp virildi. Evvelinde “Bismi'llāhi'r-raḡmani'r-raḡīm” dinildi ve nāme Muḡammed'üñdür ol Allāh'ıñ ḡulı ve hem⁸¹⁹ resūludur Rūm vilāyetinüñ şāḡibi Herḡīl nām melike bizden selām olsun. Mütāba'at-ı dīn-i Ḥaḡ⁸²⁰ [M50b] itmek için sen-ki şāḡib-i Rūm Herḡīl'sin. Seni⁸²¹ mezheb-i İslām'a da'vet [T52b] iderin. Tā ki saña Ḥaḡ Te'ālā celle ve 'alā iz'āf-ı muzā'af ecr-i cemīl müyesser ide ve eḡer bu sözümden yüz döndürseñ ḡükümetüñde olan re'āyānuñ ḡünāḡları senüñ boynuña vāḡı' olur bilmiş olasin Ḥavlehu Te'ālā

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى اللَّهِ يَتَنَاوَعُ بَيْنَكُمْ الْأَنْعِمَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا شَرِيكَ لَهُ

⁸¹² Resūlu'llāh eyitdi: Fi'l-ḡāl M, İ, S.

⁸¹³ yanlarında: yanlarınca İ, S.

⁸¹⁴ zaḥīrelerin: zaḥīresin M, İ, S.

⁸¹⁵ getürsünler: -M, -İ, -S.

⁸¹⁶ olınan: olan İ.

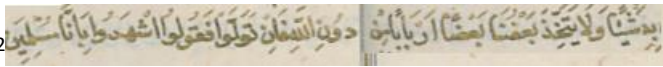
⁸¹⁷ taḡmīl idüp: şol ḡadar M, İ, S.

⁸¹⁸ davarları: ṡavarları M.

⁸¹⁹ hem: -İ.

⁸²⁰ dīn-i Ḥaḡ: Ḥaḡ dīn İ.

⁸²¹ Seni: -İ, -S.

822 Rāvī eydür vaqtā ki Dīḥyetü'l-
kelbī Melik Herķīl'e Ḥumuş şehrinde varup mülākī oldı ve müsellaḥ olup Herķīl'ün
öñine vardı nāmesin Resūlu'llāh'ün şundi. Açdılar oqımaq⁸²³ istediler gördiler elfāz-ı
'Arabī'dür. Tercemān taleb eylediler ve Herķīl Süfyān'ı taleb eyledi. Ol vaqt Süfyān
ehl-i Kureyş ile⁸²⁴ Beytü'l-muqaddes'de idi. Fi'l-ḥāl [İ, S 53b] ādem gönderdiler
getürtdiler. Herķīl Süfyān'a eyitdi bu ızḥār-ı dīn itmek isteyen ne kimesnedür sen anı
bilür misin baña nāme gönderdi bizi dīne da'vet eyledi ve Herķīl buyurdı gelen resül-
i Dīḥyetü'l-kelebī ḥāzır eylediler. Herķīl Süfyān'a eyitdi bu nāmenün şāḥibinün nesebi
kimdür bilür misin. Eyitdüm ḥasebi şerīfdür ve eyitdi bu da'vā ki⁸²⁵ ider beyne'n-
nās-mı eyler. Eyitdüm belī ve eyitdi hīç anuñ ecdādından kimse melik oldı-mı.
Eyitdüm yok. Herķīl eyitdi imdi aña tābi' olanlar belḥādandur ve zu'afādandur gayrı
degüldür. Her ne dirse ma'zürdür ve eyitdi günden güne ziyāde olur mı. Eyitdüm
muttaşıl ziyāde olmadadır ve eyitdi [M51a] hīç kimse⁸²⁶ aña senün dīnün nā-
pesendīdedür diyü söz söylediler mi. Eyitdüm söylediler ve eyitdi [T53a] hīç
da'vāsında kızbi zāḥir olur mı. Eyitdüm yok ve eyitdi ḥāliyā ben andan ırağum
anuñ⁸²⁷ aḥvāl-i cüz'ıyyātından baña anuñ ḥuşuşıyyatı ma'zürdür. Ba'de Ebū Süfyān
eydür anuñ su'ālātı müte'ākib olup muttaşıl cevāb isterdi. Ba'de⁸²⁸ eyitdi hīç anuñla

⁸²² 3/Âl-i İmrân/64, "(Resûlüm!) de ki: Ey ehl-i kitap! Sizinle bizim aramızda müşterek olan bir söze geliniz: Allah'tan başkasına tapmayalım; O'na hiçbir şeyi eş tutmayalım ve Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi ilâhlaştırmasın. Eğer onlar yine yüz çevirirlerse işte o zaman: 'Şahit olun ki biz müslümanlarız!' deyiniz."

⁸²³ oqımaq: oqumak T.

⁸²⁴ Kureyş ile: Kureyş'le İ, S.

⁸²⁵ ki: ki ol İ, S.

⁸²⁶ kimse: kimesne M, İ, S.

⁸²⁷ anuñ: -M, -İ, -S.

⁸²⁸ Ba'de: -İ, -S.

muḳātele-yi ḥarb⁸²⁹ eyledüñ-mi. Eyitdüm eyledüm.⁸³⁰ Eyitdi hemîşe nuşret ü zafer anuñ-mı idi. Eyitdüm gāhī anuñ ve gāhī bizüm idi ve eyitdi size didügi nenüñ gibi sözdür. Eyitdüm eydür Allāh birdür aña tapuñuz ve hîç bir aḥdi 'ibādetde aña şerīk itmeñüz ve kendüye şalavāt⁸³¹ u şıdkı ve şıla-i raḥmı ziyāde eyleñüz diyü ḥaber virür ve⁸³² Melik Herḳīl tercemāna [İ, S 54a] eyitdi gelen resüle ḥaber vir Muhammed'üñ nesebin şordum. Ebū Süfyān şerīfdür diyü ḥaber virdi. Vāḳı'ā enbiyā-yı şerīf olur didi.⁸³³ Fi'l-ḥāl nāme-yi Resūlu'llāh'ı açup oḳudılar. Melik Herḳīl maẓmūnna muṭṭali' olup ḥāṭırına her ne ki geldi ḥayr u şerden⁸³⁴ söyledi. Ba'de baña icāzet virdiler ṭaşra çıkdum yoldaşlaruma eyitdüm elḥamdüli'llāh ve'l-minne Muhammed'üñ kārı bülend oldı melik-i Beni Aşfer andan ziyāde ḥavf ider ve Ebū Süfyān daḥı eyitdi baña 'ilm ḥāşıl oldı-ki yaḳın zamānda anuñ ızhār-ı dīni teraḳḳīde olup eḥibbāsı bī-şümār olsa gerek. *Mu'cize* Rāvī eydür bir gün Herḳīl nidā itdürdi kendü yanında olan rāhibleri ve 'ulemāsı bir kenīse içine gireler diyü ve ol kenīsenüñ ḳapuların berk-ideler. Vaḳtā ki didügin eylediler anlara eyitdi-ki [M51b] ey ma'şer-i Rūm şalāḥ u sedād ve felāḥ u reşāduñuz ister misiz ve benüm devām-ı [T53b] devlet-i salṭanatımı ṭaleb ider misiz⁸³⁵ yoḥsa şimdi zuhūr iden kimesnenüñ dīnine muṭāba'at idelüm dirsüz.⁸³⁶ Eyitdiler⁸³⁷ ey melik⁸³⁸ senüñ izdiyād-ı salṭatunuñ

⁸²⁹ muḳātele-yi ḥarb: ḥarb muḳātele İ, S.

⁸³⁰ Eyitdüm eyledüm: eyledüm didüm İ, S.

⁸³¹ şalavāt: şalavāt virüñ M, İ, S.

⁸³² ve: -İ, -S.

⁸³³ didi: -T.

⁸³⁴ ḥayr u şerden: ḥayrdan ve şerden İ, S.

⁸³⁵ ider misiz: ider misiz ve M, S.

⁸³⁶ dirsüz: dir misiz M, İ, S.

⁸³⁷ Eyitdiler: -İ.

⁸³⁸ ey melik: -M, -T.

isterüz ğayrı kimesnenüñ istemezüz.⁸³⁹ Herķil eyitdi gelüñ⁸⁴⁰ bize mektüb gönderenüñ dīnine girelüm kabül itmeyüp fi'l-ħāl tağıluḡ gitmek istedüklerinde gördiler kenīse ḡapuları cümleten ḡapanmıř mużtarib olup süküta vardılar. Melik Herķil ruhbānları müteferriḡ göricek eyitdi benüm maḡşudum sizi imtiħān [İ, S 54b] itmek idi. Bu sözden cümlesi rızā üzre olup aña secde eylediler. *Mu'cize* Rāvī eydür Herķil ḡavminüñ ĩmānından nevmīd olıcaḡ Daḡyetü'l-kelbī'ye eyitdi ben şehādet iderin-ki Muġammed nebī-yi mürseldür. Ammā ben ehl-i Rüm'dan ħavf iderin ki⁸⁴¹ beni helāk itmesünler diyü eyitdi va'llāhü'l-'azīm eger bu ḡadar ḡavf bende olmayadı mütāba'at-ı İslām iderdüm. Zīrā anı sa'ādet-i dü-cihān bildüm. Āḡır kelām Daḡye'ye eyitdi fülān kenīsede bir rāhib vardur. 'İlme benden efdaldür. Anuñ yanına var gör ki Muḡammed ḡaḡķında ne söyler. Daḡye eydür fi'l-ħāl anuñ yanına vardum Resülu'llāh'uñ aḡbārın bildürürdüm. Mezkūr rāhib eyitdi biz kitābumuzda gördük-ki Muḡammed nebī-yi mürseldür. Ben şıfātını bilürem. Fi'l-ħāl hücre sine girüp libās-ı siyāhın ḡıḡarup aḡ⁸⁴² ḡaftānlar giydi ve eline 'aşā alup varup ehl-i Rüm'a gitdi. Meger anlar daḡı kenīsede idiler. Eyitdi āġāḡ olun-ki bizüm melikümüze Aḡmed mürselden da'vet-i İslām için resül ile [M52a] nāme geldi. Mefhüm nāme budur ki arz u semāyı peydā iden İlāh'a ḡul oluñ. Ben-daḡı [T54a] şehādet iderin-ki Allāh'dan ğayrı Ḥālıḡ yoḡdur, Muḡammed anuñ resülidür. Hemān-dem anda bulunan küffār mezkūr rāhibüñ üzerine yürüyüp şol deñlü döġdiler ki öldürdiler. Daḡye ibn Kelbī eydür Melik Herķil yanına vardum. Anda olan aḡvāli

⁸³⁹ istemezüz: istemezüz çünki M, İ, S.

⁸⁴⁰ gelüñ: gelüp İ, S.

⁸⁴¹ Muḡammed nebī-yi mürseldür. Ammā ben ehl-i Rüm'dan ḡavf iderin ki: -İ, -S.

⁸⁴² aḡ: aġ T.

bildürdüm. Herķīl eyitdi ben saña dimez miydüm-ki⁸⁴³ ben bu ehl-i Rüm'dan emīn degülem. Va'llāhü'l-'azīm [İ, S 55a] bu öldürdükleri ruhbān yanlarında⁸⁴⁴ benden ekrem idi. Yanlarında biḥamdi'llāh anuñ kavli maḳbūldür. İmān için ḳatlı olındı. *Mu'cize* Rāvī eydür⁸⁴⁵ Ḥātib bin Ebū Melīķe Resūlu'llāh'uñ nāmesini İskenderiyye meliki Muḳavķıs'a ulaşırdı. Mezkūr melik Resūlu'llāh'uñ nāmesine ta'zīm ü tekrīm gösterüp cevāb yazup gönderdi ki Muḥammed ḥātemü'l-enbiyādür. Yeşrib ilinden zuhūr itdi. Aña mütāba'at idenler behre-mend-i merḥamet-i⁸⁴⁶ İlahī olsalar gerek ve⁸⁴⁷ mezkūr nāmesin Resūlu'lāh'a altun ile iki Rümī cāriye ve bir aḳ ḳatır ki aña Düldül dirlerdi ve ḡayrı hediye gönderdi ve mezkūr Ḥātib'e Resūlu'llāh'uñ evşāf-ı şıfātından ḡaber virdi ve eyitdi İsā peyḡamber 'aleyhi's-selām Muḥammed zuhūr idecegin kitābumuzda beyān eylemişdür ve anuñ aşḡābı bizüm memleketümüze gelüp ḥükümete mālīk olsalar gerek didi. Mezkūr Ḥātib Resūlu'llāh cānibine varup vāķı' olan maḳālātı bildürdi. Resūlu'llāh eyitdi ol aḡbeş-i nās kendü memleketinüñ re'āyasına baḡl eyledi ve aña daḡı ol diyār bāķī ḳalmaz. Rivāyetdür ki Emīrü'l-mü'minīn 'Ömer ḫilāfeti [M52b] zamānında mezkūr melik Muḳavķıs Mışır şehrinde vefāt eyledi. *Mu'cize* Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem [T54b] 'Abdu'llāḡ bin Ḥuzāfe'yi melik-i Kisrā'ya gönderdi. Aña İslām 'arz idüp dīn-i Ḥaḡ'ḳa da'vet itmek için eline nāme-yi sa'ādet-i dü-cihānı virüp⁸⁴⁸ [İ, S 55b] keyfiyyet-i imānı ve beyān-ı tevḡīdi 'ayān itmiş idi. Melik açup

⁸⁴³ dimez miydüm-ki: dimedüm mi-ki İ, S.

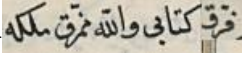
⁸⁴⁴ yanlarında: -M, -İ, -S.

⁸⁴⁵ eydür: eydür ki M, İ, S.

⁸⁴⁶ merḥamet-i: raḡmet-i M, -T.

⁸⁴⁷ ve: -İ, -S.

⁸⁴⁸ virüp: idüp İ.

ođıduđda⁸⁴⁹ ğazaba gelüp nāme-yi Resūlu'llāh'ı pāre pāre eyledi. Vađtā ki bu ħaber Resūlu'llāh'a iriřdi. Fi'l-ĥāl eyitdi yā⁸⁵⁰ Melik Kistrā⁸⁵¹ ya'nī demek olur ki ol benüm nāmemi pāreledi. Ĥađ Te'ālā celle ve 'alā anuñ yađın zamānda memleketini āĥara müyesser eylesün.⁸⁵² Rāvī eydür ađreb-i ezmānda mezkūr Kistrā'nuñ ođlı řīrūye babasın nā-geh-ānī ħatlı eyledi.⁸⁵³ *Mu'cize* Melik Kistrā Resūlu'llāh'uñ nāmesin pāreledüĝinde kendüye bir ĥavf müstevlī oldı-ki ĥāciblerine buyurđı. Min ba'd olmaya ki tā'ife-yi 'Arab'dan benüm yanuma gelmege ādem koyasız. Ba'de Melik Kistrā ĥalvet-ĥānesine varup girdi. Fi'l-ĥāl mehābetle elinde 'ařā tutar. Nesl-i 'Arab'dan bir řaĥř öñinde⁸⁵⁴ turur ĝördi eyitdi ey Kistrā ĩmāna gel. Ĥađ Te'ālā celle ve 'alā Muĥammed'i izĥār-ı dīn-i ĥađ için peyĝamber eyledi ve ben seni dīn-i İslām'a da'vet itmege geldüm. Bir dürlü eyleme sözümi ħabül eyle Melik Kistrā eyitdi bir ĝün baña mehl vir. Ba'de ĝāyib oldı.⁸⁵⁵ Kistrā ĥāciblerin öñine ĝetürdüp⁸⁵⁶ siyāset itsünler diyü buyurđı. Anlaruñ⁸⁵⁷ ba'zını ħatlı idüp ve ba'zınuñ elin ve ayađın kesdürdi ve eyitdi ben tenbīh-i mübālaĝa itmedüm-mi-ki 'Arab tā'ifesinden bunda kimse gelmesün ol [M53a] muĥāfızlar yemīn eylediler ki tađřīrāt itmedük ĥızmetümüzde istikāmet üzre olduđ. [İ, S 56a] Tā'ife-yi 'Arab'dan iđerüye ĝirür ādem [T55a] ĝörmedük.⁸⁵⁸ Bir ĝün yine Kistrā'nuñ ĥalvetinde elinde 'ařası var

⁸⁴⁹ oğıduğda: oğuduğda M, T.

⁸⁵⁰ yā: -M, -İ, -S.

⁸⁵¹ “Kitabımı ayırdı. Allah onun mülkünü parçalayacaktır”

⁸⁵² eylesün: eyleserdür T.

⁸⁵³ nā-geh-ānī ħatlı eyledi: ħatlı eyledi nā-geh-ānī T.

⁸⁵⁴ öñinde: -M, -İ, -S.

⁸⁵⁵ ĝāyib oldı: -M, -İ, -S.

⁸⁵⁶ ĝetürdüp: ĝetürüp İ, S.

⁸⁵⁷ anlaruñ: -M, -İ, -S.

⁸⁵⁸ ĝörmedük: ĝöndermedük İ.

bir ‘Arab kişisi zāhir oldı. Eyitdi ey Kısra ĩmāna gel ve başına bir ‘aşā urdı ve eyitdi yā ĩmāna gel yā ĥod bu ‘aşāyı başuñda pāre pāre iderin. Rivāyetdür ol ‘aşāyı başında pāreledi ĩmāna gelmedi. Ammā ol gice⁸⁵⁹ ođlı Őırūye anı ħatlı eyledi. *Mu‘cize Rāvī* eydür Resūlu’llāh’uñ Kısra nāmesin pāreledükden-Őoñra vilāyet-i Yemen’de Melik Bāzān’a nāme yazup gönderdi-ki ol tarafda da’vā-yı nübüvvet ider bir Őaĥş peydā oldı. Fi’l-ĥāl anı ma’lūm idinmek iĥin yanuñda olan merdān-ı dānādan anuñ yanına bir ādem⁸⁶⁰ gönderesin ve kemāhī keyfiyyet-i aĥvāline muṭṭali’ olasın. Bil-ki anı ħayd u bend itdürüp baña gönderesin. Ol-daĥı iki Őaĥş gönderür varurlar Medīne’de Resūlu’llāh’a mülākī olurlar ve eydürler melikümüz Kısra-ki melikū’l-mülūkdur. Bizüm melike nāme yazup gönderdi seni anuñ yanına alup gitmek isterüz. Resūlu’llāh Őalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem tebessüm eyledi ve eyitdi oturuñuz. Anlar daĥı zānū-yı edeb üzre oturdılar. Resūlu’llāh anları⁸⁶¹ ĩslām’a da’vet eyledi. Anlar eyitdiler ey Muĥammed örütür begümüze gidelüm emre imtiŐāl idüp⁸⁶² ol cānibe gitmeđi iĥtiyār ile ĥavf itme. Saña zarar yoĥdur. Sen ĥod bilürsin eger varmaz iseñ Melik Kısra nicesi müntaĥimdür senüñ ħavmüñi helāk idüp bilāduñı tālān itdürür. Egerĥi ol iki Őaĥş dilīrāne kelimāt eylediler **[İ, S 56b]** fe-emmā ol meclisinüñ mehābetinden endāmlarına **[T55b]** lerze düŐdi. Ba’de ṭaŐra ĥıĥdılar ve biri biri ile⁸⁶³ ŐöyleŐdiler ki eger daĥı otursayıdık helāk olmaĥ muĥarrer idi. Muĥammed’uñ mehābetinden ba’de kendü beglerine Resūlu’llāh’dan cevāb istediler. Eyitdi bugün menzilüñüze varuñ yarın gelüñ size ĥaber vireyin. Anlar daĥı varup gitdiler. İrtesi

⁸⁵⁹ ol gice: -İ, -S.

⁸⁶⁰ bir ādem: -M, -İ, -S.

⁸⁶¹ anları: -M, -İ, -S.

⁸⁶² idüp: -İ.

⁸⁶³ biri biri ile: biribiriyle İ, S.

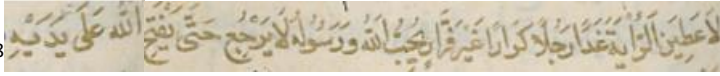
yine geldiler Resūlu'llāh eyitdi varuñ begiñūze eydūñ benüm Perverdigār'um-ki Rabbü'l-'ālemīndür sizün Kistrā melikūñūzi dün gice katl itdürdi. Hāliyā ihlāşla eger sizūñ melikūñūz ĩmāna gelürse taşarruf itdügi memleketi yine aña vireyin. İnşāa'llāhu Te'ālā yakın zamānda benüm dīn-i pāküm sizūñ memleketümüzde zāhir olsa gerek ve ehl-i İslām memālik-i Kistrā'yı dañı taşarrufları tahtında idüp aña musallaḫ olsalar gerek. Vaqtā ki ol iki şahş Melik Bāzān'a vardılar vāqı' olan sergüzeşti takrīr eylediler. Melik Bāzān eyitdi eger Muḥammed sözinde şādık ise peygamber-i Ḥaḫ'dur cümle mülükdan evvel biz ĩmāna gelem. Bu sözde iken Melik Kistrā katl olunduğın⁸⁶⁴ oğlı Şīrūye Melik Bāzān'a ḫaber gönderdi. Fi'l-ḫāl Melik Bāzān oğulları ve tevābi'i muḫārebesinde Resūlu'llāh'a ḫāzır oldu öyle⁸⁶⁵ İslām'a geldiler. *Mu'cize* Rāvī eydür hicretūñ yidinci yılında Hayber Ḳal'ası'nun muḫārebesine Resūlu'llāh ḫāzır oldu. Emīrū'l-mū'minīn 'Ömer'e 'ālem-i İslām'ı [İ, S 57a] sipāriş eyledi. Ol-dañı leşker-i⁸⁶⁶ İslām ile muḫābele-yi leşker-i⁸⁶⁷ küffār eyledi. Bade'l-muḫārebe fetḫ-i ḫal'a müyesser olmadı. İrtesi Resūlu'llāh'ın mübārek başı ağırdı varımadı buyurdu 'ālemi Ebū Bekr'e teslīm [T56a] eylediler. Ol-dañı varup evvelki gündən ziyāde şavaş eyledi. Yine fetḫ-i ḫal'a naşīb olmadı. İrtesi yine Emīrū'l-mū'minīn 'Ömer raḫmehu 'asker-i nuşret-rehber ile şavaşa müheyyā oldılar. Evvelkiden ziyāde yine ceng ü cidāl eylediler. Yine [M54a] ḫal'a-yı Ḥayber'ün fütūḫı naşīb olmadı. Resūlu'llāh'a şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ḫaber virdiler.

⁸⁶⁴ olunduğın: olunduğın İ, S.

⁸⁶⁵ muḫārebesinde Resūlu'llāh'a ḫāzır oldu öyle: -M, -T.

⁸⁶⁶ leşker: 'asker T.

⁸⁶⁷ leşker: 'asker T.

Resūlu'llāh eyitdi ⁸⁶⁸ Rāvi eydür Emīrū'l-mū'minīn 'Alī'nūñ gözleri ağrırdı. Hayber Qal'ası ⁸⁶⁹ üzerine dağı ⁸⁷⁰ varmış degül idi. Resūlu'llāh Emīrū'l-mū'minīn 'Alī kerrema'llāhu vechehu 'Alī alsun ve qal'a fethine varsun diyü buyurdu. Ammā baña mülākī olsun andan gitsün vaqtā ki gelüp bulışdı. ⁸⁷¹ Resūlu'llāh mübārek āb-ı dehānın gözlerine sürme çekdi. Fi'l-hāl veca'ı gidüp şihhat buldı. 'Ömrinde bir kez dağı ağrımadı ve Emīrū'l-mū'minīn 'Alī kerrema'llāhu vechehu eyitdi ol sürmenüñ baña şol deñlü fā'idesi oldı ki şovuk ile ıssı elemin ayruq görmedüm. Rāvī eydür 'Alī kerrema'llāhu vechehu gāyetde ıssı günlerde penpelü qaftān giyerdi ve şovuk günlerde penpesüz qaftān giyerdi ve mazarrat-ı sermā aña vāqı' olmazdı ve Resūlu'llāh [İ, S 57b] fermānı üzre Emīrū'l-mū'minīn 'Alī 'asker-i İslām ile livā-yı nuşreti pīşvā eyleyüp qal'a-yı Hayber'e varup şavaşa muqābil oldı. Rivāyet iderler 'asker dağı qal'a üzerine varmadın Emīrū'l-mū'minīn 'Alī varmış idi. Yehūd tã'ifesi ile şöyle ceng eyledi-ki qalkānın elinden [T56b] düşürdiler ve hişāruñ demürden olan ⁸⁷² qapusına varup qoparup kendüye siper idindi. Qal'a feth olınca ⁸⁷³ ol qal'anuñ hendekine köpri eyledi. ⁸⁷⁴ Ba'de Emīrū'l-mū'minīn 'Alī ⁸⁷⁵ ol demürden qapunuñ bir ucını ketfine alup ⁸⁷⁶ 'asker-i İslām qal'aya dāhıl olıncaya dek ⁸⁷⁷ arqasından qapuyı yire bırakmadı

⁸⁶⁸ “Bayrağı yarın Allah ve resulünü seven kaçmamış ve girişken bir adama vereceğim. O geri dönmez ve Allah onun eliyle Hayber'in fethini sağlayacak.”

⁸⁶⁹ Qal'ası: Qal'ası'nuñ İ, S.

⁸⁷⁰ üzerine dağı: dağı üzerine İ, S.

⁸⁷¹ bulışdı: buluşdı T.

⁸⁷² olan: -M, -İ, -S.

⁸⁷³ olınca: olıncayadek T.

⁸⁷⁴ ol qal'anuñ hendekine köpri eyledi: -T.

⁸⁷⁵ 'Alī: -M, -İ, -S.

⁸⁷⁶ alup: alup ol qal'anuñ hendekine köpri eyledi T.

ve Ebū Rāfi' eydür yidi nefer ādem ile varduḡ apunuñ bir anadın alduramaduḡ.⁸⁷⁸ *Mu'cize* Rāvī eydür mezkūr al'a [M54b] cenginde bir Yahūdī 'acūzesi bir uzuuyı⁸⁷⁹ pişürüp ve içine zehr oyup büryān şüretinde Resūlu'llāh'a getürdi. Rāvī eydür zehri uzunuñ⁸⁸⁰ öñine ziyāde omış idi zīrā Resūlu'llāh mezbūḡ anem öñinüñ etin yimege severdi. Fi'l-hāl ol uzunuñ öñi tarafından bir miḡdār Resūlu'llāh aḡzına alup çiynerken ol büryān olmuş uzudan⁸⁸¹ āvāz geldi-ki yā Resūlu'llāh benden yime baña zehr atdılar. Fi'l-hāl Resūlu'llāh anı aḡzından ıkarup yabana atdı. Rāvī eydür ol maḡal Bişr bin Berā ol uzudan⁸⁸² bilece yimiş idi. Fi'l-hāl mürd oldu. *Mu'cize* Mezbūr Ḥayber al'ası'nuñ muḡārebesinde [İ, S 58a] bir siyāh-rū çobān bir süri oyun ile geldi ve eyitdi yā Muḡammed baña İslām 'arz eyle. Ol-daḡı müslümān oldu ve eyitdi bu oyun sürisinüñ⁸⁸³ şāḡibi Mezdūr nām şaḡşdur ve bende emānetdür. Bu oyunları ben nice ideyin. Resūlu'llāh eyitdi yüzlerine ḡurde taşcuḡazlar at. Çobān daḡı didüḡin eyledi oyunlar⁸⁸⁴ taḡıldılar ve yine çobān eyitdi yā Muḡammed ol Allāh ḡaḡḡıçun olsun buyur [T57a] oyunlar yine bu cānibe gelsünler. Ben ḡiṣār cengine giderin Resūlu'llāh buyurdı oyunlar yine dönüp geldiler ḡiṣār arşusunda ḡurdılar. Mezkūr çobān varup al'a şavaşın eyledi. Başına ḡiṣārdan bir taş urdılar şehīd oldu. Ġāzīler anı bir şemleye şarup Resūlu'llāh öñine getürdiler odılar.⁸⁸⁵ Aña bir zamān mültefit olup ba'de yüzün döndürdi. Aşḡāb eyitdi yā Resūlu'llāh niçün

⁸⁷⁷ dek: degin M.

⁸⁷⁸ alduramaduḡ: aldıramaduḡ İ, S.

⁸⁷⁹ uzuuyı: uzıuyı İ, S.

⁸⁸⁰ uzunuñ: uzınuñ İ, S.

⁸⁸¹ uzudan: uzıdan T, İ, S.

⁸⁸² uzudan: uzıdan İ, S.

⁸⁸³ sürisinüñ: sürüsinüñ M.

⁸⁸⁴ oyunlar: -M, -İ, -S.

⁸⁸⁵ odılar: -M, -İ, -S.

yüzüñ döndürdüñ. Eyitdi⁸⁸⁶ zîrâ iki zevce hürü'l-'ayndan anuñ yanındadır. *Mu'cize* Esmâ binti 'Umeys eydür Hıyber [M55a] Kâ'ası'nuñ fetih muhârebesinde anda bile idüm. Resûlu'llâh ba'de'l-'aşr Emîrû'l-mü'minîn 'Alî'nüñ dizinde yatup uyurdu.⁸⁸⁷ Nâ-gâh âfitâb gâyib oldı. Resûlu'llâh uyandı 'Alî eyitdi hayfâ vü dirîgâ ikindü namâzın kâza eyledüm. Fi'l-hâl Resûlu'llâh du'â eyledi yâ Rabb âfitâbı sen yine zühür itdür didi. Resûlu'llâh'a anda vahy⁸⁸⁸ nâzil olmuş idi. [İ, S 58b] Esmâ binti 'Umeys eydür fi'l-hâl gördüm ki güneş tekrâr tülû' itdi. Ziyâsı tağlara⁸⁸⁹ düşdi ve naql-i tahâvî'dür ki bu hadîs şahîhdür ve Ahmed bin⁸⁹⁰ Şâlih eydür 'ulemâya lâyık degüldür ki bu söze muhâlefet ideler zîrâ 'alâmât-ı⁸⁹¹ nübüvvedür. *Mu'cize* Vaqtâ ki Resûlu'llâh Medîne'den Ka'be'ye varmak diledi. Hicretüñ evvelki yılında idi⁸⁹² eyitdi yâ Rab sen ehl-i Ka'be'yi gaflet üzre idesin. Hâtib bin Ebî Belta'a ki kirâm-ı⁸⁹³ muhâcirînden idi. Ehl-i Mekke ile münâsebeti vardı.⁸⁹⁴ Fi'l-hâl yazup bu haberi Sâre nâm gulâmı ile ehl-i Ka'be'ye bildürmege gönderdi. Bu ittifâkda Ebü Leheb bile degül idi. Fi'l-hâl Cebrâ'îl 'aleyhi's-selâm [T57b] nâzil olup Resûlu'llâh'a i'lâm eyledi. Resûlu'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem 'Alî ve Zübeyr'i ve Miqdâd'ı yanına getürdüp eyitdi fi'l-hâl Sâre gulâmuñ ardınca âdem gönderüñ nâmesin elinden aluñ baña getürüñ. Hemân-dem âdem gönderdiler ve Sâre'yi tutup getürdiler. 'Ale'l-huşûs-ki muhâlif yola gitmiş idi. *Mu'cize* Râvî eydür vaqtâ ki Ka'betu'llâh ehl-i

⁸⁸⁶ Eyitdi: -İ.

⁸⁸⁷ uyurdu: uyudu T.

⁸⁸⁸ anda vahy: vahy anda İ.

⁸⁸⁹ tağlara: dağlara İ.

⁸⁹⁰ bin: ibn İ, S.

⁸⁹¹ 'alâmât-ı: 'alâmet-i İ.

⁸⁹² idi: -M, -İ, -S.

⁸⁹³ kirâm-ı: ümm-i T.

⁸⁹⁴ vardı: var-ıdı İ.

şirkden alınup feth olındı. Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem Beytu'llāh'ı tavāf eyledi ve Ka'betu'llāh içinde üç yüz yitmiş şanem var-ıdı. Ol aşnāmuñ pālarımuñ ba'zı nüḥās ve ba'zı ḥadīd olup her biri [M55b] muḥkem⁸⁹⁵ berkidilmiş idi. Bir ādem zūr eylese yirinden debretemez⁸⁹⁶ idi. [İ, S 59a] Resūlu'llāh'ıñ elinde bir küçük 'aşā-yı ḥafīf var-ıdı. Ol bütāna işāret eyledi ve eyitdi ⁸⁹⁷جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا

Fi'l-ḥāl Ka'be'nüñ ḳanḳı cānibindeki aşnām var-ıdı cümlesi nigū-sār⁸⁹⁸ olup yire düşdiler. *Mu'cize* Rāvī eydür Resūlu'llāh şallā'llāhu⁸⁹⁹ 'aleyhi ve sellem ile Emīrū'l-mü'minīn 'Alī kerrema'llāhu vechehu Ka'betu'llāh içine girüp gördiler aşnāmuñ ba'zı yüksek mevzi'de vāḳı' olmuş el irmez. Emīrū'l-mü'minīn 'Alī eyitdi yā Resūlu'llāh benüm arḳama baş bu⁹⁰⁰ görinen bütleri yire düşür. Resūlu'llāh eyitdi yā 'Alī bār-ı nübüvveti çekemezsin ammā sen benüm arḳama baş. Fi'l-ḥāl 'Alīyü'l-murtazā daḥı ayaḡın Resūlu'llāh'ıñ arḳasına ḳoyup ol şanemleri indürdi. Ol ḥāletde⁹⁰¹ Resūlu'llāh 'aleyhi's-selām şordı-ki yā 'Alī kendüñi şimdi sen⁹⁰² ḳanda görürsün. Emīrū'l-mü'minīn 'Alī eyitdi 'arş sāḳına başum ṭoḳınur⁹⁰³ [T58a] cümle ḥicāblar baña meḳşūf oldı. Her ḳanḳı cānibe elüm uzatsam irüşürin. Resūlu'llāh buyurdı-ki zihī vaḳt-ı ḥoş-ki Ḥaḳ Te'ālā celle ve 'alā saña müyesser eyledi. Emīrū'l-mü'minīn 'Alī ol şanemleri cümleten el uzadup indürdi. *Mu'cize* Rāvī eydür feth-i Ka'betu'llāh olduḡda Resūlu'llāh buyurdı-ki Ka'be'nüñ bāmına çıḳup Bilāl ezān

⁸⁹⁵ muḥkem: -T.

⁸⁹⁶ depretemez: debredemez İ, S.

⁸⁹⁷ 17/İsrâ/81, “Yine de ki Hak geldi, bātıl yıkılıp gitti. Zaten bātıl yıkılmaya mahkumdur.”

⁸⁹⁸ nigū-sār: ser-nigūn İ, S.

⁸⁹⁹ şalla'llāhu: -M.

⁹⁰⁰ bu: -M.

⁹⁰¹ ḥāletde: ḥālinde İ.

⁹⁰² şimdi sen: sen şimdi İ, S.

⁹⁰³ ṭoḳınur: doḳınur T.

oқыya. Vaqtā ki ezān oқındı. Ehl-i Қureyš тағлар башына қақышылар⁹⁰⁴ idi. Rāvī eydür [İ, S 59b] “Eşhedü enne Muḥammeden Resūlu’llāh” didükde⁹⁰⁵ Hureyre(?) binti Ebū Cehl eyitdi ey Hudā senüñ zikrūñ büleñddür. ‘İbādet-i namāz itmek⁹⁰⁶ isterin ammā va’llāh [M56a] ben dost anı tutmazın-ki⁹⁰⁷ bizüm eḥibbāmuzu қатl itdürdi⁹⁰⁸ ve eyitdi⁹⁰⁹ Allāh ḥaққыçun⁹¹⁰ ol ‘alāmet-ki Muḥammed’e nübüvvetden geldi. Benüm babama daḥı gelmiş idi. Ammā benüm babam қабуl itmedi. Ehl-i Қureyš’ün ḥātırın gözledi ve Hālīd İbn-i Esīd eyitdi çok şükür Allāh’a olsun ki benüm babam fetḥden öñdin öldi ezān āvāzın işitmedi ve ehl-i müşrikden Resūlu’llāh’uñ⁹¹¹ ğıybetinde⁹¹² çok muḥālif söz söylediler ve Ebū Süfyān eydür ben ḥiç söz söylemedüm zīrā eger söylesem eşçār u aḥçār Resūlu’llāh ḥāzretine⁹¹³ dirlerdi. Vaqtā ki Resūlu’llāh maқām-ı Şafā’ya geldi anda olan cümleten ayağ üzre ri’āyeten тұrdılar. Resūlu’llāh herbirünüñ söyledükleri sözlerin yüzlerine urup zāhir eyledi. Ebū Süfyān eyitdi yā Resūlu’llāh ben bir muḥālif söz söylemedüm. Fi’l-ḥāl Resūlu’llāh ‘aleyhi’s-selām tebessüm eyledi ve tınmadı. *Mu’cize* Melik bin ‘Avf tā’ife-yi⁹¹⁴ küffār begi idi. Vaqtā ki ‘asker-i⁹¹⁵ İslām қал’a-i Huneyn’e⁹¹⁶ varmağa [T58b] қарīb oldılar. Mezkūr

⁹⁰⁴ қақышылар: чықмышлар İ.

⁹⁰⁵ didükde: dinildükde M, İ, S.

⁹⁰⁶ itmek: -M, -İ, -S.

⁹⁰⁷ tutmazın-ki: dutmazın-ki T, İ.

⁹⁰⁸ itdürdi: itdirdi İ.

⁹⁰⁹ ve eyitdi: -İ.

⁹¹⁰ Allāh ḥaққыçun: Ḥaққā M, İ, S.

⁹¹¹ Resūlu’llāh’uñ: -M, -İ, -S.

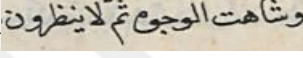
⁹¹² ğıybetinde: ğıybetde M, İ, S.

⁹¹³ Resūlu’llāh ḥāzretine: Resūlu’llāh’a M, İ, S.

⁹¹⁴ tā’ife-yi: -M, -İ, -S.

⁹¹⁵ ‘asker-i: leşker-i M, İ, S.

⁹¹⁶ Huneyn’e: cengine M, İ, S.

melik⁹¹⁷ cāsūs lar gönderüp ‘asker-i İslām’ı tecessūs itdürdi. Anlar dağı varup meliklerine gördüklerinden haber virdiler ve eyitdiler biz tağıluruz.⁹¹⁸ Anlar ile ceng itmezüz.⁹¹⁹ Ba’de perākende oldılar. Mezkūr melik ‘askerine şordı-ki neden perākende olursız. Eyitdiler gelen ‘askeri gördük ablağ atlara binerler⁹²⁰ kendüler dağı [İ, S 60a] ağ libās lar⁹²¹ giyerler. Eger anlar bizüm ile muğābele iderlerse⁹²² va’llāh muğāvemete tākat getüremezüz. Eger bizüm sözümüz tutarsañ bunlar ile muğārebe eyleme kendüni ve bizi helāk olmağdan halāş eyle. *Mu’cize* Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem vaqtā ki gāzā-yı küffār-ı Hūneyn itmek istedi eyitdi yā ‘Abbās [M56b] bir avuç toprak getür. Ol-dağı getürdi. Resūlu’llāh süvār olup ol toprağı ‘āriflīgla⁹²³ leşker-i küffār üzerine şaçdı⁹²⁴ didi. Fi’l-ğāl Allāh Te’ālā celle ve ‘alā hezīmeti müşriklere gösterdi. *Mu’cize* Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem hicretüñ toğuzuncı yılında Tebük gāzāsına ‘asker-i nuşret ile müteveccih oldı. İttifāken bir gice menzil uzak olup giceyle yürüdiler. Şubħa qarīb varup bir menzile⁹²⁵ kōndılar. Fi’l-ğāl Resūlu’llāh uyħuya vardı meger ziyāde uyumuş uyanduğda gördi ki gün toğmuş. Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem Ebū Kātāde’den ābdest almağa şu taleb eyledi. Ebū Kātāde eydür benüm dağı matāramda şu vardı. Resūlu’llāh’a virdüm ābdest aldı ve bir miğdār matāramda kōldı. Resūlu’llāh baña eyitdi bu şuyı şakla ki bu şu çok [T59a] kimesnelere vefā

⁹¹⁷ melik: -M, -İ, -S.

⁹¹⁸ tağıluruz: tağıluruz İ.

⁹¹⁹ Anlar ile ceng itmezüz: -M, -İ, -S.

⁹²⁰ binerler: binerler ve M.

⁹²¹ libās lar: libās M, İ, S.

⁹²² iderlerse: iderler ise İ.

⁹²³ ‘āriflīgla: ‘āriflīg-ıla İ.

⁹²⁴ “Yüzleri izledi. Sonra onlar nazar etmediler.”

⁹²⁵ bir menzile: -M, -İ, -S.

eylese gerek zîrâ ilerü gitmiş âdemler var-ıdı. Vaqt-ı mülâkâtda behre-mend olurlar⁹²⁶ ve râvî eydür ol seferde Ebû Bekr ile ‘Ömer rahmehu bile idiler. ‘Askerüñ öñi varup bir şusız yirde qondılar. Emîrül-mü’minîn [İ, S 60b] Ebû Bekr ve ‘Ömer bî-ħuzûr olup⁹²⁷ eytdiler niçün şusız yirde qonduñuz anlaruñ sözlerine mültefit olmadılar qondılar. Vaqtâ ki havâ germ oldu anda qonanlara te’sîr-i âfitâb oldu ve develeri şusız qalup nâ-çâr qurbân eylediler ve kendülerinüñ yanlarında olan baqıyye-yi âbdan içüp anı daħı düketdiler ve şusızluqdan ‘âciz oldılar. Vaqtâ ki Resûlullâh bu hâlden haber-dâr oldu. Aşhâba eyitdi eger ‘asker Ebû Bekr ve ‘Ömer sözün tütalar idi bu iztirâb kendülerde [M57a] olmazdı. Fi’l-ħâl Resûlullâh Ebû Katâde’nüñ matârasında bâkî qalan şuyı taleb idüp du’â eyledi ve aşhâba haber gönderdi. Her kim şu isterse⁹²⁸ gelsünler alup içsünler. Râvî eydür ‘asker bî-ħad varup istedikleri deñlü şu alup içdiler. On biñ at ve on biş biñ deve ol matâra şuyından içdiler ve murâdlarınca şu⁹²⁹ götürdiler. *Mu’cize* Resûlullâh Tebük gazâsında iken ‘Abdu’llâh bin Ħayşeme sefer-i muşâlahadan evine geldi. Meger anuñ iki şâhib-cemâl ‘avreti vardı.⁹³⁰ Erümüz⁹³¹ geliyor diyü ev içinde sâye-bân qurdılar ki⁹³² aña nâmüsiyye dirler ve hoş râyiğalar peydâ eylediler ve bir quzu büryân ve et’ime-i mütenevvi’a hâzır eylediler. Vaqtâ ki ‘Abdu’llâh [T59b] evine gelüp bunları gördi eyitdi ħâliyâ Resûlullâh gazâda ola bunuñ gibi havâ-yı germde ictihâd muqâbele-yi küffâr ide. Sübhâna’llâh lâyıq degüldür ki [İ, S 61a] ben bu

⁹²⁶ olurlar: olur İ, S.

⁹²⁷ olup: oldılar İ, S.

⁹²⁸ isterse: isterM; isterlerse İ, S.

⁹²⁹ şu: -M, -İ, -S.

⁹³⁰ vardı: var-ıdı İ, S.

⁹³¹ erümüz: erimiz İ, S.

⁹³² ki: -İ.

ta'âmı yiyüp zenân-ı hûb-rüy ile mu'âşeret idem zîrâ ki 'âkıller eydür dostlar mühimmâtında kişi kendü mu'âmelesin itmek inşâfdan degüldür. Fi'l-hâl 'Abdu'llâh bin Hâşeme eydür elüme⁹³³ âlet-i harb alup ve atuma binüp taraf-ı ğazâya⁹³⁴ müteveccih oldum. 'Avretlerüm zârîluk⁹³⁵ eylediler. Bu kadar zamândur seni görmedük lâyıķ degüldür hemân şimdi gidesin didiler. 'Abdu'llâh eydür anlaruñ sözlerine mültefit olmadum taraf-ı Resülu'llâh'a revâne oldum. 'Asker-i manşüre mülâķî olmadan ehl-i 'asker beni görüp bir atlu geliyor didiler. Resülu'llâh eyitmiş recâ iderin-ki 'Abdu'llâh bin Hâşeme ola. Ben-daħı geldüm 'askere mülâķât oldum. Resülu'llâh'a varup eyitdiler 'Abdu'llâh bin Hâşeme'dür gelen. [M57b] Vaķtâ ki Resülu'llâh'uñ huzûrına varup eyitdüm es-selâmu 'aleyk yâ Resülu'llâh. Eyitdi 'aleykü's-selâm⁹³⁶ اولى لك yâ Ebü Hâşeme. Ya'nî saña istihsân eyledüm ol ni'meti zenân ile yimeyüp terk eyledüñ ğazâya geldüñ. Zihî sa'âdet ve devlet-ki saña müyesser oldı. *Mu'cize* Ebü Ümeyye eydür Tebuk seferinde Resülu'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem aşhâbla menzil-i Vādîyü'l-ķurâ'ya irişdiler. Anda bir 'avretüñ çok hürmâ ağaçları var-ıdı. Aşhâba Resülu'llâh buyurdı ol ağaçlardan hürmâ devşürdiler. On batmân miķdârı hâşıl oldı. Resülu'llâh ol hatuna su'âl eyledi sen cem' [T60a] itdüğünde ne-deñlü batmân hürmâ [İ, S 61b] devşürürdüñ. Eyitdi on batmân. Resülu'llâh eyitdi var imdi cem' eyle. Ol-daħı vardı devşürdi on batmân hürmâ hâşıl oldı. *Mu'cize* Resülu'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem vaķtâ ki aşhâbla Vādîyü'l-ķurâ'dan ķalkup Ķal'a-yı Tebuk'e yaķın olmışlardı. Ehl-i 'askere haber virdi-ki bu

⁹³³ elüme: elime İ.

⁹³⁴ ğazâya: -İ.

⁹³⁵ zârîluk: zârîlık T.

⁹³⁶ "Sen en önde gelensin."

gice ziyāde yıl esse gerek. Hergiz yirüñüzden biriñüz kalkmayup atlaruñuzı ve develeriñuzı muhkem bend idesiz. Anlar dañı Resülu'llāh'ıñ didügin eylediler. Fi'l-ḥāl ol gice bir bād-ı saht peydā oldı-ki ayağ üzre tıran a'dāyı getürüp etrāfda yirlere⁹³⁷ urdı ve tağlaruñ⁹³⁸ taşların anlaruñ üzerlerine⁹³⁹ sürüp bir nicesini helāk eyledi. *Mu'cize* Ebū Z̄erī Ğıffārī eydür vaqtā ki Resülu'llāh Tebük ğazāsma müteveccih oldı benüm feresüm lāğar u za'ıf idi. Eyitdüm bir kaç gün [M58a] şabr ideyin andan gideyin. Didügüm eyledüm. Ba'de ol cānibe revāne oldum. Atum yola döymeyüp Tebük'e yakın menzilde kaldı. Esbābumı omzuma⁹⁴⁰ alup 'askere vardum. Gördüm⁹⁴¹ fi'l-ḥāl Resülu'llāh'a varup ḥaber virdüklerinde eyitdi Ebū Z̄er Ğıffārī'dür gelen. Vaqtā ki Resülu'llāh önüne zebün vardum Resülu'llāh⁹⁴² kalkup eyitdi merḥabā yā Ebū Z̄er ⁹⁴³ بیشی وحدت و بیوت وحدت و بیعت وحدت Ya'nī yaluñuz⁹⁴⁴ yürürsen ve yaluñuz⁹⁴⁵ ölürsen ve yalñuz kalksañ gerek. Resülu'llāh buyurdı āñır dünyāda Ebū Z̄er tenhā olup bī-kes [İ, S 62a] vefāt eylese gerek.⁹⁴⁶ Ebū Mes'ūd eydür Ebū Z̄er'üñ vardum kabrini ziyāret eyledüm. Anda gördüğüm⁹⁴⁷ ḥāleti ğayrı maḳābirde [T60b] görmedüm. Ol kabr önünde namāz kıldum ve kabr üzre secde eyledüm. Rāyiḥa-yı misk demāğuma irişüp mu'aṭṭar eyledi. *Mu'cize* Mu'āz bin Cebel eydür vaqtā ki ğazve-i Tebük'den döndük bir şahrāya irişdük ki anda bir taş içinden çıkar bir cüz'ī

⁹³⁷ yirlere: yire M, İ, S.

⁹³⁸ tağlaruñ: dağlaruñ İ.

⁹³⁹ üzerlerine: üzerine İ, S.

⁹⁴⁰ omzuma: üzerüme S, üzerime İ.

⁹⁴¹ gördüm: -İ, -S.

⁹⁴² Resülu'llāh: -İ, -S.

⁹⁴³ "Yalnız yürür, yalnız ölür ve yalnız diriltilir."

⁹⁴⁴ yaluñuz: yalñuz İ.

⁹⁴⁵ yaluñuz: yalñuz İ.

⁹⁴⁶ eylese gerek: eyledi M, İ, S.

⁹⁴⁷ gördüğüm: gördüğüm İ.

şu var-ıdı. Eger bir⁹⁴⁸ at veyā bir deve içse dükenürdi. Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem buyurdı-ki ol şunuñ üzerine benden öñdin bir kimse varmasun. Aşhābdan dört⁹⁴⁹ kimesne varup üzerine qondılar. Ba'de Resūlu'llāh ol şunuñ üzerine vardı eyitdi bunda qonanlar kimlerdür. Aşhābdan eyitdiler falān u fūlān eşhāşdur. Resūlu'llāh anlara la'net idüp fi'l-hāl atından inüp ol şunuñ üzerine vardı ve ol taşuñ şu aqduğı yire barmağın şokup çalkadı ve tekellüm eyledi. Ya'ni Haq Te'ālā'dan ol şunuñ ziyāde aqduğın istedi ve bir avuç ol şudan alup taş yaruğına dökdi. Fi'l-hāl şu revān oldı. İbn-i Mu'āz [M58b] eydür işitdüm ol şudan şā'ika gibi āvāz geldi. Resūlu'llāh buyurdı-ki min ba'd aşhāb qabīleleri ile⁹⁵⁰ ol şunuñ üzerine varup qonalar. Rāvī eydür ol şahrā ol şunuñ ziyāde aqmasından şöyle sebze-zār oldı-ki her kişi yürür idinmek anı⁹⁵¹ isterdi. Mānendi yoğdı.⁹⁵² [İ, S 62b] *Mu'cize* Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem Hālid bin Velīd'i gāzve-i Tebük'den Dūmetü'l-Cendel cānibine muqātele ve muhārebe itmek için gönderdi-ki anlar t̄ā'ife-yi Naşrānī idi. Mezkūr Hālid eyitdi yā Resūlu'llāh benüm ile⁹⁵³ hem-rāh eyledüğün [T61a] ādemler azdur. Küffār⁹⁵⁴ ziyādedür hāl nice olsa gerek. Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem du'ā idüp buyurdı-ki Allāh Te'ālā celle ve 'alā saña mu'īn olup nuşret müyesser ide. Vaqtā ki muhārebe itmege meşğül olasın Allāh Allāh diyesin. Fi'l-hāl Hālid bin Velīd ol cānibe revāne oldı. İttifāq ol vaqt ayuñ on dördi idi. Qal'a-yı

⁹⁴⁸ bir: -İ, -S.

⁹⁴⁹ dört: dört nefer İ, S.

⁹⁵⁰ qabīleleri ile: qabīleleriyle İ.

⁹⁵¹ idinmek anı: idinmek M, anı idinmek İ.

⁹⁵² yoğdı: yoğ-ıdı İ, S.

⁹⁵³ benüm ile: benümle İ, S.

⁹⁵⁴ Küffār: Küffārlar İ.

Ekīder'e irişdi. Meger mezkūr melik Ekīder nām ıatunı ile⁹⁵⁵ olduđı⁹⁵⁶ mađāmuñ üstine ııkıup řarāb-ı ıamr iderlerdi⁹⁵⁷ ve zenān-ı nām-ı⁹⁵⁸ muğanniye öñlerinde řanbūr u def ıalarlardı ve Hālid ibn⁹⁵⁹ Velīd dağı pusuya girüp anlaruñ cünbişlerin gözlerdi. İttifāk ol řađuñ⁹⁶⁰ āhūları ııřār ıapusına gelüp ıalınan řanbūruñ ve defūñ⁹⁶¹ āvāzına ıalđıřup oynarlardı. Ya'nī⁹⁶² biri biri ile⁹⁶³ ıareket iderlerdi. Melik Ekīder eyitdi ne 'aceb vākı' oldı řikār ayağumuza geldi. Fi'l-hāl buyurdı-ki⁹⁶⁴ at eyerlediler⁹⁶⁵ ve ıarındaşı Hāsān ile ııřār ıapusın aıdırup bu gelen āhūlar üzre at şaldılar.⁹⁶⁶ Hemān-dem Hālid bin Velīd olduđı⁹⁶⁷ kemīn-gehden ııkıup mezbūr Hāsān'ı ıtutup başın [M59a] kesdi ve Melik Ekīder'i ıtutup esīr eyledi ve ol ıal'ayı ıarāc-ı şulıa kesdi [İ, S 63a] *Mu'cize* Vaıtā ki Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem Tebūk ğazāsından döndi. Mülūk-ı eırafdan ilıiler gelüp nıfs-ı Medīne'ye nüzül eylediler. Cümleden biri Vefđīni Mürre(?) idi. On üç kimesne ile geldi. Cümlesi İmāna gelüp ızhār-ı İslām eylediler ve mezbūr Vefđīni Mürre(?) eyitdi memleketümüz mübtelā-yı [T61b] ıaııt oldı. Vilāyetümüzde yağmur yağmadı. Sen

⁹⁵⁵ ıatunı ile: ıatunıyla M, İ, S.

⁹⁵⁶ olduğı: olduğı İ, S.

⁹⁵⁷ ıamr iderlerdi: iderdi M, İ, S.

⁹⁵⁸ nām-ı: -M, -T.

⁹⁵⁹ ibn: bin M, İ, S.

⁹⁶⁰ řađuñ: dađuñ İ.

⁹⁶¹ ve defūñ: -İ.

⁹⁶² ya'nī: -M, -İ, -S.

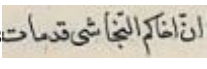
⁹⁶³ biri biri ile: biribiriyle İ, S.

⁹⁶⁴ buyurdı-ki: -İ, -S.

⁹⁶⁵ eyerlediler: eyerletdi İ, S.

⁹⁶⁶ şaldılar: şalup ıova gitdiler İ, S.

⁹⁶⁷ olduğı: olduğı İ, S.

kerîmü'ş-şāndan du'ā isterüz. Resūlu'llāh eyitdi ⁹⁶⁸ Vaqtā ki mezbūr ilçi memleketine⁹⁶⁹ vardı. Meger ol du'ā itdükleri⁹⁷⁰ günü anda yağmur ziyāde yağup ucuzlıklar⁹⁷¹ olmuşdı.⁹⁷² *Mu'cize* Rāvī eydür Tebük ğazāsından soñra Melik Necāşī Hābeşe memleketinde vefāt eyledi. Resūlu'llāh aşhāba buyurdı-ki anı vardılar Baķı' iline getürdiler ve eyitdi ⁹⁷³ Fi'l-hāl cenāze namāzın kıldılar. 'Ā'īşe rahmehu eydür dā'imā ķabr-i Necāşī'ye nūr indüğün ben görürdüm. *Mu'cize* Vaqtā ki Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem Emīrū'l-mü'minīn 'Alī kerrema'llāhu vechehuyı cānib-i Yemen'e⁹⁷⁴ gönderdi. Hāliyā Şām'da medfūn olan Ka'be'l-aħbār ol vaqt anda idi. Emīrū'l-mü'minīn 'Alī'nüñ⁹⁷⁵ huzūrına gelüp Resūlu'llāh'uhn evşāf-ı şifātın su'āl eyledi. Hemān-dem Emīrū'l-mü'minīn 'Alī Resūlu'llāh'uhn aħlāk-ı hamīdesin şerh eyledi. Ka'be'l-aħbār tebessüm eyledi. Hāzret-i 'Alī sebep-i⁹⁷⁶ tebessümden ħaber istedi. Ka'be'l-aħbār eyitdi sen vaşf itdüğün üzre ben kitāblarımızda Muħammed şifātından beyān şuħf-ı menzil-i İllāh müşāhede eyledüm. Fi'l-hāl Emīrū'l-mü'minīn [İ, S 63b] 'Alī öñinde [M59b] ĩmāna gelüp Müslümān oldı. Ķudreti olduğınca aħkām-ı İslām'ı öğretti ve hem bir⁹⁷⁷ niçe zamān diyār-ı Yemen'de iķāmet eyledi ve anda ol diyārūñ merdān-ı ķābiline şeref-i İslām'ı ızhār itdürüp ĩmāna getürdi ve eyyām-ı ħilāfet-i Emīrū'l-mü'minīn 'Ömer vāķı' olduğda

⁹⁶⁸ “Allah'ım onlara bol ve doyurucu bir yağmur ver.”

⁹⁶⁹ memleketine: memleketlerine İ, S.

⁹⁷⁰ du'ā itdükleri: itdükleri du'ā M, İ, S.

⁹⁷¹ ucuzlıklar: ucuzluklar İ.

⁹⁷² olmuşdı: olmuş-ıdı İ, S.

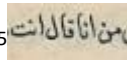
⁹⁷³ “Muhakkak kardeşiniz Necāşi öldü.”

⁹⁷⁴ cānib-i Yemen'e: Yemen cānibine M, İ, S.

⁹⁷⁵ 'Alī'nüñ: 'Alī İ, S.

⁹⁷⁶ sebep-i: -M, -İ, -S.

⁹⁷⁷ bir: -İ, -S.

Medīne'ye geldi ve eyitdi kâşkî zamān-ı [T62a] Resūlu'llāh'da geleydüm anuñ mübārek cemālin görüp müşāhede ideydüm ammā ba'zı kütübde yazılmış-ki Emīrū'l-mü'minīn 'Ömer hilāfeti zamānında Ka'be'l-aḥbār ĩmāna gelmişdür ve Emīrū'l-mü'minīn 'Abbās eydür⁹⁷⁸ ben Zemzem şuyın içerken gördüm. Ka'be'l-aḥbār'ı eyitdüm niçün Resūlu'llāh zamānında ĩmāna gelmedüñ yā ḥod Ḥazret-i Ebū Bekr hilāfetinde saña İslām müyesser olmadı. Eyitdi babam kitāb-ı Tevrāt'dan⁹⁷⁹ okıyam diyü benüm için birkaç varak⁹⁸⁰ yazup iḥrāc eyledi ve baña virdi tā ki ben anuñ ile⁹⁸¹ 'amel ideyin ve anuñ üzerinde kendü⁹⁸² mührin ḳodı ve baña yemīn virdi-ki olmaya bu mühri bozup açasın ḥattā zūhūr-ı İslām olmayınca bir gün kendü aḥvālüm fikr iderken eyitdüm şāyed babam benden ba'zı 'ilm pinhān eyledi ol kāğıdı açup göreyin. Fi'l-ḥāl açdum evşāf-ı şıfāt-ı Muḥammed'i yazılmış gördüm. Hemāndem ĩmāna geldüm. *Mu'cize* Aşḥābdan biri eydür hacetü'l-vedā' idüp Ka'betu'llāh⁹⁸³ maḳāmlarından bir maḳāma vardum. Anda Resūlu'llāh'ı gördüm māh-ı bedr olmuş gibi yüzi müzeyyā(?) olmuş⁹⁸⁴ ehl-i Yemāme'den bir şahş Resūlu'llāh öñine gelüp eyitdi yā Resūlu'llāh bu oḡlancuḡı ḳundaḳ ile buldum. Resūlu'llāh [İ, S 64a] ol oḡlancuḡdan ḥaber şordı ya'ni ⁹⁸⁵ Resūlu'llāh eyitdi [M60a] gerçek söylersin ben Allāh'ıñ Resūluyın. Resūlu'llāh eyitdi

⁹⁷⁸ eydür: -İ, -S.

⁹⁷⁹ Tevrāt'dan: Tevrāt'dan ben M, İ, S.

⁹⁸⁰ birkaç varak: bir şüret varak kütüb M, İ, S.

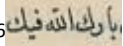
⁹⁸¹ anuñ ile: anuñ-ıla İ, S.

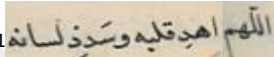
⁹⁸² kendü: kendi İ, S.

⁹⁸³ Ka'betu'llāh: Ka'betu'llāh'ıñ İ.

⁹⁸⁴ olmuş: bulmuş T.

⁹⁸⁵ "Ben kimim dedi. Sen..."

⁹⁸⁶ ba'de ol oğlancuğ ayruğ söylemedi tā büyük olmayınca ve ol oğlancuğa Resūlu'llāh Mübārekü'l-Yemāme diyü ad çodı. *Mu'cize* Vaqtā ki Resūlu'llāh 'aleyhi's-selām 'Alī ḥazretini⁹⁸⁷ Yemen [T62b] tarafına göndermek istedi. Tā kim anda vara kādı olup⁹⁸⁸ aḥkām-ı şer'iyeyi icrā eyleye. 'Alī kerrema'llāhu vechehu eyitdi yā Resūlu'llāh ben 'ālim degülem nicesine aḥkām-ı każā ideyin. 'Alī eydür fi'l-ḥāl⁹⁸⁹ Resūlu'llāh hemān-dem⁹⁹⁰ sīneme mübārek elin koyup eyitdi

⁹⁹¹ Vaqtā ki ol diyāra vardum ḥaşmınuñ mābeynin taşḥīḥ idüp icrā-yı şer'-i şerīf eyledüm. *Mu'cize* Rāvī eydür Yemen'de bir şü vardı.⁹⁹² Her kim andan içse fi'l-ḥāl fevt olurdu. Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ol şuya 'Abdu'llāh bin 'Ömer ile⁹⁹³ selām gönderdi. Ya'nī eyitdi sen-daḥı ey şü zehr olmadan berī ol. Yemen diyārınuñ küffārı Müslümān oldılar. Seni daḥı içen fevt olmasun. İbn-i Mes'ūd eydür ba'de ol şudan içen ölmedi.⁹⁹⁴ Ancaḥ maḡmūm oldı.⁹⁹⁵ *Mu'cize* İbn-i 'Abbās eydür bir şāḥib-cemāl Yahūdī var-ıdı.⁹⁹⁶ Her bār Resūlu'llāh'ıñ meclis-i va'azına gelürdi. Bir gün Resūlu'llāh aña eyitdi gel Müslümān ol bunuñ gibi hüsn-i cemāl ile cehennemde āteş içinde yanmaḥ saña ḥayf olmaz mı. Eyitdi ben dīnümde ferāḡat itmezsin ve ḡayrı dīne daḥı girmezsin. İttifāḡ

⁹⁸⁶ “Allah seni mübarek kılsın.”

⁹⁸⁷ ḥazretini: ḥazretlerini T.

⁹⁸⁸ olup: ola İ, S.

⁹⁸⁹ fi'l-ḥāl: -M, -İ, -S.

⁹⁹⁰ hemān-dem: -M.

⁹⁹¹ “Allah'ım kalbine hidayet ver lisanıma engel ol.”

⁹⁹² vardı: var-ıdı İ, S.

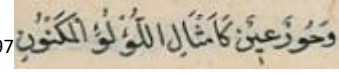
⁹⁹³ ile: ile kelām-ı M, İ, S.

⁹⁹⁴ ölmedi: fevt olmadı İ, S.

⁹⁹⁵ Ancaḥ maḡmūm oldı: -M, -İ, -S.

⁹⁹⁶ var-ıdı: vardı S.

bir gün Resūlu'llāh [İ, S 64b] meclisinde bu āyet okundu ⁹⁹⁷

Yahūdī eyitdi yā Resūlu'llāh bir hūriye sen zāmin olur mısın. Resūlu'llāh eyitdi yitmiş hūriye zāmin olurun. Fi'l-hāl Yahūdī İslām'a geldi⁹⁹⁸ vaqtā ki [M60b] vefāt eyledi. Resūlu'llāh anuñ namāzına hāzır olup defn itdürdi ve Resūlu'llāh kabri üzre mübārek [T63a] elin koyup haylīce eglendi. Ba'de başın kaldurdı mübārek alını dürilmiş ve omuzında pīreheni pārelenmiş görindi. Aşhāb Resūlu'llāh'dan haber istediler Resūlu'llāh eyitdi yitmiş nefer hūrīler geldi her biri eydürdi ben anuñ için geldüm ol keşretten cebīnüm derilüp⁹⁹⁹ pīrehenüm pārelendi. *Mu'cize* Emīrül-mü'minīn 'Alī raḥmehu¹⁰⁰⁰ eydür Resūlu'llāh buyurdı-ki var benüm deveme süvār ol taraf-ı Yemen'e git fülān 'aḳabeye varıcaḳ “es-selāmu 'aleyk yā ḥacer es-selāmu 'aleyk yā şecer” diyesin vaqtā ki ol cānibe vardum baña istiḳbāl için Yemen halkı geldiler “es-selāmu 'aleyk yā ḥacer es-selāmu 'aleyk yā şecer” didüm. Fi'l-hāl ol¹⁰⁰¹ maḥall-i debdebe-yi ḡulḡule¹⁰⁰² vāḳı' oldı. “aleyküme's-selām” lafzı arzdan ve taşlardan ve ağaclardan işidildi ve ol istiḳbāle gelenler daḫı işitdiler. Hemān-dem Müslümān oldılar. *Mu'cize* Ebū Hüreyre eydür Resūlu'llāh öñine şikāyete vardum eyitdüm yā Resūlu'llāh her ne ki işidirin fi'l-hāl unudırım. Resūlu'llāh Ebū Hüreyre'ye buyurdı-ki ridāñı¹⁰⁰³ dōşe. Ebū Hüreyre eydür fi'l-hāl dōşedüm Resūlu'llāh şalla'llāhu [İ, S 65a] 'aleyhi ve sellem mübārek elin uzadup havādan ucına bir nesne alup bıraḳdı ve baña eyitdi al sīneñ üzerine tūt. Ba'de her ne işidesin

⁹⁹⁷ 56/Vāki'a/22-23, “Saklı inciler gibi iri gözlü hūriler.”

⁹⁹⁸ geldi: gelüp İ.

⁹⁹⁹ derilüp: dürülüp M, İ, S.

¹⁰⁰⁰ raḥmehu: raḍia'llāh M, İ, S.

¹⁰⁰¹ ol: -İ, -S.

¹⁰⁰² debdebe-yi ḡulḡule: debdebe ve ḡulḡule M, İ, S.

¹⁰⁰³ ridāñı: ridāñı yire M, İ, S.

unutmayasın. Ben-dağı eyledüm ayruķ unutmam. *Mu'cize* Ebū Hüreyre raḥmehu¹⁰⁰⁴ eydür benüm vālidem kāfire idi. Her bār ki [M61a] ĩmān 'arz eyledüm. Ƙabūl eylemedi. Resūlu'llāh'a ğıybetde 'abeş kelimāt eylerdi. Aña incinüp giryān u ḫayrān olup Resūlu'llāh yanına vardum. Vāķı'-ı ḫāli taķrīr eyledüm ve eyitdüm yā Resūlu'llāh du'ā eyle-ki [T63b] vālideme ĩslām müyesser ola. Resūlu'llāh 'aleyhi's-selām eyitdi¹⁰⁰⁵ اللهم اهدنا لهدى mezkūr eydür fi'l-ḫāl taşra çıķdum vālideme varup Resūlu'llāh'uñ du'ā itdüğini ḫaber virem diyü vardum. Evi kapanmış gördüm ifti[tā]ḫü'l-bāb yā vālide didüm meger vālidem āb-ı ğusle ğirmiş bir miķdār taḫammül eyle diyü baña işāret eyledi. Ba'de kapanıy açdı ve eyitdi "Eşhedü en lā-ilāhe illa'llāh ve eşhedü enne Muḫammeden 'abduḫü ve Resūluḫ" Fi'l-ḫāl Resūlu'llāh yanına vardum sevindüğümden ağladum eyitdüm yā Resūlu'llāh senüñ du'ā-yı müstecābuñdan vālidem Müslümān oldı ve eyitdüm yā Resūlu'llāh vālideme¹⁰⁰⁶ du'ā eyle¹⁰⁰⁷ beni ve vālidemi¹⁰⁰⁸ ḫalāyık dost tutalar. Resūlu'llāh du'ā eyledi Ebū Hüreyre eydür benüm sözüñ ḫātır-ı Müslimde mü'eşşir olup āferīdeden bir ādem baña daḫl eylemedi. *Mu'cize* Rāvī eydür bir şahş muttaşıl şol eli ile yimek yirdi. Resūlu'llāh eyitdi sağ elüñle ta'ām ekl eyle. Ol şahş yalan söyleyüp eyitdi sağ elüm zaḫmet ider. Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem¹⁰⁰⁹ [İ, S 65b] eyitdi yalan söyledüğüñ¹⁰¹⁰ iķün min ba'd sağ elüñ ağzuña irişmesün. Rāvī eydür ol kişinüñ sağ eli ayruķ ağzına irişmedi. *Mu'cize* Rāvī eydür Resūlu'llāh Cum'a ğünü ḫuṭbe

¹⁰⁰⁴ raḥmehu: -İ, -S.

¹⁰⁰⁵ "Allah'ım Ebu Hüreyre'nin annesine hidayet ver."

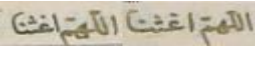

¹⁰⁰⁶ vālideme: -M, -İ, -S.

¹⁰⁰⁷ eyle: eyle-ki İ, S.

¹⁰⁰⁸ beni ve vālidemi: vālidemi ve beni M, İ, S.

¹⁰⁰⁹ 'aleyhi ve sellem: 'aleyhi's-selām İ, S.

¹⁰¹⁰ söyledüğüñ: söyledüğüñ İ, S.

oðurken bir şahş [M61b] gelüp eyitdi yā Resūlu’llāh çok zamāndur ki yağmur yağmadı tavarlarumuzun¹⁰¹¹ yiyecekleri kalmadı. Du’ā eyle ki Hāq Te’ālā celle ve ‘alā yağmur yağdura. Resūlu’llāh fi’l-ḥāl eyitdi ¹⁰¹² Enes bin¹⁰¹³ Mālik eydür havāda hergiz bulut yoğdı.¹⁰¹⁴ Nā-gāh Cebel-i [T64a] Ebū Kubeys tarafından bir bulut peydā oldı. Yağmur Cum’a-yı āḥara dek muttaşıl yağdı. Yine Resūlu’llāh bir gün Cum’a ḥuṭbesin edā iderken bir şahş gelüp eyitdi yā Resūlu’llāh keşret-i bārāndan bī-ḥuzūr olduk. Resūlu’llāh du’a eyledi bārān diñüp ayruḳ yağmadı ve ol du’ā budur ¹⁰¹⁵ Resūlu’llāh’uñ bunuñ gibi mu’cizesi çokdur a’dādı yoḳdur. *Mu’cize* Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem bir şahş-ı bir mühimm için bir tarafa gönderdi. Varup geldükde yalan ḥaber getürdi. Resūlu’llāh aña bed du’ā eyledi. Vaḳtā ki ol vefāt itdi¹⁰¹⁶ ḳarnı yarılmış bulındı¹⁰¹⁷ ve hem defn eyledüklerinde anı yir ḳabūl itmedi.¹⁰¹⁸ *Mu’cize* Rāwī eydür ehl-i Yemen’den biri eyitdi benüm evümde¹⁰¹⁹ bir ḳuyu vardı.¹⁰²⁰ Şuyı ḡayetde telḥ idi. Vardum Resūlu’llāh’a didüm. Resūlu’llāh baña bir matāra şı virdi. Vardum anuñ içine döküdüm. Fi’l-ḥāl şı tatlu oldı. Hemīşe andan [İ, S 66a] içilürdi. *Mu’cize* Aşḥāb-ı Resūl[M62a]u’llāh’dan Şüheyb dirler bir şahş var-

¹⁰¹¹ tavarlarumuzun: tavarlarımızın İ.

¹⁰¹² “Allah’ım bize yağmur ver, Allah’ım bize yağmur ver.”

¹⁰¹³ bin: ibn İ.

¹⁰¹⁴ yoğdı: yoğ-ıdı İ, S.

¹⁰¹⁵ “Allah’ım üzerimize deḡil etrafımıza çevir. Tepelere, yüksek yerlere, vadi ve ağaçlara doḡru döndür.”

¹⁰¹⁶ itdi: eylemiş M, İ, S.

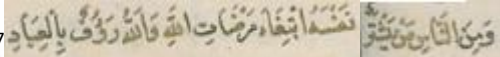
¹⁰¹⁷ bulındı: buldılar M, İ, S.

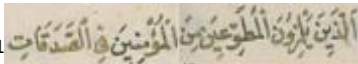
¹⁰¹⁸ itmedi: eylemedi M, İ, S.

¹⁰¹⁹ evümde: evimde S.

¹⁰²⁰ var-ıdı: var idi İ.

ıdı. Mekke'den Medīne'ye 'azm itdükde¹⁰²¹ ehl-i Kıreys yolına gelüp bundan zaĥıre istediler. Mezkūr Őüheyb eyitdi ter-keŐüm tolu oĥdur tır-endāz olduĥumı¹⁰²² daĥı bilürsüz. Bir kaç ādemlerüñüzi¹⁰²³ ĥatlı itmeyince ben size zaĥıre virmezim. Āĥır Ka'betu'llāh'da penāh olduĥı¹⁰²⁴ zaĥıreyi anlara ma'lüm itdürdi ve ellerinden ĥalāŐ olup Resūlu'llāh'a varup [T64b] yolda vāĥı' olan¹⁰²⁵ aĥvāli bildürdi. Resūlu'llāh buyurdi ¹⁰²⁶ Fi'l-ĥāl Cebrā'il-i emīn ile bu āyet nāzil oldı

¹⁰²⁷ *Mu'cize* Resūlu'llāh Őalla'llāhu 'aleyhi ve sellem aŐĥāba buyurdi ki ĥāĥırum ister bir cemā'ate taŐadduĥ idem. 'Abdu'r-raĥman bin 'Avf eyitdi yā Resūlu'llāh benüm¹⁰²⁸ mālumuñ niŐfin vireyin ve ba'zı aŐĥāb eyitdi bir dikili ĥurmā getürelüm. Mezkūrın didüklerin varup getürdiler. Münāfiĥlar eyitdiler 'Abdu'r-raĥmān getürdigi **māl-ı Őadaĥa(?)** içündür. AŐĥāb eyitdiler¹⁰²⁹ Resūl-i Ĥudā¹⁰³⁰ taŐadduĥdan müberrā olup bī- niyāzdur. Fi'l-ĥāl bu āyet nāzil oldı

¹⁰³¹ *Mu'cize* Cābir raĥmehu eydür bir zamānda

¹⁰²¹ itdükde: eyledükde M, İ, S.

¹⁰²² olduĥumu: oldıĥumu İ.

¹⁰²³ ādemlerüñüzi: ādemleriñüzi İ, S.

¹⁰²⁴ olduĥı: oldıĥı İ.

¹⁰²⁵ yolda vāĥı' olan: yoldaki M, İ, S.

¹⁰²⁶ "Satılan malı kesti Ebu Yahya."

¹⁰²⁷ 2/Bakara/207, "İnsanlardan öyleleri de var ki Allah'ın rızasını almak için kendini feda eder. Allah da kullarına Şefkatlidir."

¹⁰²⁸ benüm: ben M, İ, S.

¹⁰²⁹ Münāfiĥlar eyitdiler 'Abdu'r-raĥmān getürdigi māl-ı **Őadaĥa** içündür. AŐĥāb eyitdiler: -İ, -S.

¹⁰³⁰ Resūl-i Ĥudā: Resūlu'llāh İ, S.

¹⁰³¹ 9/Tevbe/79, "Sadakalar hususunda, müminlerden gönüllü verenleri ve güçlerinin yettiĥinden başkasını bulamayanları ĥeĥiŐtirip onlarla alay edenler var ya, Allah işte onları maskaraya ĥevirmiŐtir. Ve onlar için elem verici azap vardır."

Resūlu'llāh'la¹⁰³² sefer-i mühimmāta gitmiş idük. Nā-gāh rīh-i 'azīm peydā oldı. Resūlu'llāh eyitdi bu bād münāfiqlaruñ helāki [M62b] içündür vākı'ā Medīne'ye irişdügümüzde münāfiqlaruñ¹⁰³³ ekşeri ol yoldan helāk olmuş¹⁰³⁴ işitdük. *Mu'cize* Bir gün Resūlu'llāh 'aleyhi's-selām eyitdi aşhābdan kimdür ki [İ, S 66b] Hālid İbn Nebih'i varup katl ide ve bizüm hātırumuzı anuñ şuglından fāriğ eyleye. 'Abdu'llāh bin¹⁰³⁵ Enīs eyitdi ben varayın anı helāk ideyin ammā anuñ şifātından baña haber vir tā kim gördüğümde anı bilem. Resūlu'llāh eyitdi şāyed anı gördüğünde¹⁰³⁶ havf idesin. 'Abdu'llāh eyitdi ol Allāh haqqıyçün-ki seni peygamber-i āhır zamān eyledi. Hīç bir kimseden¹⁰³⁷ korkmazın. Meger Allāh'dan ol vaqt Hālid bin Nebih 'Arafāt'da idi. Mezbūr 'Abdu'llāh dağı [T65a] 'Arafāt'a varup etrāfda gezerken güneş dağı gurūba varmamışdı.¹⁰³⁸ 'Abdu'llāh eydür bir ādem gördüm cünbiş-i şecā'atde gönlüme andan haylice kırhu¹⁰³⁹ düşdi. Fi'l-hāl bildüm-ki ol kimesnedür ki Resūlu'llāh dimişdi. Yanuma gelüp şordı sen ne ādemsin. Eyitdüm bir hācet için bu diyāra geldüm garībüm isterin-ki bu gice sende mihmān olayın.¹⁰⁴⁰ Eyitdi n'ola hemān-dem ben-dağı ardınca¹⁰⁴¹ gitdüm ve hafiyeten 'aşr namāzın kıldum ve anuñ fırsatın bulup ol gice kılıcumla katl eyledüm. Fi'l-hāl yoluma gitdüm. Şabāh olunca maķāmuma irişdüm varup Resūlu'llāh'a haber virdüm. *Mu'cize* Ebū Hüreyre

¹⁰³² Resūlu'llāh'la: Resūlu'llāh ile M, İ, S.

¹⁰³³ münāfiqlaruñ: münāfiqīnuñ M, İ, S.

¹⁰³⁴ olmuş: olmuşlar İ, S.

¹⁰³⁵ bin: ibn M, İ, S.

¹⁰³⁶ gördüğünde: gördüğünde İ, S.

¹⁰³⁷ kimseden: kimesneden İ.

¹⁰³⁸ varmamışdı: varmamış idi M, İ, S.

¹⁰³⁹ kırhu: kırku İ, S.

¹⁰⁴⁰ olayın: olayum İ.

¹⁰⁴¹ ardınca: ardınca evine M, İ, S.

rahmehu eydür açluğdan şöyle za'îf oldum-ki göbegüm üzre taş bağlardum. Vardum aşhâbuñ yolu üzre oturdum. Baña zevâde vireler diyü gördüm. Ebû Bekr-i Şiddîk geçdi. Andan zevâde iltimâsına [M63a] bir âyet okudum.¹⁰⁴² Nesne virmedi geçüp gitdi ba'de 'Ömerü'l-Ḥaṭṭâb dahı¹⁰⁴³ ol yoldan geçdi. Ol-da¹⁰⁴⁴ nâ-tüvân olduğum¹⁰⁴⁵ bildi. [İ, S 67a] Andan dahı âyet-i kerîmeyle¹⁰⁴⁶ iltimâs eyledüm. Ol-dahı virmeyüp gitdi. Ba'de Resûlü'llâh geçdi eyitdi yâ Ebâ Hüreyre. Eyitdüm lebbeyk. Gel benüm yanumca ben-dahı ıalkup gitdüm Ümmühâtü'l-mü'minîn'ün evine varup nüzül eyledi. Şordı-ki hîç hâzır ta'âmuñ var mıdur. Eyitdi fülân kimesne¹⁰⁴⁷ bir miğdâr süd hediye getürdi çanağdadur. Yine¹⁰⁴⁸ eyitdi yâ Ebâ Hüreyre eyitdüm lebbeyk var ehl-i Safiyye nidâ ile gelsünler. Bunda ta'âm yimege anlar ehl-i İslâm'dandur. Anlaruñ māl ü menâlleri yoğdur. Ben-dahı vardum anlara haber virdüm ve gönlümden geçürdüm-ki bir çanağ süd bu kadar ebnâ-yı âdeme nicesi kifâyet [T65b] ider. Resûlü'llâh ol¹⁰⁴⁹ südi baña virdi ve yine benden aldı ve eyitdi bunda gelüp otur anlara bu südden viresin içsünler. Vağtâ ki cümle gelüp südden içdiler. Resûlü'llâh 'aleyhi's-selâm çanağı benden alup yine baña virdi ve eyitdi murâduñ kadar iç. Ben-dahı içdüm. Tekrâr eyitdi iç. Yine nüş itdüm. Ba'de çanağı elümden aldı içinde bâkî kalandan Resûlü'llâh içdi. Râvî eydür yitmiş biş nefer âdem süd içdi yine çanağda süd vardı.¹⁰⁵⁰ *Mu'cize* Rûkeyn bin Sa'îd el-Müzenî rivâyet ider dört yüz kırk nefer

¹⁰⁴² okudum: okıdum İ, S.

¹⁰⁴³ dahı: -İ.

¹⁰⁴⁴ ol-da: ol-da açluğdan M, İ, S.

¹⁰⁴⁵ olduğum: oldıgum İ.

¹⁰⁴⁶ kerîmeyle: kerîme ile İ, S.

¹⁰⁴⁷ kimesne: kimse S.

¹⁰⁴⁸ Yine: -M, -İ, -S.

¹⁰⁴⁹ ol: ol çanağ M; ol çanağda İ, S.

¹⁰⁵⁰ vardı: var-ıdı İ, S.

âdem ile Resûlu'llâh'uñ bir gice mihmâni olduk.¹⁰⁵¹ Resûlu'llâh¹⁰⁵² eyitdi yâ 'Ömer bunlara ta'âm hâzır eyle. 'Ömer eyitdi bir şinik hürmâdan gayrı ta'âm yokdur. Tekrâr Resûlu'llâh [M63b] eyitdi yâ 'Ömer bunlara tedârük eyle. Fi'l-hâl 'Ömer dahı sem'an ve tã'aten diyüp eline [İ, S 67b] miftâh-ı hâne alup ev kapusın açdı ve mezkûr Rûkeyn anda iletüp eyitdi yoldaşlaruñ kifâyeti miqdârı hürmâ al. Ben-dahı dört yüz kırık nefer refiklerüme kifâyet idecek kadar hürmâ aldum ve mezkûr Rûkeyn eydür gitdügüm vaqt¹⁰⁵³ nazâr eyledüm yine hürmâ evvelkileyin yirinde turur¹⁰⁵⁴ güyâ andan bir dâne hürmâ alınmamış. *Mu'cize* Cābir bin 'Abdu'llāh eydür Medīne'de bir Yahūdī'den hürmâ şatun aldum. Şol şartla¹⁰⁵⁵ ki yine vaqtinde aña hürmâ virem. İttifāk ol yıl nahlistānumda hürmâ az oldu deynüme vefā itmedi. Mezbür Yahūdī gelüp hürmāsı bahāsınuñ akçesin taleb eyledi. Benüm hod edā-yı deyne kudretüm yoğdı.¹⁰⁵⁶ Fi'l-hâl Resûlu'llāh öñine vardum hālümü bildürdüm. Resûlu'llāh aşhāba buyurdı mezkûr Cābir'üñ nahlistānına varılsun. [T66a] Vaqtā ki aşhābla Resûlu'llāh anda hâzır oldılar. Tekrâr Yahūdī'den Cābir¹⁰⁵⁷ mühlet taleb eyledi. Yahūdī rāzı olmadı. Cābir eydür bir miqdār yaş hürmâ Resûlu'llāh öñine iletüm tenāvül eyledi ve nahlistānuñ kanķı tarafındadır anda benüm için var seccāde bırak didi. Hemān-dem ben-dahı vardum ol hızm̄eti edā eyledüm. Resûlu'llāh anda kã'id olup bir miqdār dahı yatdı uyudı. Ba'de yine bir kâse ile

¹⁰⁵¹ olduk: oldum M, İ, S.

¹⁰⁵² Resûlu'llāh: Resül İ, S.

¹⁰⁵³ vaqt: -İ, -S.

¹⁰⁵⁴ turur: turur gördüm M, İ, S.

¹⁰⁵⁵ şartla: şart-ıla İ, S.

¹⁰⁵⁶ yoğdı: yoğ-ıdı İ, S.

¹⁰⁵⁷ Cābir: -İ, -S.

ḥurmā öñine iletüm. Anı-daḥı tenāvül eyledi ve kaıkup ḥurmāluġumı¹⁰⁵⁸ cümleten gezdi ve benüm kaızā-yı deynüm için du‘ā eyledi ve eyitdi ey Cābir Őimden girü deynüñe kifāyet ider ḥurmā devŐür. [M64a] Yahūdī’e deynüñi vir [İ, S 68a] ben-daḥı vardum ḥurmā dirdüm deynüm kağarınca mezbür Yahūdī’ye virdüm varup gitdi. Cābir eydür va’llāhī ol virdüġüm kağar baña faızla ḥāŐıl oldı. Fi’l-ḥāl vardum Resülu’llāh’a ḥaber virdüm ve Resülu’llāh’a eyitdüm¹⁰⁵⁹ “eŐhedü enne Resülu’llāh.”

Mu‘cize Rāvī eydür Resülu’llāh elin sildüġi mendili āteŐ üzre koŐalar yanmazdı. İttifāk Resülu’llāh’a Enes bin Mālik mihmān oldı. Anlaruñ öñine ta‘ām ḥāızır oldı. Resülu’llāh cāriyesine mendil getür diyü buyurđı. Meger mendil yunmamıŐ mülevves imiŐ. Enes bin¹⁰⁶⁰ Mālik eyitdi bu mendili yanar tennūra bıraŐ. Ol-daḥı bıraŐdı. Fi’l-ḥāl yine çıkağdı yunmıŐ pāk olmiŐ içinden çıkağdı yanmadı. *Mu‘cize* Yemāme tarafından bir ŐaŐŐ geldi eyitdi yā Resülu’llāh bizüm cemā‘atümüzüñ mescidi yoŐdur. Resülu’llāh eyitdi bir miŐđār¹⁰⁶¹ Őu getürüñ. Fi’l-ḥāl getürdiler ol Őuyla yüzün ve ellerin yudı ve ol ŐaŐŐa ol Őuyı virdi ve eyitdi [T66b] bu Őuyı ġayrı Őuyla kaııŐdur ve balcıŐ eyle ba‘de mescidi binā itdür zīrā bu Őuda çoŐ bereket vardur. Rāvī eydür ol mescid yapılıp binā sı mürtefi‘ ü vāsi‘ oldı ve içeri sı bisāṭ-ı cedīd ile¹⁰⁶² döŐenüp ārāste oldı ve mescidüñ taŐarasında ĉemen bitdi. Hergiz yaz ve kıŐ Őolmazdı. HemıŐe sebz ġörünürdi.¹⁰⁶³ *Mu‘cize* Resülu’llāh Őalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem bir def‘a Őusız vākı‘ oldı bir kıyunuñ [M64b] koġası ile Resülu’llāh’a [İ, S 68b] Őu getürdiler alup içdi. Aġzı Őuyından ol koġanuñ içine dökti. Fi’l-ḥāl yine ol

¹⁰⁵⁸ ḥurmāluġumı: ḥurmālıġumı M, T; ḥurmāluġumı S.

¹⁰⁵⁹ ve Resülu’llāh’a eyitdüm: Resülu’llāh eyitdi T.

¹⁰⁶⁰ bin: ibn İ.

¹⁰⁶¹ bir miŐđār: -İ, -S.

¹⁰⁶² cedīd ile: cedīdle İ, S.

¹⁰⁶³ ġörünürdi: ġörinürdi İ, S.

kuyudan Őu ıkardılar. Misk kođulu Őu ıkdı hergiz ol kuyudan rāyiĥa-yı misk gitmedi. *Mu‘cize* Resūlu’llāh’uñ dā’ima hāŐiyyet-i mu‘cizesi bu idi-ki eŐm-i rūŐenāŐı oñinden nice gorse ardından dađı oylece gōrürdi¹⁰⁶⁴ zīrā aydunluđ ve arañuluđ aña yeksāndı.¹⁰⁶⁵ *Mu‘cize* Resūlu’llāh’uñ Őalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem feŐāĥat-ı lisānı ve mülāyemet-i kelāmı var-ıdı. Cevāmi’-i suĥan ve bedāyi’-i ĥükm-i rūŐen aña maĥŐuŐ idi. abā’il-i ‘Arab’uñ lisānın bilürdi ve ġayrı avā’if anuñ ile¹⁰⁶⁶ mükāleme iderlerdi. *Mu‘cize* Resūlu’llāh’uñ recūliyyeti mücāme‘at-ı nisāda ırđ recül deñlü var-ıdı ve ġāh olurdı-ki bir gice tā vađt-ı seĥer on bir ĥatunlarinuñ mücāme‘atin idüp mizāc-ı lađıfıne inkisār vāđı’ olmazdı. Resūlu’llāh’uñ Seleme adlu bir cāriyesi var-ıdı. Ol rivāyet ider Resūlu’llāh tođuz ĥatunuñ cimā’ın bir ġusül ile iderdi ve ġah olurdı-ki her birinüñ mađāmına ferden ferden varup ba’de ġusül iderdi ve eydürdi fülān ĥatun [T67a] pākīze ve ĥoŐ rāyiĥaludur aña maĥabbet iderdi. *Mu‘cize* Resūlu’llāh Őalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem kemāl-i ‘ađl ü ‘ilm-i ma’rifetde bir meŐābede idi-ki hergiz ancılayın Benī Ādem’den zuhūr itmemiŐdi. Resūlu’llāh gerđi ümmī idi. Kimseden ođumamıŐdı¹⁰⁶⁷ ammā Tevrāt u İncİL oñine [M65a] getürseler ođurdi. Mā-hazā ‘ulemā ve ĥükemā meclislerinde [İ, S 69a] hergiz oturmamıŐdı ve ümem-i ġüzeŐtenüñ tafŐİL-i ĥikāyetlerin bilürdi ve đarb-ı emŐāl-i ve siyāsāt-ı enāmı ve tađrīr-i ĥalāyık-ı aĥkāmı tebyīn iderdi ve anuñ ĥiŐāl-i ĥamīdesi kemāl-i ‘ađlına delālet iderdi ve Őecā‘at-ı vücūdı ve ĥayā vü¹⁰⁶⁸ ĥüsni ve Őefĥat u re’feti ebnā-yı

¹⁰⁶⁴ gōrürdi: gōrür İ, S.

¹⁰⁶⁵ yeksāndı: yeksān idi M, İ, S.

¹⁰⁶⁶ anuñ ile: anuñla İ.

¹⁰⁶⁷ ođumamıŐdı: ođumamıŐ idi M, İ, S.

¹⁰⁶⁸ ĥayā vü: ĥayā-yı İ.

nāsa¹⁰⁶⁹ olmuş idi ve ‘ahde vefā ve şıla-i rahmı kemāl-i i’tidālde iderdi ve Resūlu’llāh’uñ ahlāk-ı hamīdesinüñ evşāfi kitāb-ı mebsūtda beyān olunmuşdur. Murād idenler aña müṭāla’a itsünler. *Mu’cize* Resūlu’llāh’uñ kelimāt-ı¹⁰⁷⁰ vüçü-ı i’cāzı feşāḥat-ı müfredāt u belāğat-ı nazm-ı ri’āyet idi. Cümleten fuşāḥā vü bülegā-yı ‘Arab bir yire cem’ olsalar Resūlu’llāh’uñ ĩrādından ‘āciz olurlardı.¹⁰⁷¹ Bā-vüçüd anlar kemāl-i hırş-ı ‘ilmde çok zamān olmuşlardı Resūlu’llāh ile mücādele ve mu’āraza iderlerdi ammā hıç biri¹⁰⁷² sözde başa çıķamazdı. *Mu’cize* Resūlu’llāh’uñ vüçü-ı i’cāz-ı ‘acībi ve uslūb-ı kār-ı ġarībi oldur ki A’rāb’uñ zebānınuñ kelimāt-ı muḥālifleri Resūlu’llāh’uñ söyledüġi sözlere ne evvelde muvāfiķ ve ne āḫırda muṭābıķ degül idi.¹⁰⁷³ İttifāk bir ġün Resūlu’llāh Ķur’ān oķudı.¹⁰⁷⁴ Velīd bin Muġıre ki fuşāḥā-yı ‘Arab’ dandur anı işıtdı istiḥsān itdi. [T67b] Ebū Cehl aña serzeniş eyledi ol-daḫı eyitdi va’llāh ben ‘ilmde cümleñüzden ‘ālimüm, hıç biriñüz anuñ kelāmına nazıre dimezsiz. Yine bir ġün Velīd ibn¹⁰⁷⁵ Muġıre ḫabā’il-i ‘Arab cem’ olmuş iken ehl-i Ķureyş’e eyitdi Muḥammed fikri için kendü efkārıñuzu bir ḫavilde [M65b] ber-ḫarār eyleñ sözlerüñüzüñ¹⁰⁷⁶ biri birüñüze¹⁰⁷⁷ müşābeheti olsun. [İ, S 69b] Kendü kendiñüzi¹⁰⁷⁸ tekzīb itmeñüz tā kim ḫabā’il-i ‘Arab Muḥammed’den nefret ü ḫazer ideler. Ba’de ehl-i Ķureyş eyitdi kāhindür. Mezkūr Velīd eyitdi kāhin degüldür anuñ

¹⁰⁶⁹ nāsa: nās ile T.

¹⁰⁷⁰ kelimāt-ı: -T.

¹⁰⁷¹ olurlardı: olurlar idi İ, S.

¹⁰⁷² zamān olmuşlardı Resūlu’llāh ile mücādele ve mu’āraza iderlerdi ammā hıç biri: -İ, -S.

¹⁰⁷³ degül idi: degüldi İ, S.

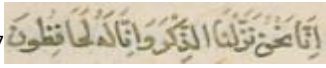
¹⁰⁷⁴ oķudı: oķıdı İ, S.

¹⁰⁷⁵ ibn: bin M, İ, S.

¹⁰⁷⁶ sözlerüñüzüñ: sözleriñüzüñ İ.

¹⁰⁷⁷ birüñüze: biriñüze İ.

¹⁰⁷⁸ kendü kendiñüzi: kendüleriñizi M.

sözi mevzūn u sec' üzeredür kâhinlerūn sözi vezinden hâricdür ve ehl-i Kureyş'ūn ba'zı eyitdi mecnūndur. Velīd eyitdi va'llāh mecnūn degüldür eşer-i cünūn vesvesesi anda yokdur ve ba'zı Kureyş eyitdi şā'irdür. Velīd eyitdi va'llāh şā'ir daḥı degüldür zīrā ben aḡsām-ı şī'ri hūb bilürin.¹⁰⁷⁹ Anuñ sözleri şā'irlerūn kelāmına beñzemez ve eyitdiler sāḥirdür. Velīd eyitdi sāḥir daḥı degüldür zīrā sāḥirlerūn 'aḡd-ı ef'āli olur. Bunda ol fi'¹⁰⁸⁰ yokdur. Velīd ibn Muḡīre eyitdi anuñ ḥaḡḡında söyledüḡūñüz cümleten bātıldur. Mezḡūr Velīd eyitdi siz aña sāḥir dirsiz¹⁰⁸¹ eger¹⁰⁸² sāḥir olaydı kendünūñ aḡrabāsı müteferriḡ olmazdı aña tābi' olurlardı. Anlar ḥod efsād itmege yollara varup ehl-i Kureyş'i andan nefret itdürüp izlāl iderler. Ba'de cümlesi sūkūta varup ayruḡ söz söylemediler. *Mu'cize* Resūlu'llāh'ūn mu'cizātıñ vüçūhıñ biri daḥı budur umūr-ı müstaḡbelden be-ḡarīḡ-ı muḡayyibāt¹⁰⁸³ her ne-ki didi cümlesi şahīḡdür vāḡı' [T68a] oldı ve¹⁰⁸⁴ şimden girü daḥı vāḡı' olur Ḳur'ān-ı 'aḡīm'de ve eḡādīş-i¹⁰⁸⁵ ḡudsīde ma'lūm olmışdur ve Resūlu'llāh'ūn ef'āl-i cüz'ıyyātıñ ḥuşuşında Ḥaḡ Te'ālā¹⁰⁸⁶ celle ve 'alā buyurur ¹⁰⁸⁷

[İ, S 70a] [M66a] ya'nī dimek olur ki biz Ḳur'ān'ı yā Muḡammed saña nāzil eyledük anı yine biz şaḡlaruz¹⁰⁸⁸ andan ötürü-ki¹⁰⁸⁹ anı taḡayyür itmesünler ve anı imlādan

¹⁰⁷⁹ bilürin: bilürüm İ, S.

¹⁰⁸⁰ fi': -M, -İ, -S.

¹⁰⁸¹ dirsiz: diyorsuz İ, S.

¹⁰⁸² eger: eger ol İ, S.

¹⁰⁸³ muḡayyibāt: muḡayyib bāb İ, S.

¹⁰⁸⁴ ve: -M, -İ, -S.

¹⁰⁸⁵ eḡādīş-i: ḡādīş-i İ.

¹⁰⁸⁶ Te'ālā: -İ, -S.

¹⁰⁸⁷ 15/Hicr/9, "Kur'an'ı kesinlikle biz indirdik; elbette onu yine biz koruyacağız."

¹⁰⁸⁸ şaḡlaruz: şaḡlarız İ.

¹⁰⁸⁹ ötürü ki: ötüri-ki İ.

ḥarf-ı āḥar¹⁰⁹⁰ itmek istediler bir ḥarfın tebdīl idüp bir kelimesin tağayyür idemediler. Elḥamdüli'llāh 'alā sālik maḥfī degüldür ki maḥfūz u maḥbūṭ olduğı¹⁰⁹¹ beyne'n-nās ma'lūmdur ve keşret-i mu'arizīn ve mu'ānidīnden müddet-i ṭavīldür ki ḥuzūr-ı Ḥaḳ'da muḥāfazat-ı kelām-ı ḳadīm olunur bu daḫı vücūd-ı i'cāzdandır ki bu ef'āl-i ḳavī ḳuvvet-i beşerden ḥāricdür. *Mu'cize* Ve vücūh-ı i'cāzuñ biri daḫı budur bir şahş kelām-ı ḳadīm oḳısa oḳuyan ve diñleyen daḫı ḥazz-ı vāfir ider. Anlara melālet gelmez her çend oḳunduḳça ḥalāvet-i maḥabbet ziyāde olur zīrā kelām-ı merdümāna muḥālifdür. Vaḳtā ki anlaruñ kelāmı tekrār oḳınsa ḳırā'atinden ve istimā'ından ḳabūl-i ṭabī'at olmaz. Her ne deñlü faşih ü belīg olursa¹⁰⁹² melālet getirür. *Mu'cize* Resūlu'llāh öñine bir 'avret geldi andan kendüye ḥaber istedi Resūlu'llāh eyitdi bir vaḳtde daḫı gelesin fi'l-ḥāl 'avret eyitdi şāyed gelem seni bulmayam Resūlu'llāh eyitdi eger beni bulmaz iseñ senüñ mühimmātuñ Ebū Bekr görsün-ki benden soñra ḥalīfe ol olsa gerek.¹⁰⁹³ *Mu'cize* A'rāb'uñ biri bir yük ḳılıc şatmağa Medīne'ye geldi [T68b] Resūlu'llāh va'de ile anı şatun aldı. Emīrū'l-mü'minīn 'Alī ol 'Arab'a şordı ki ḳılıçları n'eyledüñ. 'Arab eyitdi [İ, S 70b] Resūlu'llāh'a şatdum. Emīrū'l-mü'minīn 'Alī eyitdi eger Resūlu'llāh'a [M66b] ölüm irişe ḳılıçlaruñ bahāsın kimden alursın. ' Arab eyitdi bilmezsin varayın şorayın. Vaḳtā ki Resūlu'llāh'a varup şordı eyitdi senüñ māluñ edāsını ki benüm deynümdür Ebū Bekr-i Şiddīḳ edā ider ve eger aña daḫı ölüm irişe 'Ömer edā ider. 'Arab eyitdi eger aña daḫı ölüm irişe. Resūlu'llāh eyitdi ben ölüp Ebū Bekr daḫı öldükde sen-dahı ol vaḳt ölürsün. *Mu'cize*

¹⁰⁹⁰ ḥarf-ı āḥar: tağayyür M, İ, S.

¹⁰⁹¹ olduğı: oldığı İ.

¹⁰⁹² olursa: olur ise İ, S.

¹⁰⁹³ gerek: gerekdür İ, S.

Enes bin Mālik eydür bir gün Resūlu'llāh ile¹⁰⁹⁴ bir şavma'ada otururduk. Kapu kaçıldı Resūlu'llāh eyitdi ey Enes var gör kimdür. Enes eydür vardum gördüm Ebū Bekr-i Şiddīk'dür. Gelüp haber virdüm. Resūlu'llāh eyitdi var kapuyı aç ve aña ehl-i cennet olduĝın¹⁰⁹⁵ beşāret eyle ve eyitdi-ki¹⁰⁹⁶ benden sonra ol halīfe olsa gerek. Ben-daĝı vardum müjdegānī haberini virdüm ba'de¹⁰⁹⁷ yine kapu kaçıldı Resūlu'llāh eyitdi ey Enes gör kimdür. Varup gördüm. 'Ömer'dür yā Resūlu'llāh¹⁰⁹⁸ didüm var kapuyı aç aña daĝı ehl-i cennet olduĝ diyü beşāret eyle ve eyit-ki Ebū Bekr-i Şiddīk'dan sonra halīfe sen olsaĝ gerek. Ba'de yine kapu kaçıldı. Resūlu'llāh eyitdi ey Enes bin¹⁰⁹⁹ Mālik var gör kimdür. Vardum kapuya gördüm. 'Osmān'dur yā Resūlu'llāh¹¹⁰⁰ didüm¹¹⁰¹ eyitdi var kapuyı aç aña daĝı müjdegānī bihişti beşāret eyle ve eyit-ki 'Ömer'den sonra sen halīfe olursun [T69a] ve eyit-ki senüñ daĝı¹¹⁰² kārūñ bir dereceye vara ki [İ, S 71a] seni katl ideler. *Mu'cize* Aşhāb-ı Resūlu'llāh'dan Süfeyne adlu bir şahş eydür. Vaqtā ki Resūlu'llāh mescid binā eyledi [M67a] ol bināya evvel taşu Resūlu'llāh kodı. Ba'de Ebū Bekr'e eyitdi benüm taşum yanında bir taş қо. Ba'de 'Ömer'e eyitdi Ebū Bekr taşu yanında bir taş қо.¹¹⁰³ Ba'de¹¹⁰⁴ eyitdi-ki benden-sonra halīfe bunlardur. *Mu'cize* Rāvī eydür Hüneyn muhārebesinde ziyāde ceng oldı. Aşhābdan Cündeb adlu bir şahş gelüp eyitdi yā Resūlu'llāh eger

¹⁰⁹⁴ Resūlu'llāh ile: Resūlu'llāh'la M, İ, S.

¹⁰⁹⁵ olduĝın: olduĝım İ.

¹⁰⁹⁶ eyitdi-ki: eyit-ki M, S.

¹⁰⁹⁷ ba'de: -M, -İ, -S.

¹⁰⁹⁸ yā Resūlu'llāh: Resūlu'llāh'a İ.

¹⁰⁹⁹ bin: ibn İ.

¹¹⁰⁰ yā Resūlu'llāh: Resūlu'llāh'a İ.

¹¹⁰¹ didüm: didüm 'Osmān'dur M.

¹¹⁰² senüñ daĝı: sen M, İ, S.

¹¹⁰³ қо: -İ.

¹¹⁰⁴ Ba'de: -İ, -S.

saña ölüm¹¹⁰⁵ irişe kimi halîfe idinelüm. Resûlu'llâh eyitdi Ebû Bekr-i Şiddîk'ı zîrâ benüm vezîrüm ve kâ'im-i maqâmumdur ve eger aña dahı vefât irişe 'Ömerü'l-Haţţâb'ı halîfe idüñüz zîrâ benüm tođru¹¹⁰⁶ sözlü dostumdur ve vezîrümdür ve eger aña dahı ölüm irişe 'Oşmân bin 'Affân'ı halîfe idesiz zîrâ ol benden ve ben andan mülâhaza olunuruz.¹¹⁰⁷ Eger¹¹⁰⁸ aña dahı ölüm irişe Emîrû'l-mü'minîn¹¹⁰⁹ 'Alî'yi halîfe idüñ ol benüm bürâder-zâdemdür ve kıyâmet güninde anda muşâhibümdür. *Mu'cize* Hazret-i 'Â'işe rahmehu eydür Resûlu'llâh'a şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem¹¹¹⁰ eyitdüm baña icâzet vir senüñ kabrünü yanında benüm kabrüm dahı olsun. Eyitdi benüm yanumda kabr-i Ebû Bekr ü 'Ömer ü 'İsâ bin Meryem olsa gerek şalavatu'llâhi 'aleyhim ecmaîn. *Mu'cize* 'Â'işe rağia'llâhu 'anhümâ eydür Resûlu'llâh 'aleyhi's-selâm Emîrû'l-mü'minîn 'Oşmân'a nazâr eyledi ve eyitdi Allâh Te'âlâ 'Oşmân'a rahmet eylesün şehîd olsa gerek ve Emîrû'l-mü'minîn 'Alî'ye ve Zübeyr'e nazâr eyledi [İ, S 71b] ve eyitdi [T69b] iküñüz¹¹¹¹ birbirüñüz¹¹¹² ile dahı muqâtele¹¹¹³ idersüz vây saña ey Zübeyr'e sen zâlim olsañ gerek ba'de nazâr 'Alî'ye¹¹¹⁴ eyledi ve eyitdi [M67b] Allâh Te'âlâ rağmet itmez seni katl ideni. *Mu'cize* 'Â'işe eydür bir gün Resûlu'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem eyitdi dilerin

¹¹⁰⁵ ölüm: -İ.

¹¹⁰⁶ toğru: toğrı M, İ, S.

¹¹⁰⁷ olunuruz: olunuruz İ, S.

¹¹⁰⁸ eger: egerçi M, İ, S.

¹¹⁰⁹ Emîrû'l-mü'minîn: -M, -İ, -S.

¹¹¹⁰ Resûlu'llâh'a şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem: Resûlu'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve selleme M, İ, S.

¹¹¹¹ iküñüz: ikiñüz İ, S.

¹¹¹² birbirüñüz: biribiriñüz İ, S.

¹¹¹³ dahı muqâtele: muqâtele dahı İ.

¹¹¹⁴ nazâr 'Alî'ye: 'Alî'ye nazâr İ, S.

aşhâbdan ba'zı kimesne yanumda olup anlar ile¹¹¹⁵ umûr-ı mühimmat söyleşem eyitdüm¹¹¹⁶ yâ Resûlu'llâh Ebû Bekr'i çağuralum. Tımmadı ve eyitdüm 'Ömer'i çağuralum aña dağı cevâb virmedi. Bildüm-ki anları istemez eyitdüm 'ammuñ oğı 'Alî'yi çağuralum aña dağı söylemedi ve eyitdüm 'Oşmân bin 'Affân'ı çağuralum. Eyitdi çağuruñ. Fi'l-hâl âdem gönderüp getürtdüm. Geldi Resûlu'llâh öñinde tırdı. Resûlu'llâh aña ba'zı söz söyledi yüzünüñ rengi muteğayyir oldı. Rāvī eydür ol vaqt-ki evinde Oşmân'ı katl itmege müşrikîn gelmişler-idi.¹¹¹⁷ Eyitdiler biz saña dimez midük-ki¹¹¹⁸ muqâtele itmekden ferâgat eyle. Emîrû'l-mü'minîn 'Oşmân eyitdi Resûlu'llâh baña haber virmişdi-ki ben bu belâya şâbir olacağımı.¹¹¹⁹ *Mu'cize* Ebû'l-Esved Dü'elî rivâyet ider Emîrû'l-mü'minîn 'Alî'den kerrema'llâhu vechehu işitdüm. Eyitdi vaqtâ ki Medîne'den cānib-i 'Irāk'a gitdüm 'Abdu'llâh bin Selâm yanuma gelüp eyitdi qanda gidersin. Eyitdüm 'Irāk-ı Hicāz'a gitmek isterin. Eyitdi āgāh ol ğaflet üzre olmayasın. Resûlu'llâh 'aleyhi's-selām baña eyitdi eger 'Alî cānib-i 'Irāk'a giderse anda anı katl ideler va'llāhü'l-'azîm sözümde kâzib [İ, S 72a] degülem. *Mu'cize* Emîrû'l-mü'minîn 'Alî rahmehu vaqtâ ki maqām-ı Yenbu'a vardı. Anda kendüye [T70a] hastaluk¹¹²⁰ 'arız oldı eyitdiler [M68a] nā-gāh saña ecel irişe A'rāb-ı¹¹²¹ beriyye cism-i laḫifüñe ḫaḫā irişdüreler. Gel cānib-i Medîne'ye var¹¹²² Emîrû'l-mü'minîn 'Alî kerrema'llāhu vechehu eyitdi baña Resûlu'llâh haber virdi

¹¹¹⁵ anlar ile: anlar-ıla S.

¹¹¹⁶ eyitdüm: eyitdi İ, S.

¹¹¹⁷ gelmişler-idi: gelmişlerdi M; gelmişler idi İ, S.

¹¹¹⁸ midük-ki: mi idük-ki İ, S.

¹¹¹⁹ olacağımı: olam M, İ, S.

¹¹²⁰ hastaluk: hastalık T.

¹¹²¹ A'rāb-ı: A'rāb'dan İ, S.

¹¹²² var: -İ, -S.

ben halife olmayınca vefat itmezsin. *Mu'cize* Emirü'l-mü'minin 'Alî eydür ittifağ Resülü'llâh ile¹¹²³ maqâm-ı Huzeyfe'ye vardum. Eytdüm yâ Resülü'llâh bu maqâm-ı Huzeyfe¹¹²⁴ hoş cây-gâhdur eyitdi cennet bundan yegdür. Ol gün yidi ancılayın ravza gördüm ol maqâmlar için dağı eytdüm yâ Resülü'llâh bihişt bunlardan yegmidür. Eyitdi yegdür. Resülü'llâh âvâz idüp ağladı. Eytdüm yâ Resülü'llâh niçün ağlarsın. Eyitdi tavâ-yif-i muhtelifi gönüllerinde olan intikâmların benden soñra meger ki sen def' idesin. Eytdüm yâ Resülü'llâh recâdur ki itâ'atde olalar. Resülü'llâh eyitdi muṭî' selâmet-i dîn-i Hağ ile olur. *Mu'cize* 'Â'îşe rahmehu eydür bir gün Resülü'llâh Ṭalḥa'yı giderken gördi eyitdi Ṭalḥa âḥirü'l-emr¹¹²⁵ şehîd olsa gerek râvî eydür az zamân geçdi. Maqâm-ı şühedâya vardı. *Mu'cize* Resülü'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem ezvâc-ı tâhirâta rahmehu eyitdi bu cümleñüzün ḥudâvendi ol olur ki alnı saçlar ile jülîde ola. Fi'l-hâl Resülü'llâh buyurdi taşra gelsünler bir miqdâr istirâhat itmek¹¹²⁶ isterin. 'Â'îşe rahmehu Benî 'Âmer kıızı ile vardılar. Ammâ Benî 'Âmer kıızı elinde bir ibriğ şu getürüp gitdi¹¹²⁷ Resülü'llâh [İ, S 72b] anı gördükde bu şu nedür didi. [T70b] Eyitdi ba'de'l-h'âb ma'lûm olur.¹¹²⁸ eyitdi var [M68b] sen git. Aşḥâb-ı Resülü'llâh'dan Zübeyr eydür tokuz def'a ezvâc geldi 'Â'îşe'den gayrısı kabûl olmadı. *Mu'cize* Resülü'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem¹¹²⁹ ezvâc-ı tâhirâta eyitdi benden-soñra kanḳuñuz mihrbânluğ eyler ya'nî

¹¹²³ Resülü'llâh ile: Resülü'llâh'la M, İ, S.

¹¹²⁴ vardum. Eytdüm yâ Resülü'llâh bu maqâm-ı Huzeyfe: -İ, -S.

¹¹²⁵ Ṭalḥa âḥirü'l-emr: âḥirü'l-emr Ṭalḥa M, İ, S.

¹¹²⁶ itmek: -İ, -S.

¹¹²⁷ gitdi: gitdi yâ İ.

¹¹²⁸ Eyitdi ba'de'l-h'âb ma'lûm olur.: ba'de'l-h'âb ma'lûm olur didi M, İ, S.

¹¹²⁹ ve sellem: -M.

olmaz sözüñ toğrusın¹¹³⁰ söyleñ.¹¹³¹ Her biri ağlaşup eyitdiler¹¹³² Allāh Te'ālā celle ve 'alā ol günü bize göstermesün.¹¹³³ Rāvī eydür Resūlu'llāh vefāt itdükdən soñra 'Abdu'r-raḥman bin 'Avf mālından kırk biñ altun ifrāz idüp evvāc-ı tāhirāta kısmet eyledi kimseye ihtiyāç göstermesünler diyü. *Mu'cize* Emīrū'l-mü'minīn 'Alī kerrema'llāhu vechehu aşhābdan Zübeyr nām şahş ile¹¹³⁴ rāz söyleşürdi.¹¹³⁵ Resūlu'llāh 'aleyhi's-selām görüp eyitdi yā 'Alī Zübeyr ile kelimāt-ı sır söyleşürsin ḥālen ki ol senüñ-ile muḳātele muḥārebesin eylese gerek ve sen andan zulm görseñ gerek ve muḥārebe-yi yevmü'l-Cemel'de 'Alī Zübeyr'e¹¹³⁶ Resūlu'llāh'uñ sözün didi. Zübeyr 'adāvetden vāz geldi. Bir kaç zamāndan soñra bir şahş gelüp rüz-ı cengde Zübeyr'üñ başına kılıç urup helāk eyledi ve Zübeyr'üñ kılıcın 'Alī'ye getürdi. Emīrū'l-mü'minīn 'Alī raḥmehu eyitdi dirīgā Zübeyr'üñ ḳātili ehl-i cehennem oldı. *Mu'cize* Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem 'Abdu'llāh bin 'Amrū'l-'Āş'a eyitdi var düzahı beşāret eyle 'Ammār'ı ḳatlı idene. [İ, S 73a] Rāvī eydür vaḳtā ki 'Ammār'ı şehīd eylediler başın maḥall-i cengde iki şahş alup Mu'āviye'ye iletdiler. [T71a] Biri eyitdi başı¹¹³⁷ ben keddüm ve biri¹¹³⁸ aña mu'āriz düşüp ben [M69a] keddüm didi. Muḥaşşıl-ı kelām Mu'āviye eyitdi her kim ḳatlı itdise aña biñ altun vireyin. Bu huşuşı tefṭiş itmek için 'Abdu'llāh bin¹¹³⁹ 'Amru'l-'Āş'ı

¹¹³⁰ toğrusun: toğrısın M.

¹¹³¹ söyleñ: söyleñ didi M, İ, S.

¹¹³² eyitdiler: eyitdiler yā Resūlu'llāh İ, S.

¹¹³³ göstermesün: göstermesün didiler İ, S.

¹¹³⁴ şahş ile: şahşla İ, S.

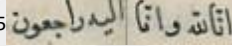
¹¹³⁵ söyleşürdi: söyleşürlerdi M, İ, S.

¹¹³⁶ Zübeyr'e: -M, -İ, -S.

¹¹³⁷ başı: başın M, İ, S.

¹¹³⁸ biri: biri eyitdi İ, S.

¹¹³⁹ bin: ibn M, İ, S.

havāle eyledi. Mezbūr ‘Abdu’llāh ol iki şahşuñ birine şordı niçesine öldürdüñ. Eyitdi üzerine hamle eyledüm fi’l-ḥāl başın kesdüm. ‘Abdu’llāh eyitdi yalan söylersin anı sen öldürmedüñ. Ol birine daḥı şordı ol-daḥı eyitdi üzerine hamle eyledüm ve ta’n-āmīz sözler¹¹⁴⁰ söyledüm. Fi’l-ḥāl sözüm aña te’şīr idüp atından düşdi ve dizleri üzre geldi ve eyitdi iflāḥ olmaz ḥuzūr-ı Cebrā’īl ü Mikā’īl’de ḥüsrāna nedāmet gösterenler¹¹⁴¹ fi’l-ḥāl şaḡma ve şolma baḡdı. Ben ḥod ardında ṭururdum¹¹⁴² hemānem başın kesdüm. ‘Abdu’llāh bin ‘Amrū’l-‘Āş¹¹⁴³ eyitdi senüñ sözüñ gerçektür. Biñ altını alduñ ve cehennem ‘azābına müsteḥaḡ olduñ. Ol şahş eyitdi eger ol beni¹¹⁴⁴ öldürse vāy baña olurdı çün ben anı öldürdüm baña cehennem ‘azābı olduḡdan-şoñra altını bıraḡdı ve gitdi ve eyitdi ¹¹⁴⁵ Mu’āviye eyitdi yā ‘Abdu’llāh bu söz baña te’şīr eyledi. ‘Abdu’llāh eyitdi ḡālibā Resūlu’llāh mescid binā eyledükde ‘Ammār anuñ bināsında iki taş ḡomışdı ve Resūlu’llāh eyitdi ey ‘Ammār seni ehl-i fesād öldürse gerek ve baña eyitdi yā ‘Abdu’llāh ol vaḡt dūzaḡı¹¹⁴⁶ ḡātil-i ‘Ammār’a beşāret eylesin.¹¹⁴⁷ [İ, S 73b] Mu’āviye eyitdi anuñ ḡātili oldur ki anı maḡall-i cenge getürdi.¹¹⁴⁸ Bu sözi Emīrū’l-mü’minīn ‘Alī kerrema’llāhu [T71b] vechehu işitdükde ol taḡdīrce ḡātil Emīrū’l-mü’minīn Ḥamza¹¹⁴⁹ olur didi. *Mu’cize* [M69b] Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem eyitdi

¹¹⁴⁰ sözler: söz İ, S.

¹¹⁴¹ eyitdi iflāḥ olmaz ḥuzūr-ı Cebrā’īl ü Mikā’īl’de ḥüsrāna nedāmet gösterenler: -İ, -S.

¹¹⁴² ṭururdum: ṭurdum M, İ, S.

¹¹⁴³ ‘Amrū’l-‘Āş: ‘Amr İ, S.

¹¹⁴⁴ eger ol beni: ol beni eger İ, S.

¹¹⁴⁵ 2/Bakara/156, “Biz Allah’ın kullarıyız ve biz O’na döneceğiz.”

¹¹⁴⁶ dūzaḡı: -M, -İ, -S.

¹¹⁴⁷ eylesin: eylesin İ, S.

¹¹⁴⁸ getürdi: gönderdi İ, S.

¹¹⁴⁹ Ḥamza: Ḥamza Resūlu’llāh M, İ, S.

yā ‘Alī ‘Ā’iše ile senüñ mābeynüñde yevmü’l-cemel muhārebesinde huşümet vākı’ olsa gerek. Eyitdi yā¹¹⁵⁰ Resūlu’llāh ne ‘aceb aşhābdan hemān baña mı ol ‘adāvet vākı’ olur. Resūlu’llāh eyitdi belī saña olur. ‘Alī eyitdi imdi ben aşhābuñ bed-bahtı olmuşam. Resūlu’llāh eyitdi olmazsın fe-emmā vākı’ olduğda sen aña musallaḡ olasın ve anı emn ü emān ile¹¹⁵¹ selāmete çıkarasın ve rüz-ı cengde leşker-i ‘Ā’iše’ye Emīrū’l-mü’minīn ‘Alī manşūr u muzaffer olup ve ba’de ‘Ā’iše’yi ikrām u ihtirām ile Medīne’ye ilettdi. *Mu’cize* ‘Ammār bin Yāsir rahmehu vaḡtā ki Mu’āviye’nüñ muhārebesinde vākı’ oldı eyitdi ben Resūlu’llāh’dan me’mūr oldum. ‘Ahdine ve bi’atine nākış olanlar ile muḡatele idem. ‘Ammār bin Yāsir eydür vaḡtā ki muhārebeden ferāḡat olındı ammā tābi’-i Mu’āviye ile olunmamışdı. Rāvī eydür mezkūr ‘Ammār bin Yāsir bir gün ḡatl-i nā-geh-ānī olup şehīd oldı. Ba’de Şī’a-yı ehl-i mārīḡin ile Emīrū’l-mü’minīn ‘Alī muhārebe idüp ḡatl ü¹¹⁵² hezīmet eyledi. *Mu’cize* Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem Esmā binti ‘Umeys’e eyitdi senüñ nikāhuña üç kimesne¹¹⁵³ vākı’ olsa gerek. Biri Ca’fer bin Ebū Ṭālib ve ikincisi [İ, S 74a] Ebū Bekr Ḳuḡāfe ve üçüncüsü ‘Alī ibn Ebū Ṭālib. Bunlaruñ ḡanḡısın ihtiyār idersin tā ki saña cennetde daḡı şevher ola. Meger bekāretin anuñ¹¹⁵⁴ Ca’fer bin Ebū Ṭālib almış imiş. Anı ḡabül eyledi.¹¹⁵⁵ Ca’fer vefāt itdükden-şoñra [M70a] Ebū Bekr [T72a] aldı. Ebū Bekr¹¹⁵⁶ öldükden-şoñra ‘Alī kerrema’llāhu vechehu aldı. *Mu’cize* Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem eyitdi yā ‘Alī Yemāme memleketi feth

¹¹⁵⁰ yā: -İ, -S.

¹¹⁵¹ emān ile: emānla S, emānla ve İ.

¹¹⁵² ü: -M.

¹¹⁵³ kimesne: kimse İ, S.

¹¹⁵⁴ anuñ: İ.

¹¹⁵⁵ eyledi: eyledi ve İ, S.

¹¹⁵⁶ Ebū Bekr: -İ, -S.

olduğda Benî Hanîfe müşriklerinden bir cāriye elüfe girse gerek. Andan senüñ bir oğluñ olsa gerek adını Muhammed koyasın. Vaqtā ki Emîrū'l-mü'minîn Ebū Bekr hilāfeti zamānında diyār-ı Yemāme fetħolındı. Benî Hanîfe esîrlerinden Emîrū'l-mü'minîn Ebū Bekr ħuzūrına esîrler getürdiler. Hanîfe adlu bir cāriyeyi Emîrū'l-mü'minîn 'Alî'ye viridi. Ĥazret-i¹¹⁵⁷ 'Alî'nüñ andan bir oğlı oldu adın Muhammed ħodı. *Mu'cize* Vaqtā ki Ebū Zer Ğıffārî Emîrū'l-mü'minîn 'Oşmān zamānında Medîne'den taşra çıkup maħam-ı Rebeze¹¹⁵⁸ gelüp sâkin oldu. İttifâħ anda ħaste olup ölür oldu. Anuñ ħatunı çok ağladı. Ebū Zer eyitdi niçün ağlarsın. Ĥatunı eyitdi sende ölüm mülâħazasın¹¹⁵⁹ añladum anuñ için¹¹⁶⁰ ağların ve saña kefen şatun almağa ħudretüm daħı yoħdur eyitdi ħam yime bir ħün Resûlu'llāħ şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ħuzūrında idüm. Eyitdi benüm aşħābumdan biri Medîne'den taşra mekân idinse gerek. Ehl-i İslām'dan bir cemā'at anuñ vefâtı vaħtinde ħāzır olup aña münāsebet itseler gerek. Mezkūr ħatun eydür ādem bu sözde iken [İ, S 74b] üzerümüze bir niçe develere binmiş ādemler geldiler Ebū Zer'üñ anası eydür anlar benüm üstüme fi'l-ħāl bir kefen atdılar¹¹⁶¹ ve eyitdiler muşāħib-i Resûlu'llāħ Ebū Zer ħālet-i nez'de imiş. Eyitdüm belî. Binitlerinden inüp Ebū Zer'üñ yanına vardılar merħabā¹¹⁶² didiler. Ebū Zer anlara āyet-i kerîme ile eħādîş-i [M70b] [T72b] Resûlu'llāħ oħudu. Ba'de eyitdi kefenüm yoħdur ammā isterin benüm kefenümi bir kimesne virsün-ki ne emîr ü ne naħîb ve ne 'āmil ola. İttifâħ ol gelenlerüñ içinde tã'ife-yi enşārdan bir yigit var-ıdı. Ol eyitdi ey benüm 'ammum benüm iki pāre

¹¹⁵⁷ Ĥazret-i: -İ, -S.

¹¹⁵⁸ Rebeze: T, M, İ, S.

¹¹⁵⁹ mülâħazasın: mülâħaza İ, S.

¹¹⁶⁰ anuñ için: anuñ-çun M, İ, S.

¹¹⁶¹ atdılar: bıraħdılar İ, S.

¹¹⁶² merħabā: merħabā yā Ebū Zer İ, S.

kirpāsum vardur. Anam ipligin işleyüp tokıtmuşdur¹¹⁶³ biri¹¹⁶⁴ benüm için ve biri senüñ için olsun. Ebū Z̄er aña du'ā-yı hayr idüp hemān-dem vefāt itdi. Ol cemā'at anuñ ol-dem namāzın kıldılar ve defneylediler¹¹⁶⁵ ve ol cemā'at içinde Ebū Mes'ūd ve Mālik bin Eşter bile idiler. *Mu'cize* Rāfi'-i Hādī' rivāyet ider. İttifāk Uḥud gazāsında bilece vākı' oldum. Sīneme bir oḡ urdılar oḡ¹¹⁶⁶ içümde ḡaldı. Vardum Resūlu'llāh ḡuzūrına eyitdüm yā Resūlu'llāh bu oḡı sīnemden çıkar. Eyitdi oḡı demreni ile mi çıkarayın yāḡūd demrensüz. Eyitdüm demrensüz çıkar¹¹⁶⁷ demren içümde ḡalsun. Resūlu'llāh eyitdi ḡanuḡluḡ iderin kıyāmet güninde şühedā zümresinden olasin. Fi'l-ḡāl Resūlu'llāh oḡı demrensüz çıkardı ve mezkūr Rāfi' zamān-ı ḡilāfet-i Mu'āviye'de ḡayātıda idi. *Mu'cize* Vaktā ki Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ḡaste oldu. Duḡteri Fāḡıma'yı ḡaleb eyledi ve ḡulaḡına bir ḡaç söz söyledi. Fāḡıma aḡlamaḡa [İ, S 75a] başladı ve yine kulaḡına bir ḡaç kelām eyledi. Fāḡıma fi'l-ḡāl ḡüldi ezvāc-ı ḡāhirāt ya'nī Resūlu'llāh'uñ pākīze ḡatunları andan su'āl eylediler eyitdi ḡāşā ki [M71a] ben Resūlu'llāh'uñ sırrın fāş eyleyem. Resūlu'llāh vefāt itdükden-şoñra [T73a] ezvāc-ı ḡāhirāt andan yine su'āl eylediler. Fāḡıma eyitdi Resūlu'llāh ḡulaḡuma evvel söylediḡi¹¹⁶⁸ söz bu idi-ki vaḡy için Cebrā'ıl baña günde bir kerre gelürdi ḡur'an ta'līm iderdi. Şimdi iki kez ḡur'an ta'līmine geldi bildüm-ki ecel-i mü'eccelüm ḡarīb olmışdur ben-daḡı anuñçün aḡladum. Ba'de ḡulaḡuma tekrār eyitdi ey Fāḡıma sen seyyide-i ezvāc-ı ḡāhirāt olacaḡsın ya'nī evvel cennetde baña lāḡıḡ olan sensin. Ol sözi işidiceḡ ḡüldüm. *Mu'cize* Fāḡıma eydür

¹¹⁶³ tokıtılmışdur: doḡıtılmışdur T.

¹¹⁶⁴ biri: -İ, -S.

¹¹⁶⁵ ve defneylediler: -T.

¹¹⁶⁶ oḡ: -İ, -S.

¹¹⁶⁷ Eyitdi oḡı demreni ile mi çıkarayın yāḡūd demrensüz. Eyitdüm demrensüz çıkar: -İ, -S.

¹¹⁶⁸ söylediḡi: söylediḡi İ.

vaḳtā ki Resūlu'llāh'a şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem¹¹⁶⁹ marāz-ı mevt 'arız oldu. Anuñ bālīni kenārında müdām oturdum. Nā-gāh bir kimesne ḳapudan iḳerü girdi eyitdi es-selāmu 'aleyk yā ehl-i beytü'n-nübüvve icāzet var mıdur ki Resūlu'llāh yanına varam. Eyitdüm ey bende-yi Ḥuzā Resūlu'llāh'uñ mizāc-ı laṭīfi münḫarif olmuşdur taḫammül eyle. Resūlu'llāh¹¹⁷⁰ başın ḳaldurup¹¹⁷¹ eyitdi ey Fāṭıma bu gelen kimdür bilür misin Melik-i Alamūt'dur icāzet vir gelsün didi. Āḫır 'Azrā'ıl 'aleyhi's-selām iḳerüye girüp eyitdi es-selāmu 'aleyk yā Resūlu'llāh. Resūlu'llāh eyitdi ve¹¹⁷² 'aleyk yā emīn-i Allāh. Melekü'l-mevt eyitdi şi'r. Be-ḫaḳḳ-ı zü'l-celāl her dü 'ālem ki senden ğayrıya yoḳdur icāzet ya'nī destür ṭaleb itmezsin ve min ba'd daḫı¹¹⁷³ [İ, S 75b] āferīdeden ebnā-yı ādeme amān virmezsin ḳabz-ı rūḫ iderin. *Mu'cize* Resūlu'llāh'uñ Ümmü Seleme eydür elümi sīnesi üzre ḳodum rāyiḫa-yı misk elümi mu'aṭṭar idüp hafta [M71b] geḳürdi. Her bār ki ābdest alurdum misk rāyihası [T73b] elümden gitmezdi ve ṭa'ām yidügüm vaḳt daḫı ol ḫāleti bulurdum. *Mu'cize* Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem¹¹⁷⁴ vefāt itdükde aşḫāb arasında iḫtilāf vāḳı' oldu. Ba'zılar eyitdi üstinde pīrehe ni var-iken ğusl itdürelüm ya'nī¹¹⁷⁵ yuyalum. Anlara uyḫu müstevlī oldu uyḫudan göz açamadılar. Bir āvāz geldi-ki pīrehe ni içinde yuyasız. *Mu'cize* Emīrū'l-mü'minīn 'Alī kerrema'llāhu vechehu eydür Resūlu'llāh baña vaşıyyet eyledi anı ben yuyam benden ğayrı kimse¹¹⁷⁶ yumaya zīrā her¹¹⁷⁷ kim

¹¹⁶⁹ Resūlu'llāh'a şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem: Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve selleme İ, S.

¹¹⁷⁰ Resūlu'llāh: Resūlu'llāh mübārek M, İ, S.

¹¹⁷¹ ḳaldurup: ḳaldırup İ, S.

¹¹⁷² ve: -T.

¹¹⁷³ daḫı: -M, -İ, -S.

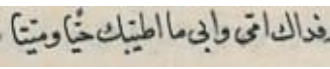
¹¹⁷⁴ şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem: -M, -T.

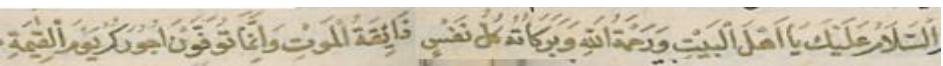
¹¹⁷⁵ ya'nī: andan M, İ, S.

¹¹⁷⁶ kimse: kimesne İ, S.

¹¹⁷⁷ her: -M, -İ, -S.

anuñ ‘avretine ‘āmden nazār eylese gözleri a‘mā olur. *Mu‘cize* Emīrū’l-mū’minīn ‘Alī rahmehu eydür vaqt-i guslde baña isti‘cāl olınsun diyü ‘ālem-i ğaybdan işāret olındı ve taqlībinde gūyā baña üç kimseden mu‘āvenet olınurdı. *Mu‘cize* Emīrū’l-mū’minīn ‘Alī kerrema’llāhu vechehu eydür Resūlu’llāh yuduğumda beden-i mübārekenden çirkden ve ālāyişden müşāhede eylemedüm¹¹⁷⁸ eyitdüm

¹¹⁷⁹ *Mu‘cize* Emīrū’l-mū’minīn ‘Alī kerrema’llāhu vechehu aşhāba eyitdi benüm hıfz u ferāsetüm sā’ir aşhāb üzre ziyāde olduğumuñ¹¹⁸⁰ nedür sebebi bildüñüz mi.¹¹⁸¹ Ol vaqt-ki Resūlu’llāh’ı teneşir tahtasında yudum mübārek [İ, S 76a] gözinüñ kapağı içinde bir iki kaçre şu çalmış gördüm dilüm ile yaladum sildüm anuñ için kuvvet-i muhāfazam vardur. [M72a] *Mu‘cize* Rāvī eydür vaqtā ki Resūlu’llāh vefāt eyledi ol gün dünyā şöyle karañu oldı-ki ādem ādemi göremez idi. Bir şahş avucın açsa içerüsini görmezdi¹¹⁸² tā ol zamāna dek-ki [T74a] Resūlu’llāh’ı defn eylediler ba‘de aydunluk oldı. *Mu‘cize* Emīrū’l-mū’minīn ‘Alī kerrema’llāhu vechehu eydür ol vaqt-ki Resūlu’llāh vefāt eyledi ‘ālem-i ğaybdan bu āvāzı işitdüm

¹¹⁸³

Mu‘cize Rāvī eydür Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem vefāt itdükde ‘Abdu’llāh bin¹¹⁸⁴ Zeyd Enşārī-ki Resūlu’llāh’uñ evkāt-ı hamsede ezān-ı şalavat

¹¹⁷⁸ eylemedüm: eylemedüm ve İ.

¹¹⁷⁹ “Anam babam sana feda olsun diriyken de ölüyken de ne kadar güzelsin.”

¹¹⁸⁰ olduğumuñ: oldığumuñ İ.

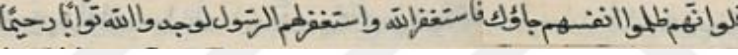
¹¹⁸¹ nedür sebebi bildüñüz mi: sebebi bildüñüz mi nedür M, İ, S.

¹¹⁸² görmezdi: görimezdi S.

¹¹⁸³ 3/Âl-i İmrân/185, “Her canlı ölümü tadacaktır. Ve ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir.”

¹¹⁸⁴ bin: ibn İ, S.

şahibi idi bostânına hizmet iderken Resûlu'llâh'ın vefâtı¹¹⁸⁵ haberin işitdi. Hemân-dem el kaldurup¹¹⁸⁶ du'â eyledi ve eyitdi yâ Rabbî sen beni nâ-bînâ eyle fi'l-hâl mezkûr a'mâ oldı. Mezkûra şordılar niçün kendüñe bu fi'li itdün. Eyitdi gözümüñ rüşenâsı lezzeti Resûlu'llâh'ın mübârek¹¹⁸⁷ yüzün görmeyle¹¹⁸⁸ idi ayrılıcağ gayrı kimesnenün yüzine bakduğundan lezzet almaz¹¹⁸⁹ zîrâ âdem aña dirler ki ehl-i lezzet ola. *Mu'cize* Emîrû'l-mü'minîn 'Alî kerrema'llâhu vechehu eydür vaqtâ ki Resûlu'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem defnolındı A'râb'dan biri geldi kendüsini Resûlu'llâh'ın [İ, S 76b] kabr-i muṭahharına yüzün sürdi ve ol hâk-i pâkden başına toprak dökdi ve eyitdi emrünü işitdük [M72b] ve tutduğ ve Qur'an gökden nâzil itdüdüñ anuñla 'amel eyledük kavlehu Te'âlâ

1190 ve ben kendü nefşüme zulm eyledüm ve senün türbe-yi muṭahharaña geldüm istiğfâr için baña 'inâyet eyle yâ Resûlu'llâh [T74b] didi. Fi'l-hâl kabr içinden âvâz geldi-ki mağfûr olduñ. *Mu'cize* Râvî eydür ki¹¹⁹¹ İbn-i Mes'ûd Enşârî'dür Ebû Bekr-i Şiddîk İmâna geldüğü vaqt Cebrâ'îl Resûlu'llâh'a vahy itmişdi. Emîrû'l-mü'minîn Ebû Bekr eydür dağı Resûlu'llâh'a peygamberlük¹¹⁹² virilmedin¹¹⁹³ vâkı'anda gördüm bir büyük nûr gökden indi ve Ka'be hânesinün üzerinde tûrdı ve Beytu'llâh'da hiç bir ev kalmadı-

¹¹⁸⁵ vefâtı: vefât İ, S.

¹¹⁸⁶ kaldurup: kaldırup İ, S.

¹¹⁸⁷ mübârek: -İ, -S.

¹¹⁸⁸ görmeyle: görmekle M; görmeklûkle İ, S.

¹¹⁸⁹ almaz: alımaz S.

¹¹⁹⁰ 4/Nisâ/64, "Eğer onlar kendilerine zulmettikleri zaman sana gelseler de Allah'tan bağışlanmayı dileseler, Resûl de onlar için istiğfâr etseydi Allah'ı ziyadesiyle affedici, esirgeyici bulurlardı."

¹¹⁹¹ ki: -İ.

¹¹⁹² peygamberlük: peygamberlik T.

¹¹⁹³ virilmedin: virilmeden İ.

ki ol nürdan anda ziyā olmaya. Ba'de ol nür geldi benüm evüme¹¹⁹⁴ dağı girdi. Vaqtā ki şabāh oldu ol vākı'anuñ ta'bīrin ba'zı muhtār mu'abbirden şordum. Eytidiler¹¹⁹⁵ bu senüñ vākı'anuñ azğāş u ahlāmdandır. Bunuñ gibi vākı'anıñ i'tibarı yoқdur. Bir niçe zamāndan şoñra sefer-i ticāret eyledüm varup deyr-i Bahīrā'ya irişdüm. Anda olan rāhib-i üşkufa varup vākı'amı söyledüm ve ta'bīrin andan istedüm. Baña eyitdi sen kimsin. Eytidüm¹¹⁹⁶ ehl-i Kureys'üm. Eytidi¹¹⁹⁷ sizüñ ortañuzda Allāh Te'ālā celle ve 'alā peygamber meb'üş eylese gerek ve sen anuñ hayāt-ı zamānında vezīri [İ, S 77a] olsañ gerek ve ol peygamber vefāt itdükden şoñra anuñ ümmetinüñ halīfesi sen [M73a] olsañ gerek.¹¹⁹⁸ Ba'd zamān Resūlū'llāh Beytu'llāh'da peygamber olıcaқ Ebū Bekr eydür¹¹⁹⁹ beni İslām'a da'vet eyledi. Eytidüm her peygamberüñ nübüvvet delīli vardur. Resūlū'llāh eyitdi benüm nübüvvetüme senüñ¹²⁰⁰ gördüğüñ vākı'a kāfī degül-mi ve yā rāhib Bahīrā saña haber virmedi-mi. Fi'l-hāl Resūlū'llāh'a eytidüm saña bu haberi kim virdi. Eytidi Cebra'īl 'aleyhi's-selām. Hemān-dem varup Resūlū'llāh huzūrına “Eşhedü en lā-ilāhe illa'llāh vaḥdehu[T75a] lā-şerīke leh ve eşhedü enne Muḥammeden 'abduhu ve resūlüh” didüm. Rāvī eydür Resūlū'llāh eyitdi şimdiye-dek İmāna da'vet itdügüm eşḫāş tereddüd iderlerdi. Ebū Bekr muḥālefet itmeyüp baña şādıқ oldu ve eyitdi sen Resūl-i Hudā'sın ve ben saña şādıқam. *Mu'cize*¹²⁰¹ Ebū Bekr rahmehu eydür eyyām-ı cehāletde bir ağaç

¹¹⁹⁴ evüme: evime İ, S.

¹¹⁹⁵ eytidiler: eyitdiler ki İ, S.

¹¹⁹⁶ Eytidüm: -İ.

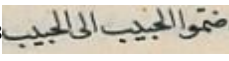
¹¹⁹⁷ eyitdi: -İ, -S.

¹¹⁹⁸ gerek: -İ.

¹¹⁹⁹ eydür: -İ, -S.

¹²⁰⁰ senüñ: sen M, T.

¹²⁰¹ Mu'cize: Der Beyān-ı Vaşf-ı Ebū Bekr T.

gölgesinde varup oturmuş idüm.¹²⁰² Nā-gāh gördüm ol ağacuñ bir budağı baña meyleyledi. Şol-deñlü ki ucu başuma tokındı¹²⁰³ ve ol ‘alāmeti temāşā idüp eyidüm yā Rabbī¹²⁰⁴ bu neye işāret olsa gerek. Ol ağaçdan fi’l-hāl haber geldi ki fülān zamānda Ka’be’den bir peygamber zāhir olsa gerek sen anuñ yanında sa’ādet-mend-i merdümān olsañ gerek. Ben-dağı ol āvāza muķābil söyledüm eyidüm kankı tã’ifeden olur. Eyitdi ehl-i Kureyş’den. Anuñ adı-ne olsa gerek. Muḥammed bin ‘Abdu’llāh bin¹²⁰⁵ ‘Abdu’l-muṭṭalib bin Hāşim ve ol ağaca minnet-i ‘azīm eyledüm-ki ol peygamber meb’ūs olduķda baña haber [İ, S 77b] bildüresin [M73b] vaķtā ki Ḥaḳ celle ve ‘alā Muḥammed’i peygamber eyledi. Ol ağacdān baña āvāz geldi-ki ey Ebū Bekr ihtimām üzre ol. Ben Rabb-i Mūsā’ya yemīn iderin-ki senden öñdin bir kimesne¹²⁰⁶ aña ĩmāna gelmeye. Fi’l-hāl Resūlu’llāh öñine vardum. Beni gördi eyitdi ey Ebū Bekr seni Allāh’a ve Resūl’e da’vet iderin. Hemān-dem Ebū Bekr eydür “Eşhedü en lā-ilāhe illa’llāh ve eşhedü enneke Resūlu’llāh ba’suñ bil’l-ḥaḳ sirācen ve münīrā” didüm.¹²⁰⁷ [T75b] Ba’de Müslümān oldum. Resūlu’llāh’a taşdıķ eyledüm. *Mu’cize* ‘Ā’işe rahmehu eydür ba’zı aşḫāb Resūlu’llāh’a eyitdiler Emīrū’l-mü’minīn Ebū Bekr vefāt itdükde şühedā yanına defnidelüm. Ba’zılar eyitdiler cānib-i Baķī’de iletelüm ve ‘Ā’işe raḍia’llāh eyitdi Resūlu’llāh ravzası yanında kendü hücreinde defn eyleñ. Bu iḥtilāf-ı efkār ile baña ğalebe-yi ḥāb vāķı’ oldı. İşitdüm ol-dem kulağuma bir āvāz geldi¹²⁰⁸ ya’nī demek olur ki dostı dostından¹²⁰⁹

¹²⁰² oturmuş idüm: oturmuş-ıdum İ, S.

¹²⁰³ tokındı: doķındı T, İ, S.

¹²⁰⁴ Rabbī: Rab M, İ, S.

¹²⁰⁵ bin: ibn İ.

¹²⁰⁶ kimesne: kimse M, İ, S.

¹²⁰⁷ didüm: -M, -İ, -S.

¹²⁰⁸ “Sevgiliyi sevgiliye kavuşturun.”

ayırmañ. ‘Ā’iše H̄atun raḥmehu eydür uyandum ol āvāzı daḥı işıdürdüm. Rāvī eydür ol āvāzı mescidde cemā’at daḥı işıtdiler. *Mu’cize* Ebū Bekr raḍia’llāh vefāt itdükke vaşıyyet eyledi-ki benüm tābūtumu ravza-yı Resūlu’llāh öñine iletüñ ve eydüñ “Es-selāmu ‘aleyk yā Resūlu’llāh” Ebū Bekr-i Şiddīk’uñ tābūtı¹²¹⁰ kapuña geldi fermān-ı şerīfüñ nedür. Eger kapu açılırsa beni içerüde defneyleñ ve illā Baķī’de [M74a] koyasız. Rāvī eydür aşḥāb-ı Resūlu’llāh Ebū Bekr vaşıyyetin [İ, S 78a] tutup ravza-yı Resūlu’llāh’a tābūtın ilettiler. Fi’l-ḥāl kapu perdesi açılıp āvāz geldi-ki dostı dostdan ayırmañ. *Mu’cize* Bir gice Ebū Bekr’uñ evine¹²¹¹ bir kaç konuḡ geldi. Meger Ebā Bekr raḍia’llāh ol gice Resūlu’llāh sa’ādet-ḥānesinde idi. İttifāk anda eglenüp uyḡu vaḡtinde evine geldi gördi evine konuḡlar gelmiş. Ehl-i beytine [T76a] eyitdi bunlara ta’ām virdüñ-mi. Eyitdi iletidüm yimediler saña intizār çekdiler. Ebū Bekr incinüp ben-daḥı ol ta’āmdan yimezin diyü yemīn eyledi. Fe-emmā eyitdi bu yemīn vesvese-yi şeyṡānīdür. Ol konuḡları ḡaldurup¹²¹² anlar ile yimek yidi ve anda yiyenler eyitdiler her loḡma ki ele alduḡ andan ziyāde yirinde ḡalurdı ve ol gelen müsāfirler cümle istedikleri deñlü yidiler ṡabaḡda bāķī ḡalan avuḡ ol deñlü ziyāde ḡaldı. *Mu’cize*¹²¹³ Emīrū’l-mü’minīn ‘Ömer raḍia’llāh ḡalīfe oldıḡı eyyāmda bir Cum’a gūni ḡuṡbe oḡumaḡa minbere ḡıķdı ve ḡırā’at-ı ḡuṡbe olunurken iki üḡ def’a “yā Serīķa el-Cebel yā Serīķa el-Cebel” didi.¹²¹⁴ Ba’de ḡuṡbe oḡumaḡa meşḡül oldı cāmī’de olan ehl-i ṡalavat ‘Ömer dīvāne oldı didiler. Rāvī¹²¹⁵ ‘Abdu’r-raḡman bin

¹²⁰⁹ dostından: dostdan M, İ, S.

¹²¹⁰ tābūtı: -M, -İ, -S.

¹²¹¹ evine: -İ, -S.

¹²¹² ḡaldurup: ḡaldırup İ, S.

¹²¹³ *Mu’cize*: Der Beyān-ı Vaşf-ı ‘Ömerü’l-ḡaṡṡāb T.

¹²¹⁴ didi: dinildi M, İ, S.

¹²¹⁵ Rāvī: Rāvī eydür: İ.

‘Avf namāzdan şoñra Emīrū’l-mū’minīn ‘Ömer’e gelüp eyitdi saña ne oldı huṭbe oqurken ḥalt-ı kelimāt eyledüñ ve zebān-ı ḥalāyıkı kendüñe söyletdürdüñ. Eyitdi [M74b] huṭbe oqunduğı¹²¹⁶ maḥal gördüm-ki ‘asker-i Sāriye kāfirler ile ceng ider a’dā anı öñinden ve ardından [İ, S 78b] iḥāṭa idüp kıtāle başladılar. İḥtiyārum ḳalmayup yā Sāriye ṭağ ṭarafın penāh idinüñ diyü çağırdum tā ki küffāruñ maḳtūli olmayalar. Rāvī eydür Medīne’den Sāriye muḥārebe eyledüğü¹²¹⁷ maḳām bir ayluḳ yol idi. Vaḳtā ki Sāriye Medīne’ye [T76b] geldi eyitdi bir Cum’a günü kāfirler¹²¹⁸ ile muḥārebe eyledük. Şabāḥ vaḳtinden tā öyle namāzı¹²¹⁹ vaḳtı irişince nā-gāḥ münādī işitdüm-ki eydür yā Sāriye ‘askerüñüñ¹²²⁰ arḳaların ṭağa¹²²¹ eyle fi’l-ḥāl bir daḫı eyledük. Ba’de küffārı ṭu’me-i şemşīr idüp anlaruñ ekşerin ḳatıl eyledük ve mā’adāsı ḳaçdılar. Ehl-i Medīne ol vaḳtden-berü¹²²² ayruḳ zebān-dirāzluḳ itmediler.¹²²³ *Mu’cize* Rāvī eydür ol vaḳt-ki medīne-i Mışır fetḥ olındı ‘Amr bin ‘Āş¹²²⁴ anda ḥākim idi. Ehl-i Mışır anuñ ḫuzūrına gelüp eyitdiler Nīl ırmağınuñ ‘ādetidür yılda bir ayda on iki gün aḳmaz ḳurur biz daḫı bir ḳızıoḳlanı müzeyyen libās-ıla¹²²⁵ zīver iderüz ve vālid ü vālidesine murādınca māl virürüz.¹²²⁶ Vaḳtā ki anları rāzı iderüz. Ba’de ol ḳızı şuya bıraḡuruz.¹²²⁷ Andan şoñra Nīl yine aḳmaḡa başlar vaḳtā ki ‘Amr

¹²¹⁶ oqunduğı: oqunduğı İ.

¹²¹⁷ eyledüğü: eyledigi İ.

¹²¹⁸ kāfirler: kāfir İ, S.

¹²¹⁹ öyle namāzı: namāz M, T.

¹²²⁰ ‘askerüñüñ: ‘askerüñ İ.

¹²²¹ ṭağa: daḡa İ.

¹²²² ol vaḳtden-berü: -M, -T; ol vaḳtden-beri S.

¹²²³ itmediler: eylemediler İ, S.

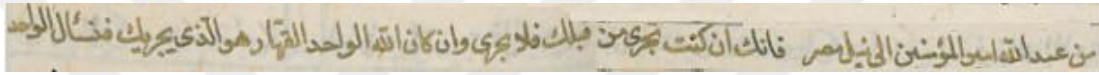
¹²²⁴ ‘Āş: el-‘Āş M, İ, S.

¹²²⁵ libās-ıla: libās ile İ, libāsla S.

¹²²⁶ virürüz: virirüz İ, S.

¹²²⁷ bıraḡuruz: bıraḡuruz İ.

bin ‘Āş bu sözi işitdi eyitdi kār-ı müşkilâtdan bu bir emr-i ‘acîbdür ki hergiz cânib-i Hâk’ dan ehl-i İslâm’a olmak münāsib degüldür. Gördiler āb-ı Nîl tamām¹²²⁸ [M75a] akmaz¹²²⁹ oldu. Ba’zı eşhāş terk-i vaṭan eylediler. ‘Amr bin el-‘Āş çün bu ḥālî gördi Emîrū’l-mü’minîn ‘Ömerü’l-Haṭṭāb’a nāme [İ, S 79a] yazup gönderdi ve Emîrū’l-mü’minîn ‘Amr el-‘Āş’a kâğıd yazup gönderdi ve şevāb kaçd idüp bildürdük ‘inda’llāh zāyi’ olmaz didi ve gönderdüğü¹²³⁰ mektūbuñ içinde bu ğarrā kelimâtı bir pāre kâğıd üzre yazup bildürdi. [T77a] ‘Arabiyye

¹²³¹ **القرآن جريك** vaqtā ki mektūb ‘Amr el-‘Āş’a vaşıl oldu açup mefhūmın ma’lūm idindi ve ol yazılmış pāre kâğıdı Nîl şuyına bırağdı rivāyet iderler ki evvelkiden on zîrā’ şuyu yuğaruya¹²³² kâlkdı ve revān oldu ve min ba’d bu fi’l-i nā-pesendîde¹²³³ āb-ı Nîl’de vāqı’ olmadı. *Mu’cize* Rāvî eydür vaqtā ki ‘Ömerül-Haṭṭāb¹²³⁴ kaṭlolındı dünyānuñ yüzi qarardı ve aydunluğdan¹²³⁵ eşer qalmanı ve ol günde oğlancuğlar analarına varup kıyāmet günü irişdi yā ‘Ömerü’l-Haṭṭāb öldi-mi didiler. *Mu’cize* Rāvî eydür ‘Ömerü’l-Haṭṭāb’uñ muşġbeti güninde bu ebyāt oğunduğın işitdiler ammā oğıyanı görmediler.¹²³⁶ ‘Arabiyye¹²³⁷

¹²²⁸ Tamām: -İ.

¹²²⁹ akmaz: az İ, S.

¹²³⁰ gönderdüğü: gönderdigi İ, S.

¹²³¹ “Müminlerin emiri Abdullah’tan Mısır Nîl’e muhakkak sen daha önce akarsan o akıtmaz. Allah birdir ve kahredicidir. O seni akıtır. Kahhar olan Allah’tan seni akıtmasını diliyorum.”

¹²³² yuğaruya: yuğaru M, İ, S.

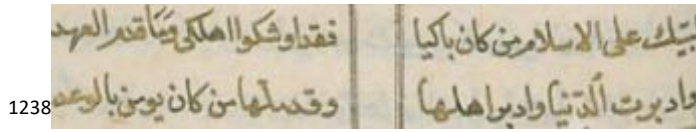
¹²³³ nā-pesendîde: nā-pesendîde ayruğ İ, S.

¹²³⁴ ‘Ömerü’l-Haṭṭāb: ‘Ömer bin el-Haṭṭāb M, İ, S.

¹²³⁵ aydunluğdan: aydunluğdan T.

¹²³⁶ görmediler: görmediler İ.

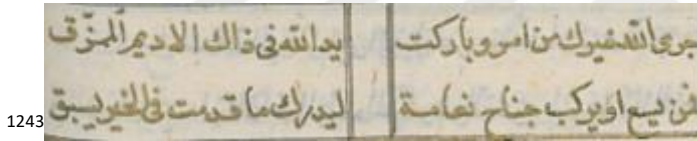
¹²³⁷ ‘Arabiyye: Şi’r M, İ, S.

*Menkabe*¹²³⁹ Rāvī eydür ‘Ömerü’l-Ḥaṭṭāb’uñ [M75b] muşībeti güninde cinniler bu sülāsī mışrā’ oқundıgın işitdiler. ‘*Arabiyye*¹²⁴⁰ [I, S 79b]

*Menkabe*¹²⁴² Rāvī eydür ‘Ömerü’l-Ḥaṭṭāb’uñ muşībetinden üç gün geçdükden soñra ḥalāyık bu şi’ri oқurlardı. *Şi’r* [T77b]

Menākıb-1 Şeyḥeyn ki ‘uқūbāt-1 revāfızı anlara nisbet idüp nā-pesendide kelimāt eyledüklerin beyān ider. İmām Müstağfirī raḥmehu kitāb-1 *Delāyilü’n-nübüvve*’de beyān eylemişdür. Rāvī eydür şikātten üç nefer kimesne Yemen cānibine

¹²³⁸ “İslam üzerine kim ağladıysa boynum ona kıldan incedir
Söz geldi ve benim helak olmam söz konusu oldu
Dünya düzeldi ve ahali düzeldi
Kim verilen sözlere inandıysa o usandı.”

¹²³⁹ *Menkabe*: Mu’cize M, İ, S.

¹²⁴⁰ ‘*Arabiyye*: -T.

¹²⁴¹ “Senin yanında cin kadınlar dokunaklı bir şekilde ağlayacaklar. Helal yolla kazanılan dinarlar gibi çekinecekler. Sırlı elbiseyi savaştan sonra giydi.”

¹²⁴² *menkabe*: mu’cize M, İ, S.

¹²⁴³ “Allah senin iyiliğini bir işte gerçekleştirdi ve mübarek kıldı.
Şu paramparça yeryüzü Allah’ın elindedir
Kim nimet kanatlarına biner de genişlerse
Hayır için verdiklerini o zaman idrak eder.”

müteveccih oldılar. İttifak anlar ile bir iki şahş Kûfe'den var-ıdı. Ebā Bekr ve 'Ömer'e nā-sezā sözler söylerler idi.¹²⁴⁴ Her bār anlara naşihat eyledüm söz tutmadılar.¹²⁴⁵ Vaqtā ki Yemen'e kâfile ile yakın varduğ bir menzile inüp istirâhat itmek için bir miqdār h'āba vardum. Ba'de göç vaqti olduğda ol nā-sezā söyleyen eşhāsuñ birin uyandurdum. Eyitdi ben bu menzilde qalurın zīrā ol vaqt-ki sen beni uyanduruñ gördüm-ki Resūlu'llāh başumuñ üsti yanında tırur. Eyitdi ey fāsik Allāh Te'ālā celle ve 'alā fāsıkları h'ār eyledi. Sen-de¹²⁴⁶ bu menzilde h'ār olup mesholsañ gerek kendüme¹²⁴⁷ eyitdüm vāy saña kalk bārī ābdest al ve namāz kı. Ol uyanduran şahş eydür [M76a] [İ, S 80a] gördüm. Fi'l-hāl elleri ve ayakları mesholdı maymūn ellerine ve ayaklarına döndi. Hemān-dem bunu tıutup deve üzre bağladum ve yolumuza gitdük. Vaqt-ı gurūbda menzile varup qonduğ meger ol menzilüñ mişeleri vāfir idi.¹²⁴⁸ [T78a] Anda maymūnlar var-ıdı. Mezkr anları göricek muhkem iztirāba vardı ve boynındaki¹²⁴⁹ ipi kırup ol maymūnlar yanına vardı anlar dağı buña muvāfaqat gösterdiler. Ba'de gelüp yanumuzda dağı oturdı ve gözlerinden yaşlar akıtdı bir zamāndan soñra ol maymūnlar ol menzilden kalkup gitdiler. Bu da nā-çār olup anlaruñ ardına düşüp gitdi. *Mu'cize* Yezīd bin 'Alī eydür vardum Sa'īd bin Müseyyib'e rahmehu eyitdüm bir ādem gönder fūlān şahşı görsün zīrā aşhābuñ ba'zına sögüp kelimāt-ı nā-ma'kūl eyler ol dağı gönderdi varup görildükde¹²⁵⁰ şakalınuñ bir tarafı dökilüp yüzi siyāh olduğın gördi. *Mu'cize* Merd Şālih dirler bir

¹²⁴⁴ söylerler idi: söylerler-idi İ, S.

¹²⁴⁵ tutmadılar: dutmadılar T.

¹²⁴⁶ sen-de: sen-dağı M, İ, S.

¹²⁴⁷ kendüme: kendüm M, S; kendim İ.

¹²⁴⁸ vāfir idi: var-ıdı İ, S.

¹²⁴⁹ boynındaki: boynındağı M, İ, S.

¹²⁵⁰ görildükde: görüldükde M.

şahş vardı.¹²⁵¹ Ol rivāyet ider Kūfe'den bir şahş bize yoldaş oldu. Emīrū'l-mū'minīn Ebū Bekr'e ve 'Ömer'e kelimāt-ı nā-pesendīde iderdi. Her bār ki aña naşīhat eyledüm sözümi¹²⁵² tutmadı. Eyitdüm imdi bizden ayrıl¹²⁵³ ol dağı vardı gitdi. İttifāken konağda yine ğulāmına buluşdum¹²⁵⁴ eyitdüm h'ācenüñ hālī nedür eyitdi benüm h'āceme 'aceb hāl oldu elleri ve ayakları toñuz elleri¹²⁵⁵ ve ayaklarına döndi. Fi'l-hāl ben-dağı anı görmege vardum. Ba'de's-selām nedür hālūñ didüm ellerin yeñinden çıkarup baña gösterdi. [M76b] [İ, S 80b] ve ağladı. Eyitdüm saña dimez miydüm aşhāb-ı Resūlu'llāh'a dahlitme. Ba'de [T78b] kâfile kâlkdı ol-dağı kâlkup bile gitdi. Bir menzile dağı varduğda anda vāfir hanāzīr var-ıdı. Anları göricek ihtiyārı kalmayup yanlarına vardı. Fi'l-hāl a'zāsı bi-'aynihi hūnzīr oldu ve anlar ile kaçup gitdi. Anuñ ğulāmı metā'mı Kūfe'ye iletüp evine teslīm eyledi. *Menkabe*¹²⁵⁶ Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ğāzīlerinüñ biri eydür ittifāken ğāzīler ile bir sefere gitdük. Benī Temīm mevālīsinden biri Emīrū'l-mū'minīn Ebū Bekr'e ve 'Ömer'e sögüp anlar için yaramaz sözler¹²⁵⁷ söyledi. Anuñ adı Ebū Hayyān idi. Aña çok naşīhat eyledüm sözüüm tutmadı. Aramızda bir beg vardı¹²⁵⁸ anı aña iletüdüm. Ol beg eyitdi bunu bunda ço tursun. Bir zamāndan soñra gördüm ardumca geldi. Meger ol beg aña bir kaftān virüp ve bir at¹²⁵⁹ virmiş geldi benüm ve yoldaşlarum öñinde ol kaftānla şalınup haylice şamāta eyledi ve eyitdi ey Allāh düşmenleri siz eyü ādemler

¹²⁵¹ vardı: var-ıdı İ, S.

¹²⁵² sözümi: sözimi İ, S.

¹²⁵³ ayrıl: ayrıl İ, S.

¹²⁵⁴ buluşdum: buluşup M; buluşup İ, S.

¹²⁵⁵ elleri: ellerine M, İ, S.

¹²⁵⁶ Menkabe: Mu'cize M, İ, S.

¹²⁵⁷ sözler: söz M, İ, S.

¹²⁵⁸ vardı: var-ıdı M, İ, S.

¹²⁵⁹ at: at İ, S.

degülsiz beni gämzeyledüñüz. Muḥaşşıl-ı kelām aña eyitdük¹²⁶⁰ bize yoldaş olma şimden girü var başkaca yüri. Ol-daḥı bizden ayrıldı¹²⁶¹ meger yolda kazā-yı ḥacet için bir yirde atından inüp oturdi. Zenbūrlar üzerine gelüp şol-deñlü aña ezā eylediler ki teraḥḥum idüp kırtarmağa anı¹²⁶² sa'y eyledük. Āḥır zenbūrlar bize ḥamle eylediler biz daḥı andan ferāğat eyledük. Zenbūrlar anuñ derisin [T79a] ve etin¹²⁶³ cümleten yidiler gördük. Hemān kemükleri [M77a] kıaldı. Ehl-i Kūfe esbābın alup evine iletdiler. [İ, S 81a] *Menḳabe*¹²⁶⁴ Ehl-i Başra'dan bir şahş eydür bāzırgānlardan birinüñ ittifāḳ esbābın şatmağa mübāşeret eyledüm baña eyitdiler ol bāzırgān Rāfızī'dür. Emīrū'l-mü'minīn Ebū Bekr'e ve 'Ömer'e nā-sezā sözler söyler. Bir gün ittifāḳ anuñ¹²⁶⁵ meclisinde vāḳı' oldum. Benüm-daḥı yanumda kelimāt-ı¹²⁶⁶ nā-pesendīde eyledi. Fi'l-ḥāl ḳalkdum maḥzūn u mağmūm yanından gitdüm. Melāletümnden yimeḳ yimedüm. Ol gice Resūlu'llāh'ı vāḳı'amda gördüm. Eyitdüm yā nebiya'llāh fülān şahş Ebū Bekr ü 'Ömer ḥaḳḳında nā-sezā sözler¹²⁶⁷ söyler. Eyitdi benüm¹²⁶⁸ için¹²⁶⁹ daḥı¹²⁷⁰ söyler. Eyitdüm belī yā Resūlu'llāh . Eyitdi¹²⁷¹ var anı benüm yanuma getür. Vardum getürdüm eyitdi bir miḳdār bunı ḍarbeyle.

¹²⁶⁰ eyitdük: ayıtduḳ M.

¹²⁶¹ ayrıldı: ayrıldı İ, S.

¹²⁶² kırtarmağa anı: anı kırtarmağa İ, S.

¹²⁶³ derisin ve etin: etin ve derisin İ.

¹²⁶⁴ Menḳabe: Mu'cize M, İ, S.

¹²⁶⁵ anuñ: -M, -İ, -S.

¹²⁶⁶ kelimāt-ı: -İ, -S.

¹²⁶⁷ sözler: söz M.

¹²⁶⁸ benüm: senüñ T.

¹²⁶⁹ benüm için: benüm-çün İ, S.

¹²⁷⁰ daḥı: -İ, -S.

¹²⁷¹ eyitdi: -M, -İ, -S.

Eyledüm ba'de elüme bir bıçak virdi bu şahşı boğazla¹²⁷² diyü üç def'a söyledi. Āhır başup boğazladum. Şabāh olıcağ ol ḥabīşüñ yanına varayın ḥāl nedür göreyin didüm işitdüm evi içinde fiğān u feryād iderler. Qonşularından¹²⁷³ şordum ne vāqı' oldı. Biri eyitdi bu gice fülān şahşı gelüp katltdiler. Eyitdüm va'llāh anı ben öldürdüm Resūlu'llāh'uñ şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem emri ile ve aḥvāli bildürdüm. Çün oğlancuğı ol ḥaberi işitdi eyitdi şahīḥ söylersin anuñ mālını sen al baña gerekmez. Ben-daḥı olanca mālın¹²⁷⁴ aldum ve yoluma gitdüm. *Menḳabe*¹²⁷⁵ [T79b] Selefden biri eydür ben oğlancuğ iken beni mu'allime virdiler. Ol mu'allim¹²⁷⁶ beni Rāfiẓī mezhebine koyup anlaruñ [M77b] aqvālin ta'līm iderdi. Ben-daḥı Ebū Bekr'e ve 'Ömer'e nā-sezā kelimāt iderdüm. Bir gice düşümde¹²⁷⁷ gördüm-ki kıyāmet kopmuş cümle-yi nās taraf-ı Resūlu'llāh'a müteveccih olmuşlar Resūlu'llāh'uñ bir tarafında bir pīr [İ, S 81b] ve bir tarafında bir pīr-i beyāzü'l-liḥye olup otururlar varup selām virdüm. Fi'l-ḥāl ol iki pīrlere eyitdiler yā Resūlu'llāh bu şahş bizden ne diler. Resūlu'llāh didi-ki beni muḳayyed ideler. Hemān-dem uyandum gördüm yüzümüñ kılları ve burnumuñ delükleri dökilmiş dört ay bu tariḳe şehr içinde gezdüm. Bir gün āşinālardan biri eyitdi bu ne 'arızadır ki saña vāqı' oldı. Eyitdüm ṭabībleri mürāca'at eyledüm fā'ide virmedi. Eyitdi Resūlu'llāh ravzasına varup tevbe eyle ben-daḥı ābdest alup ḥarem-i ravzaya varup el ḳaldurup¹²⁷⁸ tevbe eyledüm-ki min ba'd Ebū

¹²⁷² boğazla: boğazlaya İ, S.

¹²⁷³ qonşularından: qonşulardan İ, S.

¹²⁷⁴ mālın: mālını İ.

¹²⁷⁵ Menḳabe: Mu'cize M, İ, S.

¹²⁷⁶ ol mu'allim: -M, -İ, -S.

¹²⁷⁷ düşümde: -M, -İ, -S.

¹²⁷⁸ ḳaldurup: ḳaldırup İ, S.

Bekr ü 'Ömer hakkında nā-sezā söz¹²⁷⁹ söylemeyem ve fazīlet şeyhine kı̄'il olam. Rāvī eydür haftası geçmeden yüzünüñ rengi¹²⁸⁰ ve kaşlarınıñ kılları geldi. *Menkabe*¹²⁸¹ Ekābir-i selefden biri eydür ittifāk Şām seferin eyledüm vardum bir mescidde şabāh namāzın kıldum. Ba'de'n-namāz ol mescidüñ imāmı Ebū Bekr'e ve 'Ömer'e nā-sezā sözler söyleyüp bed-du'ā eyledi. İttifāk bir yıl [T80a] dahı Şām'a vardum ol mescidde varup¹²⁸² şabāh namāzın kıldum. Bade'ş-şalavat imām olan Ebū Bekr'e ve 'Ömer'e medh okuyup anları vaşf ider işitdüm ne 'aceb didüm [M78a] geçen yıl sögerdi şimdi medh ider. Anda bir kişi eyitdi bu geçen yılıñ imāmı degüldür. Fi'l-ḥāl aldı beni ol imāmuñ evine ilettdi. Gördüm mezkūr imām kelb olmuş eyitdüm sen¹²⁸³ geçen yıl imām degül-miydüñ ki Ebū Bekr'e ve 'Ömer'e sögerdüñ. Sözümi anlayup elin başına ilettdi. Ya'nī sögerdüm diyü işāret eyledi. *Menkabe*¹²⁸⁴ Cümle-yi kerāmetle [İ, S 82a] mevsuf Şeyḫ Cüneyd rahmehu *Fütūḥāt-ı Mekkiyye*'de meşṭürdür ki anlar¹²⁸⁵ ṭā'ife-yi evliyā-yı Allāh'dandur.¹²⁸⁶ Anlara Recebiyyün dirler kırk nefer bilā ziyādetin ve lā-noḫşānındur. Vaḫtā ki şehr-i Receb ola anları şol deñlü ḥālet-i şaḳīl başar ki güyā āsumān başları üzerinedür ve¹²⁸⁷ şöyle maḥlül olurlar ki kendülerin bilmezler deprenmege ve yürümege.¹²⁸⁸ Fi'l-cümle gözlerin ve kirpikleri kapaḳların depredmezler. Receb'üñ evvel günü böyle olurlar. Ba'de günden güne

¹²⁷⁹ söz: -M, -İ, -S.

¹²⁸⁰ rengi: -M, -İ, -S.

¹²⁸¹ Menkabe: Mu'cize M, İ, S.

¹²⁸² varup: -İ.

¹²⁸³ sen: -M, -İ, -S.

¹²⁸⁴ Menkabe: Mu'cize M, İ, S.

¹²⁸⁵ anlar: bir M, İ, S.

¹²⁸⁶ Allāh'dandur: Allāh'dan vardur ki M, İ, S.

¹²⁸⁷ üzerinedür ve: üzerine durur M, İ, S.

¹²⁸⁸ yürümege: yürimege İ, S.

derece-i 'âdet-i me'lûfelerine varurlar. Ammâ Şa'bân ayı gelse sebük-bâr olurlar. Güyâ bend-i selâsilden hâlâş oldılar ve anlara Receb ayında envâ'-ı küşüf-i bisyâr ve nev'-i tecelliyât bî-şumâr ve ıttılâ'-ı muğayyebât vâkı' olur anuñla¹²⁸⁹ behre-mend olurlar. Ammâ Şa'bân ayında ol hâlet anlardan meslûb olur ve şâhibü'l-fütûhât eydür anlardan birini ben üslûb-ı [T80b] Revâfiz'da gördüm gâh olur ki insân bir hâlde mestürü'l-hâl görünür¹²⁹⁰ ki hiç kimse anuñ mezhebin bilmez anuñ yanına vardum anı hınzîr şüretinde gördüm ve eytdüm tevbe eyle bu şariğden ferâğat eyle. Allâh Te'âlâ [M78b] celle ve 'alâya teveccüh eyleyesin. Râfizî olmışsın didüm. Ol şahş müte'accib olup taḥayyürde kaldı. Âhır göñlinden geçdi-ki eger¹²⁹¹ tevbe idecek olursam anuñ sözi gerçek olur ve eger râst söyledüñ disem kendümi¹²⁹² kâzib iderin. Ba'de eytdüm yalan söyledüñ tevbe eylemedüm¹²⁹³ bir gün 'udül-i Şâfi' iyye'den iki şahş ki anlardan hergiz şariğ-i Rafz tefehhüm olınmazdı cemâ'at-ı [İ, S 82b] Şîa'dan dahı degüller idi. Emîrû'l-mü'minîn Ebü Bekr'e ve 'Ömer'e münâsebet ü¹²⁹⁴ i'tikâd itmemişlerdi. Emîrû'l-mü'minîn 'Alî'ye intisâb-ı tämmeleri olup andan râzı olmuşlardı.¹²⁹⁵ Vaqtâ ki ol iki şahş ki anlar 'udül-i Şâfi' iyye'den idiler. Ekâbir-i selefden biri anlaruñ ikisini yanına getürdi ve eytdi sizi hınzîr şüretinde görürin zîrâ Allâh Te'âlâ celle ve 'alâ baña keşf-i merâtib virdi ehl-i Rafz gördüğümde fehm iderin ve ehl-i Rafz olduklarına fi'l-hâl bātınlarından tevbe itdiler.¹²⁹⁶ Ol 'azîz eytdi

¹²⁸⁹ anuñla: anuñ-ıla İ, S.

¹²⁹⁰ görünür: görünür İ, S.

¹²⁹¹ eger: -İ, -S.

¹²⁹² kendümi: kendimi İ.

¹²⁹³ eylemedüm: eylemezin İ, S.

¹²⁹⁴ münâsebet ü: -İ, -S.

¹²⁹⁵ olmuşlardı: olmuşlar-ı İ, S.

¹²⁹⁶ itdiler: eylediler İ, S.

bātinuñuzdan tevbe eyledüñüz ola mı zīrā şimdi sizi insān şüretinde görürin. Bu ma'nīden ta'accüb idüp [T81a] bi'l-küllīye tarīķ-ı Rafz'dan ferāġat eylediler.¹²⁹⁷ *Menķabe*¹²⁹⁸ 'Oşmān bin 'Affān künyeti Ebū 'Abdu'llāh ve laķabı Zū'n-nüreyñ'dür. Zīrā ol¹²⁹⁹ iki kızım Resūlu'llāh'a¹³⁰⁰ nikāķ itdürdi. Birbiri¹³⁰¹ ardınca birinüñ adı Ruķiyye ve birinüñ adı Ümmü Gülşüm idi ve muķaddemā olan enbiyāya vāķı' olmadı-ki bir şaķşuñ¹³⁰² iki kızım alalar [M79a] ve Resūlu'llāh buyurdı-ki eger benüm üç kızım olaydı birin daķı¹³⁰³ 'Oşmān'a virürdüm. Emīrū'l-mü'minīñ 'Oşmān'uñ fezā'ili çoķdur. *Mu'cize* Aşķābdan biri yolda bir nā-maķrem 'avrete naķar eyledi. Ba'de Emīrū'l-mü'minīñ 'Oşmān'a vardı n'olaydı şimdi daķı gelmeseñ didi. Zīrā senüñ gözlerüñde naķar-ı zinā gördüm ol kimesne eyitdi yā ģalīfe-yi Resūlu'llāh bade'r-Resūl saña vaķy nāzil oldı-mı. 'Oşmān eyitdi 'abeş söylersin vaķy baña [İ, S 83a] nāzil olmaz¹³⁰⁴ ferāset naķarıyla bildüm. *Menķabe*¹³⁰⁵ Bir gice Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem Emīrū'l-mü'minīñ 'Oşmān raķia'llāhu¹³⁰⁶ vāķı'asında gördi Resūlu'llāh eyitdi yarım baña mülāķāt olup şühedādan olursın. Rāvī eydür hemān irtesi a'dā-yı muķatil ķapusına gelüp iķerüye girdiler ve şehādet mertebesinden aña maķām gösterüp ķatlı itdiler. *Menķabe*¹³⁰⁷ Cehcāh bin Sa'īd

¹²⁹⁷ eylediler: eyledi İ, S.

¹²⁹⁸ Menķabe: Mu'cize M, İ, S.

¹²⁹⁹ ol: -İ, -S.

¹³⁰⁰ Resūlu'llāh'a: Resūlu'llāh'uñ kendüye İ, S.

¹³⁰¹ birbiri: biri biri İ, S.

¹³⁰² şaķşuñ: şaķşa enbiyānuñ İ, S.

¹³⁰³ daķı: -T.

¹³⁰⁴ olmaz: olmaz ammā M, İ, S.

¹³⁰⁵ Menķabe: Mu'cize M, İ, S.

¹³⁰⁶ raķia'llāhu: raķmehu M, İ, S.

¹³⁰⁷ Menķabe: Mu'cize M, İ, S.

Ğıffārī Resūlu'llāh'uhn¹³⁰⁸ 'aşālarından biri anuñ eline girdi. Anı şikest itmek istedi 'Oşmān görüp māni' oldu. Rivāyetdür ki anuñ dizlerine zaḥmet 'arız oldu-ki bir yıl ol zaḥmeti çekdi. Ba'de [T81b] mürd oldu. *Menḳabe*¹³⁰⁹ Şikātden biri eydür ṭavāf-ı Beytu'llāh eyledüm gördüm bir gün bir kimesne¹³¹⁰ çağırup eydür yā Rabbi sen beni yarlığa ammā gümān ṭutmazın ki yarlığayasın. Eyitdüm ne 'aceb bunuñ gibi maḳām-ı laṭīfde buncılayın söz söylersin ol şahş eyitdi benden günāh-ı 'azīm [M79b] şadır oldu. Eyitdüm nenüñ gibi günāh. Eyitdi bir yoldaşum vardı¹³¹¹ anuñ yanında yemīn eyledüm-ki eger 'Oşmān'uhn başın keseler varup yüzine ṭabanca urayın. Vaḳtā ki anı maḳtūl eylediler anuñ sarāyına varup gördüm 'Oşmān'uhn başı¹³¹² ḥatunı yanında ṭurur¹³¹³ benüm refīkum ol ḥatuna eyitdi 'Oşmān'uhn yüzün aç. Eyitdi maḳşūduñ nedür. Fi'l-ḥāl ben eyitdüm yemīn eyledüm-ki maḳtūl olduḳdan-şoñra yüzine bir ṭabanca uram. 'Avret eyitdi andan lāyīḳ-mıdır. Anuñ ile¹³¹⁴ itdügüñ ḥaḳḳ-ı şoḥbeti¹³¹⁵ [İ, S 83b] ferāmūş-mı itdüñ.¹³¹⁶ 'Oşmān Resūlu'llāh'uhn iki kızın nikāḥlandurmadı-mı ve anuñ fezā'īl-i kerāmetin¹³¹⁷ görmedüñ¹³¹⁸ mi didükde benüm yoldaşum vardı gitdi ben gitmedüm. Yüzün açdurdum bir ṭabanca urdum anuñ ḥatunı eyitdi Ḥaḳ Te'ālā celle ve 'alā senüñ günāhuñı bağışlamasun ve elüñ ḳurusun ve gözlerüñ kūr olsun. Ol şahş eyitdi va'llāh daḥı ḳapusından ṭaşra çıḳmadın gözlerüm

¹³⁰⁸ Resūlu'llāh'uhn: Resūlu'llāh ḥāzretlerinüñ İ, S.

¹³⁰⁹ Menḳabe: Mu'cize M, İ, S.

¹³¹⁰ bir kimesne: birisi M, İ, S.

¹³¹¹ vardı: var-ıdı İ, S.

¹³¹² başı: -İ, -S.

¹³¹³ ṭurur: ṭurur ve M, İ, S.

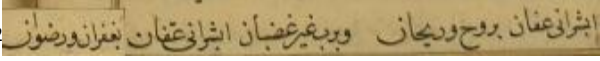
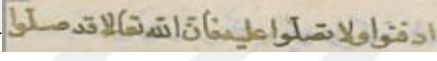
¹³¹⁴ Anuñ ile: Anuñla İ.

¹³¹⁵ şoḥbeti: şoḥbeti pes M, İ, S.

¹³¹⁶ itdüñ: itdüñüz M, İ, S.

¹³¹⁷ kerāmetin: kerāmetini M, İ, S.

¹³¹⁸ görmedüñ: görmedüñüz M, İ, S.

kūr oldı ve ellerüm qurudı ve gümān k'iderin-ki Allāh Te'ālā baña raḥmet itmeye. *Menḳabe*¹³¹⁹ Rāvī eydür vaqtā ki Emīrū'l-mū'minīn 'Oṣmān'ı şehīd eylediler üç gün cinnīler mescid-i Resūlū'llāh'a [T82a] müteveccih olup anuñ için ebyāt-ı merşiyye oqudılar. *Menḳabe*¹³²⁰ 'Adī bin Hātem raḥmehu eydür 'Oṣmān'uñ qatli güninde işitdüm-ki gāyibden¹³²¹ söylerlerdi ¹³²² [M80a] Vaqtā ki bu kelimātı işitdüm nazar eyledüm anda bir kimse görmedüm. *Menḳabe*¹³²³ Vaqtā ki 'Oṣmān'ı qatli itdiler üç gün geçdi anı defn itmediler. Nā-gāh hātifden bir āvāz geldi-ki ¹³²⁴ *Menḳabe*¹³²⁵ Rāvī eydür üç gündən şoñra giceyle cāmi'-yi Baḳī'de iletdiler tā ki ḥaremde defn ideler bir atlu anlaruñ ardınca çıqa geldi. Ol getüenlere görüp qorḥu düşdi. Hemān defn olınacaḳ¹³²⁶ vaqtde bir atlu daḥı geldi eyitdi te'hīr itmeñ hemān defn eyleñ ve ḥavf itmeñ. Eyitdi ben ol maşlahat için geldüm-ki siz anı defn idesüz ve¹³²⁷ rāvī eydür ol gelen [İ, S 84a] iki atlu feriştehlerdür.¹³²⁸ *Menḳabe*¹³²⁹ Rāvī eydür mevsim-i ḥacda ba'zı kimesneler varup mezār-ı 'Oṣmān'ı raḥmehu ziyāret eylediler. Ba'zı tehāvün ü taḥḳīr yüzinden anuñ ziyāretine varmadılar yoldan ırāqdur diyü ammā ol varanlar

¹³¹⁹ *Menḳabe*: Mu'cize M, İ, S.

¹³²⁰ *Menḳabe*: Mu'cize M, İ, S.

¹³²¹ gāyibden: -M, -İ, -S.

¹³²² "Müjdelerim ki ben ruh ve reyhan ile Affan'ım
Rabbim bana kızgın olmadı
Müjdelerim ben Rıdvan ve gufran ile Affan'ım."

¹³²³ *Menḳabe*: Mu'cize M, İ, S.

¹³²⁴ "Defnedin ve onun namazını kılmayın. Muhakkak Allah onun için namaz kıldı."

¹³²⁵ *Menḳabe*: Mu'cize M, İ, S.

¹³²⁶ olınacaḳ: olıcaḳ M, İ, S.

¹³²⁷ ve: -M, -İ, -S.

¹³²⁸ feriştehlerdür: feriştehler idi İ, S.

¹³²⁹ *Menḳabe*: Mu'cize M, İ, S.

selâmetle varup geldiler ve¹³³⁰ ol varmayanlaruñ ba'zını arslanlar gelüp kâfile içre tutup pâre pâre eylediler ve ehl-i kâfile bildiler ki ol varmayanlaruñ hürmetsüzluđi¹³³¹ vâsıtasıyla¹³³² oldu. *Menkabe*¹³³³ [T82b] Emîrû'l-mü'minîn 'Osmân¹³³⁴ hulefâ-yı şelaşedendür bir gün ittifağ Ebü Z̄er huzûrında Emîrû'l-mü'minîn 'Osmân tezekkür olındı. Ba'zı eşhâş aña eyitdiler sen anuñ haqqında hayrdan ğayrı ebeden söz dimem didüñ eyitdi bir gün Resûlu'llâh şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem [M80b] sa'âdet-hânesinden taşra çıkdı ve yürüyüp gitdi. Ebü Z̄er eydür¹³³⁵ ben-dahı anuñ¹³³⁶ ardınca gitdüm vardı bir mevzi'de oturdu. Ba'de ben-dahı vardum selâm virdüm öñinde oturdum. Resûlu'llâh eyitdi yâ Ebü Z̄er ne maşlahat içün geldüñ. Eyitdüm Allâh Te'âlâ celle ve 'alâ ve anuñ Resûl'i bilür nâ-gâh gördüm Ebü Bekr rağia'llâh¹³³⁷ geldi sağ tarafında oturdu. Resûlu'llâh eyitdi n'eylemege geldüñ. Eyitdi Hudâ-yı 'alîm ve Resûl-i dānādur. Ba'de 'Ömer geldi ol-dahı Resûlu'llâh'uñ sağ tarafında oturdu. Ebü Bekr ile¹³³⁸ su'âl ve cevâb kelimâtın söyleşdiler. Ba'de 'Osmân geldi ol-dahı Resûlu'llâh'uñ sağ tarafında oturdu. Resûlu'llâh yirden yidi dāne hurde taşcuğazlar mübârek [İ, S 84b] avucına alup ol taşcuğazlar¹³³⁹ elinde tesbîh itdiler. Zebûr âvâzı gibi şadâ işitdiler. Ba'de taşları yire bırağdı ol âvâz diñdi. Andan-şoñra yine ol seng-rîzeleri alup Ebü Bekr eline virdi. Anuñ dahı elinde şadâ-

¹³³⁰ ve: -M, -İ, -S.

¹³³¹ hürmetsizluği: hürmetsizluği M, T.

¹³³² vâsıtasıyla: vâsıta İ, S.

¹³³³ Menkabe: Mu'cize M, İ, S.

¹³³⁴ 'Osmân: 'Osmân raħmehu M, İ, S.

¹³³⁵ Ebü Z̄er eydür: -M, -İ, -S.

¹³³⁶ anuñ: -M, -İ, -S.

¹³³⁷ rağia'llâh: raħmehu M, İ, S.

¹³³⁸ Ebü Bekr ile: Ebü Bekr'le İ, S.

¹³³⁹ taşcuğazlar: taşcuğaz M, İ, S.

yı tesbîh işidildi. Ol-dahı yire bıraıdı. Şadā hāmūş oldu. Ba'de Resūlu'llāh ol taşcuğazları 'Ömer'e virdi. [T83a] Anuñ dahı elinde ol taşcuğazlar tesbîh itdiler. Çün ol dahı yire bıraıdı şadā diñdi. Ba'de Resūlu'llāh 'Oşmān'a virdi anuñ elinde dahı şadā-yı tesbîh işidildi. Çün yire bıraıdı şadā¹³⁴⁰ hāmūş oldu. *Menkabe*¹³⁴¹ Enşārdan bir şahş rivāyet ider. Müseyleme-yi Kezzāb katlı olıduğı¹³⁴² [M81a] zamānda anı maıktülān arasında aradılar. İşitdiler bir maıktül eydür Muıammed Resūlu'llāh Ebū Bekrū'ş-şiddik ve 'Ömerü'ş-şehid ve 'Oşmānü'l-leyyinü'r-raıım. *Manzūm*

.----/.----/ .--

Gel ey gūyende-i esrār-ı ebrār

Gel ey cūyende-i lezzāt-ı güftār

Tabi'at gülşeninden verd-i aımer

ıKopar itsün demāguñı mu'aııtar

Velī alnı derinden Muııtafa'nuñ

Ola ol gül muıaıısal müctebānuñ

Eger sen anı iderseñ büride

Olursın bu kamu hālka güzide

¹³⁴⁰ şadā: -M, -İ, -S.

¹³⁴¹ Menkabe: Mu'cize M, İ, S.

¹³⁴² olıduğı: olındığı İ.

İde gör sa'y-ı ʔab'-ı ʔalb[i] fâhir

İdesin tâ ki sırr-ı ʔalbi zâhir

İrenler enbiyâ luḡfina âhir

İder ol evliyâ sırrımı bâhir

Senüñ de ğayretüñ yok-mı çü murġân

İdesin irtifâ'-ı ʔadri seyrân

[İ, S 85a]

Hümâ gibi havâya eyle pervâz

Ola senden ğidâ-yı sefel-efrâz (?)

İrenler mihrine ol Zü'l-celâl'üñ

Cevâbımı virürler her su'âlüñ

Eger sen ʔâşır-ı cehd olmaz-ısañ

Zuhûr-ı merdüm-i 'ahd olmaz-ısañ

Saña hayfâ dirîġâ diye ervâḡ

Yüri luḡf-ı Hudâ'ya eyle ilḡâḡ

[T83b]

Egerçi-kim sen olmışsan resīde
Neden olduñ yā hayvān-ı remīde

Nice bir olasın ten-perver-i kām
Saña bu kārımuñ olındı i'lām

Tezekkür kı1 Hudā'yı leyl ü eshār
Çü¹³⁴³ ol kulluğda olduñ merd-i bī-kār

Eyā 'aql-ı terākīb-i 'anāşır
Sen itdüñ mu'cizāt-ı sırrı bāhir

[M81b]

Bihamdi'llāh Resül-i kā'inātuñ
Var-iken cism-i za'fuñda hayātuñ

Beyān itdüñ Resül'üñ mu'cizātın
İdüp meşrūh anuñ vaşf-ı şifātın

¹³⁴³ Çü: Çün İ, S.

Egerçi-kim hezār andan ziyāde
 ‘Aded var mu‘cizāt-ı Muşafā’da

Liyākat sende yoqdur cümlesine
 Beyānı saña çoqdur cümlesine

Kaçan taħrîrini mu‘ciz-keġamuñ
 İdem maqbûli ola ħāş u ‘āmuñ

Kelām-ı mu‘cizāt olındı muħriķ
 Yanar od añadur dirler muṭābıķ

Yaķar eyler seni ħākister-i ŧevķ
 Şabā tā kim ġubāruñdan ide zevķ

Zebānuñ ġör kimüñ vaşfin tezekkür
 İder k’andan ħired eyler taħayyür

Selāṭîn-i cihān sulṭānidur ol
 Bu dünyā beglerinüñ ħānidur ol

[İ, S 85b]

Nebîler serveri nâmı Muḥammed

Bir adı hem-daḡı anuñdur Aḡmed

Ḳalurdı zulumet-i zulm içre dünyā

Muḥammed olmasa ‘ālemde peydā

Aña mü’min olan ümmet sevinsün

Şümār evḳātı daḡı rüz-ı eknün

Der Beyān-ı E’imme-i İsnā ‘Aşer

[T84a]

Gel ey ġavvāş-ı baḡr-ı ‘aql-ı kāmīl

Dür-i elfāzı eyle silke şāmīl

Ele al evliyā şerḡine aqlām

İdüp anı ḡalāyık içre i’lām

Ki anlar oldılar isnā ‘aşerden

İmāmān-ı şerī’at ḡavl-i rüşen

Hem anlar oldılar nesl ü hasebde

Resūlu'llāh'a rāci' her edebde

[M82a]

'Alī-i Murtaẓā'dur ibtidāsı

Ḥasan ikincisinüñ intihāsı

Üçincisi Ḥüseyn-i Kerbelā'dur

Anuñ cediti Muḥammed Muştafā'dur

Çehārı daḥı Zeyne'l-'ābidīn'dür

Bişincisi anuñ Bāķır hemīndür

Daḥı altıncısı Ca'fer'dür anuñ

Olupdur şādıķı işbu cihānuñ

Yidincisi durur Mūsā-yı Kāzım

K'anuñ ebyāt okur vaşfinda nāzım

Rızā oldı sekizincisi adı

Ṭokuzıncı Naķī-i ittihādı

Onıncı oldu Hādī nesl-i Aḥmed

Zekī'dür on biri faḥr-ı Muḥammed

On ikinci imām āḥır zamānuñ

İşit naḳl ideyin işbu cihānuñ

Olupdur Mehdī-i ehl-i seḥāvet

Menāḳıb k'andan olındı rivāyet

[İ, S 86a] *Menḳabe* Emīrū'l-mü'minīn 'Alī Kūfe'ye geldi ve anuñ yanına ādemler cem' oldılar. Anlaruñ ortalarında bir yigit vardı.¹³⁴⁴ Şī'a ṭā'ifesinden idi. Ḥāzret-i 'Alī'nüñ öñinde bir kez a'dā ile muḥārebe itmiş idi. İttifāḳ bir 'avret aldı. Bir gün 'Alī şabāḥ namāzın kılup bir şahşa eyitdi var fülān [T84b] yirde anda bir mescid vardur. Anuñ yanında bir evde sākin olur bir 'avret vardur. El-ān eri ile¹³⁴⁵ nizā' iderler. Anları benüm öñüme getir. Ol-daḥı vardı getürdi. Ḥāzret-i 'Alī anlaruñ yüzlerine baḳmadı. Eyitdi bu sizüñ nizā'uñuz daḥı ziyāde olsa gerek. [M82b] Ol yigit eyitdi ey Emīrū'l-mü'minīn ben bu 'avrete nikāḥ eyledüm.¹³⁴⁶ Vaḳtā ki yanuma geldi andan nefret eyledüm. Ḥattā senüñ ādemüñ geldükde benümle nizā' iderdi. Ayrılmāḳ isterin didi. Emīrū'l-mü'minīn 'Alī 'avrete eyitdi benüm senüñ-ile¹³⁴⁷ tenhā sözümlü vardur. Hemān-dem ehl-i meclis ḳalkup gitdiler. Ol yigit ile 'avret ḳaldı. Ḥāzret-i

¹³⁴⁴ vardı: var-ıdı İ, S.

¹³⁴⁵ eri ile: eriyle İ.

¹³⁴⁶ eyledüm: eyledüm idi İ, S.

¹³⁴⁷ senüñ-ile: senüñle İ, S.

‘Alī eyitdi bu yigidi bilür misin. Eyitdi yoq. Eyitdi ben saña bildireyin ammā inkār itmişlerden olmayasın. Hoş olmayayın didi. Eyitdi sen fülān kıızı degül-misin. Eyitdi belī. Eyitdi senüñ ‘ammuñ oğlu vardur bilür misin ki iküñüz¹³⁴⁸ biri biriñüz ile sevişür idüñüz idi. Gerçek didi. Ammā senüñ babañ seni¹³⁴⁹ ol maḥabbet itdügüñ ere virmek istemez idi.¹³⁵⁰ Bir gice kaçā-yı ḥācet vākı’ oldı. [İ, S 86b] Taşra çıkdıgıñda bir şahş gelüp seni tutup senüñle cem’ oldı. Sen ḥāmile olduñ ol sırrı anañ bildi babañdan şakladılar çün vaz’-ı ḥamlı oldı. Anañ ol oğlançuğı taşra çıkarup bir pāre beze şarup şoқаға bıraқdı ki anda kaçā-yı ḥācet olunurdu.¹³⁵¹ [T85a] Bir kelp anı gelüp koқuladı. Āḥır anañ aña bir taş atdı ol oğlançuğıñ başına toқındı¹³⁵² yardı. ‘Avret eyitdi ey Emīrū’l-mü’minīn gerçək dirsın böylecedür. Bu sırrı benden ve anamdan ğayrı kimse bilmezdi eyitdi fülān kabīleden [M83a] bir yigit ol oğlançuğı bulup aldı. Başı cerāḥatine tīmār eyledi. Ba’d zamānın mezkūr senüñ ile¹³⁵³ yoldaş olup Kūfe şehrine geldükde sen anı nikāḥlandurmak istedüñ ‘avret¹³⁵⁴ ta’accüb idüp erüñ başın açdı yarayı gördi Ḥāzret-i ‘Alī eyitdi bu senüñ oğluñdur. Ḥāq Te’ālā celle ve ‘alā anuñ-çun mābeynüñüzde cidāl vākı’ eyledi. Cimā’ olunmadı¹³⁵⁵ ḥarāmdan¹³⁵⁶ seni şakladı kendü oğlançuğıñdur al imdi var git.¹³⁵⁷ *Menḳabe* Ḥāzret-i ‘Alī’ye

¹³⁴⁸ iküñüz: ikiñüz T.

¹³⁴⁹ seni: -İ, -S.

¹³⁵⁰ istemez idi: istemezdi İ, S.

¹³⁵¹ olunurdu: olınurdu İ.

¹³⁵² toқındı: doқındı M, T.

¹³⁵³ senüñ ile: senüñ-ile İ, S.

¹³⁵⁴ ‘avret: zen M, İ, S.

¹³⁵⁵ olunmadı: olınmadan M, İ, S.

¹³⁵⁶ ḥarāmdan: -M.

¹³⁵⁷ git: git didi İ, S.

rağia'llāh ehl-i Kūfe vardılar su'al itdiler āb-ı Fırat mezāri'ümüzi¹³⁵⁸ ħarāb eyledi du'ā eyle Ĥađ Te'ālā anı çok ağmaqdan men' eylesün. Hemān-dem Ĥazret-i 'Alī evine vardı Resūlu'llāh cūbbesin egnine ve 'imāmesin başına alup ve 'aşāsın eline aldı ve binmege at taleb eyledi. Vaktā ki ata bindi evlāddan ve ġayrıdan **[İ, S 87a]** öñince gitdiler varup Fırat şuyı kenārına irişdiler. Hemān-dem atdan inüp iki rek'at namāz kıldı. Ba'de ıalkup 'aşā-yı Muĥammed'i eline aldı şunuñ bir yanına varup tırdı. Oğulları Ĥasan ve Ĥüseyn bile idiler. Ol 'aşā-yı Muĥammed'i şunuñ **[T85b]** bir tarafına işāret eyledi. Şu bir arşun aşāğa indi. Anda¹³⁵⁹ olan Müslümānlar eyitdiler bir dağı 'aşā-y-ıla¹³⁶⁰ şuya işāret eyle. 'Alī bir dağı eyledi bir arşun dağı aşāğa indi eyitdi yiter mi. Eyitdiler yođ. Bir işāret dağı eyledi **[M83b]** bir arşun dağı aşāğa indi. Hemān-dem Müslümānlar çağrışup yiter şu kararına vardı didiler. *Menķabe* Rivāyetdür ki Ĥazret-i 'Alī kerrema'llāhu vechehu eyitdi¹³⁶¹ min ba'd a'dā bizüm tarafumuzdan geçmek ihtimāli¹³⁶² yoğdur tā ki muķātele olunmaya ve anlar ile şol deñlü şavaş olsa¹³⁶³ gerek ki¹³⁶⁴ hemān toğuz nefer ādem ıalsa gerek benüm aşĥābumdan on neferden eksük katlı olınsa gerek. Andan şoñra şavaş itmege¹³⁶⁵ a'dā üzerine vardılar ve şol-ıadar şavaş olındı-ki toğuz ādem bāķī ıaldı. Kendülerden dağı toğuz ādem kılıçdan geçdi. *Menķabe* Cüneyd bin 'Abdu'llāh eydür bir kerre cem'ıyyet-i leşkerden taşra geldüm yanumda matāram var-ıdı şuyla tolu-y-ıdı.¹³⁶⁶

¹³⁵⁸ mezāri'ümüzi: mezāri'ümüz M, İ, S.

¹³⁵⁹ Anda: Evinde İ.

¹³⁶⁰ 'aşā-y-ıla: 'aşāyla M, İ, S.

¹³⁶¹ eyitdi: didi M, İ, S.

¹³⁶² ihtimāli: -M, -İ, -S.

¹³⁶³ olsa: olsun S.

¹³⁶⁴ ki: -İ.

¹³⁶⁵ itmege: itmege ıalkup İ, S.

¹³⁶⁶ tolu-y-ıdı: toluıdı M; tolu idi İ, S.

Şahrâda nîzemi diküp ve siperüm aña bağlayup kendüme gölge idindüm. Nâ-gâh gördüm Hâzret-i 'Alî yanuma gelüp şordı şuyuñ var mıdur. Eyitdüm vardur. Aldı ol matâra ile [İ, S 87b] şuyı gitdi nazarumdan ırağ oldı. Ba'de yine çıkağeldi meger âbdest almış atdan inüp siper gölgesine oturdı. Ba'de gördüm bir atlu çıkağeldi ve eyitdi a'dâ gelür. Ben-dahı Emîrû'l-mü'minîn 'Alî'ye eyitdüm a'dâ Nehrevân şuyından [T86a] geçdiler ve şuyı aldılar. Eyitdi hâşâ ki anlar şuyı geçmiş olalar. Ol atlu eyitdi va'llâh geçdiler. Emîrû'l-mü'minîn 'Alî eyitdi geçmediler. Bunlar bu sözde iken bir kişi dahı geldi eyitdi a'dâ şuyı geçdiler. Yine [M84a] Emîrû'l-mü'minîn 'Alî inanmayup¹³⁶⁷ eyitdi geçmediler. Bir kişi dahı¹³⁶⁸ eyitdi ben gördüm sancaqları dahı¹³⁶⁹ şuyuñ beri tarafına geçdiler. Hâzret-i 'Alî eyitdi va'llâh geçmediler eger geçdiler ise cümlesinüñ kanları bunda dökilür. Ba'de Emîrû'l-mü'minîn 'Alî kağkđı Cüneyd bin 'Abdu'llâh eydür ben-dahı bile kağkđum ve eyitdüm tecribe ideyin sözinde bu kişi kâzib ola yâhüd Hâk tarafından gerçek söyler ola. Hâzret-i 'Alî rağia'llâh eyitdi yâ Cüneyd gel şu kenârına varalum eger şuyı geçmişler ise¹³⁷⁰ evvel muhârebe iden ben olam eger geçmediler ise¹³⁷¹ biz dahı hâzır baş olalum. Vardılar gördiler a'dâ kağduqları yirde otururlar. Emîrû'l-mü'minîn 'Alî eyitdi ey Cüneyd imdi kâr üzre olmağ gerek ben-dahı ol haber¹³⁷² getürenlerüñ başların kesdüm zîrâ cäsüslar idiler. Anlar dahı baña zağm urdılar beni yire düşürdiler yoldaşlarum gelüp beni kağdurdılar¹³⁷³ kendüme¹³⁷⁴ [İ, S 88a] geldüm

¹³⁶⁷ inanmayup: -İ, -S.

¹³⁶⁸ dahı: dahı geldi İ, S.

¹³⁶⁹ sancaqları dahı: sancaqlar-ıla İ, S.

¹³⁷⁰ geçmişler ise: geçmişlerse M, İ, S.

¹³⁷¹ geçmediler ise: geçmedilerse İ, S.

¹³⁷² haber: -İ.

¹³⁷³ kağdurdılar: kağdırdılar İ.

Emîrû'l-mü'minîn 'Alî a'dâ muhârebesinden gelinceye dek 'aqlum başuma gelmedi. *Menkabe* Haccâc nâm Kumeyl bin Ziyâd'ı rahmehu taleb eyledi yanına gelmedi. Ol dağı anuñ vezâ'ifini virmeyüp aña olıncağ [T86b] in'âm u ihsânı¹³⁷⁵ kesdi âhır Kumeyl, Haccâc yanına gelüp eyitdi benüm 'ömrüm âhıra irişdi saña münâsib degüldür ki benüm kavmüm in'âmdan mahrûm olalar. Haccâc eyitdi yâ Kumeyl bin Ziyâd seni yoldaş itmek murâdumdur. Kumeyl eyitdi benüm 'ömrümden [M84b] bâkî cüz'î qalmışdur. Her ne eylerseñ şimdi eyle Emîrû'l-mü'minîn 'Alî baña haber virdi sen benüm qatilüm olsañ gerek. Hemân-dem Haccâc¹³⁷⁶ Kumeyl bin Ziyâd'ıñ boynın urdı. *Menkabe* Haccâc bir gün eyitdi baña aşhâb-ı 'Alî'den âdem buluñ getirüñ helâk ideyin. Vardılar Hazret-i 'Alî'nüñ qanberin getürdiler. Haccâc eyitdi 'Alî qanberi sen-misin. Eyitdi¹³⁷⁷ benüm. Eyitdi Mevlâñ 'Alî-midür. Qanber eyitdi benüm Mevlâm Allâh'dur Emîrû'l-mü'minîn 'Alî velîni'metümdür. Eyitdi anuñ dîninden ferâğat eyle. Eyitdüm anuñ dîninden özge baña dîn yoğdur. Eyitdi seni öldürürin. İhtiyâr elüñde nice isterseñ eyle didüm zîrâ Hazret-i 'Alî baña haber virmişdi-ki seni Haccâc zulmle öldürse gerek. Âhır anı Haccâc qatl itdi. *Menkabe* Berâ' bin 'Âzib rahmehu eydür Hazret-i 'Alî baña haber virdi oğlum Hüseyñ'i şehîd ideler sen¹³⁷⁸ anda hâzır olasın aña yoldaşluğ¹³⁷⁹ idemiyesin. Vaqtâ ki Emîrû'l-mü'minîn Hüseyñ'i şehîd eylediler [İ, S 88b] Berâ bin 'Âzib eydür ol gice düşümde Hazret-i 'Alî baña eyitdi oğlum Hüseyñ'i öldürdiler sen hayâtdasın vâkı'â ol vaqt ben hayâtda idüm [T87a] 'Alî baña haber virdükde. *Menkabe* Râvî eydür Hazret-i

¹³⁷⁴ kendüme: kendime İ.

¹³⁷⁵ ihsânı: ihsânı saña münâsib degüldür ki: S.

¹³⁷⁶ Haccâc: -İ, -S.

¹³⁷⁷ eyitdi: eyitdi belî İ, S.

¹³⁷⁸ sen: -İ, -S.

¹³⁷⁹ yoldaşluğ: yoldaşlık T.

‘Alī zamān-ı hayātında Kerbelā seferin eyledi. Giderken sağına ve solına¹³⁸⁰ bakdı ve ağladı. [M85a] Eyitdi benüm develerüm bunda çöküp esbābları gāret olup evlādumdan birini bunda qatl itseler gerek. Aşhāb eyitdi yā Emīrū’l-mū’minīn bu ne yirdür. Eyitdi bu Kerbelā’dur. Bunda baña tābi’ olanları qatl itseler gerek ve anlar ehl-i cennet olup düşmenlerümüz¹³⁸¹ ehl-i cehennem olsa gerek. Ba’de varup yolna gitdi ammā bir kimse bu sözüñ¹³⁸² me’ālini bilmedi tā ol güne dek ki Emīrū’l-mū’minīn Hāzret-i Hüseyn’i anda şehīd eylediler. *Menkabe* Hāzret-i ‘Alī raḍia’llāh vaqtā ki taraf-ı Kūfe’den kendüye ‘asker taleb eyledi. Anlar dahı gelüp mülākāt itdiler.¹³⁸³ Hāzret-i ‘Alī raḍia’llāh eyitdi on iki biñ ve bir ādem aşhābdan gelse gerek. Bir şahş eydür çün ben¹³⁸⁴ bu sözi ‘Alī’den işitdüm vardum ol leşkerüñ güzergāhında tırdum geçen ‘askeri bir bir şaydum va’llāhü’l-‘azīm Hāzret-i ‘Alī didügünden¹³⁸⁵ ne bir artuq ve ne bir eksük¹³⁸⁶ buldum. *Menkabe* İttifāk Emīrū’l-mū’minīn ‘Alī ile aşhāb-ı muhtār beriyye seferine müteveccih oldılar. ‘Asker şusız oldu sağ ve sol tarafına vardılar şu bulmadılar. Emīrū’l-mū’minīn ‘Alī raḍia’llāh [İ, S 89a] bir miqdār vardı tılandı¹³⁸⁷ gördi bir kenīse var şahrā-yı beyaban ortasında anda sākın olanlardan bunda şu var mıdur diyü su’āl eyledi. Ol kenīse [T87b] ruhbānları eyitdiler iki ferseng deñlü yir vardur ki şuya varılır aşhāb [M85b] Hāzret-i ‘Alī’den ol şuya varmağa icāzet istediler şusızluqdan bī-tāqat olduq didiler. Hāzret-i ‘Alī

¹³⁸⁰ sağına ve solına: solına ve sağına İ, S.

¹³⁸¹ düşmenlerümüz: düşmenlerimiz M, İ, S.

¹³⁸² sözüñ: sözlerüñ İ, S.

¹³⁸³ itdiler: itdi S.

¹³⁸⁴ ben: -M, -İ, -S.

¹³⁸⁵ didügünden: didigünden İ.

¹³⁸⁶ eksük: eksük gelmiş M, İ, S.

¹³⁸⁷ tılandı: dolandı M, T.

icāzet virmedi ol kenīseye qarīb bir yire varup tırdı ve aşhāba eyitdi bu taşuñ ben bilürin¹³⁸⁸ şuyı vardur hemān cehd eyleñ. Aşhāb cümleten cidd ü cehd¹³⁸⁹ eylediler yirinden kalduramadılar. Hazret-i ‘Alī atından aşığa indi ve ol taşuñ yanlarından barmakların şokup kuvveti bāzūya götürüp taşı yirinden kaldırdı.¹³⁹⁰ Hemān-dem şu zāhir oldı ve yukarıya şıçrayup akmağa başladı ve cümleten aşhāb varup şulandı çün kenīse rāhibleri bu ‘alāmeti gördiler kenīsedan çıqıp gelüp Hazret-i ‘Alī’nün öñine tırdılar eyitdiler sen peygamber misin ‘Alī eyitdi yok ve eyitdiler sen ferişteh-i muqarrebīnden misin. Eyitdi yok. Eyitdiler yā ne şahşsın. Eyitdi ben peygamber-i mürselün vaşīsiyin adum¹³⁹¹ ‘Alī’dür ve ol peygamberün adı Muḥammed bin ‘Abdu’llāh’dur hātemü’n-nebiyyīndür ‘aleyhi’s-selām. Ruhbānlar cümle gelüp¹³⁹² ‘Alī’nün ayağına düşüp Müslümān oldılar ve anlara ĩmān telkīn olındı. Eyitdiler [İ, S 89b] “Eşhedü en lā-ilāhe illa’llāh ve eşhedü enne Muḥammeden Resūlu’llāh ve eşhedü enneke vaşīyy (?) Resūlu’llāh” Ba’de Hazret-i ‘Alī anlardan şordı ki bu deñlü zamān ĩmāna [T88a] gelmedüñüz şimdi geldüğüñüze sebep nedür. Eyitdiler yā Emīrū’l-mü’miñin bu deyrün [M86a] bināsı bunda bu taş olduğı için¹³⁹³ konıldı. Biz kitāblarumuzda¹³⁹⁴ ve ‘ālimlerümüzden¹³⁹⁵ işitdük bu mevzi’de bir şı var idügin anuñ üstinde bir taş vardur. Anı kimse çıkaramaya illā peygamber ve yāhūd vaşī-yi peygamber. Çün sende bu hüneri gördük maqşūdumuza irdük. Vaqtā ki Hazret-i ‘Alī

¹³⁸⁸ bu taşuñ ben bilürin: ben bilürin bu taşuñ İ, S.

¹³⁸⁹ cidd ü cehd: cehd-i cidd S.

¹³⁹⁰ kaldırdı: kaldırdı İ.

¹³⁹¹ adum: adım İ.

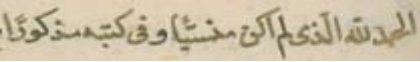
¹³⁹² gelüp: gelüp Hazret-i İ, S.

¹³⁹³ olduğı için: olduğı-çün İ.

¹³⁹⁴ kitāblarumuzda: kitāblarımızda İ, S.

¹³⁹⁵ ‘ālimlerümüzden: ‘ālimlerimizden İ, S.

bu sözi işitti ziyāde ağladı gökçek yañaqları üzre şular aqđı¹³⁹⁶ ve eyitdi

1397 Pes ol re'īs-i ruhbānān mülāzım-ı Hāzret-i Emīrū'l-mü'minīn 'Alī oldı ve ehl-i Mu'āviye ile rüz-ı cengde muqātele eyledi.¹³⁹⁸ Ol-қadar ki şehīd oldı Hāzret-i 'Alī anuñ namāzın қıldı ve defn eyledi ve andan ötürü Hāq Te'ālā'dan yarlıғанmaq istedi ve gāh geh anı añardı. *Menқabe* Emīrū'l-mü'minīn Hāzret-i 'Alī aşhābından biri eydür Hāzret-i¹³⁹⁹ 'Alī ile Mu'āviye muhārebesinde iken 'Alī bir şu kenārına indi nā-gāh bir ādem gelüp eyitdi “es-selāmu 'aleyk yā Emīrū'l-mü'minīn.” 'Alī eyitdi 'aleykü's-selām. Eyitdi ben şāhib-i deyr Şem'un bin Yuḥannā'yam ve kenīsesin daḥı gösterdi ve eyitdi benüm yanumda bir kitāb vardur¹⁴⁰⁰ aşhāb-ı [İ, S 90a] 'Īsā 'aleyhi's-selām'dan baña mīrāş degmişdür isterseñ getüreyin göresin veyā¹⁴⁰¹ oқıyaym diñleyesin. 'Alī eyitdi var getür. Vardı getürdi hemān-dem na't-ı Resūl'llāh'ı işitdüm [T88b] oқıdı¹⁴⁰² ve anuñ ümmetinüñ [M86b] evşāfın zıkr eyledi ve bunı-daḥı eş'ār eyledi. 'Alī velīyu'llāh'dur bu şu kenārına gelüp itse gerek. Āḥır zamān peyğamberine қarıbiyyat nesebi olup anda dīn-i mükemmel olsa gerek¹⁴⁰³ ve ehl-i Şarқ cānibinden olup dā'imā ehl-i 'Arab ile şavaş itse gerek ve bu şi'ri oқıdı. 'Arabiyye¹⁴⁰⁴

¹³⁹⁶ aқdı: -İ, -S.

¹³⁹⁷ “Allah'a hamd ederim ki ben unutulmalardan değilim ve onun kitaplarında zikredildim.”

¹³⁹⁸ eyledi: oldı İ, S.

¹³⁹⁹ Hāzret-i: -İ, -S.

¹⁴⁰⁰ vardur: var M, İ, S.

¹⁴⁰¹ veyā: ve yāḥūd M, İ, S.

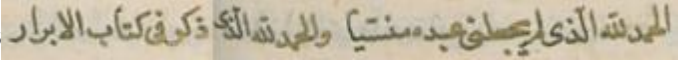
¹⁴⁰² oқıdı: oқıdı İ.

¹⁴⁰³ Āḥır zamān peyğamberine қarıbiyyat nesebi olup anda dīn-i mükemmel olsa gerek: -İ, -S.

¹⁴⁰⁴ 'Arabiyye: Beyt M, İ, S.

الدنيا اهن عليها زياد اشتدت به الريح في يوم عاصف الموت فجنب الله اهن عليه من شربة ماء يشرب بها

1405 لظان العون له الرزق والقتل معه الشهادة

ve eyitdi ol peygamber meb'ûş olduĝda ben ĩmān getürmiş idüm Elĥamdü'lillāh sen bunda geldüñ min ba'd ben senden ayrılmazın mādām-ki şāĝ olam. EmİRü'l-mü'minīn ağladı ve anda ĥāzır olanlar bilece ağladılar ve eyitdi ¹⁴⁰⁶ Pes 'Alī kendü aşĥābından birine eyitdi bu rāhibi şaĝla ve yimegin ve içmesin vir. Rivāyetdür ki Mu'āviye cenginde ol-daĥı anda şehīd oldı. Ĥazret-i 'Alī anuñ namāzın ĥıldı ve defn itdürdi. "Ĥezā Ricāl min Ehle'l-Beyt" didi. *Menĥabe* İbn-i Abbās raĥia'llāh eydür Resūlu'llāh Ĥudeybiye şavaşı günlerinde Ka'be'ye müteveccih oldı. Ol yolda Müslümānlar şusuzluĝdan¹⁴⁰⁷ zebūn oldılar [İ, S 90b] ve ĥiç bir yirde bulamadılar. Resūlu'llāh atından indi ve eyitdi kimdür ki fülān çāhdan vara şu getüre. Resūlu'llāh [T89a] eyitdi ben [M87a] zāmin olayın-ki ol ehl-i cennetdür.¹⁴⁰⁸ Aşĥābdan biri ĥalkup yā Resūlu'llāh ben varup getüreyin didi. Anı şaĝalar ile fi'l-ĥāl ol-cānibe gönderdi. Rāvī eydür çün ol şuya varduĝ anda ziyāde ağaçlar gördüm ve ol ağaçlardan āvāz işitdüm ve cinnīden ĥarekāt istimā' olındı ve yanar odlar görindi. Muĥkem baña¹⁴⁰⁹ ĥorĥu geldi ben şöyle fikr eyledüm ki min ba'd bundan ĥalāş

¹⁴⁰⁵ "Dünya onlara külden daha hafif gelir

Fırtına çıktığı günde rüzgâr şiddetlenir

Allah indinden gelen ölüm su içmek gibidir.

Ondan çok susayanlar için Allah onlara yardım eder. Öldürülme onlar için şهادettir."

¹⁴⁰⁶ "Allah'a hamd olsun beni unutilan kullarından eylemedi. Yine Allah'a hamd ederim ki doğru kitabında zikredildi."

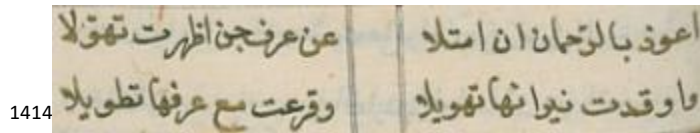
¹⁴⁰⁷ şusuzluĝdan: şusuzluĝdan T.

¹⁴⁰⁸ cennetdür: cennetdendür M, İ, S.

¹⁴⁰⁹ Muĥkem baña: Baña muĥkem İ, S.

olmazuz.¹⁴¹⁰ Hemān bī-tevākḫuf döndük. Resūlu'llāh'a varduḫ aḫvāli bildürdük. Buyurdı-ki anlar cinnīlerdür sizi ḳorḫutdılar size hīç zarar idemezlerdi. Ol aḫḫābdan ḡayrılar çün anı işitdiler anda biz giderüz didiler. Anlar daḫı ol yire saḳḳalar ile gitdiler. Anda varıcaḳ anlara olan aḫvāl bunlara daḫı oldı. Anlar daḫı ḫavfdan döndiler Resūlu'llāh'a geldiler. Evḳāt-ı şām daḫı ḳarīb olmuş idi. Aḫḫāb şusuzluḳdan¹⁴¹¹ zebūn oldılar. Hemān-dem Resūlu'llāh 'Alī'yi ḫaleb eyledi. Vaḳtā ki ḫāzır oldı bu saḳalar ile sen var şü getür didi. Sellemetü'l-Ekva' eydür ḳırbālarumuz elümüze aldūḳ ve omuzlarumuza ḳoduḳ ve ḳılıçlarumuzu elümüzde ḫutup 'Alī öñümüze düşüp¹⁴¹² gitdük. Ḥāzret-i 'Alī bu 'Arabī beyti oḳurdu giderken. Şi'r¹⁴¹³

[İ, S 91a]

[M87b] [T89b]Vaḳtā ki ol yire irişdiler anda olan aḡaçlar içinden āvāz-ı cinnīlerüñ işitildi. Hemān göñlümden geçdi-ki 'Alī daḫı dönüp varamaz. Fi'l-ḫāl Emīrū'l-

¹⁴¹⁰ olmazuz: olmazın İ, S.

¹⁴¹¹ şusuzluḳdan: şusuzluḳdan T.

¹⁴¹² düşüp: düşüp varduḫ M, İ, S.

¹⁴¹³ Şi'r: Beyt M, İ, S.

¹⁴¹⁴ “Onun öfkelenmesinden Rahman’a sığınırım
Cinin bilmesinden ve ortaya korkunç bir şekilde çıkmasından da
Korkunç ateşini alevlendirmesinden
Uzatarak ve bilgisiyle dövmesinden.”

mü'minîn 'Alî bize cevâb vir-di-ki şağın¹⁴¹⁵ kôrķmañuz benüm izümden şaşmañuz ve her ne göresiz üşenmeñüz. Vaqtâ ki ol çâha irişdük 'azîm yanar âteş gördük ve başsız bedenler gördük başumuzdan 'aqlumuz gitdi. 'Alî eyitdi kôrķmañuz. Yanumuzda bir koğamız vardı¹⁴¹⁶ ol çâhdan şu çekmege şarkıtduk bir koğa şu çıkarduk.¹⁴¹⁷ Ba'de girü şarkıtduk¹⁴¹⁸ ipümüz kırıldı koğa şuya düşdi. Hemân kıyudan âvâz-ı kâhkâha geldi. Hâzret-i 'Alî eyitdi varuñ leşkerümüzden koğa getürüñ eyitdiler¹⁴¹⁹ hîç birümüz¹⁴²⁰ varımazuz. Hemân-dem Hâzret-i 'Alî mîzerin bağlanup kıyuya indi. Tekrâr kâhkâha âvâzı oldu. Kıyunuñ ortasına varduğda ayağı sıyrılıp şuya düşdi. Kıyıda ziyâde zelzele oldu. Hâzret-i 'Alî âvâz idüp "Allâhu ekber Allâhu ekber enâ 'Abdu'llâh u ibn-i 'ümmü Resûlu'llâh" didi. Hemân-dem aşhâb meşkların şarkıdup şu taldurdılar. Hâzret-i 'Alî taşra çıkup Resûlu'llâh'a ve aşhâba şu¹⁴²¹ getürdiler. Râvî eydür ammâ ol¹⁴²² ağaçlardan geçdigümüzde¹⁴²³ kôrķulu [İ, S 91b] âvâz işitdük ve na't-ı Resûlu'llâh ile menâkıb-ı Hâzret-i 'Alî olıduğın diñledük. Varduk bu mâcerâyı Resûlu'llâh'a didük. Resûlu'llâh¹⁴²⁴ eyitdi ol hâtif-i 'Abdu'llâh'dur [M83a] bir cindür ki [T90a] Müslim'dür ehl-i İslâm'ı sever. *Menkabe* Rivâyet-i şahîhdür ki Hâk Te'âlâ celle ve 'alâ Hâzret-i 'Alî hürmetine iki kez güneşi yirinden reddeyledi ya'nî âfitâbı mağribden gösterdi. Biri Resûlu'llâh zamânında oldu

¹⁴¹⁵ şağın: şağınuñ İ, S.

¹⁴¹⁶ vardı: var-ıdı İ, S.

¹⁴¹⁷ çıkarduk: çekdik M, -İ, -S.

¹⁴¹⁸ bir koğa şu çekdik. Ba'de girü şarkıtduk: -İ, -S.

¹⁴¹⁹ eyitdiler: eyitdi İ.

¹⁴²⁰ birümüz: birimiz M, İ, S.

¹⁴²¹ şu: şuyı M, İ, S.

¹⁴²² ol: -M, -İ, -S.

¹⁴²³ geçdigümüzde: geçdügümüzde S.

¹⁴²⁴ Resûlu'llâh: -İ, -S.

ve biri Resūlu'llāh vefāt itdülden-şoñra oldı. Rāviyān Ümmü Selleme ve Esmā binti 'Umeys ve Cābir bin 'Abdu'llāh Enşārī ve Ebūzer'i rahmehu¹⁴²⁵ rivāyet iderler. Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem bir gün kendü sa'ādet-hānesinde idi. Hāzret-i 'Alī dağı oñinde tırup muşāḥabet iderlerdi. Resūlu'llāh ḥ'āb-ı girāndan Hāzret-i 'Alī dizine yaşdandı ve başın kıldırmayup şems tā gurūba varmayınca uyanmadı. 'Alī rahmehu¹⁴²⁶ otururken namāz-ı 'aşrı işāret ile edā eyledi. Vaḳtā ki Resūlu'llāh uyandı eyitdi 'aşr namāzın kılmaduñ-mı. Eyitdi işāret ile¹⁴²⁷ kıldum. Resūlu'llāh eyitdi yā 'Alī du'ā eyle güneş ikindü yirine gelsün. Hemān-dem Hāzret-i 'Alī ayağ üzre tırup du'ā eyledi. Fi'l-hāl güneş ikindü yirine geldi. Tekrār Hāzret-i 'Alī ikindü namāzın vaḳtiyle kıldı ve Esmā binti 'Umeys eydür ben ol vaḳt anda ḥāzır idüm āfitāb-ı āsumān āvāz-ı erre gibi şadā iderdı ve bir dağı Resūlu'llāh vefāt itdülden-şoñra [İ, S 92a] vāḳı' oldı. Hāzret-i 'Alī vaḳtā ki Bābil vilāyetine¹⁴²⁸ gitmek istedi kendüden ikindü namāzı fevt oldı ve ba'zı aşḫāb eyitdiler ey dirīgā namāz-ı 'aşr bizden fevt oldı diyü [T90b] söyleşdiler. Hemān-dem Hāzret-i [M88b] 'Alī du'ā eyledi güneş ikindü yirine geldi. Aşḫāb vaḳtiyle namāz kıldılar vaḳtā ki selām virdiler güneş yine gurūb eyledi ve ol vaḳt bir ḳorḳulu āvāz peydā oldı cümleten¹⁴²⁹ aşḫāb ḥavf eyleyüp tehlīl ü tesbīḥ eylediler. *Menḳabe* Hāzret-i 'Alī raḍia'llāh Mu'āviye ḥuşuşında bir şahş ile ba'zı kelimāt eyledi ve ol şahş inkār idüp bilmezindi. Hāzret-i 'Alī eyitdi kāzib iseñ iki gözlerüñ kūr olsun-mı. Eyitdi olsun. Ol şahş bir iki günden-şoñra gördiler 'aşā elinde gözleri kūr yürür ve İmām-ı Müstağfirī

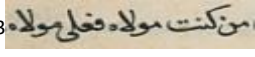
¹⁴²⁵ rahmehu: raḍia'llāh M, İ, S.

¹⁴²⁶ rahmehu: raḍia'llāh M, İ, S.

¹⁴²⁷ işāret ile: işāretle İ, S.

¹⁴²⁸ vilāyetine: memleketine İ.

¹⁴²⁹ cümleten: cümle-yi M, İ, S.

rahmehu kitāb-ı *Delāyilü'n-nübüvve*'de eydür Emîrû'l-mü'minîn 'Alî bir şahşdan ba'zı nesne su'âl eyledi. Râst söylemedi. Hâzret-i 'Alî¹⁴³⁰ eyitdi yalan söylersin. Eyitdi söylemezsin. Eyitdi saña bed-du'â iderin gözlerüñ kūr olur. Eyitdi qorqum yoqdur eyle. Hemân-dem¹⁴³¹ Hâzret-i 'Alî bed-du'â eyledi sözinde kâzib olduğı için¹⁴³² iki gözleri kūr oldu. *Menkabe* İttifâk Hâzret-i 'Alî huzûrında bir meclis vâkıf oldu. Hâzret-i Resûlu'llâh 'Alî hakkında ¹⁴³³ didüğine on iki kimesne enşârdan şehâdet eylediler. Bir şahş eylemedi. Eyitdiler niçün eylemezsin. Eyitdi ben unuttum. Hemân-dem 'Alî hâzreti eger unutmadañsa [İ, S 92b] iki gözlerüñ içi ağ olsun-mı didi. Üç gün geçmedi gözi¹⁴³⁴ kūr olup¹⁴³⁵ gözlerine [T91a] aq düşdi. *Menkabe* Zeyd bin Erkam rahmehü¹⁴³⁶ eydür mezkûr meclisde ben dahı bilece idüm. Resûlu'llâh 'Alî hakkında [M89a] söyledüğü sözleri işitmiş idüm. Hâtırımda tutardum¹⁴³⁷ ifşâ itmezdüm. Haq Te'âlâ benüm gözlerümüñ rüşenâluğın giderdi varup şehâdet itmedüğü için ol şehâdeti ketm eyleyen Haq Te'âlâ'dan yarlığanmaq istemesün. *Menkabe* Bir gün 'Alî minber üzerine çıkup eyitdi ben 'Abdu'llâh'am ve ibn-i 'amm-ı Resûlu'llâh'am. Vâriş-i nebiyû'r-rahmet ben oldum ve seyyide-i nisvân-ı ehlü'l-cennet benüm menkûhamdur. Her kimesne ki benden gayrı bu da'vâyı eyler Haq Te'âlâ anı belâya giriftâr eyler. Ol meclisde bir şahş

¹⁴³⁰ bir şahşdan ba'zı nesne su'âl eyledi. Râst söylemedi. Hâzret-i 'Alî: -İ, -S.

¹⁴³¹ hemân-dem: hemân-dem diyüp İ, S.

¹⁴³² olduğı için: oldığıçun İ, S.

¹⁴³³ "Ben kimin dostu isem Ali de onun dostudur."

¹⁴³⁴ gözi: gözleri İ.

¹⁴³⁵ olup: oldı İ.

¹⁴³⁶ rahmehü: rağia'llâh M, İ, S.

¹⁴³⁷ tutardum: dutardum M, T.

kağküp eyitdi kimdür ki ana ‘Abdu’llāh ve ibn-i ‘amm-ı Resūl¹⁴³⁸ oldum diyebilen¹⁴³⁹ hāşā bu söz yalandur hemān iki ayağı üzre duramayup yıķıldı. Mescidden taşra sürdiler helāk oldu. *Menķabe* Bir gün muharebe-yi şufūfda ‘Alī’den bir āvāz işidildi ki¹⁴⁴⁰ Ebū Müslim ķandadır. Muḥammed Ḥanīfe eyitdi āḥar-ı şufūfdadır. Yine āvāz geldi-ki benüm murādum Ebū Müslim Ḥavlānī degüldür ammā benüm murādum sizūñ şāḥibūñüzdür ki ol cānib-i maşrıķdandır livā’-yı siyāh ile¹⁴⁴¹ gelmişdür ve ol ķadar muḥārebe eyler ki kimse anuñ bigi¹⁴⁴² eyleyemez. Devlet ü sa’ādet anuñdur ki¹⁴⁴³ anuñ dīni üzre ola mütāba’at [T91b] eyleye. *Menķabe* Ḥazret-i Emīrū’l-mü’minīn ‘Alī raḍia’llāh ehl-i Kūfe’ye ‘asker iletmek istedi. [İ, S 93a] Muḥammed bin Ebū Bekr lāzım degüldür didi. Eyitdi Ḥaķ Te’ālā celle ve ‘alā bir kimesneyi ol tā’ifeye musallaḥ eyleye ki hergiz anda raḥm olmaya. Āḥır Ḥaccāc gelüp anlara istedügin eyledi. *Menķabe* Bir gün Mu’āviye raḍia’llāh¹⁴⁴⁴ eyitdi ‘Alī’nüñ kārını ‘aceb kim ola ki [M89b] ma’lūm idine. Ehl-i meclisden kimse¹⁴⁴⁵ iķtidār¹⁴⁴⁶ itmedi. Mu’āviye eyitdi ben ma’lūm idineyin. Üç mu’temed kimesne¹⁴⁴⁷ bulur ve eydür¹⁴⁴⁸ varuñ benüm iķün ‘Alī’ye öldi diñüz ve üçüñüz daḥı şāḥiḥ söyleyesiz ḥaste olup vefāt itdi ve ķabr iķine ķoyduķ diyesisiz. Vaķtā ki ol üç şaḥş vardılar Kūfe’ye irişdiler. Ehl-i Kūfe anlardan ḥaber şordı ķandan gelürsüz didiler. Eyitdiler Şām’dan. Eyitdiler

¹⁴³⁸ Resūl: Resūlu’llāh M, İ, S.

¹⁴³⁹ diyebilen: diyen M, İ, S.

¹⁴⁴⁰ ki: -M, -İ, -S.

¹⁴⁴¹ siyāh ile: siyāhla M, İ, S.

¹⁴⁴² bigi: gibi M, İ, S.

¹⁴⁴³ ki: -İ, -S.

¹⁴⁴⁴ raḍia’llāh: -İ, -S.

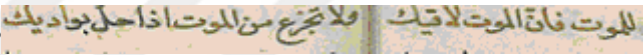
¹⁴⁴⁵ kimse: kimesne M.

¹⁴⁴⁶ iķtidār: ikdām İ, S.

¹⁴⁴⁷ kimesne: kimse M.

¹⁴⁴⁸ eydür: eydür ki İ, S.

Mu'aviye'den haber nedür. Eyitdiler vefât eyledi. Ol üç âdemden birisi Hâzret-i 'Alî huzûrına vardı ol haberi didi. 'Alî mültefit olmadı. İrtesi ol üç kişünün biri dağı geldi ol-dağı öldi didi. Aña dağı¹⁴⁴⁹ inanmadı. İrtesi biri-dağı geldi. Ol dağı vefât itdi didi. Aña dağı inanmadı. Aşhâbdan biri yâ 'Alî bu haber şahîhdür didi.¹⁴⁵⁰ Eyitdi ölmedi hâşâ. Eyitdi¹⁴⁵¹ benüm mehâsînüm dağı kana bulaşmadı¹⁴⁵² ol nicesi¹⁴⁵³ ölür. Āhır [T92a] ol üç kimesne Mu'aviye'ye bu haberi iletdiler. Mu'aviye gerçeksüz 'Alî aḥbâr-ı ğayba vâkıfdur didi. *Menḳabe* Bir gün Hâzret-i 'Alî 'Abdu'r-raḥman bin Mülcem'i ki anuñ [Ī, S 93b] kâtilidür la'netu'llâh mescidde gördi anı muḥâṭab idinüp bu şi'ri söyledi 'Arabiyye¹⁴⁵⁴ 1455

ve eyitdi ey İbn-i Mülcem eyyâm-ı cehâletde hîç sende laḳab var mıydı. Eyitdi bilmezsin. [M90a] Eyitdi Yahūdî 'avreti dāyeñ¹⁴⁵⁶ var mı-y-ıdı.¹⁴⁵⁷ Eyitdi var idi. Hâzret-i 'Alî hemân-dem sükût eyledi ya'nî zinâdan olmış idüñ dimek olur.¹⁴⁵⁸ *Menḳabe* Hâzret-i 'Alî eydür bir gice vâkı'amda Hâzret-i Resûlu'llâh'ı gördüm eyitdüm yâ Resûlu'llâh senüñ ümmetüñden baña bu huşümet ki vâkı' olur nedendür.¹⁴⁵⁹ Eyitdi anlar için du'â eyle. Eyitdüm yâ Rabbî baña anlardan iyü 'ivaz

¹⁴⁴⁹ dağı: dağı Hâzret-i 'Alî Ī, S.

¹⁴⁵⁰ didi: didi 'Alî Ī, S.

¹⁴⁵¹ eyitdi: -M, -Ī, -S.

¹⁴⁵² kana bulaşmadı: kan olmadı M, Ī, S.

¹⁴⁵³ nicesi: nice M, Ī, S.

¹⁴⁵⁴ 'Arabiyye: Şi'r M, Ī, S.

¹⁴⁵⁵ "Ölüm için... Muhakkak ölüm sana kavuşacaktır.

Senin vadine gelen ölümden endişelenme."

¹⁴⁵⁶ dāyeñ: ṭāyeñ T.

¹⁴⁵⁷ var mı-y-ıdı: var mıydı M, Ī, S.

¹⁴⁵⁸ olur: olur didi M, Ī, S.

¹⁴⁵⁹ nedendür: nedendür didüm Ī, S.

vir ve benden anlara yaramazlık¹⁴⁶⁰ virme. Hemān ol eşnāda şehīd oldu. *Menkabe* Rivāyet ider Hāzret-i Hüseyn raḍia'llāh¹⁴⁶¹ babam Hāzret-i 'Alī vefāt idicek ğāyibden bir āvāz işitdüm ki bu bende-yi Hudā¹⁴⁶² meyyitini benümle tenhā koñ daḥı taşra çıkuñ. Biz daḥı taşra çıkdık işitdük bir āvāz daḥı geldi¹⁴⁶³ Muḥammed'ün vaşisi 'Alī şehīd oldu. Muḥammed'ün ümmetin¹⁴⁶⁴ şimden girü kim gözler ve bir āvāz daḥı işidildi sa'ādet ol [T92b] kişinüñ ki Muḥammed'ün¹⁴⁶⁵ kavlin gözleye çün ol āvāz sākin oldu içerüye girdük meyyiti yunmuş ve kefenlenmiş bulduk. Namāzın kılup defn eyledük. *Menkabe* Rivāyetdür ki Hāzret-i 'Alī raḍia'llāh vefāt itdükde vaşiyet eyledi-ki [İ, S 94a] oğulları Ḥasan ve Hüseyn raḥmehu bunu bir serīr üzre koyalar ve bir mevzi'e ileteler ki anda bir aḳ taş vardur nūr gibi berḳ urur anı anda defn ideler. *Menkabe* Rivāyetdür ki Hāzret-i 'Alī'nüñ taraf-ı Kūfe'deki ḳabrin yir ile berāber eylediler. [M90b] Anda ḳabr var idügin kimse bilmedi. Hārūnu'r-reşīd raḥmehu¹⁴⁶⁶ şikāra giderken anda nāḥiye-yi Ğazbīn'de¹⁴⁶⁷ ṭuran āhūlaruñ şikārın itmege ḳaşd eyleyüp hiç birinüñ vücūdına tīr kār eylemeyüp¹⁴⁶⁸ şöyle¹⁴⁶⁹ bī-bāk yürürlerdi ve ol vilāyetüñ pīrleri ḥikāyet eylediler ki bunda Hāzret-i 'Alī'nüñ ḳabri vardur diyü ve Hārūnu'r-reşīd bu sözi maḳbūl ṭutup her yıl anda ziyārete varurdi.

¹⁴⁶⁰ yaramazlık: yaramazlık T.

¹⁴⁶¹ raḍia'llāh: raḍia'llāhu 'anhu İ.

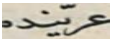
¹⁴⁶² Hudā: Hudā'nuñ M, İ, S.

¹⁴⁶³ geldi: -M, -İ, -S.

¹⁴⁶⁴ Muḥammed'ün ümmetin: Anuñ meyyitin M, İ, S.

¹⁴⁶⁵ Muḥammed'ün: anuñ M, İ, S.

¹⁴⁶⁶ raḥmehu: -M, -İ, -S.

¹⁴⁶⁷ Ğazbīn'de: T, M, İ, S.

¹⁴⁶⁸ eylemeyüp: itmeyüp M, İ, S.

¹⁴⁶⁹ şöyle: -İ, -S.

Menkabe Rivāyetdür¹⁴⁷⁰ İmām Müstağfirī raḥmehu kitāb-ı *Delāyilü'n-nübüvve'* de rivāyet ider Firās bin 'Amr'dan eydür bir gün Ḥazret-i 'Alī'nüñ başı ağrıdı. Resūlu'llāh 'Alī'nüñ alınına yapışdı başı ağrısı gitdi hoş oldı. *Menkabe* Rāvī eydür şālih kimesnelerden bir kişi eydür vāqı'anda [T93a] gördüm kıyāmet koptmuş ve ḥalāyık maḥşerde cem' olmuş her birinüñ başı kısı olmuş ve anda ben-daḥı gezerken gördüm bir ḥavuz kenārında ki aña Kevşer dirler Resūlu'llāh oturur. Yanında Ḥasan ve Ḥüseyn tırurlar ādemlere şu virürler¹⁴⁷¹ vardum¹⁴⁷² ben-daḥı şu istedüm baña virmediler. Resūlu'llāh öñine geldüm eyitdüm yā Resūlu'llāh buyur ki [İ, S 94b] baña daḥı şu virsünler. Eyitdi saña şu virmek olmaz. Eyitdüm n'içün. Eyitdi senüñ koñşuluğunda bir şahş vardur 'Alī'yi sevmez sen anı n'içün men' eylemezsin. Eyitdüm yā Resūlu'llāh ben andan koḗarın beni öldürmesün diyü. Hemān-dem Resūlu'llāh elüme bir¹⁴⁷³ yalın bıçaḗ [M91a] virdi ve anı depele didi. Ben-daḥı bıçaḗ elüme alup vardum anı uyurken depeledüm. Ba'de Resūlu'llāh'a ḥaber virdüm. Resūlu'llāh¹⁴⁷⁴ buyurdi Ḥasan'a ve Ḥüseyn'e baña şu virdiler ammā bilmezsin içdüm-mi yā¹⁴⁷⁵ içmedüm-mi. Ba'de uyandum ta'accüb idüp tırdum ābdest aldum ve namāz kıldum tā şabāḗ olunca. Ba'de bir āvāz işitdüm fülān şahşı bu gice döşeginde depelemişler ve ḥākim-i şehre gelüp anlarıñ koñşuların tıtdı. Sübhāna'llāh didüm bu benüm gördüğüm düşdür. Hemān-dem vardum ḥākim-i şehre eyitdüm bunu ben öldürdüm. Ḥākim eyitdi vāy saña bu ne sözdür ki [T93b] söylersin. Eyitdüm

¹⁴⁷⁰ rivāyetdür: rivāyetdür ki İ, S.

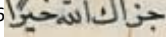
¹⁴⁷¹ virürler: virirler İ, S.

¹⁴⁷² vardum: -İ, -S.

¹⁴⁷³ bir: -İ, -S.

¹⁴⁷⁴ Resūlu'llāh: -İ, -S.

¹⁴⁷⁵ yā: -M, -İ, -S.

vākı'anda Resūlu'llāh buyurdu ben-dahı eyledüm. Eyitdi ¹⁴⁷⁶ senüñ günāhuñ ve қоңşularuñ günāhları¹⁴⁷⁷ yoқdur cümlesin şalıvirdi. Ben-dahı yoluma gitdüm. *Menķabe* 'Alī bin Zeyd raḥmehu¹⁴⁷⁸ ve Sa'īd bin Zeyd eydürler bir gün bize bir şahş gösterdiler eyitdiler bu şahş aşḥāb-ı Resūlu'llāh'a sebb ider ya'nī¹⁴⁷⁹ 'Alī ve 'Osmān haққında nā-pesendīde sözler söyler. Hemān-dem Allāh'a münācāt eyledük eyitdük yā Rabbī bu şahşuñ yūzi қара olsun. [İ, S 95a] İki gün geçmedi gördük ol şahşuñ yūzi siyāh olmuş. *Menķabe* Rāvī eydür Medīne'de bir şahş var-ıdı Emīrū'l-mü'minīn Ḥazret-i 'Alī'ye muḥālefet eylerdi ve anuñ içün nā-pesendīde kelimāt iderdi. Sa'īd bin Mālik raḥmehu¹⁴⁸⁰ aña bed-du'ā eyledi ittifāķ ol şahş bir deve yidüp mescid öñinden geçdi deve buña ḥamle idüp ḥavfindan bu şahş mescide girdi ve deve [M91b] gelüp ādemler ortasında bunu ağız ile tutup aşığa alup sīnesi üzre çökdi helāk eyledi. *Menķabe* Rivāyetdür Ḥasan bin 'Alī'den raḍia'llāh İbrāhīm bin Hişşāmū'l-Maḥzūmī vālī-yi Medīne idi. Her Cum'a güninde benüm ile minber yanında cem' olurdu dāyimā babam 'Alī haққında nā-sezā sözler söylerdi. İttifāķ bir Cum'a günü mescidde¹⁴⁸¹ beni uyḥu alup vākı'anda gördüm қabr-i Resūlu'llāh'dan [T94a] bir ādem çıkup aқ қаftānlar giyer. Eyitdi yā Ḥasan bin 'Alī ḡam-ḡīn olma vālī-yi Medīne söyledügi sözlerden ve eyitdi aç gözünü ben-dahı gözüm açdum bu şahşı gördüm minbere çıkmış pederüm 'Alī'yi mezemmet ider. Hemān-dem minberden yire düşdi ve ol-demde öldi.

¹⁴⁷⁶ “Allah iyiliğini versin.”

¹⁴⁷⁷ günāhları: günāhı M, İ, S.

¹⁴⁷⁸ raḥmehu: raḍia'llāh M, İ, S.

¹⁴⁷⁹ ya'nī: -M, -İ, -S.

¹⁴⁸⁰ raḥmehu: raḍia'llāh M, İ, S.

¹⁴⁸¹ mescidde: mescitde T.

Vaşf-ı 'Alīyü'l-Murtażā

.----/.----/.---

Erenler 'arşasında er 'Alī'dür

Viren dīn ğayretine ser 'Alī'dür

Varur şabl ü 'alemle düşmen üzre

Velīler ğayline server 'Alī'dür

[İ, S 95b]

Dil-āverler ğürühına kaçan 'azm

Olmsa ğağ budur mih-ter 'Alī'dür

Şecā'atde seğāvetde keremde

Ğamu cūd ehline bih-ter 'Alī'dür¹⁴⁸²

Kemāl-i ğüsn ü ğulğ-ı bī-nağīri

Vücūdı ğösterür zīver 'Alī'dür¹⁴⁸³

Simāğ-ı ni'meti Ğanber'den üste

Mürüvvet farkına efser 'Alī'dür¹⁴⁸⁴

¹⁴⁸² cūd: fağr M, İ, S.

¹⁴⁸³ zīver: bih-ter T.

‘Adūlar rezminūñ def’ine dāyim

Şenāyī fehm ider dāver ‘Alī’dür

Menkabe Ḥasan bin ‘Alī raḍia’llāhu ‘anhüm e’imme-yi işnā ‘aşeredendür. [M92a] Künyeti Ebū Muḥammed laḳabı Naḳīb’dür ve vilādeti Medīne’de vāḳı’ oldı Ramazān ayı ortasında hicretūñ sene-i şelaşesinde ve Cebrā’ıl ‘aleyhi’s-selām anuñ adını Resūlu’llāh’a hediye getürdi. Bir pāre ḥarīr ile ki cennetden çıḳmış idi ve Resūlu’llāh endāmına anuñ müşābeheti var-ıdı. Bir gün Emīrū’l-mü’miñ Ebū Bekr raḍia’llāh¹⁴⁸⁵ Ḥazret-i Ḥasan’ı omuzında getürüp sevgend eyledi-ki bu Resūlu’llāh’a [T94b] beñzer ve Ḥazret-i ‘Alī anda ḥāzır idi tebessüm eyledi ve rivāyetdür ki Ḥazret-i Ḥasan Ebā Bekr ile yigirmi kerre¹⁴⁸⁶ bile¹⁴⁸⁷ ḥacc eyledi ve rāvī eydür Ḥazret-i Resūl¹⁴⁸⁸ minbere çıḳduḳda Ḥasan’ı bilece minbere alurdı gāhī ḥalāyıka nazar idüp ve gāhī Ḥasan’a raḥmehu¹⁴⁸⁹ nazar iderdi ve eydürdi Ḥasan oḅlum seyyiddür Ḥaḳ Te’ālā celle ve ‘alā ümīzdür ki iki ṭāyife ortasında muşālaḥa vāḳı’ ide. Rivāyetdür ki Ḥazret-i ‘Alī şehīd olmadan Mu’āviye ile¹⁴⁹⁰ muşālaḥa [İ, S 96a] olımmış idi. Ba’de’l-‘Alī Ḥazret-i Ḥasan ḥalīfe ola diyü ammā Mu’āviye ‘ahde vefā itmeyüp rızā göstermedi. Ḥasan bin ‘Alī raḥmehu¹⁴⁹¹ minbere ḥuṭbe oḳumaḡa çıḳdı

¹⁴⁸⁴ Bu beyt M, İ ve S nüshalarında bir önceki beyitle yer deḡiştirmiştir.

¹⁴⁸⁵ raḍia’llāh: raḥmehu M.

¹⁴⁸⁶ kerre: kere İ.

¹⁴⁸⁷ bile: bile varup İ, S.

¹⁴⁸⁸ Resūl: Resūlu’llāh İ, S.

¹⁴⁸⁹ raḥmehu: raḍia’llāh İ, S.

¹⁴⁹⁰ ile: -İ, -S.

¹⁴⁹¹ raḥmehu: raḍia’llāh M, İ, S.

ve eyitdi ben bu fitne-yi hilâfeti mekrûh şutarum. Hilâfeti¹⁴⁹² Mu'âviye ister eger anuñ haqqı ise aña olsun ve eger degül ise¹⁴⁹³ ben aña bağışladum cihet-i ıslâh için ve eyitdi Hağ Te'âlâ Mu'âviye'yi eger vâlî eylediye hoş olsun yâ hayr ola yâ şer¹⁴⁹⁴

bu âyet mücibince¹⁴⁹⁵ [M92b] Pes minberden indi ve

anda hâzır olanlar eyitdiler bu kelimât-ı nâ-pesendide nedür kim eyledüñ mekr-i Mu'âviye'den bî'at eyledüñ ve 'asâkir-i mevâliden geçdüñ. Emîr Hasan eyitdi eger Allâh Te'âlâ Melik-i Benî Ümeyye'yi evlâd-ı Resûlu'llâh'a virmiş ise Mu'âviye ara

yire giremez ve eger Mu'âviye'ye virdiyse¹⁴⁹⁶ ne diyelüm¹⁴⁹⁷

[T95a]¹⁴⁹⁸ olsa

gerek. Rāvî eydür murâd elif şehr dinilmeden müddet-i Melik-i Benî Ümeyye'dür.¹⁴⁹⁹ Ca'fer kavlince ki ol zamân Melik-i Benî Ümeyye hezâr mâh

olmağdur. Rivâyetdür ki çün Emîrû'l-mü'minîn Hasan rağia'llâh hilâfeti Mu'âviye'ye virdi Mu'âviye eyitdi ey Ebû Muhammed 'aceb cüvân-merdlük¹⁵⁰⁰

eyledüñ hergiz kimse eylemezdi. Ebû Hüreyre eydür bir gice Hasan bin 'Alî'yi Resûlu'llâh öñinde gördüm. Resûlu'llâh [İ, S 96b] mülâyemet gösterüp eyitdi var

¹⁴⁹² hilâfeti: -İ, -S.

¹⁴⁹³ degül ise: degülse İ, S.

¹⁴⁹⁴ şer: şer ola M.

¹⁴⁹⁵ 21/Enbiyâ/111, "Bilmiyorum, belki de o (azabın ertelenmesi), sizi denemek ve bir zamana kadar sizi (imkânlardan) faydalandırmak içindir."

¹⁴⁹⁶ virdiyse: virdi ise İ, S.

¹⁴⁹⁷ 108/Kevser/1, "(Resûlüm!) Kuşkusuz biz sana Kevser'i verdik."

¹⁴⁹⁸ 97/Kadr/1-2-3, "Biz onu 'Kur'an'ı' Kadir gecesinde indirdik. Kadir gecesinin ne olduğunu sen bilir misin? Kadir gecesi, bin aydan hayırlıdır."

¹⁴⁹⁹ Ümeyye'dür: Ümeyye'dir İ.

¹⁵⁰⁰ cüvân-merdlük: cüvân-merdlük T.

anaña git¹⁵⁰¹ ben eyitdüm yâ Resûlu'llâh¹⁵⁰² anuñla bilece varayım yoldaş olayım. Eyitdi yok. Fi'l-hâl gördüm-ki gökden bir şem' mişâli nûr indi ve anuñ öñince gitdi tâ evlerine varınca. *Menkabe* Râvî rivâyet ider¹⁵⁰³ anuñ cümle-yi kerâmâtınuñ biridahu budur¹⁵⁰⁴ mevâsim-i hacda piyâde Mekketu'llâh'a varurdu. İttifâk ayağınıñ cerâhatı vâkı' oldı. Eyitdiler ata bin ayaklarıñ zahmet göstermesün. Qabûl eylemedi¹⁵⁰⁵ ve eyitdi hızm-kârına vaqtâ ki menzile varıla baña bir miqdâr zeyt yağın aliviresin ve eyitdi ol menzilde bir tâcir seyyâh 'Arab gelse gerek andan [M93a] alasm. Çünkü menzile varıldı ol seyyâh 'Arab zâhir oldı. Hasan eyitdi ol saña didüğüm seyyâh budur var zeytün [T95b] yağın şatun al çün¹⁵⁰⁶ ol seyyâhuñ yanına varıldı revğan taleb olındı. 'Arab eyitdi bunu kimden ötüri istersin.¹⁵⁰⁷ Eyitdi Hasan bin 'Alî için. Eyitdi sen beni anuñ yanına ilet ben anuñ hızm-kâriyam çün anuñ yanına vardı 'Arab ta'zîm idüp ben senüñ hızm-kârıñam revğan bahâsın almazın didi ammâ benüm hatunumuñ zahmeti vardur du'â eyle ki halâş ola ya'nî oğlancuğın¹⁵⁰⁸ ölmüş toğurur. Eyitdi inşâ'llâh¹⁵⁰⁹ menzilde saña ve 'avretüñe du'â eyleyeyin.¹⁵¹⁰ Haq Te'âlâ saña istedüğün gibi oğlan¹⁵¹¹ [İ, S 97a] virsün ve ol bizüm tayıfeden olsun çün ol seyyâh evine vardı 'avreti ba'd zamânın Hasan bin 'Alî

¹⁵⁰¹ git: git didi İ, S.

¹⁵⁰² Resûlu'llâh: Resûlu'llâh ben İ, S.

¹⁵⁰³ rivâyet ider: eydür İ, S.

¹⁵⁰⁴ budur: budur ki M, İ, S.

¹⁵⁰⁵ eylemedi: itmedi İ.

¹⁵⁰⁶ çün: çü İ.

¹⁵⁰⁷ istersin: istersün İ.

¹⁵⁰⁸ oğlancuğın: oğlancuğın İ.

¹⁵⁰⁹ inşâ'llâh: inşâ'llâhu Te'âlâ İ, S.

¹⁵¹⁰ eyleyeyin: eyleyeyüm İ.

¹⁵¹¹ oğlan: evlâd İ.

rađia'llāh¹⁵¹² du'ası berekātında zinde ođlan ıođurdu. *Menkabe* Rivāyetdūr ki Zübeyr ve Ḥasan bir nahlistāna vardılar. Anda ḥurmā ađađları kıuru idi. Ḥazret-i Ḥasan iđün bir ḥurmā dibinde seccāde bırađdılar ve Zübeyr iđün dađı bir seccāde bırađdılar. Zübeyr eyitdi kāşki¹⁵¹³ Őimdi bir tāze ḥurmā olaydı yiyeyidük. Emīrū'l-mū'minīn Ḥasan rađia'llāh¹⁵¹⁴ elin¹⁵¹⁵ du'āya kıaldurdu ve ḥafiyeten bir kıaç kelām söyledi-ki kimse anı bilmedi. Fi'l-ḥāl bir kıuru¹⁵¹⁶ ḥurmā ađacı yaşırup [M93b] salkıım salkıım ḥurmā peydā oldı¹⁵¹⁷ [T96a] istedikleri deñlü yidiler ve gōturdiler ve anlaruñ kıracı devecileri eyitdi bu siḥrdūr. Emīrū'l-mū'minīn Ḥasan eyitdi siḥr degüldūr du'ā-yı müstecābdur. Hemīşe peygamber ođlanlarından¹⁵¹⁸ bu fi'l zāhir olur ve ol ḥurmānuñ yukarusına kııkdılar. Cümleten ḥurmāyı divşirüp¹⁵¹⁹ gitdiler. Rāvī eydūr Ḥazret-i Ḥasan'uhn 'ilm ü 'ibādeti ve vücūd-ı keremi ve mekārim-i aḥlākı bī-nażīr idi ve aña zehr virduklerinde Emīrū'l-mū'minīn Ḥüseyn yaşıduđı kenārında otururdu eyitdi ey birāder zehr virilmegi kimden bilürsin. Eyitdi bu su'ālī sen baña andan ötüri-mi su'āl idersin-ki anı öldüresin. Eyitdi belī eger ben iz'ān itdügüm ise¹⁵²⁰ sen anuñ günāhından geç Ḥađ Te'ālā anuñ ḥađkıından gelür [İ, S 97b] ve meşhūr-ı ḥalāyık budur ki anuñ ḥatunı Ca'de aña zehr virmişdür. Mu'āviye izniyle ve anuñ vefātı tārīḫi evāyīl-i Rebī'ü'l-evvel'de oldı sene ḥamsīn mine'l-hicret **Der beyān-ı menākīb-ı Ḥazret-i Ḥüseyn** Üçinci imāmdur ve Ebū'l-e'imme'dūr. Kūnyeti Ebū

¹⁵¹² rağia'llāh: raḥmehu M, İ, S.

¹⁵¹³ kāşki: keşke İ.

¹⁵¹⁴ rağia'llāh: raḥmehu İ, S.

¹⁵¹⁵ elin: -İ.

¹⁵¹⁶ kıuru: kıurı İ.

¹⁵¹⁷ oldı: olup M, İ, S.

¹⁵¹⁸ oğlanlarından: evlādlarından İ, S.

¹⁵¹⁹ divşirüp: devşürüp S.

¹⁵²⁰ itdügüm ise: itdügümse İ, S.

‘Abdu’llāh’dur ve lakabı Şehīd’dür. Vilādeti Medīne’dedür rüz-ı se-şenbih Şa’bān ayınuñ dördinde sene erba’ mine’l-hicret. Rivāyetdür ki ana qarında altı ay durdı ve eydürler ki altı ayluğ¹⁵²¹ oğlan toğmamışdur. Meger Hāzret-i Yahyā peygamber bin Zekerıyyā ‘aleyhi’s-selām [M94a] [T96b] ve Resūlu’llāh anuñ adın Hüseyn qodı ve müşāhebetde nazīri Resūlu’llāh idi ve hūsn-i cemālde bī-bedel idi. Bir qarānu yirde otursa aydunluğa delīl idi ve recādur ki anı şehīd idene Hağ Te’ālā haşm ola. Bir gün Resūlu’llāh öñinde Hāsan ile Hüseyn¹⁵²² gureş tıtdılar. Resūlu’llāh Hāsan’a eyitdi Hüseyn’i muhkem tut Fāṭimatü’z-zehrā radia’llāh eyitdi¹⁵²³ küçük büyügi nice düşürsün. Resūlu’llāh¹⁵²⁴ eyitdi Cebrā’īl’dür Hüseyn’e Hāsan’ı tut diyen ve rivāyetdür¹⁵²⁵ Ümmü’l-hāriş’den eydür bir gün Resūlu’llāh öñinde idüm eyitdüm yā Resūlu’llāh bir düş gördüm ziyāde qorğdum. Buyurdı-ki ne gördüñ. Eyitdüm gördüm-ki bir pāre senüñ etüñden¹⁵²⁶ kesdiler benüm kenāruma qodılar. Resūlu’llāh buyurdı-ki eyü düş gördüñ Fāṭıma bir oğlancuğ eylese gerek. Ol senüñ [İ, S 98a] yanuñda olsa gerek. Rivāyetdür ki bir gün Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem Emīrū’l-mü’minīn Hüseyn sağ tarafında ve oğlı İbrāhīm şol tarafında olup oturlardı.¹⁵²⁷ Cebrā’īl ‘aleyhi’s-selām gelüp eyitdi Allāh Te’ālā celle ve ‘alā bu iki oğlancuğları senden alur ammā Hüseyn vefātın sen görmezsin. Resūlu’llāh eyitdi bu söz benüm cānumı göyündürdi ve üç günden şoñra bu kelimātuñ te’şīri vāqı’ olup

¹⁵²¹ ayluğ: aylıq T.

¹⁵²² Bir gün Resūlu’llāh öñinde Hāsan ile Hüseyn: Hāsan ile Hüseyn bir gün Resūlu’llāh öñinde İ, S.

¹⁵²³ eyitdi: -İ, -S.

¹⁵²⁴ Resūlu’llāh: Resül İ, S.

¹⁵²⁵ rivāyetdür: rivāyetdür ki M, İ, S.

¹⁵²⁶ etüñden: etiñden İ.

¹⁵²⁷ oturlardı: otururdi M, İ, S.

İbrāhim vefāt eyledi ve gāh gāh¹⁵²⁸ Hüseyn Resūlu'llāh öñine gelse anı öperdi ve eydürdi [T97a] ehlen ve sehlen¹⁵²⁹ ve merhabā ve Ümmü Seleme eydür Resūlu'llāh bir gün benüm evümden taşra çıkdı ve bir nice zamāndan soñra girü geldi [M94b] gördüm saçları jülīde ve toz bulaşmış elinde bir nesne tutar. Eyitdüm yā Resūlu'llāh ne hāldür ki sende müşāhede eyledüm. Eyitdi ben bu gice bir yire vardum aña Kerbelā dirler imiş ve Hüseyn'ün katli anda olsa gerek didiler ve anuñ şüretin anda gördüm ve anuñ aqar qanın¹⁵³⁰ gördüm. Resūlu'llāh avucın açup elinde qanlı toprak gördüm ve anı aldum şīşeye koydum ve şīşe başın muhkem bağladum vaqtā ki Hüseyn bin 'Alī rağia'llāh sefer-i 'Irāq'a vardı. Gāh gāh ol şīşeyi taşra çıkarurdum ve görüp ağlardum Muħarrem ayınuñ onıncı günü geldüm ol şīşeyi tāze qan olmuş gördüm. Bildüm-ki anı qatl itmişler [İ, S 98b] çoğ ağladum ammā ihtirāz-ı düşmanān idüp ifşā itmedüm çün Hüseyn'ün şehādeti haberi geldi yevm-i 'āşüre idi rüz-ı seşenbih sene ihdā ve sittinde idi ve müddet-i 'ömri elli yidi yıl ve biş ay olmuşdı.¹⁵³¹ Rivāyetdür¹⁵³² Hāzret-i 'Ā'işe'den rahmehu¹⁵³³ Resūlu'llāh bir gün Cebrā'ıl ile otururdu üzerlerine Hüseyn bin 'Alī çıka geldi. Cebrā'ıl eyitdi bu kimdür. Resūlu'llāh eyitdi benüm kızum oqlancuğıdur. Aldı yanında¹⁵³⁴ cülüs itdirdi. Hemān-dem Cebrā'ıl eyitdi yakın zamānda buña [T97b] helāklük¹⁵³⁵ irişe. Resūlu'llāh eyitdi¹⁵³⁶

¹⁵²⁸ gāh: geh İ, S.

¹⁵²⁹ ve sehlen: -T.

¹⁵³⁰ qanın: qanın anda İ, S.

¹⁵³¹ olmuşdı: olmuş idi M, İ, S.

¹⁵³² rivāyetdür: rivāyetdür ki M, İ, S.

¹⁵³³ rahmehu: rağia'llāh İ, S.

¹⁵³⁴ yanında: yanına İ, S.

¹⁵³⁵ helāklük: helāklık T.

¹⁵³⁶ eyitdi: -İ, -S.

kimden. Cebrā'îl eyitdi senüñ ümmetüñden eger dilerseñ¹⁵³⁷ saña eydeyin ve hemān-dem Kerbelā tarafın gösterdi [M95a] ve ol tarafından bir avuç¹⁵³⁸ kızıl toprak getirüp gösterdi ve anuñ meyyiti bunda defn olsa gerek didi ve İmām Zeyne'l-'ābidīn'den mervīdür eyitdi vaqtā ki taraf-ı Kūfe'ye teveccüh eyledüm. Hīç bir menzilde sākin olmadum-ki Emīrū'l-mü'minīn Hüseyn ve Yaḥyā bin Zekerıyyā anda zıkr olunmaydı.¹⁵³⁹ Müşārū'n-ileyh bir gün eyitdi dünyānuñ ḥorluğundan¹⁵⁴⁰ ve i'tibārsuzluğındandır¹⁵⁴¹ ki Yaḥyā bin Zekerıyyā'yı Benī İsrā'îl 'avretlerinden bir 'avrete hediye gönderdiler ve Sa'īd bin Cübeyr Ḥazret-i İbn-i 'Abbās'dan rivāyet ider Resūlū'llāh'a vardum Yaḥyā bin Zekerıyyā katl için yitmiş biñ ādem katl olındı didüm ve senüñ oğluñ için daḥı gerekdir ki yitmiş biñ ādem katl [İ, S 99a] olına ve bu haber şahīḥdür ki kātılān-ı Ḥazret-i Hüseyn'den ve aña varanlardan bir şahş kalmadı-ki katl olmaya ve yā bir belāya mübtelā olmamış ola ve rivāyetdür ki Emīrū'l-mü'minīn Hüseyn'ün raḥmehu¹⁵⁴² yār-ḥānesinde sebūke altun pārelerin buldılar anı alanlar ābādānluḡ¹⁵⁴³ itmek istediler kıyumcıya virdiler eritdükde¹⁵⁴⁴ havāya münkalib oldı nesne ḥāşıl olmadı. İnanmayup kendüler yanlarında eritdükde hemān evvelkileyin oldı ve rivāyetdür ki [T98a] zamān-ı katilde Ḥazret-i Hüseyn'ün raḥmehu¹⁵⁴⁵ develerini boğazlayup yimek istediklerinde ekle kābil olmayup

¹⁵³⁷ dilerseñ: diler-iseñ İ, S.

¹⁵³⁸ avuç: avıç İ, S.

¹⁵³⁹ olunmaydı: olmaya idi İ, S.

¹⁵⁴⁰ ḥorluğundan: ḥorlığından T.

¹⁵⁴¹ i'tibārsuzluğındandır: i'tibārsuzluğındandır M, T.

¹⁵⁴² raḥmehu: raḡia'llāh M, İ, S.

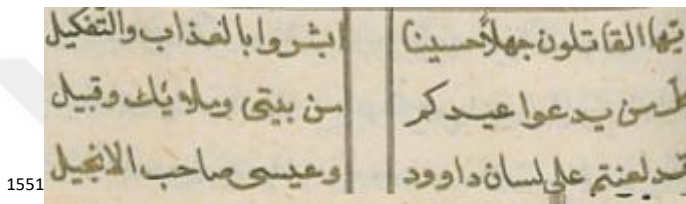
¹⁵⁴³ ābādānluḡ: ābādānluḡ T.

¹⁵⁴⁴ eritdükde: eritdikde İ.

¹⁵⁴⁵ raḥmehu: raḡia'llāh M, İ, S.

herbirinüñ eti acı olup zehre beñzerdi ve Medīne'de [M95b] günlerden bir gün¹⁵⁴⁶ cāmī'lerde¹⁵⁴⁷ huşemā-yı Hāzret-i Hüseyn minbere çıkup katlı olunduğın beşāseti haberin bildürdiler¹⁵⁴⁸ ve ehl-i Medīne bir gece hayyān (?) āvāzın işitdiler ammā şāhib-i āvāzi göremediler ve bu ebyāt oğunduğın¹⁵⁴⁹ işitdiler

'Arabiyye¹⁵⁵⁰

Menkabe¹⁵⁵² Rūm gāzīlerinden biri eydür ruhbānlaruñ kenīsālarında¹⁵⁵³ olan kitāblarında yazılmış gördüm.¹⁵⁵⁴

Neşr¹⁵⁵⁵ Şordum-ki bunu kim yazdı. Eyitdiler [İ, S 99b] bilmezüz ve¹⁵⁵⁶ Zübeyr

¹⁵⁴⁶ günlerden bir gün: -M, -İ, -S.

¹⁵⁴⁷ cāmī'lerde: -T.

¹⁵⁴⁸ bildürdiler: bildirdiler İ.

¹⁵⁴⁹ oğunduğın: oğundığın T.

¹⁵⁵⁰ 'Arabiyye: -İ, -S.

¹⁵⁵¹ "Ey Hüseyn'in cahil katilleri
Size azabın kesin olduğunu müjdeliyorum
Her kim sizi bayram etmeye davet ederse
Benim evimden, meleklerden veya kabileden
Sizler! Davud'un lisanıyla lanet olundunuz
Ve İncil'in sahibi İsa ile."

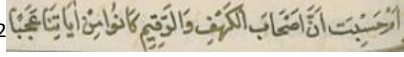
¹⁵⁵² Menkabe: -T.

¹⁵⁵³ kenīsālarında: kilīsālarında S.

¹⁵⁵⁴ "Ey ümmet! Sarsılın; Hüseyn'i katlettiniz
Onun dedesinin şefaati kıyamet gününde yoktur sizlere."

¹⁵⁵⁵ Neşr: -M, -T.

¹⁵⁵⁶ ve: -İ, -S.

ibn¹⁵⁵⁷ Erkam'dan rivāyetdür ki İbn-i Ziyād eyitdi¹⁵⁵⁸ Emīrū'l-mū'minīn Hüseyn'ün seri göndere dikilüp şehri Kūfe'nün şoqaqları içini gezdürdüklerin.¹⁵⁵⁹ Kendü evimün tākında otururdum gördüm¹⁵⁶⁰ çün benüm berāberüme geldi. Anuñ başından bir āvāz işitdüm-ki okunur¹⁵⁶¹ Hāzret-i Qur'an'da ¹⁵⁶² ve ol [T98b] āvāzuñ mehābetinden benüm 'aqlum gitdi. Çağırdum va'llāh bu baş İbn-i Resūlū'llāh'ūndur. Rivāyetdür ki meclis-i 'Abdu'l-melik'de Velīd İbn-i Hālid şordı sizlerden kanķıñuz bilür ki Hāzret-i Hüseyn katl olındukda Beytū'l-muqaddes taşları altında [M96a] kan bulunduğın. Zübeyr rahmehu¹⁵⁶³ eyitdi ben işitdüm-ki ol tārīhde Beytū'l-muqaddes taşları altında kan bulunduğın ve aşhābdan biri eydür ben işitdüm Hāzret-i Hüseyn katl olındukda āsumāndan yire kan yağdı ve niçeler¹⁵⁶⁴ gördiler. *Menkabe* 'Alī bin Hüseyn dördinci imāmdur. Künyeti Ebū Muḥammed'dür ve Ebū'l-Hasan ve Ebū Bekr'dür ve laķabı Seccād u Zeyne'l-'ābidīn'dür. Vilādeti Medīne'de vāķı' oldı. Sene şelāşīn mine'l-hicret olurdu. Vālidesi Nūşirevān kızlarından idi ve anuñ¹⁵⁶⁵ vefatı tārīhi zamānı şāmin 'aşer-i Muḥarrem idi. Sene erba' ve tis'inde ve eydürler ki aña Zeyne'l-'ābidīn laķab dinmege sebeb budur ki bir gice namāz-ı teheccüdde idi şeytān şüret-i ejdehāda aña görindi anı 'ibādetden alıķoyamadı ḥavf itmedi. [I, S 100a] Vardı ayağı barmağın tıttup şöyle şoķdı-ki

¹⁵⁵⁷ ibn: bin İ, S.

¹⁵⁵⁸ eyitdi: itdi İ, S.

¹⁵⁵⁹ gezdürdüklerin: gezdürdiler M, İ, S.

¹⁵⁶⁰ gördüm: -M, -İ, -S.

¹⁵⁶¹ okunur: okınur İ, S.

¹⁵⁶² 18/Kehf/9, "(Resūlüm!) Yoksa sen bizim āyetlerimizden Ashāb-ı Kehf ve Ashāb-ı Rakīm'in durumlarını şaşirtıcı mı buldun?"

¹⁵⁶³ rahmehu: rağia'llāh M, İ, S.

¹⁵⁶⁴ niçeler: niceler İ.

¹⁵⁶⁵ olurdu. Vālidesi Nūşirevān kızlarından idi ve anuñ: -M, -İ, -S.

zaḥmet virdi. Ol namāzın bozmadı Haḫ Te'ālā celle ve 'alā aña ma'lūm eyledi-ki ol şeytāndur. 'Alī bin Hüseyn raḍia'llāh¹⁵⁶⁶ şeytāna ṭabanca urup eyitdi benden ırağ ol çün ol mel'un andan ırağ oldı [T99a] bir āvāz işitdi-ki¹⁵⁶⁷ انت زین العابدین üç def'a bu ḥaberi işitdi eydürler vaḫtā ki ābdest alurdı yüzünñ rengi şaru olurdu ve lerze endāmına düşerdi. Şordılar¹⁵⁶⁸ bu 'alāmet nedür. Eyitdi maḥşer ḳorḳusındandır ki anda ayağ üzre ṭursam gerek ve eydürler ki bir gün namāz [M96b] ḳılurken evine od düşdi ol secdede idi eyitdiler¹⁵⁶⁹ yā İbn-i Resūlu'llāh¹⁵⁷⁰ وقع النار في البيت secdeden başın ḳaldurmadı od gitdükden-şoñra başın¹⁵⁷¹ ḳaldurdu. Eyitdiler niçün böyle teğāfūl eyledüñ. Eyitdi āḫiret odı bundan yavızdur andan ḳorḳarın. *Menḳabe Zührī* nām kimesne eydür ben gördüm 'Alī bin Hüseyn boynına Melik İbn-i Mervān zamānında muḫkem¹⁵⁷² zencīr ve ayaklarında¹⁵⁷³ buḳağū dururdu¹⁵⁷⁴ ve der-bānlar ḳomişlardı-ki anı¹⁵⁷⁵ beklerlerdi. Anı görmege ḳapucılardan icāzet istedüm¹⁵⁷⁶ vardum bir ḫayme içinde gördüm ve ayakları aḡlāl içinde ṭururdu¹⁵⁷⁷ vāy dirīḡā didüm ve¹⁵⁷⁸ aḡladum. Eyitdi ey Zührī sen şanur mısın ki bu¹⁵⁷⁹ boynumda ve ayağumda olan bendden bī-ḫuzūr olam. Eger şimdi istersem [İ, S 100b] cümlesi

¹⁵⁶⁶ raḍia'llāh: -İ, -S.

¹⁵⁶⁷ "Sen Zeyne'l-abidīn'sin."

¹⁵⁶⁸ şordılar: şordılar ki İ, S.

¹⁵⁶⁹ eyitdiler: itdiler M, İ, S.

¹⁵⁷⁰ "Ateş evde ortaya çıktı."

¹⁵⁷¹ başın: -İ, -S.

¹⁵⁷² muḫkem: -M, -İ, -S.

¹⁵⁷³ ayaklarında: ayağında İ, S.

¹⁵⁷⁴ dururdu: -M, -İ, -S.

¹⁵⁷⁵ anı: -M, -İ, -S.

¹⁵⁷⁶ istedüm: ṭaleb eyledüm İ, S.

¹⁵⁷⁷ ṭururdu: ṭurur M, İ, S.

¹⁵⁷⁸ ve: -M, -İ, -S.

¹⁵⁷⁹ bu: bu benüm İ, S.

dökilür ammā Allāh'dan ḥavf iderin sizi ve baña tābi' olanları tutup incideler diyü.¹⁵⁸⁰ Vaqtā ki 'Alī bin Hüseyn'i Medīne'ye iletdiler. Anı ḥıfz [T99b] idenlerün yanlarından bir gice ğāyib oldı. Melik ibn¹⁵⁸¹ Mervān ḥuzūrında bu ḥaberi bildürdiler.¹⁵⁸² Ol nıgeh-bānları getürdüp anlardan istifsār eyledi eyitdiler va'llāhü'l-'azīm bir dem yanından ḥālī olmadı boynı zencīrde ve ayakları bukağuda idi bilmezüz nice ğāyib oldı. *Menḳabe* Ekābirden biri eydür bir gün 'Alī bin Hüseyn'ün evine vardum istedüm āvāz eyleyem taşra çıka [M97a] diyü. Şadā eylemeyüp içerü girdüm selām virdüm ayağ üzre ṭurup ev dīvārı yanına geldi. Eyitdi ey fülān bu dīvārı görür misin. Eyitdüm belī görürüm.¹⁵⁸³ Eyitdi bu¹⁵⁸⁴ gün bu dīvāra yaşdanmış idüm ğāyetde ğam-ğīn idüm. Gördüm bir güzel yüzlü ve egninde ḥüb libāsları var bir ādem yanuma geldi ve öñümde ṭurdu baña naẓar eyledi ve eyitdi yā 'Alī bin Hüseyn seni ğam-nāk gördüm sebep nedür eger li-eclü'd-dünyā ise maḳşümüñ elbette¹⁵⁸⁵ saña irişür ve eger āḫıret için ise ol va'de-yi şādıḳdur Allāh Te'ālā'nuñ ḥıkmindedür. Eyitdüm benüm melāletüm ne dünyā ve ne āḫıret içündür. Eyitdi ey 'Alī senüñ ḳorḫuñ yā nedendür. Eyitdüm İbn-i Zübeyr'ün fitnesindendür. Eyitdi¹⁵⁸⁶ ey 'Alī gördüñ-mi-ki¹⁵⁸⁷ bir kişi [İ, S 101a] Allāh'dan bir nesne istedi aña virmedi. Eyitdüm yok. Āḫır virdi ve eyitdi ḥıç gördüñ-mi bir kimse Allāh'dan ḳorḳa [T100a] Ḥaḳ Te'ālā anuñ kifāyetin itmeye. Andan şoñra ğāyib oldı. Yanumda olan refīḳum

¹⁵⁸⁰ diyü: -M, -İ, -S.

¹⁵⁸¹ ibn: bin İ, S.

¹⁵⁸² bildürdiler: bildirdiler İ.

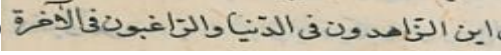
¹⁵⁸³ belī görürüm: görürüm İ, S.

¹⁵⁸⁴ bu: bir İ, S.

¹⁵⁸⁵ elbette: elbetde İ, S.

¹⁵⁸⁶ Eyitdi: -İ.

¹⁵⁸⁷ ki: kim İ, S.

eyitdi bu Hızır'dur. *Menkabe* Rāvī eydür bir gün gördüm 'Alī bin Hüseyn yanında bir ālāy 'aşāfir cem' olmuşlar ve āvāz iderler. Baña eyitdi bilür misin bu kuşlar ne dirler. Eyitdüm yok. Allāh Te'ālā celle ve 'alā birdür ve muḳaddesdür dirler andan hemān bir günlük azuḳ¹⁵⁸⁸ isterler. *Menkabe* Rāvī eydür ittifāk¹⁵⁸⁹ bir gice nişfında bir āvāz işitdüm ki sā'il iderdi ¹⁵⁹⁰ [M97b] Hātifden bir āvāz geldi bu sözi söyleyen 'Alī bin Hüseyn'dür. *Menkabe* Rāvī eydür bir gün nesl-i evlād-ı Resūlu'llāh ve mevālī-i 'aşr ile şoḫbet itmege şahrāya varduḳ. Öñümüze şofra getürdiler içinde ta'am müheyyā idi daḫı yimek yimegin söz fi'l-hāl öñümüzde bir āhū zāhir oldı. 'Alī bin Hüseyn bin 'Alī ibn¹⁵⁹¹ Ebū Ṭālib eyitdi benüm vālidüm 'Alī ve vālidem Fāṭıma binti Resūlu'llāh'dur. Ey āhū gel beri bizümle dostluḳ yimegin yi. Hemān-dem ol geyicek geldi anlar ile yimek yidi. Ba'de vardı gitdi. Ba'zı eşḫāşdan tekrār çağır gelür mi görelüm didiler. 'Alī bin Hüseyn eyitdi yā mahlūḳ gel. Ol āhū girü geldi şofra ucında ṭurup tekrār [İ, S 101b] yimek yidi. Hattā bir şahş arḳasın şıḡadı ba'de girü gitdi. *Menkabe* Bir gün [T100b] anuñ devesi yolda kāhillük idüp yürümedi. 'Alī bin Hüseyn raḫia'llāh tāziyāne¹⁵⁹² ve 'aşāsın aña gösterdi eyitdi yūri yoḫsa seni ururım. Ol devecük fi'l-hāl tīz tīz yürümege başladı. Min ba'd kāhillük itmedi. *Menkabe* Bir gün aşḫābla 'Alī bin Hüseyn şahrāya gitdiler. Öñlerine bir āhū geldi bunlaruñ öñlerinde ṭurdu ve ayakların yire urdu ve āvāz eyledi. Anda ḫāzır olanlar eyitdiler yā İbn-i Resūlu'llāh bu āhū ne dimek ister. Eyitdi-ki fülān recül-i Ḳureyşī benüm yavrumı ṭutdı ben aña süd [M98a] virmedüm fi'l-hāl ol

¹⁵⁸⁸ azuḳ: azıḳ T.

¹⁵⁸⁹ ittifāk: -M, -İ, -S.

¹⁵⁹⁰ "Nerede dünya zahitleri ve ahireti isteyenler."

¹⁵⁹¹ ibn: bin M, İ, S.

¹⁵⁹² tāziyāne: tāziyānesin M, İ, S.

merd-i Kureyşî'ye âdem gönderdiler ve getürdiler. 'Alî bin Hüseyn eyitdi bu âhū senden şikāyet ider sen bunuñ buzağusını almışsın¹⁵⁹³ getür süd virsün girü al git. Ol şahş dahı varup getürüp¹⁵⁹⁴ aña anası süd virdi ve 'Alî bin Hüseyn eyitdi ol şahşa bu buzağuyı baña bağışla. Ol-dahı bağışladı. Ol-dahı anası geyücege teslîm eyledi. İkişi çağırup ve ƙalgışup gitdiler. Anda hāzır olanlar eyitdiler ne dir. Eyitdi¹⁵⁹⁵ جزاك الله خيرا dir. *Menḳabe* Rivāyetdür 'Alî bin Hüseyn raḍia'llāh vefāt itdügi maḳāmda oğlı Muḥammed Bāḳır'a eyitdi ey oğul benüm için ābdest şuyın getüresin¹⁵⁹⁶ vardum getürdüm ve eyitdi bir ğayrı şū dahı getür ki [I, S 102a] bunda bir cān-ver ölmışdür [T101a] vāḳı'ā görildükde içinde¹⁵⁹⁷ ölmış¹⁵⁹⁸ fāre bulındı. Eyitdi bu gice ben vefāt iderin. Fi'l-ḥāl vaşiyet eyledi. *Menḳabe* Rivāyet ider 'Alî bin Hüseyn Ka'be'ye gitdükde bir devesi var-ıdı-ki¹⁵⁹⁹ hergiz aña tāziyāne urmazdı. Vaḳtā ki Medīne'ye geldiler. 'Alî bin Hüseyn anda vefāt eyledi ol deveçük ƙabri üzerine geldi ve gögsin yire ƙoyup iñledi. Oğlı Muḥammed Bāḳır geldi ol deveye eyitdi ṭur¹⁶⁰⁰ var git. Āḥır gitmeyüp üç gün anda ṭurup ol-dahı anda vefāt eyledi. *Menḳabe* Rivāyetdür maḳtel-i Hüseyn'den-şoñra oğlı 'Alî'ye¹⁶⁰¹ Muḥammed Ḥanīfiyye geldi ve eyitdi ben senden yaşda [M98b] büyüğüm ve imāmete senden sezā-vārum Resūlū'llāh'uñ silāḥını baña vir. 'Alî bin Hüseyn raḍia'llāh eyitdi ey 'ammī Allāh'dan ƙorƙ ol nesne ki senüñ ḥaḳḳuñ degüldür da'vā eyleme. Tekrār

¹⁵⁹³ almışsın: almışsuñ İ.

¹⁵⁹⁴ getürüp: getürdi M, İ, S.

¹⁵⁹⁵ "Allah iyiliğini versin."

¹⁵⁹⁶ getüresin: getür M, S; -İ.

¹⁵⁹⁷ içinde: -M, -İ, -S.

¹⁵⁹⁸ ölmış: ölmış bir M, İ, S.

¹⁵⁹⁹ var-ıdı ki: var-ıdı-ki İ.

¹⁶⁰⁰ ṭur: -İ, -S.

¹⁶⁰¹ 'Alî'ye: -İ.

Muhammed Hanīfiyye ilhāh u ibrām eyledi. ‘Alī bin Hüseyn raḍia’llāh eyitdi gel senüñ ile hākime gidelüm. Muhammed Hanīfiyye eyitdi hākim kimdür. Eyitdi Hacerü’l-esved’dür. İkişi daḥı Hacerü’l-esved öñine vardılar. Muhammed el-Hanīfiyye Hacerü’l-esved’den cevāb istedi aña cevāb gelmedi. Ba’de ‘Alī bin Hüseyn¹⁶⁰² du’āya el kaldırup eyitdi esmā-yı ‘azīm hürmetine yā Hacerü’l-esved söyle baña haber vir ki imāmet ü veşāyā kimüñdür. Hacerü’l-esved hareket idüp lisān-ı ‘Arabī ile faşīh [T101b] söyledi-ki ey Muhammedü’l-ḥanīfī imāmet ü veşāyā ‘Alī bin Hüseyn’üñdür sen daḥl eyleme.¹⁶⁰³ [İ, S 102b] *Menkabe* Rāvi eydür bir şahş Hacerü’l-esved’i yirinden kaldurmaḥ istedi. Aña eyitdiler vāz gel bu fi’li eyleme. Aḥır elleri tūtmaz¹⁶⁰⁴ oldu. Ba’de ‘Alī bin Hüseyn raḍia’llāh anda ḥāzır bulındı ve du’ā eyledi girü elleri açıldı tūtar oldu. *Menkabe* Rāvi rivāyet ider ‘Abdu’l-melik bin Mervān Haccāc’a kāğıd yazup gönderdi-ki¹⁶⁰⁵ Hāzret-i ‘Alī bin Hüseyn’i ḳatlıtmeden perhīz eyle zīrā āl-i Ebū Süfyāniyān mübālaḡa öldiler ‘Alī’nüñ ḥilāfetine ḳaṭ’ā meyilleri yoḡdur. Bu ḡaberi Haccāc’a gizlüce bildürdiler.¹⁶⁰⁶ Vaḳtā ki ‘Alī bin Hüseyn bu ḡaberi [M99a] ma’lūm idindi Melik bin Mervān’a kāğıd yazup gönderdi.¹⁶⁰⁷ Gün toḡduḡı¹⁶⁰⁸ sā’atde Haccāc’a sen kāğıd yazduñ ve gönderdüñ Resūlu’llāh baña haber virdi ve eyitdi Haḳ Te’ālā ḡuzūrında pesendide olduñ muḳarrer Melik olmaḡuñ şebāt buldı. Melik bin Mervān bu ḡaberdan beşāşet ḡaşıl

¹⁶⁰² Hacerü’l-esved’den cevāb istedi aña cevāb gelmedi. Ba’de ‘Alī bin Hüseyn: -İ, -S.

¹⁶⁰³ sen daḥl eyleme: senüñ degüldür M, İ, S.

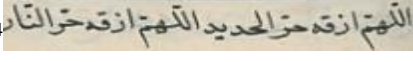
¹⁶⁰⁴ tūtmaz: dutmaz T.

¹⁶⁰⁵ ‘Abdu’l-melik bin Mervān Haccāc’a kāğıd yazup gönderdi-ki: -İ, -S.

¹⁶⁰⁶ bildürdiler: bildirdiler İ.

¹⁶⁰⁷ gönderdi: gönderdi-ki M, İ, S.

¹⁶⁰⁸ toḡduḡı: toḡdıḡı İ.

eyledi. Vaqı'ā ol yazduğı tārīhūñ¹⁶⁰⁹ zamānuñ¹⁶¹⁰ 'aynī vāqı'ı' oldı. Bildi-ki haq anuñdur. Şād-mān oldı ve anuñ haberin getüren ādemine mübālağa māl virdi.¹⁶¹¹ *Menķabe* Rāvī eydür bir şahş 'Alī bin Hüseyn'den şordı-ki Huzeyme'nüñ hāli nedür. Eyitdi¹⁶¹² anı şıhhatde Kūfe'de kodum. Ellerin du'āya qaldurup¹⁶¹³ 'Alī bin Hüseyn eyitdi [T102a]¹⁶¹⁴ ol tārīhde işitdüm¹⁶¹⁵ Muhtār bin 'Ubeyd'e hurūc itmiş anuñ ile¹⁶¹⁶ maħabbet-i sābıķumuz var-ıdı. Yanına vardum ol-dahı süvār oldı. Bir miķdār bilece [İ, S 103a] gitdük bir yire varduķ. Anda tırdı gördüm Huzeyme'yi hāzır eylediler. Muhtār bin 'Ubeydu'llāh'a “elħamdüli'llāh” eyitdi Haq Te'ālā¹⁶¹⁷ celle ve 'alā seni baña müyesser eyledi şöyle tenhā gördüm cellād getürüñ ve iki ellerin kesüñ didi. Hemān-dem kesdiler ve eyitdi¹⁶¹⁸ od getürüñ yaķuñ. Anı-dahı eylediler çün anı müşāhede eyledüm “Sübħāna'llāh” didüm. Muhtār benden şordı niçün “Sübħāna'llāh” dirsün kışşa-yı du'ā-yı 'Alī bin Hüseyn'i aña didüm. Hemān-dem baña and virdi sen-dahı [M99b] ol bed-du'āyı işitdün-mi. Eyitdüm belī. Atından fi'l-hāl indi iki rek'at namāz kıldı başın secdeye koyup çok zamān eglendi ve başın qaldurup¹⁶¹⁹ atına binüp gitdi. Ben-dahı bilece gitdüm. Baña eyitdi gel bilece ta'am yiyelüm. Eyitdüm ben bu gün şā'im oldum şol şükrāniyye ki Haq Te'ālā baña tevfiķ-ı şād-mānı virdi. *Menķabe* Muħammed bin 'Alī bin Hüseyn

¹⁶⁰⁹ tārīhūñ: kāğıduñ tārīhi İ, S.

¹⁶¹⁰ zamānuñ: zamānı İ, S.

¹⁶¹¹ ve anuñ haberin getüren ādemine mübālağa māl virdi: -M, -İ, -S.

¹⁶¹² eyitdi: -İ, -S.

¹⁶¹³ qaldurup: qaldırup İ, S.

¹⁶¹⁴ “Allah'ım ona demir ateşini acele ver. Allah'ım ona cehennem ateşini acele ver.”

¹⁶¹⁵ ol tārīhde işitdüm: mezkūr ol tārīhde eydür işitdüm M, İ, S.

¹⁶¹⁶ anuñ ile: anuñ-ıla İ, S.

¹⁶¹⁷ Te'ālā: -İ, -S.

¹⁶¹⁸ eyitdi: eyitdi-kim İ, S.

¹⁶¹⁹ qaldurup: qaldırup İ, S.

imām-ı pencümdür. Künyeti Ebū Ca'fer'dür. Lağabı Bāķır'dur. Māderi Fāṭıma Bintü'l-Ḥasan'dur raḍia'llāh. Vilādeti Medīne'dedür.¹⁶²⁰ Cum'a günü Şafer ayınuñ üçinde sene-i seb'a vü ḥamsīn mine'l-hicret Emīrū'l-mü'minīn Ḥüseyn katlı olınmadan¹⁶²¹ [T102b] üç yıldan öñdin vilādeti vāķı' oldı ve anuñ vefātı sene-i erba' ve 'işrin mi'ede oldı ve 'ömri elli yidi yıl oldı ve kabri Baķī'dedür. Babası yanında defn olındı. Zıkr olan Muḥammed bin 'Alī eydür Cābir bin 'Abdu'llāh yanına vardum selām virdüm. Ol vaķt-ki gözleri görmez idi [İ, S 103b] 'aleykü's-selām didi eyitdi kimsün. Eyitdüm Muḥammed bin 'Alī bin Ḥüseyn raḍia'llāh. Eyitdi ey benüm oğlum yanuma gel. Aña yaķın vardum. Aldı benüm elüm öpdı ve meyl eyledi-ki ayağum daķı öpe. Perhīz idüp irāğ oldum. Eyitdi "İnne Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem **بِقْرَاك** es-selām ve raḥmetu'llāhu ve berākātühü" Pes didüm bu ne¹⁶²² ḥaberdür ey Cābir. Eyitdi bir gün Resūlu'llāh ile¹⁶²³ idüm baña eyitdi ey Cābir İnşā'allāhu Te'ālā benüm evlādumdan Muḥammed bin 'Alī bin Ḥüseyn [M100a] maḥdūma buluşasın. Ḥaķ Te'ālā aña nūr-ı ḥikmet virse gerek. Aña benden selām irişdüresin ve bir rivāyet daķı Cābir'den naķl olındı Resūlu'llāh buyurdı ¹⁶²⁴ **يوشك ان يبقى حتى تلقى ولد ابن الحسين** Ve¹⁶²⁵ ba'zı rivāyetde Resūlu'llāh Cābir'e eyitdi sen Muḥammed'e mülākāt olduķdan şoñra az zamān ḥayātda olsañ gerek. Vāķı'ā ol¹⁶²⁶ mülākāt olduķdan şoñra Cābir daķı az zamānda hemān vefāt itdi. *Menķabe* [T103a] Şıķātdan biri rivāyet ider Muḥammed bin 'Alī raḍia'llāh ile Hişām bin

¹⁶²⁰ Medīne'dedür: Medīne'dür İ.

¹⁶²¹ olınmadan: olınmazdan M, İ, S.

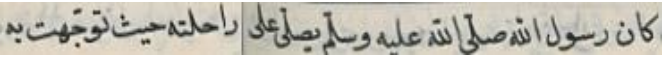
¹⁶²² ne: -İ, -S.

¹⁶²³ Resūlu'llāh ile: Resūlu'llāh'la M, İ, S.

¹⁶²⁴ "Ḥüseyn'in çocuklarından birisiyle karşılaşmasına az kalmıştı."

¹⁶²⁵ Ve: -İ.

¹⁶²⁶ ol: aña M, İ, S

‘Abdu’l-melik evine varduğ. Ol vađt ki bir ‘ālī sarāy yapdurmış idi. Eyitdi¹⁶²⁷ va’llāhü’l-‘azīm bu mülk ĥarāb olsa gerekdür ve taşları bir āĥar yire nađl olsa gerek. Rāvī eydür bu söz baña ‘aceb geldi. Hiřřām’uñ sarāyı ne țarīķle ĥarāb olur diyü. [İ, S 104a] ‘Āķıbet Hiřřām vefāt idicek Hiřřām’uñ oğlı ol sarāyı ĥarāb eyledi ve taşların¹⁶²⁸ āĥır yire iletdiler. *Menķabe* Rāvī eydür Zübeyr bin ‘Alī rağia’llāh ki Muĥammed bin ‘Alī’nüñ birāderidür. Muĥammed bin ‘Alī eyitdi bu benüm ĥarındařum ĥurūc itse gerek ve anı ĥatlı idüp başın gezdürseler gerek. Bu söz baña ‘aceb geldi. Āĥır Medīne’de ĥatlı idüp başın gezdürdiler.¹⁶²⁹ *Menķabe* Ca’fer bin Muĥammed eydür benüm babam baña vaşıyyet eyledi-ki ben öldüğümde sen beni yuyasın zīrā imām imāmi yumağ vardur [M100b] ve ĥarındařuñ ‘Abdu’llāh da’vī-i imāmet itse¹⁶³⁰ gerek ve anuñ ‘ömri az olacağdur. Ćün babam vefāt itdi anı ben yudum ve ĥarındařum ‘Abdu’llāh da’vī-i ĥilāfet eyledi ve ‘ömri az oldı. *Menķabe* Feyz bin Mațar eydür Ebü Ca’fer bin Muĥammed’e vardum diledüm-ki aña gicelerde giderken her țarafa namāz kıılmağ cā’iz midür diyü su’āl idem.¹⁶³¹ Maĥfile vardum ol beni [T103b] göricek eyitdi ¹⁶³²

*Menķabe*¹⁶³³ Bir řaĥř eydür diledüm-ki Ebü Ca’fer’e varam eyitdiler ta’cīl eyleme. Bir miđdār taĥammül eyledüm¹⁶³⁴ gördüm on iki řaĥř țařra ĥıĥdılar ĥaftānları țaracuđ ve ayağlarında ser-i müzeleri țar baña selām virdiler ve gitdiler. Ba’de ben

¹⁶²⁷ eyitdi: -İ, -S.

¹⁶²⁸ taşların: taşları İ, S.

¹⁶²⁹ gezdürdiler: gezdirdiler İ, S.

¹⁶³⁰ itse: eylese İ, S.

¹⁶³¹ idem: eyledüm M, İ, S.

¹⁶³² “Resūlu’llāh (s.a.v.) binek devesinin üzerinde Kabe’ye yönelerek namaz kılardı.”

¹⁶³³ *Menķabe*: -M, -İ, -S.

¹⁶³⁴ eyledüm: eyledüm-ki görem İ, S.

içerüye girdüm eyitdüm bu taşra çıkan âdemleri¹⁶³⁵ bilmedüm. Eyitdi anlar senüñ karındaşlaruñdur [İ, S 104b] cinnîlerdür eyitdüm anlar saña zâhir olurlar mı. Eyitdi belî olurlar ve harâmdan ve helâlden¹⁶³⁶ kendüleri tefrîk iderler. *Menkabe* Bir şahş eydür Ca'fer bin Muḥammed raḍia'llâh bir gün benüm babama eyitdi işbu Medîne'de biş yıl olduḡda vefât idersin. Vaḡtâ ki ol târîhi gözledüm râst geldi. *Menkabe* Bir şahş eydür Muḥammed bin 'Alî ile Medîne ve Ka'be menâzilinüñ ortasında vâkı' olduḡ anuñ ḡatırı vardı aña binerdi ben bir¹⁶³⁷ ḡımâr üzerinde idüm gördüm-ki bir ḡurd ḡaḡdan¹⁶³⁸ aṡaḡa indi Muḥammed bin 'Alî'ye yaḡın vardı [M101a] ve ḡatırinuñ ayaḡına yüzin sürdi ve Muḥammed bin 'Alî ile söyleṡdi. Muḥammed bin 'Alî ḡurda didi var ḡit yoḡsa saña eyü olmaz. Fi'l-hâl ḡurd¹⁶³⁹ ḡitdi. *Menkabe* Selefden biri eydür Muḥammed bin 'Alî'nüñ sarâyına iriṡdüm fikr eyledüm-ki ḡapu ḡaḡam ve yâḡud ṡabr idem ṡabâḡ olıcak mülâḡât [T104a] olam. Âvâz geldi-ki ey bevvâb ḡapuyı aç müsâfir geldi taşrada yaḡmur yaḡar ve ḡatı sovuḡdur. Fi'l-hâl açdı¹⁶⁴⁰ iḡerü¹⁶⁴¹ girdüm. *Menkabe* Bir şahş ḡikâyet ider¹⁶⁴² Muḥammed bin 'Alî'nüñ sarâyına vardum iḡerü ḡirmeḡe baña destür virmedi ammâ ḡayrı eṡḡâṡa virdi ziyâde ḡam-ḡîn oldum evüme vardum herḡiz gözlerüme¹⁶⁴³ uyḡu gelmedi. Fikre vardum eyitdüm cemâ'at-i Mürciyye'ye varayum anlarla daḡı ittifâḡ ideyin yâḡud ḡâ'ife-yi Ḳadriyye veyâ Cebriyye'ye varayın ola ki bir fesâd ḡoparam

¹⁶³⁵ âdemleri: âdemîleri İ, S.

¹⁶³⁶ harâmdan ve helâlden: helâlden ve harâmdan İ, S.

¹⁶³⁷ bir: -M, -İ, -S.

¹⁶³⁸ ḡaḡdan: daḡdan İ.

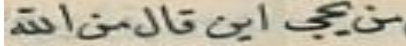
¹⁶³⁹ ḡurd: -T.

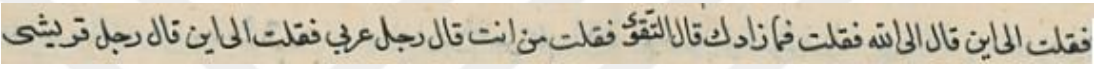
¹⁶⁴⁰ açdı: ḡapu açıldı M, İ, S.

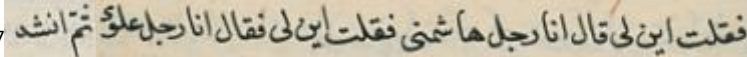
¹⁶⁴¹ iḡerü: iḡerüye İ.

¹⁶⁴² ider: ider eydür S.

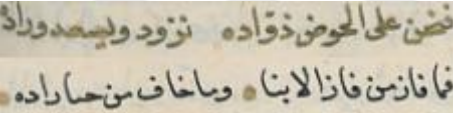
¹⁶⁴³ gözlerüme: gözlerime İ.

[İ, S 105a] tā şabāḥ namāzı olunca bu fikir üzere oldum tā ki kapu kaçıldı eyitdüm kimdür. Eyitdi Muḥammed bin ‘Alī. Hemān-dem taşra çıkdum. Eyitdi ey fülān ne Mürciyye’ye var ve ne Ḳadriyye’ye var¹⁶⁴⁴ ne Cebriyye var baña gel işlāḥ bendedür.¹⁶⁴⁵ Vardum işlāḥ oldum. *Menḳabe* Bir şahş eydür Mekke ve Medīne ortasında ittifaḳ vāḳı’ oldum. Nā-gāḥ ırak yirden bir ‘Arab gelür gördüm ammā gāḥ zāhir olurdu ve gāḥ olmazdı. Çün yakın geldi baña¹⁶⁴⁶ selām virdi cevābın virdüm. Ba’de eyitdüm

1647 [M101b] [T104b]

‘Arabiyye¹⁶⁴⁸

1649

Ba’de Muḥammed bin ‘Alī bin el-Ḥüseyn¹⁶⁵⁰ bin ‘Alī bin Ebī Ṭālib raḍia’llāḥ nazarumdan ḡāyib oldı. Ayruḳ görmedüm. Bilmezin göge mi çıḳdı yāḥud nice oldı. *Menḳabe* Bir şahş eydür Muḥammed Bāḳır’dan raḍia’llāḥ şordum Emīrū’l-mü’minīn

¹⁶⁴⁴ var: var ve M, İ, S.

¹⁶⁴⁵ bendedür: ol ben de M, İ, S.

¹⁶⁴⁶ baña: -İ, -S.

¹⁶⁴⁷ “Kimden geliyorsun diye sordu, Allah’tan geliyorum dedi. Nereye gidiyorsun dedim. Allah’a dedi. Ne fazlaştı dedim. Takva dedi. Sen kimsin dedim. Arap bir adamım dedi. Nerelisin dedim. Kureyşli bir adamım dedi. Ben nereliyim dedim. Ben Haşimî bir adamım dedi. Ben nereliyim dedim. Ben alevî bir adamım dedi. Sonra şiir okudu.”

¹⁶⁴⁸ ‘Arabiyye: -M, -İ, -S.

¹⁶⁴⁹ “Biz havuzda durup onun suyunu dağıtan kimseleriz
Çoğaltırız ve onun suyun başını yükseltiriz
Kim ve ne kazanır çocuklar
Ne korkar ve kim hüsrana uğrar.”

¹⁶⁵⁰ ‘Alī bin el-Ḥüseyn: ‘Alīyü’l-Ḥüseyn İ, S.

‘Alī benüm yüzüme bakmadı iki def’a su’āl eyledüm üç def’ada eyitdi Allāh Te’ālā üzerinde mü’minlerüñ haqqı oldur ki eger bir nahle diler ki gel yanuma ol-dağı gelür. Hemān-dem Muḥammed bin ‘Alī gördüm bir ḥurmā ağacına nazar eyledi [İ, S 105b] yanına gelmege hareket eyledi. Eyitdi yā şecer-i ḥurmā ben saña dimezin yirüñde karar eyle. *Menḳabe* Bir şahş eydür Muḥammed bin Bāḳır’uñ evine vardum ḳapusını dögdüm bir cāriye taşra çıkdı pistānı görünür. Elümi¹⁶⁵¹ pistānıma urdum ve eyitdüm var efendüñe di taşra gelsün. Āvāz virdi içerüye gel¹⁶⁵² vardum¹⁶⁵³ eyitdi bī-edeb olduñ. Eyitdüm rāst söyledüñ ve eyitdi¹⁶⁵⁴ eger sen gümān itdünse ki bu dīvār benüm öñüme ḥicāb olur görimez niteki saña oldı senüñle benüm ortamuzda fark ziyādedür zinhār [M102a] bir dağı buncılayın itmeyesin yoḥsa¹⁶⁵⁵ elüñ ḳurur. *Menḳabe* Ḥübābe adlu bir şahş Muḥammed Bāḳır yanına geldi. Eyitdi niçün benüm yanuma giç giç gelürsin. Eyitdi başum [T105a] saçları ağ oldı ben anuñ tebdīli tedārikindeyin. Bāḳır raḍia’llāhu ‘anh buyurdı aç başuñ göreyin. Ol-dağı açdı mübārek elin üzerine ḳodı saçları siyāh oldı. *Menḳabe* Bir şahş eydür Muḥammed¹⁶⁵⁶ Bāḳır ile raḍia’llāh mescid-i Resūlu’llāh’da şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem idüm ol günlerde ki ‘Alī bin Ḥüseyn vefāt itmiş idi nā-gāh gördüm Dāvūd bin Süleymān ve Manşūr Devānıḳī geldiler. Dāvūd Bāḳır’uñ yanında oturdu¹⁶⁵⁷ ve Manşūr bir ğayrı yirde oturdu. Muḥammed bin ‘Alī eyitdi Manşūr Devānıḳī ḳandatur niçün bizüm yanumuza gelmez. Dāvūd anuñ ‘özrin diledi Muḥammed bin ‘Alī eyitdi mezkūr

¹⁶⁵¹ elümi: elimi İ, S.

¹⁶⁵² gel: gel diyü M, İ, S.

¹⁶⁵³ vardum: ve er İ, S.

¹⁶⁵⁴ ve eyitdi: -T.

¹⁶⁵⁵ yoḥsa: -M, -İ, -S.

¹⁶⁵⁶ Muḥammed: -M, -İ, -S.

¹⁶⁵⁷ oturdu: oturdılar M, İ, S.

Manşūr mālik-i şark u ğarb olup ‘ömri uzun olsa gerek [İ, S 106a] ve ol kadar ħazā’ in cem’ eylese gerek-ki andan öñdin gelenler itmemiş idi ve hemān Dāvūd¹⁶⁵⁸ ol ħaberi Manşūr Devānıķ’a didi. Ol daĥı¹⁶⁵⁹ Muĥammed bin ‘Alī’ye rağia’llāhu ‘anh gelüp eyitdi senüñ ta’zīmüñ benüm maķşūdumdur ve eyitdi bu söz ki Dāvūd söyledi ne sözdür. Eyitdi rāstdur. Eyitdi müddet-i nuşret-i sa’ādetüm ne-deñlü olsa gerek müddet-i İbn-i Ümeyye deñlü olur mı. Eyitdi senüñ ziyāde olsa gerek. Rivāyetdür ki naşr-ı sa’ādet-i Melik Devānıķ’a Muĥammed bin ‘Alī’nün [M102b] didigi gibi oldu. *Menķabe* Rivāyetdür ki Ebū Naşr Başrī ki rāvīdür [T105b] gözleri görmezdi. Eydür bir gün Muĥammed Bāķır’a rağia’llāh¹⁶⁶⁰ vardum eyitdüm sen dürüst-i evlād-ı peygamber-misin.¹⁶⁶¹ Eyitdi anlaruñ velāyeti ve ‘ulümü bize mīrāşdur ve eyitdüm senüñ ħudretüñ yiter-mi-ki ölüyi zinde idesin ve gözsüzi gözlü ve ebraş olanı ol marāşdan müberrā idesin ve fuķarāya ta’am yidürmek elüñden gelür mi. Eyitdi belī bi-izni’llāhu Te’ālā gelür. Ben-daĥı eyitdüm bu didüklerüñ cümlesi mümkündür. Ba’de eyitdi öñümde otur ben-daĥı oturdum. Mübārek elini yüzüme sürdi gözlerüm görür oldu yiri ve gögi ve cümle beyābānı gördüm ve girü elin gözlerümden aşıĥıya indirdi görmez oldu. Eyitdi beni-mi istersin¹⁶⁶² yoĥsa gözlerüñüñ rüşenāsın.¹⁶⁶³ Eyitdüm gözüm görmez ise görmesün tek ben senüñle cennetde olayın. *Menķabe* Bir şaĥş Kūfe’ye geldi. Anuñ kārı [İ, S 106b] ol idi-ki dāne-yi ĥurmā şatardı. Vardı Muĥammed Bāķır yanına rağia’llāh eyitdi fülān kimesne ki Kūfe’dedür anı bilür

¹⁶⁵⁸ Dāvūd: -İ, -S.

¹⁶⁵⁹ daĥı: hem İ, S.

¹⁶⁶⁰ rağia’llāh: rağia’llāhu ‘anh M, İ, S.

¹⁶⁶¹ peygamber-misin: peygamberden-misin M, İ, S.

¹⁶⁶² istersin: istersüñ İ.

¹⁶⁶³ rüşenāsın: rüşenin İ.

misin. Muḥammed Bâkır eyitdi bilürin.¹⁶⁶⁴ Eyitdi sen ne şatarsın. Eyitdüm gendüm-fürüşam. Eyitdi yalan söylersin gâh arpa şatarsın ve gâhî şaman ammâ şimdi ḥurmâ şatarsın. Ol şahş eyitdi saña kim didi. Eyitdi Melik Rabbânî ki cümle kâr-ı maḥfîyi bilür. *Menḳabe* Râvî eydür bir gün [T106a] Muḥammed Bâkır Medîne'ye [M103a] gitmege süvâr oldı. Ben-dahı bilece idüm. Bir miḳdâr yir ilerüye gitdük gördüm ilerüden iki kişi gelür. Muḥammed Bâkır raḍia'llâh eyitdi bunlar meşhür ḥarâmîlerdür bunları tutup bağlañ. Fülân tağda¹⁶⁶⁵ bir mağâra vardur anuñ içine ḳoñ¹⁶⁶⁶ ḥursunlar ve her ne gerekse yanuñuzca¹⁶⁶⁷ bile aluñ ve bir kaç mu'temed âdem ile gönderdi. Meger iki¹⁶⁶⁸ tolu câmedân seriḳa olınmış eşbâbları¹⁶⁶⁹ var-ıdı. Muḥammed Bâkır eyitdi bu câmedânlaruñ şâhibinüñ biri bundadur ve biri ğâyibdür.¹⁶⁷⁰ Çün tekrâr ḥarâmîler Medîne'ye geldi ol iki câmedân şâhibleri bir cemâ'ate töhmet itmişlerdi¹⁶⁷¹ ve ol memleketüñ vâlîsi anlara 'örf eylemiş idi. Muḥammed Bâkır raḍia'llâh eyitdi bunlara 'itâb eylemeñ buyurdı ol câmedânüñ birini şâhibine virdiler ve ḥarâmîlerüñ ellerin¹⁶⁷² kesdiler ve ol ḥarâmîler eyitdiler elḥamdüli'llâh ellerümüz¹⁶⁷³ kesilmek ve bize tevbe naşîb olmaḳ ferzend-i Resûlu'llâh'dan [İ, S 107a] naşîb oldı. Muḥammed Bâkır eyitdi sizüñ elüñüz kesilmek tevbeden öñdin oldı ne fâ'ide. Ba'de üç günden-šoñra ol bir ğayrı

¹⁶⁶⁴ bilürin: bilürin Bâkır M, İ, S.

¹⁶⁶⁵ tağda: dağda İ.

¹⁶⁶⁶ ḳoñ: ḳoyuñ İ, S.

¹⁶⁶⁷ yanuñuzca: anlar için M, İ, S.

¹⁶⁶⁸ iki: iki tağda İ, S.

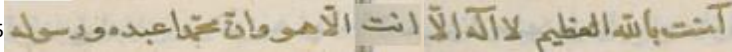
¹⁶⁶⁹ eşbâbları: eşvâbları İ.

¹⁶⁷⁰ ğâyibdür: ğâyibdedür İ, S.

¹⁶⁷¹ itmişlerdi: itmişler idi İ.

¹⁶⁷² ellerin: ellerini M, İ, S.

¹⁶⁷³ ellerümüz: ellerimiz M, İ, S.

cāmedānuñ şāhibi geldi Muḥammed Bāqır eyitdi senüñ cāmedānuñda iki biñ altun var-ıdı biñi senüñ ve biñi āḥaruñdur. Ol şahş eyitdi āḥar dīnāruñ şāhibinüñ [T106b] adın bilürsin¹⁶⁷⁴ gerçek söylersin. Eyitdi Muḥammed bin ‘Abdu’r-raḥman’dur. Merd-i şālih’dür ve keşirü’ş-şıdḳadur ve çok namāz kılıcıdur. Şimdi taşradur senüñ intizāruñdadur. Eyitdi¹⁶⁷⁵

[M103b] ve Müslümān oldı. *Menḳabe* Ebū Naşr rivāyet ider Muḥammed Bāqır’dan işitdüm eyitdi ben merdān-ı ğāyibi göricek bilürin eger deryā kenārına irişsem cümle-yi devāb-ı ehl-i baḥr çift çift olup anlar baña çıkarlar¹⁶⁷⁶ zīrā anlar beni bilürler. *Menḳabe* Bir şahş eydür bir cemā’at Bāqır’uñ sarāyına vardılar. Anlar eyitdiler¹⁶⁷⁷ işitdük bir hoş āvāz gelür didiler. Süryānī dilince gümān eyledük-ki ehl-i küffārdan kitāb oqınur¹⁶⁷⁸ içerüye girdük hīç kimse görmedük.¹⁶⁷⁹ Muḥammed Bāqır’a eyitdük Süryānī dilince bir kimesne āvāz-ı hoş eyledi. Muḥammed eyitdi fülān nebīnüñ münācātını yād eyledüm beni ol ḥāletdür ki ağlatdı. *Menḳabe* Bir gün bir şahş eydür İbn-i ‘Ukāşe-yi Esedī Bāqır’a geldi Muḥammed’uñ oğlı Ca’fer öñinde tururdu İbn-i ‘Ukāşe Bāqır’a eyitdi Ca’fer yigid olmuş [İ, S 107b] buña ‘avret virmek gerek. Bāqır’uñ yanında bir kīse altun tururdu mührlü buyurdu-ki varuñ tüccār Necāşī geldi aña¹⁶⁸⁰ bir cāriye aluñ. Ol Esedī eydür bāzırgānuñ yanına varduḳ cāriye istedik eyitdi cümlesin [T107a] şatdum hemān iki cāriye ḳaldı biri birinden güzellerdür.

¹⁶⁷⁴ bilürsin: bilürsün T.

¹⁶⁷⁵ “Azim olan Allah’a iman ettim Senden başka ilah yoktur. O’ndan başka ilah yoktur. Muhakkak Muhammed O’nun kulu ve resulüdür.”

¹⁶⁷⁶ çıkarlar: çıkarlardı İ, S.

¹⁶⁷⁷ anlar eyitdiler: anlardan M, İ, S.

¹⁶⁷⁸ oqınur: oqurlar M, İ, S.

¹⁶⁷⁹ görmedük: görimedük S.

¹⁶⁸⁰ aña: andan M, İ, S.

Eyitdüm taşra çıkar görelüm. İkisın dağı çıkardı gördük birin begendük ve eyitdük bahāsın söyle. Yitmiş altunadur¹⁶⁸¹ didi. Eyitdüm dağı eksüğe söyle. Eyitdi olmaz. Ben-dağı kīse içinde bilmezdüm ne-deñlü altun [M104a] vardur. Mezkūr Necāşī'nün yanında bir aq şağallu kimse¹⁶⁸² var-ıdı. Eyitdi şurreyi açuñ altunı şayuñ. Tācir eyitdi eger heftād altundan eksük olursa şatmazın. Hemān-dem kīsenün mührin bozduq içindeki altunı şayduq¹⁶⁸³ yitmiş altun çıqdı. Cāriyeyi alduq Bāķır'a geldük gördük oğlı Ca'fer öñinde tırur. Bāķır'a ser-güzeştümi¹⁶⁸⁴ didüm. Bāķır ol cāriyenün adın şordi. Eyitdi Ḥamīde. ¹⁶⁸⁵ فِي الدُّنْيَا وَمَحْمُودَةٌ فِي الْآخِرَةِ didi ve¹⁶⁸⁶ eyitdi bīkr misin yā şeyyibe. Eyitdi bīkrüm. Eyitdi Necāşīlerün elinden hiç bir cāriye kırtulmaz. Eyitdi her bār ki baña kaşd eyledi bir aq şağallu ādem aña tabanca urdı¹⁶⁸⁷ benden ırağ oldı. Ca'fer eydür¹⁶⁸⁸ babam eyitdi bu cāriye senün olsun andan Mūsā-yı Kāzım mütevellid oldı. *Menkabe* Muhammed Bāķır rağia'llāh bir gün Medīne'de bir meclisde bir kaç [İ, S 108a] ādemler ile muşāḥabet iderdi. Ol vaqt kendü başın ol cemā'at ortasında efkāra varup başın fūrū-nihāde eyledi¹⁶⁸⁹ aşağa iletđi¹⁶⁹⁰ ba'de¹⁶⁹¹ bir zamāndan-şoñra girü başın yukarı kıldurđı ve eyitdi sizün ḥālünüz nice olsa [T107b] gerek dört biñ ādem ile fülān şahş Medīne'ye geldükde üç gün sizün

¹⁶⁸¹ altunadur: altuna İ, S.

¹⁶⁸² kimse: kimesne İ, S.

¹⁶⁸³ şayduq: şayduq tamām İ, S.

¹⁶⁸⁴ ser-güzeştümi: ser-güzeştümüzi M, İ, S.

¹⁶⁸⁵ “Hem dünyada hem de ahiret gününde övülmüştür.”

¹⁶⁸⁶ didi ve: -T.

¹⁶⁸⁷ urdı: ururđı T.

¹⁶⁸⁸ eydür: eyitti İ, S.

¹⁶⁸⁹ efkāra varup başın fūrū-nihāde eyledi: -İ, -.S.

¹⁶⁹⁰ aşağa iletđi: -T.

¹⁶⁹¹ ba'de: -M, -İ, -S.

ķātillerüñüzi¹⁶⁹² ķatl itseler gerek ve andan belā-yı ‘azīm görseñüz gerek. Def itmege ķādir olmasañuz gerek ve bu kışşa eglenmeyüp gelicek yılda olsa gerek ve andan siz ĥazer idesiz [M104b] ve řaĥīĥ bilesiz ki bu söz gerçekdür ol vaķt ehl-i Medīne anuñ sözine ‘amel itmediler kendü ķavillerine oldılar. Eyitdiler ĥiç bu olur mı. Vaķtā ki gelecek yıl geldi Muĥammed Bāķır didügi gibi a’dā ehl-i Medīne üzre geldi. Muĥammed Bāķır’ı vesā’ir evlād-ı Hāřim’den olanları kendü ‘ıyālleri ile tıtdılar Nāfi’ ibn-i Erzāķ yanına getürdiler ve Muĥammed Bāķır didügin eylediler. Ba’d ehl-i Medīne eyitdiler Muĥammed Bāķır didügi hep başumuza geldi. Min ba’d anuñ sözine inanup i’tikād ü i’timād¹⁶⁹³ idelüm zīrā ehl-i beyt-i Resūlu’llāh’dur.

*Nazm*¹⁶⁹⁴

-- ./ - . - ./ . - - ./ - . -

Vaşf idenüñ Muĥammed-i Bāķır’dan iřtiĥār

Rüşen menāķıb andan olur hem-çü nūr u nār

Gerçi-ki oldı cümle erenlerde ol velī

Āl-i Resūl ü nesl-i ‘Alī oldı kām-kār

Zinde iderdi mürde olanı du’ā ile

Yeksān idi ayağına anuñ ber ü biĥār

¹⁶⁹² ķātillerüñüzi: muķātillerüñüzi M, S; muķātilleriñüzi İ.

¹⁶⁹³ ü i’timād: -İ, -S.

¹⁶⁹⁴ Nazm: şi’r İ, S.

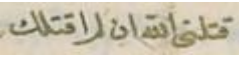
Mevcūd u ġāyib olması yanında bir idi

İki degül bu sözi ider idi āşikār

[İ, S 108b]

Meddāhdur Şenāyī anuñ zikrini ider

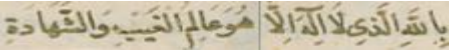
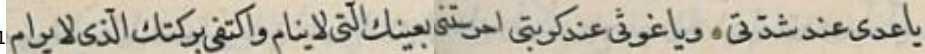
Vaşfi yaqışdı aġzına hem buldı iftiḥār

*Neşr*¹⁶⁹⁵ [T108a] Rāviyān-ı dil-pezir ü nāqilān-ı dil-āvīz şöyle rivāyet iderler ki ḥulefā-yı müteḳaddimīnden zamān-ı ḥilāfet Manşūr-ı ‘Ammār’da iken müşārü’n-ileyh Manşūr ḥādimlerine buyurdu-ki Ca’fer-i Şādık’ı raḍia’llāh ḥuzūrına ḥāzır [M105a] ideler. Vaqtā ki ḥāzır olındı Manşūr ḥalīfe eyitdi yā Ca’fer¹⁶⁹⁶ . Ma’nāsı dimek olur ki Allāh Te’ālā celle ve ‘alā beni öldürsün eger seni öldürmezsem bunca fitne ve fesād ki ḥalāyık-ı beşerde vāqı’ olur bā’iş-i cidāl sensin. Ca’fer-i Şādık raḍia’llāh eyitdi ḥaşā benden degüldür kāzib sözidür. Peygamberlere bühtān eylediler baña dahı eyleseler ‘aceb-midür. Manşūr ḥalīfe Ca’fer-i Şādık’ı yanına alup eyitdi senüñ ḥaḳkuña Rebī’-i müġayme ḥilāfet ister diyü rāz açdı. Ca’fer-i Şādık eyitdi ol kimesneyi getürdük. Manşūr ḥalīfenüñ ḥuzūrına ol şahş gelicek Ca’fer-i Şādık eyitdi bu sözi sen niçün söyledüñ eyitdi bir kimseden işitdüm Ca’fer-i Şādık eyitdi¹⁶⁹⁷ işitdük-ki yemīn ile eyitdi

¹⁶⁹⁵ Neşr: -İ, -S.

¹⁶⁹⁶ “Seni öldürmezsem Allah beni öldürür.”

¹⁶⁹⁷ bu sözi sen niçün söyledüñ eyitdi bir kimseden işitdüm Ca’fer-i Şādık eyitdi: -İ, -S.

1698 . Hemān ol sâ'at ol meclisde ol yemīn iden şahş yūzi ūzre dūşŭp helāk oldı. Mansūr ḥalīfe eyitdi bu mel'ūnuñ ayağına ip bağılañ ve taşra çıkaruñ āḥır öylece itdiler. *Menḳabe* İttifāk bir gün imām Ca'fer-i Şādık raḍia'llāh Mansūr ḥalīfe ḥuzūrına geldi ve şefeteynin debredŭp ne söz [İ, S 109a] söyledügin¹⁶⁹⁹ kimse bilmedi varup Mansūr [T108b] ḥālifenüñ yanına oturdı. Meger Mansūr ḥalīfe cidāl ḥilāfetden ötürü gāyetde ḥışm-nāk olup gāzabda idi. İmām Cāfer-i Şādık'ı göricek gāzabı gidŭp ārām-ı¹⁷⁰⁰ [M105b] ḥātır buldı ve Cāfer-i Şādık'dan rızā-yı şŭkrān idŭp girü ḥalvet-ḥānesine ta'zīm ü tekrīm ile gönderdi. Ḥazret-i İmām Ca'fer raḍia'llāh eḥibbāsından biri eydür Ḥazret-i Ca'fer-i Şādık'a şordum Mansūr Ḥalīfe'nüñ yanına varduğuñda Mansūr'uñ gāyetde ḥiddet-i nefesi var-ıdı. Ta'accüb eyledüm seni göricek gāzabdan nicesi sākın oldı. İmām Ca'fer-i Şādık raḍia'llāh eyitdi ceddüm Ḥazret-i 'Alī'nüñ raḍia'llāh oḳuduğı du'āyı oḳudum def' oldı. Ol du'ā budur 1701

İbn-i Müslüm¹⁷⁰² eydür ben¹⁷⁰³ bu du'āyı ögrendüm kaçan-kim mezāyakam oldı oḳıdum ıztırābdan ḥalāş oldum. *Menḳabe* Eḥibbā-yı Ḥazret-i Ca'fer-i Şādık'dan biri rivāyet ider benüm bir dostum var-ıdı ittifāk anı Mansūr 'Ammār Bağdād'da¹⁷⁰⁴

¹⁶⁹⁸ “Ondan başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki o gaybı ve görüneni bilir.”

¹⁶⁹⁹ söyledügin: -S.

¹⁷⁰⁰ kimse bilmedi varup Mansūr ḥālifenüñ yanına oturdı. Meger Mansūr ḥalīfe cidāl aḥlākdan ötürü gāyetde ḥışm-nāk olup gāzabda idi. İmām Cāfer-i Şādık'ı göricek gāzabı gidŭp ārām-ı: -İ, -S.

¹⁷⁰¹ “Ey şiddetli anda bana saldıran düşman

Ey zorluk anında imdadıma koşan

Beni uyumayan gözlerinle korudun ve gözetledin

Bitmeyen bereketin bana yeter.”

¹⁷⁰² İbn-i Müslüm: -M, -İ, -S.

¹⁷⁰³ ben: -M, -İ, -S.

¹⁷⁰⁴ Bağdād'da: Bağdād'a M; -İ, -S.

habs eyledi. Ol tārīḥde bana sefer-i ḥac vākı' oldı vardum Ca'fer-i Şādık'ı raḍia'llāh maḳām-ı 'Araf'da buldum. İkindü namāzın edā eyler. Ba'de baña eyitdi fülān dostuñ-ki Bağdād'da maḥbūsdur ḥāliyā ḥalāş oldı Manşūr Ḥalīfe anuñ günāhından geçüp ezā eyledi. Vākı'ā sefer-i ḥacdan Bağdād'a gelicek ol dostumı¹⁷⁰⁵ gördüm ḥabsden [T109a] ḥalāş olmış aña eyitdüm ne vaḳt ḳurtulduñ rüz-ı 'arife ba'de'l-'aşr didi. *Menḳabe* Aḥmed bin Şāliḥ rivāyet ider. [M106a] Ṭavāf-ı Ka'betu'llāh iderken ba'de'z-ziyāret Mīnā Bāzārı'na vardum kendüme bir bürde libās şatun aldum aldum ve 'ahd eyledüm-ki anı kimseye virmeyem kendüme kefen idinem maḳām-ı Muzdalifiye'ye varıcaḳ anı zāyi' eyledüm ve anı bulmaḳda çok sa'y belīg idüp āḥır meşci-i Ḥanīfi'ye vardum 'ibādet-i İlähiyyeye meşḡül iken Ca'fer-i Şādık baña bir ādem gönderüp eyitdi benüm yanuma gelsün ben-daḥı vardum selām virüp¹⁷⁰⁶ oturdum eyitdi yā Aḥmed-i Şāliḥ ister misin saña bir bürde in'ām ideyin ve öldügüñde¹⁷⁰⁷ saña kefen eylesünler. Eyitdüm n'ola benüm-daḥı bürdem var-ıdı zāyi' eyledüm idi ḥādimlerden birine eyitdi var buña bir bürde getir. Vardı getürdi gördüm zāyi' itdügüm bürdedür. *Menḳabe* 'Abbāsīlerden Yaḥyā bin Mesīḥ adlu bir şahş ḥikāyet ider. İttifāken bir yıl imām Ca'fer-i Şādık ile sefer-i ḥacc itdük. Bir cem'iyet içine uğraduḳ gördüm anda bir 'avret iki dizlerin dögüp āḥ idüp ağlar ve öñinde bir ölmüş şıḡır yatur ve eydür dirīḡā oḡlancuḳlarum bunuñ südi ile geçünürlerdi. Şimden girü aḥvālüm nice olsa gerek. İmām Ca'fer-i Şādık raḍia'llāh eyitdi ister misin tekrār diri olduḡın göresin 'avret eyitdi luḫf eyle beni ḥālime ḳoy¹⁷⁰⁸ maşḥarāluga¹⁷⁰⁹ alma.

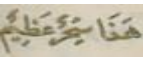
¹⁷⁰⁵ dostumı: dostı M; -İ, -S.

¹⁷⁰⁶ virüp: virdüm M, -İ, -S.

¹⁷⁰⁷ öldügüñde: öldükde M, -İ, -S.

¹⁷⁰⁸ ḳoy: ḳo M, -İ, -S.

¹⁷⁰⁹ maşḥarāluga: maşḥarāluga M, T.

Hemān-dem Ca'fer-i [T109b] Şādık radia'llāh du'ā eyledi anuñ inecügi ayağ üzre kılçup yürümege başladı. Rāvī eydür Ca'fer-i Şādık'uñ [M106b] du'ası berekātında ol ineküñ südi evvelkiden ziyāde oldı. *Menķabe* Ebū İsmā'īl Mesnedī nām şahş hikāyet ider ittifaķ Ca'fer-i Şādık ile bir kez sefer-i hacc itdük giderken yolda bir ħurmā ağacı dibine ķonduķ. Ĥazret-i Ca'fer-i Şādık radia'llāh şefeteynin depredüp lisān-ı sırr-ıla¹⁷¹⁰ kelimāt eyledi ammā ol sözleri bir kimse¹⁷¹¹ añlamadı ve eyitdi ey ħurmā ağacı bizi ta'āmlandur ma'-hazā ki bir ķuru ağacsın hemān-dem şunu gördüm-ki ol ħurmā ağacı yaşarup şalkım şalkım tāze ħurmāları şarkındı. Ca'fer-i Şādık eyitdi ey Ebū İsmā'īl gel imdi “Bismi'llāhi'r-raĥmāni'r-raĥīm” diyüp bu ħurmā ağacından ħurmā devşürüp ekl eyle ben-daĥı didügin eyledüm ve vāfir ħurmā devşürüp anda olan refiķān-ı muvāfiķa istedükleri deñlü virdüm yidiler. Ol ħurmāda bulduğum¹⁷¹² lezzeti ġayrı ħurmāda görmiş degül idüm A'rāb-ı Bürıyye'den anda bir 'Arab var-ıdı eyitdi ¹⁷¹³ Ca'fer-i Şādık eyitdi ey şahş evlād-ı Resūlū'llāh'dan siĥr ü keĥānet gelmez bizüm du'āmuz ĥuzūr-ı Ĥaķ'da maķbūdür. Eger istersen senüñ içün¹⁷¹⁴ du'ā eyleyeyin kelb şüretine tebdīl olasn. [İ, S 109b] Ol cemā'at katında laĥife ider diyü bed-du'ā eyle didi. Fi'l-ĥāl Ca'fer-i Şādık radia'llāh el ķaldurup¹⁷¹⁵ du'ā eyledi. [T110a] Mezkūr 'Arab kelb şüretine girüp itbā'ına varup gitdi. Anlar daĥı temelluķına mültefit olmayup üzerine taş atup ķovdılar. Āĥır [M107a] gözlerinden yaşlar aķıdup Ĥazret-i Ca'fer-i Şādık'uñ öñine gelüp tırdı.

¹⁷¹⁰ sırr-ıla: sırı İ, S.

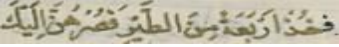
¹⁷¹¹ kimse: kimesne İ.

¹⁷¹² bulduğum: buldığum İ.

¹⁷¹³ “Bu büyük bir sihirdir.”

¹⁷¹⁴ senüñ içün: senüñ-çün S.

¹⁷¹⁵ ķaldurup: ķaldırup İ, S.

Ca'fer-i Şādık rahm idüp du'ā eyledi. Yine ādem şüretine girdi ve eyitdi ey 'Arab velāyet-i evlād-ı Resūlu'llāh'a min ba'd inkār ider misin. Eyitdi¹⁷¹⁶ ḥāşā velāyet ü kerāmetüñe taşdıķ idüp ehl-i ĩmāndan oldum. *Menkabe* Ḥāzret-i Ca'fer-i Şādık'a rağia'llāh bir şahş gelüp eyitdi Ḥāzret-i¹⁷¹⁷ İbrāhīm peygambere Ḥaķ Te'ālā celle ve 'alā buyurdu-ki¹⁷¹⁸ Sen-daḥı anuñ gibi ider misin. Ca'fer-i Şādık eyitdi ister misin göresin. Ol şahş eyitdi belī. Hemān-dem Ca'fer-i Şādık eyitdi ey řāvus. řāvus öñinde ḥāzır oldı ve eyitdi ey ğurāb. Ķarĝa geldi. Ve eyitdi ey bāz. řoĝan irişdi. Ve eyitdi ey kebüter.¹⁷¹⁹ Gügercin geldi. Ve bu dördine eyitdi ölüñüz. Hemān-dem öldiler ve bir şahşa eyitdi bunları bedenlerinden başların ve ayakların ayır ve cümlesin birbirine şarışdur didüĝin eyledi. Ba'de Ca'fer-i Şādık rağia'llāh řāvus¹⁷²⁰ başın eline alup eyitdi gerçi¹⁷²¹ bedenden ayrılmışsın yine cismüñe ulař vesā'ir şuşlara daḥı öylece didi. Hemān-dem [İ, S 110a] cümlesi zinde olup ve şanatlanup havāya uçdılar. [T110b] *Şi'r*

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

'Aķıl olan dünje-i fāñiden istinkāf ider

řoĝrı söyler bunu diyen řanmañuz kim lāf ider

Evliyānuñ zıķrı her řalb-i siyāhı dā'imā

¹⁷¹⁶ ider misin. Eyitdi: İtdi İ.

¹⁷¹⁷ eyitdi Ḥāzret-i: -M, -İ, -S.

¹⁷¹⁸ 2/Bakara/260, "Öyleyse dört tane kuş yakala, onları yanına al."

¹⁷¹⁹ kebüter: gügercin İ, S.

¹⁷²⁰ řāvus: řāvusuñ M, İ, S.

¹⁷²¹ gerçi: egerçi İ, S.

Hâtır-ı rüşen gibi âyine-yi şeffâf ider

[M107b]

Bir nefesde on sekiz biñ 'âlemi mevcûd iden

Ûdret-i elfâzını her lahza nûn u kâf ider

Evliyānuñ kudreti bir zerreyi bî-iştibâh

Gözlerine âdemüñ mânend-i küh-ı Kâf ider

Evliyā vaşfinı şol deñlü Şenāyî zikr ider

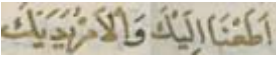
Her mehâfilde beyānın anlaruñ iz'âf ider

*Nesr*¹⁷²² *Menkabe* Rāvî eydür Manşūr 'Ammār tehvîl-i hilâfetden her zamân gâyetde
 korğuda idi. Bir gün Ca'fer-i Şâdık'ı rağia'llâh yanına oğutdı ve kendünüñ yanında
 olan muğarreblerine eyitdi Ca'fer-i Şâdık benüm yanuma geldükde ben başumdan
 dül-bendim çaldursam gerek. Ol vaqt kılıç üşürüp anı¹⁷²³ helâk eyleñ. Meger anda
 Manşūr'uñ vezîr-i mağbûlı hâzır idi. Eyitdi Ca'fer-i Şâdık rağia'llâh dünyâ
 salşanatından müberrâdur güşe-yi ferâgatdedür Hağ Te'âlâ celle ve 'alâ 'ibâdetinde
 leyl ü nehâr kâ'im ü şâ'im olmışdur. Luğf eyleñ anı kendü hâlinde çoñ. Anı
 incitmekden havf iderin. Halîfeye zarar u ziyân gele. Halîfe eyitdi elbette¹⁷²⁴ gelmek

¹⁷²² Nesr: -İ, -S.

¹⁷²³ anı: -M, -İ, -S.

¹⁷²⁴ elbette: elbetde İ, S.

gerek. Vezîr eyitdi ¹⁷²⁵ Vardılar Ca'fer-i Şâdıķ'ı Manşûr halîfe öñine getürdiler. [T111a] Rivâyetdür Ca'fer-i Şâdıķ geldükde fi'l-hâl Manşûr 'Ammâr istiķbâl idüp nişîmenin serîr eyledi ve kendüsi karşıusunda oturdı. [İ, S 110b] Anda olanlar 'acebe kalup te'şîr-i velâyet ü kerâmetde hayrân oldılar. Ba'de'l-muşâhabet Manşûr 'Ammâr Ca'fer-i Şâdıķ'ı yine ta'zîm ü tekrîm ile halvet-[M108a] hânesine gönderdi ve eyitdi Hâķ Te'âlâ celle ve 'alâ hıızmetinden kendüni müberrâ eyleme ve şol deñlü kendüye havf geldi-ki üç gün ve üç gice bî-hüd olup yatdı. Râvî eydür Manşûr 'Ammâr tevbe eyledi. Min ba'd anı halvet-hânesinden fikr-i fâsid için kaldurmaya. **Vaşf-ı Ca'fer Rađia'llâhu 'Anhü**¹⁷²⁶

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Resûlu'llâh'uhn âlidür muhakķak Ca'fer-i Şâdıķ
Görinse ejder-i hâleti anuñ düşmene lâyıķ

Esed ibni Esed oldı 'Alî'dendür anuñ nesli

Ölüyi zinde eyler oldı hikmetde 'aceb hâzık

Velâyet sırrına vâķıf 'Alî'den şoñra Ca'fer'dür

Bıhamdi'llâh 'Alî ensâbı olmuşdur anuñ lâyıķ

Muṭahhardur muşaffâdur hemîşe Hâzret-i Ca'fer

Olupdur şehd-i şâfî gibi ol hâķķâ hoş [u] fâ'ik

¹⁷²⁵ "Sana itaat ettik. Emir senin ellerindedir."

¹⁷²⁶ Vaşf-ı Ca'fer Rağia'llâhu 'Anhü: Şi'r İ, S.

Nihāyetsüz durur anuñ kerāmāt u velāyātı

Velīyu'llāh olmışdur cihānda Ca'fer-i Şādık

Menkabe Rivāyetdür ki Ca'fer-i Şādık rağia'llāh gāhī libās-ı zerrīn ile ve gāhī libās-ı palās ile yürürdi. Ehibbādan biri eyitdi sen āl-i Resūlu'llāh olasın ağır bahālu qaftān giyersin. İmām Ca'fer-i Şādık ol şahşuñ elin eline alup giydüğü¹⁷²⁷ cāme-i [T111b] palāsı gösterdi ve eyitdi ¹⁷²⁸ هذا الحق وهذا الحق ve¹⁷²⁹ bir şahş Ca'fer-i Şādık'a eyitdi egerçi zühd ü taqvā ile ma'rūfsın ammā ziyāde mütekebbirsın. Eyitdi benüm kibrümüñ kibriyāsı vardur benüm kibrüm taşradur Haqq'uñ kibriyāsı [M108b] anı maḥv [İ, S 111a] eyledi ve bir gün bir kişi Ca'fer-i Şādık'a rağia'llāh bühtān eyledi biñ altun zāyi' eyledüm sen bulduñ getür altunum didi. Ammā Ca'fer-i Şādık idügin bilmedi. Ca'fer-i Şādık ol şahşı evine iletüp aña biñ altun virdi. Ba'd zamānı¹⁷³⁰ ol şahş altunun buldı vardı Ca'fer-i Şādık'uñ¹⁷³¹ ayağına yüzün sürüp eyitdi saña bühtān eyledüm günāhumdan giç al altunuñ. Ca'fer-i Şādık eyitdi var git biz virdüğümüzi almazuz. *Menkabe* İttifāken¹⁷³² bir gün Ca'fer-i Şādık rağia'llāh¹⁷³³ yolca giderken Allāh Allāh diyü çağururdu ve giyecegüm eskidi yā Rabbī baña yeñi libās vir didi.¹⁷³⁴ Bir şahş Ca'fer-i Şādık'uñ ol-dem ardınca giderdi. Ol rivāyet ider gördüm Ca'fer-i

¹⁷²⁷ giydüğü: giydüğü zerrīn M, İ, S.

¹⁷²⁸ “Bu Allah için, bu da kul içindir.”

¹⁷²⁹ ve: -T.

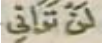
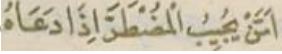
¹⁷³⁰ zamānın: zamān İ, S.

¹⁷³¹ Ca'fer-i Şādık'uñ: Ca'fer'üñ İ, S.

¹⁷³² İttifāken: İttifāk İ.

¹⁷³³ rağia'llāh: -M, -İ, -S.

¹⁷³⁴ didi: dir-idi İ; didi M, S.

Şādık'ın öñinde bir boğça ile kaçtān hāzır oldu alup giydi. Ben-dağı eyitdüm eskilerüñi baña vir Allāh Allāh dimede ben-dağı bile idüm didüm. İmām Ca'fer'e bu söz hoş geldi aña eski kaçtānın virdi ve bir şahş İmām Ca'fer-i Şādık'a gelüp eyitdi baña Allāh Te'ālā celle ve 'alāyı göster. Ca'fer-i Şādık eyitdi Qur'an'da ¹⁷³⁵ āyetini işitmedüñ-mi Mūsā peygamber 'aleyhi's-selām kışşasında. Ol şahş eyitdi recādur ki ümmet-i Muhammed göre. Hemān-dem Ca'fer-i Şādık [T112a] buyurdu ol kişiyi Dicle şuyına bıraktılar. Ol şahş feryāda başladı. Ca'fer-i Şādık¹⁷³⁶ eyitdi yā şu dağı aşağıya batur. Ol şahş yā Ca'fer-i Şādık meded boğuldum [İ, S 111b] baña destgīr ol [M109a] didi. Ca'fer-i Şādık muqayyed olmadı. Ol şahş gördi Ca'fer'e çağurmadan kendüye¹⁷³⁷ fāyide yokdur on sekiz¹⁷³⁸ biñ 'ālemi peydā iden Bārī hazretine teveccüh-i ihlāş idüp andan meded istedi. Hemān-dem Ca'fer-i Şādık buyurdu anı şudan çıkardılar. Eyitdi Tañrı'ñı gördüñ-mi. Eyitdi istedüğümi gördüm. Ca'fer eyitdi var imdi dermānı andan iste. Kavlehu Te'ālā ¹⁷³⁹

*Müfred*¹⁷⁴⁰

. . . . / / /

Huzūr-ı Haq'da kār-ı müşkilāta bī-naẓīr oldu

Mu'āvin ādem oñarmaqda olur evliyā dā'im

¹⁷³⁵ 7/A'râf/143, "Sen beni asla göremezsin."

¹⁷³⁶ Cāfer-i Şādık: Ca'fer İ, S.

¹⁷³⁷ kendüye: -İ.

¹⁷³⁸ sekiz: -İ.

¹⁷³⁹ 27/Neml/62, "Darda kalmışa dua ettiği zaman yetişen kimdir?"

¹⁷⁴⁰ Müfred: -İ, -S.

Menkabe Ca'fer bin Muhammed bin 'Alī bin Hüseyin bin 'Alī ibn-i Ebī Ṭalib rıdḫvānu'llāhi 'aleyhim ecma'īn rāwī eydür Ca'fer-i Şādık imām-ı şeşümdür. Künyeti 'Abdu'llāh'dur. Vālidesi tarafından nesl-i Ebū Bekr'e çıkar. İttifāk bir gün Manşūr 'Ammār ḫilāfet¹⁷⁴¹ ḫavfından kendünüñ ḫādimlerine sipāriş eyledi Ca'fer-i Şādık baña geldükde hemān taşradan gelürken amān virmeñ katl eyleñ. Vaḫtā ki Ca'fer-i Şādık raḫia'llāh Manşūr ḫalīfeye geldi varup yanına oturdı. Ba'de'l-muşāḫabet girü ḫalvet-ḫānesine vardı.¹⁷⁴² Manşūr 'Ammār ḫādimerin getürdüp eyitdi size işmarladuğum n'içün itmedüñüz.¹⁷⁴³ Her biri yemīn idüp [T112b] eyitdiler biz anı ancak hemān yanuñda oturur gördük. *Menkabe* Manşūr 'Ammār ehıbbāsından biri rivāyet ider eydür¹⁷⁴⁴ bir gün Manşūr ḫalīfenüñ yanına [İ, S 112a] vardum gördüm maḫzün [M109b] oturur. Eyitdüm yā ḫalīfe mücib-i ḫüzn nedir. Eyitdi 'Alevīlerden Ca'fer-i Şādık baş ḫaldırup andan ḫaylice ādem işitdüm bī'at eylediler. Eyitdüm va'llāhü'l-'aẓīm bu söz aña bühtāndur. Ol Ḥaḫ Te'ālā celle ve 'alā kulluğundan ḡayrı kāra meşğül degüldür. İnanmayup eyitdi elbette¹⁷⁴⁵ ben anı katl itdürsem gerek ḫādimerin getürdüp işmarladı-ki¹⁷⁴⁶ baña geldükde bī-amān öldüresiz. Vaḫtā ki Ca'fer-i Şādık'ı Manşūr ḫalīfe ḫuzürına getürdi anda ḫuranlar eydür¹⁷⁴⁷ geliverürken gördük¹⁷⁴⁸ şefeteynin debredür ammā ne didügin bilmedük. Hemān şunu gördük-ki ḫalīfenüñ oturduğı¹⁷⁴⁹ maḫām debrenür güyā zelzele olmuş. Mezkūr ḫalīfe Ca'fer-i

¹⁷⁴¹ ḫilāfet: -İ, -S.

¹⁷⁴² vardı: girdi İ, S.

¹⁷⁴³ itmedüñüz: itmediñüz İ.

¹⁷⁴⁴ eydür: -İ.

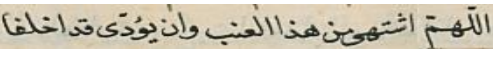
¹⁷⁴⁵ elbette: elbetde İ, S.

¹⁷⁴⁶ ki: -İ, -S.

¹⁷⁴⁷ eydür: eydürler M, İ, S.

¹⁷⁴⁸ gördük: gördük Ca'fer-i Şādık İ, S.

¹⁷⁴⁹ oturduğı: oturduğı İ.

Şâdıķ'ı rağia'llâh gördükde fi'l-hâl istikbâl idüp ve elin eline alup ta'zîm ile yirine getürüp oturtdı ve eyitdi hayra mağdem mühimmüñüz nedür. Eyitdi ĥalîfe çağurdu aña geldüm benüm senden ĥâcetüm yokdur. Min ba'd luřf eyle beni Tañrı Te'âlâ celle ve 'alâ¹⁷⁵⁰ ĥulluđından bir vařt alışoma didi. Manşür ĥalîfe ol-dem anı ta'zîm ile ĥalvet-hânesine gönderüp kendüsi bir miğdâr istirâĥat itmege mübâşeret eyledi. Ba'de uyandı kendü âdemlerine eyitdi şol vařt ki [T113a] Ca'fer-i Şâdıķ rağia'llâh¹⁷⁵¹ bunda ĥâzır oldu bir ejder bile geldi benümle kelimât idüp ol ejder baña eyitdi min ba'd Ca'fer-i Şâdıķ'ı incidürseñ [İ, S 112b] gelürem seni ve sarâyuñı bir nefesde yudaram. Baña Ĥaķ Te'âlâ [M110a] celle ve 'alâ tarafından emr olunmuşdur ĥorřumdan uyĥuya varduđum¹⁷⁵² sebebi budur. Ba'de'l-h'âb endâmina lerze düşüp 'aķlı başından gitti. Râvî eydür ĥalîfeye eyitdüm bu ef'âl cümleten siĥrdür. Ĥalîfe eyitdi va'llâh¹⁷⁵³ siĥr degüldür bil-ki te'sşir-i ĥâşiyet-i ism-i a'zamdur. Aña Resülu'llâh'dan virilmişdür. Her ne ki murâd idinse ĥâşıl olur. *Menķabe* Kitâb-ı *Şıfatu's-şafve*'de İbn-i Cevzî'den rivâyet olunur. Eydür ittifâķ bir gün mevsim-i ĥac'da ziyâret-i Ka'betu'llâh'da idim. Ba'de Ĥubeys řađına¹⁷⁵⁴ vardum çışdum gördüm bir âdem du'â eyler eydür yâ Rabbî yâ Rabbî nefes münķařı' olunca tekrâr *yâ Rabbâhu yâ Rabbâhu yâ Rabbâhu* dir nefesi münķařı' olunca ba'de *yâ Allâh yâ Allâh yâ Allâh yâ Raĥîm yâ Raĥîm yâ Raĥîm* dir üçinde¹⁷⁵⁵ dağı nefesi münķařı' olunca didi ve eyitdi ¹⁷⁵⁶ henüz du'â tamâm olmadan

¹⁷⁵⁰ celle ve 'alâ: -İ, -S.

¹⁷⁵¹ rağia'llâh: -İ, -S.

¹⁷⁵² varduğum: vardum T.

¹⁷⁵³ va'llâh: -İ

¹⁷⁵⁴ şağına: dağına İ.

¹⁷⁵⁵ dir üçinde: ikisinde M, İ, S.

¹⁷⁵⁶ "Allah'ım bu üzümü yemeyi istiyorum. Allah'ım sözünü tutmanı senden istiyorum."

gördüm gökden bir zenbîl tolu tâze¹⁷⁵⁷ üzüm ve iki yirde inüp öñinde konıldı. Ol vaqt tâze üzüm vaqti degül idi¹⁷⁵⁸ gördüm yimege başladı. Ben dağı yanına vardum eyitdüm bu üzümü yimekten saña şerîküm. Eyitdi ne-vechle.¹⁷⁵⁹ Eyitdüm şol vaqt-ki sen du'â iderdüñ ben âmîn dirdüm. Eyitdi [T113b] gel imdi murâduñ kadarınca¹⁷⁶⁰ ekl eyle. Ben-dağı vardum yidüm. Girü zenbîl tolu idi ammâ ol üzüm şalkımlarınıñ dâneleri müteferriq degül idi¹⁷⁶¹ [İ, S 113a] muttaşıl idi. Anuñ gibi lezzetlü üzüm bir dağı dünyâda yimiş degüldüm¹⁷⁶² ve eyitdi bu¹⁷⁶³ [M110b] iki bürdenüñ birin al libâs idin. Eyitdüm gerekmez. Fi'l-hâl birin giyüp ve birin redd eyledi. Eski hırkasın alup segirdüp gitdi. Vardı bir dervîşe virdi. Ben almaduğuma peşimân oldum. Şordum bu kişi kimdür. Eyitdiler Ca'fer-i Şâdıq'dur rağia'llâh. Hayfâ vü¹⁷⁶⁴ dirîğâ almaduğuma didüm. *Menkabe*¹⁷⁶⁵ Başîr adlu bir şahş rivâyet ider ittifaq Medîne şehrine geldüm yanumda câriyem var-ıdı baña gusl lâzım gelmiş idi. Yunmağa giderken işitdüm-ki bir kaç kişi söyleşürler gelüñ Ca'fer-i Şâdıq'ı görmege varalum. Ben hod bir yıl idi-ki anı görmege medâyini gezerdüm görmege râst gelmedüm.¹⁷⁶⁶ Bî-ihtiyâr anlar ile¹⁷⁶⁷ bilece gitdüm ve huzûrına varıcaq eyitdi ey Başîr bilmez miydüñ-ki peygamberlere ve anlaruñ evlâdınıñ önlerine cenâbet ile varılmadığın.¹⁷⁶⁸

¹⁷⁵⁷ tâze: -M, -İ, -S.

¹⁷⁵⁸ degül idi: degüldi İ, S.

¹⁷⁵⁹ ne vechle: ne-vech-ile İ.

¹⁷⁶⁰ kadarınca: kadar İ.

¹⁷⁶¹ degül idi: degüldi M, İ, S.

¹⁷⁶² degüldüm: degül idüm İ.

¹⁷⁶³ bu: bu ol İ, S.

¹⁷⁶⁴ vü: -T.

¹⁷⁶⁵ Menkabe: -M.

¹⁷⁶⁶ gelmedüm: gelmezdüm M, İ, S.

¹⁷⁶⁷ anlar ile: anlar-ıla S.

¹⁷⁶⁸ varılmadığın: varılmadığın İ.

Eyitdüm yâ İbn-i evlād-ı ‘Aliyü’l-Murtażā bir yıldur ki seni görmege ‘ālemi ser-tā-ser idüp¹⁷⁶⁹ gezerin görmek müyesser olmadı. Şimdi görilmek naşīb olıcağ fevt olmasın diyü¹⁷⁷⁰ cāyiz görmedüm. Şāyed ölem seni göremeyem firāk-ı ğamda ‘ömrüm güzerān ola. Ammā tevbe olsun bir dağı böyle eylemeyem.¹⁷⁷¹ [T114a]

Menķabe ‘Abbāsīlerden Dāvūd bin ‘Alī dirler bir ehl-i hüküm var-ıdı. Ca’fer-i Şādık’uñ mevālīsinden bī-günāh birin katl eyledi ve cümleten mālın aldı. Ca’fer-i Şādık’a rağia’llāh haber virdiler. Üzerine gelüp eyitdi [İ, S 113b] benüm üstādumu katl iden için bed-du’ā iderin. Mezķūr Dāvūd bin ‘Alī işidüp istihzā itmek için eyitdi [M111a] yoħsa bizi bed-du’ā-y-ıla-mı korķudursın benüm¹⁷⁷² andan ihtiyātum yokdur. Ca’fer-i Şādık rağia’llāh seccādesin döşeyüp iki rek’at namāz kıldı ve eyitdi benüm üstādumu katl ideni yâ Rab sen katl eyle ve kalkup halvet-hānesine gitdi. Ol gice şabāħa dek¹⁷⁷³ Hāzret-i Zü’l-celāl’e niyāz u tazarru’da oldı ve¹⁷⁷⁴ ‘ādet-i kadīmisi mukteżāsınca ‘ibādet eyledi. Şubħ-dem istimā’ olındı. Dāvūd bin ‘Alī huşemā yedinde katl olındı. *Menķabe* Hāzret-i Ca’fer-i Şādık’a rağia’llāh bir şahş gelüp eyitdi on biñ aķçem vardur hācetüm bir ev şatun almaķdur ammā ben hacca gitmek isterin. Luţf eyle hacdan gelinceye dek baħa bir ev şatun alıvir. Bu aķçe sende tursun geldüğümde ehl-i ‘iyālüm ile anda sākin olam. Ca’fer-i Şādık hoş alıvireyin didi. Ol şahş ba’de’l-hac gelüp Ca’fer-i Şādık’dan ev şatun alduñ-mı diyü su’āl eyledi. Ca’fer-i Şādık rağia’llāh eyitdi aldum cennetde hudūdınıñ bir tarafı ķurb-ı maķām-ı Resūlu’llāh’dur [T114b] ve bir tarafı Hāzret-i ‘Alī’dür ve bir tarafı

¹⁷⁶⁹ idüp: arayıp M, İ, S.

¹⁷⁷⁰ diyü: -T.

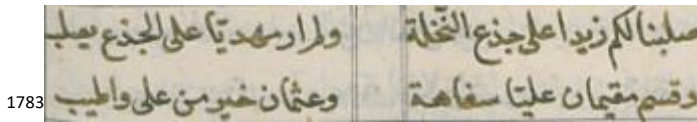
¹⁷⁷¹ eylemeyem: eylemeyem didüm İ, S.

¹⁷⁷² benüm: -İ, -S.

¹⁷⁷³ dek: degin İ, S.

¹⁷⁷⁴ ve: -İ, -S.

Hazret-i Hasan'dur¹⁷⁷⁵ ve bir tarafı¹⁷⁷⁶ Hazret-i Hüseyin'dür ve bu ev hüccetidir diyü eline bir kâğıd virdi. Ol şahş dahı rāzı olup gitdi. Ba'd zamānı¹⁷⁷⁷ ol şahş haste olup vaşiyet eyledi vefāt idicek ol kâğıdı kabrüm içine koyalar diyü. Mezkūruñ fevtinde ol kâğıdı [İ, S 114a] kabri içine bile¹⁷⁷⁸ kodılar. İrtesi [M111b] ehibbā ol şahşuñ kabrine vardılar gördiler ol kâğıd kabr üzerinde turur. Yazılmış-ki hamdi'llāh her ne-ki¹⁷⁷⁹ baña Ca'fer-i Şādık didi cennetde mālİK oldum. *Menkabe* Bir şahş Ca'fer-i Şādık'a gelüp eyitdi baña du'ā eyle gönüm istedügi deñlü hacc ideyin. Ca'fer-i Şādık du'ā idüp eyitdi elli kez hacc idesin ve mālūñ ziyāde ola. İttifāk aña rüzgār muvāfık olup izyād-ı maldan elli bir kez hacc eyledi Ca'fer-i Şādık'ın vaşiyetin tutmadı. Meger bir gün aña¹⁷⁸⁰ ğusl lāzım geldi. Bir aqar şuya varup girdi. Ğusl iderken ziyāde ol şuya seyl gelüp qarışdı ğarq eyledi.¹⁷⁸¹ *Menkabe* Ekābir-i etkıyādan Zeyd bin 'Amr'ı rağia'llāh bir gün huşemā katl-i nā-geh-ānī eylediler. İbn-i 'Abbās-ı Kelbī anı işidüp bu rubā'ıyi diyüp nazm eyledi. *Rubā'ı*¹⁷⁸²

[T115a]

¹⁷⁷⁵ Hasan'dur: Hasan İ, S.

¹⁷⁷⁶ tarafı: taraf T.

¹⁷⁷⁷ zamānı: zamān İ, S.

¹⁷⁷⁸ bile: -İ, -S.

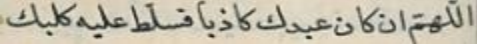
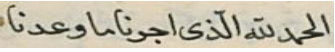
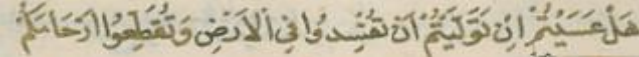
¹⁷⁷⁹ her-ne-ki: her-ne-kim M, İ, S.

¹⁷⁸⁰ aña: -M, -İ, -S.

¹⁷⁸¹ eyledi: oldı İ.

¹⁷⁸² Rubā'ı: -M.

¹⁷⁸³ "Zeyd'i sizin için hurma dalına astık
Dalda asılı olanı kurtaracak kimseyi görmedik
Bir kısım var ki Ali'yi aşağı görüyor
Osman Ali'den daha temiz ve hayırlıdır."

Menkabe Bu rubā'ī Ca'fer-i Şādık'a vāşıl olucağ elin du'āya kaldırıp eyitdi
 1784 rivāyetdür ki Benī Ümeyye ümerāsından biri anı Kūfe cānibine hızmete gönderdi. Yolda anı bir arslan tutup pāre pāre eyledi. Bu haber Ca'fer-i Şādık'a ulaşduğda secdeye varup eyitdi
 1785 [M112a] *Menkabe* Mūsā-yı Kāzım bin Ca'fer rağia'llāh¹⁷⁸⁶ [İ, S 114b] imām-ı sābi'dür. Künyeti Ebū el-Ĥasan'dur. Lağabı Kāzım'dur. Ĥulefā-yı müteğaddemīndendür.¹⁷⁸⁷ Mehd bin Manşūr anı Medīne'den getürdüp Bağdād'da ĥabs itdi. Tahvīl-i ĥilāfet kōrkusından ol gice vāqı'asında görür Ĥazret-i 'Alī rağia'llāh eydür kavlehu Te'ālā
 1788 Vağtā ki uyandı Rebī' adlu hem-demin çağırdup eyitdi var Mūsā bin Kāzım'ı getir. Ol-dağı vardı getürdi. İstikbāl idüp anı yanına aldı ve vāqı'asın aña didi ve işitdüğü āyet-i kerīmeyi oğudı ve eyitdi evlād-ı nesl-i Ĥazret-i¹⁷⁸⁹ 'Alī beni incitmesünler du'ā eyle. Eyitdi ĥaşā seni evlād-ı 'Alī incitmezler ve ĥurūc idüp memālike dağl itmezler. Bu söz aña ĥoş geldi hemān-dem ĥazīne-dārına buyurdı aña biñ altun virdiler ve ādemleri ile¹⁷⁹⁰ Medīne'ye gönderdi. Rivāyetdür ki Hārūnu'r-reşīd zamānına-dek [T115b] Medīne'de sākın oldı. Āğır¹⁷⁹¹ Hārūnu'r-reşīd¹⁷⁹² getürdüp Bağdād'da ĥabs eyledi. Āğır ĥabs

¹⁷⁸⁴ “Ey Allah'ım! Şayet kulun yalancıysa ona köpeğini musallat et.”

¹⁷⁸⁵ “Bize vadettiği ecri veren Allah'a hamdolsun.”

¹⁷⁸⁶ rağia'llāh: rağia'llāhu 'anh İ, S.

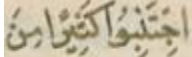
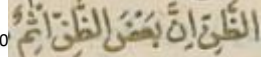
¹⁷⁸⁷ müteğaddimīndendür: müteğaddimīndür İ, S.

¹⁷⁸⁸ 47/Muhammed/22, “Geri dönerseniz yeryüzünde bozgunculuk yapmaya ve akrabalık bağlarını kesmeye dönmüş olmaz mısınız?”

¹⁷⁸⁹ Ĥazret-i: -M, -İ, -S.

¹⁷⁹⁰ ādemleri ile: ādemleriyle İ, ādemleri ile anı T.

¹⁷⁹¹ āğır: āğır anı İ, S.

içinde öldi. Rivāyetdür Yahyā bin Bermekī Ḥālīd¹⁷⁹³ aña zehr virdi mevt-i nā-geh-ān oldi. Mezkūr Bermekī hikāyet ider zehr virildükde eyitdi baña zehr mi yidürdüñüz¹⁷⁹⁴ yarın cesedümüñ nişfi zerd ü nişfi sürh olsa gerek. Ba'de [M112b] siyāh olduğda bilesüz ki fevt oluram. Rivāyetdür ki Mūsā-yı Kāzım ızhār-ı velāyet ü kerāmetde bī-naẓīr idi.¹⁷⁹⁵ Ḥavārīk-ı 'ādesi iñen çoğdı. Zamānenüñ 'ābidi ve feķāhetde fāzıl idi ve seḫāvetde kerīmü'ş-şān olmışdı.¹⁷⁹⁶ [I, S 115a] *Menķabe* Kütüb-i mu'tebere Şaķīk-i Belḥī'den rağia'llāh rivāyet olunur. Eyitdi ittifaķ baña sefer-i ḥac vāķī' oldi. Ḥaccāc ile Kādissiye nām bir menzile geldük. Anda bir cüvān-ı ḥüb-rüy gördüm. Peşmīne-püş olup sefer-i ḥaccı na'leyn üzre idüp yolda¹⁷⁹⁷ gider ve kimseye qarışmayup tenhāca konar. Eyitdüm 'acabā işbu ṭā'ifeyi şūfiyyūndan midur bu yigit ne ḥallüdür. Bıtrīķü't-tevbīḥ yanına varup gel sen-daḥı Ḥaccāc ile¹⁷⁹⁸ bilece kon didüm.¹⁷⁹⁹ Eyitdi yā Şaķīk-i Belḥī āyet ¹⁸⁰⁰ dir diyü kaķkup gitdi.¹⁸⁰¹ Eyitdüm ne-'aceb bu benüm adımı ve gönümdekin bildi. Ben-daḥı bunuñ ardına düşüp gitdüm.¹⁸⁰² Ne-deñlü ki cehd eyledüm yetişmedüm. İrtesi menzil-i āḫarda gördüm endāmına lerze düşmiş namāz kıılır. Gözinden¹⁸⁰³ yaşlar

¹⁷⁹² Hārūnu'r-reşīd: Hārūn İ, S.

¹⁷⁹³ Bermekī Ḥālīd: Ḥālīd Bermekī İ, S.

¹⁷⁹⁴ yidürdüñüz: yidürdiñüz İ, S.

¹⁷⁹⁵ idi: oldı M, İ, S.

¹⁷⁹⁶ olmışdı: idi İ, S.

¹⁷⁹⁷ yolda: -M, -İ, -S.

¹⁷⁹⁸ Ḥaccāc ile: Ḥaccāc'la M, İ, S.

¹⁷⁹⁹ didüm: dimege vardum M, İ, S.

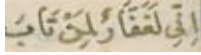
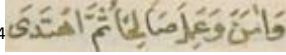
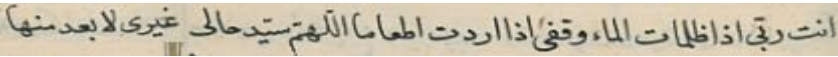
¹⁸⁰⁰ 49/Hucurât/12, "Zannın çoğundan kaçınmın. Çünkü zannın bir kısmı gūnahtır."

¹⁸⁰¹ kaķkup gitdi: düşüp gitdüm T.

¹⁸⁰² Eyitdüm ne-'aceb bu benüm adımı ve gönümdekin bildi. Ben-daḥı bunuñ ardına düşüp gitdüm:

-T.

¹⁸⁰³ gözinden: gözlerinden M, İ, S.

açar yanına vardum [T116a] gönlümden serzeniş itdüğümüñ 'özrin dilemege. Eyitdi ey Şakīk-i Belhī āyet ¹⁸⁰⁴ yine kılçup gitdi. Eyitdüm bu ricāl-i ğaybdur. İki def'a zamīrüm bildi. Menzil-i āhara varduğda [M113a] gördüm bir kuyunuñ üzerine varup koğayla şu almak ister. Ol hâlde koğası kuyuya düşdi. Hemān-dem nazārın semāya idüp eyitdi ¹⁸⁰⁵ Gördüm şu yukarıya çıkdı. Mūsā-yı Kāzım koğasın taldurdu ve ābdest alup dört rek'at namāz kıldı. Yanına vardum [I, S 115b] selām virdüm Haq Te'ālā celle ve 'alā saña virdüğinden baña daħı vir didüm. Hemān-dem koğayı elüme virdi ol şudan içdüm lezzeti şekkerden tatlu idi ¹⁸⁰⁶ 'ömrümde anuñ gibi lezīz şu içmiş degüldüm. Üç dört gün yimek ve içmek gönlüm istemedi. Ba'de tavāf-ı Ka'betu'llāh iderken maqām-ı Şafā'da gördüm ki nişfu'l-leylde bir kişi namāz kıılır ve yanında hayl ¹⁸⁰⁷ ü ¹⁸⁰⁸ haşemi olup ehl-i Mekke daħı gelüp selām virüp naşīhat-pezīr olurlar. Huddām-ı Ka'be'den birine şordum bu 'azīz kimdür. Eyitdi Mūsā-yı Kāzım'dur rağia'llāh. ¹⁸⁰⁹ *Menkabe* Hārūnu'r-reşīd hilāfeti zamānında 'Alī bin Yaķteyn adlu bir şahşa fāħir libāsla bir kīse altun gönderdi ve bilesince bir zer-beft tēc-ı a'lā-mücevher irsāl eyledi. Ol-daħı [T116b] ol ¹⁸¹⁰ tēc ¹⁸¹¹ ba'zı esbābla Mūsā-yı Kāzım'a gönderdi. Esbābı alup tēcı

¹⁸⁰⁴ 20/Tāhā/82, "Şu da muhakkak kiş ben, tevbe eden, inanan ve yararlı iş yapan, sonra (böylece) doğru yolda giden kimseyi bağışlarım."

¹⁸⁰⁵ "Sen Rabbimsin. Su karanlık olunca sakinleştirdin

Yemek murad ettiğinde doyurdun

Allah'ım benim halimin efendisi sensin. Benden başkası ondan uzak değildir."

¹⁸⁰⁶ idi: -T.

¹⁸⁰⁷ hayl: hadem T.

¹⁸⁰⁸ ü: -T, -İ, -S.

¹⁸⁰⁹ rağia'llāh: -M, -İ, -S.

¹⁸¹⁰ ol: -İ, -S.

qabul eylemedi. Hārūn'a eyitdiler 'Alī ibn¹⁸¹² Yaḳṭeyn Mūsā-yı Kāzım'a sen gönderdüğü zerrīn tācla mübālağa dīnār gönderdi Hārūnu'r-reşīd bu sözi işidicek gāzaba gelüp [M113b] 'ale't-ta'cīl 'Alī ibn¹⁸¹³ Yaḳṭeyn gelsün diyü buyurdu. Vaḳtā ki ḥāzır oldı. Hārūn eyitdi saña virdüğü¹⁸¹⁴ tāk-ı zerrīn nice oldı. Eyitdi şandukdadur. Buyurdu¹⁸¹⁵ getürsünler. Bir ḥādımı eline miftāḥ virüp eyitdi fülān kenīzek fülān şandukı¹⁸¹⁶ açsun anuñ içindedür. Ol-daḥı didügin idüp vardı getürdi gördi bir zarf-ı hoş-büy içinde tūrur¹⁸¹⁷ bildi-ki [İ, S 116a] münāfık sözidür. Eyitdi var şakla bildüm-ki senüñ ḥaḳḳuñda söyledükleri cümleten¹⁸¹⁸ yalandur. *Menḳabe* Ḥilāfet zamānı Hārūnu'r-reşīd'de iken Mūsā-yı Kāzım'ı Medīne'den Bağdād'a getürmek için ādem gönderdi. Ebū İshāḳ-ki ḥuddām-ı¹⁸¹⁹ muḳarrebden idi aña Mūsā-yı Kāzım eyitdi¹⁸²⁰ sefer yarağın ḥāzır eyle.¹⁸²¹ Ol rivāyet ider¹⁸²² ol vaḳt baña melālet müstevlī oldı Mūsā-yı Kāzım'uñ baña nazarı müte'allik olup mağmūm olmanuñ sebebi nedür didi. Eyitdüm yā imām sen bir zālīm yanına gidersin¹⁸²³ serencāmuñ Allāh bilür nice olur. Eyitdi ḥavf itme Şevvāl ayınuñ yigirmi sekizinci günü benüm ile mülākāt olursın. Ben-daḥı yok dimeyüp ol ḥızmet¹⁸²⁴ için zād-ı rāh-ı sefer

¹⁸¹¹ tācı: -M, -İ, -S.

¹⁸¹² ibn: bin M, İ, S.

¹⁸¹³ ibn: bin M, İ, S.

¹⁸¹⁴ virdüğü: virdiğim İ.

¹⁸¹⁵ buyurdu: buyurdu-ki İ, S.

¹⁸¹⁶ şandukı: şandukı İ.

¹⁸¹⁷ tūrur: tūrur İ, S.

¹⁸¹⁸ cümleten: cümle M, İ, S.

¹⁸¹⁹ ḥuddām-ı: -T.

¹⁸²⁰ aña Mūsā-yı Kāzım eyitdi: imām aña M, İ, S.

¹⁸²¹ ḥāzır eyle: işmarladı M, İ, S.

¹⁸²² ider: ider eydür M, İ, S.

¹⁸²³ sen bir zālīm yanına gidersin: sen beni bir zālīm yanına gönderürsin M, İ, S.

¹⁸²⁴ ḥızmet: ḥıdmet M, T.

[T117a] tedārük idüp yola girüp gıtdüm rüz-ı mezkûrede aḥşam olıcaḡ gördüm ṡaraf-ı ‘İrāk’dan süvār-ı baḡl olmış A’rāb-ı beriyyeden bir ‘Arab’ı öñince sürüp bir şahş gelür. Vaḡtā ki yanuma geldi. Gördüm Mūsā-yı Kāzım’dur. Eyitdi yā Ebū İşḡaḡ. Eyitdüm ne’am yā ibn-i evlād-ı Resūlu’llāh. Eyitdi ol zālīm elinden bu def’a ḡurtuldum [M114a] Ḥaḡ Te’ālā’nuñ ‘ināyetiyle¹⁸²⁵ ammā bir def’a daḡı varursam baña¹⁸²⁶ ziyān vardur bilmiş olasın. *Menḡabe* Ebū Sa’īd ibn-i Ḥudrī rivāyet ider. İttifāḡ Medīne-yi münevvere’de mücāvır olmaḡ için icāreye bir ev ṡutmuş idüm ve her bār Mūsā-yı Kāzım’uñ mev’ızesin varup diñlerdüm. İttifāḡ bir gün¹⁸²⁷ meclis-i va’azda naşīḡat-ı dil-pezīr iderken bārān-ı firāvān yaḡup yollarda seyler [İ, S 116b] vāḡı’ oldı. Ol-demde baña eyitdi ey¹⁸²⁸ Ebū Sa’īd ṡur var git ḡücreñüñ saḡfı yıḡılıp olanca ḡumāşuñuñ¹⁸²⁹ üzerine düşdi. Ben-daḡı ḡalkıp gıtdüm vāḡı’ā varup gördüm-ki ḡānenüñ üsti yıḡılmış eṡbābumuñ üstine düşmiş. Hemān¹⁸³⁰ ücretiyle ādem¹⁸³¹ ṡutup ḡumāşumu ḡalāş eyledüm. Hīḡ nesne zāyi’ olmadı. Hemān ancaḡ ābdest alduḡum ibrīḡ bulunmadı.¹⁸³² ‘Ale’s-seḡer Mūsā-yı Kāzım’uñ raḡia’llāh yanına vardum. Aḡvālī bildürdüm. Eyitdi ibrīḡi cāriyeden istifsār eyle. Varup cāriyeden şordukda ol-daḡı vardı getürdi ṡolu şu-y-ıla¹⁸³³ ben-daḡı ābdest alup şükrāne-yi şādī için iki rek’at namāz ḡıldum. *Menḡabe* ‘Abdu’llāh İbn-i Mālīk eydür [T117b] ittifāḡ Medāyin’den gemi ile Başra şehrine gıtdüm. Benümle ol gemide Mūsā-yı Kāzım

¹⁸²⁵ Ḥaḡ Te’ālā’nuñ ‘ināyetiyle: -T.

¹⁸²⁶ baña: -T.

¹⁸²⁷ İttifāḡ bir gün: Bir gün ittifāḡ M, İ, S.

¹⁸²⁸ ey: -T.

¹⁸²⁹ ḡumāşuñuñ: ḡumāşuñ İ.

¹⁸³⁰ Hemān: Hemān-dem İ.

¹⁸³¹ ādem: ādemler M, İ, S.

¹⁸³² bulunmadı: bulunmadı İ, S.

¹⁸³³ şu-y-ıla: şuyla M, İ, S.

rağia'llāh bilece idi. Gördüm bir gemi dağı arduca gelür içinde ziyāde ağlaşmak ile gulgüle var kenāra çıkıcağ şordum bu perīşānluğun sebebi nedür. Mellāhlar eyitdiler [M114b] gemi içinde müzeyyen bir 'arūs vardur gemi kenārında¹⁸³⁴ bir avuç şu alayın dirken başından zerrīn tācı şuya düşdi. Mūsā-yı Kāzım rağia'llāh bu sözi işidicek du'ā eyledi. Gördüm ol şuya düşen tuhfe şu üstünde тұrur. Gemicilerden biri şuya girüp getürdi. *Menķabe* Müslim bin 'Abdu'llāh eydür aşşāb-ı kibārdan biri baña yüz altun virdi Mūsā-yı Kāzım'a iletem diyü. Ben-dağı metā'um ile Medīne'ye varduğda ol altunı çıkarup şaydum gördüm toksan toköz [İ, S 117a] ve bir altun kendümden ilhāk idüp anuñ yanına armağan ile vardum ve eyitdüm ey veled-i evlād-ı Resūlu'llāh Mes'ūd bin Sa'īd hazretüne yüz altun armağan gönderdi. Getür didi çıkarup öñine ķodum. Buyurdi huddāmdan birine kīseyi açup altunı şaydılar. Eyitdi bir altun ey Müslüm bin 'Abdu'llāh senüñdür¹⁸³⁵ baña virdiler. Bize gönderdukde Mes'ūd vezne i'tibār itmışdür 'adede itmemişdür. Anuñ-ıçun¹⁸³⁶ nākış geldi. Ben-dağı aldum hīç bir söz¹⁸³⁷ söylemedüm. *Menķabe* 'Alī bin Yaķteyn ve Aĥmed bin Mürsel eyitdiler Mübārekü'l-Yemāme adlu bir şahş ile Mūsā-yı Kāzım'a iki ĥaml māl gönderduk ve mektüb yazup i'lām [T118a] eyledük. Ol-dağı nice huddām ile yola girüp Medīne'ye yakın varılduğda Mübārekü'l-Yemāme eydür gördüm süvār-ı bađl olup Mūsā-yı Kāzım geliyor. Fi'l-ĥāl anı istiķbāl idüp vardum ķarşusunda [M115a] тұrdum eyitdi ey Mübārekü'l-Yemāme mektübla¹⁸³⁸ iki yük ķumāş nice oldı. Fi'l-ĥāl teslīm idüp elüme mektüb virdi ve esbāb alup gitdi ve eyitdi siz dağı bu

¹⁸³⁴ kenārında: kenārından M, İ, S.

¹⁸³⁵ senüñdür: senüñdür yine M, İ, S.

¹⁸³⁶ Anuñ-ıçun: Anuñ-çun M; Anuñ-ıçın İ, S.

¹⁸³⁷ söz: söz dağı İ.

¹⁸³⁸ mektübla: mektüb ile İ.

menzilden dönüp gidüñ. Eyitdüm yâ ibn-i evlâd-ı Resûlu'llâh varalum Ravza-yı muṭahhara'yı ziyâret idelüm ve me'kûlâtdan nafaḡa¹⁸³⁹ azdur zevâde tedârük idelüm. Eyitdi zevâdeden hîç baḡiyyeñüz var mıdur. Eyitdüm vardur. Eyitdi getirüñ. Öñine iletduk dest-i mübâreki ile yapışup du'â eyledi ve eyitdi Bağdâd'a ve Kûfe'ye varınca size kifâyetdür ve emn ü emânla mekân-ı mu'ayyenüñüze [İ, S 117b] varasız. Mübârekü'l-Yemâme eydür ol cüz'î azuk on biş nefer âdeme Bağdâd'a ve Kûfe'ye varınca kifâyet oldı dükenmedi. *Menḡabe* 'Alî bin Mûsâ bin Ca'fer raḡia'llâhu 'anhüm sekizinci imâmdur. Künyeti Ebû'l-Ḥasan'dur. Laḡabı 'Alîyü'r-rızâ'dur. Rivâyetdür ki Mûsâ-yı Kâzım'uñ Ḥamîde adlu vâlidesi câriye aşlından idi. Bir gice vâkı'asında Ḥazret-i Muḡammedü'l-Muṡṡafâ'yı şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem görür. Eyitdi senüñ oḡluñ olsa gerek¹⁸⁴⁰ adı Mûsâ-yı Kâzım olup anuñ daḡı 'Alîyü'r-rızâ adlu oḡlı¹⁸⁴¹ olsa gerek. Râvî eydür 'Alîyü'r-rızâ'nuñ [T118b] vâlidesi rivâyet ider vaḡtâ ki 'Alîyü'r-rızâ'ya ḡâmile oldum baṡnumda anuñ şıḡleti var-ıdı. Vâkı'amda tesbîḡ ü tehlîl itdügin baṡnumdan işidürdüm baña ḡavf ṡarî olurdı. Uyanduḡumda ammâ işitmezdüm. Vaz'-ı ḡaml olduḡda iki elin [M115b] yir üzre koyup yüzün ṡaraf-ı semâya ṡıtdı ve dilin debredüp ḡüyâ söz söyler gibi oldı Bârî Te'âlâ'ya münâcât itmek ister gibi idi.¹⁸⁴² Râvî eydür bir gün Mûsâ-yı Kâzım raḡia'llâh ḡuddâm-ı ḡavâşından Ya'ḡûb bin Edhem'e eyitdi 'acabâ ṡaraf-ı maḡribden tüccâr gelmiş var mıdur. Eyitdüm bilmezsin. Eyitdi ḡâliyâ gelmişdür. Ata binüp benümle tâcir-i maḡribe vardı. Mûsâ-yı Kâzım câriye ṡatun almaḡ murâd idindi. Tâcir-i mezkûr naḡara yidi nefer câriye getiridi Mûsâ-yı Kâzım eyitdi daḡı var mıdur. Tâcir eyitdi bir

¹⁸³⁹ nafaḡa: nafaḡamız M, İ, S.

¹⁸⁴⁰ gerek: gerek bilesin M, İ, S.

¹⁸⁴¹ oḡlı: oḡlu İ.

¹⁸⁴² idi: -M, -İ, -S.

haste cāriye daḥı vardır. Mūsā-yı Kāzım eyitdi n'olaydı anı-daḥı göreydük. Ba'de andan kalkup gidüp maḳāmumuza varduḳ. [İ, S 118a] İrtesi mezkūr Ya'ḳūb bin¹⁸⁴³ Edhem eydür beni ol tācire gönderdi ve eyitdi ol haste cāriyenüñ bahāsı nedür var istifsār eyle her ne isterse vir şatun al. Ben-daḥı tācire varup cāriyenüñ bahāsın şordum. Biş-yüz altundur didi. Didügin virdüm cāriyeyi alup Mūsā-yı Kāzım'a raḍia'llāh teslīm eyledüm. Ammā ol tācir baña eyitdi senüñle bile gelen ne şahşdur. Eyitdüm Hāşimīlerdendür¹⁸⁴⁴ ve tācir¹⁸⁴⁵ eyitdi aḳşā-yı bilād-ı maḡribden bu cāriye [T119a] alınmışdur. Kitābīlerden bir 'avret bu cāriyeyi görüp eyitdi bu ḳabile-yi 'Arab'dan degüldür. İşbu cāriye bir şāhib-i velāyetüñ cāriyesi olsa gerek. Bundan bir oḡlancuḳ olup mānendi şarḳ u ğarb içinde olmasa gerek. Ba'de Mūsā-yı [M116a] Kāzım'üñ raḍia'llāh¹⁸⁴⁶ ol cāriyeden 'Alīyü'r-rızā adlu oḡlı oldı. *Menḳabe* rivāyetdür ḫalīfe-yi Hārūnu'r-reşīd 'Alīyü'r-rızā'yı kendüye vālī 'ahd idindi. Her bār ki Hārūn'a varmaḳ istese ḫādīm-i ḫāşdan istıḳbāl idüp ḳapu perdesin ḳaldururlardı.¹⁸⁴⁷ Ta'zīm ü tekrīm ile¹⁸⁴⁸ iḳerüye girürdi.¹⁸⁴⁹ Bir gün Hārūnu'r-reşīd'üñ nefesi havāsında olan ḫuddāmı 'Alīyü'r-rızā'ya raḍia'llāh istihzā için şüret-i ri'āyeti göstermeyüp aña evvelki itdükleri ḫürmeti itmeyelüm diyü ittifaḳ eylediler. Rivāyetdür 'Alīyü'r-rızā raḍia'llāh Hārūnu'r-reşīd'e 'ādet-i ḳadīme muḳtezāsınca varduḳda yine ḫuddām-ı ḫāş öñine düşüp Hārūnu'r-reşīd'e varmaḡa ri'āyet-i tāmme birle ḳapu perdesin

¹⁸⁴³ bin: ibn-i İ, S.

¹⁸⁴⁴ Hāşimīlerdendür: Hāşimīdendür İ, S.

¹⁸⁴⁵ tācir: -M, -İ, -S.

¹⁸⁴⁶ raḍia'llāh: -İ, -S.

¹⁸⁴⁷ ḳaldururlardı: ḳaldırırıldardı İ.

¹⁸⁴⁸ tekrīm ile: tekrīmle S.

¹⁸⁴⁹ girürdi: girerdi İ, S.

kaldurup¹⁸⁵⁰ içerüye iletdiler. [İ, S 118b] Ba'de ol hâdimler biri birine eyitdiler bizüm
 hod ittifaķumuz ri'āyet itmemek idi. 'Aceb sehv itdük ammā çıkdukda ħapu perdesin
 kaldurmaya lum aña ihānet olsun diyü. Bu tedārükde biri biri ile¹⁸⁵¹ müttefik oldılar.
 Vaķtā ki 'Alīyü'r-rızā Hārūnu'r-reşid muşāĥabetinden ħalkup gitmek istedi Ĥaķ
 Te'ālā celle ve 'alā luĥfindan bir yıl gönderüp [T119b] ħapu perdesin açdı. 'Alīyü'r-
 rızā çıkup gitdi. Ĥuddām-ı ĥā'ş bu ızĥār-ı velāyeti göricek eyitdiler Ĥuda-yı Rabbü'l-
 'ālemīn bir şaĥşı azīz ü muĥterem idicek anı¹⁸⁵² ebnā-yı ādemden bir kimse anı
 taĥķir idemez. *Menķabe* [M116b] Du'ayl bin 'Alīyü'l-cerrāĥ ol zamānuñ şu'arā-yı
 fuşāĥāsından olup 'Alīyü'r-rızā'ya raĥia'llāh¹⁸⁵³ ħaşıde iletüp oķundukda istiĥsān
 olunmuş idi ve şu'arā-yı Ĥorāsān anı¹⁸⁵⁴ görmedüklerine¹⁸⁵⁵ melül olmuşlardı. Zīrā
 'Alīyü'r-rızā buyurmuş-ıdı-ki¹⁸⁵⁶ benden ġayı kimsenüñ¹⁸⁵⁷ öñinde bu ħaşıde
 oķunmasun meger¹⁸⁵⁸ ben icāzet virem. Ammā ol tārīĥde Me'mün bin Hārūnu'r-
 reşid Ĥorāsān pādişāhıydı.¹⁸⁵⁹ Bu ħaşıdenüñ pesendidelügin¹⁸⁶⁰ istimā' idicek Du'ayl
 bin Cerrāĥ eydür beni yanına çağurdı ve eyitdi ħaşıde-yi müdāris-āyātı oķı işidelüm.
 Ta'allül eyledüm oķımadum. Buyurdi 'Alīyü'r-rızā'yı çağurdılar. Vaķtā ki mülāķāt
 oldı ĥalīfe-yi Me'mün eyitdi ħaşıde-yi müdāris-āyātı oķı. Yine ta'allül eyledüm.
 Hemān-dem 'Alīyü'r-rızā eyitdi oķı. Ben-daĥı oķıdum. Me'mün ġāyetde [İ, S 119a]

¹⁸⁵⁰ kaldurup: ħaldırup İ.

¹⁸⁵¹ biri ile: birile İ.

¹⁸⁵² anı: -İ, -S.

¹⁸⁵³ raĥia'llāh: -İ.

¹⁸⁵⁴ anı: -İ.

¹⁸⁵⁵ görmedüklerine: görmediklerine S.

¹⁸⁵⁶ buyurmuş-ıdı-ki: buyurmuşdı-ki M, İ, S.

¹⁸⁵⁷ kimsenüñ: kimesnenüñ M, İ, S.

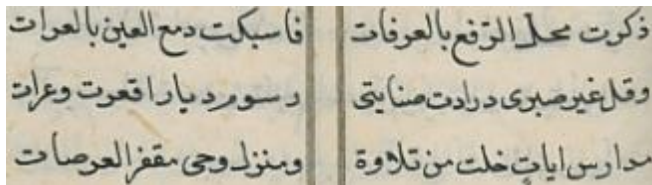
¹⁸⁵⁸ meger: meger ki M, İ, S.

¹⁸⁵⁹ pādişāhıydı: pādişāhı idi İ, S.

¹⁸⁶⁰ pesendidelügin: pesendidelügin M, T.

istihsān itdi baña elli biñ altun in'ām buyurdi ve bir cāme daħı ihsān eyledi kefen idesin ve şaķlayasın didi ve¹⁸⁶¹ vedā' idüp ıaraf-ı 'Irāk-ı 'Acem'e ķāfile ile gitdüm. Yolda ħarāmīler ķāfileyi nehb ü ğāret eylediler. Ben-daħı ğāret olunup bir köhne pīrehen içinde¹⁸⁶² ķaldum. Cümleten māl ü menālüm gitdi. Ba'de [T120a] gördüm ķuttā'-ı ıarıķūñ biri benüm atuma binüp Me'mün ħalīfe in'ām eyledüği¹⁸⁶³ minşefi elinde ıutar yanuma gelüp ķaşıde-yi müdāris-āyātı oķuyup ağlar. Göñlümden eytdüm ne-'aceb ħarāmīler daħı ehl-i beyt-i [M117a] Resūlu'llāh'a maħabbet iderler. Hemān-dem ol ħarāmīye eytdüm yā seyyidī bu ķaşıdeyi ki oķursın bunda esrār-ı ħafī vardur. Bu ķaşıdenüñ mü'ellifi benüm Du'ayl bin¹⁸⁶⁴ 'Alīyü'l-cerrāh(?) baña dirler meddāh-ı Resūl'em didüğümde istib'ād eyledi ve ehl-i ķāfileyi ıaleb idüp beni istifsār eyledi. Ma'lüm itdüğinden-şoñra¹⁸⁶⁵ eyitdi ey ehl-i ķāfile gelüñ bu ķaşıde ħürmetine her kişi esbābın benden alsunlar.¹⁸⁶⁶ Anlar daħı varup aldılar. Baña daħı minşefüm ile mālümü bi't-tamām virdiler.

Ķaşıde-i Du'ayl bin Cerrāh¹⁸⁶⁷

¹⁸⁶¹ ve: -M, -İ, -S.

¹⁸⁶² içinde: içre M, İ, S.

¹⁸⁶³ eyledüği: eyledigi İ.

¹⁸⁶⁴ bin: ibn T.

¹⁸⁶⁵ itdüğinden-şoñra: itdükdən-şoñra M, İ, S.

¹⁸⁶⁶ alsunlar: alsun M, İ, S.

¹⁸⁶⁷ bin: ibn T.

[I, S 119b]

وبالبيت والتعريف والمحرمات	لال رسول الله بالخيف من بني
وحمة والسبى والنقعات	ديار على والحسين والجعفر
ولتعف بالايام والسنوات	ديار عنناها جور كل معاند
سليل رسول الله ذى الدعوات	ديار عبيد الله والفضلى صفوة
وللصور والتطهير والحسنات	منزل كانت للصلوة وللتقى

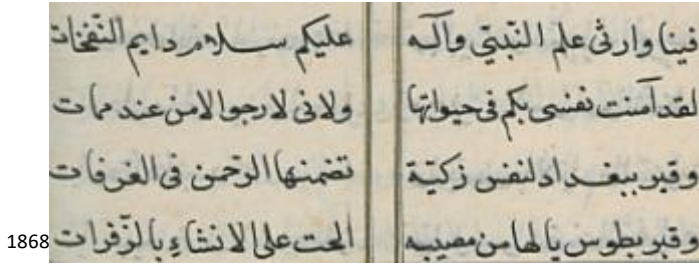
[T120b]

من الله بالتسليم والذكوات	منزل جبر الامين حليها
على احمد الروحيات والغزوات	منزل وحى الله نزل حولها
سبيل الرشاد واضح الطرقات	منزل وحى الله معدن علمه

[M117b]

افانين في الاقطار مختلفات	فاين الاولى شطت بهم غرير النوى
وهم خير سادات وخير مات	هم الاميراث النبوي اذا نقبوا
فقد شرفوا بالفضل والبركات	مطاعم في الاعيار في كل شهده
بذكرهم لم يقبل الصلوات	اذ الم نتاج الله في صلواتنا
وقوم من فهم زلة العثرات	ايمة عدل يهتدى بعقائهم
وزدد رجعتهم يارب في الحسنات	فيا رب زد قلبي هدى وبصيرة
وديار زيادا صبحت عمرات	ديار رسول الله اصبحى بلفتنا
وال زياد غلط القصصات	وال رسول الله هلت دقايمهم
وال زياد امنوا السريات	وال رسول الله يسبى حريمهم

[I, S 120a]

1868 “Arafat dağının yüksekliğini anlattım
 Gözümün yaşı Ararat dağında döküldü
 Sabrımın dışında olmamı istedi
 Ülkelerin işaretleri engibeli yollarda derinleşti
 Ayetlerin okulları okunmadı ve boş kaldı
 Vahyin menzili ıssız Ararat Meydanı gibi oldu
 Mina’da Resulullah Hanifle birlikte değildi
 Beytullah, Arafat ve şeytan taşlamada da değildi
 Ali, Hüseyin ve Cafer’in diyarı
 Hamza’nın, secde edenin ve infak edenin de diyarı
 Israrlı bir şekilde bizleri ülkeler terk etti
 Günler ve seneler affetmedi onları
 Ubeydullah’ın diyarı seçkin ve faziletliydi
 Resulullah’ın çocukları davet sahipleriydi
 Evlerde namaz ve takva vardı
 Oruç, temizlik ve güzellikler vardı
 Cibril-i eminin menzillerini süsledik
 Allah’a iyi bir anlayış içerisinde ve teslim olduk
 Allah’ın vahiy menzilleri çevreye indi
 Ahmed’in gece yolculuğu ve gazveleri üzerine indi
 Allah’ın vahiylerin menzilleri ilmin madenidir
 Reşat yolunun menzilleri hep apaçıktır
 Nerde batıya doğru uzaklaşan ilkler?
 Farklı ülkelere doğru yol alan faniler var mı?
 Nebinin mirasçıları onlardan intikam aldıklarında
 Onlar ölü ve dirilerin en hayırlıdır
 Kervanlardaki mutfaklar hep dopdoludur
 Bereket ve fazilet üzere teşrif ettiler
 Allah dualarımızı sonuçlandırmazsa
 Zikirleriyle namazları kabul olmazsa
 Adalet önderleri akıbetlerine göre hidayet verir
 Hatalarının zilletini anlayarak iman eder
 Ey Rabbim kalbimi hidayet ve basiret ile ziyade kıl
 Ey Rabbim iyilikler ile derecesini ziyade kıl

*Medh*¹⁸⁶⁹ [T121a] Du‘ayl bin Cerrāh ‘Alīyü’r-rızā’ya eyitdi kabr dimedn murād budur ki¹⁸⁷⁰ āhıru’l-emr benüm mezārüm şehr-i Tūs’da olsa gerek. Ol diyār-ı ğurbetde her kim beni gelüp ziyāret ide kıyāmet güninde ben olduğum¹⁸⁷¹ maqāma karīb olsa gerek ya’nī cennetde. *Menkabe* [M118a] ‘Aṭıyye bin ‘İṭā eydür diyār-ı Horāsān’dan diyār-ı Kūfe’ye geldüm. Baña ehl-i beytümde sipāriş olınmış idi. Virdükleri hülleşi şatup pīrūze şatun¹⁸⁷² alam. Vaqtā ki Merv şehrine geldüm ‘Alīyü’r-rızā’nuñ hādımelerinden biri gelüp eyitdi¹⁸⁷³ bizüm hādımelerimizden biri fevt oldı sende¹⁸⁷⁴ bir şatılık hülle vardur kefen itmek için getür şatun alayın.¹⁸⁷⁵ Eyitdüm ben hülleşi Kūfe’de şatarın bunda¹⁸⁷⁶ şatmazın. Varup gitdi. Ba’de girü geldi ‘Alīyü’r-rızā’dan baña selām getürdi ve eyitdi senüñ duḡterin saña virdi şatasın

Resülullah’ın diyarları takva ile dolup daştı
 Ziyad’ın diyarları mamur olup taştı
 Resülullah’ın ehli ve köleleri yola çıktı
 Ziyad’ın köşk ehli yanlış yaptı
 Resülullah’ın ehline ve haremelerine sövdü ve saydı
 Ziyad’ın ailesi sırlara iman ettiler
 Bizde irsindir nebiyi ve onun ailesi bilmek
 Selam size olsun övünmek daima size aittir
 Sizinle birlikte onların yaşamlarına nefsim iman etti
 Bütün umudum ölüm anında eman üzere olmak
 Ey nefsim Bağdat’ta kabrim temizlenmiş
 Arafat gününde bunu sağlayacak Rahman
 Tus’ta kabrim musibet halinde olur
 İnşa edilirken inleyerek söverim.”

¹⁸⁶⁹ medh: -İ, -S.

¹⁸⁷⁰ budur ki: nedür eyitdi M, İ, S.

¹⁸⁷¹ olduğum: olduğum İ.

¹⁸⁷² şatun: -İ, -S.

¹⁸⁷³ eyitdi: -İ, -S.

¹⁸⁷⁴ sende: sizde M, İ, S.

¹⁸⁷⁵ alayın: alalum İ, S.

¹⁸⁷⁶ bunda: burda İ, S.

diyü anuñ bahâsıyla¹⁸⁷⁷ pîrûze alasm. Ben-dağı ta'allül itmeyüp bahâsın alup hülleyi aña virdüm ve 'Alîyü'r-rızâ'yı görmege gitdüm hâtırurda ba'zı müşkilâtum vardı¹⁸⁷⁸ anı keşf ider mi diyü gördüm. İçerüde keşret-i nâs vardur taḥammül eyledüm. Āhır içerüden bir ḥâdim taşra çıkup [İ, S 120b] elüme bir kâğıd virdi ve eyitdi senüñ su'âlünüñ¹⁸⁷⁹ cevâbı bunda yazılıdur. Oğıdum vâkı'â gönlümde olanı bilmiş. *Menḳabe* Rāvī eydür Ḥasanü'l-'azāyim adlu bir şahş gelüp eyitdi Ka'betu'llāh'da gördüm ḥacılar ḳonduğı¹⁸⁸⁰ mescide bir şahş ḳondı vardum yanına selām virdüm baña bir avuç ḥurmā virdi. Şaydum on yidi ḥurmā idi. Meger ol 'Alîyü'r-rızâ'ymiş.¹⁸⁸¹ İrtesi yine¹⁸⁸² yanına vardum gördüm öñinde ḥurmā ṭurur. [T121b] Yine bir avuç ḥurmā virdi. Anı dağı [M118b] şaydum gördüm ol-dağı on yidi ḥurmâdur. Eyitdüm yâ ibn-i Resülu'llāh ḥurmâyı ziyâde vir. Eyitdi baña Resülu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem senüñ için ol ḳadar virdi ben-dağı saña ol-ḳadar virdüm. *Menḳabe* Manşür bin Reyyân eydür Reyyân bin Şalt eyitdi isterin 'Alîyü'r-rızâ ile raḳia'llāh varup bulışup aña ihtiyâcum 'arz idem kendü ḳaftânlarından baña bir ḳaftân ile kendü adına sikkelenmiş bir ḳaç aḳçe vire. Vardum bu kelimâtı 'Alîyü'r-rızâ'ya dimeden eyitdi Reyyân bin Şalt'a iki ḳaftân ile üç-yüz aḳçe virüñ. Merzûḳ bin Ḥâlid eydür vilâyet-i Kirmân'da Gürgân tağıın geçerken bir tâciri ḥarâmîler gâret idüp cümleten esbâbın almışlar. Meger ḳış günü imiş. Bunuñ ağızına ḳar ṭoldurup¹⁸⁸³

¹⁸⁷⁷ bahâsıyla: bahâsı ile M, İ, S.

¹⁸⁷⁸ vardı: var-ıdı İ, S.

¹⁸⁷⁹ su'âlünüñ: su'âlün İ, S.

¹⁸⁸⁰ ḳonduğı: ḳondığı İ, S.

¹⁸⁸¹ 'Alîyü'r-rızâ'ymiş: 'Alîyü'r-rızâ imiş M, İ, S.

¹⁸⁸² yine: yine 'Alîyü'r-rızâ M, İ, S.

¹⁸⁸³ ṭoldurup: ṭoldırup İ, S.

ziyāde hayf eylemişler. Hattā şöyle oldu-ki söz söylemege iktidārı yoğdı¹⁸⁸⁴ ve söylese dağı añlanmazdı. Ol şahş seyāhatle Ḥorāsān vilāyetinde Nīşābūr şehrinde ‘Alīyü’r-rızā’ya vardı [İ, S 121a] ‘ilāc isteyü. Vākı’asında gördi ‘Alīyü’r-rızā rağia’llāh eydür¹⁸⁸⁵ ey şahş var kemmün u su’d u milḥ al dağı saḥḥ eyle üç kez ağzuña koy şifā ola. Ol şahş eydür uyḥudan uyandukda göñlüm inanmada¹⁸⁸⁶ tereddüd çekdi.¹⁸⁸⁷ ‘Alīyü’r-rızā öñine¹⁸⁸⁸ vardum. Eyitdi vākı’añda ağzuñ devāsın didüğüm eczā-yı şahīḥdür.¹⁸⁸⁹ Ben-dağı vardum eyledüm fi’l-ḥāl söz söylemege kudretüm [M119a] oldu. *Menḳabe* Bir gün ‘Alīyü’r-rızā rağia’llāh yolca giderken Mes’ūd bin Şādık’a [T122a] eyitdi hāy miskīn tevbe idüp vaşiyet eyle ve techīz ü tekfīn tedārükünde müheyyā ol. Ol-dağı günāhlarına tāyib olup mühimmātın gördi. Ba’de üç-günden soñra vefāt itdi. *Menḳabe* İsmā’īl Mücāhid eydür ‘Alīyü’r-rızā yanına vardum hergiz kelimāt-ı ‘Arabīden bir söz söylemege bilmezdim. Zebān-ı Hindī’den selām virüp Sind dilince söyleşmege mübāşeret eyledüm. ‘Alīyü’r-rızā dağı ol dilden su’ālüme cevāb virdi. Eyitdüm yā veled-i evlād-ı Resūlu’llāh ‘Arabī dilin ben bilmezsin du’ā eyle öğreneyin. Hemān-dem mübārek elinüñ barmağın ağzuma ḳodı lisān-ı ‘Arabī söylemege feşāhatle öğrendüm. *Menḳabe* Ḥalīl ibn-i ‘Alī eydür ‘Alīyü’r-rızā yanına vardum baña bir ḥuşuş için kitābet itdürdi. Ben-dağı iḥrām için aña su’ālüm vardı¹⁸⁹⁰ itmek ister-idüm.¹⁸⁹¹ Göñlüme tağtağa¹⁸⁹² düşdi

¹⁸⁸⁴ yoğdı: yoğ-ıdı İ, S.

¹⁸⁸⁵ eydür: eyitdi İ, S.

¹⁸⁸⁶ inanmada: inanmadı M, İ, S.

¹⁸⁸⁷ çekdi: çekdüm İ, S.

¹⁸⁸⁸ öñine: öñüne S.

¹⁸⁸⁹ eczā-yı şahīḥdür: eczā şahīḥdür M, İ, S.

¹⁸⁹⁰ vardı: var-ıdı İ, S.

¹⁸⁹¹ ister-idüm: ister idüm İ, S.

¹⁸⁹² tağtağa: dağdağa T.

hâtırımdan geçdi-ki ‘acebâ¹⁸⁹³ kaftân içinde ihrâm giymek cā’iz midür yâ degül-
midür. ‘Alīyü’r-rızā irtesi gördüm bir kâşid ile [İ, S 121b] mektüb yazup gönderdi
cā’izdür dimiş. *Menkabe* ‘Utbe bin Melhem (?) eydür ittifâk bir gün ‘Alīyü’r-rızā ile
rağia’llâh muşâhabet iderdüm. Nāgehân bir şığircuğ kuşu gelüp ‘Alīyü’r-rızā öñinde
kendin yire urup āvâz eyledi. Anuñ āvâzesinden mużtarib olduk. ‘Alīyü’r-rızā eyitdi
bu [M119b] evde bir yılan vardur bunuñ yavrucağların¹⁸⁹⁴ yimek ister. Bir hādime
eyitdi var ev içine gir¹⁸⁹⁵ ol yılanı depele.¹⁸⁹⁶ Ben-dahı içerüye girdüm¹⁸⁹⁷ gördüm bir
yılan ol ‘uşfürüñ [T122b] yavrucağların¹⁸⁹⁸ yimek ister bî-tevaqquf başına taş urup
helâk eyledüm. *Menkabe* Edhem-i Hōrāsānī eydür. ‘Alīyü’r-rızā’dan rağia’llâh
işitdüm eyitdi isterin evlādumı cem’ idüp anlara benüm için ağlaşuñ diyeyin ve on
biñ akçe anlara kısmet ideyin¹⁸⁹⁹ Medīne’den hicret eyledüm dahı benüm bunda
gelmem yokdur bilesiz diyeyin.¹⁹⁰⁰ Mezkr Edhem-i Hōrāsānī eydür¹⁹⁰¹ zinhâr bu
sözi söyleme didüm¹⁹⁰² yanuña kimse gelmez. ‘Alīyü’r-rızā vâkı’â vefât itdükte
Nişābūr şehrinde defn olup Medīne’ye ayruğ gelmedi. *Menkabe* Aḥmed bin Sehī
rivāyet ider ‘avretüm ḥāmile idi. Vardum ‘Alīyü’r-rızā’ya du’â eyle didüm ‘avretüm
erkek oğlan çoğursun. Eyitdi senüñ ḥatunuñ iki oğlancuğa ḥāmiledür. Hemân benüm-

¹⁸⁹³ ‘acebâ: ‘acebân İ.

¹⁸⁹⁴ yavrucağların: yavricağların İ, S.

¹⁸⁹⁵ gir: -İ.

¹⁸⁹⁶ depele: depele hādım eydür İ, S.

¹⁸⁹⁷ girdüm: girdi S.

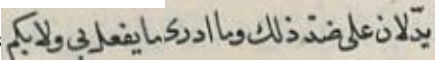
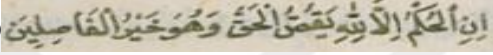
¹⁸⁹⁸ yavrucağların: yavricağların İ, S.

¹⁸⁹⁹ ideyin: idüp M, İ, S.

¹⁹⁰⁰ diyeyin: didüm M, İ, S.

¹⁹⁰¹ eydür: eyitdi M, İ, S.

¹⁹⁰² didüm: -M, -İ, -S.

dağı hâşırından geçti-ki birinüñ adın Muhammed ve birin¹⁹⁰³ ‘Alī koyam. ‘Alīyü’r-r-
 rızā eyitdi birin¹⁹⁰⁴ Muhammed ve birin ‘Āyişe¹⁹⁰⁵ koyasın. Vāqı’ā toğurduğda biri
 erkek ve biri kız oldu. *Menḳabe* Me’mün halīfe ‘Alīyü’r-rızā’ya raḍia’llāh [İ, S 122a]
 hilāfeti teklīf eyledi. Qabūl eylemedi ziyāde ibrām u tehdīd idüp andan qabūl eyledi.
 Ammā qavl-i Cifr ü¹⁹⁰⁶ Cāmi’ de mu’ayyen degüldür. Zīrā Cifr ü Cāmi’ de¹⁹⁰⁷ Hazret-
 i ‘Alīyü’r-rızā buyurmuşdur [M120a] ¹⁹⁰⁸ qavlehu
 Te’ālā ¹⁹⁰⁹ *Menḳabe* Rāvī Ebū’ş-salt eydür
 ‘Alīyü’r-rızā yanında idüm baña eyitdi Hārūnu’r-reşīd sarāyınun dört tarafından baña
 bir avuç toprak getir. [T123a] Vardum getürdüm. Aldı qoşuladı ve yabana atdı ve
 eyitdi benüm için bir çuqur qaz anda bir taş zāhir olsa gerek. Anı Ḥorāsān’a iletisin.
 Ba’de eyitdi fülān mevzi’ün¹⁹¹⁰ toprağın dağı¹⁹¹¹ getir. Anı dağı getürdüm ve eyitdi
 benüm için fülān yiri çuqur eyle. Anı-dağı eyledüm. Tā yidi maḳāma-dek mānend-i
 qabr eyledüm. Eyitdi mezārum iki zirā’ ve bir şibr olsun. Anı-da eyledüm ve eyitdi
 qabre girdüğümde başumdan bir aqar şu peydā olsa gerek. Qabruñ içinde balıqlar
 dağı olsa gerek. Ol şuda elümde¹⁹¹² bir tāze ekmek olup¹⁹¹³ anda toğrayasın¹⁹¹⁴

¹⁹⁰³ birin: birinüñ İ, S.

¹⁹⁰⁴ birin: birini M, İ, S.

¹⁹⁰⁵ ‘Āyişe: ‘Alī anası M, İ, S.

¹⁹⁰⁶ ü: -T.

¹⁹⁰⁷ Cifr ve Cāmi’ de: Cifr’de T.

¹⁹⁰⁸ “İki şey bu durumun tersine işaret etmektedir. Ve bana ve size ne yapılacağını ben bilemem.”

¹⁹⁰⁹ 6/En’âm/57, “Hüküm ancak Allah’ındır. O hakkı anlatır ve O, doğru hüküm verenlerin en hayırlısıdır.”

¹⁹¹⁰ mevzi’ün: mevzi’nün İ.

¹⁹¹¹ toprağın dağı: dağı var toprağın İ, S.

¹⁹¹² elümde: ba’de elüme M, İ, S.

¹⁹¹³ olup: virdi M, İ, S.

¹⁹¹⁴ toğrayasın: doğrayasın T.

balıklar yiyeler didi. Ba'de bir büyük balık gelüp bu hurde balıkları cümleten yiyüp ğāyib olsa gerek didi ve andan şoñra elüñ şuya urasın şu az olup hiç kalmasa gerek ammā Me'mün ḥalīfenüñ [İ, S 122b] öñinde bu ef'āli idesin ve eyitdi ey Ebū'ş-şalt yarın ben Me'mün'a varıcağ eger başuma burka' giymez isem baña söz söyle ve illā söyleme. İrtesi gördüm Me'mün ḥalīfenüñ ḥādimi gelüp 'Alīyü'r-rızā'yı ḥuzūrına iletđi. Meger ol-dem Me'mün'üñ öñinde bir tabağ tāze üzüm tururđı. Bir salqım üzüm dağı elinde var-ıdı. [M120b] 'Alīyü'r-rızā'yı göricek yirinden kalkup ve kucaqlayup iki gözlerin öpdı ve ol üzüm salqımın aña virdi ve eyitdi yā ibn-i evlād-ı Resūlu'llāh bundan ter ü nāzük üzüm gördüñ-mi. Eyitdi cennet üzümü bundan yegdür. Me'mün ḥalīfe eyitdi [T123b] bir kaç dāne sen ekl eyle. Eyitdi 'afv eyle. Me'mün eyitdi meger bizden ihtiyāğ idersin. Eyitdi ḥāşā bir kaç dānesin yidi. Andan ğayrı bir salqım dağı virdi. Andan dağı iki üç dāne yidi ve kalkup gitdi. Me'mün eyitdi qancarü gidersin. Eyitdi anda ki gönderdiler. Ol-dem başı üstine örtü birağup gitdi. Ḥalvet-ḥānesine vardı yatdı bākī¹⁹¹⁵ kapuyı döndür didi. Ben-dağı āh¹⁹¹⁶ idüp evüñ¹⁹¹⁷ varup bir küşesinde ğam-ğīn oturdum. Nā-ğāh gördüm bir yigit ḥüb-rüy ve libāsmuñ rāyihāsı misk-büy olup şüretde hemān 'Alīyü'r-rızā'ya beñzer geldi fi'l-ḥāl anuñ yanına varup eyitdüm kapular berkinmiş¹⁹¹⁸ idi içerüye qandan girdüñ. Eyitdi beni bunda getüren bir sā'atde Medīne'den Bağdād'a iletür. Eyitdüm¹⁹¹⁹ sen kimsin. Eyitdi ḥüccetu'llāh Muḥammed bin 'Alīyü'r-rızā [İ, S 123a] rağia'llāh. Hemān-dem babası 'Alīyü'r-rızā rağia'llāh öñine vardı. Oğlın gördükde kalkup kucaqladı ve iki

¹⁹¹⁵ bākī: -İ, -S.

¹⁹¹⁶ āh: -T.

¹⁹¹⁷ evüñ: eviñ İ.

¹⁹¹⁸ berkinmiş: perkinmiş İ, S.

¹⁹¹⁹ Bağdād'a iletür eyitdüm: ba'de eyitdüm M, İ, S.

gözlerinde öpdi¹⁹²⁰ ve kendü¹⁹²¹ oturduğu döşek üzre yanına aldı. Ol-dahı babasınıñ yüzine yüzün sürdi ve anuñla nihānī söz söyleşdi ve gördüm ‘Alīyü’r-rızā’nuñ oğlu Muhammed elin babası қаftānı¹⁹²² içine қoyup sīnesine degürdi. Hemān-dem mānend-i ‘uşfür cāmesi içinden [M121a] bir nesne çıkardı ve dizi üzre қодı. Ba’de ‘Alīyü’r-rızā radīa’llāh eglenmeyüp vefāt itdi ve oğlu Muhammed Ebū’ş-şalt’a eyitdi var işbu hāneden şu ile bir tahta getir. Eyitdüm bu Muhammed Ebū’ş-şalt’a eyitdi var işbu hāneden şu ile bir tahta getir. Eyitdüm bu¹⁹²³ hānede şu ve tahta yoқdur. Eyitdi vardur.¹⁹²⁴ Ol hāneye girdüm şuyla tahta [T124a] buldum dahı taşraya getürdüm oğlu Muhammed’e virdüm. Şordı-ki ey Ebū’ş-şalt senüñle bir kimse var mıdur ğaslde saña mu’āvenet ide. Eyitdüm yoқdur. Eyitdi işbu cāmedānda bir kefen vardur var getir. Vardum getürdüm babasın kendü yudı ve kefen şardı ve namāzın kıldı. Baña eyitdi tābūt getir. Eyitdüm varayın düzdüreyin. Eyitdi ol hānede vardur. Vardum¹⁹²⁵ getürdüm anı tābūta қoydı. Ba’de iki rek’at dahı¹⁹²⁶ namāz kıldı henüz tamām itmeden gördüm evüñ¹⁹²⁷ saқfi açılıp tābūt¹⁹²⁸ yuқaruya gitdi ğāyib oldı. Eyitdüm yā ibn-i evlād-ı Resūlü’llāh şimdi Me’mūn hālīfe gelür ‘Alīyü’r-rızā’yı görmege ister ben ne cevāb vireyin eyitdi hāmüş ol tābūt yine gelür ve eyitdi ey Ebū’ş-şalt hīç bir peygamber yoқdur ki şarқda vefāt [I, S 123b] itmiş ola. Cümlesi

¹⁹²⁰ öpdi: -İ, -S.

¹⁹²¹ kendü: -İ, -S.

¹⁹²² қаftānı: қаftānı İ.

¹⁹²³ Muhammed Ebū’ş-şalt’a eyitdi var işbu hāneden şu ile bir tahta getir. Eyitdüm bu: -İ, -S.

¹⁹²⁴ vardur: vardur vardum İ, S.

¹⁹²⁵ vardum: -İ.

¹⁹²⁶ dahı: -M, -İ, -S.

¹⁹²⁷ evüñ: eviñ İ.

¹⁹²⁸ tābūt: -M, -İ, -S.

mağribde göçmüşlerdür. Ba'de gördüm evüñ sakfı açılıp tábüt aşığıya¹⁹²⁹ indi. 'Alīyü'r-rızā'yı tábütüden çıkardılar vardı döşegi üzre oturdu. Üstinde kefeni yok baña eyitdi kılğ kıluyı aç. Fi'l-hāl¹⁹³⁰ vardum açdum [M121b] Me'mün hālīfeyi gördüm. Bir kaç ādem-ile taşra turur çāk-i girībān olup ağlaşurlar ve ellerin başlarına ururlar. Me'mün hālīfe eyitdi vāh dirīgā seyyidā¹⁹³¹ vāh dirīgā seyyidā.¹⁹³² Ba'de techīze tekfīne meşgūl oldılar. Me'mün buyurdı her ne-ki 'Alīyü'r-rızā didi eyleyeler. Ba'de Me'mün hālīfe vardı ol kabr-ki [T124b] balıklar vardı¹⁹³³ gördi. Eyitdi¹⁹³⁴ 'Alīyü'r-rızā sağluğında bize göstermiş idi öldüğünde dahı gösterdi. Me'mün hālīfenüñ mukarrebelerinden biri eyitdi ey hālīfe bilür misin bu kabrde şu-y-ıla¹⁹³⁵ balıklar olmak¹⁹³⁶ neye işāretdür ya'nī eşhāş-ı 'Abbāsī keşret-i vücūd bulup müddet-i ezmānı işbu balıklar gibi çok¹⁹³⁷ ola. Me'mün eyitdi rāst söyledüñ. Ba'de Ebū'ş-şalt eydür Me'mün hālīfe 'Alīyü'r-rızā'yı defn eyledi ve baña eyitdi 'Alīyü'r-rızā söyleşdügi kelāmı söyle işidelüm. Eyitdüm hemān ol sāt ferāmūş eyledüm. Buyurdı beni habs itdiler¹⁹³⁸ bir yıl habs içinde olup eyitdüm. Hudāyā Muhammed haqqı baña ferahluk¹⁹³⁹ müyesser eyle el kaldırıp du'ā eyledüm gördüm Muhammed bin 'Alīyü'r-rızā çıkageldi. Eyitdi ey Ebū'ş-şalt teng-dil olmuşsin bu habs-hāneden var

¹⁹²⁹ aşığıya: aşığı M, İ, S.

¹⁹³⁰ fi'l-hāl: -M, -İ, -S.

¹⁹³¹ seyyidā: yā seyyidā M, İ, S.

¹⁹³² seyyidā: yā seyyidā M, İ, S.

¹⁹³³ vardı: var-ıdı İ, S.

¹⁹³⁴ eyitdi: -M, -İ, -S.

¹⁹³⁵ şu-y-ıla: suyla M, İ, S.

¹⁹³⁶ olmak: -İ, -S.

¹⁹³⁷ çok: çoğ M, İ, S.

¹⁹³⁸ itdiler: eylediler İ.

¹⁹³⁹ ferahluk: ferahlık T.

git bendlerüme¹⁹⁴⁰ yapışdı cümle bendlerüm çözüldi ve Me'mün'ün [İ, S 124a] sarāyından çıkup gitdügümü pāsbanları¹⁹⁴¹ gördiler baña bir söz söylemediler eyitdiler yürü Hāḡ Te'ālā'nuñ emn ü emānında ol seni [M122a] bir daḡı Me'mün görmesün.¹⁹⁴² Ebū'ş-şalt eydür bir daḡı Me'mün'ı görmek baña naşīb olmadı ḡalāş oldum. *Menḡabe* Muḡammed bin 'Alī bin Mūsā bin Ca'fer raḡia'llāh künyeti Ebū Ca'fer'dür.¹⁹⁴³ Ṭoḡuzıncı imāmdur. Aña Ebū Ca'fer-i şānī daḡı dirler. Laḡabı daḡı Naḡīb'dür. Mu'taşım ḡalīfe zamānında mesmūm olup helāk oldu. Küçük oḡlan-ıdı.¹⁹⁴⁴ On iki yaşında iken nihāyet-i fazīlet-i 'ilmde idi. *Menḡabe* Rivāyetdür bir gün Me'mün ḡalīfe şikāra giderdi. Muḡammed¹⁹⁴⁵ [T125a] oḡlancuḡlar ile¹⁹⁴⁶ oyun oynardı. Oḡlancuḡlar yoldan kaçdılar. Muḡammed¹⁹⁴⁷ kaçmadı. Me'mün buña nazār idüp eyitdi ey oḡlancuḡ ḡayrı oḡlancuḡlar kaçdılar sen niçün kaçmaduñ. Eyitdi yol ṡar degüldür ve baña daḡı cerīme degüldür kaçmadum. Me'mün'a bu söz ḡoş geldi eyitdi aduñ nedür. Eyitdüm¹⁹⁴⁸ Muḡammed. Yā babañ adı.¹⁹⁴⁹ 'Alīyü'r-rızā raḡia'llāh. Fi'l-ḡāl aña maḡabbet idüp bilece şikāra alup gitdi. Vaḡtā ki av yirine vardılar bir¹⁹⁵⁰ ördege ṡoḡan şaldılar. Şikārın alımayup ṡoḡan ḡāyib oldu. Bir zamāndan-şoñra havādan inüp burnında balıḡ ṡurur¹⁹⁵¹ gördiler. Me'mün eyitdi ey

¹⁹⁴⁰ bendlerüme: bendlerime İ.

¹⁹⁴¹ pāsbanları: pāsbanlar İ, S.

¹⁹⁴² görmesün: görmesün didiler İ, S.

¹⁹⁴³ Ebū Cāfer'dür: Bāḡır'dur T.

¹⁹⁴⁴ oḡlan-ıdı: oḡlandı M.

¹⁹⁴⁵ Muḡammed: Muḡammed Bāḡır T.

¹⁹⁴⁶ oḡlancuḡlar ile: oḡlancuḡlar-ıla İ, S.

¹⁹⁴⁷ Muḡammed: Muḡammed Bāḡır T.

¹⁹⁴⁸ eyitdüm: eyitdi İ, S, -M.

¹⁹⁴⁹ adı: adı ne idi eyitdi İ, S.

¹⁹⁵⁰ bir: -T.

¹⁹⁵¹ ṡurur: ṡuṡar M, İ, S.

Muhammed bu balık neye işaretdür. Eyitdi

¹⁹⁵² ها براءة الملوک والخلفاء فيخبرونها سلافة اهل النبوة Çün Me'mün bu sözi [İ, S 124b]

[M122b] işitdi ta'accüb idüp buña tamām maḥabbet eyledi ve eyitdi ḥaqqā şahīḥ nesebsin 'Alīyü'r-rızā oğlısın. Aña¹⁹⁵³ in'ām u iḥsān eyledi. *Menḳabe* Me'mün ḥalīfe duḫteri Ümmü'l-fazl'ı Muhammed'e¹⁹⁵⁴ virdi ve yol tedārükün görüp Medīne'ye gönderdi. Vaqtā ki Kūfe'ye irişdiler bir mescide¹⁹⁵⁵ nüzül itdiler. Ol mescidün ḥareminde bir ağaç vardı¹⁹⁵⁶ daḫı yemiş virmemiş idi.¹⁹⁵⁷ Bir ibriḳ istedi ol ağaç dibinde ābdest aldı. Vardı aḫşam namāzın mescidde kıldı. Ba'de taşra çıqup gördi ol ağaç yemiş virmiş içinde çekirdegi yok teberrüken alup yidiler. *Menḳabe* Muhammed bin Aḫmed eyitdi 'Irāk-ı [T125b] 'Acem'de idüm işitdüm ki bir şahş Şām'da peygamberlük da'vāsın eylemiş tıtop ḥabs itmişler. Ol ḥabs itdükleri yire vardum bevḡbına aḳçe virüp ol şahşı görmege girdüm. Anı tamām-ı 'aḳl ü firāsetde gördüm. Eyitdüm nice oldı-ki seni ḥabs eylediler. Eyitdi ben Şāmlu idüm. Emīrū'l-mü'minīn Ḥazret-i¹⁹⁵⁸ Ḥüseyn'ün başı defn olınan mescide vardum sākin oldum. Bir gice tevḫīde meşḡul oldum. Gördüm-ki bir şahş peydā oldı eyitdi tır gidelüm. Hemān kendümi Kūfe şehrinde buldum. Eyitdi bilür misin bu ḳanḳı maḳāmdur. Eyitdüm mescid-i Kūfe'dür. Namāza tırdı ben-daḫı tırdum. Ba'de andan-daḫı ḳalḳup Medīne'de maḳām-ı Resūlu'llāh'a [M123a] vardı. Anı daḫı tavāf idüp ba'de

¹⁹⁵² “Muhakkak Allahu Teala gücü ve kudreti ile küçük bir balığı bile denizde yürütmektedir. Hükümdarların ve halifelerin emriyle ifsad ortaya çıkmaktadır. Ancak bu ifsadi haber veren ise nübüvvet ehlinin sülalesidir.”

¹⁹⁵³ aña: buña M, İ, S.

¹⁹⁵⁴ duḫteri Ümmü'l-fazl'ı Muhammed'e: duḫterine nikāḫ itdürüp Ebü'l-fazl'a T.

¹⁹⁵⁵ mescide: mescidde T.

¹⁹⁵⁶ vardı: var-ıdı İ, S.

¹⁹⁵⁷ virmemiş idi: virmemişdi İ, virmemiş-idi S.

¹⁹⁵⁸ Ḥazret-i: -M, -İ, -S.

kendümi Mekke'de gördüm. Anı-dahı tavâf eyledi. Ben-dahı eyledüm gördüm taşra çıktı. Ben-dahı çıktum. Hemân-dem öñümden gâyib oldı. [İ, S 125a] Ben kendümi girü Şâm'da 'ibâdet itdügüm maqâmında¹⁹⁵⁹ gördüm. Ta'accüb idüp eyitdüm bu şahş 'acabâ kimdür ola. Bir yıl geçecek gördüm yine geldi ve geçen ahvâl-i ser-güzeşti bir bir takrîr eyledi ve benden ayrulmak istedi. Aña sevgend virdüm eyitdüm sen kimsin. Ol Allâh haqqı-çun ki¹⁹⁶⁰ saña kudret virdi bir anda baña bunca maqâmâtı gösterdüñ haber vir. Eyitdi ben Muhammed bin 'Alî bin Mûsâ bin Ca'fer'em. Fi'l-hâl yanumdan gâyib oldı. Şabâh¹⁹⁶¹ olıcağ bu hâli ehl-i Şâm'a didüm. Anlar dahı vâlî-yi Şâm'a didiler. Ol-dahı sen peygamberlük da'vâsın idersin diyü beni habs itdi. Yine bu gice gördüm Muhammed bin 'Alî gelüp hâlün [T126a] nedür didi ve baña du'â idüp Hağ Te'âlâ celle ve 'alâ seni hâlâş eyleye didi ve eyitdi bir gicede seni Kûfe ve Medîne¹⁹⁶² ve Ka'be'ye ileten recâdur ki bu ıztırâbdan hâlâş eyleye. Ba'de¹⁹⁶³ ehl-i Şâm eydür ol gice varduğ kendü maqâmında anı bulmaduğ. İrtesi işitdük-ki ol mahbûs olan şahş-ki peygamberlük da'vâsın eyledi idi¹⁹⁶⁴ habs içinden gâyib olmuş didiler ve hâfızlar eyitdiler bilmezüz yire mi girdi ve yâhûd göge mi çıktı. *Menkabe* Hâkîm [M123b] Gürgânî eydür bir gün Muhammedü'l-cevâd öñine vardum ve eyitdüm-ki sen kerîmü's-şândan 'Abdü'l-'azîz Hemedânî kendüsine bir câme ister kefen itmege. Eyitdi ol müstağnîdür kefenlemiştir. Mezkûr Hâkîm Gürgânî eydür taşra çıktum işitdüm-ki söylerler 'Abdü'l-'azîz Hemedânî on üç gündür ki vefât itmiştir. *Menkabe* Emru'llâh Aḥmerî (?) eydür ittifâğ bir kez [İ, S 125b] sefer itmek

¹⁹⁵⁹ maqâmında: yirde İ, S.

¹⁹⁶⁰ haqqı-çun ki: haqqı-y-çun-ki İ, S.

¹⁹⁶¹ şabâh: şubh İ.

¹⁹⁶² Kûfe ve Medîne: Kûfe ve Medîne'ye M; Kûfe'de ve Medîne'de İ, S.

¹⁹⁶³ Ba'de: -T.

¹⁹⁶⁴ idi: -İ, -S.

istedüm vardum Muḥammedü'l-cevād raḍia'llāhdan icāzet istedüm. Eyitdi yā
 Aḥmerī bugün sefere gitme yarın gidesin.¹⁹⁶⁵ Benüm yoldaşum var-ıdı sözüüm
 tütmayup ol gitdi ben ol gün taḥammül eyledüm. İttifāk ziyāde yağmur yağdı. Yolca
 giderken seyl gelüp anı ğarķ eyledi. *Nazm*¹⁹⁶⁶

--./-.-./-.-./-.-

Vaşf idenüñ Muḥammed-i Bākır'dan iştiḥār

Rūşen menāķıb andan olur hem-çü nūr nār

Gerçek er idi cümle erenlerde ol velī¹⁹⁶⁷

Āl-i Resūl ü nesl-i 'Alī oldı kām-kār

Zinde iderdi mürdeleri ol du'ā-y-ıla

Yeksān idi ayağına anuñ ber ü biḥār

Mevcūd u ğāyib olması yanında bir idi

İki degül ider idi bu sırrı āşikār

[T126b]

Meddāḥıdur Şenāyī anuñ zikrini ider

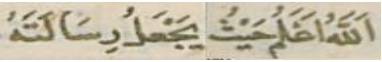
¹⁹⁶⁵ bugün sefere gitme yarın gidesin: -İ, -S.

¹⁹⁶⁶ Nazm: Şi'r M, İ, S.

¹⁹⁶⁷ gerçek er idi: gerçi-kim oldı M, İ, S.

Vaşfi yakışdı ağızına hem buldı iftiḥār

Menḳabe ‘Alī bin Muḥammed bin ‘Alī bin Mūsā bin Ca’fer onıncı¹⁹⁶⁸ imāmdur. Laḳabı Hādī’dür daḫı ‘Askerī dirler. Rivāyet olındı-ki A’rābīden biri Hādī ‘Asker’i görmek istedi. Maḳāmına varduḳda eyitdiler bu gün köye gitdi.¹⁹⁶⁹ Ol şahş rivāyet ider ol köyde [M124a] yanına vardum eyitdüm ziyāde deynüm vardur baña iḥsānuñ ‘ināyet eyle. Eyitdi ḫāḫıruñ ḫoş ḫut elüme mektüb yazup virdi ammā¹⁹⁷⁰ şaşın sözüme muḫālefet eyleme bu mektübı fülān yirde varduḡumda baña gösteresin senüñ murāduñ ḫāşıl olsun didi. İttifāk Hādī ‘Askerī raḫia’llāh ol maḳāma vardı. Ben-daḫı anda vardum gördüm bir çoḳluk cemā’at içinde oturur ol kāḡıdı virüp ol cemā’at içinde oḳıdılar ve mefhūmın Mütevekkil ḫalīfeye bildürdiler.¹⁹⁷¹ [İ, S 126a] Hemān-dem¹⁹⁷² üç biñ aḳçe gönderdi. Hādī ‘Askerī öñine beni getürdüp eyitdi al bu aḳçeyi deynüñe vir ziyādesin nafaḳa idin evlāduña¹⁹⁷³ ve bu āyeti oḳıdı

1974 İttifāk Mütevekkil ḫalīfe ḫaste oldu. Eḫıbbā anuñ ‘ilācında ‘āciz oldılar. Ḥattā derece-yi memāta vardı. Mezkūr ḫalīfenüñ¹⁹⁷⁵ vālidesi ‘ahd eyledi-ki eger oḡlum şıfā bulursa Hādī ‘Askerī’e biñ altun nezrum olsun diyü ḫaber gönderdi. Rāvī eydür mezbūr¹⁹⁷⁶ ḫalīfe muḳarreblerinden Fetḫ bin Ḥāḳān ol

¹⁹⁶⁸ onıncı: toḳuzıncı T.

¹⁹⁶⁹ gitdi: gitdiler S.

¹⁹⁷⁰ ammā: -M, -İ, -S.

¹⁹⁷¹ bildürdiler: bildirdiler İ.

¹⁹⁷² hemān-dem: -İ, -S.

¹⁹⁷³ evlāduña: evlāduñla M, İ, S.

¹⁹⁷⁴ 6/En’ām/124, “Allah, peygamberliğini kime vereceğini daha iyi bilir.”

¹⁹⁷⁵ Eḫıbbā anuñ ‘ilācında ‘āciz oldılar. Ḥattā derece-yi memāta vardı. Mezkūr ḫalīfenüñ: eḫıbbāya M, İ, S.

¹⁹⁷⁶ mezbūr: mezkūr İ, S.

vaqt eyitdi Hādī ‘Asker’e haber gönderelüm. Ümīzdür ki ḥalīfe derdine şifā ide. Fi’l-ḥāl ādem gönderdiler. Hādī ‘Askerī raḍia’llāh eyitdi [T127a] fülān nesne anuñ ‘ilācıdur¹⁹⁷⁷ itsünler ḥalāş olur. Virān-ı kâşid haber getürdükde mezkūr ḥalīfenüñ öñinde mevcūd olanlar [M124b] tebessüm idüp eyitdiler bu ne sözdür Fetḥ bin Hāḳān eyitdi tecrübe eyleñ. Muḥaşşıl-ı kelām ol devāyı eylediler. Hemān-dem şihḥat bulup ḥalīfe ayağ üzre kaḳdı.¹⁹⁷⁸ İstihzā idenler ḥacīl olup şerm-sār oldılar. Ḥalīfe şihḥat buldı. *Menḳabe* Bir gün münāfiḳından biri ḥalīfe öñine varup eyitdi Hādī ‘Asker’üñ mālı ziyādedür ve esbāb silāḥı mübālağadır. Da’vā-yı ḥilāfet itmek ister Mütevekkil ḥalīfe ba’zı muḳarrebler eyitdi gelüñ bu gice Hādī’nüñ evine varalum görelüm bu söyledükleri söz şaḥīḥ midür. Hemān-dem bī-tevaḳḳuf vardılar [İ, S 126b] Hādī’nüñ evin dolanup¹⁹⁷⁹ ḳapusından içerüye¹⁹⁸⁰ girmek isterken Hādī’den bir āvāz geldi-ki ey ḥalīfe taḥammül eyle şem’ gelsün çün-kim bu haber işidildi. Hemān bir ziyā zāhir oldı ve ḳapu açıldı. İçerüye girdiler gördiler ḥaşīr seccāde üzerinde¹⁹⁸¹ namāz ḳılır. Mütevekkil eyitdi gelüñ cümle evleri gezelüm vardılar gezdiler¹⁹⁸² bir hemānçe altundan¹⁹⁸³ ğayrı nesne yoḳ. Anı-daḥı ḥalīfenüñ anası göndermiş Mütevekkil ḥalīfe mühriyle. Hādī ‘Askerī raḍia’llāh eyitdi sen-daḥı bir şanduk virdüñ idi işte ṭuruyor. Anı-daḥı açdılar gördiler ḥalīfe virdüğü ḳılıcdan ğayrı nesne yoḳdur. Mütevekkil şermende olup eyitdi yā veled-i evlād-ı Resūlu’llāh icāzetsüz [M125a] evüñe geldük ma’zūr ṭutasın ve münāfiḳlar söyledüğü sözler

¹⁹⁷⁷ ‘ilācıdur: ‘ilācıdur hemān İ, S.

¹⁹⁷⁸ kaḳdı: kaḳdı ṭurdı M, İ, S.

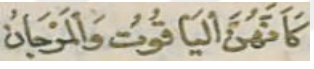
¹⁹⁷⁹ dolanup: ṭolanup İ, S.

¹⁹⁸⁰ içerüye: içerü M, İ, S.

¹⁹⁸¹ üzerinde: üzerine T.

¹⁹⁸² gezdiler: gezdiler gördiler M, İ, S.

¹⁹⁸³ altundan: altun M, İ, S.

cümleten yalan oldu. [T127b] Bizüm-dahı gönümüz da'vā-yı hilâfetden emîn oldu ve eyitdi ¹⁹⁸⁴ *Menkabe*¹⁹⁸⁵ Mütevekkil halîfe Hādī 'Askerī Medīne'den Bağdād'a gelsün diyü kâşid gönderdi. Ol-dahı muhâlefet itmeyüp revâne oldu. Menâzilden Hānū'sa'ālik adlu bir maqāma vardılar. Meger anda şu olmayup bāğlarda ve bāğçelerde dahı¹⁹⁸⁶ şudan nişān yoğ-ıdı. Ehibbādan biri-ki adı Şālih bin Sa'īd idi eyitdi yā ibn-i evlād-ı Resūlu'llāh bizümle mevcūd olan kâfile işbu bī-hāşıl yirde senden kerāmāt-ı¹⁹⁸⁷ 'acībe taleb iderler. Eyitdi ey ibn-i¹⁹⁸⁸ Sa'īd Haq Te'ālā celle ve 'alā'dan [İ, S 127a] isteyelüm ümīzdür ki behremend olavuz. Hemān-dem mübārek eli birle işāret eyledi ol maqāmda şular aqdı.¹⁹⁸⁹ Bāğlar ve bāğçeler şu oldu. Refikān-ı kâfile temāşā eyleyüp ve envā' mīveden her biri yiyüp ve şulardan içüp nevāle dahı getürdiler ve köşkler peydā olup mānend-i ¹⁹⁹⁰ gözlere görindi. Şālih ibn-i Sa'īd eydür gördüm cümleten ehl-i kâfile ta'accüb idüp hayrete vardılar ve içlerinden ol kâfilenün a'yānı ve ğayrısı gelüp Hādī 'Asker'ün rağia'llāh öñinde [M125b] secde idüp hāk-pāyına yüzlerin sürdiler. *Menkabe* Bir şahş eydür 'avretüm hāmile idi. Hādī 'Asker'ün yanına vardum eyitdüm du'ā eyle 'avretüm erkek oğlan toğursun. Hemān-dem du'ā eyledi ve eyitdi adını Muḥammed koyasın. Ba'de müddeti tamām olıcaq bir¹⁹⁹¹ erkek

¹⁹⁸⁴ 26/Şu'arâ/227, "Haksızlık edenler, hangi dönüşe (hangi akıbeta) döndürüleceklerini yakında bileceklerdir."

¹⁹⁸⁵ *Menkabe*: -İ, -S.

¹⁹⁸⁶ dahı: -T.

¹⁹⁸⁷ kerāmāt-ı: kerāmet-i İ, S.

¹⁹⁸⁸ ibn-i: -T.

¹⁹⁸⁹ aqdı: aqdı ve İ, S.

¹⁹⁹⁰ 55/Rahmân/58, "Sanki onlar yakut ve mercandırılar."

¹⁹⁹¹ bir: -T.

ođlan¹⁹⁹² 7ođurdi. Ben-dahı secde-yi Őıkr eyledüm. *Menkabe* Bir ŐaĥŐ dahı geldi eyitdi [T128a] yā ibn-i evlād-ı Resūlu'llāh 'avretüm ĥāmiledür. Baña dahı du'ā eyle erkek ođlancuđum olsun. Eyitdi yā Tālib kızuñ olsun. 7ođduđda vākı'ā kıız oldu. *Menkabe* Hādī 'Asker'e bir ŐaĥŐ geldi kādı-yı Kūfe'den zālimdür diyü Őekvā eyledi. Hādī rađia'llāh eyitdi iki ay miđdārı Őabr eyle murāduñ ĥāŐıl olur. Vākı'ā iki aydan Őoñra ol kādıyı 'azl eylediler. *Menkabe* Mūtevekkil ĥalīfenüñ sarāyında envā' murđān olup Őadālarından anda olanlar [İ, S 127b] bī-ĥuzūr olurlardı ve bir kiŐi bir kiŐi ile¹⁹⁹³ ŐöyleŐmek istese¹⁹⁹⁴ biri birinüñ āvāzın iŐitmezdi. Rivāyetdür ki Hādī rađia'llāh Mūtevekkil ĥalīfeye varduđda ol kuŐlar evvelkileyin āvāz idüp çağurmazlardı ĥāmüŐ olurlardı. *Menkabe* Taraf-ı Hind'den ehl-i Őu'beden bir ŐaĥŐ Mūtevekkil ĥalīfe öñine geldi [M126a] ve dürlü dürlü oyunlar oynanup her biri Őu'be-kārluđda¹⁹⁹⁵ bī-nađır idi. Bir gün Mūtevekkil ĥalīfe ol oyun-bāza eyitdi eđer Hādī 'Askerī ĥacıl iderseñ saña biñ altun¹⁹⁹⁶ vireyin ĥoŐ didi ammā oyun-bāz eyitdi bir sofraya bir kaç kıru ekmek¹⁹⁹⁷ kıoyuñ benüm yanumda 7ırsun andan Őoñra Hādī 'Asker'e rađia'llāh ĥaber eyleñ. Didügin eylediler. Vāktā ki Hādī 'Askerī Mūtevekkil ĥalīfe öñine geldi oturdı ol sofrada olan ekmeđüñ birin oyun-bāz alup Hādī öñine kıodı ve bir siĥr eyledi-ki ekmek öñinden kıalkup yine Őofraya geldi üç def'a¹⁹⁹⁸ eyledi. Ehl-i meclis olanlar güliŐdiler međer ol [T128b] mađāmda dīvārda yazılı bir

¹⁹⁹² oğlan: -T.

¹⁹⁹³ kişi ile: kiŐiyle M, İ, S.

¹⁹⁹⁴ ŐöyleŐmek istese: ŐöyleŐemezdi M, İ, S.

¹⁹⁹⁵ Şu'be-kārluđda: Şu'be-kārılıđda T.

¹⁹⁹⁶ altun: -İ.

¹⁹⁹⁷ ekmek: etmek İ, S.

¹⁹⁹⁸ def'a: def'a öyle İ, S.

arşlan vardı.¹⁹⁹⁹ Hādī aña nazār idüp işāret eyledi. Hemān-dem bir arşlan peydā olup oyun-bāzı yapışup yire urdu.²⁰⁰⁰ Yine dīvārda naqş-ı arşlan oldu. Mütevekkil ḥalīfe oyun-bāza eyitdi sen-daḥı bir tedārük eyle. Oyun-bāz eyitdi²⁰⁰¹ Allāh dostlarına düşmen²⁰⁰² musallaḥ olmaz. Hemān-dem ol meclisden ḳalkup gitdi ve ayruḳ ol²⁰⁰³ diyārda görünmedi. *Menḳabe* Bir şaḥş ba'zı evlād-ı Resūlu'llāh öñinde kelimāt-ı nā-pesendīde [İ, S 128a] idüp edā-yı ta'zīm ü tekrīm eylemedi ve ḳahḳaha ile ḥande idüp edebsüzlük²⁰⁰⁴ eyledi. Hādī aña işāret idüp didi²⁰⁰⁵ ما هذا تضحك بلاء فيك وتذهل عن ذكر الله

²⁰⁰⁶ وانت بعدتلت من اهل القبور [M126b] Ol cūvān şaḥş eglenmeyüp ḥaste oldu. Üçinci gün olıcaḳ vefāt eyledi. *Menḳabe* İttifāḳ bir cem'iyet fikrā olup anda nuşḥ va'z olındı ve ta'ām ḥāzır olmaḳ üzre idi. Bir yigit bīhūde kelimāt idüp Hādī 'Asker'ün²⁰⁰⁷ ḳabūlinde olmadı. Eyitdi bu şaḥş bu ta'āmdan yimez ve²⁰⁰⁸ ḥālīyā evinden buña aḥbār-ı ḡuşşa vü ḡam gelse gerek. Çün-kim ol meclisde ḥāzır olanlar²⁰⁰⁹ öñine ta'ām geldi. Hemān-dem bir şaḥş gelüp ol yigide ḥaber virdi ki vālideñ ḥamdan yire düşdi cān viriyor 'ale't-ta'cil iriş yoḥsa ölmüş bulursın. Fi'l-ḥāl

¹⁹⁹⁹ vardı: var-ıdı İ, S.

²⁰⁰⁰ yire urdu: öldürdi; pāre pāre eyledi İ, S.

²⁰⁰¹ oyun-bāza eyitdi sen-daḥı bir tedārük eyle. Oyun-bāz eyitdi: Hādī 'Asker'e eyitdi luḥf u 'ināyet ile oyun-bāzı yine vücūda getir eyitdi M; Hādī 'Asker'e eyitdi luḥf u 'ināyet ol oyun-bāzı yine vücūda getir eyitdi İ, S.

²⁰⁰² düşmen: düşmān İ, S.

²⁰⁰³ ol: müşā'bid ol M, İ, S.

²⁰⁰⁴ edebsüzlük: edebsüzlük T.

²⁰⁰⁵ aña işāret idüp didi: eyitdi M, İ, S.

²⁰⁰⁶ “Ne için ḡülüyorsun? Sende olan topluluk Allah'ı zikretmekten ḳaçmıyorlar. Sen kabir ehlinin üçte birinden sonrasısın.”

²⁰⁰⁷ 'Asker'ün: 'Asker'ün raḳia'llāh M, İ, S.

²⁰⁰⁸ ve: -İ, -S.

²⁰⁰⁹ olanlar: olanlaruñ İ, S.

ol yigit alup gitdi ol yimekten yimedi validesi tedarukinde oldu vardı gitdi.

[T129a]

.---/.---/---

Anu-un didiler adına Hadi

Hidayetden aber olundu adı

‘Anasırdur vucudı ekl-i Hadi

Olup hası turab-ı ittiadı

Elifi [ki] mecari oldu anu

Muabih ıldılar eline badı

Anu yası yanar od pertevidur

Yanan ol oda bulur ‘adn-ı adi

Turabın yadanup ien uyunu

ider ruen maabbetle fu’adı

Olanlar muntesim yilinden anu

uda’nu itmez emrinde ‘inadı

[, S 128b] [M127a] *Menabe* asan bin ‘Ali bin Muammed bin ‘Aliyu’r-rıza on

birinci imāmdur. Künyeti Ebū Muhammed'dür. Laḳabı Zekī'dür. Mevlūdı Medīne'dedür²⁰¹⁰ tārīhi ihdā ve şelaşın ve mi'ededür ve anuñ ḳabri vālıdı yanındadır. Anuñ kerāmatı bī-şumār olup ḥavārık-ı 'ādātı bī-nihāyedür. *Menḳabe* 'Alī bin İbrāhīm eydür ma'īšet bābında be-gāyet müzāyaḳam vardı.²⁰¹¹ Vālıdüm eyitdi gel Ḥasan Zekī yanına varalum sehā-y-ıla²⁰¹² meşhürdür. Eyitdüm sen anı bilür misin. Eyitdi bilmezsin ammā ehl-i luḳ u keremdür diyü söylerler. Ba'de'l-ittifāḳ yola girüp gitdük. Atam eyitdi²⁰¹³ ola ki baña biş-yüz aḳçe vire yüz²⁰¹⁴ aḳçesiyle libās alam ve iki-yüz aḳçesin²⁰¹⁵ ehl-i 'iyālüm ile nafaḳa idünem ve²⁰¹⁶ yüz²⁰¹⁷ aḳçesiyle un alup yüz aḳçesin eve ḥarçluk²⁰¹⁸ idinem. Ve oḅlum²⁰¹⁹ eyitdi baña altı-yüz aḳçe virürse²⁰²⁰ [T129b] yüz aḳçesin libāsa virüp ve iki yüz aḳçesin nafaḳa idinüp mā'adāsın bir²⁰²¹ merkebe virüp taḅdan²⁰²² odun getirüp şatam. Vaḳtā ki sākin olduḅu²⁰²³ maḳāma varduḅ hemān-dem bir ḅulāmı taşra çıḳup eyitdi yā 'Alī ibn İbrāhīm vālıdüñ ile iḳerüye²⁰²⁴ gelüñ.²⁰²⁵ Biz daḅı ḳalḳup iḳerüye²⁰²⁶ girdük ba'de's-

²⁰¹⁰ Medīne'dedür: Medīne'dür İ.

²⁰¹¹ vardı: var-ıdı İ, S.

²⁰¹² sehā-y-ıla: sehāyla İ.

²⁰¹³ atam eyitdi: ben eyitdüm M, -İ, -S.

²⁰¹⁴ yüz: iki yüz M, -İ, -S.

²⁰¹⁵ iki-yüz aḳçesin: mā-bāḳıyyesin M, -İ, -S.

²⁰¹⁶ yüz aḳçesiyle libās alam ve iki-yüz aḳçesin ehl-i 'iyālüm ile nafaḳa idünem ve: -İ, -S.

²⁰¹⁷ yüz: iki yüz M, İ, S.

²⁰¹⁸ ḥarçluk: ḥarçlık T.

²⁰¹⁹ ve oḅlum: vālıdüm M, İ, S.

²⁰²⁰ virürse: virse M, İ, S.

²⁰²¹ bir: -M, -İ, -S.

²⁰²² taḅdan: daḅdan İ.

²⁰²³ olduḅu: olduḅu İ.

²⁰²⁴ iḳerüye: iḳerü M, İ, S.

²⁰²⁵ gelüñ: girüñ M, İ, S.

²⁰²⁶ biz daḅı ḳalḳup iḳerüye: -M, -İ, -S.

selām Ḥasan Zekī raḍia'llāh eyitdi ey 'Alī şimdi-mi bize gelürsin.²⁰²⁷ Eyitdüm yā veled-i evlād-ı Resūlu'llāh gelmege bu ḥāl ile utanurdum. Bizüm için du'ā eyle fi'l-ḥāl taşra çıkdık gördük bir ḥādimi [M127b] bir kīse ile aqçe getürüp eyitdi²⁰²⁸ işbu biş yüz aqçeyi al yüz²⁰²⁹ aqçesin libāsa virüp ve iki yüz aqçesine daḥı un alup yüz aqçesin nafaqa idin didi. Ve oğluma²⁰³⁰ eyitdi²⁰³¹ işbu altı-yüz aqçenüñ yüz aqçesin libāsa virüp iki-yüz aqçesin nafaqa idin [İ, S 129a] ve bākīsın bir²⁰³² merkebe virüp odun getürmege Cebele-yi zelāzil'e varasın. Biz daḥı ḥādiminüñ sözün tıutup ol tarafa gitdük gördük Ḥasan Zekī raḍia'llāh çıka geldi. Baña ol ilüñ kethuzālğın virdi ve benüm için iki biñ altun taşşıl itdürdi. *Menkabe* Rüstümü'l-esved eydür benüm babam na'l-bend idi. Atlar na'llar idi. Ol hikāyet ider²⁰³³ bir şahşuñ üç biñ aqçeye alınmış bir katırı vardı.²⁰³⁴ Kimse aña binmez idi²⁰³⁵ ve na'llanmaz idi.²⁰³⁶ Eyitdiler bu katırı Ḥasan Zekī'ye iletüñ. Vardılar ilettiler. Ol-daḥı mübārek elin arkasına qodı. Hemān-dem [T130a] derleyüp arkasından şular aqdı. Ba'de yavuzluk²⁰³⁷ itmeyüp bāzāra giden oldu. *Menkabe* Zeyd bin 'Alī eydür²⁰³⁸ benī bir huşuş için zindānda ḥabs eylediler.²⁰³⁹ Ziyāde rencide olduğumdan²⁰⁴⁰ fikr eyledüm-ki Ḥasan Zekī'ye

²⁰²⁷ gelürsin: gelürsün M, İ.

²⁰²⁸ eyitdi: -M, -İ, -S.

²⁰²⁹ yüz: iki yüz M, İ, S.

²⁰³⁰ oğluma: vālidüme M, İ, S.

²⁰³¹ eyitdi: eyitdi sen-daḥı İ, S.

²⁰³² bir: -İ, -S.

²⁰³³ ider: ider eydür İ, S.

²⁰³⁴ vardı: var-ıdı İ, S.

²⁰³⁵ binmez idi: binmezdi İ, S.

²⁰³⁶ ve na'llanmaz idi: ve na'llanmazdı M, -İ, -S.

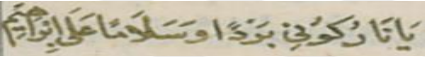
²⁰³⁷ yavuzluk: yavuzluk M, T.

²⁰³⁸ eydür: -İ, -S.

²⁰³⁹ eylediler: itdiler İ.

²⁰⁴⁰ olduğumdan: oldıgumdan İ.

rağia'llāh bir kāğid yazup aĥvālūmi bildürem. Ammā utandum yazamadum. Ḥasan Zekī rağia'llāh gördüm bir şahş ile bir mektüb yazup gönderdi. İnşā'llāhu Te'ālā bugün öyle namāzından-şoñra zindāndan ĥalāş olursın diyü.²⁰⁴¹ [M128a] Vākı'ā ba'de'z-zuhr beni zindāndan ĥalāş eylediler ve yüz altun daĥı gönderdi ve mektübdā i'lām eyledi-ki zarūretüñ olduĥda²⁰⁴² ĥicāb itmeyesin baña varaĥa ile bildüresin. *Menĥabe* Ġazanfer Esedī dirler bir şahş var-ıdı. Ol rivāyet ider bir gün istedüm-ki Ḥasan Zekī'ye [İ, S 129b] rağia'llāh²⁰⁴³ ĥummā-yı rub' için mektüb yazup bildürem ferāmüş eyleyüp yazup²⁰⁴⁴ göndermedüm. Hemān-dem bir şahş ile bir mektüb gönderdi eyitdi bu āyet-i kerīmeyi boynuñda ĥamāyil idesin²⁰⁴⁵

²⁰⁴⁶ Ben-daĥı²⁰⁴⁷ eyledüm ĥalāş oldum. *Menĥabe* Muĥammed bin Mañşür eydür Ḥasan Zekī öñinde otururdum bir güzel yüzlü yigit geldi Ḥasan Zekī rağia'llāh²⁰⁴⁸ ĥuzūrında oturdı. Eyitdüm bu kimdür. Eyitdi bunuñ adı Ġānim-i Mührī'dür. Bizüm ecdādumuzuñ mührlerin²⁰⁴⁹ bunuñ ecdādı ĥazardı.²⁰⁵⁰ Bu daĥı ol şān'atda māhirdür. Eyitdi ey Ġānim yeşim taşdan bir mühr olıcaĥ taş getir. Vardum getürdüm²⁰⁵¹ Ḥasan Zekī rağia'llāh hemān-dem [T130b] ol meclisde kendü barmağında olan mührin ol yeşim taş üzerine başdı Ḥasan bin 'Alī yazıldı. *Menĥabe* Bir şahş eydür 'avretüm ĥāmile idi diledüm-ki Ḥasan Zekī'ye du'ā

²⁰⁴¹ diyü: diyü buyurmuşlar İ, S.

²⁰⁴² olduĥda: olduĥça M, İ, S.

²⁰⁴³ rağia'llāh: rağia'llāhu 'anh İ, S.

²⁰⁴⁴ yazup: -İ, -S.

²⁰⁴⁵ idesin: eylesin İ, S.

²⁰⁴⁶ 21/Enbiyâ/69, "Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!"

²⁰⁴⁷ ben-daĥı: ben-daĥı öyle İ, ben-daĥı eyle S.

²⁰⁴⁸ rağia'llāh: -M, -İ, -S.

²⁰⁴⁹ mührlerin: mührin M, İ, S.

²⁰⁵⁰ ĥazardı: ĥazurdı İ.

²⁰⁵¹ vardum getürdüm: vardı getürdi M, İ, S.

itdürdüm²⁰⁵² erkek oğlan ʔogursun diyü mektüb yazup gönderdüm ol-dağı mektübuñ²⁰⁵³ zährında yazmış-ki²⁰⁵⁴ [M128b] ʔavretümüñ müddeti tamām oldukça oğlan ʔogurdı ölmüş. Baʔde hāmile oldı erkek oğlan ʔogurdı. *Menkabe* Muḥammed bin Ḥasan ve ʔAli bin Muḥammed bin ʔAliyüʔ-r-riżā rađiaʔllāh on ikinci imāmdur. Künyeti Ebüʔl-Ḳāsımʔdur ve Mehdī ve Şāhibüʔz-zamān dağı dirler. Sene ḥams u sittin ve miʔetin tārīḥinde vākıʔ olmışdur. *Menkabe* Muḥammed bin Ḥasan rađiaʔllāh²⁰⁵⁵ [İ, S 130a] eydür ʔammum Ebü Muḥammed evinde idüm.²⁰⁵⁶ eyitdi Rabbüm inşāʔllāhu Teʔālā Ḥaḳ celle ve ʔalā baña²⁰⁵⁷ bir oğlancuḳ naşīb itse gerek. Eyitdüm yā ʔammī²⁰⁵⁸ senüñ ḥatunuñ hāmile degüldür. Eyitdi anuñ ḥamli velādet vaḳtinde olur. İttifāḳ ol gice anda oldum nişfuʔl-leylde teheccüd namāzına ḳalkdum gördüm ol ḥatun teheccüd namāzın ḳılmağa²⁰⁵⁹ mübāşeret eyledi.²⁰⁶⁰ Baʔde namāz-ı fecri ḳılmaḳ²⁰⁶¹ istedüğümde göñlümden geçdi-ki Muḥammed didügi olmadı²⁰⁶² fiʔl-ḥāl eyitdi ey ḳarındaşum oğlı Muḥammed²⁰⁶³ ḥatunum nergis (?) olduğı²⁰⁶⁴ maḳāma istiʔcāl ile var. Ben-dağı vardum gördüm ʔammum²⁰⁶⁵ ḥatunuñ endāmına lerze düşmiş beni ḳarşulayup ben-dağı buni²⁰⁶⁶

²⁰⁵² itdürdüm: itdürem İ, S.

²⁰⁵³ mektübuñ: mektüb İ, S.

²⁰⁵⁴ “Allah ecrini büyük kılsın ve sana yardım etsin.”

²⁰⁵⁵ Muḥammed bin Ḥasan rađiaʔllāh: Ḥukeyme ḥatun ki ʔamme-yi Ebü Muḥammedʔdür M, İ, S.

²⁰⁵⁶ ʔammum Ebü Muḥammed evinde idüm: bir gün Ebü Muḥammedʔe vardum M, İ, S.

²⁰⁵⁷ baña: baña bu gice M, İ, S.

²⁰⁵⁸ yā ʔammī: ey oğul M, İ, S.

²⁰⁵⁹ ḳılmağa: -İ, -S.

²⁰⁶⁰ eyledi: eyler M, İ, S.

²⁰⁶¹ ḳılmaḳ: -İ.

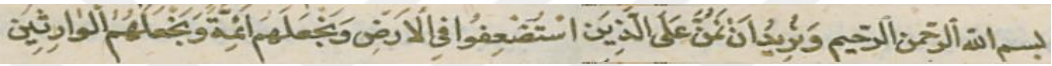
²⁰⁶² olmadı: olmadı işitdüm M, İ, S.

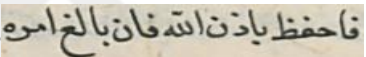
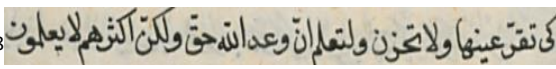
²⁰⁶³ ḳarındaşum oğlı Muḥammed: ʔamme ḥatun taʔcāl M, İ, S.

²⁰⁶⁴ olduğı: oldığı İ.

²⁰⁶⁵ ʔammum: Ebü Muḥammed M, İ, S.

kucağlayup тұrurken bunıñ üzerine [T131a] “Құл huva’llāhu eḥad” üç-kez “İnnā enzelnā” ve “Āyetü’l-kürsī” oқıdum ve ḥatunuñ baṭnından her ne ki²⁰⁶⁷ ben oқıdum anı işıtdüm²⁰⁶⁸ ol-daḥı oқıdı anı işıtdüm. Hemān-dem ol ḥāneyi rūşen [M129a] ve²⁰⁶⁹ aydın olup²⁰⁷⁰ ve oğlancuқ тоғmış ve secde eylemiş gördüm. Ebū Muḥammed ki babasıdur ol-dem āvāz ile²⁰⁷¹ çağurdı-ki oğlancuğımı benüm yanuma getirüñ kundağlayup alup kucağuma qoydum ve anuñ yanına ilettdüm dilin ağızına qoydı bi-izni’llāhi yā veledī söyle didi oğlan eyitdi

2072

Ba’de gördüm-ki yaşıl kuşlar yanuma geldi.²⁰⁷³ ‘Ammum²⁰⁷⁴ Ebū Muḥammed ol kuşların birin yanına [İ, S 130b] aldı ve eyitdi²⁰⁷⁵ Ba’de ‘ammum²⁰⁷⁶ Ebū Muḥammed’den şordum bu kuşlar nedür²⁰⁷⁷ eyitdi benüm yanuma gelen Cebrā’îl’dür bākisi melā’ikedür. Andan şoñra eyitdi oğlancuğı anasına ilet ben-daḥı ilettdüm. Eyitdi²⁰⁷⁸ rivāyetdür ki Muḥammed bin Ḥasan raḍia’llāh toğduqda göbegi kesilmiş ve sünnet olunmış

²⁰⁶⁶ bunı: -M, -İ, -S.

²⁰⁶⁷ ne ki: ne-kim İ, S.

²⁰⁶⁸ anı işıtdüm: -M, -İ, -S.

²⁰⁶⁹ rūşen ve: rūşenvār S.

²⁰⁷⁰ ve aydın olup: -M, -T.

²⁰⁷¹ āvāz ile: āvāzla İ, S.

²⁰⁷² 28/Kasas/5, “Biz ise, o yerde güçsüz düşürülenlere lütufta bulunmak, onları önderler yapmak ve onları (mukaddes topraklara) vâris kılmak istiyorduk.”

²⁰⁷³ geldi: geldiler M, İ, S.

²⁰⁷⁴ ‘ammum: -M, -İ, -S.

²⁰⁷⁵ “Allah’ın izni vaktine kadar bunu sakla.”

²⁰⁷⁶ ‘ammum: -M, -İ, -S.

²⁰⁷⁷ nedür: nedür didüm S.

²⁰⁷⁸ 28/Kasas/13, “Böylelikle biz onu, anasına, gözü aydın olsun, gam çekmesin ve Allah’ın vâdinin gerçek olduğunu bilsin diye geri verdik. Fakat yine de pek çoğu (bunu) bilmezler.”

çoğdı²⁰⁷⁹ ve sağ kolında bu āyet²⁰⁸⁰ yazılmış-ki²⁰⁸¹ تلا جاد الحق وزهق الباطل ان الباطل كان زهوقاً
*Menkabe*²⁰⁸² rivāyetdür ki²⁰⁸³ Muḥammed bin Ḥasan raḍia'llāh çoğdukdā iki dizleri
 üzere çoğup ve baş barmağın kaldırup²⁰⁸⁴ cānib-i āsumāna baqdı ve okuyup²⁰⁸⁵
 “elḥamdüli'llāh” didi.²⁰⁸⁶ *Menkabe*²⁰⁸⁷ Aḥmed Müslim rivāyet ider [T131b]
 Muḥammed bin Ḥasan'a²⁰⁸⁸ raḍia'llāh vardum eyitdüm yā veled-i evlād-ı
 Resülü'llāh senden sonra ḥalīfe kim olsa gerek. Ḥalvet-ḥānesine girüp bir oğlançuğı
 [M129b] omuzı üzerine getirüp bu olsa gerek didi. Yüzi ayuñ on dördine beñzerdi ve
 eyitdi ey Aḥmed bin Müslim eger sen Ḥaḳ Te'ālā celle ve 'alā ḥuzūrında maḳbül
 olmayayduñ saña bu oğlançuğı göstermezdüm. Bunuñ adı daḥı Muḥammed'dür.
 Mezkūr Aḥmed bin Müslim rivāyet ider bir gün yanına vardum Ḥasan Zekī'nüñ²⁰⁸⁹
 gördüm evinüñ sağ tarafında bir ev daḥı var ḳapu üzere perde daḥı aşmışlar.²⁰⁹⁰
 Eyitdüm ey²⁰⁹¹ seyyidü'l-e'imme bu ḥānenüñ şāḥibi kimdür. Eyitdi perdeyi
 ḳaldur²⁰⁹² göresin. Ben-daḥı ḳaldurdum²⁰⁹³ gördüm içinde [I, S 131a] bir oğlançuḳ

²⁰⁷⁹ çoğdı: çoğdığı İ.

²⁰⁸⁰ āyet: āyet-i kerīme İ, S.

²⁰⁸¹ 17/İsrâ/81, “Yine de ki: Hak geldi; bâtl yıkılıp gitti. Zaten bâtl yıkılmaya mahkumdur.”

²⁰⁸² Menkabe: -İ, -S.

²⁰⁸³ ki: -M, -İ, -S.

²⁰⁸⁴ kaldırup: kaldırup İ, S.

²⁰⁸⁵ okuyup: okudu M, İ, S.

²⁰⁸⁶ didi: -M, -İ, -S.

²⁰⁸⁷ Menkabe: -İ, -S.

²⁰⁸⁸ Muḥammed bin Ḥasan'a: Ḥasan bin Muḥammed'e M, İ, S.

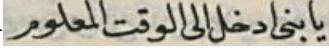
²⁰⁸⁹ Mezkūr Aḥmed bin Müslim rivāyet ider bir gün yanına vardum Ḥasan Zekī'nüñ: Ḥasan'ın yanına geldüm T.

²⁰⁹⁰ evinüñ sağ tarafında bir ev daḥı var ḳapu üzere perde daḥı aşmışlar.: evin sağ tarafındaki ḳapuda тұrur T.

²⁰⁹¹ ey: yā M, İ, S.

²⁰⁹² ḳaldur: ḳaldır İ, S.

²⁰⁹³ ḳaldurdum: ḳaldırdum İ, S.

yüzi āfitāba beñzer oturur taşra çıkdı Muḥammed bin Ḥasan²⁰⁹⁴ öñinde oturdı. Kemāl-i cemālde bī-naẓīr ve²⁰⁹⁵ vecāhet ü leṭāfetde bī-miṣāl idi. *Menḳabe*²⁰⁹⁶ Mezkūr²⁰⁹⁷ gīsūların²⁰⁹⁸ boynından uzatmış ve yüzinde beñleri zīnet-i cemāl olmuş turur Muḥammed bin Ḥasan²⁰⁹⁹ eyitdi sizüñ şāhibüñüz bu olsa gerek. Ba'de ıalḳup gitdi. Muḥammed bin Ḥasan²¹⁰⁰ eyitdi ²¹⁰¹ Aḥmed bin Müslim eydür²¹⁰² ben-daḥı tekrār ol cānibe²¹⁰³ girdüm gördüm anda kimse²¹⁰⁴ yok. *Menḳabe* 'Abdu'llāh bin Zeyd dirler bir şahş rivāyet ider Mu'tasid Ḥalīfe beni yanına çağurdı ve eyitdi Ḥasan bin 'Alī fevt oldı. 'Ale't-ta'cīl varuñ anuñ ḥānesine girüñ her kimi²¹⁰⁵ anda bulursañuz anuñ başın benüm ḥuzūruma getürüñ. Bir kaç ādemler ile²¹⁰⁶ varduḳ Ḥasan bin 'Alī'nüñ raḍia'llāh evine girdük [M130a] gördük pāk ü pākīze gūyā şimdi 'imāret olunmuş ammā anda bir perdelü ıapu gördüm. Perdeyi ıaldurdum²¹⁰⁷ bir altunlı²¹⁰⁸ [T132a] ıerāğ ve bir ḥavz-ı kebīr temāşā eyledüm. Ol şuyuñ kenārında bir ḥaşīr²¹⁰⁹ şu üzerinde bırağılmış²¹¹⁰ ve bir güzel

²⁰⁹⁴ Muḥammed bin Ḥasan: Ḥasan Zekī'nüñ M, İ, S.

²⁰⁹⁵ ve: -M, -İ, -S.

²⁰⁹⁶ *Menḳabe*: -M, -İ, -S.

²⁰⁹⁷ mezkūr: -M, -İ, -S.

²⁰⁹⁸ gīsūların: gīsūlarınıñ ucın İ, S.

²⁰⁹⁹ turur Muḥammed bin Ḥasan: Ḥasan Zekī'ye M, İ, S.

²¹⁰⁰ Muḥammed bin Ḥasan: Ḥasan Zekī aña M, İ, S.

²¹⁰¹ "Ey oğulcağızım bilinen vakitte dāhil ol!"

²¹⁰² Aḥmed bin Müslim eydür: -T.

²¹⁰³ cānibe: ḥāneye M, İ, S.

²¹⁰⁴ kimse: kimesne İ, S.

²¹⁰⁵ kimi: kimi-ki İ, S.

²¹⁰⁶ ādemler ile: ādemler-ile İ, S.

²¹⁰⁷ ıaldurdum: ıaldırdum İ.

²¹⁰⁸ altunlı: altunlu M, İ, S.

²¹⁰⁹ ḥaşīr: ḥaşīr ol M, İ, S.

²¹¹⁰ bırağılmış: bırağılmışlar M, İ, S.

yüzlü âdem anuñ üzerinde namâz kıılır gördüm²¹¹¹ hîç bir vechle bizüm cānibümüze nazar itmedi. Benüm bir yoldaşum anuñ yanına varmak istedi ğarķ olayazdı. Tıtdum ħalâş eyledüm ve ‘özrümüz dileyüp küstāĥluķ²¹¹² eyledüñ didüm hîç bize iltifāt eylemedi ve eyitdüm bu ħānenüñ şāĥibi kimdür. Aña daĥı cevāb virmedi. Biz-daĥı varup gitdük²¹¹³ [Ī, S 131b] Mu’tasid Ĥalīfe ĥuzūrında olan mācerāyı ben²¹¹⁴ takrīr eyledüm. Eyitdi bu sırrı ĥizlū ĥut yoĥsa seni helāk iderin zīrā Ĥaķ Te’ālā cello ve ‘alā istedüĝi vaķtın anuñ zūhūrın²¹¹⁵ itdürür rāvī eydür anuñ vefātı sene sitte vü ‘öşrin ve sülüş mi’e tārīĥinde oldu. Rivāyetdür vefātından öñdin altı ĝün anuñ şandūķında Muĥammed bin Ĥasanü’l-‘Askerī tevķī’i ile bir nāme yazılmış bulındı. Bismi’llāhi’r-raĥmani’r-raĥīm

يا على بن محمد اعظم الله اجر اخواتك فيك ميت ما بينك وبين ايام واجع امرك ولا ترضى
الى احد يقوم مقامك بعد وفاتك فقد وقعت الغيبة الثامنة فلا ظهور الا باذن الله وذلك بعد طول الامل وقسم القلب وامتلاء الارض
وسياتين شيعتي من المشاهدة الا فني ادعى الشهادة قبل خروج السفين والصحبة فهو كتاب ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم

[M130b]

²¹¹⁶

Ba’de altı ĝünden-şoñra vefāt itdi. *Menķabe* Sa’īd bin Zeyd bin ‘Amr bin Fazīl rağia’llāĥ ‘aşere-yi mübeşşereden olup Resūlu’llāĥ şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem bu ‘aşereye beşāret eyledi-ki [T132b] ehl-i cennetsiz. *Menķabe* İttifāk bir ‘avret aşĥāb-ı Resūlu’llāĥ’dan birinüñ yanına varup eyitdi Sa’īd bin Zeyd benüm yirümden yir alup

²¹¹¹ gördüm: -M, -Ī, -S.

²¹¹² küstāĥluķ: küstāĥlık T.

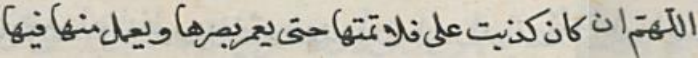
²¹¹³ biz-daĥı varup gitdük: ben-daĥı varup gitdüm M; ben-daĥı vardum eyitdüm Ī, S.

²¹¹⁴ ben: -M, -Ī, -S.

²¹¹⁵ zūhūrın: zūhūrına Ī, S.

²¹¹⁶ “Ey Muhammed oĝlu Ali, Allah sen ve ĝünler arasında ve öldükten sonra kardeşlerinin ve senin ecrini büyük kılsın ve senin işlerini toplasın. Senin vefātından sonra makamına gelecek kimseye rıza göstermesin. Sekizinci kayıp gerķekleştı. Allah’ın izninin dışında zuhur yoktur. İşte isteklerin çokluĝu, kalbin kasvet bulması yeryüzünün dolması ve benim şıamdan ortaya çıkan ve görülen kötülükler vardır. Kim ki şāhitliĝin Süfyan’ın ve sıhhatin hurucundan önce olduĝunu iddia ederse o yalancıdır. Yüce ve büyük olan Allah’tan başka ĝüç ve kuvvet sahibi kimse yoktur.”

anda ev yaptı diyü şikâyet eyledi. Benüm yirüm virsün ve eger virmez ise mescid-i Resûlu'llâh'a varuram²¹¹⁷ feryâd iderin. Ol şahâbe ol sözi Sa'îd bin Zeyd'e ulaştırdı.²¹¹⁸ Sa'îd eyitdi ben Resûlu'llâh'dan işitdüm-ki [İ, S 132a] bir kimesne bir şahşuñ bir zirâ' yirin alsa be-ğayr-ı haq anı yidi kat yir altında koyalar 'azâb ideler. Eyitdi ben ol yirden geçdüm anda olan maqâmı bozdırdı ve eyitdi

2119 İttifâk bu haberi 'avrete iriştürdiler.²¹²⁰ Vardı anda²¹²¹ ev yaptı. Ammâ az zamân geçdi-ki ol 'avret kūr oldu meger²¹²² bir gice taşra çıqdı. Nā-geh-ân kuyuya düşdi. Şabâh olıcaq anı mürde buldılar. *Menkabe* 'Abbād bin Bişr ve Üseyd bin Hıdayr radia'llâh [M131a] ittifâk Resûlu'llâh muşâhabetinden karañuda evlerine gitdiler. Anlaruñ ellerine bir 'aşâ zâhir²¹²³ oldu. Evlerine varınca aydınlıqla gitdiler. *Menkabe* 'Ammâr bin Yâsir radia'llâh ittifâk Resûlu'llâh ile bir seferde bilece vâkı' oldu. Resûlu'llâh anı şu getürmege gönderdi şeytân 'aleyhü'l-la'ne bir 'Arab şekline girüp şu almak istedikde mâni' oldu. 'Ammâr bin Yâsir tıttup yire urdı üç def'a. 'Ammâr eyitdi yâ şahş baña mâni' olma. Âhır 'Ammâr bin Yâsir²¹²⁴ şu alup Resûlu'llâh'a dağı iltmedin²¹²⁵ Resûlu'llâh buyurdı-ki şeytân 'aleyhü'l-la'ne [T133a] 'Ammâr'a²¹²⁶ şu

²¹¹⁷ varuram: varup M, İ, S.

²¹¹⁸ ulaştırdı: iriştürdi İ, S.

²¹¹⁹ “Ey Rabb'im şayet o kadın benim üzerime yalan söylemişse gözlerin hakikati görünceye ve sonrada onunla amel edinceye kadar o yalanı tamamlatma!”

²¹²⁰ iriştürdiler: iriştirdiler İ.

²¹²¹ anda: anda ol-dem M; anda o dağı İ, S.

²¹²² meger: ve M, İ, S.

²¹²³ ellerine bir 'aşâ zâhir: ellerindeki 'aşaları rüşen M, İ, S.

²¹²⁴ bin Yâsir: -İ, -S.

²¹²⁵ Resûlu'llâh'a dağı: dağı Resûlu'llâh hıżırına M, İ, S.

²¹²⁶ şeytân 'aleyhü'l-la'ne 'Ammâr'a: 'Ammâr 'a şeytân 'alehü'l-la'ne M, İ, S.

almak için māni' oldu ammā Haḫ Te'ālā²¹²⁷ celle ve 'alā 'Ammār'a muḫaffer müyesser eyledi şu aldı. Haḫret-i 'Alī rivāyet ider kerrema'llāhu vechehu 'Ammār'a eyitdüm Resūlu'llāh eyitdi-ki 'Ammār'a şeyṭān ādem şüretine görünüp şu almağa māni' oldu²¹²⁸ 'Ammār eyitdi²¹²⁹ va'llāh ben bilmedüm şeyṭān idügin yoḫsa anı depelerdüm. *Menḫabe* El 'ulā bin Ḥıẓrī raḫmehu [İ, S 132b] muḫācirīndendür²¹³⁰ ve²¹³¹ Resūlu'llāh'uñ²¹³² ḫıẓmet-kārı idi. Ebū Hüreyre eydür 'Ulā bin Ḥāzremī'de üç nesne müşāhede eyledüm ki ḫiç bir kimsede görmedüm. Evvelā budur ki kenār-ı deryāya varduḫ eyitdi "Bismi'llāh" daḫı deryā üzerinden geçdi ve ben-daḫı bilece geçdüm. Üştürlerümüzüñ ayaḫları ışlanmadı ve ikincisi²¹³³ deryāyı geçdük beyābāna irişdük. Baña şusuzluḫ²¹³⁴ irişdi aña ḫaber virdüm şu [M131b] yoḫdur diyü. Hemān-dem iki rek'at namāz ḫıldı du'ā eyledi.²¹³⁵ Gördük havā yüzinde bulut zāhir oldu. Ol-ḫadar yaḫmur yaḫdı-ki olanca meşḫlerümüzi şu-y-ıla ṭoldurduḫ²¹³⁶ ve yolumuza gitdük üçüncüsü²¹³⁷ oldur ki mezkūrı defn itdügümüzde namāzın ḫıldıḫ ve ḫabre ḫoyup üstün örttüḫ idi²¹³⁸ ammā ḫāṭırdan gitmiş idi kefenin çözmedük. Āḫır ḫabrini açduḫ içinde bulmaduḫ ve rivāyetdür ki bir şahşuñ ḫulaḫlarına ḫum ṭaşcuḫazları

²¹²⁷ Te'ālā: -M, -İ, -S.

²¹²⁸ oldu: oldu didügin M.

²¹²⁹ 'Ammār eyitdi: -İ, -S.

²¹³⁰ muḫācirīndendür: muḫācirīndür İ, S.

²¹³¹ ve: -M, -İ, -S.

²¹³² Resūlu'llāh'uñ: Resūlu'llāh'a şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem İ, Resūlu'llāh'uñ şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem S.

²¹³³ ikincisi: ikinci gün M, İ, S.

²¹³⁴ şusuzluḫ: şusuzluḫ M, T.

²¹³⁵ eyledi: diledi M, İ, S.

²¹³⁶ ṭoldurduḫ: ṭoldırduḫ İ.

²¹³⁷ üçüncüsü: üçüncü İ, S.

²¹³⁸ idi: -M, -İ, -S.

girmiş²¹³⁹ bünyesine irişmiş gice vü gündüz feryād idüp qarāra mecāli yoğdı.²¹⁴⁰ Eṭibbā anuñ ‘ilācında ‘āciz qaldılar. Aşḫāb-ı Ḥasan’dan biri eyitdi bu şahşı ‘Alā bin Ḥazramī yanına iletüñ du‘ā eylesün. Alup anuñ öñine iletdiler du‘ā eyledi. Hemān-dem anuñ [T133b] kulağından ol qum çıkup şadā-y-ıla²¹⁴¹ dīvāra toқındı.²¹⁴² *Menḳabe* Ebū Ümāme-yi Bāhilī raḍia’llāhu ‘anh²¹⁴³ āḫırīn aşḫābdur. Nefs-i Şām’da qalmış idi. Ol rivāyet ider Resūlu’llāh beni bir cemā’ati İslām’a da’vet itmek için gönderdi. Anlar İslām’ı qabūl eylemediler²¹⁴⁴ şusuz olduk. [İ, S 133a] Şu istedik virmediler. Eyitdiler²¹⁴⁵ her bār siz bize bu fi’li idersiz şusuzluqdan²¹⁴⁶ helāk oluñ. Āḫır başumuz bürüyüp yatduq uyuduk²¹⁴⁷ vāqı’amda görürin ki bir şahş geldi baña bir cāmdan şu virdi içdüm. Şol-қadar²¹⁴⁸ lezzet ḥāşıl oldı-ki ‘ömrümde andan lezīz şerbet görmedüm. Uyandum va’llāhü’l-‘azīm min ba’d şu içmek [M132a] istemezüm didüm ve anuñ cāriyesi eyitdi efendüm Ebū Ümāme’nüñ vaқtā ki qapusına sā’il gelse bir altun şadaқа virürdi. Kendüye zaḫīre alıqomazdı. Bir gün bir sā’il geldi yanında üç dīnārdan gayrı yoğdı.²¹⁴⁹ Birin ol sā’ile virdi. İrtesi bir daḫı geldi aña da bir dānesin virdi. İrtesi bir daḫı geldi aña daḫı birisin virdi. Cāriye eyitdi yiyecek evde nesne qalmadı evlāduñ ḫāli nice olur. Rāvī eydür ittifāq²¹⁵⁰ Ebū Ümāme nām²¹⁵¹

²¹³⁹ girmiş: gitmiş M, İ, S.

²¹⁴⁰ yoğdı: yoğ-ıdı İ.

²¹⁴¹ şadā-y-ıla: şadā ile M, İ, S.

²¹⁴² toқındı: doқındı M, T.

²¹⁴³ raḍia’llāhu ‘anh: raḍia’llāh M, İ, S.

²¹⁴⁴ eylemediler: eylemediler. Refīkānla M, İ, S.

²¹⁴⁵ eyitdiler: -İ, -S.

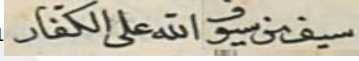
²¹⁴⁶ şusuzluqdan: şusuzluқdan T.

²¹⁴⁷ uyuduk: uyuduk ben M.

²¹⁴⁸ Şol-қadar: şol-қadar baña M, İ, S.

²¹⁴⁹ yoğdı: yoğ-ıdı İ, S.

²¹⁵⁰ ittifāq: mezkūr M, İ, S.

oturduğu yerde yatup uyıdı.²¹⁵² Vaqtā ki namāz-ı zuhr oldı vardı mescide gitti ve ol gün oruç tutdı. Mezkūr cāriye eydür konuşudan bir miqdār nafağa farz idindüm. Aḥşam olıcağ öñine getürdüm yidiler ve oturduğu²¹⁵³ maḳ'ad altın aldurdum²¹⁵⁴ gördüm bir aç yüz altun urur. Ta'accüb eyledüm Ḥaḳ Te'ālā [T134a] cānibinden ol üç dīnār 'ivazıdur didüm. Hemān-dem şaydum gördüm üç yüz altundur.²¹⁵⁵ Eyitdi bu ne altundur. Eyitdüm ol²¹⁵⁶ üç kerre²¹⁵⁷ şadağa itdügüñ altunuñ 'ivazıdur. Hemān-dem şükr-i Subḥān idüp secdeye vardı ve oğ zārīluğ²¹⁵⁸ eyledi. *Menabe* Ebū Bekr-i Şiddiğ rağia'llāh²¹⁵⁹ [İ, S 133b] rivāyet ider bir gün Ḥālīd bin Velīd Resūlu'llāh öñinde tezekkür olındı. Ḥazret-i Resūl²¹⁶⁰ eyitdi ²¹⁶¹ ve rivāyetdür ki Ḥazret-i Ebā Bekr ḥilāfeti zamānında Ḥālīd bin Velīd'i cānib-i Cebrī'ye gönderdi. Ol ṭāyifeden 'Abdu'l-mesīḥ adlu bir şahş aña ilçü gelüp [M132b] hediye diyü bir miqdār zehr getürdi ki eşeri bir sā'atde zāhir olurdu. Ḥālīd bin Velīd bu ilçiden şordı-ki bu tuḥfe nedür. Eyitdi zehrdür.²¹⁶² Ḥālīd bin Velīd ol zehri avcına alup bir sā'at miqdārı tutdı ve eyitdi

²¹⁵¹ nām: -M, -İ, -S.

²¹⁵² uyıdı: uyudı İ.

²¹⁵³ oturduğu: oturduğı İ, S.

²¹⁵⁴ aldurdum: aldırdum İ.

²¹⁵⁵ altundur: altun urur M, İ, S.

²¹⁵⁶ ol: -M, -İ, -S.

²¹⁵⁷ kerre: -T.

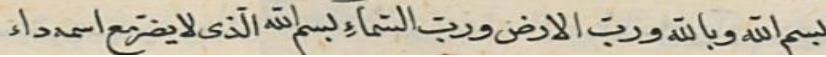
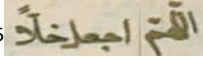
²¹⁵⁸ zārīluğ: zārīluğ T.

²¹⁵⁹ rağia'llāh: rağia'llāhu 'anh İ, S.

²¹⁶⁰ Resūl: Resūlu'llāh İ, S.

²¹⁶¹ "âfirlere karşı Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır."

²¹⁶² Ḥālīd bin Velīd bu ilçiden şordı-ki bu tuḥfe nedür. Eyitdi zehrdür.: -T.

2163 Hemān-dem ol zehri içdi. ‘Abdu’l-mesīh ta‘accübe vardı kavmine haber virdi. Ol kavm eyitdiler muşālaḥa idelüm²¹⁶⁴ zehr için ādemden ḥavf itmek gerek. Āhır ol ṭāyife ĩmāna gelüp muşālaḥa olındı ve rivāyetdür ki bir şahş bir ṭulum şarāb alup giderken Ḥālid bin Velīd şordı bu ṭulumda ne vardur. Ol şahş ḥavfından eyitdi sirke vardur. Ḥālid bin Velīd eyitdi ²¹⁶⁵ Çün ol şahş muşāhiblerine varup iletdi. Ṭulumı açdılar gördiler sirke olmış. Eyitdiler biz saña ḥamr getür diyü sipāriş itmişdük.²¹⁶⁶ Eyitdi [T134b] va’llāh ben ḥamr almışdum²¹⁶⁷ yolda Emīrū’l-ümerā Ḥālid bin Velīd’e buluşdum şordı bu □ṭulumda²¹⁶⁸ nedür. Ḥavfumdan sirkedür didüm du‘ā eyledi ḥamr sirke oldı. *Menḳabe* ‘Abdu’llāh²¹⁶⁹ ‘Ömerü’l-Ḥaṭṭāb raḍia’llāhu ‘anhuñ [İ, S 134a] büyük oğlu idi. Mekketu’llāh’da ĩmāna gelmiş idi²¹⁷⁰ dahı bāliḡ olmadın babası ile Ka‘betu’llāh’dan Medīne’ye varmış idi. Ammā vefātı Ka‘betu’llāh’da olmuşdur. Rivāyet ider²¹⁷¹ bir cemā‘at ile ittifaḳ sefere gitdük.²¹⁷² [M133a] Yolca giderken gördük-ki²¹⁷³ bir kaç ādem yolda ṭurdılar gitmege iḳtidārıları yokdur. Eyitdi niçün gitmezsiz. Eyitdiler bu mişede bir arslan vardur yolcayı atından indirür helāk

²¹⁶³ “yeryüzü ve gökyüzünün rabbi olan Allah’ın adıyla. Kimseye zarar ve hastalık gelmeyen Allah’ın adıyla...”

²¹⁶⁴ idelüm: olalum M, İ, S.

²¹⁶⁵ “Allah’ım sirkeye dönüştür!”

²¹⁶⁶ itmişdük: eyledük sen sirke getürdüñ İ, S.

²¹⁶⁷ almışdum: almış idüm İ, S.

²¹⁶⁸ ṭulumda: tulumda M.

²¹⁶⁹ ‘Abdu’llāh: ‘Abdu’llāh bin M, İ, S.

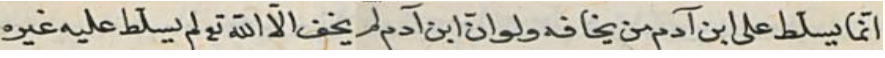
²¹⁷⁰ gelmiş idi: gelmiş-idi İ, S.

²¹⁷¹ ider: ider ki müşārū’n-ileyh M, İ, S.

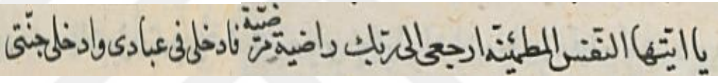
²¹⁷² gitdük: gitdi M, İ, S.

²¹⁷³ gördük-ki: gördi ki M, İ, S.

eyler. Hemān-dem atumdan indüm²¹⁷⁴ ol arslan üzerine vardum²¹⁷⁵ eñsesine bir sille urdum²¹⁷⁶ yol üzerinden gitdi ve eyitdi işitdüm Resūlu'llāh buyurdi

2177 Menkabe²¹⁷⁸

'Abdu'llāh bin²¹⁷⁹ 'Abbās raḍia'llāh Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem öldükde on üç²¹⁸⁰ yaşında idi ol haber virür²¹⁸¹ eyitdi iki def'a Cebrā'îl 'aleyhi's-selāmı gördüm ve iki kerre Resūlu'llāh benim için du'ā eyledi Haḫ Te'ālā baña 'ilm-i hikmeti naşīb eyledi. Meymūn bin Behrām nām²¹⁸² eydürler²¹⁸³ mezkūr İbn-i 'Ā'işe'uñ cenāzesinde hāzır idüm. Vaḫtā ki namāzın kıılmağa mübāşeret olındı gördüm anuñ kefeni içinden bir kuş çıkdı²¹⁸⁴ uçup gitdi. Anı ḫabr içine ḫoduklarında

bu āvāz işidildi āyetühü²¹⁸⁵

[T135a] Rāvī eydür ittifāḫ bir gün yolca giderken bir cemīle 'avrete şataşur. Fi'l-hāl [İ, S 134b] göñli²¹⁸⁶ aña meyyāl olur²¹⁸⁷ hemān-dem 'Abdu'llāh raḍia'llāh eyitdi

²¹⁷⁴ atumdan indüm: atından indi M, İ, S.

²¹⁷⁵ vardum: vardı M, İ, S.

²¹⁷⁶ urdum: urdı M, İ, S.

²¹⁷⁷ “Ādem oğluna korktuğu bir şey musallat olduğunda Allah'tan başka kimseden korkmadığını söylerse Allah'tan başka kimse ona zarar veremez.”

²¹⁷⁸ Menkabe: -İ, -S.

²¹⁷⁹ bin: ibn-i M, İ, S.

²¹⁸⁰ on üç: üç T.

²¹⁸¹ virür: virir İ.

²¹⁸² nām: -M, -İ, -S.

²¹⁸³ eydürler: eydür M, İ, S.

²¹⁸⁴ çıkdı: çıkdı ve M, İ, S.

²¹⁸⁵ 89/Fecr/27-28-29-30, "Ey huzura kavuşmuş insan! Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön. (Seçkin) kullarım arasına katıl ve cennetime gir!"

²¹⁸⁶ göñli: göñlin M, İ, S.

²¹⁸⁷ olur: ider ve M, İ, S.

2188 اللهم أنك جعلت نعمة وقد حسنت أن يكون على نعمة فأقبضه أنت hemān-dem gözin [M133b] yumup²¹⁸⁹ ba'de mescide vardı oturup 'ibādete meşgūl oldu. *Menkabe* 'İmrān bin Hūşaynī rađia'llāh anuñ vefātı Başra şehrindedür²¹⁹⁰ şülüş ü ħamsīnde İbn-i Sīrīn raħmehu eydür üç yıl baṭnı zaħmet eyledi. Aña eyitdiler dağ ur urmadı. Ba'de urdı ve 'Avn bin Hūşayn eyitdi ħayfā vü dirīgā baña melā'ike selām virmez oldılar. Ol dağ oñulmayınca selām virmediler. *Menkabe*²¹⁹¹ Ħamza bin 'Amrū'-l-eslemī rađia'llāh ittifaħ Resūlu'llāh ile²¹⁹² bir seferde²¹⁹³ bilece²¹⁹⁴ olmış idi.²¹⁹⁵ Bir gice gāyet ħarañu oldu anuñ develeri yükün yolda düşürdiler.²¹⁹⁶ Varup anı bulmağa mezkūr gitdükte²¹⁹⁷ rivāyet olunur mezkūruñ²¹⁹⁸ barmağları şem'ler gibi rüşen ü müzeyyā olmış idi. Ol düşürdükleri yükleri buldılar zāyi' itmediler. *Menkabe* Selmān-ı Fāris rađia'llāh İşfahān vilāyetinde olup Emīrū'l-mü'minīn Ħazret-i 'Ömer rađia'llāh anı Medāyin iline vālī itmiş idi.²¹⁹⁹ Ħilāfet Ħazret-i 'Oşmān'da iken anda vefāt eyledi. Enes bin Mālik rađia'llāh eydür Resūlu'llāh eyitdi السابق أربعة ya'nī benüm içün eyitdi sen sābıku'l-'Arab'sın ve²²⁰¹ Şüheyb içün²²⁰² sābıku'r-Rūm'dur ve

2188 “Ey Allah'ım muhakkak sen nimetini yarattın ve nimetleri üzerine güzel kıldın. Onu sen kabz et.”

2189 gözin yumup: gözi yumıldı M, İ, S.

2190 şehrindedür: şehredür İ.

2191 *Menkabe*: -M, -İ, -S.

2192 Resūlu'llāh ile: Resūlu'llāh'la M, İ, S.

2193 seferde: sefere İ.

2194 bilece: bilece vāķı' M, İ, S.

2195 olmış idi: olmışdı İ, S.

2196 düşürdiler: düşürdi M, İ, S.

2197 bulmağa mezkūr gitdükte: bulmak için mezkūrı peygamber gönderdükte M; bulmak için mezkūrı peygamber göndermegün İ, S.

2198 mezkūruñ: ki anuñ İ, S.

2199 itmiş idi: itmişler idi İ, S.

2200 “Geçen dördtür.”

2201 ve: -M, -İ, -S.

Selmān için sâbıku'l-Fâris'dür ve Bilāl için sâbıku'l-Habeş'dür ve Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem [T135b] cidāl-i Hendek güninde [İ, S 135a] anuñ hakkında buyurdu [M134a] Selmān bizdendür ya'nī ehl-i beytümüz gibidür. Mezkūr Selmān'ın zevcesi rivāyet ider çün vefāt itmege²²⁰³ yakın²²⁰⁴ oldu eyitdi bir miqdār misk şuya bırak²²⁰⁵ ve ol şuyı benüm başum dā'iresine saç hāliyā bir kavm peydā olsa gerek. Anlar ne ins ve ne cin olsa gerek. Çün didügin eyledüm ve evden taşra çıkıdum bir āvāz işıtdüm es-selāmu 'aleyk yā velīyu'llāh es-selāmu 'aleyk²²⁰⁶ yā şāhib Resūlu'llāh. Çün içerü girdüm gördüm vefāt itmiş ve yüzi²²⁰⁷ örtülmüş ammā gūyiyā²²⁰⁸ uyur. Rāvī²²⁰⁹ Sa'id bin Müseyyeb 'Abdu'llāh ibn Selām'dan rivāyet ider bir gün Selmān-ı Fâris rađia'llāh baña eyitdi ey bürāder sen benden öñürdi vefāt idersin ola ki seni düşümde görem. Ben eyitdüm 'aceb ola ki göresin.²²¹⁰ Eyitdi mü'minüñ rûhı her kıanda dilerse görünür²²¹¹ ammā rûh-ı kâfir²²¹² siccīn içinde²²¹³ maħbūsdur görünmez. Rivāyetdür Selmān-ı Fâris vefāt idicek mezkūr 'Abdu'llāh ibn Selām eydür bir gün vaqt-ı zuhrda uyur gibi idüm kim²²¹⁴ aña kaylüle dirler nā-gāh gördüm Selmān-ı Fâris rađia'llāh geldi ve eyitdi es-selāmu 'aleyk ve raħmetu'llāhu

²²⁰² için: için eyitdi M, İ, S.

²²⁰³ itmege: itmegi İ.

²²⁰⁴ yakın: -M, -İ, -S.

²²⁰⁵ bırak: bırakmak gereksün İ, S.

²²⁰⁶ yā velīyu'llāh es-selāmu 'aleyk: -İ, -S.

²²⁰⁷ yüzi: tozı İ, S.

²²⁰⁸ gūyiyā: gūyā İ.

²²⁰⁹ rāvī: rāvī eydür ben İ, S.

²²¹⁰ sen benden öñürdi vefāt idersin ola ki seni düşümde görem. Ben eyitdüm 'aceb ola ki göresin: bizden her kağıımız öñürdi vefāt iderse kendüyi vākı'ada göstere. Eyitdüm buña kim kādirdür M, İ, S.

²²¹¹ her kıanda dilerse görünür: kādirdür M, İ, S.

²²¹² rûh-ı kâfir: kâfir rûhı M, İ, S.

²²¹³ siccīn içinde: siccīnde M, İ, S.

²²¹⁴ idüm kim: idüm-ki M, İ, S.

ve berekātü yā ibn ‘Abdu’llāh ve ben²²¹⁵ ‘aleykü’-s-selām ve raḥmetu’llāhu²²¹⁶
 berekātü yā Selmān didüm ve eyitdüm²²¹⁷ كيف وجدت من ذلك فالخير وعليك بالتوكل فنعنم الشيء التوكل
 Üç-kerre bu sözi söyledi. *Menḳabe* Ṭufeyl bin ‘Amru’ṭ-ṭūsī raḍia’llāh ol²²¹⁸ rivāyet
 [M134b] ider Ḥāzret-i Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem meb’ūs olıduḳdan-
 soñra²²¹⁹ [İ, S 135b] ittifaḳ Mekketu’llāh’a vardum ehl-i Kureyş’den [T136a] bir kaç
 ādemler yanuma geldiler ve eyitdiler ey Ṭufeyl elḥamdüli’llāh bizüm memlekete
 geldüñ işitdün-mi-ki Muḥammed şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem²²²⁰ bizüm ortamuzda
 zāhir oldı ve bizi dīnümüzden ayırıp müteferriḳ eyledi. Bizi kār u kesbden alıḳodı.
 Anuñ aḥvāli cümleten siḥrdür ḳardaşı ḳardaşdan ayurur ve ‘avretleri erlerinden
 ayırur. Ḳorḳarın-ki bize ve bizüm ḳavmümüze daḥı ḳararı irişe²²²¹ ziyānı irişür.
 Zīnhār sen anuñla söz söyleme diyü tenbīh eyledi ve anuñ sözün diñleme.²²²² Şol-
 ḳadar sipāriş itdi-ki²²²³ ḳalkup gitdüm. Bir gün ittifaḳ Mescid-i ḥarām’a vardum.
 Ḳulaḡımı panbuḳ ile ṭoldurdum. Gördüm Resūlu’llāh²²²⁴ anda oturur. Vardum ben-
 daḥı namāza mübāşeret eyledüm. Vaḳtā ki anuñ şavtın işidüp diñledüm. Ḳulaḡuma
 bir ḥüb āvāz geldi-ki şafālar sürdüm ve eyitdüm ben şā’irüm kelāmuñ eyüsin ve
 yatlusun fark iderin. Anuñ öñine varayın eger eyü söylerse ḳabül ideyin²²²⁵ ve eger

²²¹⁵ ben: ben-de M, ben-daḥı İ, S.

²²¹⁶ raḥmetu’llāhu: -M, -İ, -S.

²²¹⁷ “Evini nasıl buldun? Hayırlı buldum dedi. Senin tevekkül etmen lazım. Tevekkül eden ne güzel bir iş yapmıştır.”

²²¹⁸ ol: -İ, -S.

²²¹⁹ olıduḳdan-soñra: olduḳdan-soñra M, İ, S.

²²²⁰ ‘aleyhi ve sellem: -M, -S.

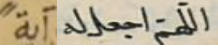

²²²¹ ḳararı irişe: ḳarār virür S, ḳarār virir İ.

²²²² diñleme: diñleme didi M, İ, S.

²²²³ itdi-ki: eyledi-ki İ, S.

²²²⁴ Resūlu’llāh: Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem İ, S.

²²²⁵ ideyin: iderin İ.

yatlu söylse geçüp gideyin.²²²⁶ Āhır ‘aķabince Resūlu’llāh’uñ evine vardum. Eyitdüm ey Muħammed senüñ ķavmüñ senüñ sözüñ diñlemeyem²²²⁷ te’kīd eylediler. Ben-daħı ķulaķlarum penbe ile ıoldurdum ammā cümleten şaħīhü’l-ķavl ben senüñ kelāmuñ işıtdüm. Baña İslām ‘arz eyle Ķur’ān oķı diñleyeyin. Va’llāhu’l-‘azīm şimdiye-dek²²²⁸ [M135a] senüñ āvāzuñdan gōkķek āvāz işıtmedüm.²²²⁹ [İ, S 136a] Müslümān olup ĩmāna geldüm ve eyitdüm yā Resūlu’llāh isterüm benüm ķavmüm ortasına varam anları İslām’a da’vet idem. Baña du’ā eyle-ki sözüüm ķavmüm ortasında maķbūl ola. Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem²²³⁰ didi. Hemān-dem kendü²²³¹ ķavmüme varup gitdüm. Vaķtā ki vardum [T136b] anlara irişıdüm benüm iki gözümüñ ortasında bir nūr zāhir oldı. Bir ķandīl gibi aşılmıř ıurdı. Bir niķe zamān anlar ile²²³² oldum.²²³³ Niķesi ĩmāna geldi. Ba’de Mekke’ye geldüm vardum. Resūlu’llāh öñine irişıdüm. Eyitdüm ķavm-i Tevsīyān’a²²³⁴ bed-du’ā eyle-ki dīn-i Ĥaķ’dan dönerler. Eyitdi²²³⁵ ve baña eyitdi var girü²²³⁶ ve ķavmüñe ulař anları İslām’a da’vet eyle. Ben-daħı vardum²²³⁷ anları²²³⁸ İslām’a da’vet eyledüm. Vaķtā ki Resūlu’llāh Ka’be’den Medīne’ye hicret eyledi ğazāvātdan

²²²⁶ gideyin: gideyirin İ.

²²²⁷ diñlemeyem: diñlemeyem diyü M, İ, S.

²²²⁸ cümleten şaħīhü’l-ķavl ben senüñ kelāmuñ işıtdüm. Baña İslām ‘arz eyle Ķur’ān oķı diñleyeyin.

Va’llāhu’l-‘azīm şimdiye-dek: -T.

²²²⁹ işıtmedüm: işıtmedüm hemān-dem M, İ, S.

²²³⁰ “Allah’ım ona bir işaret göster.”

²²³¹ kendü: kendi İ.

²²³² anlar ile: anlar-ıla S.

²²³³ oldum: ıurdum İ, S.

²²³⁴ Tevsīyān’a: Tevsīlere M, İ, S.

²²³⁵ “Allah’ım bize ğuzel bir hidayet nasip eyle.”

²²³⁶ girü: git M, İ, S.

²²³⁷ vardum: -M.

²²³⁸ anları: anları dīn-i İ, S.

Bedr ü Uḥud u²²³⁹ Hendek vākı' oldı ve ğazā-yı Qal'a-yı Ḥayber'de İslām'a gelmiş bir cem'iyet ile buluşdum²²⁴⁰ ve anlar ile feth-i Ka'betu'llāh'a-dek bile oldum. Resūlu'llāh beni Zü'l-kefeyn dirler bir keniseyi bakmağa gönderdi. Vardum anda olan aşnāmı yıķup yaķdum girü Resūlu'llāh'a geldüm tā Resūlu'llāh'ın vefāt zamānına-dek anda oldum ve mezkūr rāvī eydür ba'de'l-vefāt Ḥazret-i Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem [M135b] ba'zı A'rāb'dan mürtedd oldılar. Bir nice Müslümānlar ile²²⁴¹ cānib-i Yemāme'ye [S136b] gitdük. Vākı'amda gördüm-ki başum tırāş olinmiş ve aĝzumdan bir kuş çıkup [İ 136b] uçdı ve bir 'avret fercin açdı ve benüm bir oĝlancuĝum beni çok taleb eyledi bulmadı. Ben bu²²⁴² vākı'ayı aşhāb-ı Resūlu'llāh'a didüm. Eyitdiler ḥayr ola ammā bunun ta'biri oldur-ki vākı'ada baş tırāş itmek ser virmeğdür ve aĝzuñdan kuş uçduĝı ruḥuñ dehānuñdan çıkısa gerek ve 'avret fercin açup gösterdüĝi kabruñ olsa gerek ammā oĝluñ [T137a] seni taleb itdüĝi şehādet ile²²⁴³ ölürsin. Rāvī eydür mezkūr Tufeyl āḥır şehid oldı. *Menķabe* Uķbe²²⁴⁴ nām eydür Resūlu'llāh'ın ḥatunı Ümmü Seleme rağia'llāh²²⁴⁵ beni āzād eyledi. Şol şartla ki Resūlu'llāh'a ḥızmet eyleyem mādām-ki Resūlu'llāh²²⁴⁶ ḥayātdadur ben daḥı eyitdüm va'llāh²²⁴⁷ eger sen bu şartı itmeseñ 'āşī olurduñ zīrā ben anuñ ḥızmetinden dönmezsin. Andan şordılar²²⁴⁸ aduñ

²²³⁹ Uḥud u: -T.

²²⁴⁰ buluşdum: buluşdum İ, S.

²²⁴¹ Müslümānlar ile: Müslümānlarla İ, S.

²²⁴² bu: -T.

²²⁴³ şehādet ile: şehādetle M, İ, S.

²²⁴⁴ Uķbe: Sefine M, İ, S.

²²⁴⁵ rağia'llāh: rağia'llāhu 'anhā M, İ, S.

²²⁴⁶ Resūlu'llāh: Resūlu'llāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem İ, S.

²²⁴⁷ va'llāh: -İ, -S.

²²⁴⁸ şordılar: şordılar ki İ, S.

nedür. Eyitdüm²²⁴⁹ adum²²⁵⁰ dimezüm. Resūlu'llāh benüm adum²²⁵¹ Sefîne qodı. Eyitdiler niçün Sefîne qodı. Eyitdi bir kez Resūlu'llāh aşhāb ile²²⁵² ticārete gitdi yüklerümüz²²⁵³ ağır idi. Resūlu'llāh buyurdı bu yükleri bir yire götürmek gerek. Āhır baña eyitdi sen Sefîne sen getir. Ben-dağı tā yidi deve yükün getürdüm. Baña girān olmadı ve mezkūr rivāyet ider ittifāk bir gün gemi seferin eyledük [M136a] gemimiz şikest oldı. Ben bir tahta pāresi üzerinde qaldum āhır²²⁵⁴ deryā beni²²⁵⁵ kenāra çıkarup bir mīşe yanına vardum gördüm anda [İ, S 137a] bir arslan yatur. Eyitdüm yā ebā'l-hāriş ben Sefîne-yi Resūlu'llāh'am²²⁵⁶ başım arslan aşğa şalup baña tevāzu' gösterüp pehlūsı üzerine sürindi. Baña rāh-ı müstakīm delālet eyledi. Ben-dağı tođru²²⁵⁷ yola gitdüm ve cünbiş eyledi-ki gūyā benümle vedā' eyledi. *Menqabe* Ḥassān bin Şābit radia'llāh rivāyet ider çün Cebele-yi Ğassānī mürtedd oldı. Vardı kayşer-i Rūm'a gitdi²²⁵⁸ āl-i²²⁵⁹ Cefne'den idi. Ḥazret-i 'Ömer'ün²²⁶⁰ ilçisi ile Ḥassān'a²²⁶¹ hediye gönderdi. Bir gün 'Ömer Ḥassān'ı taleb eyledi. Ḥassān 'Ömer'ün [T137b] evine geldi eyitdi bunda būy-ı hediye-yi āl-i Cefne vardur. Eyitdi yā Ḥassān senün için Cebele-yi Ğassānī bir miqdār hediye gönderdi. Rāvī eydür

²²⁴⁹ eyitdüm: eyitdi ben M, İ, S.

²²⁵⁰ adum: adım İ.

²²⁵¹ adum: adım İ.

²²⁵² aşhāb ile: aşhābla M, İ, S.

²²⁵³ yüklerümüz: yüklerimiz İ, S.

²²⁵⁴ āhır: -M, -İ, -S.

²²⁵⁵ beni: -M, -İ, -S.

²²⁵⁶ Resūlu'llāh'am: Resūlu'llāh'ün hemān-dem İ, S.

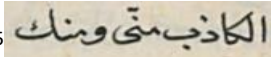
²²⁵⁷ toğru: toğrı İ, S.

²²⁵⁸ gitdi: gitdi-ki M, İ, S.

²²⁵⁹ āl-i: ol T.

²²⁶⁰ 'Ömer'ün: 'Ömer İ, S.

²²⁶¹ Ḥassān'a: -T.

ta'accüb eyledüm. Ḥassān'a²²⁶² Cebele-yi Ğassānī'nün bŷy-ı tuḥfesin²²⁶³ bildüğine. *Menḳabe* 'Amru bin Mŷrretü'l-Cühenī raḍia'llāh ol rivāyet ider Resŷlu'llāh baña selām 'arz eyledi ve eyitdi seni ḳavmŷne gŷndereyin ŷāyed ki anları ĩmāna da'vet idesin. Ḳabŷl itdŷm vaḳtā ki ḳavmŷme iriŷdŷm cŷmlesi ḳabŷl eylediler. Hemān Emru'llāh nām Mŷslŷmān olmadı²²⁶⁴ eyitdi sen baña dirsın-ki ecdādumuz dīnin terk it ve bir niçe ebyāt-ı mezemmet oḳudı. 'Amr eyitdi ²²⁶⁵ Emru'llāh nām ŷaḫᷣuñ fi'l-ḫāl [M136b] ᷣudaḳları ve aḡzı dŷkildi ve iki gŷzleri kŷr oldı ve sŷzleri peltek miŷāli oldı. *Menḳabe* Uhbān raḍia'llāh maraḡ-ı mevtdе vaŷiyyet eyledi beni ŷç²²⁶⁶ kefen birle defn [Ī, S 137b] idesiz. Meger anı iki kefen ve bir ḳamīŷ ile defn itmiŷler çŷn ŷabāḫ oldı ḳabrine vardılar gŷrdiler ol kefenler ve ḳamīŷ²²⁶⁷ bir aḡaç ŷzre aŷılmıŷ.²²⁶⁸ Tereddŷd çekdiler kefen dikiciyi getŷrdiler. Eyitdi va'llāh ben bunı²²⁶⁹ dikŷp kefen eyledŷm idi. *Menḳabe* Ebŷ Ḳurŷāfe raḍia'llāh aña Resŷlu'llāh du'ā-yı ḫayr eyledi ve egnine cāme giydŷrdi ve ol 'Aŷḳalān ilinde olurdı. Bir gŷn oḡlı Rŷm'daki Ḳurŷāfe'ye 'Aŷḳalān'dan yā Ḳurŷāfe²²⁷⁰ “eŷ-ŷalavat eŷ-ŷalavat” diyŷ çāḡırur²²⁷¹ ve²²⁷² oḡlı Ḳurŷāfe'ye bilād-ı Rŷm'dan “lebbeyk lebbeyk²²⁷³

²²⁶² Ḥassān'a: Ḥassān'ũn M, Ī, S.

²²⁶³ bŷy-ı tuḥfesin: tuḥfe gŷnderdŷgin M, Ī, S.

²²⁶⁴ olmadı: olmadı ve Ī.

²²⁶⁵ “Yalan sŷyleyen benden ve sendendir.”

²²⁶⁶ ŷç: on M, Ī, S.

²²⁶⁷ ḳamīŷ: ḳamīŷin S.

²²⁶⁸ aŷılmıŷ: aŷılmıŷ ᷣurur Ī, S.

²²⁶⁹ bunı: bunları M, Ī, S.

²²⁷⁰ oḡlı Rŷm'daki Ḳurŷāfe'ye 'Aŷḳalān'dan yā Ḳurŷāfe: 'Aŷḳalān'da Ebŷ Ḳurŷāfe M, Ī, S.

²²⁷¹ çāḡırur: çāḡırdı Ī, S.

²²⁷² ve: -M, -Ī, -S.

²²⁷³ lebbeyk lebbeyk: -T.

yā vālidī” diyü cevāb virdi.²²⁷⁴ Anuñ yanında olan aşhāb eyitdiler bāreka’llāh ne hoş [T138a] cevāb virdūñ²²⁷⁵ eyitdi va’llāhu’l-‘azīm babamdan baña²²⁷⁶ namāz kılmak için işāretdür. Müşārū’n-ileyh rivāyet ider Resūlu’llāh’dan şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem işitdüm-ki eyitdi her kim yatduğı vaktin döşegi üzre Tebāreke süresin oğisa

andan²²⁷⁷ soñra eyitse

اللهم رب العالمين ورب البلد الحرام ورب المشعر الحرام بكل اية انظروا في شهر رمضان

²²⁷⁸ يلقي روح محمد في تحية وسلامه Haq Te’ālā celle ve ‘alā anuñ için iki ferişteh

[M137a] göndere Resūlu’llāh’a varalar selāmi ulaşduralar.²²⁷⁹ Resūlu’llāh ide fülān bin fülān benden dağı selām olsun. *Menkabe* Enes bin Mālikü’l-Enşārī rađia’llāh künyeti Ebā Ḥamza’dur ve on yıl Resūlu’llāh hızmətinde oldu. Vaqtā ki Resūlu’llāh Medīne’ye geldi on yaşında idi. Vefāt itdükte ki aşhābuñ cümlesinden soñra vefāt itdi²²⁸⁰ [İ, S 138a] Muḥammed bin Sīrīn yudı ve defn eyledi. Resūlu’llāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem aña du’ā eyledi māl²²⁸¹ u evlādı ve ‘ömri ziyāde olmasına.²²⁸² Enes ibn²²⁸³ Mālik rivāyet ider benüm ḥurmā ağaçlarum her yıl iki def’a ḥurmā virürdi²²⁸⁴ ve yüz nefer oğlancuqlarum oldu ve ol kadar ḥayāt buldum-ki benüm adımı Ḥayāt

²²⁷⁴ diyü cevāb virdi: didi M, İ, S.

²²⁷⁵ ne hoş cevāb virdūñ: -M, -İ, -S.

²²⁷⁶ babamdan baña: baña babamdan M, İ, S.

²²⁷⁷ andan: -İ, -S.

²²⁷⁸ “Helal ve haramın Rabbi olan, harem beldenin Rabbi olan ve hac ibadetinin yapıldığı beldenin Rabbi olan Allah’ım! Her âyeti Ramazan ayında indirdi ve Muhammed’in ruhuna benden salat ve selam ulaşsın.”

²²⁷⁹ Resūlu’llāh’a varalar selāmi ulaşduralar: şevābın aña irişdüreler M, S; şevābın aña irişdireler İ.

²²⁸⁰ ki aşhābuñ cümlesinden soñra vefāt itdi: -M, -İ, -S.

²²⁸¹ māl: mālı M, İ, S.

²²⁸² olmasına: oldı M, İ, S.

²²⁸³ ibn: bin M, İ, S.

²²⁸⁴ virürdi: virürlerdi M, S; virirlerdi İ.

kodılar ve mağfret için ümîd tutarım ve ‘ömri üç yıl oldu²²⁸⁵ rivâyet²²⁸⁶ olunur
 eyitdi²²⁸⁷ bir gün bir şahş baña geldi eyitdi yağmur yağmadı yirler teşnedür. Hemân-
 dem âbdest aldum ve namâz kıldum ve du‘â eyledüm. Hemân-dem bir bulut peydâ
 oldu. Yağmur şol deñlü yağdı-ki seller aqđı tã bostân zamâni idi.²²⁸⁸ *Menkabe* Şâbit
 Füleys rağia’llâh [T138b] eydür bir gün şehrden taşra süvâr olmış²²⁸⁹ çıkdum
 gördüm a‘dâdan iki²²⁹⁰ cāsūs gelürler.²²⁹¹ Yoldaşumla kaçmağa mübâşeret eyledük.
 Yoldaşumuñ atı ayağı sürçdi atdan düşdi ayağı şikest oldu. Ben kaçdum gıtdüm bir
 gün bir gice ilerüye vardum gördüm ikinci gün ‘ağabümce geliyor ayağı şınıklığı-ki
 bir yılda oñulurđı bir sã‘atde cerâhatden [M137b] biri olmuş eyitdüm ne ‘alâmetdür ki
 anda vâkı‘ oldu anda helâk olmaduñ. Eyitdi bir aq̄ ata biner âdem üstüme çıkageldi.
 Eliyle benüm ayağımı şıgadı ve eyitdi işbu âyeti oқы
 2292 فان تولوا فقا حسبى الله لا اله الا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم ben dağı²²⁹³ oқыdum
 hemân-dem [İ, S 138b] ayağum üzre başdum ve yola girüp saña geldüm. *Menkabe*
 Temîm-i Dârî rağia’llâhu ‘anhu²²⁹⁴ râvî eydür vaqtã ki Resûlu’llâh²²⁹⁵ gâzã-yı
 Tebük’den geldükde²²⁹⁶ bir cemã‘at²²⁹⁷ Dâreyn’de²²⁹⁸ gelüp îmâna geldi. Temîm-i

2285 ‘ömri üç yıl oldu: -M, -İ, -S.

2286 rivâyet: mezkûrdan rivâyet M, İ, S.

2287 eyitdi: -M, -İ, -S.

2288 tã bostân zamâni idi: -M, -İ, -S.

2289 taşra süvâr olmış: süvâr olmış taşra İ, S.

2290 iki: bir niçe M, İ, S.

2291 gelürler: gelür M.

2292 9/Tevbe/129, “ (Ey Muhammed!) Yüz çevirirlerse de ki: Allah bana yeter. O’ndan başka ilâh yoktur. Ben sadece O’na güvenip dayanırım. O yüce Arş’ın sahibidir.”

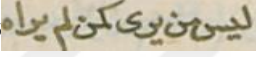
2293 ben-dağı: -M, -İ, -S.

2294 rağia’llâhu ‘anhu: rağia’llâh M, İ, S.

2295 Resûlu’llâh: Resûlu’llâh’la M, İ, S.

2296 geldükde: geldük M, İ, S.

2297 cemã‘at: cemã‘atle M, İ, S.

Dārī²²⁹⁹ Ḥazret-i ‘Ömer hilâfeti zamânında idi²³⁰⁰ bir gün Medîne’de nâ-geh-ân bir²³⁰¹ âteş peydâ oldu. Mezkûr Temîm-i Dārî Ḥazret-i ‘Ömer’e geldi.²³⁰² ‘Ömer eyitdi yâ Temîm gel ol âteşe varalum. Temîm-i Dārî eyitdi benüm anda varmağa ne liyâkatum vardur. Muḥaşşıl-ı kelâm ‘Ömer bin Ḥaṭṭâb ibrâm idüp bunu anda ilettdi. Şâlih bin Müsliḥ²³⁰³ eydür ol vaḳt ben-daḥı²³⁰⁴ bilece vardum idi.²³⁰⁵ Temîm-i Dārî gördüm eliyle işâret idüp âteşi perâkende eyledi tâ ol zamâna-dek ki ol âteş-i bedr gâliye geldi. Ḥazret-i ‘Ömer eyitdi ²³⁰⁶ *Menḳabe* Nu’mân bin Beşîr raḥmehu²³⁰⁷ eydür Zeyd bin Ḥârice raḍia’llâh gâyetde ten-dürüst kimesne idi. Medîne’de [T139a] olurdu nâ-geh-ân boğazında bir derd peydâ oldu. Beyne’ş-şalavatînde²³⁰⁸ vefât itdi. Nu’mân bin Beşîr eydür anı yaturup ve yüzün örtüp mescide gitdüm namâz kıldum ve cemâ’ate ḥaber eyledüm²³⁰⁹ gördüm bir şahş geldi. Zeyd bin Ḥârice [M138a] ölmüş ammâ²³¹⁰ yaturken âdemler ile²³¹¹ söyleşdi didi. Ba’de cemâ’at enşâr-ıla ülzerine varduḳ işitdük daḥı söylerdi ve eydürdi Emîrû’l-mü’mînîn ‘Ömer ḳavmüñ ulusıdur. Ba’de²³¹² Emîrû’l-mü’mînîn ‘Oşmân’uñ ḥâlin beyân eyledi

²²⁹⁸ Dâreyn’de: Dâreyn tağından M, S; Dâreyn dağından İ.

²²⁹⁹ Temîm-i Dārî: -M, -İ, -S.

²³⁰⁰ idi: -M, -İ, -S.

²³⁰¹ nâ-geh-ân bir: -M, -İ, -S.

²³⁰² Temîm-i Dārî Ḥazret-i ‘Ömer’e geldi: -M, -İ, -S.

²³⁰³ Şâlih bin Müsliḥ: râvî M, İ, S.

²³⁰⁴ ben-daḥı: ben-daḥı anda İ, -S.

²³⁰⁵ idi: -M, -İ, -S.

²³⁰⁶ “Onu gören gibi kimse görmedi.”

²³⁰⁷ raḥmehu: raḥmetu’llâh M, İ, S.

²³⁰⁸ Beyne’ş-şalavatînde: Beyne’ş-şalâtînde İ.

²³⁰⁹ ve cemâ’ate ḥaber eyledüm: -M, -İ, -S.

²³¹⁰ ölmüş ammâ: ölmüş M, S; -İ.

²³¹¹ âdemler ile: âdemler-ile İ, S.

²³¹² ba’de: andan soñra M, İ, S.

dağı şol fitnelerden-ki anuñ āhırında [İ, S 139a] vākı' oldı ve²³¹³ andan şofra ehl-i cennet ve cehennemden haber virdi ba'de²³¹⁴ hāmūş oldı. Ve²³¹⁵ mezkūr Nu'mān eydür anda hāzır olanlardan şordum-ki biz gelmezden evvel ne söylerdi eyitdiler ki aḥvāl-i Resūlu'llāh'la²³¹⁶ Ebū Bekr'den haber virdi.²³¹⁷ Ba'de defn olındı.²³¹⁸ *Menḳabe* Ümerāye-i enşāriyye aḥvālinden Enes bin Mālīk rivāyet ider eydür ṭāyife-yi Enşār'dan²³¹⁹ bir cūvānı görmege gitdüm. İttifāk ölmüş buldum.²³²⁰ Vālidesi vardı pīr ü nā-bīnā. Vardum ol meyyitūñ²³²¹ başı ucında oturdum²³²² vālidesi eyitdi benüm oğlum öldi-mi. Eyitdüm belī. Eyitdi yā Rab senden dilerin-ki hicret iden peygamber ḥaḳkı-çun²³²³ baña bu dem bu muşībeti göstermeyesin. Enes bin Mālīk eydür fi'l-hāl meyyit olan oğlı dirildi. Eline ṭa'ām alup yidi. Ben-dağı vardum bilece yidüm.²³²⁴

Pend

-. - - / - . - - / - . - - / - . - -

Zıkr idüp dā'im Ḥudā'yı ey göñül sen zākir ol

Gice gündüz Ḥaḳ Te'ālā ḥızmetine ḳādir ol

²³¹³ ve: andan haber virdi M, İ, S.

²³¹⁴ ba'de: ve M, İ, S.

²³¹⁵ ve: ba'de M, İ, S.

²³¹⁶ Resūlu'llāh'la: Resūlu'llāh ve M, İ, S.

²³¹⁷ virdi: virürdi M, S; virdi İ.

²³¹⁸ ba'de defn olındı: -M, -İ, -S.

²³¹⁹ eydür ṭāyife-yi Enşār'dan: Enşārilerden M, İ, S.

²³²⁰ İttifāk ölmüş buldum: -M, -İ, -S.

²³²¹ ol meyyitūñ: -M, -İ, -S.

²³²² oturdum: oturdum meger oğlı vefāt itmiş M, İ, S.

²³²³ ḥaḳkı-çun: ḥaḳkı-y-ıçun İ, S.

²³²⁴ vardum bilece yidüm: bile-y-idüm M, bile idüm İ, bileydüm S.

Bezm-i zīnetdür cihān sākīsīdūr anuñ ecel

Şerbet-i mevti içürür saña dahı āhır ol

Gūyiyā oldı müsāfir mev-t-i insān-ı fenā

Saña da elbette bir gün qonar evvel hāzır ol²³²⁵

Cānın almaqda vücūd-ı nāsuñ itmez ihtirām

Bir görür şāh u gedāyı her zamānda zāhir ol

Şa'bdur her şahşa gerçi kim ölüm rūh [u] cesed

Almada anı melek oldı işinde māhir ol

Zümre-yi nīkāna gir cānuñ huzūrın isteseñ

Saña bīgāne dimiş Hāq hızmətinde qāşır ol

Ey Şenāyī her nefes şükrini eyle Hālık'ıñ

Hāq Te'ālā virdügi her ni'metine şākir ol²³²⁶

²³²⁵:elbette: elbetde İ.

²³²⁶ virdügi: virdigi İ.

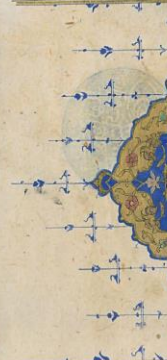
7. NÜSHALARIN İLK VE SON VARAKLARI

T1b

استخوان کویچه‌ها انباشته‌ایند چون
 کویچه‌ها شامه‌ها که در کور و کور و کور و کور
 بویضا عادات و عادات و عادات و عادات
 صفه و کوشی و صلات و عادات و عادات
 صفه نظر اسم که روی رسیده است
 حیات ارباب و ارباب و ارباب و ارباب
 سنان احکام و عادات و عادات و عادات
 راه عشق و طایفه و کویچه‌ها و کویچه‌ها
 تخصصه‌ها و ارباب و ارباب و ارباب
 عاشقانه ارباب و ارباب و ارباب و ارباب
 انباشته و عادات و عادات و عادات
 سوگواری و عادات و عادات و عادات
 بیاد و عادات و عادات و عادات

سجانه من خلق الانسان و خلقه الميان و خلقه على كثير من خلقه بالخلق
 والنساء انشاء الاشياء على ما وتوكلوا من التمايز الى العباد الله
 للمسيح له المجد في الاخرى الا ان تهوروا القول انه اسم الله الواحد
 لا يفرق عن خلقه صفاته في الارض ولا في السماء ولا على اجساد الملائكة
 وشهد يوحنا اشبه كل ذرة من ذرات الخيرات في كل خلق الملائكة
 علاه واعد وصلى وسلم على تاج البشر ورسول الوجود والصلاح لاهل
 المدة والكرامة التي جعلت الالهة والاسود والجموع على آله واصحابه
 والبلاد واعتقابه خبير الابواب وبنوة الاشياء واقفا باليد والتهار

منح حضرت نه والاول الانفال
 ايله يبا وكونه الام الا انفا
 يستمره من رايه من عجله ووش
 ذرة من كبريتا وخلقها في كبريتا
 كبريتا وخلقها في كبريتا وخلقها
 كبريتا وخلقها في كبريتا وخلقها

فخرجنا من ارضنا وخلقنا
 من ربه وخلقنا من ربه وخلقنا
 كبريتا وخلقنا من ربه وخلقنا
 حلة وخلقنا من ربه وخلقنا
 من ربه وخلقنا من ربه وخلقنا
 من ربه وخلقنا من ربه وخلقنا
 من ربه وخلقنا من ربه وخلقنا
 من ربه وخلقنا من ربه وخلقنا

دنيا ان مشاهدات ارضها وخلقها
 ويخرج من اهل الجحود
 علمها من اهل العبادات
 بالاهل من اهل الدنيا

M139b

لك الملك والحمد لله وانت ملك توم قدير وانهدا من محمد عبدك وصولك
 وانهدا من رصيدك ووليك في الدنيا والدار الآخرة وأنت جنت في العتوم
 وأنسا ان كلنا ان سبي كلنا الرضا من عود وخطيبه في الاوق الخ شاك
 فاعلمني في كلها ان لا يفر الله من الا انسة وعمل انسا العوايا الدير
وهو صليح من صليح الله عز وجل لا يستطيع ومع ما أكره ولا تقع ما ارجو واصبح
 الامن بالخير والبر والصحة من اهل في الله عز وجل الله لا تشتر في عود
 ولا تشتر في عود لا يتكلم صديق في عود لا يتكلم الدنيا الكرمي ولا يبيع
 علمي لا تسلم على نزل حتى لله لك نصيبا ويا مسيدا ويا نوح
 ويا نوح ويا ابيك الصبر عالم الغيب والشهادة فاطم النبوت والامن في كل
 ومكة شهيد ان لا اله الا انت اعوذ بك من شره ومن شره الشيطان ومن شره
 سبحان الله وعبد لا حول ولا قوة الا بالله ماشا الله كان ومالم ينشأكم علم الله
 على كل شيء قدير ما ان الله قال كل من عمل صالحا فسنسا ان الله يحسنه ويحسنه
 والمجد في السواست الا وهو عسى او من ظهر من يخرج الحق وتخرج اليك
 من الحق ويحكي الا وهو عسى او من ظهر من يخرج الحق وتخرج اليك
 والامن لله عز وجل انسا العوايا في عود ما يولد على الفطرة الا لله استعوز بك
 ما يورثه والى الله الرجاء خطيبين بين يدي ومن خطيبين عود في عود ما يولد
 ومن عود في عود عود عود ان اعسا ان من عود

141
 141

سبحان من خلق الانسان وعلية البيان وفضله على كثير من خلقه
 بالخلق واللسان النضار على ما شاء ويزمورها من التسبيح
 الغدير اله الاستبان المسني وله الحمد في الآخرة والاولى ان يجهر
 بالشكر فانه يعلم الشكر وانقش لا يعرب عن علمه مقال ذرة في الارض
 ولا في السماء وان على رجوه المصنوعات وشهد بوحدايته كمال ذرة
 من ذرات الحمد فانى كل شئ له آية تدل على انه واحد وفضل
 ونسب على تاج البشر وسراج الوجود لاهل الممد والوبر محمد الذى
 بعث الالاسود والاحمر والى اله واصحابه واولاده واعقاب
 خيرة الابرار وبررة الاخبار ما تقرب التيل والتسهار
مدح اله
 اتمن استوبو كوكب مدح الهى انشا الكالين اولادى ليلى كالملا
 يستدرد همد ويا غمى بجر له اوش بوقتها ايد من قبد لساني رها
 ذرة من كوتق ويا غمى ويا غمى بيشتر رصيف خدا اولادى ليلى كوكب روا
 محمد

محمد بن عالم بر روزمره طور رحمتي
 استخوان كين جهان كين ابدى حق
 كيه مشاطا ناله كور نيوز كوزلر خوي
 بوغجه طاعات وعبادات نفوس فاسد
 صقله بوشكي رسال رسن عهد كم
 صدقنا شيم كروى حيا بر آخر
 طاعت اربا بيه اولما موقالا بربر
 بينان احوالى دغان اولل ابدى حق
 تر عشق ودايمى رنج كرك بر دم
 عاشقه اليه كجور وينا معشوق
 اينا جور وينا جلد كيون اولدى بى
 سوز كى قورده حق قلده نصيب آله
 بيلوره جاندا مش طرفه حقدن اكر
 دريان ما حبات اى كرم حلايق ووجود
 در كهكك نيا ز حاجت ايجون
 خلكه يورده سوز ووين كك تدم
 بى كوندومه باب رحمتدند

كورنده روزشمارا هل ملاز فردي
 فرخ ناسوا ايجون انه قوماده مرفا
 هوس مهوى واما اولما نك رنج وينا
 كير شيطان كين ايلو قوس بلع وينا
 حاد ندر بجران اولما ككاري بيندا
 دى بركن ذوره كور كهكك ملا ايجقا
 سائله حق ذوره ديلسه طلبه فلا
 بيولك آجه بيلور واولا كين ايجون
 خال جور وينا جان اولاعشا قى بلا
 متلاير اولور اول رخله ذوق وينا
 با اولدى اولاده نبوت اعلا
 اى شاي فوله مختلار برشور سكا
 بجر به رنجي ككيفا ونبورسه بكا
 وى رحيم هالى صحير بار **قال**
 كلدم اى صاحب العطا اكنوت
 بالهى سخاك اسيد اشده
 نوروش راخى تاب رحمتدند

ایانم از دره بصرم ویران کردید سکا کلام **مشقبه** قسم داری و ط
 راوی ایرو و قنکه رسول اقباله غزای بتو کن کلاک برجا عسکه
 ذاتینا غنقن مذکور قسم دای کلوب ایما نکندی حضرت و ست
 عهد فقی و ما بنده بر کون مدينه ده آتش پيدا اولدی عمل پید کرد
 یا تمیم کل او انقشه داده نوم تمسیم دای ایتی بنم آنده واروصه
 نه لیا قسم و ادور محتمل کلام عسر بن الخطاب ابرام ایروپ بولغا توه
 ایلدی و اوی ایرو اول وقت بنیض آتیه بیلچر و ادوم تمسیم
 دای کوردم ایله اشارت ایروپ آتشی پرا ککنده ایروک
 تراون زمانه نگه اول آتش بدر غالیبه کلوی حضرت عمل پید کرد
لیس من بری کن لوری مشقبه نعمان بن بشیر و رحمة القم ایرو
 زید بن خارجه و ط غا بنیوه تند رست ککنسته ایرو مدينه ده
 اولوروی ناکهان بوغاز نوره بر دور پيدا اولدی بین الصلاد پنده
 و فاقا ایتی نعمان بن بشیر ایرو اقی با تروپ ویو نین **اوروب**
 مسجد کتوم غان قلدوم بر شخص کلوی نین بین خا و جبه
 بتو کن آدمایله سولاشدی دیری بعد و جاعتا اطفا و پلا و زینیه و اروق
 اشتند دخی سولوروی و ایرووی امیر المؤمنین عمر قزمان اولور سید و ادون
 انن صکره امیر المؤمنین نعمان حان بیاق ایلدی دخی شول قنده لور کلاک آتیه

واقع

واقع اولدی انن خبر ویردی انن صکره اهل بیت و جبه شد خبر
 ویردی و ظاهرش اولدی عهد مذکور ضا نا ایرو آنده حاضر و اندر دست
 صورت مکر بن کسره نا اول نه سولوروی ایتدی لور کلاک و سولان قد و اوب کون
 شهر ویردی **مشقبه** امایه انصاریه احوال انن بن مالک روایت
 ایرو انصاریه لورون بر جوان کوردم کتوم والده سی و ایدری پیرو نابینا
 و ادوم بانجا و جند و اودوم حکما و غنی و فاقا آتشی والده سی ایتدی
 بنما و غنوم اولری ایتدی یارب سندن دایرینکر هجرت
 ایرو پیغمبر حقیقون بکا بودم بو مصیبتی کوردم سنی انن بن مالک
 ایرو فی الحال میت اولان اوغلی درلوی الله طعام الوپ پیدی نرضی بایوم
پسند
 دکر ایروپ دا تم خدای کی کولین نا کولون کچیکورون حق تعالی خذ مشینه قادر اول
 بزم زینتد جهان ساقیسدر آمان اجل شریعت موقی بچور ساکر حق اولون
 کویا اولور و سا فرموت انسان فنا ساکرده ایتده بر کون قرنا و لیا نزلون
 جان الله وجود ناسک اتن احترام بر کور شاه و کوا همزه نره طاهراول
 مصعب ره خنده کرم اولم روح جسد الله آتی حاکم اولور ایشنده ما هر اول
 زمره نیکا نه کیر جا نل حضورنا است سله شکا نیکا نه دین حق منته قاصداون
 ای نناوی هر نفس شکر بخا بده خالق است حق تعالی بربر و کرم نعمتیه شاکرا و لیس

S138b

ذوق نواز و ایاد و وقتا که سوزال الله که غری تو کردن کلک بر جانم
 خدایین طاعت مند مذکور فهم دای کلوب ایما کلا کلا حضرت
 عمر خلد فنی زمانه بر کون مدینه ده اشتریک اولدی عر ایتدا
 باقیم کل اول آتسه واره تو رسم داری ایتدی سحرانه وایغ
 نه لیا فتم وار در محض کل عمر خطاب ابره ایدوب یوقانه
 ایلندی راری ایدوب اول وقت بند خ آتغ بیلر وار در تعیم
 داری کور در الهله اشارت ایدوب آتغی بر آکده ایلدی
 ناول زمانه که اول آتغ بر باله کلدی حضرت عر ایتدی
 ایس من بری کمن لیریل منقبه نعمان بن بشیر رحمة الله ایدوب
 زید بن خارجه غم غایتک تدرست کهسته ایدی مدینک
 اولو روی ناگهان بوغاندن بر در بر بیل اولدی بیز الصلو تیدک
 وفات ایدی نعمان بن بشیر ایدوب آتغی و یوزین اور توپ
 مسیحی کتدم غم غایتک کور دم بوغی کلدی زید بن خارجه اولدی
 بوق کن آدم اولدی سولیددی دی بوجوم جاع غم غایتک ایدوب وار ووق
 اشتریک صحیح سولیدی و ایدوبدی اولدی غم غایتک اولدی سولیدی
 صکره امیرالمؤمنین عثمان حال بیان ایدوبدی صحیح غم غایتک اولدی

ووردی و خاموش اولدی بعد ملاکه نعمان ایدوب آتغ حاضر ایتدینون
 صورم که بز کلزون اول سولیدی ایدوب کله احلال رسول الله و یوزین
 خبر ووردی **منقبه** امیر انصاریه ایلدن انمن مهالک وایغ
 ایدوب انصاریلرون بر جانی کور که کتدم والهی و ایدوب بیو یابینا
 واردم باشی و جنون او تودرم حکاروغلی وفات آتغ والهی ایدوب
 بنم اوغلو اولدی ایتدی ایتدی یارب سنددین ایلدی کتدم
 ایدوب پیغدی جیحونی بنگا بودم بوسه صیبتی کوسه صیبتی انمن مالک
 ایدوبی لخالبت اولان اوغلی در لیدی اندطعام آوب ایدوب پیغدی ایلدی

تذکره
 ذکر ایدوب نام خدای او کلر ذاکر
 بنم زینتد جهکان ساقی مر آتکل اول
 کویا اولدی سنا فرزت انسان فنا
 خان آتکل وجود سنا آتکل خاتم
 صعد هم غم غایتک کور دم بوغی کلدی
 ذوق نواز کبریا ناله حضور استک
 ایتدی هم غم غایتک کور غایتک
 خوقالی ووردی هم غم غایتک کور غایتک

Chester Beatty Library Nüshası 1b

الذي جعل كل مديح الامور
 يستهده مهده زمامه من غير ان
 ذمته في ذلك وفي ذلك وفي ذلك
 عنده ان ياتي بغيره في ذلك وفي ذلك

الذي جعل كل مديح الامور
 يستهده مهده زمامه من غير ان
 ذمته في ذلك وفي ذلك وفي ذلك
 عنده ان ياتي بغيره في ذلك وفي ذلك

او سئل عن كنهها المبيح الذي يبيح كونه مستانها فاكور في كونه في ذلك فوجدها على ما فيها وانما في ذلك سئل عن كنهها المبيح الذي يبيح كونه مستانها فاكور في كونه في ذلك	فهي التي لا يجوز ان يذم هو من يذم في ذلك وفي ذلك كنهها مستانها فاكور في كونه في ذلك فوجدها على ما فيها وانما في ذلك سئل عن كنهها المبيح الذي يبيح كونه مستانها فاكور في كونه في ذلك
--	--

ŞAHIS VE YER ADLARI DİZİNİ

A

‘Abbās, 159, 214, 242, 249

‘Abdu’llāh, 156, 161, 176, 177, 307, 401

‘Abdu’llāh bin ‘Abbās (İbn-i ‘Abbās), 150, 173, 214, 250, 322, 354, 398.

‘Abdu’llāh bin ‘Amrū’l-‘Āş, 267, 268

‘Abdu’llāh bin Enīs, 255

‘Abdu’llāh bin Ḥayşeme, 243, 244

‘Abdu’llāh bin Ḥuzāfe, 233

‘Abdu’llāh bin Selām, 182, 265, 400

‘Abdu’llāh bin Zeyd, 273, 391

‘Abdu’llāh Enşārī, 141, 142, 145

‘Abdu’llāh İbn-i Mālik, 359

‘Abdu’l-melik bin Mervān, 329

‘Abdu’l-mesīḥ (Ġassāni), 152, 153, 396, 397

‘Abdu’l-muṭṭalib, 148, 149, 150, 151, 161, 162, 163, 164, 175, 176, 177

‘Abdu’r-raḥman bin ‘Avf, 215, 254, 267, 277

‘Abdu’r-raḥman bin Mülcem, 311

āb-ı Sāve, 152

Ādem, 115, 118, 143, 144, 150, 167, 199

Āhiye, 176

‘Ā’işe, 248, 264, 266, 269, 276, 277, 321

Aḥmed bin Mürsel, 360

Aḥmed bin Şālih, 239, 343

Aḥmed bin Sehī, 370

Aḥmed Müslim, 390

‘Alī (Ḥazret-i ‘Alī), 130, 144, 207, 220, 221, 222, 237, 239, 240, 248, 250, 251, 262, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 272, 273, 274, 286, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 340, 342, 347, 350, 353, 355, 378

‘Alī bin Ḥüseyn, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 335

‘Alī bin İbrāhīm, 385

‘Alī bin Yaḳṭeyn, 357, 360

‘Alī bin Zeyd, 314

‘Alīyü’r-rızā, 361, 362, 363, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376

Āmīne, 146, 151, 156, 159, 160

‘Ammār (‘Ammār bin Yāsir), 228, 267, 268, 269, 393, 394

‘Amr bin ‘Āş (‘Amru bin el-‘Āş), 192, 267, 278

‘Amru bin Mürretü’l-Cühenī, 405

‘Araf, 343

‘Arafāt, 255

‘Āş bin El-Vā’il, 197

‘Āş bin Rebī’, 198

‘Āşım bin Şābit, 221

‘Aşmā binti Mervān, 218

‘Aṭiyye bin ‘Iṭā, 367

‘Avn bin Huṣayn, 399

B

Bābil, 191, 308

Bağdād, 342, 355, 358, 361, 372, 381

Baḥīrā, 178, 179, 275

Bakı’, 248

Başīr, 352

Başra, 178, 180, 283, 359, 399

Bāzān, 235, 236

Berā’ bin ‘Āzib, 301

Beytü’l-muḳaddes, 169, 194, 195, 230, 324

Beziyye(?) binti Ḥāriṣ, 223, 224

Bıṭāriḳa, 192

Bişr bin Berā, 238

Buḥtü’n-naşr, 170, 171, 172

C

Cābir, 225, 226, 254, 257, 258, 308, 331

Ca’de, 319

Ca’fer bin Ebū Ṭālib, 192, 269

Ca’fer-i Şādık, 81, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353,
354, 355

Cebele-yi Ğassānī, 164, 404, 405

Cehcāh bin Sa'īd Ğaffārī, 288

Cenāb-i İbn-i Muğīre, 190

Cündeb, 263

Cüneyd bin 'Abdu'llāh, 299, 300

D

Danyāl, 168, 170, 171

Dāvūd, 125, 150

Dāvūd bin 'Alī, 353

Dāvūd bin Süleymān, 335

Dıḥyetü'l-kelb, 229, 230

Dicle, 59, 152, 153, 155, 349

Du'ayl bin 'Alīyü'l-cerrāḥ, 363, 364

Dümetü'l-Cendel, 246

E

Ebrehe, 147, 148, 149, 150

Ebū Bekr (Hz. Ebū Bekr/ Ebū Bekr-i Şiddīk), 130, 164, 168, 181, 182, 201, 205, 206,

236, 243, 249, 256, 262, 263, 264, 265, 269, 270, 274, 275, 276, 277, 282, 283,

284, 285, 286, 290, 291, 310, 316, 324, 350, 396, 409

Ebū Cehl, 181, 184, 188, 191, 192, 195, 196, 201, 241, 260

Ebū Ḥayyān, 282

Ebū Hüreyre, 172, 251, 252, 255, 256, 317, 394

Ebū İşḥaḳ, 359

Ebū İsmā'īl Mesnedī, 344

Ebū Kātāde, 242, 243

Ebū Kūrşāfe, 405

Ebū Leheb, 213, 239

Ebū Mes'ūd, 245, 271

Ebū Muḥammed, 316, 317

Ebū Müslim, 310

Ebū Rāfi', 238

Ebū Sa'īd ibn-i Müdnī, 359

Ebū Tālib, 156, 163, 176, 177, 178, 179, 192, 198, 199, 269, 327

Ebū Süfyān, 213, 219, 230, 231, 241

Ebū Ümāme-yi Bāhilī, 395

Ebū Ümeyye, 244

Ebū'l-Esved Dü'elī, 265

Ebū'l-faẓl, 214, 376

Ebū'l-Kāsım, 176, 388

Ebū Naşr Başrī, 336

Ebū'ş-şalt, 371, 372, 373, 374, 375

Ebūzer Ğıffārī, 245, 270, 288

Ebvā, 160

Edhem-i Ḥorasānī, 370

Ekīder, 247

El 'ulā bin Ḥızrī, 394

Emru'llāh Aḥmerī, 377

Enes bin Mālik, 211, 258, 263, 399, 406, 409

Erkām ibn el-Erkām, 190

Esmā binti 'Umeys, 239, 269, 308

Esved bin Muṭṭalib, 197

Eyyüb, 125

F

Fāṭıma (Fāṭımatü'z-zehrā), 271, 320, 327, 331

Feyz bin Maṭar, 332

Fırat, 299

Filistin, 156

fır'avn, 142

Firās bin 'Amr'dan, 313

G

Ġazenfer Esedī, 387

H

Ḥabeşe, 148, 161, 248

Ḥ'ace 'Aṭṭār, 139

Ḥaccāc, 301, 310, 329, 356

Hādī ('Alī bin Muḥammed bin 'Alī), 297, 379, 380, 381, 382, 383, 384

Ḥadīce, 180, 181, 182, 183, 184

Ḥakim bin Elkāş, 196

Ḥakīm Gürgānī, 377

- Ḥālid bin Velīd, 246, 396
- Ḥālīd ibn-i Esīd, 241
- Ḥālid ibn Nebih, 255
- Ḥalīl, 123
- Ḥalīl ibn-i 'Alī, 369
- Ḥalīme, 156, 157, 158
- Ḥamīde, 339, 361
- Ḥamza, 190, 268
- Ḥamza bin 'Amrū'-l-eslemī, 399
- Ḥanīfe, 270, 310
- Ḥānū'ş-şamālik, 381
- Ḥārice bin 'Abdu'llāh, 176
- Ḥāriş bin 'Abdu'l-muṭṭalib, 178
- Ḥāriş bin Ebū Żırār, 217
- Ḥāriş bin Şamma, 219
- Hārūnu'r-reşīd, 312, 355, 356, 357, 358, 362, 363, 371
- Ḥasan (Ḥasan bin 'Alī), 296, 299, 312, 313, 314, 316, 317, 318, 319, 320, 354
- Ḥasan Zekī (Ḥasan bin 'Alī bin Muḥammed), 385, 386, 387, 390
- Ḥassān bin Şābit, 404
- Ḥāṭib bin Ebī Belta'a, 239
- Ḥāṭib bin Ebū Melīķe, 233
- Haybān, 211
- Hayber Qal'ası, 236

Herķil, 164, 165, 167, 168, 229, 230, 231, 232

Ĥızır, 133, 327

Ĥicāz, 154, 265

Ĥirā, 182

Ĥiṣām bin ‘Āṣ, 164, 165, 201, 331, 332

Ĥiṣām bin ‘Abdu’l-melik, 332

Ĥorāsān, 363, 367, 369, 370, 371

Ĥoyzān, 152

Ĥubeyb bin ‘Adiyy, 222

Ĥudeybiye, 228, 305

Ĥumuṣ, 230

Ĥuneyn, 241

Ĥuzeyfe, 266

Ĥuzeyfe bin Yemānī, 226

Ĥübābe, 335

Ĥüseyn (Ĥüseyn bin ‘Alī), 207, 296, 299, 301, 302, 312, 313, 319, 320, 321, 322,
323, 324, 328, 331, 354, 376

I

‘Irāk, 265, 321, 359, 364, 376

i

‘Ībād bin Büṣeyr, 393

Ībn Ebī Ĥalef, 218

Ībn-i ‘Adevī Rabī‘a, 172

İbn-i Cevzî, 351

İbn-i Çumeyye, 220

İbn-i Mervān, 325

İbn-i Mes'ūd, 185, 186, 201, 202, 250, 274

İbn-i Müslüm, 342

İbn-i Talāṭıla, 197

İbn-i 'Ukāşe-yi Esedî, 338

İbn-i Ziyād, 324

İbrāhîm, 150, 167, 187, 208, 345

İbrāhîm bin Hişşāmü'l-Mahzūmî, 314

İdrîs, 122

İmām Müstağfirî, 280, 308, 313

İsâ (Hz. 'İsâ) , 126, 143, 146, 149, 168, 180, 187, 194, 264, 304

İşhak, 124, 145

İskenderiyye, 168, 187, 233

İskender Zü'l-karneyn, 168

İsmâ'îl, 123, 145

İsrâ'il, 145, 156, 170, 172

K

Ka'b bin Lü'ey bin Gâlibî, 172

Ka'b bin Mâlik, 176

Ka'be'l-aḥbâr, 169, 248, 249

Çaramânî, 219

Çatâde bin Nu'mân, 220

Kerbelā, 296, 302, 321, 322

Kisrā, 151, 152, 153, 154, 155, 225, 233, 234, 236

Ḳubāş ibn Haşīm, 217

Ḳubeys, 146, 200, 207, 253, 351

Kūfe, 281, 282, 297, 298, 302, 310, 312, 322, 324, 330, 336, 355, 361, 367, 376, 377,
382

Kumeyl bin Ziyād, 301

Ḳureyş, 147, 148, 151, 155, 156, 161, 163, 173, 174, 175, 176, 180, 184, 186, 188,
191, 192, 194, 195, 196, 198, 199, 200, 204, 215, 217, 220, 230, 241, 254, 260,
275, 276

L

Lūţ, 124

M

maḳām-ı Şi‘b, 198

Manşib(?) bin ‘Ömer, 219

Manşūr ‘Ammār, 341, 342, 346, 347, 350

Manşūr Devānıķī, 335

Medāyin, 359, 399

Medīne, 159, 169, 184, 187, 204, 208, 210, 211, 212, 213, 216, 217, 219, 224, 235,
239, 247, 249, 254, 257, 262, 265, 269, 270, 278, 314, 316, 323, 324, 326, 328,
331, 332, 333, 334, 337, 339, 352, 355, 358, 360, 370, 372, 376, 377, 381, 385,
397, 402, 406, 408

Mehdī (Muḥammed bin Ḥasan), 297, 388

Mekketu’llāh, 169, 177, 201, 217, 318, 397, 401

Merd Şālih, 281

Merv, 367

Merve, 123

Meryem, 194, 264

Merzūk bin Hālid, 368

Mescīdü'l-aḳṣā, 194

Mes'ūd bin Sa'īd, 360

Meymūn bin Behrām, 398

Meyrese, 180

Me'zen, 203, 204

Mıṣır, 233, 278

Miḳdād, 239

Mu'āviye, 169, 170, 267, 268, 271, 304, 305, 308, 310, 316, 319

Mu'āz bin Cebel, 144, 245

Muḡīre, 186, 187, 260, 261

Muḡīre bin Şu'be, 186

Muḡammed (Hz. Muḡammed), 126, 128, 135, 139, 143, 144, 146, 147, 150, 151, 156, 157, 158, 159, 161, 163, 168, 169, 172, 173, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 192, 196, 198, 199, 200, 203, 204, 205, 216, 219, 223, 229, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 238, 241, 248, 249, 252, 260, 261, 270, 275, 276, 291, 295, 296, 297, 299, 303, 312, 349, 361, 401, 402

Muḡammed Bāḳır (Muḡammed bin 'Alī bin Hüseyn), 296, 328, 330, 331, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 378

Muḡammed bin Aḡmed, 376

Muḡammed bin 'Alī bin Mūsā bin Ca'fer (Nāḳī), 296, 375, 377

Muḥammed bin Ḥasan, 388, 390, 391

Muḥammed bin Mansūr, 387

Muḥammed bin Tırmızı, 144

Muḥammed Ḥanīfiyye, 328

Muḥtār bin 'Ubeyd, 330

Muḥavvas, 233

Mūsā (Hz. Mūsā), 124, 145, 146, 150, 184, 194, 276, 349

Muş'ab bin 'Ömer, 220

Mūsā-yı Kāzım, 296, 339, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362

Mu'tasid Ḥalīfe, 391, 392

Mübārekü'l-Yemāme, 250, 360, 361

Müseyleme-i Kezzāb, 291

Müslüm bin 'Abdu'llāh, 360

Mütevekkil ḥalīfe, 379, 380, 382

N

Nāfi' ibn-i Erzāk, 340

Na'im, 169

Nasūra, 180

Necāşī, 147, 149, 192, 193, 194, 248, 338

Nehrevān, 300

Nemestor, 180

Nīl, 142, 278, 279

Nişābūr, 369, 370

Nūḥ, 123, 150, 167

Nu'mān bin Beṣīr, 408

Nu'mān bin Münzīr, 152, 175

Nūṣinrevān, 147

O

'Oṣmān (Hz. 'Oṣmān/ 'Oṣmān bin 'Affān), 130, 153, 264, 265, 270, 287, 288, 289,
290, 291, 314, 399, 408

Ö

'Ömer (Hz. 'Ömer/ 'Ömerü'l-Haṭṭab), 130, 169, 188, 190, 201, 206, 215, 216, 218,
228, 233, 236, 243, 248, 249, 256, 257, 262, 263, 264, 265, 277, 278, 279, 280,
281, 282, 283, 284, 285, 286, 290, 291, 397, 399, 404, 408

R

Rāfi'-i Ḥadī', 271

Ravza-ı Muṭahhara, 361

Rükāne, 200, 201

Ruḳiyye, 287

Rūm, 133, 164, 171, 225, 229, 231, 232, 323, 399, 404, 405

Rükeyn bin Sa'īd el-Mūzenī, 256

Rüstümü'l-esved, 386

S

Sā'ib, 154

- Sā'ib bin Ebū Ceys, 215
- Sa'deddīn Hamevī, 144
- Sa'd kızısı Beşīr, 226
- Sa'īd bin Cübeyr, 322
- Sa'īd bin Mālik, 314
- Sa'īd bin Müseyyeb, 281, 400
- Sa'īd bin Zeyd, 190, 314, 392
- Şafā, 151, 184, 185, 186, 190, 241, 357
- Şafiyye binti 'Abdu'l-muṭṭalib, 150
- Şafvān bin Ümeyye, 215
- Şālih (Hz. Şālih), 123
- Şālih bin Sa'īd, 381
- Sāre, 239
- Sāriye, 278
- Saṭīḥ (Saṭīḥ Ğassānī), 152, 153, 173, 174, 175
- Sebī'-i Muḥāribī, 222
- Sefine, 404
- Sehl, 211
- Selāfe, 222
- Sellemetü'l-Ekva', 306
- Selmān-ı Fāris, 208, 209, 399, 400
- Şevr, 205
- Seyf Zī'l-yezen (Seyf ibn Zī-yezen), 161, 162, 163, 174

Seyyibe, 188

Süfeyne, 263

Süfyān bin Ḥarb (Ebū Süfyān), 213, 219, 230, 231, 241, 329

Süfyān bin Hendeli, 190

Şüheyb, 253, 399

Süheyl, 211, 219

Süleymān (Hz. Süleymān), 125

Süleymān (Sultān Süleymān), 135, 136

Ş

Şakīk-i Belhī, 356

Şām, 152, 164, 170, 173, 178, 180, 190, 195, 212, 248, 285, 310, 376, 377, 395

Şeddād bin 'Ād, 169

Şem'un bin Yuḥannā, 304

Şeyḥ Cüneyd, 285

Şıķ, 174, 175

Şīrūye, 234, 235, 236

Şīt, 122

Şu'ayb, 1241

T

Ṭalḥa, 266

Tebük, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 407

Temīm-i Dārī, 407, 408

Ṭufeyl bin 'Amru't-ṭūsī, 401

Ṭūr, 124

Ṭūs, 367

U

Uhbān, 405

‘Ukāşe bin Miḥşan, 214

‘Umeyr bin Vehb, 216

‘Umeyr bin Zeyd El-Ḥaṭemī, 218

‘Utbe bin Melhem, 370

‘Utbe ibn Ebī Muğayṭ, 212

Ü

Ümmi Eymen, 159

Ümmü Gülşüm, 287

Ümmühätü’l-mü’minīn, 256

Ümmü’l-ḥāriş, 320

Ümmü Ma’bed, 206, 207

Ümmü Seleme, 192, 193, 272, 308, 321, 403

Üseyd bin Ḥuḍayr, 393

V

Vādīyü’l-ḳurā, 244

Varḳa bin Nevfel, 183

Vefdīni Mürre (?), 247

Vehb ‘Abd-i Menāf, 161, 177

Velīd bin Muğīre, 184, 186, 187, 190, 197, 260, 261

Y

Ya’ḳüb (Hz. Ya’ḳüb), 124, 145

Ya'qūb bin Edhem, 361, 362

Yaḥyā (Hz. Yaḥyā), 126, 320, 322

Yaḥyā bin Bermekī, 356

Yaḥyā bin Mesīḥ, 343

Yemen, 144, 147, 161, 174, 176, 225, 235, 248, 250, 251, 253, 280

Yeşrib, 163

Yezīd bin 'Alī, 281

Yūnus (Hz. Yūnus), 124

Yūsuf (Hz. Yūsuf), 124

Z

Żamīre, 156

Zemaḥşerī, 145, 206

Zenīre, 192

Zeyd bin 'Alī, 386

Zeyd bin 'Amr, 354

Zeyd bin Erḳam, 309

Zeyd bin Ḥārice, 408

Zeyne'l-'ābidīn ('Alī bin Ḥüseyn), 296, 322, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330

Zübāb ibn-i Ḥāriş, 202

Zübeyr, 239, 264, 266, 267, 319, 323, 324,

Zübeyr bin 'Alī, 332

Zührī, 325

Zü'l-ḳarneyn, 197

ÖZGEÇMİŞ

1990 yılında İstanbul'da doğdu. 2008 yılında Yeşilköy Anadolu Lisesi'ni bitirdi. Aynı yıl Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne girdi. 2013 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı programında yüksek lisans öğrenimine başladı.

